

JACOBI PIGNATELLI

E CRYPTALEIS IN SALENTINIS

Sacræ Theologiæ , ac J. U. Doctoris

CONSULTATIONES CANONICÆ,

IN QUIBUS

PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ

Quæ ad Sanctorum Canonizationem , ac Sacros Ritus ; ad Sac. Concilium Tridentinum ; ad Episcopos, & Regulares ; ad Immunitatem, Libertatem, Jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia potissimum pertinent ; non solum ex utroque Jure scripto , sed etiam ex Sacrarum Congregationum Decretis, Rebus Judicatis , Placitis : atque Consultis , ex Prudentum Responsis, ex Moribus receptis, breviter , ac perspicue dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JUDICIBUS, JURISCONSULTIS,
*ac Politici studii Mystis, imprimisque Summorum Pontificum & Rerumpublicarum
Consiliariis, & Advocatis utile planè, ac necessarium.*

Cum duplici Indice, altero Consultationum singulis Tomis præfixo, altero Rerum Notabilium
ex pluribus in unum Generalem coacto, singularique Volumine comprehenso.

EDITIO ultima ab AUTHORE recognita, multis in locis aucta, & à mendis expurgata.

TOMUS QUINTUS.

COLONIÆ ALLOBROGUM,

Sumptibus GABRIELIS & SAMUELIS DE TOURNES.

M. DCC.

Cum Privilegio SACRÆ CÆSARÆ MAIESTATIS.

INDEX ARGUMENTORUM CONSULTATIONUM TOMI QUINTI.

CONSULTATIO I.

N, quando Imperator, Rex, vel Princeps donat alicui Ecclesia civitatem, terram, aut pagum, eo casu censeatur à se abdicasse omnem superioritatem adeò, ut nullum penitus alti domini jus illi amplius in re donata competat? Pag. 1.

CONSULTATIO II.

An, quando agitur de causa feudi laicalis, quod Ecclesia à Principe seculari recognoscit, recursus ad ejusmodi Principem, sive ejus Ministros, sit licitus? Vbi de causis pertinentibus ad forum Ecclesiasticum, ac de mistis plura, sed in compendium redacta? Pag. 3.

CONSULTATIO III.

Quidam unum ex suis inimicis occidit, à quibus lethaliter vulneratus, ac semivivus, & sine sensibus illico ex commissione sui consanguinei à quibusdam ad Ecclesiam ductus fuit. Hoc audiens Iudex laicus aegre tulit, dixitque Ductores pœnam luituros. Vnde isti vulneratum à dicta Ecclesia eduxerunt, & ad ejus domum transtulerunt, ubi à satellitibus laicis fuit captus, & ad carceres perductus. Queritur, an sit restituendus Ecclesie? Pag. 11.

CONSULTATIO IV.

An revocatio, sive disdicta census Ecclesiastici fieri possit coram Iudice laico, posito, quod non sit simplex notificatio, sed actus ab ipso Iudice subscriptus? Pag. 11.

CONSULTATIO V.

An confugientes ad Ecclesiam cum armis possint iis spoliari à familia laica sine violatione Ecclesiastica immunitatis? Vbi de Clericis arma gestantibus, aliisque rebus non pauca, & Clarissimi viri Sperellus ac Ciarrinus à calumniis vindicantur? Pag. 12.

CONSULTATIO VI.

Vtrum in bonis vacantibus Clericorum non habentium beneficium, vel altare in titulum, succedat fiscus secularis an verò Episcopus, sive ejus Fiscus? Et quid Vbi extat hac de re statutum laicum, vel consuetud? ubi an verè Episcopus habeat fiscum? Pag. 27.

Pignat. Consult. Tom. V.

CONSULTATIO VII.

Posito, tanquam certum, quod pragmatica charta sigillo Principis signata, nisi excipiantur Ecclesiastici, sit contra Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam sicuti docent Doctores, Queritur quibus modis Episcopi pro redintegratione violata Immunitatis ex charta veltigali, aliarumve rerum se gerere debeant? Pag. 30.

CONSULTATIO VIII.

De pœna lacerantium, vel deturpantium, vel amoventium vulgò Cedulones excommunicationis, vel censurarum jam affixos, ac de mandante lacerari, vel deturpari, vel amoveri? Pag. 30.

CONSULTATIO IX.

An sit credendum Clericis, asserentibus sponte dimisisse habitum Clericalem, & non metis Principis laici? Pag. 31.

CONSULTATIO X.

An Clerici seculares possint exercere munus tutoris, vel Curatoris laicorum? Vbi ad rem non pauca? Pag. 31.

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus hereditas Clerici defuncti gaudeat privilegio? Pag. 34.

CONSULTATIO XII.

De praevidentia generatim. Item de modis componendi illius controversias, maximè inter Ecclesiasticos. Vbi etiam de praevidentia Legatorum Regum, Principumve non pauca solida, utilia, curiosa? Pag. 40.

CONSULTATIO XIII.

An milites S. Ioannis Hierosolymitani sint verè Religiosi? Pag. 54.

CONSULTATIO XIV.

An justè Iudaei à Christianis recipiantur, vel potius expellendi sint? Vbi de ipsorum Kabala, Talmude, impietatibus, blasphemis, conversione ad fidem, & ad illam Catechesi, aliisque non vulgaribus Theologicè, juridicè, canonicè, historicè, politicè? Pag. 55.

Index Argumentorum

CONSULTATIO XV.

An occidens inimicum reconciliatum per dexterarum porrectionem committat proditorium? Pag. 73.

CONSULTATIO XVI.

An ubi quis suffragiis eligitur, votorum majoritas, vel sanioritas potius attendenda sit? Pag. 74.

CONSULTATIO XVII.

An, quando clericus ex beneficio l. fin. C. de edict. D. Adriani, seu alio remedio possessionem à Iudice laico obtinuit purè, ac simpliciter absque aliqua reservatione, atque à dicto Iudice facto non fuit appellatum, ita ut illud Iudicium terminaverit, ac deinde alter sui commodi causa super eadem re novum Iudicium avocatorium instituit, revocari possit coram Iudice laico? Pag. 74.

CONSULTATIO XVIII.

Quot requirantur miracula pro Canonizatione Sanctorum? Pag. 75.

CONSULTATIO XIX.

Quantum temporis à beatificatione ad Canonizationem elabi debeat? Pag. 75.

CONSULTATIO XX.

An recuperatio visus, quæ paulatim succedit, sit miraculosa, ope alicujus Servi Dei implorata? Pag. 76.

CONSULTATIO XXI.

An sit necessarium in processu, de mandato Pontificis juxta novissima decreta, faciendò in causis eorum, qui servatis servandis, habent indultum beatitatis, probare miracula? Pag. 77.

CONSULTATIO XXII.

An in causis Canonizationum quoad inquisitionem deputari possint in Iudices Episcopi Titulares? Pag. 77.

CONSULTATIO XXIII.

An omninò fieri Sanctissimo debeat relatio deputationis Iudicum, & quo pacto illam fuisse factam, probetur? Pag. 78.

CONSULTATIO XXIV.

An, & quatenus Vicarius Capitularis procedere possit in iis, quæ commissa fuerant Episcopo, qui in fata concessit, à S. Rituum Congregatione pro executione ejus decretorum? Pag. 79.

CONSULTATIO XXV.

An apponens diadema capiti Beati, vel eum vocans Sanctum, transgrediatur limites Beatificationis? Pag. 79.

CONSULTATIO XXVI.

Ad effectum Canonizationis, An requirantur miracula? Quenam sint admittenda? De probatione miraculorum sanationum, deque eorum conditionibus? Pag. 80.

CONSULTATIO XXVII.

An testes desumpti ex processu, autoritate ordinaria confecto, sint attendendi in causis Canonizationum Sanctorum? Pag. 82.

CONSULTATIO XXVIII.

An, & quatenus mundatio à lepra miraculo sit adscribenda? Pag. 83.

CONSULTATIO XXIX.

An miracula fieri possint, etiam in rebus irrationalibus?

Vbi de dominatione Sanctorum in universos animantes? Pag. 83.

CONSULTATIO XXX.

An donum Prophetia sit inter miracula recensendum? Pag. 87.

CONSULTATIO XXXI.

An, & quatenus testes singulares probent miraculum? Pag. 89.

CONSULTATIO XXXII.

An multiplicatio terræ extractæ à sepulchris servorum Dei pro infirmis curandi, sit adscribenda miraculo?

Vbi hujusmodi alia? Pag. 89.

CONSULTATIO XXXIII.

An sudor ex Imaginibus Sanctorum sit supra, vel ultra Naturæ vires? Pag. 92.

CONSULTATIO XXXIV.

An probent testes, etiam singulares, deponentes super miraculis ex simplici auditu ab ipsis servis Dei, qui miracula patrarunt? Pag. 93.

CONSULTATIO XXXV.

De quibusdam sanationibus admirandis supra Naturæ vim, atque ordinem. Vbi de demonis potestate in actus, & affectiones vitæ vegetantis? Pag. 93.

CONSULTATIO XXXVI.

An Subdelegati in causis Canonizationum exprimere debeant in quolibet actu, quòd sederint pro tribunali? Pag. 97.

Consultationum Tomi Quinti.

CONSULTATIO XXXVII.

In quibus miraculis Episcopi adhibere debeant consilium Theologorum? Pag. 97.

CONSULTATIO XXXVIII.

Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem horum mortuorum ante eorum Canonizationem? Vel beatificationem sine Sedis Apostolicae licentia? Pag. 97.

CONSULTATIO XXXIX.

An possit celebrari festum de aliquo Sancto Veteris Testamenti, utpotè de S. Elia in Ecclesia latina, prout moris est apud Græcos?

An occasione dicti festi S. Elia concedi possit, ac debeat Indulgentia à Summo Pontifice Ecclesie, vel altari, in quibus celebratur festum dicti Sancti Veteris Testamenti? Pag. 101.

CONSULTATIO XL.

An homines, abscisso capite, moveri possint absque miraculo ad magnam distantiam, ut legitur de capite S. Pauli, & S. Dionysii ac aliorum? Pag. 102.

CONSULTATIO XLI.

An liquor instar olei, vel huiusmodi è corporibus eorum, qui obierunt cum fama Sanctitatis sit miraculo adscribendus? Pag. 103.

CONSULTATIO XLII.

An sudor sanguineus sit supra vires Naturæ ita, ut adscribendus sit miraculo? Et quid de sudore sanguineo Domini nostri Iesu Christi? Pag. 106.

CONSULTATIO XLIII.

Quæ & unde lux, sive splendor, flagrantiaque in seruis Dei demortuis? Pag. 108.

CONSULTATIO XLIV.

An Princeps secularis possit punire reum à S. Officio Inquisitionis judicialiter jam punitum? Pag. 108.

CONSULTATIO XLV.

Dubia decem & septem gravissima pro Missionariis Regni Chinensis? 109.

CONSULTATIO XLVI.

An Communitates seculares teneantur taxam antiquam vectigalium observare in favorem Clericorum in vitam, qui quod sibi superest à rebus immunibus vendunt, cedunt, donant, vel in pecunia exigunt à publicanis præsertim farina? Vbi plura modeste ac solide discutiantur? Pag. 113.

CONSULTATIO XLVII.

In plerisque diœcesibus juxta Constitutiones Synodales cupiens ad statum Clericalem ascendere, de licentia Episcopi per annum in habitu Clericali incedit, post quem ad primam tonsuram admittitur. Queritur, an interim gaudere debeat fori privilegio? Pag. 131.

CONSULTATIO XLVIII.

An Moniales absque legitima licentia colloquentes cum Regularibus cujuscvis Ordinis, & Instituti, peccent mortaliter, & incurrant alias pœnas? Pag. 131.

CONSULTATIO XLIX.

Indultum quoddam de percipiendis distributionibus quomodo ad praxim reducendum sit? Pag. 131.

CONSULTATIO L.

An ex sponsalibus valide per verba de futuro contractis, & postea mutuo consensu dissolutis, oriatur impedimentum publicæ honestatis? Pag. 131.

CONSULTATIO LI.

An petitioni Regularium super Apostatis, & ejectis sit indulgendum in casu de quo agitur? Pag. 132.

CONSULTATIO LII.

An Collectores, & subcollectores spoliatorum, decimarum, ac aliorum jurium Camera Apostolica, officio suo durante, distributiones quotidianas lucrentur, quamvis choro divinis officiis persolvendis minimè intersint? Pag. 133.

CONSULTATIO LIII.

An præbenda admodum tenues minorum Clericorum uniri possint ab Episcopo præbendis Canonicalibus? Et

An possint Canonici Cathedralis deputari in Vicarios perpetuos Ecclesiarum parochialium, ipsi Cathedrali unitarum? Pag. 133.

CONSULTATIO LIV.

An Regularibus liceat cadavera defunctorum associare cum stola?

Et quid si sint Capellani Confraternitatum?

An liceat iis benedicere domibus, navibus, cymbis, &c.

An in obitu parochianorum possint pulsare campanas peculiari signo, & in Sabbato Sancto, antequam pulsentur Campana Cathedralis?

An processiones extra suas Ecclesias, & claustra per parochiam ducere, & Ecclesias, præcipuè Sauctimonialium ingredi? Et

An possint construere novam turrim campanariam cum nova, & magna Campana, præsertim propè Ecclesiam Parochialem, aut Monialium?

Vbi de origine atque instituto Litaniarum, Rogationum, ac supplicationum piè, ac eruditè, Pag. 133.

CONSULTATIO LV.

An manutentio Solii Archiepiscopalis, & ejus ornamentorum pertineat ad Archiepiscopum, vel potius ad Sacrarium Metropolitana, quemadmodum ad ipsum pertinet omnis impensa pro consecutione, & manutentione Pontificalium? Et

An possint tolerari abusus, quod singuli Canonici retineant in proprium usum seorsim à cæteris Canoniceis, & aliis quibusvis Sacerdotibus calicem, aliaque

Index Argumentorum

paramenta Sacerdotalia, qua sunt propria Ecclesiae?
Pag. 137.

CONSULTATIO LXVI.

An stante Constitutione Pii IV. de fidei professione, toleranda sit consuetudo quarundam Vniuersitatum studiorum, quod Rectores, & Cancellarii earum, prout etiam Doctores, & Magistri in illis publice docentes, nullam emittant fidei professionem, nec in manibus Ordinarii, nec alterius cuiuscumque Scholares vero laureandi illam emittunt in manibus Prioris Collegii, qui plerumque est laicus, ipsa quippe Piaana Constitutio indulgens professionem fidei posse emitti in manibus Ordinarii, siue Superioris studii, non designat, an dictus Superior debeat esse Clericus? Pag. 138.

CONSULTATIO LXVII.

Quando fisco competat via executiva. Collectarum onus etiam contra fiscum, quanto tempore praescribatur?

Et alia quoad iura fiscalia in favorem Ecclesiarum?
Pag. 138.

CONSULTATIO LXVIII.

An funeralia, praesertim Episcoporum debeant iterum celebrari in Ecclesia, etiam Cathedrali, in quam transfertur cadaver sepeliendum? Et cuius sumptibus?
Pag. 140.

CONSULTATIO LIX.

An & quas penas incurrat pretio vendens Sanctorum Reliquias à Cæmeterio extractas? Vbi opportunè de origine Cæmeteriorum, Pag. 141.

CONSULTATIO LX.

An, & quatenus hodie locum habeat, & in quibus Arcadii, & Honorii Augustorum Sanctio in l. Si qui ex consensu C. de Episcop. aud. An scilicet laici rogare possint jurisdictionem Episcopalem? Pag. 144.

CONSULTATIO LXI.

An laici Graeci in Italia possint ritè promoveri ad primam tonsuram, & consequenter ad minores Ordines ab Episcopis latinis ritu Graeco vigore asserta consuetudinibus?

An Graeci promoti ab Episcopis latinis ad primam tonsuram ritu latino, possint subinde ad ritum Graecum transire?

Quo ritu conseri debeant Graeci ab Episcopo latino ordinati?

An in ritu Graeco conferatur prima tonsura seorsim à lectoratu, & ordinibus minoribus? Pag. 147.

CONSULTATIO LXII.

An sit tolerandus usus in aliquibus Orientalis Ecclesiae regionibus dandi simul à presbyteris cum baptismo Eucharistiam, & Chrisma confirmationis tum infantibus, tum adultis?

Vbi, & quid impostèrum observandum?

An toleranda sit in eisdem Regionibus forma deprecativa Sacramenti penitentiae?

An item tolerandus sit usus, quod Sacerdotes ministrantes Sacramentum Extremae unctionis, benedicant oleum non consecratum? Et

An iidem presbyteri miscere possint Oleo consecrato chrisma confirmationis oleum non consecratum?
Pag. 149.

CONSULTATIO LXIII.

An Christiano, alioquin probo, qui cum à Turcis valde molestetur ob defensionem, & securitatem suam factus est stipendiarius, & in arce Turcis inservit, liceat administrari Sacramenta Ecclesiastica? Pag. 150.

CONSULTATIO LXIV.

An causa eorum, qui se fingunt officiales S. Officii, cum non sint, & sub huiusmodi praetextu committunt aliquod delictum non pertinens ad S. Officium, debeant de jure cognosci à S. Officio privativè quoad omnes alios Iudices? Pag. 150.

CONSULTATIO LXV.

An Christiani subditi Turcarum possint non coacti dare nomen militiae Turcicae, & ab illis accipere stipendia ad militandum contra Christianos absque necessitate?

An Christiani feudatarii Turcarum, qui ratione feudi tenentur per seipos militare in castris Turcarum, teneantur recusare militiam contra Christianos susceptam, etiam cum periculo amittendi feudum?

An Christiani subditi Turcarum, qui non habent, unde se alant, vel sunt ad militandum coacti, possint militare contra Christianos in castris Turcarum?

Et quid de Christianis in irremibus Turcarum remigantibus contra Christianos? ubi & de aliis quibusdam actionibus, ac de mancipiis parerga, Pag. 150.

CONSULTATIO LXVI.

An, & quatenus Episcopus, praecipuè contra Clericum, justè procedere possit ad conjiciendum eum in carcerem, & adhibere possit carceribus custodes ita, ut ad expensas, & damna non teneatur? Vbi de carceratis & carceribus tam ex jure civili, quam Canonico plura summatim, etiam quoad S. Officium Inquisitionis? Pag. 154.

CONSULTATIO LXVII.

An salvus conductus mercatoribus, aliisque datus comprehendat res furto sublatas? ubi multa de Salvconductu haud omnino vulgaria, Pag. 160.

CONSULTATIO LXVIII.

An Domini locorum cogere possint suos subditos, ut ad suum tantum furnum, molendinum, tabernam, &c. accedant? Pag. 169.

CONSULTATIO LXIX.

An ex omni licentia serviliter laborandi Dominicis, ac festis diebus possit exigi aliqua eleemosyna eroganda locis piis, vel pauperibus? Et quid post constitutionem Urbani VIII. Pag. 170.

CON-

Consultationum Tomi Quinti.

CONSULTATIO LXX.

An *manu tenendi sint Parochi in possessione, etiam quoad petitorium exigendi à Iudæis Pretaticum, ut aiunt, pro decimis, & oblationibus, quas à Christianorum domibus percipiebant antequam ad ipsos Iudæos, quocumque titulo devenissent?* Pag. 172.

CONSULTATIO LXXI.

An *Statutum laicale, confirmatum à Summo Pontifice, præsertim ex certa scientia, obliget etiam Ecclesiasticos?* Pag. 174.

CONSULTATIO LXXII.

Præsupposito, quod sit unus Episcopus, una diæcesis, unus Decanus, unusque Vicarius generalis, ac duæ Cathedrales conjunctæ, quaritur, an per S. Concilium sess. 25. cap. 6. de reform. sit derogatum immemorabili quoad locum carceris, processus, ac tribunalis? Pag. 174.

CONSULTATIO LXXIII.

An *ad effectum optandi contra formam regule reservatoria olim 8. nunc 9. Cancellaria allegari valeat aliqua consuetudo in præjudicium Sedis Apostolicæ, vel saltem Ordinarii collatoris indultarii?* Pag. 177.

CONSULTATIO LXXIV.

An *Canonicis licitum sit optare pinguiores præbendas, quæ vacant in mensibus Sedi Apostolicæ vigore Regula 9. Cancellaria reservatis, nullique alii sunt debita, nisi Canonicali dignitate insignitis?* Et

An *suboriente lite inter provisum Apostolicum, & optantem licite iidem agant, si privata auctoritate certam quandam super redditibus controversa præbende pensionem paciscantur, ab eo percipiendam, qui acquiescendo tacite suis juribus renunciat, quamque post inde pensionem Apostolico assensu non impetrato, penuria extinguant,* Pag. 178.

CONSULTATIO LXXV.

An *in participantibus de massa communi habeant locum pœna non residentium tam à jure communi, quam à S. Concilio inflictæ?*

An *eisdem participantibus possit Episcopus permittere longiorem absentiam à residentia, quam in Canonicis, & aliis collativis beneficiis, eam requirentibus ex causa indulgere potest?*

An *per assecutionem incompatibilis tam in eadem, quam in alia Ecclesia jus serviendi, & participandi adeo expiret, ut dimisso incompatibili hujusmodi, illud amplius non reviviscat?*

An *posito, quod in casu dictæ assecutionis incompatibilis dictum jus expiret, & per istius dimissionem non reviviscat, Capitulum, sive Congregatio illius Ecclesiæ eum, qui illud antea possidebat absque Episcopi consensu, ad eandem participationem admittere possit?*

An *à dictis participantibus post dimissa incompatibilia, ad Ecclesiæ servitium redeuntibus, debeat præcedentia juxta priorem eorum admissionem, vel ultimum locum tenere compellantur?*

An *præsupposito, quod ex immemorabili observantia, & majorum traditione constet, memoratum jus non competere nisi originarius, exteri à dictis Capitulo, sive Congregatione ad dictam participationem admitti possint, vel Episcopi consensus, aut S. Sedis Apostolica beneplacitum necessario requiratur?* Pag. 178.

CONSULTATIO LXXVI.

An *Regularibus liceat in propriis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere?* Pag. 179.

CONSULTATIO LXXVII.

An *Regulares, qui nullitatis suæ professionis consci, se ad Sacros Ordines promoveri faciunt incidant in pœnas Constitutionis B. Pii V. incip. Romanus Pontifex? Vbi plura initio discutiuntur de Ordinibus Sacris collatis, seu receptis sine titulo legitimo beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, vel religiosa paupertatis?* Pag. 182.

CONSULTATIO LXXVIII.

An *matrimonium celebratum coram alieno parochio de licentia proprii Ordinarii dolo extorta cum errore nominis, & personæ unius ex contrahentibus, sit validum?* Pag. 190.

CONSULTATIO LXXIX.

An *matrimonium contractum, coram parochio, seu Ordinario loci originis unius ex contrahentibus, ad quem contrahentes se transulerunt non animo ibidem domicilium contrahendi, sed recuperanda sanitatis gratiæ, vel ex alia simili causa temporali, sit validum?* Et

An *coram parochio ruris, ad quod quis se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat, possit valide matrimonium celebrari? Vbi etiam aliqua de parochio quoad matrimonia schismaticorum, & hereticorum ardua, & scitu digna?* Pag. 191.

CONSULTATIO LXXX.

An *qui vim non insert, sed precibus puellam extrahit è domo parentum, iis invitis, ut in uxorem ducat, dicatur raptum committere ita, ut matrimonium sit invalidum?* Pag. 194.

CONSULTATIO LXXXI.

An *distributiones quotidianas lucretur Canonicus, seu beneficiatus, qui solitus cateroqui inservire, à Civitate legitima vacationis tempore discedens, in vicinum Oppidum, unde sub finem dictæ vacationis potest opportune reverti ad inserviendum Ecclesiæ, se contulit, ibique superveniente infirmitatis corporalis impedimento ita detinetur, ut ad Civitatem redire, & choro inservire non valeat?*

An *id locum habeat, quatenus in ea Ecclesiâ vigeat contraria consuetudo?* Pag. 195.

CONSULTATIO LXXXII.

An *subsidium dotis legatum pro maritandis honestis puellis cum restitutione dotis, in casu, quo proles non existat, possit dari virginibus ad professionem regularem admittendis?* Pag. 196.

Index Argumentorum.

CONSULTATIO LXXXIII.

An Canonici teneantur assistere, & inservire Episcopo solemniter celebranti?

An quando Episcopus privatim celebrat, teneantur Canonici inservire, & assistere?

An Canonici debeant assistere, & inservire Episcopo suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Pontificales?

An quando Episcopus solemniter celebrat in aliena Ecclesia, ubi sunt sufficientes presbyteri pro assistentia, spectet adhuc ad Canonicos illi assistere?

Quinam ex Canonicis teneantur assistere Episcopo solemniter celebranti?

In quibus assistentes Canonici inservire debeant Episcopo?

An & qua pœna Episcopus cogere possit Dignitates, & Canonicos ad sibi assistendum, & inserviendum?

An possint Dignitates, & Canonici per substitutos implere munus assistendi Episcopo in Pontificalibus functionibus? Vbi, penè dixerim, omnia declarantur, qua ad hujusmodi assistentium, & id genus alia pertinent? Pag. 197.

CONSULTATIO LXXXIV.

An Clericis & Regularibus liceat lucri causa negotiari, & potissimum exercere artem venalem pharmacopole? Vbi de eorum immunitate à vectigalibus quoad mercaturam, Pag. 202.

CONSULTATIO LXXXV.

In materia Jurisdictionis inter Episcopos, & Abbates, sive Commendatores, an, & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi jurisdictionem Episcopalem in Territoriis Abbatiarum, &c. Pag. 207.

JACOBI PIGNATELLI

Sacrae Theologiae Doctoris, CONSULTATIONUM CANONICARUM TOMUS QUINTUS.

CONSULTATIO I.

An, quando Imperator, Rex, vel Princeps donat alicui Ecclesiae Civitatem, Terram, aut Pagum, eo casu censeatur à se abdicasse omnem Superioritatem, adeo ut nullum penitus alicuius domini jus illi amplius in re donata competat.

FFIRMATIVAM sententiam defendunt Innocentius, & Glos. v. suscipiunt in cap. solita. de major. & obed. asserentes, superioritatem à Principe videri abdicatam, atque in Sedem Apostolicam translata, quando Ecclesiae aliquid donavit. Et clarius *ibidem*, Abb. in 6. notab.

qui declarat Innocentium loquentem de Rege, quando debeat intelligi, etiam de Imperatore, prout de Imperatore loquitur Glossa, & tradit idem Abb. in cap. Veniens col. 1. not. 1. de accus. maxime per textum in c. Noverint 10. q. 1. & idem Abb. in c. 2. in fin. de delict. puer. & Felin. in d. cap. solita col. 3. num. 4. Ubi post supradictos concludit, quod etiam eo casu censeatur in dubio facta libera translatio, nisi contrarium constet per concessionem in feudum, & ut veriore eandem opinionem approbat Ancharan. in cap. Romana col. 3. in 14. notab. & ibi etiam clarè Perusin. & Gemin. in §. debet de appell. in 6. eandem Jacob. Mandel. con. 62. num. 14. & conf. 64. nu. 82. multis in eam relatis auctoritatibus perhibet esse communem. In quam etiam inclinare videtur Fulv. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 43. num. 26. & in specie eandem amplexi sunt Specul. de Appellat. §. Nunc tractemus num. 5. Franch. in d. cap. Romana, §. debet de Appell. in 6. & Præposit. in Rubr. num. 53.

Et nonnulli quidem hujus sententiae Patroni eandem extendunt, & veram esse probant, sive donatio facta sit Ecclesiae Romanae, sive inferiori, cum par esse videatur in utraq; donatione ratio; quia scilicet censeatur donatio fieri Deo, ut per Bartol. in proem. Digestorum col. 1. & 2. & passim Doctores dum tractant de Donatione Constantiniana. Quinimò in effectu quidquid donatur Ecclesiis

inferioribus, censeatur donatum Ecclesiae Romanae. Illa enim habet omnes Ecclesias sibi subditas &, tanquam propria membra, can. cuncta per mundum 9. quest. 3. Et unica inter Christianos in effectu dicitur Ecclesia, ut late habetur in Extr. incip. unam Sanctam Ecclesiam sub tit. de Major. & obed. inter extr. com. & quoddam bona omnium singularium Ecclesiarum censeantur esse bona universalis Ecclesiae, cumulat infinira Campeg. inter consilia Bruni conf. 2. in fin. & col. 6. vers. Prædictis tamen.

Neque subsistere existimant distinctionem illam, quod Princeps possit libero modo à se abdicare, & donare Ecclesiae Romanae, non autem Ecclesiae inferiori, ut videtur voluisse Joan. Andr. ad Specul. de jurisd. omn. Iudic. col. 5. in addit. incip. Vidisti duas opiniones, & Paul. de Caltr. conf. 230. col. 1. & conf. 74. col. 4. Eò quod in contrarium videatur magis communis opinio, quod etiam in Ecclesiam inferiorem possit princeps loca aliqua transferre, abdicando à se penitus superioritatem per d. Glos. in cap. solita, & Doctores modò citatos, Mandel. d. conf. 62. num. 14.

Dissentiunt autem, & contrariam opinionem tuentur, Jo. Andr. ad Specul. in tit. de Jurisd. omn. Iudic. omn. in Glos. Paul. de Castro conf. 125. col. 2. lib. 1. Iaf. conf. 123. lib. 1. Ripa lib. 2. respons. cap. 7. n. 9. Et sic observari apud Hispanos, & Gallos retulit Covarruvias in pract. cap. 4. & apud Germanos Andr. Gaillus obs. 30. lib. 1. Peregr. de Jur. fisci tit. 3. n. 75. lib. 1. ubi dicit, horum opinionem sibi aperitissime probari in Pace Constantiae vers. in causis, & aliis partibus illius Constitutionis, Th. Michael. d. sp. de Jurisd. Thes. 25.

Existimant alii has contrarias opiniones distinctionis fœdere facile conciliari posse, ut scilicet prior opinio locum habeat, quando bona per Principem in Ecclesiam conferenda, sita sunt extra sui Principatus fines in ipsis Ecclesiae Romanae Terris. Tunc enim bona donata indubio liberè transeunt in Ecclesiam, vel Sedem Apostolicam. Quia Ecclesiae Romanae indecens esset, aliquem recognoscere ut Superiorem. Propterea semper judicandum est, quod donatio bonorum in Terris Pontificiis liberè, & sine reservatione superioritatis facta fuerit, ut inquit Io. Andr. in addit. ad Specul. ad d. tit. de Jurisd. omn.

jud. & ratio per se patet; Quia cum sit donatio bonorum in Terris Ecclesie positum, cessat ratio, quæ in casu diverso subsequenti impedire solet Principem, ne à se abdicare possit superioritatem, tradente Baldo *cons. 227. incip. Prudie in princ. & n. 8. vol. 1.* Posterior autem sententia procedit, quando bona donata in Terris Principis sita sunt; Quia tunc major est ratio, ut Principis superioritas illibata maneat, cum omnia bona in Principatu existentia tam secularium statuum, quam Ecclesiasticorum sint, & debeant esse sub Principatu, & generali iurisdictione, ac superioritate Principis.

5 Et hæc iurisdictione eatenus est apud Principem, ut licet alteri ab eo concedatur, tamen semper iurisdictione obsequio concedatur, ut inquit Anchar. *cons. 310. & Sen. Pedem. dec. 30. n. 6. Bald. in l. si qui se parit, C. Unde liberi, quos sequuti sunt Grammat. dec. 30. n. 3. & Roland. à Vall. consil. 48. n. 2. lib. 2.* Et hoc est, quod dicit Carolus Tapia in *rub. ff. de constit. Princ. c. 4. n. 14.* in concessione iurisdictionum semper auctoritatem concedentis præservari illatam, cum citrà ejus auctoritatem nequeat exerceri, ut in eo semper resideat suprema potestas inseparabilis, quæ nulla præsumptione tolli possit post Covar. in *reg. Possessor. 2. p. 8. 3. n. 4. Bellug. in specul. Princ. rubr. 22. n. 55. & seqq.* Superioritas enim, quæ involvit regalia, illata, & concessionis nescia perhibetur, Luchin. de Curt. *alleg. pro com. Terr. S. Salva. n. 5. Io. Vinc. de Ann alleg. 130. nu. 23. cum seq. lib. 2. Anton. Sola ad Const. Sabaud. super decr. subditos nostros Glos. 1. n. 7. Surd. cons. 267. n. 7. cum seq. lib. 2.* Et nunquam concedi potest tanta Potestas, quin superioritas semper facta testata remaneat, & sic majorem sibi reservet Princeps, Roland. à Vall. *consil. 1. n. 135. & seq. lib. 2. Olasch. cons. 3. n. 7. & 8. Alexan. Rauden. res. 1. n. 262. & 435. lib. 2. Nat. cons. 487. n. 24. & seq. Peregrin. cons. 1. per discursum Gregor. Lopez p. 2. tit. 15. l. 22.* Imò licet adjectum sit, cum translatione omnis Imperii, & Potestatis, & cum omni jure, Petr. de jur. *quas. non toll. c. 21. n. 36. & c. 22. n. 8;* Nec etiam credendum, Principem fontes suos derivasse foras, ut nihil penes se remanserit, Cæphal. *consil. 539. n. 50. lib. 4.*

7 Sequaces hujus distinctionis duplicem superioritatem adstruunt. Unam respectu Regis, vel Summi Principis, quæ est protectio, defensioque ratione iurisdictionis, seu gubernationis territorii universalis secundum Glos. in *proem. digest. ad verb. Sanctionem, Mandel. cons. 62. nu. 40. & cons. 64. num. 9.* eaque Imperatori omnimoda in toto Romano Orbe competit adeò, ut in eo contra omnes, & cujuscumque status, personas fundatam habeat intentionem in *constit. de nov. Cod. consil. c. In opibus 7. qu. 1. Gail. de pac. publ. cap. 6. num. 14. Castald. de Imper. qu. 52. num. 4. in fin. Cæphal. cons. 369. num. 69. Olasch. cons. 13. nu. 1. & hæc superioritas potissimum in Supremo Imperii Jure, seu in iis, de quibus inferioribus nulla est statuendi potestas consistit, Felin. in *cap. Nobis num. 6. exir. de præscript. Bartol. in l. omnes Populi, ff. de Inst. & Jure q. 3. princ. vers. Prædictu verò, Lancellott. in Templ. omn. Iud. lib. 1. cap. 1. §. 4. adv. Imperator habet dominium universale n. 8.**

8 Alia superioritas est respectu aliorum Principum, Comitum, aliorumque statuum Imperii, vel Regni, quæ ipsis in suis terris competit. Quemadmodum enim Imperator in toto Orbe, vel Rex in suo Regno habet omnimodam superioritatem, iurisdictionem, & dominium, ut venustè expressit Bald. in *cap. 1. num. 11. v. ex præmissis ergo col. 3. in fin. de allod.* Ubi tradit, quod iurisdictione apud Cæsarem sit tanquam fons, à quo uti ex Oceano flumina fluere, & ad eundem refluere dicuntur, ita ab Imperatore in jus dicentes per concessionem, investituras, confirmationes, & commissiones fluat, & ad eundem per appellationes, nullitates, & querelas refluat iurisdictione, ut ex eodem attestatur Fulv. Pacian. de *probat. 2. cap. 43. nu. 7. & seq. Grammat. de if. 46. num. 1. & 4. Magon. dec. Lun. cons. num. 2. Alval. Valasc. de Jur. Emphyt. quas. 8. num.*

21. Covar. *pract. quas. cap. 1. num. 2. 3. & 9. Vantius de null. process. ex defect. Jurisd. num. 10. Carol. Tap. in rubr. ff. de constit. Princ. cap. 4. num. 10. Follet. cons. crim. 96. num. 5.* Ita etiam Principes, Comitibusque, alique inferiores sibi vendicant superioritatem, & iurisdictionem in suis Territoriis erga subditos; Deciaa. *res. 5. cumer 17. vol. 7. Marzar. consil. 26. nu. 32. Olasch. consil. 9. nu. 2.* Et ob id Domini propriè dicuntur, quòd habeant potestatem, & iurisdictionem super inhabitantes Terram suam, & pro eo accipiantur, qui superioritate, & præeminentia fulgent, *l. cum si exhibuissent 3. §. 1. Ubi Bartol. de publican. & vectigal. Gregor. Lopez p. 4. tit. 25. lib. 1.* Maximum porò inter prædictas duas Superioritates circa bona Ecclesiis dedicata discrimen existit. Illa enim Imperialis, seu Regia atque suprema superioritas in possessionibus, ac bonis immobilibus quibuscumque tam propriis, quam alienis, tam allodialibus, quam feudalibus, etiam Ecclesiæ concessis, semper, & ubique salva, & excepta manet, Imperioque Principis supremi reservatur, ut nominatim ex modernis eleganter tradit Thom. Michael. de *Jurisd. thes. 25. ubi sit. B.* inquit verius esse superioritatem à concedente reservatam intelligi, quamvis Castrum Ecclesiæ dederit. Idem ex Baldo testatum facit Roland. à Vall. *consil. 1. numer. 141. vol. 2. Bertrand. consil. 65. num. 1. vol. 6. Olasch. cons. 3. num. 6. & 10. cum ibi citatis, Peregrin. d. tr. de Jure fisci lib. 1. §. fin. num. 75. & hanc opinionem Germaniæ, Italiæ, Hispaniæ, & Galliæ consuetudine firmatam, ait Surd. consil. 235. nu. 11.*

Ratio prædictorum est, quòd superioritas sit majestas quædam, non tam Territorio, quam Principi, ejusque personæ cohærens, quæ avelli ab ea non potest, ut constat ex iis, quæ latè deduxit Tholosan. *lib. 9. de Republ. lib. 9. cap. 1.* Unde etiam communiter receptum est, ejusdem superioritatem non posse præscribi secundum doctrinam Parm. in *cap. cum non liceat numer. 6. per illum Textum, & ibi latè Felinus pro & contra disputans exir. de præscr. Balb. ir. de præscript. 2. p. 5. princ. qu. 2. num. 1. Nemo enim, ut Imperatori non subsit, præscribit, arg. l. competit 6. in fin. C. de præscript. 30. vel 40. ann. cap. Inter corporalia de translat. Episcop. text. & Glos. in *cap. cum ex officio 16. v. Visitat. exir. de præscript. Gloss. in cap. 1. vers. non obstante de Cler. agr. in 6. Glos. in cap. volumus v. Ecclesia 16. qu. 7. Mascard. de probat. concl. 225. num. 7. & 8. Carol. Tap. in rubr. cap. 4. num. 14. & seq. & l. fin. p. 2. ff. de constit. Princ. Valasch. de jure emphyt. 9. numer. 29. & seq. Longaval. in l. Imperium p. 4. cap. lex autem numer. 45. ff. de Jurisd. omu. Iud. eleganter Zoanett. de Rom. Imper. num. 121. & seqq. ac Nat. consil. 640. num. 16. & 17.**

Hæc tamen, de qua diximus suprema superioritas, seu supremum jus Principis non concernit dominium aliquod directum, vel utile, sed dumtaxat concernit iurisdictionem, & protectionem in universum, ut per Gloss. in *proem. digest. in v. sanctionem, & ibi latius per Bartol. col. 1. & 2. & exempla sunt quotidiana in omnibus Principibus subiectis, quorum subditos Supremus Princeps aliqua subire onera non compellit, sed si necesse sit pro defensione Principatus aliquid afferre, conveniuntur ipsi Principes, non autem eorum subditi, ut per Jacob. de S. Gregor. in *tract. de homag. col. 10. vers. sed hic cadit alia dubitatio, & Jacob. Mandel. cons. 84. num. 99. in fine.**

Porò peculiaris illa inferiorum Principum superioritas in conferendis ad Ecclesiam bonis, ac possessionibus, statim ipso jure tam per ipsam dedicationem, quam renunciationem expirat, arque extinguitur, quod ubertim prosequitur Modest. Pistor. *cons. 43. n. 11. lib. 1. idque determinans scribit Everard jun. cons. 23. num. 32. vol. 1. ubi dicit locum illum, ubi Ecclesia ædificatur, statim à iurisdictione prioris Domini eximi arg. l. inter stipulantem, § Sacram. ff. de verb. obligat. & instr. de inutil. stipul. facitq; l. servientes, § fin. ff. de servis. l. caveri, ff. commun. prad.*

præd. Cui declarationi perbellè convenient congesta per Pacian. *de probat. lib. 1. c. 43. n. 26.* ubi dicit, quando inferior à Principe transfert Castrum, vel Territorium, tunc translato Castro, transit in accipientem, nulla jurisdictione, vel superioritate, respectu illius Castri reservata ipsi transferenti, hac ratione, quòd ipsius personæ nulla competat jurisdictione, nisi ratione Castri, unde translato Castro omnis qualitas, & omne jus reale coherens ipsi Castro transit in accipientem, Roman. *consil. 444. num. 7.*

¹² Nec obstat prædictis *Text. in c. Monasterium 15 q. 7.* ubi dicitur, quòd Monasterium, vel Oratorium canonicè constitutum à dominio constructoris, eo invito, non debeat auferri. Quæ verba præsupponunt, eum, qui constituit Monasterium, dominium ipsius habere. Quia respondetur, Textum illum valde improprie loqui, & verbum dominium ibi non accipi pro proprietate, sed per id dumtaxat jus patronatus intelligi, de quo etiam ante meminit Textus. Et ita hunc Textum ibidem declarat Archidiaconus, addens, quòd ejusmodi jus patronatus, non sit proprie dominium, sed potius sollicitudo servitii, quemadmodum, & ipse paulò ante dixerat *in c. Frigenius ead. caus. & qu.* Idque latius tractat Paul. de *Cittad. de jurepatr. q. 12. art. 4. p. 6.* dicens, quòd Jus patronatus nullum jus proprietatis adferat patronis, sed solummodò salutarem sollicitudinem, & actum.

¹³ In hac autem opinionum diversitate non arbitror mihi magnoperè laborandum esse in una, vel altera sententia refellenda, sed tenendum est cum prima opinione, nempe quòd bona Ecclesiæ concessa per Principes sæculares, sive supremos, sive inferiores, etiam si sint oppida, Castra, Civitates ac loca jurisdictionalia censeantur concessa in allodium, non autem in feudum, nisi expressè dicatur, & pro eo solvatur adha, ideòque dicuntur effecta bona Ecclesiastica, ac Deo sacra, ut in specie Castrorum, & locorum Regni Neapolitani Ecclesiis à Regibus concessorum, docet Isernia speciatim *in consil. Regni Iustitiarii nomen in fin.* ubi etiam Afflictus, & alii, Franc. *dec. 131. in princ. & latè à Pont. dec. 2. n. 19. ferè per 101. & in l. feud. 1. in pralud. n. 72.* Capyc. Latr. *consil. 74. n. 106.* post plures alios, traditque, ac probat luculenter Spad. *cons. 5. & 6.* omninò videndus. Unde ex opinione communissima habetur, cum donatione facta cuicumque Ecclesiæ debere intelligi donatam jurisdictionem, si non exprimitur esse reservatam, ut ex Doctoribus, quos congerit Bellet. *disquis. Cler. p. 1. de fav. Cler. real. vers. 3. nom. 17.*

¹⁴ Idque præsertim quando bona donata non sunt descripta in quaternionibus Regiæ Curia, vel principatus, quòd est essentielle requisitum feudorum, quæ proinde quaternata dicuntur, Bilot. *q. feud. 44. & 45.* ac cæteri. Item quando pro illis non solvitur adha, quæ successit loco servitii feudalis, & solvitur pro omnibus feudis, ut per Doctores supra citatos. Ac item quando non agitur de aliquo castro, vel loco jurisdictionali, & cum jurisdictione per Regem concessa in laicos. Quo casu difficilis est quæstio, de qua à Ponte *d. dec. 2.* & Spad. *dict. cons. 5. & 6.* an scilicet à sententiis, & gravaminibus Episcopi, vel Prælati per laicos vasallos appellandum sit ad Regem, vel ad Papam, sed agitur in nudis prædiis, de sui natura allodialibus, & de spolianda Ecclesia, seu ea turbanda in possessione, ac perceptione suorum fructuum. Atque ibidem quando non agitur de gratuita donatione, vel concessione facta à Principe per viam investituræ, ac gratiæ, sed de contractu merè correspectivo permutationis, tanquam inter privatos cum beneplacito Apostolico in forma, si in evidentem. Et tandem quando bona fuerint donata sub expressa narrativa, & promissione, quòd essent immunia, & libera cum omnibus juribus, nulla re excepta, vel reservata. Quòd manifestè repugnat feudo, cum sit servitus, & importat solum dominium utile. Unde propterea qualitas feudi laicalis ad effectum competentia fori, ne remouissimè quidem prætendi potest.

Loca autem, & Territoria, quæ donantur Ecclesiæ, non posse amplius gravari oneribus à Principe seculari, qui ea donavit per se juri consonum esse, consulendo asseruit Mandell. *cons. 62. nu. 29.* per doctrinam Hostien. *in summ. de Immun. Eccl. § sed ne illa immunitas,* Iacobin. de S. Gregor. *in Invest. feud. v. in feudum.* Quòd ipsum etiam clarè ostendit Modest. Pistor. *cons. 43. num. 11. vol. 1.* Nam dum Ecclesiis tradantur, eo ipso eximuntur à dominio, & potestate laicorum, & ex speciali jure sub dominio Christi Domini constituuntur per omnimodam proprietatem, ita ut tale dominium Christi in his Ecclesiarum bonis sit proximum, & immediatum, illique dicatur acquisitum, tanquam principali domino, ut Innocent. *in cap. cum super n. 3. de caus. possess. & propr. & in cap. Verum num. 2. de for. comp. Afflict. dec. 361. num. 22. & seqq. Suar. in Reg. Angl. cap. 17. & 18. num. 5. & 7. & cap. 21. n. 5. Comit. resp. moral. lib. 1. cap. 70. & 71. ac Rota Romana in Abben. Gabellæ 28. Junii 1630. coram Merlino dec. 902.*

Cæterum allodium dicitur proprium cujusque liberi hominis patrimonium, quòd Romano More dicebant prædium censui censendo, vel prædium mancipi, vel quòd jure Quiritum, aut quòd mancipio, & nexu tenebatur, idque pleno patrimonii jure sic tenetur, ut eo nomine nulla neque gratia, neque merces, neque opera debeatur, ac proinde Doctores vulgo allodium definiunt proprietatem, quæ à nullo recognoscitur; feudum verò est, quòd beneficio alterius sic tenetur, ut ejus nomine, gratia, & opera quædam debeantur; feudum autem allodio opponi constat *ex cap. 1. §. si de feudo defuncti contentio sit, & cap. 1. in fin. de eo, qui sibi, & hered. suis, & pluribus exemplis, atque historiis confirmant Cuiacius, & alii.*

CONSULTATIO II.

An quando agitur de causa feudi laicalis, quòd Ecclesia à Principe seculari recognoscit, recursus ad ejusmodi Principem, sive ejus Ministros, sit licitus? Ubi de causis pertinentibus ad forum Ecclesiasticum, ac de Mixtis, plura, sed in compendium redacta.

Hoc quidam negant, & in primis Barbat. *in cap. Cæterum de judic.* quam opinionem in secreto juris esse veram, arbitratur Iacobus de S. Georgio *in v. dicti Vasalli pro dictis rebus n. 3.*

At ego affirmo cum communi Doctorum sententia, quæ docet, Ecclesiam, sive Clericos in causa feudali ad forum secularem trahi posse, ac debere, sive de proprietate, sive de possessione, hoc est sive petitorio sive possessorio judicio agatur; ita quidem, ut in tali causa coram Domino feudi, coram quo juramentum fidelitatis præstitit, etiam si ipse dominus sit laicus, conveniri quoque possit, ac debeat per textum *in cap. ex transmissa, & cap. Verum de for. comp.* ubi Abb. *num. 6.* ac Felin. *nu. 3.* ac Socinus, & firmant Dec. *in cap. cæterum nu. 22. & seqq. de judic.* Bartol. *cons. 375 col. fin.* Bald. *in c. 1. §. fin. n. 3. de man. form. fidelit.* Guido Papa *dec. 139. num. 1. in fin.* Clar. *in §. feudum qu. 90. vers. sed quid si vasalli,* Menoch. *de retin. pos. remed. 3. num. 396. & seq. & num. 409.* Scacc. *de judic. lib. 1. cap. 11. num. 77.* Farinac. *iii. de Inquis. quæst. 8. nu. 22.* Duar. *in Bullam Cæn. cap. 15. qu. 11. num. 68. & seqq.* ibique Ugolin. *p. 2. cap. 15. §. 3. num. 7.* D. Antonin. *3. p. sum. iii. 11. cap. 22. §. 3.* Sylvest. *in sum. v. Index 1. qu. 2.* Ambrosin. *de immun. cap. 10. num. 56.* Scott. *in Bullas select. theor. 424. col. 2.* Marth. *de jurisd. p. 4. cas. 16. & 89. num. 5.* Azor. *in sit. moral. p. 3. lib. 10. qu. 5.* Sayr. *lib. 12. clau. reg. cap. 8. num. 9.* Reginald. *lib. 9. prax. num. 151.* Filiuc. *ir. 20. cap. 16. qu. 6. num. 262.* Bonacin. *alios citans disp. 1. de censur. in paris, qu. 16. sect. 1. punct. 6. num. 6.* Leand. *de censur. disp. 15. qu. 11.* Rosenthal. *de feud. cap. 12. concl. 1. nu. 25.* Schrader. *cod. iii. par. 10. sect. 1. à numer. 102.* Pulchrè Isernia *in cap. 1. §. fin. v. 21. de cap. Conrad. Boet. decis. 69. num. 8.* Carol. de Grass. *de effect. Cleric. eff. 1. num. 718.* Franc. Marc.

decif. 46. num. 10. Caravit. ad rit. 235. num. 19. Suarez in Reg. Angl. lib. 4. de immun. cap. 14. num. 12. Intrigl. de feud. cent. 2. art. 94. num. 12. Rovit. ad pragm. 2. de Cler. Salvat. quem refert Tap. ad cap. Regn. Item statuimus, quod Clerici num. 11. late Lælius Caput. in pralud. ad consuet. Neap. §. 3. num. 10. & seq. ac alii innumeri. Atque hanc veram esse Doctorum opinionem testantur Curt. jun. de feud. p. 1. qu. 2. num. 2. & Senfb. in suo com. p. 1. num. 26. & 27. atque adeò hæc posterior sententia communiter recepta est, attestantibus Felino in dist. cap. caeterum num. 3. Maranta in specul. p. 3. num. 93. Mozz. de his, qui feud. dar. pos. num. 30. & in thes. com. op. Villal. litt. C. num. 73. & litt. F. num. 28. Soar. num. 92. & de magis communi refert Curt. jun. conf. 177. num. 10. vol. 2. Gribald. in thes. com. opin. litt. F. v. consuetudinis, & ita servari, ac veriori, & communiori sententia attestatur Scapp. lib. 1. de jur. non scripto cap. 6. 1. atque rectissime Doctores communiter decidisse, scripsit nuper Rodiger. de feud. 78. nu. 7. & novissime Schrader. de feud. p. 1. qu. 2. nu. 1. & seq. ubi refutat opinionem Curtii junioris p. 1. q. 2. distinguens in hac quæstione constitutiones Imperatorum à consuetudinibus, quasi his teneantur Clerici, non item illis. Vide Marth. lib. 4. de jurisd. 16. & Malcar. concl. 1. n. 245. Atque hinc jus feudale, etiam in Ecclesiastico foro servandum esse, quatenus Canones non contradicant, respondit post alios Decian. conf. 90. n. 1. vol. 3. & ante ipsum Archid. in cap. 1. de Cler. conjug. in 6. Felin. in cap. In presentia n. 44. extr. de probat. & Nat. conf. 600. n. 27. quibus accedit Rosenth. de feud. c. 1. concl. 9. Unde putaverim, distinctionem hanc esse adhibendam, ut antiquis quidem temporibus, cum personæ Ecclesiasticæ nondum essent feudorum capaces, non jure de feudis usitato tenerentur, & hæcenus sententia Barbatæ sit vera. At postquam consuetudine ad personas etiam Ecclesiasticas feuda sunt delata, consentaneum sit, eisdem tum demum eidem juri feudali, sicut & laici, subjectas fuisse. Quibus ad stipulatur Bellet. disq. Cler. par. 1. de favor. Cler. real. §. 3. n. 4. ita ut opinio contraria sit communiter rejecta. Atque ita etiam declaravit S. Congr. Episc. in Taurinensi 19. Martii 1602. in S. Angeli 15. Augusti 1620. ac alibi sæpè.

3 Ratio autem est, quoniam sub hac conditione, à jure approbata, feuda conceduntur & in his, quæ Clericus, vel Ecclesia tener in feudum à Principe, fungitur jure privati, & subicitur ipsi, diciturque ejus vasallus. Et quia ex dominio directo feudi oritur necessariò jus cognoscendi causas ipsius, & feudatarius accipiendo feudum, constituit se in iis quæ sunt feudi, subditum domini, nec Dominus procedit contra illum, tanquam contra personam Ecclesiasticam, sed tanquam contra Ducem, Marchionem, Baronem, &c. Quinimò, licet Imperator jure Ecclesiæ Romanæ fidelitatem, si tamen ipsa teneret ab eo feudum, esset ejus vasalla. Ita notat Bald. in l. sed & si. §. libertio in fin. de in jus voc. Curt. jun. d. feud. p. 1. q. 2. princ. n. 5. Carol. de Grass. d. eff. 1. n. 719. Et teneretur ad ea, ad quæ alii, secundum eundem Bald. in l. fin. §. sive censu, vel reliq. Et ita expressè tenet, ac decisum refert in materia jurisdictionis criminalis, Capyc. dec. 27. nu. 28. Afflict. in c. 1. §. Item si Clericus n. 1. de cap. Conrad.

4 Indequè fit, quod à decretis Prælati feudatarii appelletur ad Principem. Judex autem appellationis dicitur superior, quia appellatio supponit superioritatem, & majus imperium, ut benè advertit Luc. de Pen. in l. contra publicum col. 24. C. de re mil. lib. 12. Surd. conf. 275. n. 6. & 7. Et idè Prælati, qui jurisdictionem temporalem habet à Principe, appellationi ad eum interpositæ stare debet per textum in cap. Romana, §. debet. ibi: Nisi forte de consuetudine, privilegio, sive alio jure, & c. de appell. in 6. traditque Felin. in cap. solita de major. & obed. Bart. in l. si quando, C. de appell. Joan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de jurisd. omn. Lud. v. Pastoralis, Guidopap. dec. 518. & 581. Capyc. in invest. feud. v. feudales appellationes, & post multos Carol. de Grass. d. eff. 1. n. 510.

Ex quo etiam oritur, feudatarium Ecclesiasticum ad forum directi domini teneri, sicuti tenetur laicus. Atque idcirco laicus dominus feudi excusari possit ab excommunicatione, trahens feudatarium Ecclesiasticum ad suum forum in his omnibus, in quibus traheret laicum. Siquidem aut jure potest trahere, aut saltem sufficientem probabilitatem trahendi se habere autumare potest ex generali ratione directi domini in feudum, quod non debet tolli, aut diminui ex eo, quod persona feudataria sit Ecclesiastica. Militat enim hic, quod dum causa principaliter agitur, ipsa trahit secum personam ex regula l. si quis nec causam, ff. si cert. pet. Quam rationem posuit Bald. in c. 1. n. 4. de contr. feud. & Guet. Pison. in pralud. feud. §. An consuetudines col. 2. Et facit, quod qui consentit in contractum feudi, consentit ex conventionione, & pacto in ea, quæ feudum fert. Unde Ecclesiasticus, etiam si lege non teneretur, ex pacto tamen, & promissione remanet obligatus juxta ea, quæ habet Jas. in l. Placet n. 22. C. de sacros. Eccl. & facit cap. Verum, ubi Abb. & alii de cond. appof.

Limito tamen hanc sententiam, ut non procedat, si ageretur de reparatione, & satisfactione domino feudi facienda. In hoc enim casu Ecclesia, sive Clericus feudatarius non coram Judice seculari, nec coram domino feudi, sed coram proprio Judice Ecclesiastico conveniri debet. Quod notarunt Farinac. loc. alleg. & Villalob. in com. opin. v. Clericus n. 70.

Item limito, ut si Clericus feudatarius deliquerit contra fidelitatem, non possit à domino feudi seculari corporaliter puniri, sed si delictum meretur privationem, poterit feudo privari, nisi feudum sit Ecclesiæ, arg. d. cap. Verum de for. comp. d. c. Gaeterum de judic. Clem. Pastoralis de sen. & re jud. & cõmuniter docent Doctores, quos sequitur Bonacin de legib. disp. 10. q. 2. p. 1. §. 4. n. 4. & ad. Bull. Cæn. c. 15. q. 6. sect. 1. punct. 6. n. 6. Quippe in feudo Ecclesiæ est quid speciale, quia delictum personæ non debet nocere Ecclesiæ, vel in ejus detrimentum redudare, cap. delictum 76. de reg. jur. in 6. ap. si Episcopum 3. 16. q. 6. Et quia non tantum Clerico, sed etiam Ecclesiæ feudum concessum est Vide Fach. lib. 7. c. 22. §. ad tertium. Deinde Ecclesia non peccavit. Licet igitur feudum plene ad dominum redire deberet, tamen favore Ecclesiæ post mortem Prælati delinquentis, Ecclesiæ restituitur. Alia ratio differentie inter vasallos clericos, & laicos assignatur, hæc nimirum, quando vasallus laicus delinquit, dominus offensus exacerbatur, & indignatur, dum videt juxta se proximas personas offensæ sui, & sæpè solet esse similitudo nocendi eadem in talibus conjunctis. Quod non est in Clericis. Quia in dignitatibus Ecclesiasticis plerumque extraneæ personæ succedunt, quæ antecessori nullo sanguinis jure sunt conjunctæ, & idè in illis talis suspicio cessat. Idem esse docent, si Communitati, vel Civitati feudum sit datum, & eam administratorem peccet in dominum. Tunc enim Civitas amittit quidem feudum, idque ad dominum revertitur quousque vivit administrator, post mortem tamen ejus redit ad Civitatem. Idè autem Communitatem, & Ecclesiam puniri dicunt, quod usa sit tali administratore, qui dominum offendit: sicuti illi quoque puniuntur, qui opera malorum hominum utuntur, 101. tit. Nania, cauponos, & c. §. item exercitor, insti. de oblig. qua ex quasi delict.

Non solum igitur personalis districtio prohibetur, & in hoc casu præponderare debet conditio Ecclesiasticæ personæ, cujus jura anteriora sunt, aut potiora jure feudi, Abb. in cap. Nimis de jurejur. Innoc. & Butr. in d. cap. Verum de for. cop. Martha & alii apud ipsum cas. 83. n. 12. sed ulterius, si contra clericum vasallum agatur ad amissionem feudi criminaliter, vel civiliter propter crimen, non potest de hoc cognoscere dominus feudi, sed remittenda est cognitio ad Prælatum ipsius clerici, etiam si feudum sit paternum. Quia de crimine clericorum laicus nec directè, nec obliquè potest cognoscere, ut late

pluribus citatis probat D. Fagnan. in cap. ceterum nu. 29. & 30. de judic. Hoc enim casu Prælati Ecclesiæ considerandus est tantum ut Procurator, ex c. 2. de donat. atque ita tradendus duntaxat, quatenus patitur procuratio. Unde ob Prælati delictum Ecclesia non potest amittere feudum, quæ nec potest peierare, aut infidelitatem committere, ac proinde in delictis non est Prælati conveniendus, tanquam feudatarius.

9 Declaratur id primò, ut locum habeat, sive feudum proveniat à laico, sive ab Ecclesia, ut per Ost. in d. cap. ceterum n. 10. Jo. Andr. n. 2. Bald. eod. nu. Abb. Felin. & Alex. de Nervo in sum. tex. de judic. Et quod dixi coram domino feudi intelligendum est, vel coram ipso domino in capite, vel coram Patribus Curix, vel coram arbitris; nam hi tres sunt Judices feudales in causa principali; quilibet tamen in suo casu, ut per Bald. in d. cap. ceterum n. 1. Sed in causa appellationis non advertitur jurisdictione ad istos, sed appellatur ad eum, ad quem appellaretur à sententia Judicis ordinarii secundum Bald. d. nu. 1. Post Innocent. eod. num. ubi quod si Pares Curix Ecclesiam gravarent, posset Ecclesia appellare ad proximam Superiorem, vel ad Papam, ut cap. si quis nostrum 2. q. 7. & cap. Romana, §. debet de appell. in 6.

10 Declaratur secundò, dummodò quæstio feudalis sit inter duos vasallos; quia scilicet uterque se asserit vasallum, nec revocatur in dubium, quo minus sit feudalis, sed solum controversitur, quis eorum sit potior in feudo. Tunc enim quæstio agitari, & terminari debet coram domino feudi, ut c. Imperialem, §. præterea de prohib. feud. alienas, per Frider. & notat Glos. in d. cap. ceterum, Innoc. nu. 2. Ost. n. 6 & Bald. n. 14. Etiam si dominus sit talis, ut alias jurisdictionem non habeat, ut notat Vincent. in cap. novit. de judic. Jo. Andr. in d. cap. ceterum n. 3. Bald. n. 2. Bellam n. 4. & intelligitur d. cap. ceterum, juxta Bernard. Bald. & Abb. Butt. & Aretinum.

11 Verum, si quæstio feudalis sit inter dominum, & vasallum, tunc distinguitur secundum Bellam in d. cap. ceterum, n. 4. Nam, aut quæstio de jure, seu dominio directo ad dominum spectante, ut quia actor asserit se dominum feudi, & reus negat, dicens rem esse allodiam, & tunc coram loci ordinario est agendum, non autem coram illo, qui dicit se dominum. Quia alias esset Judex in causa propria, quod esse non debet, l. un. C. ne quis in sua caus. Nec quæstio agitari debet hoc casu coram Patribus Curix. Quia qui negat dominum, negat & Pares. Facit textus in l. qui jurisdictioni, ff. de jurisd. omn. l. iud. Et quia negato dominio, causa desinit esse feudalis, nec debet esse in potestate domini alterius, subditum suæ jurisdictioni subigere. Et eo ipso, quod reus convictus negat, rem esse feudalem, hæc quæstio, tanquam præjudicialis, prius terminanda est coram loci ordinario, arg. cap. tuam de ord. cognit. & §. præjudiciales instit. de act. Qui si cognoverit rem esse feudalem, causam remittet Innoc. in d. cap. ceterum n. 2. Ost. in princ. & n. 6. Jo. Andr. n. 2. & 4. Bellam, num. 4. ubi ait, certum esse, quod si de feudo regali esset quæstio cum Episcopo & tertio, Rex esset Judex competens. Sed si esset quæstio inter Regem, & Episcopum, & Episcopus negaret, rem esse feudalem, Rex actor conveniret Episcopum coram Metropolitanano, Butt. in d. cap. ceterum n. 9. ibique Abb. n. 20. aliique communiter, Goffred. in sum. tit. de for. comp. Ost. in sum. tit. de feud. §. fin. Angel. in l. i. in fin. C. si à non competi. Iudic. ac Bero. conf. 82. n. 1. & 2. lib. 1.

12 In quo tamen advertendum est, quod negans feudum, si convocatur, eo ipso cadit à jure feudi, argum. can. quo jure 8. d. l. fin. ff. ne rei vind. secundum Innoc. in d. cap. ceterum in fine, & est expressum in cap. si vasallus feudum in tit. si feudum controversum fuerit, & in cap. si fuerit in tit. de leg. Corrad. in usib. feud. secundum Ostiens. in d. cap. ceterum n. 1. Joan. Andr. n. 2. Abb. n. 21. & Bald. n. 6. qui limitat, nisi negaverit per ignorantiam, vel per errorem juris, vel facti; quia tunc ei paritur, Et ita

debet intelligi, quod solemniter notatur in auct. de trient. & semis. §. penult. in l. fin. ff. de rei vindic. & in §. Item mixta est actio contra eos, instit. de act. Et hoc egregiè dicit textus in cap. vasallus feudum si de feud. fuerit controvers. Ubi cumq; enim in feudis sit mentio de amissione feudi, intelligitur culpa, & convicto judiciario ordine, ut in cap. quicumq; advocatur de par. tenen. Et cum hac limitatione concordat Abb. d. n. 21.

Aur inter dominum, & vasallum non quæstio super ju- 13 re, seu dominio directo feudi, spectante ad dominum, quia vasallus non negat rem esse feudalem, sed solum est quæstio super dominio utili, vel alio jure, spectante ad vasallum, at quia inter dominum, & vasallum controversitur, utrum feudum sit devolutum, & vasallus debeat illud perdere, seu retinere, seu habere, vel utrum debeat tributum, vel aliud simile. Et tunc, si dominus habet Pares Curix, hujusmodi quæstio coram illis agi, ac determinari debet, ut dict. cap. Imperialem, §. præterea in 2. respons. de prohib. feud. alien. Et ita intelligitur Glos. in dict. cap. ceterum, v. Et nota super hoc, dum dicit in hoc casu, in quo vertitur in dabitur, an vasallus debeat feudum habere, vel non, causam esse terminandam per alios vasallos, scilicet per Pares Curix. Nam vasalli ejusdem domini Pares Curix dicuntur, ut dict. §. si inter duos, & dicuntur Pares à paritate feodorum, quia debent habere consimilia feuda secundum Innocent. in d. cap. ceterum n. 3. Ostien. n. 10. & Abb. n. 14. Concordant Joan. Andr. n. 3. & Bellam n. 4. ubi etiam prosequitur, quomodo Pares Curix sint eligendi. Si vero dominus feudi Pares Curix non habeat, eligentur arbitri ad similitudinem Judicis suspecti, cap. Cum speciali de appell. cap. Si clericus, v. q. 1. juxta Innoc. in dict. cap. ceterum n. 3. Quod verum putant Ostien. n. 9. & Joan. Andr. nu. 13. quando dominus est auctor, secus si vasallus. Quia tunc agit coram Ordinario domini, argum. dict. can. si clericus 11. q. 1. Sed Glossa præallegata, & Jacob. de Beluis in dict. §. Præterea dicunt agendum coram Ordinario rei indictæ. Et hanc opinionem dicit esse veriore Abb. in d. cap. ceterum n. 14. Quia ex quo modus à lege inductus servari non potest, debet res, & jurisdictione redire ad naturam suam. Et quia hæc jurisdictione, tanquam superinducta, & præjudicans jurisdictioni ordinariæ, videtur esse restringenda, ut in Clem. fin. de offic. Ord. Glos. penult. Idem firmat Aretin in dict. cap. ceterum n. 28. dicens ita tenere communiter Doctores, & hanc quæstionem determinari per textum, quem ipse solus ponderat in cap. 1. ad med. si de invest. fuer. controvers. inter dom. & vasal. Facitque textus in cap. 1. circa med. de contr. feud. apud Pares termini, ubi textus dicit, quod intret dominum, & vasallos cognoscunt Pares, si Pares habeat. Ergo, si Pares non habeat, quæstio remittitur ad dispositionem juris communis, ut per eum.

Tertio declaratur, nisi inter dominum & vasallum, vel 14 inter vasallos agatur personali actione, quæ non sit de jure feudali, licet contra rem feudalem agatur, puta pignoratitia, vel depositi, vel alia consimili. Quia tunc non coram domino feudi, sed coram Ordinario Rei semper est agendum juxta Innoc. in d. cap. ceterum de judic. n. 2. & 4. Ost. n. 10.

Quarto declaratur, nisi quæstio sit inter vasallum, & 15 alium non vasallum actorem. Quia tunc Dominus non cognoscit, ne sit Judex in sua causa, sed Ordinarius vasalli, in d. cap. ceterum, & in d. cap. Imperialem, §. penult. cap. ex transmissa, & cap. verum de for. comp. Innoc. nu. 2. Ost. n. 3. & 6. Jo. Andr. n. 3. Bellam. n. 16. & probatur in c. Unio tit. de contr. inter vasal. & alium col. 10. in usib. feud.

Declaratur quintò, ut locum habeat, si agatur judicio petitorio, secus si possessorio. Quia tunc, sive sit quæ 16 stio inter dominum, & vasallum, sive inter duos vasallos, sive inter vasallum, & non vasallum, indistinctè cognoscit Ordinarius Rei, non autem dominus feudi in cap. ex parte B. de for. comp. Nam exceptio illa, quod

Regina esset feudataria, & ided agendum esset coram domino feudi, locum habet in petitorio tantum, ut ibi dicitur circa finem, & ibi notat *Glos. ult. & in d. cap. Caterum, Ost. in fin. Bald. n. 1. & 2.* Ratio autem est, quia quaestio possessoria non est feudalis. Facit ad hoc *Clem. fin. de judic.* nam quaestio nudae possessionis est quaestio facti, & non juris. Unde non tangit substantiam feudi, sed quandam superficialem, & materialem possessionem, quae non tangit jus domini, ut inquit *Bald. d. nu. 2.* Item causa feudi est in rem, causa possessionis est in personam. Facit etiam textus in *l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acqu. possess. Curt. jun. in tract. de feud. part. 8. num. 23. quaest. 6.* ubi asserit, hanc esse communem opinionem, & alii apud *Carol. de Grass. effect. cler. 1. num. 732.*

87 Pro concordia sic distinguitur. Nam, aut ratione possessionis propter dominum, vel injuriam illatam in sua possessione, vasallus agit ad injuriam, vel ad poenam, vel ad interesse simpliciter, vel pro possessione, quia est spoliatus, vult agere criminaliter, & tunc cognoscit *Judex Ordinarius*, & non feudi; quia hic non vertitur quaestio feudi. Aut agitur petitorio, cujus victoria adminiculatur proprietati, veluti si peto mihi possessionem ablatam restitui, vel si peto, te privari jure, quia propria auctoritate occupasti rem à me possessam, vel si ago interdicto uti possideris, potens pronunciari, me esse possessorem (hinc enim paratur magnum commodum iudicio proprietatis, ut in *§. commodum instit. de interd. & l. sicuti, §. sed si queritur, ff. si servitus vendicet.*) & in his casibus cognitio pertinet ad dominum. Quia negari non potest quin ista quaestio sit de pertinentibus ad causam proprietatis, *Bald. in §. inter Pares n. 2. de leg. Corrad. in usib. feud. quam sequitur, & pluribus confirmat Aretin. in di. cap. Caterum n. 23. de judic.*

88 Declaratur sexto, ut respectu Clericorum habeat locum, si causa feudalis sit merè civilis, secus verò si contra Clericum vasallum agatur ad amissionem feudi criminaliter, vel civiliter propter crimen, quia tunc non potest de hoc cognoscere dominus feudi, sed remitenda est cognitio ad Praelatum ipsius Clerici, & si feudum sit paternum. Ita *Innoc. in cap. verum num. 2. de for. comp.* Et ratio est secundum ipsum, quia de crimine Clericum nec directè, neque incidenter potest laicus cognoscere, sicut nec de legitimitate, *arg. cap. ex transmissa cod. tit. & est simile in cap. tuam de ord. cognit. cap. lator. qui fil. sint. legit. cap. postulasti de for. comp.* *Ost. in d. cap. verum num. 2. Joan. Andr. num. 4. Bellam. num. 7. in §. quaest. Butr. num. 21. Imol. num. 6. Abb. numer. 17. Alex. de Nev. num. 15. & 16. & ceteri, Mar. Soc. in d. cap. ex transmissa nu. 32. de for. comp. Par. de Put. in tr. de integr. feud. cap. 198. num. 4. & 8. Aufr. in tr. de poiest. Iudic. laic. super Ecclesiast. reg. 2. nu. 2.*

89 Declaratur septimo, ut non procedat in vasallo clerico spoliato, quia non cognoscit dominum feudi, sed statim spoliator per *Judicem ecclesiasticum* est cogendus restituere Clerico, quod rapuit, nam violentus est sacrilegus, quod crimen ecclesiasticum est, *can. in canonibus 16. q. 1. & patet in cap. conquestum de for. comp.* etiamsi sit dubium de spoliatione; quia nihilominus cognoscit Ecclesia, *arg. can. de potentibus 23. q. 3. & cap. relatum de jurep. secundum Innoc. in d. cap. caterum n. 2. Ost. n. 4. & 5. & Jo. Andr. n. 3.*

90 Ultimo declaratur, dummodò vasallus coram domino feudi possit justitiam consequi, alias enim *Ordinarius* erit ad eundem, ut patet in *d. cap. Caterum v. quandiu parati fuerint*, & notant *Glos. in princ. Abb. Aretin. & sequaces in sum. ex. 111.* & idem *Abb. n. 12.* Quamobrem si dominus malitiosè differat procedere, tunc coram ordinario agatur, *Innoc. in d. cap. Caterum in fine.* Nam, ut inquit *Bald. n. 2.* jurisdictionem à se excutit, qui eam denegat exhibere. Et idem est, si dominus feudi sit negligens, quia Ecclesia justitiam facit *d. cap. ex transmissa cap. lator. & cap. ex tenore de for. comp. Ostien. in d. cap. Caterum*

rum n. 11. ubique Bald. n. 2. Imol. n. 4. & Abb. d. num. 12. de judic.

Noto hinc opportunè, quòd pro recurso habito ad *Judices laicos* requiritur, quòd relaxetur declaratoria secundum decisionem *Rotae dec. 255. num. 2. par. 3. recent.* Item quòd probetur factum fuisse per recurrentes, pro quo non sufficit probatio praesumptiva ex eorum commodo. Quia cum non agatur de audientiae denegatione, sed ad effectum declarationis censurarum, ejusmodi praesumptio non sufficit, sed est concludentissimè probandum, *Rota coram Gregorio XV. decis. quaest. 6. nu. 3. & coram Cavaler. dec. 259. n. 2. & in recent. dec. 751. num. 3. p. 2.*

Idque praesertim, quando sunt plures, qui commodum habent ad eò, quòd cum recursus per alios fieri poterit, hoc solum dubium operatur, ut probatio praesumptiva ex commodo non debet admitti, *Rot. coram Gregorio XV. d. dec. 96. n. 2. ibique Add. n. 7. & dec. 584. n. 8. in fin. part. 1. rec. & coram Buratto dec. 536. n. 10.* Eòque magis, quando dantur actus contrarii, ut si recurrentes statim atque habuerint notitiam excommunicationis, appellarint ad Papam, expediverint inhibitionem ab Audicore Camerae, fuerint absoluti cum cautione praestita de stando juri, & judicatum solvendo. Isti enim actus vel excludunt recursum, vel saltem inducunt illius revocationem. Unde non poterit deveniri ad declaratoriam excommunicationis, quae, tanquam medicina, ordinatur ad frangendum contumaciam, & reducendum deviantes ad rectam semitam, *cap. multi quaest. 1. & cap. notandum 24. q. 3. & cap. 5. de except. in 6. & cap. 1. de sent. excom. eod.*

Ac insuper notandum, quòd probato recurso, non est locus censuris, quando non est consummatus cum inhibitionibus laicorum contra *Episcopos*, eorumque *Vicarios*, sed est restrictus ad simplices litteras extrajudiciales Magistratus laici. Praecipue si postea constiterit, nihil fuisse executioni demandatum in praedictum *Episcoporum*, eorumque jurisdictionis. Quia recursus iste verbalis non est odibilis, nec operatur, quòd recurrentes innoventur censuris. Tum quia illae consummatus recursus supponunt, ut per *Rot. dec. 287. n. 9. p. 1. rec.* Tum quia interdum est licitus ad defensionem propriae possessionis contra *Ecclesiasticos* de facto turbantes possessores in eorum jure, dum non recurrunt ad laicos, tanquam ad *Judices* ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra *Ecclesiasticos*, sed tantum pro habenda eorum intercessione contra turbativam *Ecclesiasticorum* juxta *dec. Achil. de Grass. 36. de appell. & Rot. in Salamantina Canonicius 14. Maii 1595. coram Blanchetto apud Farinac. conf. 68. n. 13. & seq. lib. 1. & coram Pegna dec. 482. n. 2. & 3. ac. dec. 484. n. 6. & seqq.* ubi hac distinctione contrariam opinionem conciliat.

Causae verò pertinentes ad forum *Ecclesiasticum*, in quibus si quis impediatur *Ordinarios Ecclesiasticos* per recursum ad *Judices laicos* incurrit in censuras contentas in *Bulla Coenae Domini c. 14. & in cap. Quoniam de immunit. Eccl. in 6.* ac in aliis Apostolicis decretis, & constitutionibus, ut plenè per *Rotam* in *Monopolitana pensionis 17. Decembris 1646.* coram *Bichio*, in qua firmatur, id procedere, quacumque consuetudine non obstante, summam istae sunt.

Causae omnes tam civiles, quam criminales *Clericorum*, etiam conjugatorum, & omnium *Ecclesiasticorum*, in quibus ipsi sunt *Rei*, secus si sunt actores, nisi habeatur de consuetudine, quòd tribunalia *Ecclesiastica* sint communia: quia tunc recurrere possunt ad *Judicem Ecclesiasticum* vel secularem ad libitum, vel nisi conqueri velint de suis malefactoribus, maxime in defectum *Judicis secularis*. Ita *S. Congregatio Immunitatis* in *Tropiensi 26. Junii 1629. ex c. Cuius sit generale 8. de for. comp.* Non tamen ubi tribunalia sunt communia, potest *Episcopus* prohibere *Clericis*, ne laicos citent in foro seculari, dum causa est profana ex *S. Congregatione*

Episcop. in Recinatenfi 10. Januarii 1594. & in nullius Pi-
ficien. 2. Maii 1601. Fabrica vero Ecclesiæ, si vult potest
trahere reum ad forum Ecclesiasticum. Quod etiam
quisque facere potest in actibus voluntariis, & extraju-
dicialibus.

36 Causæ laicorum delinquentium una cum Clerico, S.
Congregatio Episcop. die 13. Decembris 1593. in Nuce-
rina, & Rota in Florentina domus 10. Junii 1595. co-
ram Setaphino. Unde causæ laicorum culpabilium in
fuga monialis spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, maxi-
mè quando prævenit in captura monialis, cum hæc cau-
sa non sit divisibilis, nec permitti debet, ut assistat exa-
mini persona laica, eadem S. Congregatio Episcop. in
Ragulina 6. Aprilis 1619. Unde in Sac. Congregatione
Immunitatis habita die 18. Julii 1651. cum proponere-
tur ab Episcopo Mantuano; *come essendo stati carcerati
dalla Corte secolare di Mantova alcuni Sacerdoti con
altri laici pretesi monetarii, e doppo tenuti nelle carce-
ri con licenza di Monsignor Vescovo in nome suo, dove
intavia, si custodiscano per maggior sicurezza, ora egli
supplica l'Eminenze vostre per la risoluzione de' sequenti
dubii.*

37 Primo, se egli può formare il processo per l'interesse degl'
Ecclesiastici, e conoscere la causa congiuntamente con la
Corte secolare.

38 Secondo, se può delegare per formar detto processo infino
alla sentenza esclusivamente al Giudice secolare?

39 Terzo, se facendosi il processo nella corte vescovale, si
possano comunicare gl'indicii risultanti da quello contro
i laici?

40 Quarto, se persistendo la corte secolare in negardi commu-
nicare alla Vescovale il suo processo nella parte concernente
gli Ecclesiastici, mentre che all' incontro non si comunicano
parimente ad essa gl'indicii, che risultano da quella
che si formera nel foro Vescovale debba il Vescovo rilas-
ciare i detti Ecclesiastici percioche contro di essi non ha in-
dicii, e nè meno il corpo del delitto?

41 Ad primum respondit, Episcopum non posse conjunctim
procedere, sed ad ipsum spectare integram cognitionem
totius causa.

42 Ad secundum, eundem Episcopum non posse delegare
Iudicem laicum.

43 Ad tertium, non posse processum communicare.

44 Ad quartum, non posse de jure procedere, sed debet facere
diligentias pro habendo processu, & corpore delicti. Quod si
non habuerit, dimittat Sacerdotes carceratos cum cautio-
ne de se representando.

45 Causæ hæresis, & matrimoniales, ac ubi de jure discer-
tatur circa usuram, seu censuras, & alia quæ secundum
Canones, non autem secundum leges civiles decidi, ac ju-
dicari debent. Causæ vero matrimoniales, etiam uxorum
à suis viris fugientium spectant ad forum Ecclesiasticum,
etiam inter Hebræos, & Episcopus debet has uxores fu-
gientes cogere ad eorum viros redire, nisi uxores Hebrææ
à viris aufugerint, ut Christi fidem amplecterentur, quo
casu sunt protegendæ, & adjuvandæ, eadem S. Congrega-
tio Episcop. in Cremonensi 11. Octobris 1580. Quæ causæ
spectant ad Episcopum privativè, non solum, quod ad Iudices
seculares, sed etiam regulariter quoad alios Iudices
Ecclesiasticos inferiores.

36 Cognitionis causarum super bonis emphyteoticis Eccle-
siasticis, ratione confinium, & similium ad Curiam Eccle-
siasticam spectat. Laici tamen non gaudent privilegio fori
ex eo solum, quod teneant in emphyteusim bona Eccle-
siastica, Sac. Congregatio Immunitatis in Lipariensi 26.
Julii 1629. in Aquensi 15. Junii 1657. ex cap. auctoritate 4.
de privil. in 6. Multo minus Abbas exercere potest jurif-
dictionem super personas Ecclesiasticas in præjudicium
Ordinatii ex eo tantum, quod teneat in emphyteusim
bona suæ Abbatiæ, d. cap. auctoritate; & S. Congregatio
Episcop. in Fanensi 18. Junii 1597.

37 Causæ damnorum datorum per Clericos, & Ecclesiasti-
cos, vel per eorum animalia, famulos, ministros, &c. co-

lonos Episcoporum & mensæ Episcopalis, etiam laicos
vel eorum animalia in bonis quibuscunque tam Ecclesia-
rum, & personarum Ecclesiasticorum, quam etiam laico-
rum, spectant ad Curiam Ecclesiasticam privativè ex S.
Congregatione immunitatis in Taracinenfi, de qua in
primo tomo.

Causæ mixti fori, in quibus Ecclesiasticus Iudex per
citationem prævenit. In his autem causis Iudex, qui præ-
venit realiter, cognoscere debet de causa. In contumacia
vero uterque cognoscere potest; Sac. Congregatio Im-
munitatis in Cæsenatenfi 16. Julii 1626. Causæ vero mixti
fori sunt: Usura quando agitur criminaliter. Civiliter ve-
ro si oritur quæstio juris, an contractus sit usurarius, &
principaliter de hoc cognoscendum, tunc cognitio spe-
ctat ad Iudicem Ecclesiasticum. At si incidenter per mo-
dum exceptionis opponatur, contractum esse usurarium
vel mandati restitui usuras jam solutas potest etiam coram
laico, Covar. l. var. resol. c. 3. Clar. plenè 9. 37. sive quando
non agitur de jure, sed de facto ad puniendum crimen
usuræ, Dian. par. 1. 10. 2. resol. 77. Non tamen Princeps,
vel magistratus potest erigere novum tribunal ad co-
gnoscendum crimen usuræ. Quia hoc esset usurpare jurif-
dictionem Ecclesiasticam, & cognoscere de jure; sed cum
agitur de facto, potest per præventionem puniri tantum
in Tribunali ordinario laico, Sac. Congregatio Epif-
cop. in Derionensi 31. Januarii 1596. ubi vero pœnæ lai-
corum contra usuram, & similes casus sunt majores illis,
quæ imponuntur in foro Ecclesiastico, Iudex Ecclesia-
sticus qui prævenit, finita causa, debet dare copiam pro-
cessus Iudici laico instanti, ut suppleat pœnas suæ præ-
munitæ, quas ecclesiasticus minus imposuit, nec ob id
dicitur iudicari bis id ipsum, sed prima sententia sup-
pleri, nisi pœnæ laicales essent mortis, vel mutilationis
Quia tunc non debet dari copia propter timorem irregu-
laritatis, S. Congregatio Episcop. in Sulmonensi 22. Au-
gusti 1586. in Melitensi 16. Junii 1592. in Vercellenfi 12.
Decembris ejusdem anni, ac in Barenfi 13. Aprilis 1657.
Unde in delictis mixti fori, quamvis reus fuerit absolu-
tus ab uno ex Iudicibus, puta Ecclesiastico, poterit ni-
hilominus pro eodem delicto puniri à iudice seculari,
neque absolutoria data ab uno foro faciet rem judicatam
in altero Bald. cons. 260. vol. 3. Imo si fuit punitus ab uno
poterit denuo per alium gravius puniri Felin. in cap. de
his num. 10. extr. de accus. Alciat in cap. 1. nn. 128. extr. de
offic. ordin. Licet secus sit in punito à Iudice laico, Tunc
enim iterum puniri non potest ab Ecclesiastico: sicut
etiam ab eodem Iudice non potest bis puniri. Semel
enim punitus, non est iterum puniendus, nisi interven-
rit fraus ex parte Iudicis. Quo casu sive sit minus puni-
tus, sive sit absolutus, potest iterum puniri, Bald. cons.
34. in fine vol. 1. Clar. q. 14. v. sed hic occurrit prolixè Bos-
suet. in tit. de for. comp. nu. 79. & seqq. ac Guazzin. tom. 1. cap. 11.
num. 15.

Transgressio festorum, quando quis non obtinuit li-
centiam ab Episcopo, vel ejus Vicario; B. Pius V. cons.
5. Cum primum, §. 3.

Quando spatius petit alimenta, Dian. par. 1. tract. 2. 40
resol. 85.

Adulterium regulariter quoad pœnam, Abb. in cap. in-
telleximus extr. de adul. Alc. in d. cap. 1. extr. de offic. ord.
nisi agatur ad pœnam sanguinis. Quia tunc pertinet ad
Iudicem laicum privativè, vel ad separationem thori,
quia tunc ad Ecclesiasticum privativè, idem Dian. re-
sol. 86. Dec. cons. 212. Guazzin. ubi supra num. 7.

Item stuprum, & raptus S. Congreg. Episc. in Civitatis
Ducalis 16. Julii 1613.

Concubinitus, sodomia, & alia delicta carnis, idem 43
Abb. in cap. Cum sit generale extr. de for. comp. Clar. d. qu.
37. Guazzin. ibidem num. 9. ac Dian. resol. 87. Sac. Congre-
gat. Episcopi in Minervinen. 21. Maii 1613, licet quamplu-
res dicant concubinitum pertinere ad Iudices Ecclesia-
sticos privativè, cum jure civili non prohibeatur abso-
lutè. Certè de consuetudine solus Iudex Ecclesiasticus
punit

- punit concubinos; nec secularis in hoc se intromittere solet, nisi quatenus ab Ecclesiastico requisitus, suum brachium impertit.
- 44 Causa mulierum secularium depositarum in monasteriis, si inde aufugiant, S. Congreg. Episc. *id Lyciensi* 3. Octobris 1621.
- 45 Decima, cum quaestio est de facto, non de jure, Diana *resol.* 89. licet pretendatur insolita, & nunquam soluta, Sac. Congregat. Episcop. *in Civitatis Ducalis* 16. Julii 1613.
- 46 Executio legatorum, etiam profanorum post annum à die mortis testatoris, Dian. *resol.* 98. Et Episcopus ex decreto Sac. Concilii Trid. *sess.* 22. *cap.* 8. *de ref.* exequi potest contra non solventes legata pia, licet sint familiares S. Officii, Sac. Congreg. Concilii 5. Junii 1581. Abortus, sic decernente Sixto V. in sua Constitutione, circa quem Gregorius nihil innovavit, Novar. *in sum. Bullar.* tom. 2. *tit.* de abortu num. 5. Quod si reus sit Ecclesiasticus, traditur brachio seculari, Barbol. *de potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 111. num. 20.
- 47 Publicatio testamenti Clericorum, vel ad pias causas, & confectio inventarii Clerici hæredis, Dian. *resol.* 99.
- 48 Contractus, in quibus juramentum intervenit, Diana *resol.* 113. *ex cap. fin. de seq. comp. in 6.* maxime emphyteoticus, quando bona prærenduntur ad Ecclesiam devoluta, quod præcipue locum habet, cum pro Ecclesia concurrat etiam consuetudo, Sac. Congr. Episc. *in Civitatis Ducalis* 16. Julii 1613.
- 49 Compulsio ad implendi sponsalia, dummodò de illorum valore, vel de causa excusationis non agatur, Diana *resol.* 130.
- 50 Blasphemia secundum Guazzin *eo loco* num. 5. & Clar. *in cap. blasphemia, vers. hoc crimen*, nisi tamen sit hæreticalis. Quia tunc ad Inquisitores privative pertinet, *cap.* 2. *de maled.* Falsitas etiam laici coram Iudice Ecclesiastico falsum deponentis potest per utrumque Iudicem puniri, & attenditur præventio causæ, & quamvis Iudex secularis falsarium puniverit, non propterea impeditur Ecclesiasticus, quin ipse quoque possit pœna canonica eundem multare, ut per Afflict. *decis.* 219. licet secus sit in Clerico. Quare, si quilibet Iudex possit punire testem deponentem coram se falsum. *l. nullum, C. de testib.* Si tamen falsum Clericus deponat coram Iudice laico, non potest per eum de falso puniri, sed debet remitti ad Iudicem Ecclesiasticum, ut notant communiter Doctores *in cap. dilectus ex r. de pœn. & in c. 2. de crim. fals.* Afflict. *decis.* 230. & *d. de is.* 219. Felin. *in cap. Verum de for. comp.* Clar. *quæst.* 38. *vers. Sed quæro*, & sequitur Vant. *de nullis.* *in cap. de nullis. jurisdict. Ord.* n. 50.
- 51 Laicus Clerico inferens injuriam, *cap. Cum sit generale de for. comp. cap. 2. de privil.* Clar. *pract. crim. qu.* 36. n. 42. Quoad censuras tamen procedit solus Ecclesiasticus, Sac. Congregat. Episc. *in Civitatis Castellæ* 26. Aprilis 1619. Imò Clericus generaliter in quacunq. actione, sive reali, sive personali potest convenire laicum, etiam coram Iudice Ecclesiastico, ut probat Diana *par. 5. r. 1. resol.* 7.
- 52 Secularis delinquens in Ecclesia, Dian. *par. 4. r. 1. resol.* 67. Etiam aperiendo sepulturas, & contrectando cadavera, Sac. Congreg. Episcop. *in Civitatis Castellana* 4. Martii 1586. Vel etiam extra Ecclesiam, sed sacco alicujus Confraternitatis indutus, Sac. Congreg. Episcop. *in Tranenfi* 13. Julii 1615. Imò laici delictum in Ecclesia non esse mixti fori, sed spectare privative ad Ecclesiasticum, tradunt Bart. *in l. scilicet, §. Cum sacrilegium, ff. de accus.* Clar. *q.* 38. *vers. Vide etiam.*
- 53 Sacrilegium, & sortilegium simplex, ut refert Clar. *d. qu.* 37. & *in s. hæresis, vers. successive*, Guazzin. *loc. cit.* num. 10. & *seq.* Diana *par. 4. r. 1. resol.* 61. licet de crimine sacrilegii multis in locis Iudices Ecclesiastici non cognoscant, ut ait Clarus *ibidem*, præterquam in percipientem Clericum, cujus cognitio, tanquam mixti fori spectat Ecclesiasticum.
- 54 Causæ Clericorum minorum ordinum, qui non habent

requisita ad gaudendum privilegio fori, si tamen clericali tacite, vel expresse non renunciaverint, ex Sac. Congregatione, Diana *ibidem*.

Causæ pupillorum, viduarum, orphanorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ juxta *l. un. C. Quando Imper. inter pupil. & vid. c. Regum* 13. *quæst.* 5. *cap.* 81. *d.* 81. & etiam in Regno Neapolitano in Constitutione *statuimus*, aliisq. locis habent electionem, & variationem fori, non solum quando tales personæ sunt reæ, & ab aliis trahuntur in iudicium, sed etiam quando ipse volunt alios trahere, & sic quando sunt actrices, *cap. super quibusdam* 26. *de verb. signif.* dummodò tamen jurent perhorrescere potentiam adversariorum, ubi lis est cœpta, vel debet incipi, ut *ex cap. statuimus, §. 1. de rescript. in 6. & d. Constit. statuimus*. Et statim facta electione, ac variatione, Iudex, coram quo lis fuit cœpta, efficitur incompetens, licet ei non fuerit inhibitum, Gallup. *in prax. par. 2. nu.* 56. & 57. Orphanorum autem nomine veniunt etiam qui parentes habent, sed inutiles; sicut & viduarum etiam eæ, quæ viris inutilibus nuptæ reperiuntur, Bald. *ad l. Flav. de plag.* Diana *par. 2. r. 16 resol.* 52. Hoc autem privilegium dicitur mixti fori, non quòd in hac causâ detur locus præventioni; sed quia hujusmodi personæ possunt conveniri, & convenire in quo maluerint tribunali.

Volunt tamen nonnulli pupillos, viduas, & personas alias miserabiles ex privilegio, quod habent, pro arbitrio suo posse adire, vel dominum feudi, vel iudicem ecclesiasticum, cujus patrocinio commissi sunt, Aretin. *in cap. ceterum de judic. & ibid. Felin. n.* 13. Iacob. a S. Georg. *in v. & dictis vasalli pro dictis reb. num.* 5. Curr. *jun. par. 7. n.* 12. & 23. Soubec. *par. 14. num.* 28. Borch. *cap. 10. num.* 26. Schrad. *de feud. par. 10. sect. 1. nu.* 208. Mozz. *de nar. feud. num.* 116. qui testatur de communi, quibus accedit Intrigl. *de feud. art. 94. num.* 53. *cent.* 2. idque verum esse non tantum cum de possessione, sed etiam cum de proprietate feudi est quaestio, Borch. *cap. 10. n.* 27. ego in feudis id facile non admiserim, cum jura, sive consuetudines feudales in personis vasallorum litigantium, & Iudicum nunquam ita distinguant, atque ipsi etiam Clerici, quorum tamen in declinando Iudice seculari favor est maximus, Iudici feudali, tametsi seculari, sese submittere necesse habeant, per Schrad. *d. sect. 1. n.* 28.

Causa damnorum datorum, quando scilicet laici, eorumve ministri damnificant animalia, & bona Ecclesiarum ac personarum ecclesiasticarum, Curia Episcopalis procedere potest, tanquam in causis mixti fori. Quamvis cum coloni, & ministri ecclesiarum, clericorum, & ecclesiasticorum cum animalibus propriis bona laicorum damnificant, cognitio tunc tam quoad bona, quam quoad personas laicorum, & eorum animalia spectet ad Iudicem laicum privative, sed si cum animalibus Ecclesiasticorum, vel Ecclesiarum quoad personas spectet ad laicum, quod verò ad animalia spectat ad Curiam Ecclesiasticam, eadem Sac. Congregat. *in d. Taracinenfi*.

In causis porò mixti fori datur locus præventioni, S. Congregatio Immunitatis in Sorana 18. Februarii 1631. Et in complicitate delinquentium utriusque fori, nempe Clerici & secularis, possunt procedere Curia Ecclesiastica, & secularis, eadem S. Congregatio Immunitatis in Forosempronienfi 13. Februarii 1663. & in Amerina 28. Septembris ejusdem anni. Illæ verò causæ mixti fori, in quibus Iudex Ecclesiasticus per citationem prævenit, pertinet ad Ecclesiasticum. Nam in his causis Iudex, qui prævenit realiter cognoscere debet de causa. In contumacia verò uterque Iudex procedere potest. Eadem S. Congregatio Immunitatis in Cæsenatenfi 1626. die 16. Julii. Atque in eisdem causis mixti fori potest Episcopus facere executiones personales absque requisitione Iudicis secularis, eadem S. Congregatio in Mediolanensi 5. Junii 1667.

Cognitionis jus in causis mixtis, quod habent Ordinarii, debet defendi, S. Congregatio Immunitatis in Theatina 11. Septembris 1666.

60 Episcopus autem feudum, seu jurisdictionem secularem habens, pro ea Vicarium laicum deputare potest, dummodo reus non sit Ecclesiasticus. Non expedit verò deputare in hujusmodi feudis Iudices perpetuos, maximè laicos, & quandoque debet Episcopus aliquas causas per se, vel per suum Vicarium cognoscere, vel aliis clericis, vel laicis delegare. Nam aliàs ecclesia exponeretur periculo amittendi jurisdictionem illam per usurpationem laicorum. Ita Sac. Congregatio super Episcopis in Mantuana 16 Maii 1581. Et si Episcopus fuit solitus deputare Clericos pro administratione Baronix suæ Ecclesiæ, debet manuteneri in hac quasi possessione, non obstante contraria pragmatica seculari. Eadem Sac. Congregatio in S. Macci 23. Augusti 1607.

61 In causa feudi Clericus subiicitur domino directo ipsius feudi, cur etiam juramentum fidelitatis præstat, & hoc sive agatur iudicio petitorio, sive possessorio ejusdem feudi. Eadem Sac. Congregatio in Sabaudien. 19. Martii 1602. & in S. Angeli 15. Augusti 1620.

62 In causis item Camerali obligatione vallatis non prodest hoc privilegium ad evitandum forum Auditoris Camerae, Rota apud Zacciam *decis. 93.* Item non habet locum, quando lis esset cœpta in una defuncti. Rota *ibid. n. 21.* de quo *alibi.* Nec quando defunctus expressè submisit se, & suos hæredes jurisdictioni alicujus Iudicis, *ibid.* Nec quando istæ miserabiles personæ consenserunt in jurisdictionem alicujus Iudicis, nisi fortè per viam restitutionis in integrum ubi locum habet, *Glof. d. l. un. v. excedere.* Nec quando essent divites. Quia tunc non possent dici miserabiles, *Dian. par. 4. r. 1. resol. 90.* ac alii. Quia, cum omnia pecuniâ serviant, atque obediant, *Eccles. c. 10. si sunt divites, defensione non carebunt.* Idèdque Afflictus in *Const. Regni, incip. lege præsentis,* quando loquitur de personis miserabilibus, dicit de pauperibus, non divitibus esse intelligendum, aliàs sequeretur absurdum, quòd pauper, miserabilis, & dives ejusdem essent conditionis, ut dixit *Alex. conf. 121. nu. 14. vol. 1.* & *Specul. in tit. de instr. edit. §. nunc verò aliqua.*

63 At verò in iudicando contrarium tenendum est. Quia iis à jure privilegium generaliter concessum est, & sic tam divites, quàm pauperes in eo comprehensos esse, nemo est qui ambigat, ceu dixit *Innoc. in cap. significantibus, & Abb. in cap. ex parte col. 2. de for. comp. & in c. Caterum de jud. Bald. nov. in r. de dot. p. qu. priv. 17. Bulg. in l. 1. ff. sol. mar. Neviz. in sylva nupt. fol. mibi 25. Abb. in cap. licet ex suscepto num. 7. de for. comp.* Unde si consideremus generalitatem verbi viduæ, vel pupilli, omnes, & divites, & pauperes comprehendi concludendum est, *Abb. q. 4. nu. 15. Dec. in d. cap. caterum de jud.* Quod suadetur, quia miserabiles personæ illæ dicuntur, quæ proprias causas dicere nequeunt, *c. 1. in fine de postul. Rol. à Val. conf. 76. an. 4. vol. 1.* Atqui pupillus non habes velle, neq; nolle, an mulier vidua, & similes personæ sunt hujus cœditionis, atque idèd in *d. l. un.* comprehenduntur. Quinimò, etiam si divites essent, tantò magis, ut eorum bona conserventur, ne illis occupatis, egestate oppressi mendicare cogantur, lex debet eis se favorabilem præbere. Et sicut Regina Vidua, respectu ejus status, & qualitatis, poterit etiam dici miserabilis, *Dec. in d. cap. Caterum numero 18. & prosequitur Marches de commiss. avoc. caus. cap. 1. num. 27.* testans, hanc esse Signaturæ sententiam, eamque de stylo sequi, tenendo universaliter ejusmodi privilegium itatui concessum, omnesque tam pauperes, quàm divites in eo comprehendi, qui trahunt, & non trahi valent, & ita etiam post multos tenet *Menoch. de arb. lib. 2. q. 66. num. 4. Rol. à Val. conf. 76. num. 4. vol. 1. Dec. loc. cit. n. 18. ibique Abb. n. 16. & in cap. cum esses nu. 33. de testam.* Afflictus verò non rectè in contrarium adducitur. Nam loquitur de Advocato pauperum, qui non tenetur gratis inservire pupillis, & viduis divitibus, quia non divitibus, sed pauperibus datus est.

Aliter, sed non alia strictim, ut sequitur.

64 Regulariter jure repertum est, quòd sive Clericum, si-

ve laicum quis convenire velit, debet Rei Iudicem adire, *l. adire, C. de ord. judic.* Nam auctor forum Rei generaliter sequi debet, *can. experientia 11. qu. 1. c. Si Clericus de for. comp. & l. cum sit, C. de jurisd. omn. Ind. l. fin. ff. si quis in jus voc. non ter. l. 1. & 2. ff. de judic.*

Hæc tamen regula in multis casibus fallit, in quibus quis sortitur forum non suum, & facit suum; id est laicus forum Ecclesiasticum, vel forum alterius Iudicis.

Primus, in causis matrimonialibus, quæ licet inter laicos agitentur, tamen per Ecclesiasticum Iudicem sunt tractandæ *can. 1. d. 10. cap. causam de offic. deleg.*

Secundus, in causis criminalibus ecclesiasticis *can. 1. 67. 2. q. 6.* utpotè in crimine sacrilegii, vel quasi, *cap. cum sit hæresis de hæret. cap. ad abolendam de sim.*

Excommunicationis *can. multi 2. q. 1.*

Violatæ pacis, & perjurii, *cap. novus de Iudic. §. fin.*

Adulterii *cap. 1. de offic. ordin.*

Uluræ *tot. tit. de usur. & certis aliis similibus apud Speculatorem.*

Tertius, ubi agitur de pœnitentiâ ex quacunque causa, etiam in modum denunciationis *arg. can. libero d. 7. cap. novus de jud. ubi Index Ecclesiasticus potest per viam denunciationis evangelicæ, seu judicialis, procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum.*

Quartus, in iurepationatus, & in omnibus spiritualibus, & spiritualibus annexis, *cap. decernimus, & cap. quantum de judic.*

Quintus, ratione contractus convenitur quis coram non suo iudice, sed coram eo, sub quo contraxit, vel ubi promisit, *l. hæres absens §. 1. ff. de judic. & l. si quis tuietam, & l. argentum eodem, & in C. ubi conu. qui cer. loco da. prom. l. un. & cap. fin. de for. comp.* Quod verum intellige, si in loco contractus inveniatur. & non aliter. Potest tamen decernere Index missionem in possessionem faciendam in bonis, quæ alibi habet, ut *c. Romana, §. contra-hentis de for. comp. in 6.*

Sextus, ratione criminis in aliena jurisdictione commissi, quia ibi, vel ubi invenitur conveniri potest *can. 1. 3. quæst. 6. capit. de rap. cap. postulasti de for. comp. & cap. fin. eod. lib. 1. C. ubi de crim. agi oport. & auct. qua in provincia.*

Septimus, ratione rei, seu possessionis in aliena jurisdictione constitutæ. Nam si Tarentinus velit agere de possessione, vel terra, quam habet Cryptaleis, Cryptaliensis Index de illa quæstione cognoscat, vel Iudicem dabit, *c. sanè de for. comp. & d. cap. fin. eod. l. actor, C. ubi in rem act. exerc. deb. l. sed & si suscepti, §. fin. ff. de judic. l. si pradium, C. de prad. min.* Verùm quomodo processus in hoc casu instituat, id est quomodo Cryptaliensis Tarentinum vocabit in jus, seu, ut dicunt, citabit, fufius tractat Speculator. Tu breviter sic dices: Index Tarentinus debet mittere litteras Iudici Cryptaliensi, ubi reus degit, ut faciat illum coram se venire, & si non sic venerit, mittet actorem in possessionem rei petiæ.

Octavus, ratione feudi cujus quæstio sub domino feudi agitur, si jure feudali agatur *cap. caterum de judic. & cap. licet de for. comp.*

Nonus, ratione reconventionis, ut *can. accusatores, §. 75. cujus in agendo 3. quæst. 8. d. cap. licet de for. comp. cap. ex litteris de mus. petit.* Ratione consensus partium. Si enim partes consentiant coram non suo Iudice litigare, eundem sortiuntur Iudicem suum, *l. est receptum ff. de jurisd. omn. Iudic.*

Verum Clerici hoc non possunt sine consensu sui Prælati, *capit. significasti de for. comp. & decis. capit. Romana eod. in 6.*

Consentire autem videtur, qui sciens se non esse subiectum alicujus jurisdictioni, in eam consentit. Vide *Specul. lib. 2. §. 1. rit. de compet. Iudic. ad eundem.*

Decimus ratione privilegii, ut in Scholare, qui tres habet ex opinione Iudices, Cominum, Magistrum, Episcopum, de quo vide *Constit. Federici Imper. C. ne sit. pro parte.*

- 79 Undecimus, in causa appellationis *can. peregrina judicia 3. quest. 6.*
- 80 Duodecimus, quando Papa jubet, vel delegat *can. unde quaque ead. q. & can. Iudices 2. q. 1.*
- 81 Decimustertius, propter loci importunitatem trahitur quis ad aliam provinciam *can. sine 33. q. 2.*
- 82 Decimusquartus, in causa natiuitatis, quæ spectat ad Ecclesiam, *cap. lator, qui fil. sint legiti. & cap. causam, cap. tuam de ord. cogn.*
- 83 Decimusquintus, in causa decimarum *de decim. per 101.*
- 84 Decimus sextus in causis penitentiarum, quæ ad Ecclesiam pertinent *can. 1. 11. q. 1. can. aliud de poenit. d. 1.*
- 85 Decimus septimus, in causis adulterii, cum agitur ad separationem *cap. 1. ut lit. non contest.*
- 86 Decimus octavus, in causis viduarum, pupillorum, libertorum, & miserabilium personarum, quæ saltem secundario spectant ad Ecclesiam *can. 1. & 3. d. 82. cap. ex tenore de for. comp. & cap. novimus de verb. signif. Et præcipue circa dotem, cap. nuper de dot. post divor. rest. Et idem in causis aliarum personarum, quod dicitur plene, ut notatur secundum Innoc. in cap. significantes de offic. Iudic. deleg.*
- 87 Decimus nonus, ubi agitur de possessione violata *l. un. C. ubi de possess. ag. oper. l. si pradium C. de præd. minor.*
- 88 Vigessimus, in causa fidei *can. quoties 24. q. 1. ubi dicitur, ad Romanam referant Ecclesiam quoties fidei ratio ventilatur.*
- 89 Vigessimus primus, cum quis alibi soluturum promisit *cap. dilecti de for. comp. l. un. C. ubi comp. d. da. cert. Nam ibi dicitur quis contrahere, ubi constituit se solutum, ut l. 3. ff. de 60. auc. ind. poss. Vide Specul. pulchre disputantem, an aliquis, & maxime Clericus, possit renunciare foro suo.*
- 90 Vigessimus secundus, si Iudex sæcularis sit negligens, *cap. licet de for. comp. & cap. seq. in fine.*
- 91 Vigessimus tertius, cum suus Iudex reculatur, *cap. si quis contra de for. comp.*
- 92 Vigessimus quartus, in compromissis *de arb. per 101.*
- 93 Vigessimus quintus, ratione ultimæ voluntatis, unde fideicommissum petitur, ubi relictum est, *l. un. C. ubi fideicom. pet. pos. l. hæres ff. de Iudic. & l. si fideicommissum eod. Et legatum petitur ubi est, nisi hæres dolo inde subdixerit, tunc enim dabitur ubi petitur l. quod legatur ff. de re jud.*
- 94 Vigessimus sextus, in causis rusticorum, & servorum Ecclesiæ, quorum causæ ad Ecclesiam spectant, & inde in aliis laicis ad forum Ecclesiasticum spectant, *can. iudicatum d. 89. can. Ecclesiarum servus 12. quest. 2. cap. nullus de for. comp.*
- 95 Idem etiam est de colonis Ecclesiæ, ut *l. 2. C. de Episc. & Cler. & l. si quis C. ubi caus. ff. sed illa possunt intelligi super rebus, quas ab Ecclesia tenent, secus autem si conveniantur ex delicto, vel contractu, licet dicta lex indistinctè loquatur. Verum hoc aliàs.*
- 96 Vigessimus septimus in peregrinis, & mercatoribus, & agricultoribus, & mare navigantibus, & aliis *cap. innovamus de reg. & pac. cap. un. de peregr. & cap. significantibus de offic. deleg.*
- 97 Vigessimus octavus, cum agitur de feudo Ecclesiæ, *cap. verum de for. comp.*
- 98 Vigessimus nonus, cum Clericus impetrat contra laicum, quod de consuetudine fit in curia indistinctè, *cap. fin. de ind. & cap. fin. de al. mut. jud. cau. fac.*
- 99 Trigessimus, Vacante Imperio cognoscit Papa, vel ejus delegatus de feudo, *d. cap. licet de for. comp.*
- 100 Trigessimus primus, cum quid difficile imminet, vel ambiguum inter Iudices, recurritur ad Ecclesiasticum, *cap. per venerabilem, §. rationibus, qui fil. sint legit.*
- 101 Trigessimus secundus, si consuetudo, vel privilegium dat jurisdictionem domino super familiam, illud servetur, *cap. cum contingat de for. comp. & cap. fin. de offic. Archid.*
- Trigessimus tertius, ratione pacis, quia tunc intrōmittit se Ecclesia de qualibet causa, *cap. novit. de judic.*
- Trigessimus quartus, ratione connexitatis cognoscit Ecclesia, & committit, ut patet in dote *cap. 1. de don. int. vir. & ux. & c. ex parte de for. comp. Imò Judex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de dote.*
- Trigessimus quintus, quando Ordinarius reculatur, quia tunc Episcopus associatur *in auth. ut diff. Iud. §. si vero contigerit col. 9. l. si vero C. de jud.*
- Trigessimus sextus, ratione loci. Unde Romæ, quia communis patria, convenitur quilibet, qui non habet jus revocandi domum, *l. Roma ff. ad municipal. can. vocatio §. qu. 2. cap. fin. de for. comp. l. si is, qui Roma ff. de judic. De qua revocatione vide Specul. l. 1. part. 2. tit. de reo, v. l. sem. legati, & seqq.*
- Trigessimus septimus, ratione possessionis, *l. fin. C. de div. Iud. & in auth. ut Cler. apud prop. Episcop. per 101. col. 9.*
- Trigessimus octavus, ratione administrationis. Unde argentarius ibi cogitur rationem reddere, ubi argentariam exercuit *l. prator §. qui ff. de eden.*
- Trigessimus nonus, ratione domicilii *l. un. C. ubi no. agi op. & c. fin. de for. comp. & cap. ex parte eod. Sed si debitor vagetur per mundum, nec habeat domicilium, ubi respondet l. 2. penult. ff. de judic.*
- Quadragesimus, ratione manumissionis. Unde libertus sequitur forum patroni *l. si quis §. nisi, & l. assumptio §. fin. ff. ad municip.*
- Quadragesimus primus, ratione militiæ, *l. municipes §. 110 fin. ff. ad municip.*
- Quadragesimus secundus, ratione matrimonii mulier sequitur forum viri *l. fin. C. de incol. l. Cum quidam ff. de jurisd. omn. Iud. l. exigere ead. & l. fin. §. 2. & l. ea qua desponsata ff. ad municip.*
- Quadragesimus tertius, ratione cursus decennis, quo quis moratus est in studio, *l. 2. C. de incol.*
- Quadragesimus quartus, ratione tutelæ. Si enim plures sint tutores diversarum jurisdictionum, omnes coram uno Iudice potest pupillus convenire, *l. omnes C. arb. int.*
- Quadragesimus quintus, ratione consuetudinis, ut recenset Speculator, Aretii esse consuetudinem, ut super qualibet causa Clericus trahat laicum coram Iudice Ecclesiastico. Et sic loquitur *cap. Cum sit. de for. comp. & c. licet de jud. & cap. novit. eod.*
- Quadragesimus sextus, ratione actionis, *l. fin. C. ubi in rem. act.*
- Quadragesimus septimus, ratione negotiationis, *l. hæres §. si quis ff. de judic.*
- Quadragesimus octavus, ratione constitutionis, *l. non utique ff. ad municipal.*
- Quadragesimus nonus, ratione temporum, *l. 2. C. de incol. sicut in casu 45.*
- Quinquagesimus, ratione dignitatis, *l. filii §. penult. ff. ad municip.*
- Quinquagesimus primus, ratione originis propriæ, vel paternæ sortitur quis forum, *l. filios C. de municip. & osig. & l. 2. eod. & in l. assumptio §. 1. & l. libertas §. parvis eod. tit.*
- Quinquagesimus secundus, in plerisque casibus supra enarratis Clerici sunt privilegiati, & exempti à foro sæculari, tamen in quibusdam Iudex sæcularis cognoscit de persona, & rebus ecclesiasticis, utpotè in his, quæ sequuntur.
- Primus, cum Clericus laicum coram illo convenit, *cap. si quis clericum de for. comp. & cap. cum sit eod. can. experientia 2. q. 1. Et præcipue si laicus reconveniat.*
- Secundus, si Iudex sæcularis ab Ecclesia invitetur, que impleretur *can. & d. 32. can. Arianus d. 63. cap. ad abolendam de hæret. & cap. excommunicamus §. moveatur eod.*
- Tertius, si Iudex sæcularis ab Ecclesia, vel Prælato Ecclesiæ in correctionem impleretur, *cap. Princeps 23. quest. 5.*

125 Quartus, post depositionem Clerici potest Iudex secularis cognoscere in Clerico, quia tunc factu est de ipsius foro, *cap. cum non ab homine de judic. & cap. novimus de verb. signif.*

126 Quintus, cum Clericus est incorrigibilis à suis superioribus ecclesiasticis, & in profundum malorum devenit, *d. cap. Cum ab homine, & can. nec licet d. 17.*

127 Præterea licet regulariter verum sit, quod sententia, à non suo Iudice lata non teneat, *cap. at si Clerici de judic. l. fin. C. si à non comp. Iud.* Tamen fallit in quinque casibus præmissis, quia per factum suum factus est de jurisdictione judicantis. Quos certè casus, vel ob hanc saltem causam scite refert, quia quandoque magis expedit auctori convenire reum sub eo de cujus jurisdictione factus est, quam sub ordinario.

128 Pœnæ Clericorum coram seculari Iudice respondentium. Prima, si causa sit criminalis, etiamsi pro eo lata sit sententia, beneficium perdit; quod si non habet, perdet ordinem, & deponetur, *can. placuit 11. quest. 1.* Secunda, si verò civilis sit, perdet id, quod evicerit, id est rem, in qua sententialiter absolutus fuerit, *cap. si diligenti de for. comp.*

129 Pœnæ laicorum Clericos ad seculares Iudices trahentium. Prima, perdit rem, & causam petitam per sententiam, & à suo jure cadit *l. Bavimus C. de Episc. & Cler.* Secunda, debet excommunicari, nisi satisfacere velit, *cap. si diligenti de for. comp. Bulla in Cœna Domini. can. 15.*

130 Purgatur autem recursus instar attentatorum Namjiis, qui propter recursus à Curia Ecclesiastica ad seculares inciderunt in Bullâ Cœnæ Domini, non conceditur excommunicationis absolutio, nisi cum clausulis, *renunciando prius recursui, & sine litis, ac litigantium præjudicio, ac dummodo exponentes nullum jus propter ea acquirant.* Non dicuntur autem hi recursus sufficienter purgati, nisi omnia integrè restituantur in pristinum statum, prout erant ante recursum, Rota in Pampilonen. electionis Canonice. 11. Maii 1640. coram Dunozeo. Et quicquid in eorum executionem fuit gestum, est prorsus nullum, atque invalidum, & sic recurrentibus deneganda est audientia, donec recursibus renunciaverint, & absolutionem obtinuerint, ut passim judicavit Rota, maxime *decis. 407. num. 9. part. 4. rec. tom. 2. & 735. à nu. 5. ad fin. ead. par. 4. tom. 3.* & in Casaraugustana distributionum 7. Novembris 1636. coram Coccino, & in Gandaven. exemptionis 22. Julii 1648 coram Emin. Celso, & in Pampilonen. decimarum 12. Julii 1649. in fine coram Arguellas.

CONSULTATIO III.

Quidam unum ex suis inimicis occidit, à quibus lethaliter vulneratus, ac semivivus, & sine sensibus illicò ex commissione sui consanguinei à quibusdam ad Ecclesiam ductus fuit. Hoc audiens Iudex laicus, agrè tulit, dixitque, Ductores pœnam luituros; Vnde isti vulneratum à discepta Ecclesia eduxerunt, & ad ejus domum transtulerunt, ubi à satellitibus laicis fuit captus, & ad carceres perductus, quaritur, an sit restituendus Ecclesia?

Negative respondendum videtur. Nam homicida captivus in carcerem conductus est à sua domo, ejusqueeductio ab Ecclesia facta fuit ab eisdem, qui illum ad eam adduxerant absque scientia, & cooperatione Curie secularis, ac sine concursu voluntatis ipsius homicidæ, sensu penitus destituti. Exclamatio verò illa Gubernatoris non fuit emissa per modum imperii, neque ad incutiendum metum.

Nihilominus restituendum putò. Quia licet homicida vulneratus, tunc esset sensibus destitutus, negari tamen non potest, quin suus consanguineus ad Ecclesiam eum deduci jusserit, atque ita cum permanebat in loco sacro sub fide parentum, non potuit, neque debuit ex illo educi absque eorum commissione. Comminatio autem Gubernatoris, tanquam illius, qui exercet jurisdicia-

nem, satis est ad metum incutiendum, cadentem in virum constantem, atque adeò si non directò, saltem indirectò violationem Immunitatis Ecclesiæ causavit. Et ita censuit Sacra Congregatio Immunitatis in una Sabinensi die 18. Junii 1669. nempe restituendum Ecclesiæ.

CONSULTATIO IV.

An revocatio, sive disdicta census Ecclesiastici fieri possit coram Iudice laico, postea, quòd non sit simplex notificatio, sed actus ab ipso Iudice subscriptus?

An ipse Iudex laicus possit absque incurso censurarum prohibere suo Aduario, ne exhibeat prefatam disdictam foro Ecclesiastico, illamque ab actis tollere? Et

An ipsi iudici, sive Potestati, vel Gubernatori suffragentur cap. Cum Mathans de heret?

Hanc controversiam una, & altera altercatione litatam deserere nolumus. Ad primum igitur putant nonnulli, hujusmodi disdictam fieri posse coram Iudice laico. Nam, inquiunt, non sumus in casu excommunicationis *can. 15. Bullæ Cœnæ.* Quoniam ibi prohibetur sub pœna excommunicationis trahere personas Ecclesiasticas ad forum seculare, & Iudicem laicum, quod intelligitur, quando aliàs causa de jure non spectat ad ipsum. Quod satis significant verba illa Canonis; *præter juris canonici dispositionem.* At disdicta census facienda est contra Ecclesiasticos coram Iudice laico, ut tradunt *Cencius d. cens. quest. 103. num. 24. & quest. 111. num. 6. & 27. & part. 3. cap. 1. quest. 5. art. 9. Felic. tom. 2. de censib. lib. 4. cap. un. num. 5. in fin.* Et consonat etiam, loquendo tam de oblatione, quam de deposito, Io. Bapt. Lupus in *l. 2. com. 2. §. 4. numer. 113. C. de pad. inter emp. & vendit.* Neque enim agitur de judicanda persona Ecclesiastica, neque de subiciendis ejusdem bonis Iudici laico, sed de liberanda re censita ab onere census, quæ, cum sit subjecta Iudici laico, pertinet ad ipsum disponere de liberatione, cum res, de qua agitur, & possessor subiciatur foro laicali juxta *cap. fin. de for. comp.* Facitque quod tradit Bald. in *l. acceptam quest. 13. num. 24. C. de usur. Alex. d. conf. 163. num. 4. lib. 5.*

His accedit, quòd cum disdicta non sit actio intentata contra personas Ecclesiasticas, sed tantum denunciatio redemptionis census, non trahit personas Ecclesiasticas ad Iudicem laicum, neque interponit contra ipsas ejusdem potestatem, sed tantum interpellat auctoritatem ipsius pro auctorizanda denunciatione. Cum autem auctorizatio sit actus jurisdictionis, pertinet ad superiorem illius, cujus actus est auctorizandus, ut observat *Specul. iii. de jurisd. omn. Iud. n. Porro.*

Ac denique disdicta non solum tendit ad denunciandum redemptionem census, sed etiam ad obligandum disdicentem ad restituendum pretium, & extinguendum censum, si intra annum exigatur extractio juxta *Constit. de de Censib. Pii V. incip. Cum onus. §. 6.* ubi disponitur, quod facta denunciatione, si non redimatur census, possit à denunciante, etiam invito, intra annum exigi restitutio pretii. Et ideo tendit disdicta ad constituendum disdicentem, veluti reum, ita, ut possit conveniri in ordine ad restituendum pretium. Ex quo fit, quòd facienda sit coram Iudice denunciantis, ut virtute ejusdem coram ipso conveniri possit. Inchoatio enim, & fundamentum juridicum actionis pertinet ad Iudicem rei; *l. Iuris ordinem, C. de jurisd. omn. jud. & cap. Cum si de for. comp.* Imò neque absolutè trahuntur ad Iudicem laicum. Quia trahi ad Iudicem laicum dicit perturbationem jurisdictionis, & quòd sit exercenda laicalis jurisdictio in personas Ecclesiasticas. In hoc autem casu, ut dictum est, nulla jurisdictio exercetur in personas, vel res Ecclesiasticas, sed tantum in personas, & res laicales subjectas Iudici laico. Ob quam rationem in causa feudali dominus feudi, licet laicus, cognoscit, etiamsi feudum possideatur à Clerico, quia res, de qua agitur, ad ipsum pertinet, *cap. ex transmissa de foro comp. & cap. Caterum de judic. Glasi*

Clar. lib. 4. §. feudum questio. 90. numer. 6. cum aliis alibi adductis.

4 Atque adeo non videtur, habere locum excommunicatio d. can. 15. Bullæ Cœnæ, quia præscindendo, an finis in calu illius canonis, cessat contumacia, si didicta census fiat coram Iudice laico, & cum auctoritate Doctorum ita tenentium, & præmissa consultatione virorum doctorum & juxta consuetudinem loci, quæ omnia inducunt bonam fidem, & excludunt contumaciam, sine qua non habet locum excommunicatio, D. Thom. in addit. 3. par. quest. 21. art. 3. Alenf. par. 4. questio. 2. membr. 1. art. 3. D. Bonavent. in 4. d. 18. p. ult. qu. 2. Richard. ag. 3. quest. 2. Bachon qu. 1. ar. 1. Durand. qu. 3. num. 7. Gabr. qu. 2. ar. 1. corol. 1. Sot. d. 22. qu. 1. par. 2. concl. 2. Ledesm. 2. par. 4. qu. 23. ar. 3. Henric. lib. 13. sum. cap. 17. num. 3. Navar. in man. cap. 27. num. 9. Covar. in cap. alma mater part. 1. §. 9. numer. 4. Sayr. lib. 1. de censur. capit. 9. numer. 29. & alii communiter.

5 At nihilominus dicendum est, quod licet Cencius loco allegato, alique affirmativè responderint, supponentes quod hujusmodi actus sit extrajudicialis, reprobantur tamen. Quia non potest esse actus extrajudicialis ille, qui à Iudice auctorizatur, & maximè in eo casu, in quo agitur de persona Ecclesiastica, qui sit didicta, ac de re Ecclesiastica respectu census, qui spectat ad Ecclesiam. Quam ob rem nequit admitti ratio Cencii, & aliorum, quod scilicet debitor laicus, tamquam reus, possit trahere creditorem Ecclesiasticum ad suum forum laicalem. Nam, quando res est Ecclesiastica, non potest pro ipsa agitari in alio foro, quam in Ecclesiastico sive laicus sit reus, sive actor. Eoque magis quod debitor in sua didicta non debet considerari, tamquam reus sed tanquam actor juxta tradita per Salgad. in Liber. Credit. cap. 2. num. 27. & cap. 7. ex num. 87. & meam Consult. 349. num. 10. 28. & 33. tom. 1. Idque præsertim si citatio fuit subscripta à Iudice laico, vel si ultra didictam, debitor fecerit etiam depositum. In his enim casibus certum est, quod est actor, non autem reus ex sententia ipsius Cencii, & advertit Salgad. d. cap. 2. num. 27. Atque ita declaravit Sacra Congregatio immunitatis in una Tolentina sub die 16 Julii 1669. Unde amplius quærendum esse, mihi non videtur.

6 Adsecundum, respondeo negativè. Unde nequit excusari ab incurso in Bullam Cœnæ Domini d. can. 15. cum hic actus ex auctoritate publica sit impeditivus jurisdictionis Ecclesiasticæ, sive Ordinarii, quem Vicarius representat ut firmat Sperel. cum pluribus decisio. 160. numer. 24. & seqq. & declaravit eadem Sacra Congregatio in dicta Tolentina die 16. Julii 1669. præcipuè autem, si statim ac Episcopus comminatur censuras, Iudex laicus non recedat ab actis. Tunc enim habebit locum contumacia, atque adeo declaratoria excommunicationis, quæ tanquam medicina ordinatur ad frangendum contumaciam, & ad reducendum deviantes can. multi 2. qu. 1. & can. notandum 24. q. 3. & cap. 1. de except. in 6. & cap. 1. de sent. excom. 20p.

7 Ad tertium, etiam negativè. Quia dictum cap. Mathæus de heret. Potius ex consuetudine, quam ex rigore litteræ est extensum ab Inquisitoribus. Ibi enim sermo est de Gubernatoribus sæcularibus ditionis Ecclesiasticæ habentibus Breve Pontificium, & ideo non suffragatur iis officialibus, qui habent simplicem patentem à S. Consulta, sicuti sunt Potestates ferè omnes, quamvis appellentur Gubernatores, quemadmodum Sacra Congregatio Immunitatis sapius declarasse refert idem Sperellus dicta decisio. 160. nu. 54. & resolvit in dicta Tolentina die 16. Julii 1669.

CONSULTATIO V.

An confugiens ad Ecclesiam cum armis possint iis spoliari à familia laica sine violatione Ecclesiastica Immunitatis? Et si de Clericis arma gestantibus, aliisque

rebus non pauca, & clarissimi viri Sperellus, ac Ciartinus à calumniis vindicantur.

1 Terum pro hac re in arenam descendimus propter nova causa firmamenta, à laicis producta. At fragmentum naufragii arripiunt, dum, causa jam deplorata, ultimam sortem calamitatis redimunt.

2 Aiuunt itaque. In hac quæstione, si Doctorum sententiis, ratione vel rebus observatis repugnemus, constat non jure turbari Potestatis sæcularis facultatem, quæ jure hoc utitur, ut pacatam reddat Rempublicam, Ecclesiam protegat & juvet.

3 Et primùm, juxta Doctorum sententiam negari non potest quin affirmativa sit communis. Antesignanus pro illa notatur insignis Covar. var. resol. l. b. 3. cap. 20. num. 18. Suarez summus theologus lib. 2. de Relig. cap. 12. num. 3. tom. 1. Graff. tom. 1. lib. 3. concl. un. de immun. Eccles. num. 19. Io. de la Cruz in direct. conscient. par. 1. præcept. 8. quest. 3. ar. 1. dub. 1. Fagandez de præcept. Eccles. præcept. 2. lib. 4. capit. 4. numer. 55. Laurentius de Portel. in dub. Regul. verb. Ecclesia numer. 15. Borgnin. Cavalc. in repet. juar. decisio. v. Iudex Ecclesiasticus num. 18. Gambacurt. de immun. Eccles. lib. 4. capit. 26. numer. 12. Cutel. de pris. & recent. Eccles. libert. lib. 1. quest. 8. per tot. Laym. lib. 4. tract. 9. capit. 3. numer. 13. Sanchez conf. moral. lib. 6. capit. 1. dub. 14. Sarp. de jurisd. Asyl. capit. 5 fol. 43. Villalob. tom. 3. tract. 39. diff. 5. numer. 11. Nald. v. Ecclesia numer. 5. Franc. Cespel. in dub. milit. dub. 21. Thom. Delben. de immun. Eccles. capit. 16. dnb. 30. numer. 4. & 7. ac seqq. Foller. in pract. crim. canon. capit. 37. numer. 30. Baiard. ad Clar. quest. 30. §. fin. numer. 4. Riccius in pract. var. resol. 26. Marth. de jurisd. p. 2. capit. 50. numer. 12. & 13. & Peguer. decisio. 260. numer. 6. Ubi ait, fuisse decisum secundum hanc sententiam à Regio Cancellatio tertium electo in causis jurisdictionalibus inter utraque potestatem in illa Provincia, etiam de consilio suorum Consultorum, inter quos idem Peguera. Quibus adjungi potest sententia illorum qui sustinent, rem à fure ablatam posse educi ab Ecclesia per Curiam sæcularem, quam defendunt ferè citati omnes, & Farinac. de carcer. & carcerat. quest. 28. numer. 58. Guttier. pract. qq. lib. 1. q. 2. in fin. numer. 21. ac Cavalc. Borgnin. loco alleg. numer. 13. sicut etiam calculum augent omnes illi, qui secundum aliam communem probant, Clericum cum armis repertum posse armis spoliari à Curia sæculari, inter quos & ipse Covar. ubi supra, & in cap. q. 33. nu. 7. Plaz lib. 1. de delict. cap. 8. num. 28. Clar. in §. fin. quest. 36. Ubi hic passim observati testatur Guttier. d. lib. 1. qu. 12. num. 4. & 8. Menoch. de a. birr. cas. 394. num. 31. & seqq. idem Borgnin. num. 18. Farinac. qu. 18. num. 24. Carol. de Grass. de eff. Cler. effect. 1. num. 882. Bellet. disquis. Cler. par. 1. tit. de favor. Cler. person. §. 11. Bobadill. in poliz. lib. 2. capit. 18. numer. 66. Gratian. discept. for. capit. 139. numer. 24. & seqq. Ansal. de jurisd. par. 2. tit. 11. capit. 22. num. 98. Alter. de censur. in 19. excom. Bull. Cœn. Dom. lib. 5. disp. 20. capit. 1. & Carleval. de judic. lib. 1. tit. p. disp. 3. numer. 158. ubi adjungit Cevallum, Salcedum, Joannem Garz. Parladorum, Bobadillam aliis locis, ultra allegatos Cenedum, Pereyram Ambrosinum, Borellum, & Scacciam, ac testatur de generali consuetudine Hispaniæ prout idem observari in Gallia dicit Aufretius de potest. sæcul. super Eccles. reg. 1. num. 21. & Menoch. de arbit. d. cas. 394. num. 34. & 35. Quam sententiam latè comprobat Arias de Mesa var. resol. lib. 3. cap. 35. num. 14. & seqq. ubi alios adducit, & sequuti sunt, etiam ex antiquioribus Palacios Rub. in repet. 6. Per vestras, de donat. inter vir. & uxor. §. 2. num. 10.

4 Adversus certissimam hanc, & communissimam sententiam insurgunt recentiores aliqui novarum opinionum in hac materia Immunitatis perpetui sectatores, involventes scriptis suis antiquorum sententias, qui amore veritatis scripsere. Adjunguntur etiam aliquæ decisiones S. Congregationis Immunitatis; sed cum latæ sint, non audita potestate sæculari, neque in contradictorio iudicio, credendum est, Eminentissimos viros deceptos horum

horum scriptorum tunc viventium instantis, ut potest colligi ex Ciarlino Vicario generali Episcopi Rhegionensis, ad cujus consultationem emanavit decisio Sac. Congregationis, de qua ibi fit mentio in fine.

Ergo ex numero Doctorum constat, sententiam, quæ Potestati sæculari favet, esse communissimam, cum pro ea stent unus, & viginti Doctores, ultra additos pro spoliatione rei furtivæ, & armorum, cum quibus Clerici reperiuntur, qui plures sunt, & magnæ auctoritatis, & pro negativa solùm quidam recentiores adducuntur, omnes unius sæculi scriptores, & inter eos Sperellus, ac Ciarlinus, olim Vicarii generales Episcoporum, quibus quantum fidendum sit, eorum scripta ostendunt. Quod si auctoritate scriptorum certemus, quod in constituenda communi maximè observandum est, nemo negabit pro omnibus contrariis unum Covarruviam sufficere ex legitis, & ex theologis Suarez, utrumque omnium consensu eximium doctrina, ut quidem mirum sit, quomodo audeat Sperellus *decis. 127. n. 11.* asserere, crebriori calculo receptam esse sententiam negativam, nisi id dixerit, ut magis ostenderet, quibus studiis ductus scripserit.

Deinde videamus quibus rationibus nititur hæc communis, & quibus fundamentis contraria. Covarruvias *delicto loco* id licere statuit laicis, quia armorum delatio prohibita est laicis, & clericis tam in Ecclesia, quam extra *l. 1. ut armor. us. infc. Princip. interd. si lib. 11. cap. Clerici arma, de vit. & honest. Cler.* cum aliis, quæ allegat. Idèd cum ex eorum delatione in Ecclesia delinquat arma deferens, potest sæcularis Potestas id punire, prohibere, & impedire, armis eum spoliando.

Respondet Sperellus *ea decis. n. 30.* Concesso, quòd possit delictum delationis armorum in Ecclesia puniri per Potestatem sæcularem, tamen id in suo Tribunali licet, non in Ecclesia, spoliando armis. Quia non potest sæcularis potestas jurisdictionem in Ecclesia exercere, idèd continere argumentum Covarruvias paralogismum, in quo fit transitus de loco ad causam, cum aliud sit quod spectet punitio ejus, qui defert arma in Ecclesia ad Potestatem sæcularem, aliud, quòd idem Judex laicus possit actum jurisdictionis intra Ecclesiam exercere; propterea ex diversis non fit bona illatio, vulgari *l. Papinianus, ff. de minor.* Ciarlinus verò *cap. 15. n. 79. & 80.* appellat rationem Covarruvias nimis insulsam. Nam, si ex quo delinquit deferens arma in Ecclesia, potest spoliari, exercendo ibi jurisdictionem, posset etiam sic delinquens extrahi ab Ecclesia eadem ratione. Quod tamen in Constitutione Gregorii prohibitum est. Si ergo ratio, qua Covarruvias movetur falsa est, ejus quoque sententia, & sequacium est explodenda.

Sed concutiunt isti doctores, nec sententiam, & rationem egregii viri satis percipiunt. Covarruvias enim eo in loco non vult, quòd potestas sæcularis possit exercere jurisdictionem in Ecclesia, ut supponunt; quinimò id negat, quatenus ibi decidit, fugientes ad Ecclesiam cum armis, extrahi à Curia sæculari non posse. Quod igitur permittat Potestati sæculari est, prohibere delictum in Ecclesia, spoliando armis delinquentem. Id enim non est actus jurisdictionis, sed protectionis, quam habet Princeps in Ecclesiam. Cum Ecclesia enim sit de territorio Principis, ut dicit Bald. *in l. si quis in hoc genus n. 2. C. de Episcop. & Cler.* & ibi Castr. traditque Roland. *conf. 24. n. 7. lib. 2.* & teneatur eam protegere, ac tueri, ut benè comprobatur Salgad. *de reg. protect. pral. 3. n. 72.* ubi plures alios allegat; exercendo autem protectionis actum in Ecclesia, quam Principi sæculari convenire concedit ipse Sperellus *num. 20.* non violat immunitatem Ecclesiæ, sed juvat, & utitur jure illo protectionis, quam habet, per quod ei convenit curare, ne fiat Ecclesia spelunca latronum, in qua delinquendo assidue, deferendo arma, cultus divinus impediatur. Aliàs protectio hæc esset inanis, ac sine effectu, cum tamen con-

cesso uno, omne id, per quod ad illud pervenimus; facti oportet convenire, ac posse exerceri *ad text. in l. 2. ff. de jurisd. omn. jud.* & egregiè ad id Salgad. *supra num. 72. cum seq.* ubi late ostendit propter tutelam hanc, quam Princeps de Ecclesia habere debet, posse illum prohibere, ne Sacerdotes offendantur, & id vindicare. Ergo pariter, ne in Ecclesia delinquantur, neve delatione armorum turbetur, Sanctissima Dei domus, quam Religione munire, non armis convenit, ut de his plura circa venerationem Ecclesiarum observat Barbof. *de jur. Eccles. univ. tom. 2. cap. 1. per tot.* Ergo dum Covarruvias dicit, Potestatem sæcularem posse punire delinquentem, quia deliquit in Ecclesia, spoliando armis, quæ omnibus prohibita sunt, constat, non loqui de exercitio jurisdictionis, ut præcitati Doctores malè sentiunt. Nam ex se satis patet, quòd spoliare armis non est punire delinquentem, sed est actus protectionis Ecclesiæ, prohibendo delictum in ea, quod utique licet. Atque ita inconcussum manet fundamentum Covarruvias, quòd insulse carpit Ciarlinus, & Sperellus.

Quod autem spoliare armis non sit actus jurisdictionis, sed protectionis, manifestum est. Quia id licet cuique de populo. Cum enim arma vetita ex genere prohibitorum sint *ad text. in d. l. 1. C. ut armor. us. infc. Princip. lib. 11. & in auth. de arm. collat. in 6. lib. 1. ff. ad l. Jul. de vi publ. late Farinac. quest. 108. n. 3.* Quod multò magis respectu Clericorum recipiendum est, *text. in cap. Clerici, de vit. & honest. Cler. Farinac. supra n. 21. Grass. effect. 20. n. 1. Menoch. de arbitr. cas. 394. n. 31.* Acedunt, si contra faciant, excommunicandi sint, ut disponitur *in d. cap. 2. de vit. & honest. Cler.* ubi Abb. *n. 19. Bald. n. 4. & communiter Canonistæ, Grass. supra n. 8. & Barbof. de jur. Eccles. cap. 40. n. 137.* Arma si quidem Clericorum orationes sunt, & lacrymæ, ut ex D. Ambrosio desumitur *in cap. Convenior 23. q. 7. & ex D. Hieronymo in cap. fin. 26. dist. Barbof. loco alleg. n. 138. & Menoch. ibidem n. 32.* Consequens fit, illa à quolibet occupari posse. Hoc autem fit à Curia sæculari, ne scandala oriantur, non quòd fieri non possit à quolibet de populo. Quando autem Curia sæcularis assistit actui, quem alius quilibet facere potest, tunc non exercet jurisdictionem, sed actum protectionis. Exemplum est in creditore, qui potest propria auctoritate pignus sui debitoris capere; si auctore Judice, id facit, Judex tunc non exercet jurisdictionem, sed tantum assistentiam præstat, ne scandala oriantur. Est casus *in l. 3. C. de pignor. ubi Bart. n. 1. & seqq.* ac tradit Tom del Bene *d. dub. 30. cap. 16. n. 9. & Menoch. de recup. possess. remed. 8. v. 100.* Pariter si quis potest facere actum propria auctoritate, & vim vi repellere, id etiam potest facere per Judicem incompetentem, quia tunc verè jurisdicatio non exercetur. Ergo pari modo, si familia sæcularis, quæ tanquam unus de populo potuit spoliare deferentem arma in Ecclesia, eum spoliari, atque arma auferri, non exercet jurisdictionem, sed actum protectionis, expurgando Ecclesiam, & prohibendo, ne in illa delinquantur. Atque id est, quod sentit Covarruvias, & benè sub paucis Thom. del Bene *d. dub. 30. n. 7. Cutel. lib. 1. quest. 8. n. 7. & Suarez supra,* ubi inquit, quòd armis spoliare non est punire, & sic jurisdictionem exercere, sed subtrahere materiam culpæ, & hac ratione omnem immunitatem cessare, & Arias de Mesa *var. res. sol. lib. 3. cap. 35. num. 76. in fine.* ubi alios adducit, ac subdit, Ministros Regios in extractione armorum non indicere pœnas legis, sed impedire ejusdem legis transgressionem, quod non est exercere jurisdictionem.

Et quidem nulla jurisdicatio in hoc necessaria est, sed factum, per quod non exercetur jurisdicatio. Imò semper, ac Judex de facto procedit, tanquam privatus procedit, quod notant Doctores, & in specie Salgadus plures cumulans *d. tract. de reg. protect. pralud. 3. num. 218.* inferens ex hoc, non posse cõqueri Ecclesiasticum de turbata

jurisdictione, sed hoc factum exerceri ad defensionem, ne scandala oriantur, quod omnibus licet.

11 His rationibus non obstant ea, quæ in contrarium proferuntur. Adducit primò Sperellus *d. decis. 127. n. 12. & seq. textum in cap. 1. & 2. de imm. Eccles.* quibus prohibetur Potestati sæculari jurisdictionem in Ecclesia exercere. Hanc conclusionem non impugnat Potestas laica, sed negat, spoliare armis esse actum jurisdictionis contentiosæ, de quo loquuntur prædicti textus. Ad quod probandum nihil Sperellus allegat, sed id supponit pro constanti, quod tamen esset probandum, eum id sit cardo quæstionis. Et quamvis agnoscens difficultatem, sed non audens tangere, dicat servari arma, tanquam corpus delicti coram Judice sæculari, quasi ex hoc efficiatur spoliatio actus contentiosæ jurisdictionis, attamen, si ad hunc effectum non sequatur spoliatio, prout non fit, non audet firmare, quod sit actus contentiosus jurisdictionis. Ergo simplex spoliatio armorum non potest prohiberi.

12 Secundò argumentatur Sperellus *n. 413. ex textu in cap. Definiuit. 17. quæst. 4.* quo in loco statuitur, non licere confugientes ad Ecclesiam extrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spoliis residentibus in loco sacro inferre. Igitur, ac Sperellus, neque spoliando armis, & auferendo res illi, qui ad Ecclesiam confugit. Et ex hac spoliatione peccat sæcularis Potestas contra immunitatem, & potest puniri per Ecclesiasticum. Citat Joann. de Visch. *in tr. de Immun. Eccl. n. 56.* At hoc argumentum est vafium, & fallax, non distinguens à bonis, quæ propria sunt, in quibus cadit spoliatio, nocibilitas, & damnum, de quibus loquitur textus, & Joann. de Visch. quem refert, à rebus, quæ prohibentur, ut sunt arma, in quibus nec cadit spoliatio, de quo in textu, neque damnum, neque nocibilitas, ut colligitur ex hæcenus adductis. Quinimò auferendo arma, retrahitur deferens à delicto, cessantque seditiones, ac impetus, qui ex armorum delatione vel oriuntur, vel foventur, *l. 1. C. ut armor, us. lib. 11.* In rebus igitur, quæ legitime possidentur, recipienda est dispositio *d. cap. Definiuit. 17.* in armis verò, quæ extra dominium sunt, & quorum delatio in Ecclesia inducit delictum, & peccatum non potest adaptari. Ac ita interpretati sunt hunc textum scriptores, quos refert, ac sequitur Thom. del Bene *d. dub. 30. nu. 3. & seq. & nu. 13. & 14.* ubi rectè ostendit, hoc casu nullum nocimento rei inferri, neque damnum, sed prohiberi, ne aliis noceat, neve peccet in damnum, ac perniciem animæ suæ. Quod antè dixerat Suarez eo loco, considerans, hanc spoliationem non esse pœnam, sed servire tantummodo ad subtrahendam materiam culpæ.

13 Tertio arguit Sperellus sumpto argumento, quòd Ecclesia sit de territorio Principis Ecclesiastici, in qua quæstione multum se diffundit; atque ita non licere Potestati sæculari jurisdictionem exercere in Ecclesia, ubi territorium non habet. In hoc argumento Sperellus supponit, quòd spoliare armis sit actus contentiosæ jurisdictionis. Id, quod in tota sua decisione nunquam probavit. Ergo potest Potestas laica concedere totum, & negare suppositum, sine quo nihil agit Sperellus. Nam, licet Ecclesia non esset de territorio Principis sæcularis, ut probare nititur, ex quo deducit, non posse in ea jurisdictionem exercere; tamen si spoliatio armorum non est actus contentiosæ jurisdictionis, ut vidimus, sed protectionis, ad quem effectum esse de territorio Principis non audet negare, imò id admittit *numer. 20.* & probat præ cæteris, quos supra adduximus, Caball. *resol. crim. cas. 198. num. 2. ad fin.* consequens est, nihil referre, quòd in ea jurisdictione exerceri non possit per Judicem sæcularem, quod potestas laica admittit, sed satis est, quòd sit de territorio Principis sæcularis, quoad protectionem, ut Sperellus ipse concedit, cum spoliatio armorum sit actus protectionis, non contentiosæ jurisdictionis.

14 Quin etiam in eo, quod inquit, Ecclesiam non esse de territorio Principis sæcularis, luctatur more suo cum

communi traditione Doctorum, secundum quam resolvitur, esse de territorio Principis sæcularis, licet sit immunitatis, ut tradunt Clar. *in S. fin. quæst. 38. Peguer. decis. 260. n. 3.* ubi allegat Baldum, & Gulielmum de Cuneis, *Marl. cons. 32. n. 13. Abb. in cap. Cum sit generale n. 27. de for. comp. & in cap. Inter alia numer. 29. de Immun. Eccles. Beltrand. cons. 9. sub princ. Alex. cons. 111. n. 1. lib. 1. Anchar. de for. comp. in repet. cap. Postulasti in 5. oppos. num. 27. Decian. tr. crim. lib. 6. cap. 25. num. 7. & cap. 29. num. 15.* Amplius Ecclesiam non esse de territorio Principis Ecclesiastici, nisi respectu Clericorum expressè dixit Abb. *in d. cap. Cum sit generale, & in d. cap. Inter alia, Steph. Aufr. de potest. sæcul. supra Eccles. in 4. reg. num. 21.* Et ex hac ratione pro delictis in Ecclesia commissis spectare ad Potestatem laicam cognitionem, & punitionem, voluit Bartol. *in l. si cui sacrilegium nu. 3. ff. de excus. Clar. d. qu. 38. Covaruv. var. resol. lib. 2. cap. 20. nu. 18. Cabal. cons. 194. per tot. ac latè Farinac. ubi plures allegat de Immun. Eccles. in append. num. 362. & de carcer. & carcerat. 9. 28. num. 62. & cons. 214. num. 11.* ubi alios adducit. Ex quibus satis constat, hanc esse communem sententiam, à qua non est recedendum.

Et quanquam pro sua sententia Sperellus referat *in d. 19. decis. num. 18. Farinacium d. cons. 214. num. 3.* cum iis, quos ipse congerit, attamen patet se fundare in Doctores, qui communiter reprobantur. Nam Farinacius sequitur doctrinam Cyni *in l. Presenti, C. de his qui ad Eccles. confug.* cujus sententia in illo loco communiter rejicitur, prout eam in specie reprobant Abb. *in d. cap. Cum sit generale, & in d. cap. Inter alia, Salicet. in l. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug. num. 2. Covar. d. loco, ac ipse Farinac. de car. & carcerat. d. quæst. 28. num. 62.* aliique plures apud eum.

Pariter dum impugnando Pegueram Sperellus ostendere cogatur, Baldum, qui ad id adducitur à Peguera, non concludere, quòd Ecclesia sit de territorio Principis, nisi quoad protectionem, pervertit clarè sententiam Baldi, qui id expressè dixit *in l. Jusjurandum, S. si de equalitate, ff. de jurejur. & in rub. exir. de judic. num. 5.* licet concedat, esse territorium exemptorum, quod Potestas laicorum non impugnat adverteque Decian. *ubi supra.*

Quartò, nititur Sperellus *in cap. sicut antiquitus 17. 17. quæst. 4.* ubi pariter prohibetur, auferri bona confugienti ad Ecclesiam. Ergo, inquit ille, neque arma. Textus iste concordat eum *d. cap. Definiuit,* neque aliquid amplius disponit, nec nos aliquid aliud ipsi respondemus.

Quintò, Sperelli fundamentum constituitur in aliquibus declarationibus Sac. Congregationis Immunitatis, quas refert *num. 26.* Has potestas laica non vidit, & a fortioribus Sperelli, ac Carlini, qui de illis testantur, nullam fidem tribuit, quando quidem suspecti sunt, ut eorum scripta satis docent in hac materia, tentantes omnia trahere ad Immunitatem Ecclesiæ, an jure, vel injustitia, ipsi demonstrant. Ulterius non obstat, fuisse obtentas in contradictorio judicio, audita Potestate sæculari, & forsitan in illis casibus aderat consuetudo pro Ecclesiastico. Et si Eminentissimi Patres degustassent fundamenta hujus sententia, non est credendum quòd contra, appertissima jura Potestatis sæcularis determinassent, idèdque vel oportet fateri, motos esse aliqua speciali ratione, & consuetudine, vel deceptos continuis instantiis Episcoporum, nemine contradicente. At proinde ob has decisiones recedi non potest à receptissima sententia, sed secundum jus definienda est controversia. Cum enim agatur de præjudicando prærogatiis, quæ Principi sæculari competunt, potest ipse sua Regalia defendere, ac cognoscere de jure suo, ut latè prosequitur, Salgad. *de Reg. protecl. par. 3. cap. 10. nu. 190. & in tract. de recens. Bullar. par. 1. cap. 1. num. 131. & seq.* Neque aliter quam per arbitros definiti res debet, ut diffuse Menochius, allegans ad id Innocentium, Joan.

Joannem Andream, Butrium, Felinum, Beroum, Alciatum, & alios in *conf. 1000. num. 113.* Neque omitto, quòd, ut Oracula quædam olim Delphica flexiloqua extiterunt, & ambigua, idèdque hominum expectationem frustrantia, sic ejusmodi aut declarationes, aut decreta perplexa, aut parùm explicata, non tam lites dirimunt, quàm litem lite resolvunt, vel verius litibus.

¹⁹ Resolutis igitur omnibus contrariis, manifestum est, quàm sit periculosum recedere ab antiquorum sententiis, ut passim faciunt isti neoterici, & quàm infeliciter Sprellus affectus sit, contra communissimam sententiam gravissimorum virorum, sustinere novam opinionem adversus Potestatem sæcularem, quam professus est in citata decisione *num. 11. in fine*, ita juribus fulcire, ut in posterum refricari, ac in dubium adduci amplius non possit.

²⁰ Quòd si adjungamus res observatas firmiora evadunt. Si quidem etiam, quod plus est, in materia Immunitatis consuetudo attendenda est, per quam potest ampliari immunitas Ecclesiarum, & restringi, prout populus magis reverentiæ Ecclesiis debet, convenire credit, ut doctè probant Gambacur. *de immun. cum Panorm. & aliis lib. 5. cap. 14. per tot. ac Suar. de Relig. lib. 3. cap. 11. n. 4.* pluresque alii, quos citat Farinac. *de Immun. n. 16.* licet ipse contrarium sentiat, recedendo ab iis, quæ verius scripserat in *q. 28. n. 73.* sequiturque Barbof. *de jur. univ. Eccles. lib. 2. cap. 3. n. 82.* ubi notat, contra Immunitatem Ecclesiarum vim magnam habere consuetudinem, & affert Germonium, Corream, Trullench. & alios. Addo Cutell. *de immun. Eccles. lib. 1. q. 1. n. 5.* Navar. *in man. c. 2. n. 18.* Covar. *var. resol. lib. 2. cap. 20. n. 1.* Marth. *de Jurisd. p. 2. c. 51. per tot.* Oldrad. *conf. 58. n. 3.* Fontanel. *dec. 200. n. 1.* Sarp. *de jur. asyl. cap. 6. fol. 61. & seq. ac Villalob. in sum. tom. 2. tr. 39. diffic. 5. n. 3.*

²¹ Haud ignoro, consuetudinem hujusmodi, tanquam contra canonica instituta, improbari à Farinacio *ubi supra*, & à Ciarlino *d. contr. 15. n. 85.* cum iis, quos ipsi allegant, imò vocant corruptelam, & abusum, non consuetudinem. Tamen contraria sententia est verior, quam amplexi sunt antiqui, ac præclari scriptores; Et eorum opinio tunc sustineri possit, quando consuetudo indueret aliquid, quod directò elideret in totum immunitatem Ecclesiarum, ut si nimirum induceret, Ecclesiam non esse immunem. At si casum particularem attingit, eumque interpretatur, ab immunitate excludi, tunc eam sequi omnino debemus; neque enim contra canonica instituta est, neque immunitatem Ecclesiarum tangit, sed declarat casum specialem, ut bene explicat Gambacur. *d. cap. 14. n. 11.* & prosequuntur prædicti, ac in specie distinguit Covar. *in pract. c. 31. n. 5.* Grass. *effect. cler. 1. n. 388.* Gratian. *discept. for. tom. 1. discept. 340. nu. 39.* Giurb. *conf. 52. nu. 3.* Guttier. *de gabel. qu. 93. n. 12.* Sess. *de inhib. c. 8. §. 2. 146. & seq. ac n. 155. & 156.* Castill. *de tertius c. 12. n. 34.* Rodric. *de ann. reddit. lib. 1. c. 1. n. 58. 62. & seq.* Castropal. *tom. 2. tr. 11. pun. 5. per tot.* & Arias de Mesa *var. resol. lib. 3. c. 35. num. 17.*

²² De consuetudine autem hujusmodi, & per quam conceditur Potestati sæculari armis confugientes ad Ecclesiam in Dominio Mediolani, testatur Clar. *in prac. q. 36.* cui Doctori attestanti de consuetudine in illa Provincia in qua versatur, creditur, Mascard. *de probat. concl. 538. n. 1. & 6.* Gratian. *discept. 479. n. 24.* eamque vigere in Hispania, testantur Covar. Carleval. & Arias de Mesa, superius adducti, & in Gallia Aufreterius *dicto loco.* Quin etiam si contingat, Clericos in Curiam sæcularem incidere cum armis, iis illi ab ea spoliari, & perducuntur ad carceres Ecclesiasticos, & pro verificando corpore delicti requirit Judex Ecclesiasticus arma, & traduntur, à satellitibus, data fide illa restituendi, est igitur observanda, *l. 1. in imè ff. de leg.* Et cum res agatur cum sapientissimis Episcopis, non dubitat Potestas laica, quin debeant adherere verissimis hisce conclusionibus, & Principum jura non lædere, sed omnibus pensatis, Pastores se gerere

optimos, abstinendo à novitatibus, & tumultibus sequendo. Agydium Bellamerà *in cap. si Clericus laicum §. de for. comp. n. 3. ad fin.* Ubi observat, non debere Ecclesiasticos occupare jurisdictionem laicam, & illam impedire, ne laici scandalizentur in Clericos, & ob hanc rationem conditum illud *cap. si Clericus laicum.* Hactenus pro potestate sæculari.

At nihilominus hæc non me dimovent è sententia, quæ longè communissima, ac vera est, quæque docet non posse laicam Potestatem spoliare armis confugientes ad Ecclesiam. Antequam id probemus, meum non est Sprellum, & Ciarlinum optimè de Immunitate Ecclesiastica meritos ab omnibus calumniis vindicare, neque Covaruviz, ejusque Sequacium, quos veneror, & tantis nominibus semper assurgo, hallucinationes in materia Immunitatis Ecclesiasticæ detegere. Quis enim ego sum, ut vel unius Vlyssis errores recenscam? Sed solum iis dico, atque etiam edico, ut nedum attendant Doctorum auctoritates, sed etiam rationes, nec non sedis Apostolicæ sacrosancta decreta, ex quibus hujus causæ actio molesta, & putida, ac explodenda visa est.

Rejectis igitur maledicentiæ quisquilliis, sententia nostra luculentissimè probatur ex Constitutione Theodosii, & Valentiniani Augustorum in vulgari quidem omissa, sed quæ legitur apud Gothofredum *in C. de is, qui ad Eccles. conjug. l. 3. incip. Pateant, §. Hoc verò,* ubi ista facultas alteri non permittitur quàm ipsis Clericis, Episcopo consulto, hisce verbis: *Hos verò qui Templum cum armis ingredi audent, ne hoc faciant, præmonemus. Dein si telis cincti quovis Ecclesie loco, vel ad Templi septa, vel circa, vel extra sint, statim eos, ut arma deponant auctoritate Episcopi à solis Clericis severius conveniri præcipimus, data eis, fiducia, quòd Religionis nomine melius, quàm armorum præsidio muniantur. Pondera illa verba, solis Clericis, quæ implicant negativam in laicis, cum sint personalissima, cap. 1. ad fin. cum ibi notatis, de heret. in 6.* Adèd, ut, si nolint arma deponere, non idèd censeantur destituti Ecclesiæ immunitate, nisi sint arma valdè extraordinaria, & prohibita sub pœna mortis, secus si sint ordinaria, & deferri consueta, ut declarat Farinac. *q. crim. 28. n. 66.* & post eum Gambacur. *de immun. Eccles. lib. 4. cap. 18. n. 10. & seq.* Et quando etiam, sprete monitione Clericorum, respectu talium armorum prohibitorum inde venirent extrahendi, nihil per laicos potest attentari, inconsulto Episcopo, ut bene advertit Gambacur. *d. cap. 18. n. 8.* ac expressè in eadem constitutione cavetur, ibi: *Sed si Ecclesie voce moniti, post tot tantorumque denunciationes, noluerint arma relinquere, jam clementiæ nostræ apud Deum, & Episcopum causa purgata, armatis, si ita res exegerit, intromissis, irahendos se, abstrahendosque esse cognoscant, & omnibus casibus esse subdendos, sed neque Episcopo inconsulto.*

Favet Synodus Joannis Papæ, relata *in cap. 1. de Immun. Eccles. in qua prohibetur, ne Judex, vel ejus ministri, aut satellites ullum sui officii actum, non tantum in Ecclesia, sed etiam in ejus domo exercent.* Item Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi, ut ex *cap. Decet. de Immun. in 6.* ubi ita decernit: *In Ecclesiis, earumque cœmeteriis, &c. omnis secularium judiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos, criminalis maxime, agitur; sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.* Apertius autem Nicolaus summus Pontifex in Concilio Triburiensi, adducto *in cap. sicut antiquitus 17. q. 4.* statuit, ut qui confinia Ecclesiarum infringere tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur. Et Joannes Papa VIII. *in cap. Quisquis, ibidem* scribit omnibus Episcopis sacrilegiū committi, si quis infregerit Ecclesiam, vel triginta Ecclesiasticos passus, qui in circuitu Ecclesiæ fuerint, aliquid inde diripiendo, vel auferendo. Et clariùs post pauca inquit: *Si quis Domum Dei violaverit, & aliqua sine licentia illius, cui commissa esse dignoscitur, inde*

abstulerit, &c. sciat, se commune privatum. Et mox: Si qui monasteria, & loca Deo dicata, & Ecclesias infringunt, & deposita, vel alia qualibet exinde abstrahunt, damnatum novies componant, & immunitatem tripliciter, & velut sacrilegi canonica sententia subigantur. Optimè etiam, & ad rem præsentem opportunissimè Concilium Tolætanum 12. cap. 10. relatum in c. *Diffinivit ead. caus.* & 9. diffinivit, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nobilitatis, vel damni, seu spoliū residentibus in loco sancto inferre, sed esse potius his ipsis, qui Ecclesias petunt per omnia licitum intriginta passus ab Ecclesia januis progredi. Et tamen illud spoliū videatur referri ad personam ministrorum Ecclesiæ, qui confugas recipiunt, ut advertit Archidiaconus sub n. 1. super v. *Residentibus*, tamen videtur receptior alter sensus, qui est Turrecrematæ, ut etiam ad ipsos confugas referatur, quem probavit Farinac. d. q. 28. sub eodem n. 6.

26 Perspicuè verò, atque appositè Leo Augustus in l. *presenti C. de his, qui ad E. cles. confug.* loquens de rebus mobilibus sic rescripsit in §. *Sanè si intrasines habentur Ecclesia, vel apud quemlibet ex Clericis abscondita, sive deposita fuisse firmantur studio, & providentia viri Reverendissimi Oeconomi sive defensoris Ecclesiæ diligentia inquisita, ea quolibet modo ad sacrosanctam Ecclesiam pervenientes proferantur.* Et inferius: *Inquirendi talem volumus esse cautelam, ut si sola suspitio ad aliquem adferatur abscondita, de sua etiam conscientia satisfacere auctoritate venerabilis Antistitis jubeatur.* Et paulo post: *Sanè si servus, aut colonus, vel adscriptitius, familiaris, sive libertus, & hujusmodi aliqua persona domestica, vel conditioni subdita, conquisitis rebus certis, atque subtrahatis, aut se ipsum furatus, ad sacrosancta se loca contulerit, sita in a religiosis Oeconomis, sive defensoribus, ubi primum hoc scire poterint, per eos videlicet, ad quos hoc perinet, ipsi presentibus pro Ecclesiastica disciplina, & qualitate commissi, aut ultione competenti, aut intermissione humanissima, procedente remissione veniæ, & sacramenti interventione securi ad locum, statumque proprium revertantur, rebus, quas secum habuerint, reformandis.*

27 Ex quibus inferitur, minus veram esse opinionem asserentium, rem furto sublatam posse per Judicem sæcularem extrahi ab Ecclesia, ut quoque confirmant præ cæteris Sperell. *decif. 49. n. 25. & d. decif. 127. n. 351.* Chartarius *decif. 46. n. 73.* Barbof. *de jur. Eccles. lib. 2. cap. 3. n. 123.* Lezan. *in sum. v. Immunitas n. 19.* Diana *var. resol. p. 6. tit. 1. de immun. resol. 9. & non alibi.*

28 Atque hanc negativam, per ea, quæ cumulatis aliorum auctoritatibus rectè consuluerunt, docent Guazzin. *defens. 1. c. 38. n. 26.* Farinac. *de immun. c. 16. n. 248.* Peregr. *eod. tr. c. 13. n. 5.* Diana *p. 1. tit. 1. resol. 8. & 17. p. 6. tr. 1. de immun. ref. 8.* Novar. *in sum. Bull. tit. de immun. n. 6.* Rodolphin. *lib. 1. q. 36. per tot.* Cavalcan. *de brach. reg. p. 1. n. 102.* asseverans, opinionem Covaruvix, & Clari post Bullam Gregorianam minimè habere locum, quibus iidem calculum adijciunt Vulpel. *de immun. p. 1. n. 30.* Ambrosin. *ejusd. arg. cap. 5. n. 5.* Gambacurt. etiam *de immun. lib. 4. cap. 18. per tot.* licè, si existeret consuetudo in contrarium, perperam, ut infra ostendetur, affirmativam tenuerit, Marant. *jun. in contr. jur. par. 2. resol. 37. n. 1.* Castropal. *tom. 2. tr. 11. disp. un. pun. 9. n. 10.* Zambell. *in repert. moral. v. Ecclesia quoad ejus immunitatem n. 9.* Lezana *loco cit. v. arma n. 7. & v. Immunitas n. 19.* Bordon. *var. resol. lib. 1. cap. 1. n. 19.* Idemque tradunt Ciarlin. *contr. for. p. 1. cap. 15. n. 74. & cap. 191. n. 18.* Sperell. *integra decif. 127. & signatè n. 11.* Thom. del Bene *de immun. cap. 16. dub. 20.* qui licè, sub n. 2. contrarium referat, sub numero tamen 4. nostram sequitur sententiam, clariùs verò *dub. 19. sect. 3. n. 18.* ejusdem *cap. 16.* Quibus adstipulantur Ricc. *dec. 124. in fin. p. 4.* Chart. *d. decif. 46. n. 33. & dec. 717. n. 7.* Barbof. *de jur. Eccles. lib. 2. cap. 3. n. 55. & cap. 40. n. 142. & ad Concil. Trid. sess. 15. de refor. cap. 20.*

n. 8. & Aldan. *in compend. Canon. resol. lib. 3. tit. 8. n. 16.*

Sed privarum Doctorum auctoritati Vicaria Summi Pontificis potestas cumulum ponat. Ita enim declaravit sæpissimè S. Congregatio Immunitatis, cujus declarationes in tom. 1. adduximus, quibus addo sequentes in Mediolanensi sub die 9. Novembris 1660. & in Motulensi 11. Augusti 1631. & in Tranensi 16. Novembris 1634. & in Neritonensi 17. Januarii 1628. ubi decretum, non licere Curix sæculari auferre arma Confugientibus ad loca immunita. Et in Januensi 9. Junii 1637. ubi arma ablata confugientibus ad Ecclesiam, esse restituenda. Et in Carrensi 3. Januarii 1632. Et in Materanensi 15. Julii 1636. ubi proceditur contra auferentes arma confugientibus. Et iterum in Januensi 10. Novembris 1638. & in Materanensi 19. Januarii ejusdem anni, ubi sequuta restitutione possunt absolvi in forma consueta Ecclesiæ. Et in Venusina 6. Januarii 1635. Ubi arma, etiam prohibita, non possunt auferri confugientibus ad Ecclesiam à Curia sæculari, & in Consentina 7. Decembris 1638 ubi, ne Clericis quidem, etiam conjugatis, auferri possunt. Et in Tudertina 10. Julii 1640. Ubi pro justificando corpore delicti Ordinarius potest extrahere arma ab Ecclesia, quæ postea sunt repetenda. Et in Adiacensi 18. Martii 1631. ubi, quòd Curia laicalis non potest auferre arma, etiam prohibita intra Ecclesiam, nec Clericis illa deferentibus, nec perducere ad carceres, sine licentia Episcopi. Et in Policastrensi 18. Junii 1658. ubi, quòd Episcopus cum legitima causa potest Clericis dare licentiam delationis armorum. Et in Senensi 14. Aprilis 1608. ubi, quòd Curia sæcularis, oripiens arma Clericis, incurrit in excommunicationem, & illis restitutis, absolvitur. Quod etiam declaravit S. Congregatio super Episcopis tum aliàs, tum in Salernitana 30. Septembris 1616. dicens armorum prohibitorum delationem, quamvis in Ecclesiis sit delictum, non esse tamen de comprehensis in Constitutione Gregoriana. Et 12. Maii 1604. ibi; *Judex laicus non potest in Ecclesia auferre reo arma prohibita sine licentia Episcopi, quia Judex secularis prohibetur exercere jurisdictionem aliquam in Ecclesia ex cap. 1. de immun. Eccles.* Idem in Sypontina eod. die. ac anno.

Quæ quidem declarationes habent vim obligandi, in quoque foro, non solum pro illis personis, ad quarum instantiam emarantur, seu in illo casu speciali, cui Congregatio respondit, sed, ut leges generales in hujusmodi aliis, ut latè per Barbof. *de jur. eccles. lib. 1. cap. 4. de dignit. privil. & offic. Cardin. n. 81.* & Carol. Maran. *in tr. pro jur. Eccles. pag. 64. n. 177.* Id, quod post Constitutionem Gregorii XIV. esse extra controversiam ostendi aliàs ex rebus judicatis, ac executioni demandatis, etiam in statu Mediolanensi. Nam anno 1660. mense Octobris Satellites D. Capitanei Justitiæ Mediolani ausi fuerunt auferre D. Bonifacio Aliprando in Ecclesia S. Mariæ loci Hospiati, Plebis Bolati duos sclopos exiguos, vulgò *pistole*, aliàs ut in Regno Neapolitano. *Terzette*, fuerunt restituti Tribunali Ecclesiastico. Pariter anno 1661. mense Junii cum à dictis satellitibus in Ecclesia Parochiali Castelletti, Plebis Abbiati Grassi fuerit ablatus sclopus cuidam Bechirino Corberix, fuit quoque restitutus. Et anno 1662. mense Aprilis, cum Satellites Vicomercati spoliaverint Dominicum Cattaneum, degentem in territorio Gorgonzolæ, quodam sclopo in cæmeterio Ecclesiæ Parochialis loci Carnati, Plebis Vicomercati sub die 24. Aprilis ejusdem anni, fuit itidem restitutus. Idem observatum in Regno Neapolitano, cujus rei exempla non pauca potulimus tom. 1.

At satis testium datum est, ita ut, si numero Doctorum disputandum sit, non solum nostra sententia ex principiis intrinsecis, sed etiam extrinsecis receptissima, ac probabilissima sit, neque ei obstat, quòd sit recentiorum quando meliori ratione firmetur; quin etiã, cæteris paribus, probabilior est recentiorum opinio, quando concurrat cum opinione veterum. Quia probabilitas formaliter non habetur, nisi à ratione: hæc autem præsumitur melior esse

esse in recentioribus; quia expendunt motiva veterum, atque aded illorum auctoritas præferenda est, ut fundata in meliori ratione. Præterea, ut acutè pariter, ac verè non nemo ratiocinabatur; Seniorum consilia, quàm juniorum præhabenda. Ita, quid tamen? Cùm ipse mundus consenscat in dies, hoc ipso iniquissimum erit vetera nostris anteferre, hoc est junioris mundi sententias revocari, nostri contemnere, quasi jam senio delirantis. Ingens utique pro se præjudicium habent vetera, non tamen ab ipsa veritate, sed à ratione. Cæterùm falsum est, Adversariorum opinionem esse antiquam, nostram recentem. Nam illa est tantùm unius sæculi, hæc est temporis Theodosii, Valentianiani, ac Leonis Imperatorum, Joannis, Gregorii, Nicolai, aliorumque Pontificum, ac Conciliorum, eam docentium, ac omnium Doctorum, qui vel ipso silentio illam approbarunt. Recentiores non aliud agunt, quàm contrariam impugnare. Non tam igitur Auctores in disputando, quàm rationes querendæ. Quamvis enim, ut ait Plinius junior, nunquam modestiæ servientes, cedere auctoritati debeamus, rectius tamen esse, ne ipse quidem negarit, in tanta re ratione, quàm auctoritate superari.

32 Auctoritatis reverentiam evidentia rationum libeat confirmare. Et primò actus jurisdictionis non potest exerceri in confugientes ad Ecclesiam, dum in ea manent per textum in cap. 1. & §. de immun. & c. 2. eod. tit. in 6. ubi Barbof. n. 5. ac docent Lezan. d. v. Immunitas, & v. Arma n. 7. Ciarlin d. cap. 15. n. 75. Diana d. p. 6. tr. 1. resol. 8. aliique passim. Spoliatio autem armorum est actus jurisdictionis, ut firmat Lezana, theologus, & canonista Hispanus, pietate, ac doctrina celebris, in locis modò citatis, ac Ciarlinus post plures eod. cap. 15. n. 77.

33 Secundò, explorati juris est, quod, quis forum sortiatut non solum ratione originis, & contractus, text. in cap. 1. §. Contrahentes, de for. comp. & in l. origine. C. de incol. l. 10. & in l. heres absens, §. fin. ff. de jud. sed etiam ratione maleficii, si ibi loci reperiat, text. in cap. fin. de for. comp. & in l. si cui, §. Idem Imperator, §. de accus. text. in l. fin. ff. eod. tit. & in l. fin. C. ubi de crim. agi oport. Canonistæ in cap. licet ratione, de for. comp. Egregiè Panorm. ibid. n. 29. cum seqq. Socin. latissime in cap. Postulasti n. 4. & 13. per illum textum eod. tit. Doctores in d. l. heres absens, ff. de jud. Ecclesia autem est de territorio, ac proinde jurisdictione, ac foro Judicis Ecclesiastici, cap. Omnes Basilica 16. q. 7. Quod comprobant post alios Farinac. conf. 214. nu. 3. Grass. d. eff. 1. n. 617. Ciarlin. c. 10. n. 16. Bertacchin. de Episcop. p. 3. lib. 4. n. 3. Marth. de Jurisd. par. 2. c. 29. n. 8. latè Cokier de Jurisd. ordin. in exempt. p. 2. q. 53. Sperell. decis. 3. n. 7. ac 16. qui sub n. 9. etiam ostendit ad favorem Divi Caroli, & Ecclesiasticorum obtentum fuisse, Episcopum habere territorium, quod plena manu confirmat dec. 4. n. 7. cum seqq. Igitur ad Judicem Ecclesiasticum, non verò ad sæcularem spectat cognoscere delinquentem in Ecclesia.

34 Porro tanta est vis, atque potestas fori territorii, sive ordinariæ jurisdictionis, ut nullus ab ea exemptus censetur, nisi speciali privilegio munitus sit, præsertim si illa fundetur ratione delicti quoddam est potentior forus juxta tradita per Jo. Andr. in c. 2. de const. & alios relatos per Vincent. de Franch. decis. 37. quos sequitur Regens Tapia ad pragm. 1. n. 7. sub tit. ubi de crim. ag. oport. lib. 3. jur. Regni. Unde descendit id, quod mirabiliter disponit textus in l. officiales, C. de offic. Recl. Prov. ut si in terra Baronis delictum committat officialis majoris Judicis, possit ab eo puniri, si tamen non sit de concernentibus officium, prout ex dec. 425. Capel. Tholof. & Boer. dec. 9. Caravita. Chaffaneo, & aliis in specie de Baronibus, notat Baiard. ad Clar. q. 38. & latius q. 35. nu. 10. Tapia ad Const. Regn. Magister Justitiarius n. 21. tit. de offic. mag. Justit. lib. 2. jur. Regn. Horat. Vilcont. in suis concl. jur. v. Officialis majoris, ac eleganter præ cæteris Ant. Faber. in C. tit. de exec. rei judic. diffin. 490. ubi ampliat, procedere in Judice, à Principe delegato, quoddam possit ab Or-

dinario loci, in quo deliquit, puniri. Quia delictum efficit reum de foro Judicis Ordinarii, confirmaturque ex traditis per Abb. in c. Cùm infer. de major. & obed. quem allegat Jul. Clar. post alios d. q. 35. n. 14. posse scilicet Archiepiscopum, extra suam dioccesim delinquentem, puniri ab Ordinario loci; nisi tamen Ordinarius ille effect ei suffraganeus. Quia tunc absurdum esset, ut inferior superiorem cognosceret. Quod sequitur Capibl. in rubr. de Baron. n. 19. & Azeved. post alios ad l. n. 87. tit. 16. lib. 8. nov. recopil.

Quare, circumscripta etiam Bulla Gregoriana, ratio 35
est in hoc casu, ac in hujusmodi aliis sæcularis Judex non possit confugientes ad Ecclesiam, eorumve bona inde extrahere sine Episcopi licentia, ea est, quia nemo potest exercere jurisdictionem extra suum territorium, cap. 2. in fin. de const. in 6. l. extra territorium, ff. de jurisd. omn. jud. Unde sicut unius loci Judex non potest facere executionem in personam in alieno territorio existentem, sine litteris requisitoriis, ut in specie immunitatis Ecclesiarum tradit Azevedo cum allegatis in constit. Reg. Hispan. lib. 1. tit. 2. l. 3. n. 4. Suarez de Relig. lib. 3. cap. 15. n. 10. & seqq. tom. 1. ubi propterea infert, quoddam delinquens in Hispania, transferens se ad Regnum Galliarum, est exemptus à jurisdictione Judicis Hispaniarum; ita nec eandem executionem facere poterit in bona, in alieno territorio sita, sine dictis litteris, text. in l. à divo Pio, §. sententiam Romæ, ff. de re jud. Bart. Zaf. & alii ibid. textus pulcherrimus, qui omnium maximè ad ordinationem executionis pacis publicæ pertinet, in l. 2. C. de his, quæ latron. vel al. crim. reos occult. & in l. Episcopale, C. de Episcop. aud. text. in cap. Romana, §. Contrahentes, de for. comp. lib. 6. Ubi communiter Canonistæ, & in cap. Quoniam de offic. jud. ord. text. in cap. Cùm ad verum 96. d. & in c. Principes 23. quest. 5. Glof. in cap. statumimus, v. Potestatem de maledict. Ecclesia autem, licet dicatur esse in Territorio Principis sæcularis, cap. 1. vers. Etiam si ipsa Ecclesia de immun. Eccles. in 6. non tamen propterea dicitur de territorio Principis secundum Angel. de malef. post Cynum n. 2. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 33. nu. 5. Aym. conf. 918. n. 6. lib. 5. Chaffan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 117. Card. Tusch. pract. concl. v. Ecclesia concl. 5. n. 10. & seqq. ubi reprobatur Clarum, contrarium tenentem, & n. 13. ubi alios refert. Maximam enim hi termini inter se continent differentiam, esse scilicet in territorio Principis, & esse de territorio Principis juxta doctrinam Anchar. conf. 437. n. 3. Beroi conf. 22. n. 1. ac multis sequentibus vol. 3. Posteriori si quidem subjectionem infert, alterum non item, cum paria sint, esse extra territorium, & esse in territorio, sed exemptum; id est habere proprium, ac separatum territorium in alieno territorio, Hostien. & Panorm. in cap. Nimis n. 12. de jurejur. Mynsing. conf. 16. n. 45. Meibhner. Camer. decis. 10m. 2. lib. 1. decis. 6. nu. 9. & decis. 8. n. 41. & seqq. & tom. 3. decis. 6. n. 50. Zachar. Viçtor. de caus. exempt. Imper. concl. 27. Quam ob rem situs Ecclesiarum in Principis territorio per se nihil juris infert per textum in l. 22. Cùm scimus, C. de agro. & censu. & §. 1. Planè, instit. de milit. testam. Ant. Faber. lib. 7. C. tit. 3. defin. 5. Viçtor. d. tr. concl. 2327. Imò potius verba propriari debent, quàm, ut tertio noceant, Decius post Bald. conf. 468. n. 19. Noto autem hinc obiter, cum hanc, vel illam Ecclesiam exemptam esse dicimus, exemptio ista non præsupponit subjectionem aliquam fuisse præviam, sed solum intelligitur per præservationem, ne scilicet imposterum alicui subijciatur.

Et licet contrarium, quoddam imò Ecclesia dicatur esse 36
de territorio Principis, voluerit Bald. in l. Jusurandum, §. si de qualitate ff. de jurejur. Abb. in cap. inter alia n. 29. in fin. extr. de immun. Eccles. & c. Cùm sit generale de for. comp. dicens, quoddam Ecclesia non habet territorium, nisi respectu Clericorum, & eorum, quæ pertinent ad forum Ecclesiasticum. Quod etiam asserunt Decian. in tr. crim. lib. 6. cap. 25. n. 7. ubi reprobatur Alciatum, Caball. resol.

crim. tom. 1. centur. 2. cas. 194. nu. 2. ad fin. post Marfil. Roland, & Vulpel. in locis per eum relatis. Veritas tamen est, & pro concordia opinionum tenendum, quod Ecclesia sit de territorio Principis secularis, quoad protectionem, non quoad impugnationem, prout declarant idem Bald. in aub. Si quis in hoc genus sub n. 2. C. de Episcop. & Cler. Card. Tusch. pract. concl. v. Ecclesia concl. 2. n. 12 ubi pariter dixit, quod Ecclesia est de territorio Principis in instantum, quæ respiciunt ejus favorem, non in aliis ex Castrensi in loco ab ipso relato. Ecclesias enim exemptas hoc habere privilegium, quod licet non subsint Principibus secularibus, si tamen protegere eas teneantur post Geminianum, notant idem Card. Tusch. concl. 935. tom. 6. lit. P. & concl. 7. num. 1. tom. 3. lit. F. & Vent. de Valent. concl. polit. lib. 1. c. 16. num. 12. Hæc autem protectio quid importet, diximus alibi, & ad rem dicemus infra.

37 Nec dici potest, quod isti Doctores loquantur improprie, & solum quoad certos effectus, & per modum æquiparationis. Quia ad summum agnosci potest aliqua improprietas quoad locum, qui in componendo territorio materialiter se habet, non autem quoad jurisdictionem, quæ est forma constituens locum in esse territorii. Nam hæc est plena quoad Episcopos, & nulla quoad Principes seculares. Ratio autem desumitur ex definitione territorii, quod non est aliud, quam certum terræ spatium certis finibus, veluti cancellis quibusdam septum, & jurisdictione munitum, l. Pupillus, §. si territorium, ff. de verb. oblig. & cum aliis tradunt Felin. in cap. Rodolphus num. 13. & 28. de rescripti. Boer. decis. 27. n. 7. Brisson. de verb. signif. v. Territorium, Borrel. de Magistrat. cap. 1. n. 105. Marth. de jurisd. par. 1. cap. 48. n. 22. Rota Romana coram Pegna decis. 386. nu. 3. & coram Ludovisio decis. 487. n. 5. & coram Merlino decis. 665. n. 18. Hæc autem conveniunt Ecclesiis. Nam habent certum terræ spatium, ut per se constat, & hoc est veluti materialis pars territorii. Habent etiam jurisdictionem penes Episcopum, qua hoc terræ spatium munitur, tanquam partem formalem. Unde cum concurrat utraque pars materialis, & formalis, consurgit territorium proprie dictum. Præsertim, quia territorium non importat dominium terræ, quia hoc est etiam penes subditos; sed jurisdictionem, coercionis superioritatem, ut tradunt Bald. in l. Si quam in fin. C. de bon. vacant. lib. 11. Dec. conf. 483. nu. 10. Oldrad. conf. 176. n. 12. Socin. sen. conf. 105. nu. 5. lib. 1. Menoch. conf. 437. n. 6. Hier. à Monte de finib. cap. 6. n. 9. Rota in Burgen. jurisdict. 4. Decembris 1595. & coram Merlino decis. 665. n. 15. Hæc autem est penes Episcopum, extensa ad terminos suarum Ecclesiarum, quoad omnes, qui pertinent ad ipsum. Et idèd cum interveniat forma constitutiva territorii, negari non potest, quin etiam interveniat territorium

38 Minusque obstat, quod exempti dicuntur habere jurisdictionem tantum, quoad personas, non autem quoad loca, cap. Per exemptionem de privil. in 6. & notant ibi Gemin. nu. 5. Anchar. n. 3. Franch. n. item 3. Gulielm. de monte Laudun. in Clem. Pastoralis n. 24. de re judic. Rota in Arctina, seu Montis Politani juris visitandi 9. Martii 1596. coram Rubeo, & in Taraconen. jurisdictionis de Tutela 5. Junii 1593. coram Millino, & in Constantien. jurisdictionis 18. Maii 1611. coram Ortemberg. Quia hoc valet, quando exemptio est tantum quoad personas, secus autem, quando est etiam quoad locum. Ecclesiæ autem non solum sunt exemptæ quoad personas, sed etiam quoad loca.

39 Similiter neque obstat, quod licet Ecclesiæ non sint de territorio Principis, sunt tamen in territorio, ac proinde privilegium exemptionis eximit à subjectione, non autem à situatione, ac denominatione, ut observant Vitalin. in Clem. 2. n. 44. de privil. Franch. in c. 2. §. statuto de constit. in 6. Unde talis exemptio non facit territorium distinctum. Nam id facile diluitur. Quia hoc

procedit, quando exemptio non eximit, etiam loca, sicuti eximit exemptio Ecclesiarum. Neque enim major separatio fieri potest, quam prohibere, quod Princeps non possit in ipsis exercere aliquam jurisdictionem.

Item neque obstat, quod, ut constituatur distinctum territorium, requiritur, quod omnis jurisdictione, quæ Principi convenit, abdicetur ab ipso, & transferatur in Episcopum. Non constat autem, quod ablata sit à Principe jurisdictione, quæ illi convenit, & translata in Episcopum. Nam respondeo, satis superque constare ex decretis positivis, auferentibus jurisdictionem à Principe seculari, ut ex Constitutionibus summorum Pontificum, ac Imperatorum probatum est; imò ex jure divino, alibi demonstravimus. Præterea sufficit, quod æquipolenter sit ablata. Equipollentia autem in eo consistit, quod sit concessa illa jurisdictione, quæ convenit Principi, quoad suos subditos, Episcopo, quoad proprios, & quod Princeps sit prohibitus exercere jurisdictionem, non solum in personas subditas Episcopo, sed neque etiam in Ecclesias. Per hoc enim sufficienter est facta separatio jurisdictionis, & territorii. Nam jurisdictione Principis est coarctata, ut non se extendat intra terminos Ecclesiarum.

Denique non obstat, quod Princeps adhuc exerceat aliquos actus jurisdictionis in Ecclesias. Potest enim extrahere ab illis assassinos, grassatores, & alios delinquentes. Unde non est facta omnimoda separatio, quæ sufficiat ad inducendum distinctum territorium. Quoniam id non obstat separationi territorii, ac jurisdictionis. Quia Princeps non exercet hos actus jurisdictionis jure proprio, sed ut tanquam Ecclesiarum protector, & ex speciali concessione facta à Summis Pontificibus, præsertim à Gregorio XIV. & non aliter, nisi juxta formam illius Constitutionis. Et proinde non sequitur, quod jurisdictione propria Principis non sit coarctata, ut non se extendat ad Ecclesias. Ut enim excluderetur separatio jurisdictionis, opus esset, quod jure proprio ordinario exerceret. Sic etiam Episcopus visitat qualcumque Ecclesias exemptas, etiam nullius diocesis ex Concilio Tridentino cap. 8. de ref. sess. 7. Et tamen hoc non tollit, quin habeant suum proprium territorium.

Terridè roboratur eadem decisio negativa. Quia leve delictum in Ecclesia non privat delinquentem immunitate, ut notant Decian. tr. crim. lib. 6. cap. 28. num. 9. propè fin. Germon. de Sac. Immun. l. 3. cap. 16. nu. 81. Farinac. de immun. cap. 16. n. 250. Barbol. in cap. fin. de immun. nu. 11. Deferens autem arma in Ecclesia, etiam prohibita edictio Principis, non dicitur committere grave delictum, licet pœna esset gravis, Caball. cas. 107. in fin. & in terminis Charrar. decis. 46. n. 77. Dian. p. 6. tr. 1. resol. 8. propè fin. Utrumque autem id sit, hoc certum est, quod delictum delationis armorum prohibitorum in Ecclesia, non est de exceptis in Constitutione Gregoriana, ut bene resolvit Ambrosin. de immun. cap. 5. n. 5. Rodolph. d. 9. 36. Lezana d. v. Arma nu. 7. Sperell. d. decis. 127. n. 2. Castropal. p. 2. disp. un. punct. 9. n. 10. Barbol. de jur. Eccles. lib. 1. cap. 40. n. 142. & ad Concil. Trid. sess. 25. de ref. cap. 20. n. 8. qui ita declaratum fuisse à S. Congregatione, testatur in collect. Bullar. v. Arma. Idèdque Covarruvias, qui scripsit ante Constitutionem Gregorianam, Suarez, Fagundez obiter tantum loquens, Portellus, Cespedes, Follerius, quem tantum refert Riccius, qui tamen contra ipsum Follerium contrarium tenet d. dec. 124. p. 4. alique pro seculari Potestate superius adducti, minimè facessunt nostram decisionem, cum nitantur eo fundamento, quod deferens arma in Ecclesia, delinquat in ea. Quoniam agitur de delicto levi, & non excepto; ut proinde id fundamentum insulfum vocatum sit à Barbosa de jur. Eccles. c. 40. n. 142.

Atque hinc non obstat, quod animadvertere in eos, qui committunt Sacrilegium in Ecclesia, spectet ad Judicem secularem. Offendunt enim Ecclesiam, atque idèd illius privilegio gaudere non debent. Nam immunitas non datur personæ, sed loco, ut rectè observant Ma-

rant. p. 2. resp. 51. Cened. q. can. 42. n. 2. latius post plures Sperell. dec. 104. n. 76. Ventrigl. in prax. annot. de immunit. 23. §. 1. n. 23. Unde ipsam immunitatem late interpretatur ex Thom. del Bene d. c. 16. dub. 3. illamque opinionem in dubio amplectimur, quæ ipsi immunitati favet ex eodem del Bene ibid. dub. 46. n. 1. & c. 7. dub. 7. sect. 4. n. 5. Neque inde inferitur, quod Ecclesia Dei fiat spelunca. Quia, defendendo reum, non fovet delicta, sed concedit misericordiam delinquenti. Quod si è Republica est, ne delicta remaneant impunita, & rei consignentur Curia seculari, è Republica etiam est, quod Ecclesiam sint refugium confugientibus ad ipsas ob honorem, & reverentiam debitam Deo. Nec propterea delinquens in Ecclesia erit impunis. Nam, licet sit laicus, potest puniri à Judice Ecclesiastico per textum in c. Cum pro causa, de sent. excom. cap. Cum sit generale, de foro comp. & confirmant nominatim Decian. tr. crim. lib. 4. c. 26. n. 1. Guazzini. Catol. de Grassi. & Barbosa ad d. c. Cum sit generale, & alii absque numero, ostendentes quàm parva fides adhibenda sit Julio Claro in q. 18. attestanti delictum sacrilegii à Judice seculari tantum in Gallia, & Ditione Mediolanensi cognosci, ut præ cæteris eum infirmant Chartat. dec. crim. 72. & 74. Sperell. dec. 3. & 4. Ciardin. cap. 4. & 15. Dian. p. 1. tr. 2. resol. 81. & p. 4. tr. 1. ref. 67. Farin. q. 8. nu. 132. Mar. Ant. var. resol. lib. 3. ref. 38. Thom. del Bene de Immunit. p. 2. cap. 10. dub. 7. & alii.

44 Probatur autem quartò hæc decisio, quia arma, & res hujusmodi sunt accessoriae personis, Constitutio autem Gregoriana prohibet extractionem personarum, eisque vim inferre. Ergo illa procedit etiam, quoad arma, aliasve res, & personas accessorias. Sic in simili textus in cap. si quis suadente diabolo, imponit excommunicationis pœnam iniicienti manus violentas in Clericum, & tamen Doctores illum interpretati sunt, procedere etiam in eo, qui res eripit è manu Clerici absque eo, quod vim inferat personæ, ut Innocent. in cap. Nuper nu. 2. de sent. excom. Jo. de Lignan. tract. de cens. §. 5. n. 15. Sayr. eod. tr. lib. 3. c. 26. n. 15. Carol. de Grassi. effect. 9. n. 95. aliique recentiores, quos refert, ac sequitur Squillant. de privil. Cler. cap. 6. n. 47.

45 Confirmatur. Quia Constitutio Gregoriana confirmare voluit privilegia Immunitatis de jure communi competentia indistinctè, præterquam in casibus ibi expressis, ut advertit Cened. q. can. 42. n. 12. ac Genuen. in prax. c. 18. n. 6. Atqui de jure communi hoc est expressè prohibitum in d. c. Diffinivit. 17. q. 4. ibique Turrecremata in princ. generaliter, inquit, personis, aut rebus confugientium ad Ecclesiam nullam debere inferri injuriam; ergo id quoque censetur confirmasse. Nam Constitutio confirmatoria respicit omnes ampliationes legis, sive constitutionis confirmatæ, Soccin. conf. 23. n. 21. lib. 1.

46 His accedit, quod in Constitutione, etiam pœnali, quando illa continet favorem Ecclesiae, fit extensio ob identitatem rationis de casu ad casum, Anchar. conf. 304. n. 3. ad fin. Gemin. conf. 106. n. 2. Franch. in cap. 1. n. 7. de temp. ordin. in 6. & Genuen. in d. prax. cap. 18. n. 2. ubi loquitur in terminis hujus Constitutionis. In præmio autem dictæ Constitutionis, §. Quare, redditur ratio, ut obvietur scandalis, & ne Ecclesiastica jura conculcentur, & negligantur. Quæ ratio, sicut militat, quando persona extrahitur, vel in Ecclesia obsidetur, aut aliter molestat; ita etiam quando in Ecclesia eidem personæ auferuntur arma, vel aliæ res. Imò quando ratio est expressa in textu, Constitutio etiam pœnalis dicitur potius comprehensio, quam extensio, Franch. in c. Eum qui n. 1. in fin. de præb. in 6. Alex. conf. 171. n. 4. lib. 7. cum aliis per Tiraquellum in l. si unquam, v. Libertus nu. 45. cum seqq. C. de revoc. donat.

47 Ex quibus removetur objectum, quod iste casus in verbis dictæ Constitutionis non comprehendatur. Quoniam sufficiat, comprehendi ex mente ad effectum, ut incurrantur censura in ea inflictæ, quæ non solum impo-

nuntur aliquid facientibus, contra verba illius, sed etiam contravenientibus ejus menti, ut ex ea liquet, ibi: Quod si quis præmissorum, aut alio quovis prætextu quispiam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit. Dictio enim præter ostendit per mentem comprehendi etiam, quæ non sunt expressè contraria verbis, maxime quando posita est cum dictione contra in eodem contextu verborum. Unde dicitur etiam committere in legem, vel in Constitutionem, non solum qui contra illius verba, sed etiam qui contra mentem aliquid facit, l. non. dubium, C. de legib. & in specie pro interpretatione hujus Constitutionis deducunt Genuen. d. c. 18. sub. n. 7. & Farin. de Immunit. c. 20. n. 324.

Superest jam, ut vanas contrariæ opinionis declinationes, ac quæ amarulentius, ac acerbius, quàm solidius opposita sunt, depellantur. Malè autem nostram doctrinam infringere aliqui nituntur primò ex communi sententia Doctorem, quæ potestati seculari favet. Hæc enim ratio est admodum levis. Nam decisio nostra non solum habet præcipuos, & magnos Antesignanos, ac tutelares ita, ut sit communissima; sed quod magis est, insitam, vivam, evidentem, ac pœnè infallibilem rationum assistentiam, qua communis illa convincitur, & enervatur, & proinde non esse ab ea recedendum in judicando, prout aliàs summum Pontificem effecisse videmus in c. Capellanus, 4. de ser. ibi: Posterior sententia meliori, & subtiliori nititur ratione. Et ita Doctores in c. 1. de constit. dicunt, à communi esse recedendum, quoties aliqua probabili ratione contrarium defenditur, Afflict. in cap. 1. §. Judices n. 4. de pac. jur. firm. Valasch. conf. 128. n. 26. Vivius decis. 91. par. 1. Deinde, demus etiam, quod sit communis, ea minimè est attendenda, quando opinio contraria favet Ecclesiae, Thom. del Bene d. p. 2. cap. 10. dub. 4. n. 15. Tum ex regula illa: Ubi est lex, & textus expressus, & nullo modo ambiguus, non est locus nec dubio, nec opinioni probabili, ob ullius Doctoris auctoritatem. Quia legislatoris auctoritas prævalet cuicunque privatæ. In hoc autem casu habemus leges, & textus expressos jam allegatos. Rursus ex alia regula: Si in aliqua assertionem convenienti, qui jus habent interpretandi aliquam legem, & præterea omnes scriptores, qui ea de re ex professio, & accuratè tractarunt, & unus, aut alter, aut pauci, aut multi, non perpensa ratione contrariæ sententiæ, aliter sentiant, eorum sententia, ne dum potest appellari communis opinio, sed neque probabilis. Jam sic. Spoliatio armorum confugientis ad Ecclesiam, facta à potestate laica, est propositio comprehensa per Apostolicam sedem in sæpè citata Constitutione Gregoriana. Habetur expressè in Sacris Canonibus; est confirmata consuetudine, praxi, & inconcusso usu; est declarata à sacris Congregationibus S. Concilii Tridentini, Episcoporum, & Regularium, Immunitatis Ecclesiasticæ; juxta eundem sensum judicatum fuit in omnibus Tribunalibus Ecclesiasticis, & speciatim ab Auditore Camerae Apostolicæ. Postremò opinio communis.

Aiunt secundo, decisiones S. Congregationis Immunitatis, & si quæ aliæ sunt, non fuisse latis, audita Potestate seculari. Eminentissimos Patres deceptos scriptorum viventium instantiis. At immetitò. Quantum enim is usus à Vaticani moribus dissideat, nemini non manifestum faciunt S. Congregationes Eminentissimorum Patrum, in quibus ii toto orbe Christiano à Regibus, Principibus, Rebus publicis præpositi, Romano Pontifice approbante, sapientissimè, gravissimè judicant, non ex propria libidine, sed ex necessario legis ministerio oppasso velo rem maturè considerantes, causæ momenta excutientes quàm diligentissimè, ut possint totò, ac justè de re pronunciare, ad proferendum sententiam nunquam præcipites, nonquam temerè indiscussa judicantes, nec prius loquentes iudicium, quàm utranque partem audiverint, & causam sedulò investigarint. Quis igitur, nisi non sanus, probrum hoc Eminentissimo Senatui affricet, quod apud eos sit pro ratione voluntas, totum præ-

imperio, nihil ex præscripto legum; Quæ ab ipsis decernuntur, esse contra omnem honestatem, contra omnes leges, contra omnes Ecclesiasticos Canones? Quod æquitatem non servent, rumoribus inhæreant, judicent, causa non ritè discussa, ac voluntaria præcipitatione de rebus non benè cognitis proferre sententiam videantur? Quid injustius fingere licet, quàm viros sapientia & religione Eminentissimos ad eum bellinum & tyrannicum judicandi modum impingere? Huc & profectò jure potiori faciunt elogia de Senatu Romano, quæ olim res & veritas multis dictavit. In Cicerone leges: *Senatum Principem saluum, publicaque mentis*. In Ammiano, *Asylum mundi totius*. In Cassiodoro, *Gloriosum Senatum, morumque lumina*. In Petronio, *Recti, bonique præceptorem*. In Tacito, *caput Imperii, & decora omnium Provincia-rum*. Quia jam sub Principibus ex omni Regione capiebantur Senatores. Et ut ditissimi, honestissimique Provincialium Civitate donabantur, Equites fiebant, ita & mox Senatores. Utile inventum, & apud populos sub unum Imperium firmiter colligandos. Symmachus ea causa scripsit: *Pars melior humani generis Senatus*. Cassiodorus: *Quidquid humani generis floris est, habere Curiam*. Grande vel unicum fulcrum Principatus, ut ex Othone Imperatore apud Tacitum: *Quid? Vos pulcherrimam hanc Urbem, domibus & tectis, & congestu lapidum, stare creditis? Muta isthæc, & inanima intercideret, ac reparari possunt; aternitas rerum, & pax gentium, & mea cum vestra salus incolumitate Senatus firmatur*. Ubi & hoc aliud observare libet, maturitatem scilicet, qua decreta illa sunt concepta, & universalitatem, qua sunt expressa. Cum enim pluries variis occasionibus hac de re sit consultum, & idem semper deliberatum, & quod in singularibus casibus erat constitutum ad universa sit extensum, non relinquatur, etiam Momo, locus oblatandi, præcipitanter & perturbatè elaborata fuisse, ac impotenti aut magis, quàm legitima gravitate propalata.

50 Glossant præterea textum in *c. Diffiniuit 17. q. 4.* esse intelligendum de spolio bonorum quæ propria sunt, non de rebus, quæ sunt de prohibitis. At hæc est cavillatio. Nam textus præscribit, esse *his ipsis, qui Ecclesias petunt per omnia iocum in triginta passis ab Ecclesie januis progredi*. Qui autem omnia, dicit, nihil excludit, *l. à procuratore, C. mandat. & in l. Julianus, ff. de leg. 3.* Gloss. in *Clem. 1. v. omnimodam, de for. comp.* Et ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, *vulg. l. de pretio, ff. de Public. in rem act.* Id, quod liquidò etiam constat ex *d. l. Presenti, C. de his, qui ad Eccles. confug.* ubi res quoque furto sublata, non nisi cum licentia Judicis Ecclesiastici ab Ecclesia extrahi lubet.

51 Denique pro solido fundamento suæ sententiæ inquirunt, Potestatem sæcularem, posse hujusmodi armis confugientem spoliare, quia id est actus protectionis Ecclesiæ, non autem jurisdictionis. At ego nescio, cur tam flaccidæ & evanidæ rationi tam firmiter incumbant, & non advertant hic armis suis se jugulare. Esto enim, esse id actum mæ protectionis, non refugimus, quinimò optamus sæculares Principes omnium Ecclesiarum pietissimos Protectores, oblatas earum preces suscipere, earum vota obaudire. Sicuti verò non damnamus religionem & studium in Principibus, qui sancto zelo accensi, Ecclesias defendunt, ita exigimus, ut protectio opportuna sit, non importuna, sobria ac temperata, non anxiosa, & dura, pacem foveat, non turbet. Optamus pariter, ut zelus sit juxta Paulum *non primorum Civitatis* flabris agitur, inter quos Pseudopolitici, & Aulici, qui sapius sub specie pietatis excitant tumultus & persecuciones in Ecclesiam. Quæ de re Baron. *ad ann. 518. n. 33.*

52 Etenim constat, protectionem talem in effectu nil aliud videri, quàm auxilium, quod præstari dicitur armis, manu, clamore, & obiectu corporis, *l. 1. §. tulisse, & l. Cum dominus, ff. ad Sillan.* Hoc autem auxilium Protectorum cum ex usu, & indigentia Ecclesiarum pendeat, idcirco eo tempore est adhibendum; quando Ecclesiæ tuitione ipsorum necessariò indigent, *l. quoties certa,*

ff. de oper. libert. Estque manifesta dispositionis hujus ratio, quia defensionis beneficium est species operæ, cujus editio nihil est aliud, quàm præstatio cujusdam officii, quod aio deberi, quam quo is nolet, cui præstandum est, tempore, absurdum fuerit credere, ut Caius ait, in *l. Cum patronus, vers. Cum enim, ff. eod.* Quare sicut operarum electio pertinet ad patronum, ut videlicet edantur, quando ipsi placet, ita & de protectione idem sentiendum est, ut videlicet eo tempore præstetur, quo clientes illam exigunt, *Coler. de proces. execut. p. 1. cap. 19. n. 101.* Itaque quando clientes indigent auxilio, ipsis succurrendum est regulariter, nec aliter exaudiendum est, quàm si ad ferendas suppetias, & tacendo clientes patri specialiter requirantur, & implorentur per textum in *d. l. Cum patronus, ibi: cum proposuerit & l. Quoties in fin. ff. de oper. libert. itemque l. interdum, ff. de verb. oblig. l. si quis filium, §. ult. ff. de collect. bonor. Advocatus si quidem, ut pote qui quasi Advocatus, id est accersitus, seu rogatus dicitur post Cuiac. in *parati. l. C. de Advoc. divers. Judic. in Advoc. cap. 8.* non nisi requisitus tenetur defendere, *Mo-dest. Pistor. conf. 24. n. 25. vol. 1. Brun. conf. 86. n. 6.* alique, qui strenuè defendunt in omnibus necessitatis casibus occurrentibus Advocati requisitione & interpellatione opus esse in corroboracionem conclusionis suæ adducen-tes *Bald. in l. si absentib. C. de excusat. tut. Imò, quod is, qui ex obligatione tenetur ad defendendum alium, ad hoc non teneatur, nisi fuerit requisitus in specie docent Innoc. in cap. si quando extr. de offic. deleg. pulchrè Aretin. in l. stipulatio ista propè fin. ff. de verb. oblig. Bart. in l. 17. ff. ad l. Jul. de adult. Abb. conf. 49 §. Sed his non obstantibus, vol. 2.**

Patet ab exemplo consæderatorum. Quemadmodum enim illi, qui sædus inierunt, non tenentur se invicem juvare, nisi requirantur, ceù docet *Bald. in cap. 1. in princ. v. requisitus, de nov. form. fidel.* quem refert ac sequitur *Jacobin. de S. Georgio ir. feud. v. Adherentes,* ita nec Protector tenetur defendere clientes, nisi ab iis periculi imminentis certior fiat, & ad protegendum imploreretur. Ita quoque, tamen si dominus feudi opus habeat servitiis vasallaticis, non tamen ea vasalli tenentur spontè offerre, *cap. licet si de feud. de fun. content. c. 1. §. ult. an ille, qui inter fr. frat. domin. Vult de feud. lib. 1. cap. 10. n. 33.* & alii, sed ad exhibitionem eorundem interpellandi sunt, *d. cap. licet, §. ult. textus etiam in cap. 1. in princ. v. & si scivero, & ibi Andr. de Isern. n. 5. Bald. Alvar. Præpos. n. 2. Matth. de Afflic. n. 26. de nov. form. fidel. cap. ad hoc hic finit. lex. cap. 18. ut autem de allod. c. Imperialem, §. firmiter, & ibi Andr. de Isern. Alvar. & Afflic. n. 10. de prohib. feud. alien. per Frider. & ubi Doctores, Intrigiol. q. 97. n. 119. Rosenth. cap. 8. concl. 26. n. 1.* Sic etiam Judex, non nisi invocatus officium suum impertiri tenetur, *l. ad peremptor. un. 68. ibi: ut primò quis petat, ff. de judic. l. properandum, §. 1. Cod. eod. l. 4. §. In hoc. autem judicium, & ibi Doctores, ff. de damn. infest. l. 1. ibi, si tempus ad deliberandum petat, ff. de jur. deliber.* Quare nec protector ad præstandum auxilium obligatur, nisi advocetur, ut defendat.

Verùm uti casus certi sunt, quibus Judex etiam non imploratus officium suum interponere tenetur, quos refert *doccin. reg. 1971. & 19. fallent.* Sic frequenter videmus, Judicem in causis miserabilium personarum, quæ piæ dicuntur, aliisque, & iis potissimum, quæ ad publicum jus & crimina pertinent, officium suum non petitum, aut postulatum impertiri. Ita & sunt determinati etiam casus, quibus Protectores, etiam non rogati succurrere clientibus debeant. Et primus ad rem nostram est, si Protector sciat obsideri Ecclesiam, & ex illa obsidione magnum ei imminere periculum, requisitio autem, seu advocatio Episcopi sit impossibilis, vel admodum difficilis, tunc etiam non requisitus debet succurrere, utroque adjutorium Ecclesiæ præbere, *arg. text. in d. cap. licet, vers. Si tamen, si de feud. defunct. content. d. cap. Ad hoc, Jal. in l. si ex legati 23. ff. de verb. oblig. Jo. Lup. de 1. obtent. ac retent. Regn. Navar. p. 5. §. 1. ubi Reges Christianos Ecclesiæ calamitates scientes, etiam non requisitos defendere teneri ostendit Loffred. conf. 45.*

14. Hinc & vasallus si magnum domino periculum imminere sciat, ultrò suum præbere adiutorium tenetur, *cap. licet 2. F. 26.* Et si dominum obsideri, aliterve mortem ei imminere sciat, cumque possit, non nunciat, vel sine nuncio eum non adjuvat, feudo privatur, *cap. un. §. ad hæc in fin. 2. F. 28.* cum adversus scientes pœnæ paratæ sint, *l. fin. de decret. ab ord. sac. Zaf. de feud. p. 10. n. 19.* & plures congeffit Rosenth. *cap. 8. concl. 26. n. 7. lit. K.* Quamvis autem hæc jura loquantur de vasallis, tamen propter paritatem rationis in cliente rectè etiam hæc quadrant.

55 Ratio autem est. Primò, quia in tali casu periculum est in mora, & gravitas discriminis imminenti concurrat, eoque nil mirum, si recedatur à regula juris, interpellationem alioquin exigentis, *l. de pupillo, §. si quis viuos, ibi Alex. n. 1. ff. de nov. oper. nunc. l. 1. ff. de damn. infect. l. 1. ff. de exercit. act.* Deinde quia propter ingens periculum, in quo clientes constituti sunt per sese Protectori tantum periculum non ignorantem constat, eos nihil velle magis, quàm ut sibi per Protectorem propulsandi periculi causa succurratur. Quia semel certum, non opus est ulterius certiore reddere interpellando, sive denunciando per *reg. Eam, qui certus, ibique Dyn. de reg. jur. in 6. l. an fin. ff. de act. empt. Marc. Ant. Baver. de mor. p. 2. n. 23. Bolognet. in l. Quod te n. 61. circa fin. ff. si cert. pet.*

56 Ex quibus sic. Jus protectionis Ecclesiarum, quod Principes habent, Ordinarium Magistratum in exercendis suis actibus impedire, eique nocere, vel præjudicium aliquod parere non debet, *Regner. Sixtin. inter. cor. f. Marpur. conf. 8. n. 106. v. 3.* sed salvam omni ex parte manere jurisdictionem ordinariam in omnibus, *cap. recepimus, de privil. cap. ex parte 2. eod. & l. desertorem, §. fin. ff. de re milit.* Inter autem ordinarios Magistratus Ecclesiasticos Summus Pontifex in primis Ecclesias, & personas Ecclesiasticas protegere tenetur juxta *c. scire vos 23. q. 8.* Unde & Ecclesiasticis personis defensionem armatam permittit textus in *cap. 6. de sent. excomm. in 6. Dec. in serm. pro just. Concil. Pisan. n. 10.* Quinimò eandem Nicolaus Papa in *c. auctoritatem 15. q. 6.* expressè & in terminis Protectorum Ecclesiarum mandat, ut spiritali simul ac materiali gladio tandiu malignos illos, ac violentos oppressores, eorumque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones atque res Ecclesiasticæ distractæ, seu direptæ revocentur. Post verò Summum Pontificem hujusmodi ordinaria protectio incumbit etiam Episcopis, hoc est Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus, & aliis in dignitate Ecclesiastica constitutis, ut ex *Concil. Tolet. 4. cap. 31.* At quilibet ordinarius Magistratus suos subditos per se defendere, ac tueri obligatus est, & ipso jure tuitio, & protectio subditorum, sicut & custodia totius territorii ad officium domini cujuslibet loci spectat, ita probante textu in *l. illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. Præsid. per quem textum Anchar. in cap. 1. de offic. & potest. de leg. in 6. ante n. 2.* in terminis Conservatorum similiter arguit, ex eo, quòd illicita coercere ad officium ordinarii pertineat, Conservatorum provisionem videri minimè necessariam. In quorum sententiam concurrunt *Bart. in l. Nequid circa princ. ff. de incend. Bolognin. in auth. Habita n. 173. C. ne filius pro patre, Dec. & Hieron. Cagnol. in l. culpa caret, ff. de regul. jnr. Guido Pap. q. penul. n. 10. Boer. decis. 304. n. 6. Roland. à Valle conf. 18. n. 28. vol. 3. Surd. conf. 289. n. 3. Schurf. conf. 23. nu. 3.* ubi ait, omnes subditos debere esse sub protectione dominorum suorum, & dominos eos defendere. Idem tradit *Ferdinadus Vasquez illustr. quæst. lib. 1. cap. 41. n. 20.* Ubi addit, communi Doctorum opinione id receptum esse.

57 Generali autem hac Ordinarii Magistratus Ecclesiastici protectione subsistente, specialis Principum sæcularium protectio non videtur necessaria. Nam omnes Potestates adstrictæ sunt virtute protectionis jure ordinatio sibi competentis subditos sibi commissos defendere, *l. ult. in princ. ff. quod metus caus. l. 2. in princ. §. post originem 13. ff. de orig. jur. l. 1. §. 12. ff. de offic. Præf. Urb. Ubi*

Præfectus Urbis ad tenendam popularium quietem, habere jubetur milites stationarios per provincias dispositos, *l. 3. & l. 6. §. 2. de offic. Præsid.* Quem in finem Magistratus quilibet majores instructi sunt apparitoribus, & satellitibus unà cum imperio, ut mandare possint subvenire oppressis, ac succurrere, sicuti de Episcopis, quòd possint habere familiam armatam firmat *Diana, & nos alio in loco, cum illis concessa sit jurisdictio ad continentum in officio suos subditos, & ad judicandum, ac puniendum delinquentes, c. Quoniam 18. d. c. Statuimus 16. q. 1. cap. 1. de offic. ordin. cap. In Archiepiscopatu, de raptor.*

Quare non potest, neque debet Protector extraordinarius se ingerere in his, quæ jure suo, suisque viribus agere potest Ordinarius Protector pro defensione suæ Ecclesiæ. Nam ut olim diserebat *Rex Theodoricus, apud Cassiodorum lib. 5. variar. Epist. 39. Non est, inquit, defensio, quæ præstat in invitis, suspectum est, quod patiuntur nolentes. Nam hoc est revera beneficium, si sine murmure referatur acceptum. Cui planè congruit sententia Ulpiani in l. Que omnia 25. ff. de procurat. ibi: Nam hoc ipso suspectus est, quod operam suam ingerit invito, & pulchrè Faber. ad l. Invito beneficium 69. de div. reg. jur. n. 10.* Quippè juris apertissimi est, id, quod favore alicujus introductum est, non nisi volente eo, locum habere, ut eleganter tradit *Natr. conf. 194. n. 14. tom. 1.* Quia beneficiorum hæc est summa, si illis & non uti liceat ex *Plinii Paneg. Lip. in not. ad Senec. lib. 2. de benef. cap. 18.* Et hinc quòd reluctanti ingeritur, non esse beneficium *Lactant. & Paul. Jurisconsultus in l. 69. de reg. jur. docent.* Deinde nemini dubium est, omnem defensionem esse beneficium, & quidem jure naturæ introductum, *Caius in l. 4. in prin. ff. ad leg. Aquil. Clem. Pastoralis, §. Cæterum de re jud. & c. Jus naturale 7. d. 1.* Atqui cum tanta sit voluntatis nostræ vis, ac potestas, ut beneficium nolentibus nobis dari non possit, *lex. in d. l. Invito, ibique Faber. l. hoc jure s. non potest, de donat. l. nec emere, C. de jur. delib. consequens est, neque defensionem, nobis invitis atque nolentibus, exhiberi posse. Invitis enim beneficium facere, sæpè pro tyrannide habetur.*

In hanc quoque rem servire videtur, quòd cum leges decernunt, aliquid in alterius defensionem faciendum esse, id sub tacita ea conditione intelligendum sit, ille in ejus gratiam id faciendum est, ultrò id fieri postulet, *l. 4. §. hoc autem, ff. de de damn. infect.* Ubi dicit textus; *hoc autem judicium certam conditionem habet, si postulatum est, cæterum qui non postulavit, experiri non potest.* Et textus ad hoc sunt manifesti in *cap. 1. ibi: Si fuerit requisitus, de sent. excom. in 6. & in cap. 1. ad fin. ibi: sepulcorum corpora, si perantur, de sepult. in 6. & Glor. in cap. Cupientes, §. 1. v. contingentibus, de elec. in 6. textus in cap. Cum persona §. 1. ibi: à locorum Ordinariis requisitis, de privil. in 6. Secus autem si non postulet. Tunc enim beneficium invito obtédatur, *Senec. lib. 5. de benef. cap. 19.**

His accedit & illud, cum beneficium & injuria inter se sint contraria, attestante eodem *Seneca lib. 3. de benef. cap. 22. & lib. 5. cap. 7.* Idèd quemadmodum volenti injuria fieri non potest, *text. in cap. Scienti, de reg. jur. in 6. & textus in l. Cum donationis, C. de transact. & l. 1. §. fin. ff. de act. empt. Gail. pract. obser. lib. 2. obs. 30. n. 16. & 98. n. 21.* Ita nec invito defensionis beneficium præstari posse, statuendum est. Contrariorum enim, ut definit *Aristoteles lib. 5. eth. eadem est disciplina, l. & si contra, §. ult. ibique Glor. ff. de vulg. & pupil. l. ult. ff. de legat. 3. Jal. in rubr. ff. de acq. possess. Everhard. in top. in loc. à contrario n. 1.*

Excipio casus præcisæ necessitatis. Quia tunc communis clientum salus, & libertas publica consideratur, idèdque eorum velle, aut nolle attendendum non est, *arg. auth. res que, C. com. de leg. Publicæ enim libertati, quæ res est inæstimabilis, l. libertas, ff. de reg. jur. consuli humanum est, l. 2. 3. & 4. ff. de liber. caus. Et homines ubi contra propria commoda laborate inveniuntur, conservari, maximè interest Reipublicæ, *arg. l. Si pater, C. de sponsal. l. Cum ratio, §. penul. ff. de bon. damnat. l. ni vim, ff.**

de just. & jur. Estque communis & recepta juris interpretum traditio, quodlibet beneficium, e iam in invitum conferri posse si publica causa concurrat, & alimenti necessitas id exigat, veluti si alicujus renuentis saluti succurratur, Dec. & Cagnol in d. l. Invito beneficium 69. n. 3. & alii, ff. de reg. jur. Hippol. Riminald. in §. Item nobis, Inst. i. per quas personas jus nob. acquir. n. 24. & seq. Opus enim, ut dixit Sen. l. 2. de benef. c. p. 14. est pulcherrimum etiam invitos, nolentesque servare, Pert. Faber. ac d. l. Invito nu. 9. in fin. Sic & Magistratum quandoque, causa cognita, & publicæ utilitatis in vitum, subditos suos, etiam invitos & renuentes defendere, attestatur idem Faber n. 10. Ita enim necessitatis tempore Dominum, invito vasallo, castrum posse custodire arg. l. 16. §. 1. de usu & habi. (& quidem simul cum vasallo, sine ulla tamen fraude & malo ingenio, quæ ab illis aliena esse debent) eleganter docent Rosenth. de feud. cap. 7. concl. 2. num. 8. lu. G. Surd. conf. 210. n. 31. Brun. conf. 87. n. 18. not. 1. & conf. 132. vers. Item ipsum preceptum vol. 2. Gaill. de arrest. cap. 10. n. 6. Chassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 4. n. 10. Paris de Put. de redintegr. feud. cap. 174. Capyc. decis. 37. n. 6. Bald. in cap. 1. §. Quid ergo 2. feud. 8. Idque si negligentia, vel mora possessoris præcedat, Jo. Jacob. de Leonard. conf. 117. n. 85. vol. 1.

62 Eadem ratione Magistratus pupillis etiam invitis, & ignorantibus tutores dat, l. 5. & 6. & ibi Bart. ff. de tutor. & curat. Bald. in l. 1. in princ. ff. de adm. tut. Estque ratio, quod juri naturali conveniens sit, impuberes esse in tutela, per textum in §. ult. Instit. de Tut. & subveniendum pupillis esse, idque ad curam publicam pertinere, Imperator ait in l. 2. in princ. §. Divus, ff. de per. tut. Sic quoque propter utilitatem in necessitatem publicam in invitum conferuntur honores, & officia publica per tit. ff. de mund. & honor. Et adjudicandi munus, etiam invitos assumi videmus in l. munerum. §. judicandi, ff. eod. Et tamen judicare est honor, l. observare, ff. de offic. Presid. l. omnem honorem, C. quando provoc. non est neces. Quod non aliunde descendit, nisi quia in hujusmodi Magistratibus publica utilitas consistit, l. 1. §. 1. ff. de just. l. & jur. & in tali munere judicandi finis licium consistit, in quo publica utilitas versatur, ne fiant immortales, properandum in princ. C. de jud. & ponit Cagnol. in d. l. Invito n. 4. Mitto id genus alia.

63 Si igitur ordinarius Magistratus Ecclesiasticus Ecclesias, suæ ordinariæ protectioni subjectas, defendere paratus est atque protegere potest, is extraordinarium Protectorem, qui est Princeps sæcularis, irrumpentem in suum territorium sub protectionis specie suscipiendæ, tolerare nullo jure tenetur, sed potius vel via juris, invocata scilicet Summi Pontificis jurisdictione, vel etiam armis, urgente necessitate, Protectorem ab ingressu sui territorii, hoc est Ecclesiæ arcere, atque propulsare potest. Juri etenim est manifesti, nemini non modò privato, sed nec ipsi Magistratui licere in ædes alienas irrumpere, ibique aliquem capere, aut spoliare, cum domus propria cuique tutissimum sit receptaculum, l. plerique 18. l. sed & si 21. ff. de in jus voc. l. nemo de domo 107. ff. de reg. jur. Sicque declarantur exempla ab Adversariis deducta, quod scilicet id, quod quisque facere potest propria auctoritate, possit fieri per Judicem incompetentem, nempe, ubi copia competentis haberi non potest. Ita Cancr. var. resol. p. 2. cap. 10. n. 60. & Salgad. ad tract. prelude. 3. n. 89. Non propria igitur auctoritate, sed ministerio Judicis Ecclesiastici per sæcularem curanda est quies publica, arg. l. nullus, C. de Ind. Maximè, quod protectio solum habet locum in casu necessitatis extraordinario, si nimirum deficiat Judex Ecclesiasticus, ut disertè explicat Thom. del Bene cap. 9. dub. 6. sect. 1. n. 1. & sect. 3. n. 7.

64 Concluditur igitur, tunc demum Potestatem sæcularem titulo, ac jure protectionis in Ordinarii Ecclesiastici territorio facultatem spoliandi armis confugientes ad Ecclesiam, defensionis tamen limitibus circumscriptam,

habere, quando ipse Ordinarius non spoliat, ipsique Ecclesiæ auxilium denegat, aut ad defendendum inhabilis, aut insufficientis est, idque cum licentia ejusdem Ordinarii. Tunc enim è re Ecclesiæ, Reique publicæ erit ubi iis in Magistratus sui Ecclesiastici territorio ab iniquis hominibus oppressis, à Magistratu ipso, ad tuitionem earum sat vitium non suppetit, ut earundem hostibus & Protector, & Magistratus Ordinarius copiiis, ac vitiis conjunctis unà occurrant, quò facilius eosdem in Ecclesia armis expolient. Qua tamen in re cavebit uterque, ne alter juri alterius plus æquo inhiat, sed intra juris ac officii sui metas quisque consistat. Quis enim ignorat multoties evenire, ut vel propter vitium imbecillitatem, vel loci distantiam, aliave intervenientia impedimenta proprii Magistratus suos defendere non possint, idèdque illis aliunde accersito auxilio, atque aliena protectione opus sit; Idque èd amplius, quòd hoc pacto ob majorem securitatem non tantum uberior fructus, & utilitas ad subditos, eorumque Magistratus redundet, ipsis in pace, & tranquillitate securius vivere valentibus. Ea de causa incitias ire nemo potest, protectiones non solum utiles, sed sæpius etiam necessarias esse. Hoc enim remedio multæ tenues Respublicæ cum se in societatem Protectorum contulissent contra potentissimos hostes tutæ, ac inviolatæ permanserunt, arg. eorum, qua leguntur 1. Machab. cap. 8. Quippe Imperiorum quædam sunt ampla, & summa, quædam media, quædam verò tenuia, & infima, quæ cum propulsandis hostium incurtionibus non sufficiant, in sui securitatem necessariò sibi assicere debent defensores & tutelares.

Hinc est, quòd Judex Ecclesiasticus pro executione 69 sententiæ suæ in juris subsidium, brachium, ut vocant, sæculari invocat, adèdque Judicem sæcularem, si auxilium peritum denegat excommunicari posse, explorati juris est per text. in c. 1. de offic. Jud. ord. Glof. ibid. v. publicum, Panorm. n. 5. & 11. & communiter Canonistæ. text. in cap. Quoniam d. sit. & in c. Administratores, 23. quæst. 5. text. in cap. Statutum §. fin. de maledict. & textus notabilis in l. 2. C. de his, qui latron. vel aliis crim. reos occuli. pulchrè Oldrad. conf. 89. per tot. Afflict. in const. Sicil. ad præm. n. 54. cum seq. Marant. d. sp. 1. n. 26. Una enim jurisdictio per aliam adjuvanda est, per textum in d. c. Quoniam, & in d. l. 2. Glof. in d. cap. Statutum, §. fin. v. potestatem, Doctores ubi supra. Proinde etiam Judex Ecclesiasticus sæculari Judici, postulante necessitate contra Clericum contumacem officium suum impartiri debet, ut notat Glof. in d. cap. 1. ibid. nu. 10. ubi tamen differentiam ponit inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem.

Quæ doctrina tunc demum procedit, quando Judex 66 Ecclesiasticus pro executione suæ sententiæ omnia fecit, quæ facere potuit, puta si victus Ecclesiasticas censuras floccipendat, easque obstinatè condemnet. Imploratio enim brachii sæcularis, omnium ultimum, adèdque extremum remedium esse debet per text. in cap. Cum non ab homine, de jud. ibi; Cum Ecclesia non habeat ultra, text. in d. cap. 1. ibi; Cum opus fuerit, & d. cap. quoniam, ibi; Si necesse fuerit, Oldrad. d. conf. 89. n. 5. Nat. præclare conf. 529. n. 36. vol. 3. Roland. conf. 37. n. 5. vol. 1. Marant. d. disp. 1. n. 26. Videndi omninò Panorm. Innoc. & alii, in d. cap. 1. de offic. ordin. Angel. conf. 276. n. 4. Nat. d. conf. 529. n. 8. Genuen in prax. cap. 36 & Ricc. resol. 89. Atque ita Doctorum, qui videntur inter se mutua contentione certare litem dirimendam esse existimo, ut priorem opinionem tunc veram esse admittam, quando Episcopi vires ita sint imbecilles, ut suas Ecclesias, suosque subditos, defendere non sint satis, & eo casu neque eodem Episcopo inconsulto juxta formam præscriptam in d. l. Pateant, C. de his, qui ad Eccles. confug. cum aliis superius allegatis. Summatim ergo dicimus, non licere officialibus laicis in Ecclesiis & aliis Ecclesiasticis locis immunibus arma verita perquirere, vel inde auferre. Nam cum perquisitio & ablatio illa sit actus jurisdictionis conceptæ

contentiosæ, non potest à Judice laico exerceri in Ecclesia, quæ est extra territorium ipsius *l. 2. in fin. C. de sum. Trinit. & fid. auct. Paul. de Castro in l. si quis in hoc genus n. 3. C. de Episc. & Cler. Abb. in cap. inter alia n. 29. de immun. Eccles. & expressè statuitur in d. l. pateant C. de his, qui ad Eccles. confug. Ad idem Concil. Tolet. relatum in can. diffiniuit 17. q. 4. his verbis: *Diffiniuit Sacrum Concilium, ut nullus audeat confugientem ad Ecclesiam, vel residentes abstrahere, aut quodcunque nocibilitatis, vel damni, seu spoliis residentibus in loco sancto inferre, & textus in c. 1. de immun. Eccles. & in cap. 2. eod. tit. in 6.**

67 Et quamvis Covarruias cum Follerio in *part. 7. crimin. can. cap. miscellanea quadam n. 30.* sentiat, Iudicem laicum, & si non possit fugientes ad Ecclesiam inde inuitos adducere, posse tamen ab iis arma prohibita, etiam intra Ecclesiam auferre, eo quod cum arma defrens intra Ecclesiam delinquat, à Iudice sæculari sit puniendus, aut saltem armis spoliandus, ejus tamen opinio est contra jura superius expressa, nec ulla valida ratione fulcitur. Levissima enim est illa ratio, quod defrens arma delinquat in Ecclesia. Tum quia quatenus etiam hoc delictum esset tale, ut privaret delinquentem immunitate Ecclesiæ, non tamen hinc sequitur, ut perperam inquit Covarruias, quod abstractio ulla fieri posset à Curia sæculari, sed ab Ecclesiastica tantum juxta *d. l. Pateant, & Constitutionem Gregorianam* hac de re editam. Tum quia non quodcunque delictum in Ecclesia perpetratum privat immunitate Ecclesiastica, quamvis sit grave, sed homicidium tantum, vel mutilatio, ut expressè decernitur in *cap. fin. de immun. Eccles. & in prædicta Constitutione Gregoriana.* Et quemadmodum Ecclesia est immunis quoad personas, ad eam confugientes, ita & quoad bona, ut etiam probatur in *d. can. sicut 17. quest. 4. ibi: aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, & in can. quisquis, ibi: aliquid inde eripiendo, vel auferendo.* Neque enim immunitas fuit Ecclesiæ concessa intuitu personæ confugientis, sed ob honorem, & reverentiam, quæ ipsi Deo, atque ejus Ecclesiæ debetur, ut per Vasquez *de successi. creat. lib. 3. §. 22. limit. 17. n. 55. Remig. de immun. Eccles. nu. 2. & probatur in d. cap. 2. de immun. Eccles. in can. reum ad Ecclesiam, & in can. Si quis 4. 17. q. 4.* atque ex his censeo cum Remigio, Iudices, vel officiales arma in Ecclesia perquirentes, incidere in pœnas violantium Ecclesiæ immunitatem.

68 Et quoniam Adversarii litem è lite oriri faciunt, & litium series sic neçitur, quasi restis quædam è molestiis & angoribus apta, atque conferta, idè alia persequamur. Quod ad Clericos attinet, jure compertum est à jurisdictione sæculari omninò esse exemptos, ut disertis verbis caveretur in *can. si Imperator 69. d. ubi habetur, non legibus publicis, non à potentatibus sæculi, sed à Pontificibus, & à Sacerdotibus Omnipotentem Deum voluisse Clericos, & Sacerdotes ordinari, & discuti, hoc est, ut ibi omnes notant judicari.* Concordant *can. Continua, can. si quisquam, can. Clericum, can. Volumus cum seqq. 11. q. 1.* Idemque sancitur in Concilio Chalcedonenfi *can. 9. Marisconenfi 11. can. item 9. in Concilio Milevitano, seu potius in Toletano III. can. 13. relato in can. Inolita 11. q. 1. & in Concilio Cathag. VIII. alias Marisconenfi cap. 9. relato in can. placuit ead. caus. & q. & in cap. si diligenti de for. comp. & in cap. cum non ab homine, & in cap. at si Clerici de judic. & in cap. Si Judex laicus de sent. excom. in 6. & in cap. quanquam de censib. eod. lib. & in Concilio Lateran. sub Leone X. sess. 9. tit. de reform. Curie, & aliorum, licèt hanc exemptionem permulti hæretici conati sint convellere, ut in specie Marsilius de Padua, & Ioannes de Ianduno, relati à Turrecremata in *sum. de Eccles. lib. 4. p. 2. cap. 37. Ioannes Calvinus, & Petrus Martyr, quorum fundamenta evertit Cardinalis Bellarminus tom. 2. contro. lib. 1. cap. 28. in tit. an Clerici sint liberi à iugo potestatis secularis.**

Et quamvis non convenient inter se Doctores Catholici, quo jure hujusmodi exemptio inducta sit, crebrior tamen gravissimorum interpretum sententia est, eam exemptionem esse de jure Divino. Ita tenet *Glos. penult. in d. can. si imperator, dum ait, Clericos ante omnem humanam constitutionem à sæculari potestate exemptos esse, & constitutiones, Clericos eximentes, non novum continere, sed juris declarationem.* Idem sentiunt Turrecrem. & Præpos. in *d. can. si Imperator n. 1. Glos. & Doctores in d. cap. Quanquam de Censib. Cardin. in cap. perpendimus n. 50. de sent. excom. Bald. in cap. 2. n. 50. de major. & obed. & in auct. statuimus in princ. C. de Episc. & Cler. ubi loquens de dicta auct. prohibente trahi personam Ecclesiasticam ad iudicium sæculare, notat secundum Canonistas, id non esse jus novum, sed recedere ab errore veterum legum. Quia, inquit, Clerici nunquam fuerunt de temporalis jurisdictione Judicum laicorum, & hæc est ipsa veritas. Quia Deus à principio hujusmodi jurisdictiones distinxit, idemque tradunt Ostien. in *d. cap. major. & obed. dicens, Clericos à potestate Imperatoris exemptos esse à Summo Imperatore, id est à Deo, & etiam ab Imperatore inferiori, Goffred. ibid. Abb. & Felin. n. 1. Mill. in repert. v. Clericus, Imol. in Clem. 1. col. 1. de offic. ord. Roman. in singul. 414. Lap. alleg. 92. n. 7. Anchar. conf. 96. n. 1. Prob. in addit. ad Monach. in d. cap. si Judex laicus de sent. excom. in 6. n. 1. Gigas de crim. las. majest. q. 68. n. 15. Decian. in tr. crim. lib. 9. cap. 9. n. 1. Riminald. in cap. qua in Ecclesiarum n. 54. Everard. conf. 19. n. 13. & conf. 42. n. 25. & seq. Et hanc esse communem sententiam, testatur Alciat. in *d. cap. Cum non ab homine n. 2. de judic. Aufrer. de potest. secul. super Ecclesiasticos in introd. n. 7. Navar. in cap. novit. de judic. notab. 6. n. 6. Covar. præf. quest. 31. n. 1. Gregorius de Valètia alios allegans tom. 4. disp. 9. q. 5. pun. 4. & decisum fuit in Rota Romana in antiq. decis. 10. de consuet. in Sacro Consilio Neapolitano, ut apud Grammat. decis. 61. in Senatu Parisiensi, ut refert Rebuf. in concord. rubr. de potest. Concord. subijciens, id esse contra rationem naturalem, ut laici inferior es judicent de personis Ecclesiasticis, quæ sunt ipsis digniores, testaturque a resto Senatus Parisiensis die 5. Aprilis 1431. remissum esse ad Judicem Ecclesiasticum cadaver presbyteri, qui laqueo sibi mortem consciverat in vi-co S. Germani. Ex quo, inquit, patet quod Judex Ecclesiasticus cognoscit de Clericis vivis, & mortuis, quia character est impressus animæ & ossibus, ut loquuntur Canonistæ. Et probatur efficaciter hæc sententia in *d. can. si Imperator, in d. cap. quanquam, in Concilio Lateranensi citato, ac demum in Concilio Tridentino cap. 19. Sess. 25. quibus in locis dicitur immunitatem Ecclesiæ & personarum Ecclesiasticarum Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus esse constitutam, & docèt, præter quadraginta tres Doctores, quos citat del Bene de parlam. dub. 27. sect. 4. etiam alii septuaginta quatuor inter Theologos, Canonistas, & Legistas, quos refert, ac sequitur idem del Bene de immun. cap. 1. dub. 2. sect. 1. n. 25. de quo nos etiam aliàs. Latissimè verò Bellarmius, vir dignitate ac virtute Eminen-tissimus, nec impari doctrina de exempt. Cler. Castropal. oper. moral. par. 2. disp. un. tom. 1. Chartar. de immun. Eccles. n. 40. idemque del Bene de immun. cap. 9. dub. 1. n. 16. passimque alii. Unde nemini citra censuratum incursum fas est, Clericum impetere, vel ad carceres ducere, cap. Nuper, §. nos igitur, cap. Ut fama §. laici. de sent. excom. Cardin. Zabarel. conf. 12. n. 13. Aded, ut capientes Clericum, non tantum incidant in excommunicationem latam à jure communi; verum etiam in Bulla Cœnæ Domini can. 15. & cum legimus ab aliquo scriptum, dictum, sancitum, Clericos esse obligatos ulli sæcularium legi, potestatique obedire, aut esse subjectos, vel iis imperari, sic interpretandum nobis est, ut obligentur, ac subjecti sint, imperenturve ex vi rationis, non potestatis legitimæ. Non obligantur itaque, aut subjecti sunt Clerici sæcularibus ulla in re ex vi potestatis in ipsos datæ, neque compelli possunt à sæcularibus, ut præstent quod obligantur, nisi mandata fuerit eis potestas à superiore****

Sacerdote. Quocirca rectissime Summi Pontifices declarant in quibusdam casibus quid esset juris divini ac naturalis, atque ob mutabilitatem præfractam Clericorum rationi rectè non obedientium, dum non adest potestas legitima, quia compelli possunt, si necessitas rei gravis urgeat, ac protinus facto opus sit, constituerunt Principes sæculares, veluti executores Ecclesiasticæ potestatis necessitati imminenti haud præsentis, permiseruntque, ut in illis casibus coegerent Clericos ad officium suum faciendum, nisi justè ac debite mandanti obediant; ac tunc potestas secularis supra se ipsam fertur continuè recasura, ubi necessitas cessaverit.

70 Ex hoc contra opinionem Covar. lib. 2. resol. 20. propè fin. & præct. 9. 33. pariter in fin. & Clar. 9. 33. n. 26. eorumque assecutorum inferitur, Clericos, nisi demum reperiantur in flagranti crimine, ac etiam immineat aliquod aliud delictum ad illud impediendum, armis minimè posse spoliari. Ita Alex. ad Bart. in l. si quis in servitute, ff. de furt. Alderan. Mascard. de gener. stat. interpret. concl. 1. n. 24. Guazzin. p. 1. defens. 20. cap. 9. n. 1. Mac. de sacr. ordin. cap. 12. n. 21. Abb. in cap. si verò n. 6. de sent. excom. Ugolin. de potest. Episcop. cap. 13. §. 12. n. 3. Bellef. disquis. cler. p. 1. de favor. Cler. §. 2. n. 38. & p. 2. tit. de pæn. Cler. §. 49. n. 1. Marth. de jurisd. p. 4. cent. 1. cas. 7. Chartat. decis. 70. n. 66. Ricc. decis. 290. p. 3. per tot. Ambr. de immun. cap. 18. n. 36. Piafec. in præx. p. 1. cap. 4. n. 25. Gentien. etiam in præx. cap. 92. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. p. 1. §. 1. n. 22. Megal. 3 p. sum. lib. 3. cap. 11. n. 20. Castropal. tom. 2. tr. 3. de g. b. disp. 1. pun. 24. §. 6. n. 9. Navar. in man. cap. 27. n. 80. Avil. de censur. p. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 13. Campanil. in divers. jur. can. rubr. 4. n. 19. Lezzana in sum. tom. 3. v. Arma n. 5. Barbof. in cap. Clerici n. 6. de vit. & honest. Cler. & in cap. In audientia n. 4. de sent. excom. & in rr. de jur. Eccles. l. 1. cap. 40. n. 140. Duard. in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 1. n. 91. Fragol. de regim. Reip. Christ. p. 1. disp. 4. §. 3. n. 307. Suarez in defens. fid. lib. 4. q. 34. n. 14. Dian. var. resol. p. 1. rr. 1. resol. 9. & p. 4. rr. 1. resol. 19. & p. 3. rr. 1. resol. 28. Thom. del Bene cap. 9. dub. 7. Ciatlin. contr. for. cap. 15. n. 83 & cap. 20. n. 74. Sperell. decis. 124. n. 60. & decis. 124. n. 38. Philipp. de But. in c. ist. consi. tr. 10. de delict. q. 114. n. 11.

71 Hæc autem opinio adèd vera est, ut Clericus pro sui privilegii defensione possit etiam resistere Satellitibus Curie sæcularis. Quod astruunt Ricc. decis. 290. p. 3. Barbof. de jur. Eccles. lib. 1. cap. 40. n. 140. Sperell. decis. 124. n. 10. Ciatlin. contr. for. cap. 15. n. 83. Thom. del Bene de immun. cap. 16. dub. 32. Quandoquidem defensio privilegiorum cum sit permessa Judici de actu præcedenti, justè resisti potest. Ita quidem, ubi si in tuendis suis privilegiis, quando aliter defendi non possunt, oppressores in rixa, vel pugna mutilent, aut omninò interimant, de expensis tamen, sive damno dato occisorum hæredibus non teneantur, Cravet. conf. 119. n. 11. vol. 1. Plot. in repet. l. Si quando 9. §. 40. n. 14. C. unde vi. Nam quod tali casu factum est, jure factum censetur, cum defensio omni jure sit permessa, Jacob. Ayrex. in prol. rr. de necess. homicid. n. 42. Petr. Royz. decis. Lituan. 5. n. 76. Clar. lib. 5. sentent. §. Homicidium n. 24. Nec ulla lege, vel statuto, imò nec per Principem tolli possit, Clemen. Pastoralis, v. Caterum, de re judic. Nemini autem damnum, aut injuriam faciunt, qui jure suo utuntur, l. nullus 55. & l. factum 197. ff. de reg. jur. l. Proculus 29. l. fluminum 24. §. fin. ff. de damn. infect. l. Gracchus, C. ad leg. Jul. de adult. & cap. cum Ecclesia 31. extra de elect. & elect. potest. Quin hæc in casibus non bellum, sed potius juris executio fieri dicitur, Innoc. in cap. olim causam n. 8. & 9. de rest. spol. Gail. lib. 1. de pac. publ. cap. 8. n. 25. At juris executio non habet injuriam, l. Injuriarum in princ. vers. Juris enim, d. injur. l. fin. §. & licet neminem C. Ad leg. Jul. repetund. l. nihil consensu, §. non capitur ff. d. regul. jur. Ex quo damnum datum occisis potius, quàm defensoribus imputandum est, si merces 25. §. culpa, ff. locati. Defensores enim in hoc nullum delictum, scelus, crimen, vel maleficium commiserunt secundum Bald. in l. data

opera 11. n. 8. Cod. de his qui actus poss. & Marfil. in l. 1. num. 36. C. ad leg. Cornel. de sicar. & facit l. 3. C. cod. cap. officia, cap. non est antiquitatis, cap. Cum homo, c. Si homicidium 23. q. 5. Et aggressores potius à se ipsis occisi videntur per doctrinam Panor. in c. Clerici, de vit. & honest. Cler. n. 2. & notata Mascardi de prob. vol. 3. concl. 116. n. 6. & 7.

Indeque elucet, quòd ea, quæ jure naturali, ac gentium permessa sunt, reprehensionem non mereantur, l. sancimus 25. C. de admn. tutor. l. nemo ff. de regul. jur. Jal. in l. transigere nu. 12. C. de transact. Sed defensio jurium, sive rerum ac personarum per se ipsum exercenda jure gentium, ac naturali concessa est, l. ut vim 3. ff. de just. & jur. l. sed & partus 12. §. 1. ff. quod metus causa l. 1. §. vim vi 27. & l. 3. §. Cum igitur 9. ff. de vi & vi arm. cum simul. Menoch. conf. 32. n. 3. 4. & 27. Hoc ipsum tradunt Dec. in d. l. ut vim. n. 3. ff. de just. & jure, Covar. in Clem. si furiosus p. 3. §. un. sub n. 6. de homic. Ratio enim naturalis dicitur, & quemlibet admonet, se ipsum, statumque suum conservare.

Rationes verò Covarruvæ, ac aliorum quòd attinet, nec illæ alicujus momenti sunt. Primò enim quòd dicitur, Clericos obstringi legibus Principis sæcularis editis pro publica utilitate, ne deferant arma, tantò magis cum eis prohibeantur etiam jure Canonico, alioquin Clerici liberè armati vagarentur, falsum est. Nam, ut sæpè aliàs diximus, ut lex observetur, non tantum requiritur publica utilitas, verum etiam potestas. Princeps autem sæcularis nullam habet potestatem in Clericos. Neque ex eo, quod jure Canonico prohibitum est, Clericis deferre arma, inferitur, quod laici, eorumve ministri possint, inconsulto Judice Ecclesiastico, ipsos invadere, armis eos spoliare in dedecus ordinis. Aliàs enim sequeretur, quòd etiam pro alia quavis re, à jure canonico prohibita, per Judicem sæcularem coerceri possint. Quod est absurdum, ut rectè considerat Alderan. Mascard. de general. stat. interpret. conclus. 1. num. 292. & Sperell. d. decis. 124. num. 12. Præsertim cum Judex Ecclesiasticus habeat suam familiam armatam, qua potius est illos coercere. Unde cum fuisset in carceres conjectus à Curia Sæculari Mediolanensi famulus cujusdam Equitis Hierosolymitani ex eo, quòd deferrebat arma prohibita, Conservator Religionis declaravit excommunicatos Ministros Regios, quia remittere dictum famulum ad suum forum noluerunt, & re delata ad Sacram Congregationem super Episcopos die 9. Septembris 1592. resolutum fuit, dictum famulum gaudere privilegiis fori, & propterea absolvendos esse dictos officiales statim sequuta actuali remissione, ac restitutione armorum, & ita Sanctissimus comprobavit, & mandavit exequendum, cum mandati effectione.

Insuper notandum esse, Covarruviam, ejusque statores loqui, quando Clerici noctu reperiuntur cum armis; tunc enim præsumuntur velle delinquere ex Thom. del Bene cap. 2. sect. 17. n. 29. Unde videtur, posse spoliari, modò præsumatur valde probabiliter, aliquod scelus perniciosum committere ex eodem del Bene cap. 9. dub. 7. n. 3. non verò si deferant lumen, vel habeant socios, vel sint personæ à tali suspitione prorsus alienæ ex Navar. in man. cap. 27. n. 83. Avil. de cens. p. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 13. & aliis.

Secundò, quod dicunt specis protectionis, posset fortè in eo casu secundum aliquos Doctores habere locum, si existerent Superiores Ecclesiastici, qui recusarent, aut negligerent providere contra suos Clericos ita, ut oriretur aliquod inconveniens, aut scandalum in Republica, ut differit Alder. Mascard. d. concl. 1. num. 142. propè fin. Quo in casu Judex sæcularis per suas litteras debet requirere Judicem Ecclesiasticum, Marth. de jurisd. p. 4. cent. 1. cas. 7. n. 18. & secundum opinionem veriorè debet recurrere ad Summum Pontificem, si perseverat negligentia; interim verò per negligentiam non inferitur, ut possit in Ecclesiasticos exercere actus jurisdictionales, Marth.

Matth. cens. 2. cas. 101. num. 7. & cas. 146. Bellet. *tit. de favor. Cleric. person. §. 2. n. 27. & 40.* Thom. del Bene *cap. 3. dub. 7. sect. 3. d.* Defensio enim debet esse iusta, ut à censurarum incurfu excuset. At violentia erga Rempublicam, vel quietis perturbatio non provenit ex simplici armorum delatione, sed ex illorum usu ad malum finem, ut scite animadverterunt Sperell. *dec. 124. num. 52.* Et plures dantur casus, in quibus arma Clericis de iure canonico permittuntur, Bim. *conf. 241. num. 29.* Sperell. *cit. dec. 124. num. 6.* Barbof. *in cap. Clerici num. 5. de vit. & honest. Cleric. Marth. d. cas. 7. num. 21.*

76 Quod tertid dicunt de asserta consuetudine, à veritate prorsus abhorret; crambem autem hanc sapius rejectam, sapius à nostris depulsam, à me quoque *tom. 1.* rursus ad nauseam nobis reponunt. Unde nec multum ad illam eventendam nobis est opus. Monebo tamen, Doctores contra adductos, si rectè considerentur, agere de loco & consuetudine, ubi non existit familia armata Episcopi, & dum cum armis Clerici noctu reperiuntur, non die. Hoc enim, ne in laicis quidem, saltem non intercedente aliqua suspitione, licet, Anton. Faber. *de fin. 2. num. 3. Cod. de exhib. vel transmiss. reis*, Farinac. *de carcer. q. 27. num. 18.* De abolitione autem consuetudinis, imò veriùs abusus huiusmodi, etiam particularis, vide subjectos Auctores, qui plenissimè simul ac nervosissimè hoc argumentum versant, Castropal. *oper. mor. p. 2. disp. un. punct. 12.* Ciarlin. *contr. for. d. cap. 15. num. 85.* Sperell. *dec. 103. num. 43. cum seqq. & d. decis. 124. nu. 73.* Chartar. *de immun. Eccles. nu. 364. & in decis. crim. 46. à nu. 33.* Duard. *in Bull. Cæn. lib. 2. can. 19 q. 9. num. 7.* Thom. del Bene *de immun. cap. 5. n. 19. & cap. 9. dub. 2. n. 30. & cap. 10. dub. 7 & dub. 24. sect. 5. & cap. 1. dub. 15.* Barbof. *in aulh. Cassa n. 6. Piag. de consuet. q. 6. num. 268.* Cened. *q. can. 42. num. fin.* Dian. *p. 2. tr. 1. resol. 4. & 5. latius p. 6. tr. 1. resol. 29. & p. 4. tr. 1. resol. 1. ac meipsum d. tom. 1.*

77 Maximè verò cum laici nullo unquam modo possint consuetudines contra immunitatem Ecclesiasticam inducere, cum aliàs possent paulatim eam destruere, sed tantum in ea debet attendi jus Canonicum, & secundum illud iudicari, *c. Si quis Principem, c. non placuit 16. q. 7.* Gambacur. *de immun. lib. 3. cap. 12. num. 7.* Chartar. *dec. crim. 46. num. 84.* Ciarlin. *d. cap. 15. num. 74.* Giurb. *conf. 30. num. 22.* Sperell. *dec. 103. num. 15. cum seqq.* Del Bene *cap. 1. dub. 2. sect. 2. & dub. 15. sect. 2. & 3. & c. 9. dub. 1. num. 16.* Et in casu dubii inter forum sæculare, & Ecclesiasticum non à Iudice sæculari, sed ab Ecclesiastico definiri debet, *cap. si iudex, de sent. excomm. in 6.* Dian. *p. 4. tr. 1. resol. 64. & p. 6. tr. 1. resol. 29.* Covar. *pract. 99. cap. 33. num. 11.* Gutier. *eod. tit. lib. 1. q. 6. num. 2.* Del Bene *cap. 10. dub. 4. num. 19. & dub. 17. num. 12. & cap. 17. dub. 5. & cap. 5. dub. 11. cap. 6. dub. 7. nu. 18 & dub. 41. sect. 1.* Agere enim de Immunitate Ecclesiastica pertinet ad honorem, ac reverentiam Dei, ejusque Religionem, ac pròinde illius cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum spectat.

78 Quamvis omninò huiusmodi consuetudines negentur. Alleganti enim eas credendum non est, nisi probet, del Bene *cap. 16. dub. 24. sect. 5. num. 10.* & Doctori, attestanti de ea, non creditur, Duard. *in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 11. num. 92.* Card. Tusch. *tom. 4. lit. I. concl. 59. num. 19.* Farinac. *de immun. cap. 2. num. 18.* Tantò magis in iis locis, in quibus non est versatus, Borguin. *in reperi. par. 1. v. iudex Ecclesiasticus num. 13.* Unde Covartuvia, aliorumque placitum nostræ decisioni nocere non debet, minus etiam attestatio Clerici, habiti pro suspecto à Chartar. *decis. crim. 54.* eòque magis, quòd Doctores ipsum arguunt mendacii, præcipuè cum existant actus contrarii. Quòd si Clerici per Curiam sæcularem in flagranti crimine, & ad impediendum aliquod inconveniens noctu, vel in rixa cum armis capti fuerint, & conducti ad Iudicem Ecclesiasticum, ipsique satellites nulla pœna, aut molestia fuerint affecti, imò aliquando arma ipsi donata fuerint, non idcirco hæc faciunt ad rem. Cum ob servantia, si ageretur de casu, ubi sibi vendicaret sedem, ut

suffragaretur præter tempus immemorabile ad acquitendum jus contra Ecclesiam, debet etiam probari in forma specifica, Gratian. *discept. 79. num. 10.* Ludovif. *dec. 491. num. 7.* maxime quòd ex actis facultativis minime inducatur, Ludovif. *dec. 491. & 162. num. 10.* & ibi Abb. Surd. *conf. 127. num. 13. & 81.* neque ubi est varia & difformis, Cravet. *consil. 313. num. 4.* Ludovif. *decis. 162. num. 8. & 9.* Et idèd si aliquando Satellites Clericum aliquem cum armis reperiant in flagranti crimine, & ad impediendum scandalum, sive delictum, illum capiant, debent illic, ac rectè, non cum scandalo & contemptu, sed omnium cum reverentia sub pœna excommunicationis ad ejus Iudicem, vel ad carceres Ecclesiasticos ducere per tradita à Campanil. *in divers. jur. canon. rubr. 4. nu. 26.* Barbof. *in d. c. Clerici num. 7. de vit. & honest. Cler. & in cap. ut fama, de sent. excom. Diana p. 1. tr. 1. resol. & p. 4. tract. 1. resol. 85.* advertunt Ciarlin. *contr. for. cap. 20. nu. 74.* del Bene *cap. 9. dub. 7. num. 3.* Guido Papa *dec. 73. num. 1.* & post Lapum, Angelum de Aret. Paridem de Put. Felinum Diaz, Boffium, Benedictum Vad. Conradum, & Bonacossam dixit Borell. *de Reg. Cath. præstanti cap. 71. nu. 185. & seqq.* debent arma Curie Ecclesiasticæ restituere, cum alias in Clericos exercerent jurisdictionem, & applicarent sibi pœnam, quod vetitum est laicis per eas, quæ tradunt del Bene *cap. 9. dub. 2. n. 37.* post Sal. Barbof. Marth. Riccium, Duard. Megal. Mad. Bonacinam, & alios, præcipuè Dian. *p. 4. tr. 1. resol. 19.* Sperell. *dec. 129. num. 16.* Ciarlin. *contr. for. cap. 20. num. 4. & d. cap. 15. nu. 82.* attestamentem in Curia Rhegiensi, ita esse observatum, ac Genuensem in *prax. cap. 92. in fin.* qui pariter fatetur, ita servatum in Curia Neapolitana, docentque acta Curie Archiepiscopalis Mediolanensis presertim anno 1672. in comprehensione rei presbyteri Soldi Papiensis.

Quod est contra Farinac. *q. crim. lib. 1. q. 6. num. 96. Vi-79 vium dec. 26. num. 5.* quatenus asserunt, Clericum arma deferentem, & cum eis repertum posse per sæcularem Iudicem capi, qui lucratur arma, & eum remittere ad Iudicem Ecclesiasticum. De quo plenissimè agit Borellus pluribus in locis, signanter *ad Bellugam. in specul. Princip. rubr. v. §. dubitatur, v. Armorum, & in Comm. de Reg. Cath. præst. cap. 71. num. 41. cum seqq.* Ubi post Jo. Fabr. Chassan. Covar Jo. Lopez, Parid. de Put. Plaz. Conradum, Plat. Cened. Grassal. Menoch. Foller. Mant. & alios hanc Conelusionem declarat, & ultimo loco *de Magistrat. edict. lib. 3. cap. 17. num. 41. & seqq.* Quippe quisque in flagranti crimine repertus à quolibet capi potest, & Clericus etiam à Curia sæculari, si non aliter à crimine removeri, vel impediti poterit, servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ, nempe ut non inferatur major vis, quàm necessaria sit ad impediendũ damnum, & ad hoc ut Iudici Ecclesiastico remittatur, dummodo intra viginti ad summum horas sine injuria, atq; ignominia ducatur, *l. capite 25. ff. de adult. l. Raptores C. de Episc. & Cler. quia etiam Molin. tr. 3. disp. 56. nu. 2.* Campanil. *in div. jur. rubr. 4. num. 27.* Car. de Grass. *eff. 1. num. 557.* Scac. *de judic. tom. 1. lib. 1. cap. 39. num. 14.* Palaus *tom. 2. disp. un. punct. 6. num. 14.* non admittunt spatium 24. horarum, sed asserunt, quòd statim recto tramite Clericus ad Iudicem Ecclesiasticum deducendus sit. Idem ait Barbof. *colleçt. 10. 1. lib. 3. tit. 1. c. 2. nu. 7 & 10. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 35. nu. 5.* ubi addit, quòd Iudex laicus excommunicationem incurrat, si cum possit statim, non tradit Clericum Iudici suo Ecclesiastico, licet Filaya *lib. 1. inst. Pontif. dec. 11. nu. 34.* dicat, regulariter Clericum statim remittendum, ac tempus arbitrarium dari ad hoc, ut possit conducì sufficereque, quòd non retineatur absque causa, alias incurri in Canonem. Et quidem hic non consideratur brevis, vel longa mora, sed violentia. Unde licet alias brevis mora non consideretur ad *l. non videtur. ff. de acq. poss.* Surd. *conf. 3. nu. 20. & 25. & dec. 445. num. 4. p. 2. rec. & dec. 441. num. 5.* coram Greg. XV. id tamen procedit, quando contingit ob justam causam ex parte implere debentis.

Ac proinde satellites Judicis secularis possunt comprehendere Clericum noctu incedentem cum armis. Quia delinquere velle præsumitur, Genuensis *pr. ac. cap. 27. num. 8.* Dian. *p. 5. tr. 1. resol. 2.* dummodo recta via ducatur ad Judicem Ecclesiasticum, Sac. Congregatio Episcop. & Regul. 11. Martii 1578. in Melphicensi, alioquin essent delinquentes, ac perturbatores Ecclesiæ, ac Reipublicæ, non autem defensores ex Gregor. XV. *dec. 4. num. 3. ac dec. 146. part. 4. div.* Nec creditur satellitibus, qui deponunt, quod tempore, quo ab ipsis Clericus comprehensus fuit, incedebat cum armis, quia sunt iidem, qui comprehenderunt Clericum, & idèd non probant, ut ex multis hoc dicit Farinac. *d. testib. q. 56. num. 378.* & melius *num. 293.* ubi ampliat etiam in ducibus licitorum vulgò baroncellis, & Capitaneis.

80 Unde, quamvis probabiliter defendi possit, quod docet Abb. *in cap. Cum non ab homine, num. 12. de judic. & cap. Si fama de sent. excom. Gomez v. r. tom. 3. cap. 4. num. 3.* Belet. *in disq. Cler. p. 1. tit. 3. §. 11.* qui etiam citat Felinum, Decium, Jo. Andream, Baldum, Clarum & alios, & quod docet Navar. *in man. cap. 27. num. 82. & lib. 5. conf. 27. de sent. excom. edit. 2.* Sylv. *v. excommunicatio 6. num. 14.* Peregrin. *de immut. cap. 16. num. 37.* Averdagn. *de ex. cur. mand. p. 1. cap. 22. num. 2.* Oliban. *de jur. fis. cap. 14. num. 140.* Botell. *de præstant. Reg. Cath. cap. 71. nu. 185.* Duard. *in Bull. Cœnæ lib. 2. can. 19. quest. 7. num. 2.* Cened. *in quest. can. quest. 4. num. 14.* Ortiz *in sum. cap. 4. num. 9.* Pereir. *de m. in. Reg. cap. 10. num. 6.* Saldad. *de potest. reg. tom. 2. p. 2. cap. 4. num. 13.* Bonacin. *de legib. disp. 10. quest. 2. pun. 1. §. 1. num. 22.* Coriolan. *in Bull. Cœn. excom. 19.* Grass. *in dec. part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 152.* Homob. *de excom. Eccles. part. 2. tr. 11. cap. 4. quest. 4. sup. pos. 3.* Pialec. *in peax. Episcop. part. 2. cap. 4. art. 3. num. 13.* Castropal. *tom. 2. tr. 12. disp. un. pun. 6. num. 4.* Sà v. Clericus *num. 5.* Molin. *tom. 3. disp. 56. num. 2.* Avil. *de censur. part. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 13. cas. 13.* nimirum, quòd Clericus in flagranti crimine deprehensus, vel suspectus de proposito perpetrandi crimen, ut quia noctu armatus incedit, possit comprehendi à ministris Judicis secularis, ut Judici suo Ecclesiastico tradatur contra Hostiensem, & alios, quos refert, ac sequitur Matth. *de jurisd. p. 4. cent. 1. cas. 42. num. 11.* & contra Megal. *in 3. p. lib. 3. cap. 11. num. 7.* Soulam *in Bull. Cœn. cap. 16. disp. 82. nu. 8.* & alios, debent tamen hæ conditiones adesse, ut annotavit Campanil. *in div. jur. rubr. 4. nu. 26.* Prima, quòd sit crimen perniciosum Reipublicæ, eujusmodi est furum, rapina, homicidium. Secunda, quòd non levis suspicio, sed valdè probabilis præsumptio sit, quòd Clericus tale facinus meditatur. Tertia, quòd urgeat necessitas illum comprehendendi. Nam, si Clericus, oblato idoneo fidejussore, promittat se sistere Ordinario suo, comprehendendi non debet. Quarta, quòd ministri sæculares modum non excedant, indecorè clericum ducendo, vel verberando, cum ire paratus sit. Sic enim excommunicationis pœnam non evaderent, ut habetur *in d. cap. Ut fama, & observat Glos. in cap. si Clericos v. Excedatur, de sent. excom. in 6.* Ex quibus juribus exigitur, quòd si oporteat, à laicis Clericum comprehendendi, & ad iudicium trahi violenter, id fiat jussu Prælatorum, saltem tacito, ut movit Suar. *in Reg. Angl. cap. 34. nu. 15.* Tunc enim non tam ipsi laici, quàm Ecclesiastici Prælati, quorum auctoritati laici nituntur, contra Clericum procedere consentent. Alioquin valde difficile erit intra necessitatis defensionis terminos consistere, & jurisdictionem in Clericos propria auctoritate non usurpare, quòd laicis prohibuit esse alibi ostendimus.

81 Quare quòd Covarruvias *lib. 2. resol. cap. 20. prope fin. & in pract. quest. 6. 33. in fin.* Clar. *in pract. crim. q. 36. nu. 26. & q. 82. num. 1.* Azeved. *tom. 1. lib. 1. tit. 3. leg. 9. num. 3.* Borell. *loco cit. num. 45.* Vuegnas *reg. 14. Plaza de delict. lib. 1. cap. 8. num. 9.* Gomez *l. 45. Tauri num. 48.* Cenedas *in collect. jur. can. p. 1. collect. 37. num. 17.* Morla *in emp.*

jur. p. 1. u. 1. q. 16. num. 17. Bobadll. *in polit. tom. 2. lib. 2. cap. 8. num. 17.* Mexia *in pragmat. tax. pan. conf. 5. num. 5.* Jo. de Hevia *in Cur. Philip. 3. §. 3. nu. 9.* Cevallos *tr. de cognit. per viam viol. par. 2. q. 54. n. 17.* & ex Theologis Bannez *in 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 5.* Lorca *in 1. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 25. memb. 4.* Valquez *in d. 1. 2. tom. 2. disp. 167. cap. 4. num. 31.* Rodriquez *in sum. tom. 2. cap. 257. nu. 13.* Jo. dela Cruz *par. 1. præcept. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 3.* Coriolanus *in d. Bull. Cœn. excomm. 20.* Grass. *p. 1. dec. lib. 4. cap. 18. num. 158.* Ortiz *in sum. d. cap. 4. num. 9. & cap. 7. num. 1.* Navar. *cit. conf. 27. num. 1.* aiunt in Gallia & Hispania consuetudinem esse, ut Clerici armæ gestantes per legem civilem prohibita, à sæculari Judice, vel ejus ministris, iis priventur sine obligatione restituendi, id aliter defendi non potest, nisi ut fiat cum consensu Prælatorum, saltem implicito, aut Summi Pontificis concessione.

Neque dicas cum Lorca, & Valquez locis supra citatis, quòd Ministri laici, auferendo arma Clericis, non inducant pœnam legis, sed efficiant, quòd vel servertur, & impediunt transgressionem legis. Nam, ut rectè tradit Sallas *de legib. q. 6. tr. 14. disp. quoque 14. sect. 9. num. 106.* non spectat ad Judices sæculares propria auctoritate efficere, ut leges civiles à Clericis observentur, cum nullum in eos jurisdictionem, præsertim coactivam, habeant, sed ad id cogendi sunt à Judice Ecclesiastico. Quare, & si arma Clerico eripere sine ejus percussione, sicuti ne committatur delictum, eum comprehendere, ac ducere ad Episcopum, pertineat ad necessariam defensionem, quæ proinde sæculari Magistratui adversus Clericum jure conceditur, armorum tamen spoliatio, atque amissio violentiam continet, & rationem pœnæ, vel saltem rationem coactivæ jurisdictionis, quam sæcularis Judex propria auctoritate, & sine ulla expressa, vel saltem tacita commissione Prælatorum in Clericos exercere minime potest. Quapropter in tali casu Magistratus civilis arma Clericis erepta, eisdem vel restituere, vel ad Ecclesiasticum eorum Magistratum transmittere tenetur, ut docent Suar. *lib. 4. in Reg. Angl. d. cap. 34. num. 14.* & Doctores, quos citat ac prosequitur Barbol. *in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 1. cap. 2. num. 6. & tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. num. 4.* quibus adde Marchin. *tr. de sacr. ordin. cap. 14. num. 21.* Bonacin. *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. nu. 2.* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 12. q. 11. nu. 91.* Bellel. *in disq. Cler. p. 1. tit. 2. §. 2. nu. 38.* Matth. *de jurisd. p. 4. cent. 1. cap. 7. num. 10.* Megal. *in 3. p. lib. 3. cap. 11. nu. 2.* Genuensem *in pract. cap. 74. num. 6.* Ricc. *p. 3. dec. 299. per tot.* Valquez *1. 2. disput. 167. cap. 4. num. 31.* qui tamen limitationem adjungit, nisi armorum usus, tanquam Reipublicæ perniciosus, ita prohibitus sit, ut neque domi ea retinere sit concessum, quam limitationem alii merito non admittunt. Quia & talium armorum spoliatio, & privatio vim coactivam continent, habentque rationem pœnæ.

Hinc rejiciendi omninò sunt Ledesma *in sum. tom. 2. 81. tr. 8. cap. 9. concl. 33.* Villalobos *tom. 3. tr. 10. diff. 16. num. 2.* Saldedus *in addit. ad Diaz. cap. 68.* Morla *in emp. jur. p. 1. tit. 11. q. 16. num. 16.* & seqq. Cenedus *in collect. jur. part. 1. collect. 37. num. 19.* alique nonnulli, asserentes, quòd Clericum, prohibitam venationem, vel piscationem exercentem poterunt spoliare Judex laicus, vel ejus ministri, avibus, canibus, aliisque instrumentis venationis, eaque sibi adjudicare. Qua de re vide nuncupatim Anguian. *tr. de legib. lib. 2. contr. 15. num. 31.* Ubi id strenuè refellit.

Porò quoad Clericum arma deferentem habetur *in 84. cap. In audientia, de sent. excomm. Clericos (sine habitu & tonsura, ut ex textu colligi potest, & si penitus non sit clarum) arma portantes militaria, post trinam monitionem de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debere. Ubi cum sit sermo de detentione Clericorum, facta auctoritative per ministros fori laici, videtur, rescriptum, non solum ad privilegium canonis, sed etiam ad privilegium fori extendi posse, præsertim*

præsertim cum absolute dicat de privilegio Clericorum, quod comprehendit utrunque. Et ubi trina monitio præscribitur necessaria quoad delationem armorum tantum, non autem quoad habitum. Verùm per illum textum privilegio solo canonis privati Clericum in sacris, qui deponit habitum, & tonsuram, & arma defert, vel militiam assumit, & ter monitus non resistit, docent Sayr. *lib. 3. de Censur. cap. 27. nu. 7.* Laym. *lib. 1. tr. de excomm. cap. 5. nu. 4.* & Clarus *§. fin. quæst. 36. nu. 26.* Et quidem Pontifex interrogatus fuerat de solo privilegio canonis. Et dum proponitur quæstio, conjungitur, & integratur criminis gravitas ex delatione armorum, & omissione habitus. Quare utrumque requiritur. Quæ monitio fieri debet à Prælato Ecclesiastico ita, ut non possit procedere Judex laicus, nisi de prævia monitione ipsi constiterit. Ac denique ibi sermo est de casu, quo Clericus reperitur cum armis, non autem quòd Judex laicus potest procedere contra illum ob delationem armorum cum quibus tamen non est per ministros Tribunalis actualiter inventus.

85 In casu verò, quo trina illa monitio non præcesserit, aliqui volunt, ob prohibitam armorum delationem Clericum expei posse ad pœnam, tum pecuniariam, tum privationis armorum coram Judice laico. Quæ est Galliæ praxis juxta aliquos fundata in præscripta consuetudine; juxta alios in Privilegio Pontificis; juxta alios in eo, quod statuto laicorum, prohibente delationem armorum, utpote cedente in publicam utilitatem, & tranquillitatem, ligantur Clerici. Unde & ad laicos pertinet cognitio, & pœna transgressionis; juxta alios tandem, quia Judex Ecclesiasticus non potest habere familiam armatam, quæ hos delatores coerceat. Hujus sententiæ sunt Aufser. *in tract. de potest. se. ul. in Ecclesiast. reg. 1. fall. 13.* & in *Clem. 2. nu. 11. de Offi. ordin. Rebus. in l. armorum, ff. de verb. signific. Guilelm. de Benedict. in repet. cap. Raynuccius nu. 436. de testament. Jo. Redin. in tr. de Majest. Princip. v. Non armis solum par. 2. nu. 116.* Carol. Degraffal. *lib. 2. Regal Franc. jur. 17.* Gassan. *in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. nu. 8. & seqq.* Jo. Faber. *in l. Adictos ex textu illo C. de Episc. Qui tamen non omnes dicunt absolute, id esse licitum, sed licitè servari in Gallia.*

86 Quidquid autem sit de prædicta sententia, quam nos cum omnibus communiter rejicimus, certè omnes illi modi eam fundandi periculosi sunt. Sola quippe consuetudo contra Ecclesiasticam exemptionem non valet, ut toties probatum est, si aliunde sacri canones obnituntur, & privilegia videntur revocata, & dato Clericos etiam ligari statuto laicorum, prohibente armorum delationem, quod tamen Canonicum est, *cap. Clerici de vit. & honest.* esset id secundum communem, ex vi tantum directiva, non autem coactiva. Et tandem dato, Episcopos non posse habere familiam armatam, quod est falsum, ut per Martham *de jurisd. par. 2. cap. 35.* & nos alibi, non sequitur, quin comprehensi per liatores laicos possint coram Judice Ecclesiastico sisti. Fortè ergo minus periculosè fundaretur hæc opinio in textu *d. cap. In audientia*, assumendo, præscriptum præmissionis sive monitionis non esse aded necessarium, quia desuetudine potuerit fieri non necessarium. Sed tamen adhuc hæc sententia non vacat periculo. Unde Salzedo *ad præd. crim. Diaz. cap. 55. vers. Quamvis ab hac opinione*, negat, Clericum propter armorum delationem posse trahi ad Judicem laicum, benè tamen ait, posse per laicos satellites armis expoliari. Quia putat in hoc nihil auctoritatis intervenire, sed esse nudum facti ministerium, quod permittitur, *argum. l. Ait Prator, §. Si debitorum, ff. de his, quæ in fraud. cred.* Ubi permissum est creditori fugientem debitorem apprehendere, licèt non possit per se judicialiter in illum procedere, & multis legum locis facti executio permittitur, non autem juris, ut per

Jas. *in princip. instit. de act. num. 6.* & ita ait servari in Hispania. Eidemque sententiæ adhæret Covar. *pract. 99. cap. 33. nu. 7.* & ferè omnes Auctores Hispani tam Canonistæ, quàm Theologi, quos refert Diana *resol. moral. p. 1. tom. 2. resol. 9. & p. 3. tr. 1. resol. 28.* & nos supra confutavimus.

Martha *de jurisd. par. 4. cas. 7. nu. 20.* ait, permittendum nudum facti ministerium. Explicat autem, id tunc esse, quando Clericus esset accinctus maleficio cum armis exequendo. Quo casu non ait, arma eripi posse, sed apprehendi Clericum, & statim ad suum Episcopum duci ex traditis à Glossa in *cap. 2. de heret.* & à Decio in *cap. Cum non ab homine nu. 10. de judic.* Cæterum sine actu, vel præsumptione delicti, nihil potest permitti. Quia cum in multis casibus valeant Clerici arma portare, de quibus Glossa, & Butrius in *dict. cap. Clerici, de vit. & honest. Cler.* & Soein. *in regul. jur. reg. 30.* non debent per laicos molestari, cum delatio licita esse possit. Ejusdemque sententiæ videtur Navar. *conf. 44. de sent. excom.* dum ait, satellites seculares posse comprehendere Clericum, ut cum sistant coram suo Episcopo, in hoc à Martha differens, quod tenet ipse eum Abbate *in d. cap. Cum non ab homine, de jud.* & in *d. cap. ut fama, de sent. excom.* præsumi semper delictum, quoties invenitur noctu, nec constat licitè deferri. Sunt tamen qui rectiùs judicant, cum quibus ego sentio, melius esse armis expoliari quàm ad Episcopum duci, ubi majus Clericatus dedecus intervenit, quod præcavendum, quoad fieri potest, moment Authores prædicti. Quoad verò excommunicationem *can. 15.* Bullæ in Cœna Domini, illa ad ministros non extenditur, nec ferit Judicem, nisi mandatum de capiendo temere dedisset, vel nisi notabili tempore detineret Clericum, antequam remitteret. Ad opportunam enim expectandam remittendi occasionem brevis aliqua mora damnari non debet.

Cum igitur hæc ita se habeant, non est, cur quaeratur Potestas secularis de læsione suorum jurium, cum hic agatur de immunitate Ecclesiæ, quæ est juris divini, eamque tueri debent Episcopi sub pœna excommunicationis, *cap. Noverint, de sent. excom.* & Principes seculares sub pœnis temporalibus *auth. si Cassa C. de sacros. Eccles.* & ita in hac re oportet, ut procedant concordissimè Judex Ecclesiasticus & secularis, cum dicti duo textus conditi fuerint eadem die vigore concordiæ inter Pontificem, & Imperatorem, ut per Tusc. *lit. E. concl. 8. nu. 4.*

Atque hæc sunt, quæ expensione digna judicavi. Nam cætera, quæ ab aliis proponuntur, jam præclusa, vel, confirmando sententiam nostram, elisa sunt. Ex quibus ratum habeo, quod aliàs asserui, nimirum ad jurisdictionem, & curiam Episcopalem, etiam illi pertinent, qui ad Ecclesiam cum armis, salutis suæ causa, confugiunt, vel ibi exclamant, ne videlicet inde extrahantur, aut ibidem vim, injuriamque patiantur absque cognitione Pontificali, qua causarum personarumque circumstantiùm complexus ejusmodi in casibus expendendus diligenter est, *l. ult. C. de his, qui ad Eccles. confug.* ne immunitas Ecclesiæ vel ad impunitatem malitiæ, vel oppressionem innocentiae detorqueatur. Quare extrahi absque violatione majestatis non possunt, *l. 2. ejusdem.*

CONSULTATIO VI.

Utrum in bonis vacantibus Clericorum, non habentium beneficium, vel altare in titulum, succedat Fiscus secularis, an verò Episcopus, si de ejus Fiscus? Et quid ubi extat hac de re statutum laicum, vel consuetudo? Ubi an verè Episcopus habeat Fiscum?

Hæc causa nobilis est, & summæ expectationis. Sic tamen sententia certa, quòd scilicet succedat Episcopus. Fundatur primò in *c. Quicumque 12. quæst. 5. ex Concilio Triburiensi, ibi: Quicumque ex gradu Ecclesiastico sine testamento, & cognatione decesserit, hæreditas*

eius ad Ecclesiam, ubi deservivit, devolvatur, similiter de sanctimonialibus. Quia inquit Glossa. Ecclesia est ei proximus hæres, ita quod nec uxor præferatur, ait Archid. num. 1. simillima leguntur apud Julianum antecessorem *novel. 131. cap. 8.* & in edicto Theodoricæ Regis, licet barbari apud Cassiodorum his verbis: *Clericos, religiosasque personas intestatas deficientes, quoties defuerit qui iure succedat, locum Ecclesiæ sue secundum leges facere debere præcipimus.*

2. Secundò id clarè patet ex *cap. 1. & 2. de success. ab intest.* in quorum altero ita sancitur. *Sed hoc ibidem inventum est de Episcopis, Presbyteris, & Clericis, ut si per hereditatem, vel alio modo intuitu personæ aliquid acquisiverint, donare eis liceat, cui voluerint, dum vivunt. Si autem ante obierint, quàm hoc fecerint, altari, cui serviant omnia perpetuo sanctificentur, & in jus eius iradantur.* Quod Glossa, & alii intelligunt, cum non habeant consanguineos, qui eis ab intestato succedant. Et in altero ita clarè eodem ex Concilio Triburienti statuitur. *Sancto Concilio adlatum est, quod quidam laici improbè agunt contra presbyteros suos, ita, ut demeritorum presbyterorum substantiæ partes sibi vendicent, sicut de propriis terris. Interdicimus itaque, ne hoc ulterius fiat, sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendum gradum, & agendum officium divinum, ita nil ab eis, præter divinum officium exigatur. Peculium verò ipsorum dividatur in quatuor partes, quarum una Episcopo, altera Ecclesiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus assignetur, & si non sint idonei parentes, Episcopus eam recipiat, & in usum Ecclesiæ diligenter distribuat. Et si quis contra hoc præsumpserit, anathematizetur.* Et ibidem *Glos. v. morientium in fin.* notat; Si Consanguineos non haberet, tunc Ecclesiam ei succedere. Quod pariter advertit Abb. in *d. cap. 1. num. 4. & in 2. num. 1. & D. Fagnan. in cap. Cum dilectus num. 1. eod. tit.*

3. Tertio id ipsum luculenter habetur ex *l. si quis presbyter 20. C. de Episc. & Cler. ubi*, deficientibus parentibus utriusque sexus, liberis, agnatis, & cognatis, bonas quæ ad eum pervenerunt, Sacræ Ecclesiæ, cui fortè fuerat destinatus, omnifariam sortiantur. Quo loco Glossa, & præ cæteris Baldus, qui idem repetit in *l. Si quis filio, §. Eius num. 4. ff. de injust. rupt. & irrit. testam.* Cum quo concordat Bart. num. 1. & pluribus allegatis Barbof. in eadem *l. si quis presbyter num. 3. Peregrin. de iure fisc. lib. 4. tit. 3. num. 10.* licet ipse dubitet, quod ad immobilia, in quibus fortasse Fiscus secularis excluderet Ecclesiam, juxta distinctionem Oldradi *cons. 17.* Nam distinctio inter mobilia, & immobilia (quicquid sit ad aliud effectum) certè, quoad successionem bonorum vacantium, est contra textus expressos, loquentes de hereditate, & bonis, ut per Bellef. *disquis. Cler. in de bon. Cler. §. 1. 4. num. 2. Ricc. in præx. par. 2. resol. 387. à num. 1. & Rot. in hac specie ad exclusionem Fisci temporalis dec. 7. de testam. in antiq. ubi quod etiam sufficit quasi possessio Clericatus, Vallen. in decret. lib. 3. tit. 26. de testam. §. 6. num. 6. Cornif. comm. ad 3. decretal. tit. 26. de success. ab intest. num. 4. & seqq.*

4. Quod verum est, non attenda distinctione inter Clericum beneficiatum, & non beneficiatum, seu inter bona contemplatione Ecclesiæ, vel ex fructibus beneficiorum præsumptivè, aut verè acquisita, cum sit contra textus, & Glossas, supra relatas, loquentes de hereditate, ac bonis acquisitis à Clericis etiam titulo successionis & contemplatione propriæ personæ, ut inter alios Cornif. *loc. cit.* benè distinguit, & Vallen. *ibid.* expressè loquitur de bonis patrimonialibus, & de bonis propria industria, & labore acquisitis.

Siquidem distinctio inter beneficiatum, & non beneficiatum procedit non ad exclusionem Fisci laicalis, sed ad terminandum, quæ Ecclesia succedere debeat, an scilicet Ecclesia beneficii, vel Episcopus in usum pium, & limitando regulam generalem quoad beneficiatum, ut succedat Ecclesia beneficii, firmat Ricc. *supra cit. resol.*

387. num. 4. & præter ibi adductos, benè declarat Abb. in *cap. Presbyter, de pecul. nu. 2.* ex quo inferit, quod bona presbyteri decedentis sine Ecclesia, & sine consanguineis, debent pervenire ad Episcopum loci, non ut sibi retineat, sed ut ritè distribuat.

Indistinctè igitur tenenda est sententia hæc, nedum tanquam favorabilis Ecclesiæ, & animabus, in quarum suffragium bona erogari debent, verum etiam propter clarissimos textus, & Glossas, à quibus recedere non licet, imò Glossæ auctoritati solum inhærendum, comprobatur Bart. *cons. 9. nu. 19. lib. 2.* ac propter auctoritatem Bartoli, & Baldi, qui, ut plurimum, cum inter se sint discordes, quando concordant, faciunt opinionem veram, & constantem. Quibus additur specialis Rotæ auctoritas, cujus opinio facit de communi magis communem, & de magis communi communissimam ex Garz. *de benef. par. 2. cap. 1. num. 57. Gratian. discept. 104. num. 56. & Lotter. in apparat. de re benef. à num. 80.*

Nec obstaret statutum seculare. Quia deficeret ei potestas, atque aded non comprehenderet Clericos, sive loqueretur in rem, sive in personas ad textum in *cap. Ecclesiæ S. Mariæ, ubi Doctores omnes de constit. cap. fin. de immun. Eccles. in 6.* Quam sententiam, rejecta contraria, tanquam communem ac vetiorem firmavit Rota in similibus terminis accessionis Eugubinæ hereditatis coram Bichio *dec. 157. à num. 23. par. 11. & plenissimè in Spoletana bonorum 16. Aprilis 1646.* coram Card. Corrado, §. *visa fuit*, ubi, etiam si verba essent generalia, juxta quam, & in aliis passim judicatum fuit, sicut etiam de simili statuto Albanensi decisum est in Albanensi vineæ 26. Junii 1668. coram Bevilaqua. Quod etiam S. Congregatio Episcop. 19. Junii 1601. sequuta est. Unde hujusmodi statuta non habere locum in hereditate Clerici, prodidit Sperell. *dec. 11. num. 7.* respuens quæ per modum dubitandi dixerat *num. 5. Marth. de success. legit. quest. 13. art. 13. num. 14.* Ea ratione, quia dominium Clerici per mortem non est in totum abolitum, ut *num. 16.* Nam hereditas representat defunctum, non verò hæredem, *l. hereditas, ff. de acquir. rer. domin. l. Cum hereditas, C. de positi.*

Neque contrarium evincitur ex eo, quod statuta disponant post mortem. Quia tempore executionis dispositionis non est mutata persona. Imò dum agitur de mutatione, etiam pendente quæstione, adhuc hereditas dicitur Clerici, quia defunctum representat. Et sanè, si leges civiles pro toto orbe conditæ, & quæ in pluribus casibus ab Ecclesia servantur, nequirent impedire successionem Episcopi, vel Ecclesiæ in bonis Clericis, ab intestato defuncti sine hæredibus, ei minus hanc successionem poterit impedire statutum, sive jus municipale. Quare dicendum est, illud esse intelligendum juxta legem de bonis vacantibus, & successionem Fisci, quoad laicos, non autem quoad Clericos, solumque restringere gradum succedendi consanguineis ad quartum gradum inclusivè, qui aliàs de jure communi usque ad decimum succederent, ne immunitati Ecclesiasticæ præjudicium inferat.

Minus obstat observantia, sive consuetudo. Tum quia sicuti laici statuere non possunt in præjudicium Ecclesiæ, & Clericorum, ita quoque nec consuetudinem inducere, Rota in celebri illa *dec. Romana domus de Sancta Cruce* coram Coccino, & nos alibi. Tum etiam quia esset probanda cum suis requisitis, & probata, ne quidem sufficeret, quando statutum non loqueretur expressè de Clericis, & Ecclesiasticis. Et idè, quamvis esset diuturna, adhuc extaret defectus voluntatis statuentium, quæ non suppletur per expressam confirmationem Apostolicam, cujus natura est dare robur, non autem ampliare, ut ex pluribus allegatis stabilitur in præcitata Spoletana. Atque adeo multò minus prætendi posset ex præsumpta confirmatione per observantiam ipsam, quæ solum diceretur in forma communi, ac proinde insufficienti, Barat.

Butatt. dec. 6. num. 2. & seqq. ubi etiam quod requiritur scientia Papæ.

¹⁰ Demum non refragatur, quod morte Clerici, bona patrimonialia remaneant laicalia. Quoniam adhuc illius hereditas retinet eandem immunitatem, quicquid amississet, si illa à laicis adita fuisset, juxta doctrinam *Jal. in auct. Quas actiones num. 4. C. de sacros. Eccles.* Salgad. in *labyr. credit. par. 1. cap. 32. à nam. 28.* Carleval. de *judic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 5. num. 322.* Ciarlin. *contr. for. lib. 2. cap. 17. à num. 9.* Quæstada *contr. for. cap. 40. num. 23. & seqq.* Ubi asserit, ita judicatum per arbitros utriusque jurisdictionis, de quo aliàs.

¹¹ Neque adversantur huic decisioni nostræ auctoritates Fontanellæ, Bellugæ, Barbosæ, & aliorum, quos idem Fontanella adducit *dec. 310. num. 12.* Primò, quia Fontanella obiter rem tractat, cum ibi disputatio præcipua sit, an Judex secularis possit exequi sententiam propriam in bonis patrimonialibus Clerici, & *num. 18. seqq.* concludit, in Cathalonia Judices laicos implorare brachium Ecclesiasticum in similibus casibus. Deinde loquitur de confiscatione, adducens vulgarem distinctionem Oldradi de rebus mobilibus, & immobilibus. Sed quia Martha de *jurisdic. par. 4. cent. 2. cas. 136. num. 24.* adducitur à Fontanella *num. 14.* idèd placuit, omiſſa quacumque alia responsione, eundem Martham proferre. Nam in toto eo casu, & *si. natè num. 12.* probat, Ecclesiam præferri Fiscum Imperii, ex quo Episcopus & Ecclesia habent suum Fiscum. Atque hinc quæ dicuntur de confiscatione non subsistunt, quia verius est Episcopum habere Fiscum, ut idem Peregrin. firmat *loc. cit. num. 10.* licet inferius non rectè tradat distinctionem mobilium, & immobilium. Quod etiam minus rectè observavit Tholos. *synagn. jur. lib. 3. cap. 4. num. 3.* dum ait, in casu, quo Clericus damnatur ad perpetuos carceres, & bona confiscantur, Episcopi Fiscum capere tantum mobilia, dominum autem temporalem loci, cui jus est confiscationis, vel Regem, immobilia, ut annoravit Jo. And. in *addit. ad Specul. tit. de feud. §. quoniam vers. 40.* Et ita judicatum esse, autareſto magni Consilii Regis anno Domini 1486. Docet enim ipsa experientia, Episcopum multatam imponere, quæ est de jure fisci, & pro constanti ex communi opinione, usu recepta, supponunt Lup. in *rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 39. Aufr. ad dec. Tholos. 274.* Diaz. in *prax. crim. cap. 124. & 134.* Covaruv. qui alios refert *lib. 2. var. resol. 4. num. 11.* Clarus *lib. 5. §. fin. quest. 86. ver. In hac autem materia,* testans de communi cum Abb. in *cap. Ut Clericorum num. 10. de vit. & honest. Cler. ac vetiorem, & consuetudine roboratam, inquit Diaz. d. cap. 124. in fin.* ubi alii, firmatque ibi Salzedus, Felin. in *cap. irrefragabili nu. 11. de offic. Ord.* Et ideo quamvis Episcopi de jure deberent pœnas pecuniarias applicare Cameræ Romanæ, non suæ, ipsi tamen de consuetudine contrariam observant, ut ait Bald. in *auct. bona damnatorum num. 2. C. de bon. proscript.* quem refert, ac sequitur Aman. in *cap. Excommunicamus sub init. num. 9. de heret. & Aman. de Malef. v. & ejus bona num. 30.* & Barbat. *conf. 12. num. 2. lib. 3.* Marth. *dec. 339. num. 12.* Gomez. Arias ad *l. 7. Taur. num. 75.* ac Foller. in *pract. can. fol. 67. num. 14.*

¹² Personæ enim Ecclesiasticæ in spiritualibus, cum superiorem Regem non habeant, Fiscum habere dicuntur, *Glof. in cap. qua diversitatem v. præter ejus de concess. præb.* Habetque & Ecclesia universalis Thesaurarium, *Clem. 2. de heret.* Et licet Bald. in *rubr. de jur. fise. C. hoc negaverit in Episcopo,* quem dicit non habere Fiscum, cum tamen, ac suos asseclas improbant Butrigarius, Imola, Pannormitanus, & alii freti auctoritate *d. cap. Quia diversitatem,* & latè Felin. in *d. cap. irrefragabili §. Ceterum in 4. concl. d. nu. 11. do Offic. ord. nu. 17.* Idemque Martha *nu. 17.* impugnat Bellugam, ostenditque, nullum jus habere laicos in Ecclesiasticos, etiam quoad patrimonialia, quæ per assumptionem Clericatus eximuntur. Præterea idem Fontanella *dec. 528.* & Rosenthal. de *feud.* loquuntur de

bonis secularibus, sicuti leges de bonis vacantibus. Non potest enim Princeps habere regalia in bonis Clericorum, quæ spectant ad Episcopum, qui, uti Princeps in sua Diocesi, liberè pœnam reis indulget ex traditis per *Genuen. in prax. cap. 48.* & declaravit S. Congregatio Episcop. in Aletienſi 6. Augusti 1601. ac S. Congregatio Immunitatis in Vasinonenſi 11. Decembris 1615. ubi censuit, nedum Episcopi fiscalem tanquam ejus familiarum gaudere fori privilegio, sed Fiscum Episcopi consequi pœnas damnorum datorum in bonis Ecclesiasticis, quæ debent applicari locis, cum pœna sit solvenda ei, qui condemnat. Unde Episcopum habere de jure, vel saltem de consuetudine Fiscum, tradit Rora in *Tudertina 24. Maii 1602.* coram Lancellotto, impressa post *Gilian. dec. 74. & 75.* Hinc Episcopus compositionem admittit, etiam post sententiam ex *Ricc. in prax. compos. Cler. par. 4.* praxisque ipsa ostendit, Episcopum omnimodam exercere jurisdictionem in Clericos, eorumque bona, quemadmodum exercet Princeps in laicos. Opinio verò Barbosæ in ea *l. de judic.* asserentis, Judicem laicum exequi sententiam in bonis immobilibus Clerici, est expressè contra immunitatem Ecclesiasticam, & praxim totius Italiæ. Unde ex se corrui, cum neque boni Principes eam sequi prætendant, & Judices semper in similibus implorant brachium Ecclesiæ. Longum esset de cæteris omnibus dicere, imò supervacuum, nam diversa non dicunt.

Horum igitur, aliorumque Authorum, quæ asserri ¹³ in speciem ulterius possent, dictis nihil obstantibus, omnino tenendum est, in bonis hujusmodi succedere Episcopum juxta sacros Canones, sicuti declaravit S. Congregatio immunitatis, re maturè discussa, in *Burgi S. Domini successionis die 26. Augusti 1669.* & antea 2. Octobris 1668. inquit: *hereditas Clerici, etiam beneficij, morientis ab intestato sine heredibus, spectat vel ad Episcopum, vel ad Ecclesiam, non verò ad Curiam laicalem, sive ad ejus Fiscum.*

Ex quibus clarescit, Clerico morienti ab in intestato ¹⁴ in bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus succedere descendentes, & his non obstantibus, ascendentes, quibus deficientibus, collaterales secundum gradus de jure civili computandi prærogativam, quibus etiam intra decimum gradum non existentibus, succedit Ecclesia, cui Clericus servit tempore mortis, & si non habet Ecclesiam, succedit Episcopus. Et hodie saltem, ubi receptæ sunt Bullæ spoliatorum, succedit Camera Apostolica, quæ subrogatur in locum propriæ Ecclesiæ, ut ex communi tradidit Bonac. *tom. 1. de var. rr. de disp. 9. punct. 2. §. 1. num. 3.* quod si secus fiat, nihil jure agetur, nihil more majorum, nihil legibus.

Placet hanc Consultationem confirmare antiqua ¹⁵ decisione S. Rotæ Romanæ, quam propter integritatem judicii, pondus doctrinæ, & venerandam antiquitatem omnes debent amplecti. Et est decisio 865. in *antiquis tit. de testam.* Estque hujusmodi. Mortuo Titio absque hærede & testamento, vel ab intestato, Curia Principis secularis accepit bona, prætendens Fiscum debere succedere deficientibus cæteris. Curia autem Ecclesiastica prætendens istum Titium fuisse Clericum, & in possessione Clericatus vendicat illa bona, dicens ad Curiam Ecclesiasticam pertinere debere. Quæritur primò, an, supposito, quod fuisset Clericus, Curia Ecclesiastica bene dicat: Videtur dicendum, quod sic. Quia Ecclesia habet Fiscum *16. q. 4. quisquis, & cap. si quis deinceps, & extra. de præb. præbyr.* (Credo, quod voluerit allegare *cap. quia diversitatem de concess. præ*) in *Glof. antep.* ubi vide, & in *Clem. pastoralis in fin. de re jud.* per Butr. & *12. q. 2. aurum.* Sicut etiam hæc sonant *16. q. 1. Ecclesia,* & in *Palea Constantinus 93. d.*

Item quæritur secundò, an sufficiat Curie Ecclesiasticæ, tunc probare illum esse in possessione Clericatus, si illum fuisse Clericum negetur, & nisi probetur per Curiam secularem, ipsum fuisse laicum: Et viderur, quod

sic. Quia possessio Clericatus relevat Curiam Ecclesiasticam approbatione tituli per *cap. Si Judex de sent. excom. lib. 6.* Quia in approbatione alicujus præambuli sufficit probare possessionem, cum tunc non requiratur ita exacta probatio, sicut requiritur super articulo principali, ut notatur per Cyn. *Cubi causa l. 1. in 5. q. C. qua sit longa consuet. lib. 6. circa fin. §. expediti sumus, in cap. Abbat. de verb. signif. l. etiam ff. si serv. vend.* sicuti §. sed si queritur. Item etiam ad hoc facit quod notat Innoc. de verb. signif. cap. veniens.

- 17 In contrarium videtur, quod imò debeat plenè probare Clericatum & titulum, ne sufficiat summaria cognitio *C. quorum honorum l. 1. presertim cum est mortuus Clericus ille.* Unde Tirus non potest dici in possessione Clericatus. Igitur possessio præterita non relevat onere probandi, cum jura loquentia de possessione relevante ab onere probandi, loqui videantur de præsentis, non de præterita possessione. Hactenus Rota, & ego.

CONSULTATIO VII.

POsito tanquam certum, quod pragmatica chartæ, sigillo Principis signatæ, nisi excipiantur Ecclesiastici, sit contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, sicuti docent Aravius in *1. 2. D. Thom. quest. 97. disp. 3. sect. 5.* & Thomas del Bene de *Immunit. cap. 1. dub. 4. sect. 3. num. 1. Quæro, quibus modis Episcopi pro redintegratione violatæ Immunitatis ex gabella Charta aliarumve rerum gerere se debeant?*

- 1 Ita. Prmò Episcopi possunt deputare personam Ecclesiasticam, sive secularem, sive regularem, quæ emat, ac venire faciat chartam à ditione Ecclesiastica, vel aliundè pro usu Ecclesiasticorum, & postea procedere, servatis servandis, isto, vel quovis alio modo contra impediens, vel cogentes ad solutionem gabellæ.
- 2 Secundò. Quisque Episcopus potest quemlibet deputare, qui aperiat, ac retineat apothecam, ibique vendat chartam pro personis, & Tribunalibus Ecclesiasticis, procedendo ad censuras contra impediens, vel mandantes impedire.
- 3 Tertio. Si fuerint deputati certi Magistratus, aliive propter hujusmodi impositiones, permittitur procedi per censuras contra ipsos, etiam in genere, nisi exemerint Ecclesiasticos, & Tribunalia Ecclesiastica ex doctrina Abbat. & aliorum, deducta in praxi in censuris fulminatis contra Senatum Venetum tempore Pauli V. ut deducunt Fagnan. in *tract. de eisdem censuris fol. 135. & seqq.* & alii, qui de eadem re eo tempore scripserunt.
- 4 Quarto. Si non potuerint obminas, vel aliud impedimentum executioni demandari citationes personales contra dictos Magistratus, Officiales impediens, vel exigentes, poterit procedi per dictum, & per diligentias, ac etiam pro majori cautela, quatenus opus sit, procurare facultatem specialem Sedis Apostolicæ, sicut aliàs fuit observatum.

CONSULTATIO VIII.

De pœna lacerantium, vel deturpantium, vel amoventium Cedulones excommunicationis vel censurarum jam affixos, ac de mandante lacerari, vel deturpari, vel amoveri.

- 1 **C**ensuras Ecclesiasticas contemnunt hæretici. Wicleffus enim excommunicationem à Papa, vel à quocunque alio Prælato inflictam, ait, non esse timendam, quia est censura Antichristi. Joannes Hus asserit, Clerum suppeditare hicos per excommunicationem, & alias censuras. Luterus denique astruit, excommunicationem, & alias censuras, non esse timendas, sed cum gaudio esse recipiendas, & procurandas.
- 2 Notandum autem est, quod duplex est contemptus, negativus & positivus. Contemptus negativus est, cum quis de re aliqua nullam curam habet, ei tamen nullam

infert injuriam. Sic censuras contemnere dicitur insurgens in eis. Positivus autem contemptus est, cum quis censuris infert aliquem actum irreverentiæ, & injuriæ verbis, vel facto, ut per Sylvestr. v. *contemptus nu. 1.* & Menoch. de *arb. cent. 5. cas. 416. num. 17.*

Tenendum. Censuras positivè contemnentibus non incurritur censuram latam contra impediens Judices Ecclesiasticos in eorum jurisdictione, ut ax Graffio *tom. 1. lib. 3. cap. 18. nu. 139.* Nec contra Cedulones obloquentes sive detractores, illosve lacerantes, vel deturpantes solet procedere S. Officium, sed Episcopus, pœna arbitraria; nisi tamen alia concurrant, ut si male sentirent de usu clavium, ac de potestate Ecclesiastica, & ita intelligendi sunt alii, qui aliter sentiunt, præcipuè Genuensis in *prax. cap. 7. nu. 6.* Eodem modo proceditur contra illos, qui asserunt, *che scomunicato meglio esser scomunicato, che communicato all'infretta*, ut per Transmier. de *pol. lib. 3. qu. 2. nu. 55.* Eodem pariter modo intelligendum est quod refert Carena de S. Officio *tit. 17. num. 5. de modo proced.* hoc est, fuisse punitum in Inquisitione Cremonensi quendam pessimæ vitæ, qui dixit: *Anche gli scomunicati mangiano.* Et quod, non obstante censura, missam audierit; unde ex voto Congregationis illius Inquisitionis fuit habitus pro suspecto de vehementi hæresi. Ac similiter quod refert Cantero *cap. 1. de hæres. nu. 60. in fine* de quodam contemptore suspensionis à divinis, qui fuit à Summo Pontifice, & Eminentiss. Cardinalibus suspensus, qua suspensione non obstante, cum magno populi scandalo ausus fuit in sacris ordinibus ministrare. Unde damnatus fuit ad tritemes. Variis autem modis solent censuræ contemni positivè, de quibus Gemin. in *cap. dilecto nu. 8. de sent. excom. in 6.*

Prmò si excommunicatus ex certa scientia ingrediat Ecclesiam, etiam quando divina officia non recitantur, *ca. 1. 21. d. & can. Clericus 24. q. 3.* Secundò, si idem non ingrediat Ecclesiam, sed ad valvas audit officium, *cap. quid in re de pœnit. & remis. cap. permittimus de sent. excom. in 6.* Tertio, si communioni Catholicorum, quos potest evitare, se ingerat, *cap. illud de Cler. excom. ministr.* Quarto, si idem excommunicatus accumulatur culpam culpæ. Quintò, si quis verbo censuras vilipendat. Si quis igitur positivè, verbo, vel facto contemplerit censuras, perpensis circumstantiis personæ, loci, temporis, finis, & modi, erit magis, aut minus de hæresi suspectus, & majori, vel minori gradu abjurati obnoxius. Idemque de contemnente alias res, ac caeremonias sacras dicendum est, ut si quis contemneret Indulgentias, campanas Ecclesiarum, personas sacras, ritus Ecclesiasticos, & id genus alia. Exempla vide apud Carenam *tit. 8. §. 2. num. 9.*

Porro mandatum lacerandi Cedulones non præsumitur, etiam si id factum fuerit à famulo, vel consanguineo præfati mandantis, sed probandum est ab allegante, Menoch. *lib. 5. præsumpt. 27. nu. 2. & seqq.* Honded. *conf. 87. nu. 73. vol. 2.* Baiard. ad *Clar. in §. fin. qu. 86. nu. 7.* Farinac. *conf. 80. sub nu. 2. vol. 1.* Cyriac. *contr. 106. nu. 27.* Ubi enim quis moveri potest ad delinquendum ex suo impulsu nunquã præsumitur instigatus ab altero, ut bene disserit Nat. *conf. 16. sub nu. 8.* Dec. *ons. 104. nu. 33. vol. 3.* & Cyriac. *d. contr. 106. nu. 27. & seqq. & contr. 150. num. 5. & 6.* Imò satis est, quod possit habere spem faciendi rem gratam præfati mandanti, ex hoc enim excluditur quilibet suspicio mandati, & proinde sola spes delinquentis non debet alium onerare, ut rectè Cyriac. *d. contr. 150. nu. 12.* & in specie de laceratione Cedulorum facta à famulo firmat insignis Jurisconsultus Spada *conf. 100. num. 6. & 7. vol. 2.*

Quod verò ad amotionem debet illa plenè & conclusiver doceri, pro illiusque exclusionem vehemens insurgit præsumptio ex longa dissimulatione Episcopi. Non enim est verisimile, quod Episcopus id dissimulasset, si quis re vera Cedulones amovisset. Quod autem non est verisimile, habet speciem falsitatis, Bald. in *l. 1. nu. 16. C. de servit. si fugit.* Cyriac. *contr. 505. nu. 54.* Nec dici potest,

potest, quod Episcopus pro eo tempore id ignoraverit. Nam aut dicit se scivisse, sed dissimulasse, & sic allegat propriam negligentiam, & ignorantiam, quæ in facto notorio, & spectante ad proprium officium, nullo modo est credenda, ut per Socin. *de reg. jur. v. ignorantia reg. 2. in 2. & ult. fall.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. num. 68. & 83.* Rot. *dec. 254. num. 3. part. 1. & dec. 99. num. 16. p. 8. & dec. 30. num. 14. & dec. 244. num. 20. p. 9. rec. tom. 1.*

Edque præsertim, quod hujusmodi amotio sæpè mandatur ab ipsis Episcopis, ut hoc modo excommunicatos deterreat, præcludendo eis viam recurrenti ad superiores, dum copiam Cedulorum nequeunt habere. In omnem tamen eventum si ante latas censuras sequatur reflexio Cedulorum, quorum prætenditur amotio, Ecclesia remanet redintegrata, nec ullum extaret delictum, quod puniri debeat censuris; quæ non debent decerni, nisi quando culpa adhuc viget, vel reus resistit illius purgationi per *cap. ex parte de sent. excom. & in cap. 1. eod. tit. in 6. de censur. tr. 3. sect. 10. nu. 17.* Sperel. *dec. 160. n. 49. & 50. & dec. 110. nu. 7.* Thom. del Bene *de immun. cap. 2. dub. 6. sect. 20. num. 11. & seqq.* Et constituto de amotione culpabili, idem dicendum est, quod de laceratione, vel deturpatione dictum est.

CONSULTATIO IX.

An sit credendum Clericis, asserentibus spontè dimisisse habitum Clericalem, & non metu Principis laici?

Affirmandum est. Iis enim, tanquam deponentibus de facto proprio plena fides est adhibenda, Bald. *in l. 1. num. 2. C. de fruct. & lit. expens. Rot. coram Coccin. dec. 439. num. 2. & in recent. dec. 332. num. 1. p. 10. & dec. 49. num. 5.* ac præcipuè si eorum confessio sit adimiculata, Gloss. *in 6. aliud de equal. dot. Rota dec. 362. nu. 8. p. 1. & dec. 178. nu. 8. & dec. 202. nu. 4. & dec. 212. nu. 16. p. 9. recto. 1. & nedum contra contententem, sed etiam contra tertium, ut in *dec. alleg.* Et dum isti agunt de excludendo crimine, sunt etiam aliis præferendi, & in specie quod standum sit declarationi dicentis, se spontè aliquid gessisse, firmavit Rot. coram Buratto *dec. 628. num. 8. & in Tullensi Matrimonii 15. Januarii 1653. §. fin. coram Albergato.**

Præterea, ut aliquid dicatur factum timidè propter minas, probandum est, non solum, quod minas sit malæ conditionis & famæ, sed etiam quod minæ sint tales, quæ inferant metum cadentem in constantem vitium juxta notata per Gloss. *in ca. si quandoque 15. q. 6. v. Per metum, & in l. Continet, & in l. nec timorem ff. de eo. quod met. caus. dixitque Rota dec. 463. num. 3. p. 2. rec. & coram Merlino dec. 23. num. 7.* Unde probandus est hujusmodi metus cum sua qualitate. Et cum Princeps non habeat aliquam jurisdictionem in Clericos, non potest illis invehere ullum metum, saltem probabilem ac verisimilem, ut in puncto asserit Roman. *conf. 518 in fin. Cravet. conf. 205. num. 43. Menoch præsumpt. 129. num. 37. lib. 3. & decidit Rot. d. deci 385. num. 18. & seqq. coram Dunozeo jun. ubi ait, quod ad hunc effectum non attenditur sola jurisdictio in loco, sed necesse, quod minatus ita subsit jurisdictioni illius, ut ad alium Judicem recurrere nequeat.*

Sanè quælibet prava suspicio metus excluditur, si renunciationes Clericatus fuerint factæ publicè, ac præviis decretis Curie Ecclesiasticæ. Nam actus facti, Judice præsentè, permittente, ac interloquente, censentur liberi & voluntarii, non autem jussi, & coacti, ut in terminis concludit Bartol. *in l. ult. ff. quod metus caus. Jal. conf. 72. col. 2. vol. 1. Cravet. conf. 114. nu. 11. vol. 1. Mascard. de probat. concl. 1055. nu. 3. Cæphal. conf. 91. nu. 49. Cabal. conf. 176. num. 10. vol. 1. Rot. in d. Tullensi Matrimonii, §. Et hinc coram Albergato, & coram Dunozeo sen. *dec. 21. nu. 4. & seqq.* Præsertim concurrente causa legitima exclusivæ timoris, ut ratiocinatur Rota *dec. 643. num. 19. par. 1.**

& dec. 2. num. 5. par. 3. ret. & coram Greg. XV. dec. 186. Patil. conf. 10. num. 53. lib. 1. per textum in l. non est verisimile ff. eo, quod met. caus.

Et quamvis in hac materia magis credatur duobus 4 testibus deponentibus de metu, quàm mille de libera voluntate; tamen conclusio fallit, quando pro exclusione metus concurrat aliqua conjectura exclusiva coactionis, ut declarat post alios Mascard. *concl. 1057. num. 8.* nempe probitas, & qualitas Principis, non subiectio illius jurisdictioni, renunciatio publica, Judicis præsentia, & hujusmodi alia. Hæc enim inservire ad conjecturandam libertatem actus, probant auctoritates adductæ. Tandem conclusio contraria potest procedere in dubio, non vero quando ii, qui prætenduntur coacti, declarant, se spontè habitum dimisisse, ut in d. Tullensi coram Albergato.

CONSULTATIO X.

An Clerici seculares possint exercere munus tutoris, vel curatoris laicorum? Ubi ad rem non pauca.

Dixi Clerici seculares; nam regulares, etiam cum Prælati sui licentia, curam, vel tutelam suscipere prohibentur, tanquam munus ab eorum religiosa professione nimis alienum. Non possunt enim ex mala administratione obligare se minori, neque fidejussores, aut pignora, nisi testamento nominati, vel à Judice cum inquisitione dati fuerint, ut ex *inst. de excus. tut. §. sed hoc non est, satisfare cogi possunt, cum bona non habeant, & pro administratione nullam obligationem contrahant, nec queant cautionem præstare.* Qua de re Sanch. *lib. 6. moral. cap. 14. num. 26. ex auth. de sacros. Episcop. §. Deo autem amabiles auth. presbyteros 3. C. de Episc. & Cleric. Monachi 2. 16. qu. 1. & c. un. de Synd. Quod est contra Sylvestr. v. Tutela q. 3.*

In hac igitur quæstionè quoad Clericos seculares 2 dissident Doctores, Castill. enim *lib. 1. dec. 82. ait, in una eademque causa quinto ventilatum fuisse articulum, an sacerdos possit esse tutor testamentarius, & refert tam varias fuisse judicantium sententias, ut pro affirmativa fuerit bis conclusum, ter verò pro negativa. Ipse tamen num. 21. tenet, quod Sacerdotis, qui fuerat relictus tutor in testamento, non quidem per extraneum, sed per consanguineum, filiorum, cujus ipse sacerdos esset constituendus legitimus tutor, casu, quo ab intestato moreretur, datio esset valida, quia non adest diversa ratio, & quia durum esset, quod frater, qui haberet alium fratrem sacerdotem idoneum ad administrandum tutelam, illum suis filiis tutorem relinquere non posset in suo testamento, disponendo de suis bonis, prout sibi expedire visum fuerit. Et contra, quod si dictus frater moreretur ab intestato, ejus frater Sacerdos possit admitti ad tutelam legitimam auctoritate Judicis.*

Aretinus *in §. Præterea num. 39. & seqq. instit. de except. & in §. Actionum num. 31. instit. de act. ponit regulam, quod quilibet potest esse tutor, nisi expressè reperiatur prohibitus. De quo fusè Specul. *tit. de tut. & tit. de cur. & licet idem Aretinus teneat conf. 26. col. 5. Monachum, & Clericum non posse esse tutores, nec curatores, tamen id aliqui intelligendum putant, quod non possint cogi à Judice, sed si velint esse tutores, possint esse, habita licentia sui superioris, ut Bart. conf. 143. vol. 1. & ibi Add. Bald. conf. 45. num. 1. p. 2. ac Beltran. conf. 116. num. 1. vol. 2.**

Carolus de Grassis *de effect. Cler. tot. effect. 16. facit imprimis regulam, inquit, Clericum non posse dari in tutorem in testamento, neque per Curiam, & dans peccaret. Quam regulam limitat num. 17. quando pupilli essent pauperes, & miserabiles personæ. Tunc enim Clericus, accedente auctoritate superioris, non tantum potest, sed etiam cogitur tutelam accipere, & agnoscere, cum hoc tamen, si alius tutor non possit inveniri ita*

aptus, ut valeat bona pupilli gubernare, & sic in subsidium. Quod verò ad legitimam tutelam, licet Clericus ad eam suscipiendam non possit cogi, posse tamen eam subire, si velit, probat *nu. 19. cum seqq.* Suffragatur Joan. Baptista Costa *remed. subsid. 71.* inquit, hoc remedium in Clericis esse subsidiarium, ita quod in casibus, in quibus admitti possunt, veluti in tutela pauperum, & miserabilium, non admittantur, nisi in subsidium, deficientibus scilicet aliis secularibus idoneis. At Castill. *in addit. ad dictam dec. 82. in fin. 3. lib.* ait, quòd licet Clerici inviti nullam penitus tutelam, vel curam agnoscere cogantur, imò ne volentes quidem tutelam testamentariam, vel dativam suscipere possint, legitimam tamen agnatorum, vel cognatorum presbyteri, diaconi, & subdiaconi volentes possunt agnoscere. Sed illud, inquit, quòd de testamentaria dictum est, ut illam Clerici agnoscere nequeant, id demum verum esse, nisi ipsi in testamento dati fuerint tutores illis, quorum tutela legitima, testamento non factò, ad istos Clericos delata fuisset. Tunc enim, licet ipsi ad illam tutelam agnoscendam, vel recipiendam inviti non cogantur, attamen ipsi volentes illam tutelam suscipere possunt.

5 Franciscus Vivius *dec. 151. num. 1.* docet tutelam, & curam munus esse Clericis interdictam, pro miserabilibus verò personis, etiam testamentariam posse suscipere, eum opus sit pium, & idè cessat ratio prohibitionis, ex quo non solum possunt dici retrahi à Dei servitio, imò tunc tunc re ipsa ministratur, & hanc dicit esse communem opinionem, & sapius decisam. Id ipsum etiam sequitur Castil. *in alleg. dec. ex nu. 4.* cum licentia tamen superiorum, admittens limitationem Caroli de Grassis, nisi alius secularis aptus reperiretur, ubi etiam *num. 7.* ad probandum miserabilitatem pupillorum, ut hæc doctrina illis adaptetur, considerat, quòd debent esse soli, nec habere consanguineos, qui essent idonei ad tutelam administrandam. Cæterum idem Vivius concordat *nu. 7.* cum aliis de facultate Clericorum acceptandi tutelam legitimam, si velint, non tamen compelli possunt. Cui etiam assentitur Bobadill. *in polit. lib. 2. cap. 18. nu. 226.*

6 Andreas verò Alciatus *de presumpt. reg. 3. presumpt. 8. nu. 2.* quem aliqui sequuntur, quos refert Vincent. Caroc. *dec. seu cas. 17. num. 20.* censet, nullam tutelam, vel curam posse à Clericis, Ecclesiasticisque personis acceptari, vel agnosci in casibus, in quibus possunt esse tutores, nisi cum auctoritate suorum superiorum.

7 Ex his igitur constat, magis receptum esse, quòd sit differentia constituenda inter tutelam testamentariam, dativamque, ac legitimam, ita quidem, ut ad duas priores, ne volentes quidem Ecclesiastici admittantur, ad posteriorem verò possint admitti, non autem cogi, nisi Judici tantum Ecclesiastico, non autem seculari acceptandam esse à Clerico legitimam tutelam videatur. Tunc enim non ab utroque simul compelli potest, ut minus rectè tradit Bobadill. *d. lib. 2. cap. 18. nu. 226.* sed solum ab Ecclesiastico, licet non desint, qui Ecclesiasticos inhabiles etiam faciant ad tutelam legitimam, sicuti est Borgnin. *Cavalc. dec. 19. nu. 15. lib. 3.* Quia eadem ratio timoris distractionis à divinis, quæ in aliis militat etiam in istis. Adeoque rigide proceditur in tutela testamentaria, & dativa, ne propter eas Clerici à Divinis distraherentur. *c. Cyprianus, & c. Hi qui, 21. q. 3.* traditque Mastrill. *de Magistrat. lib. 2. cap. 6.* probatque textus *in cap. fin. 88. d. & in auth. presbyteros, C. de Episc. & Cler.* ut velint jura, non solum peccare eos, qui illas dant, sed etiam privari debere Ecclesiastica sepultura, *ut c. Neque apud 88. d.* ac prosequitur Gutrier. *de tut. & cur. par. 1. cap. 1. num. 26.* & Marth. *de jurid. par. 4. cent. 2. cas. 110.*

8 Sit itaque regula. Clericus non potest dari tutor in testamento, neque per judicem, minusq; cogi ad suscipiendam tutelam legitimam, *cap. Pervenit, & ibi Glos. d. 86. l. generaliter juncta auth. sub hodie, C. de sacros. Eccles. auth. presbyteros C. de Episcop. & Cer.* Quo cautum est, ne Clerici occupentur negotiis profanis, dum sunt adscri-

pri ministeriis Ecclesiasticis, Concil. Chalced. *can. 3.* ubi interdicitur Clericis aliena negotia gerere, aut secularibus negotiis immisceri, excepta viduarum, aut pupillorum pia causa. Ita etiam *1. Timot. 2.* nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Et consonat Apostolorum *can. 7.* atque in decreto tota *dist. 88. cit.* cujus canon ultimus refert Epistolam Cypriani, declarantis, excludi Victorem à suffragiis fidelium, & altaris Sacrificio eò quòd presbyterum tutela onerasset. Huc spectat Decretalium titulus, *ne Cler. vel Monach. secul. negot. se im.* Vide D. Ambros. qui sic ait *lib. 1. offic. cap. 36. Non se implices negotiis secularibus, quoniam Deo militas. Etenim si is, qui Imperatori militat, à susceptionibus litium, actu negotiorum forensium, venditione mercium prohibetur humanis legibus; quanto magis, qui fidei exercet militiam. Paria sancit Concilium primum Carthag. cap. 6. & Lateran. in cap. penul. de vit. & honest. Cler. Volens autem potest admitti ad suscipiendam tutelam legitimam proximorum consanguineorum, cum sit officium pium, *c. generaliter 16. q. 1. & d. d. generaliter, & auth. presbyteros, & tradunt præter adductos Sylvest. Aldobr. in §. idem, & in milite, instit. de excus. tut. Cavalc. de tut. & cur. num. 288. Jo. de Deo in doct. Advoc. lib. 3. cap. 10. nu. 11. Piag. eod. tit. de tut. & cur. q. 3. num. 2. Beller. p. 1. dist. Cler. ut de discipl. Cler. 32. Anton. de Virgil. de legit. pers. cap. 9. num. 20. Laym. lib. 3. theol. moral. tr. 4. cap. 9. num. 4.* Unicamque tantum tutelam legitimam, & non plures posse suscipere, dixit Montan. *de tutel. cap. 35. num. 1.* Ita quòd si Clericus ageat, uti tutor testamentarius, vel dativus, possit ei opponi de nullitate tutelæ, & propterea rejici à limine judicii, ut notat Jo. de Deo *d. lib. 3. cap. 10. num. 11.**

Nisi tamen in testamento datus fuerit tutor iis, quorum tutela legitima, testamento non factò, ad ipsum delata fuisset. Et idè volens potest curam agnoscere amentium, prodigorum, & similibus, qui rebus suis propter morbum superesse nequeunt, si sunt sui conjuncti; nam & illorum cura legitima iis, qui ad successionem ab intestato vocantur, defertur *S. furiosi quoque instit. de & notat post alios Ant. de Vigil. d. cap. 9. num. 22.* Potest vero non solum admitti ad suscipiendam tutelam testamentariam, vel dativam, quando pupilli essent pauperes vel miserabiles personæ; sed etiam cogi, quando alius tutor non potest inveniri, ita aptus, ut bona pupilli gubernare possit, & sic in subsidium *d. cap. pervenit. d. 86. cap. 1. d. 89. & l. Orphanotrophos, C. de Episc. Montan. d. c. 35. num. 197. Grass. dec. p. 2. lib. 3. cap. 2. num. 12.* & alii communiter. Quo in casu admittuntur, etiam nolentes, ad tutelam, saltem legitimam, Episcopi, Monachi, ac cæteri Regulares ex Molin. *de just. disp. 221. v. Episcopus etiam tutor.*

Non possunt autem Clerici, aliæque personæ Ecclesiasticæ absque violatione Immunitatis compelli ad curam, vel tutelam suscipiendam ob eam rationem, ne à divinis distraherentur. Quapropter, licet alii tutoris, vel curatoris munus, etiam inviti suscipere cogantur, *l. 1. ff. de admin. tut.* quia id munus est publicum, ac propter bonum publicum, atque adeo omnes obligat, *tit. C. de decurionibus lib. 10. nisi justa, legitima causa excuset instit. excus. tut. & tit. ff. eod.* Clerici tamen ad illud suscipiendum compelli non possunt, nisi personarum miserabilium, si aliæ personæ ad illud suscipiendum idoneæ non reperiantur, *c. ult. d. 85. cap. 1. d. 87. de juncta Glossa, & cap. 1. dist. 88.* & nisi cognatorum, quorum etiam legitimam, tanquam proximi cognati, curam, vel tutelam suscipere non prohibentur, ut colligitur ex *tit. cap. ult. d. 86.*

Debent tamen habere licentiam sui Ordinarii in scriptis. Nec propterea possunt molestari sub prætextu negotiorum illicitorum, si cum licentia Episcopi, vel S. Congregationis exercent tutelam legitimam, secus si sine licentia ejusdem S. Congregationis, quam tamen concedere non solet in testamentaria, & dativa, ut in

una Thelesina 30. Maii 1626. & 13. Julii 1648. Formula verò decreti ordinarii, qua super Episcopis Congregatio Clericis licentiam exercendi tutelam legitimam concedere solet, est hujusmodi.

12 Sacra, &c. benignè indulsit Oratori, ut verificatis expositis, & quòd ipse, uti proximior antedictorum pupillorum tutor legitimus, & à jure datus existat, tutelam, & curam eorundem suscipere, & gerere, atque omnia, & singula, qua ad tutores, & curatores de jure, usu, vel consuetudine pertinent, facere, & exercere possit; dummodo tamen idem orator negotiis, personis Ecclesiasticis interditiis, nullatenus se immisceat, nec quicquam aliud à sua professione alienum exercere permittatur. Ita in Verulana 15. Februarii 1647. in Caplana II. Octobris 1645. in Albinganensi 8. Decembris 1646. ac sæpè libi.

13 Eandem licentiam pro tutela legitima solet concedere Regularibus, addita elausula, dummodo extra claustra non pernolent.

14 Hujusmodi autem Clerici tutores non gaudent privilegio fori, si vocentur, ut liti pupillorum secularium assistant, Fabr. dec. 29 de jurisd. omn. Jud. §. 16. ex Sac. Congregatione. Unde trahi possunt ad forum secularem tutorio nomine S. Congregatio super Episcop. 23. Aprilis 1607. Quod in omni administratione laicali, si agatur civiliter, vel etiam criminaliter, ut aliqui addunt, non tamen puniendi in persona, sed in bonis, tradunt Aufr. de potest. secul. in Eccles. regul. 2 fallent. 28. & regul. 4. fallent. 25. Specul. in tit. de instrum. edit. §. Nunc aliqua, Paul. de Castr. cons. 332. vol. 1. Cyn. in l. Id quod pauperibus, C. de Episc. & Cler. Salic. in l. nullis, C. eod. Bald. in l. penul. C. de donat. Bertachin. in tr. de Episcop. lib. 6. num. 29. tractans speciatim de tutela, & Doctores citati à Martha de jurisd. par. 4. cas. 127. loquentes de officio obtento à Principe laico; in quo etiam casu loquuntur pro hac sententia Borellus, Anguianus, Suarez, Layman, Cenedo, Bobadilla, & Cevallos, relati à Diana resol. moral. par. 1. tr. 2. resol. 18. Horum ratio est, quòd administratio bonorum sequi debet jus ejus, cujus sunt bona, ut sicut bona pertinent ad laicum Iudicem, quoad jurisdictionem; ita etiam causæ, quæ super eorum administratione emergunt ad ipsum pertineant, quisquis fuerit, qui administraverit. Et confirmatur ex cap. 2. ne Clerici, vel Monachi, ubi habetur, quòd si Clerici occasione administrationis laicalis deprehendantur in fraudem; indignum est eis ab Ecclesia subveniri.

15 Sed rejiciunt hunc casum Glossa in d. cap. 2. v. ab Ecclesia, & major pars Canonistarum ibid. ne Clerici, vel Monachi, Marth. citato casu 127. loquens de officiis publicis, habitis à Principe laico, & citans pro hac sententia novem Doctores, qua de re nos alibi. Et loquens de tutela Carol. de Grass. effect. 1. num. 82. Ambrosin. de immunit. cap. 20. nu. 54. Diana cum aliis, & resol. 18. Duard. qu. 11. num. 26. ad Bullam Cœn. & iterum à nu. 28. & Bonacin. punct. §. num. 17. Quia in administratione persona potior est, quàm bona administrata. Unde qui jus habet dandi tutorem, dat etiam super bona sita extra territorium dantis, ut probat Marth. casu 148. Si igitur persona non est subiecta, non poterit ob subjectionem bonorum coram Iudice laico conveniri. Eò præsertim, quòd cum nulla administratio, nec etiam tutela possit dari Clerico invito, sicuti potest dari, nec possit Clericus, etiam volens, pati se coram Iudice laico conveniri, acceptando spontè administrationem, non debet inde judicari, quòd fuerit illatum præjudicium clericali privilegio; quandoquidem non reperitur in jure Canonum expressum. Quod enim habetur in eo cap. 2. locum videtur sibi vindicare tantùm post trinam monitionem. Dicitur enim, Sacerdotibus tuis, & Clericis denuncies publicè, ne ministri laicorum fiant, &c. Quod si postmodum facere præsumperint, & occasione ipsius præsumptionis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab Ecclesia subveniri. De quo aliàs.

His tamen non obstantibus, non est quoad Clericos tutores, recedendum à sententia recepta, etiam à Sacra Congregatione. Quo verò ad alia officia laica alio loco diximus.

Possunt tamen à tutela se excusare, etiam si illam jam inciperint administrare, antequam essent Clerici ex cap. 1. juncta Gloss. de oblig. ad ratioc. & tradunt Specul. loc. cit. num. 11. Montan. d. cap. 35. num. 199. Quia dignitas superveniens solvit vinculum præcedentis obligationis, etiam voluntariè contractæ, l. Inmerdum, ff. de oper. liber. Clericatus autem est dignitas, Gloss. in c. denique, v. dignitas d. 4. & in cap. 1. v. dignitati, de vit. & honest. Cler. aliique apud Carol. de Grass. de off. Cler. in prælud. nu. 32. Ita etiam ille, cui supervenit militia, excusatur à tutela propter militiam supervenientem, l. milites, & ibi Doctores, C. qui dari tur. pos. Quin etiam, si quis reperiretur esse tutor, vel fuisse, non potest admitti ad Clericatum, nisi deposita tutela, & reddita ratione administrationis præteritæ per textum in cap. 1. d. 53. & cap. un. de oblig. ad ratioc. ibique Doctores. Non tamen idcirco amitteret legatum, sibi à testatore factum cum conditione, ut suscipiat tutelam ejus filiorum, Quia retraheretur à vita contemplativa, Alber. auth. presbyteros, Carol. de Grass. in eod. prælud. nu. 409. Idemque dicendum, si legatum factum sit Clerico cum eadem conditione. Neque privaretur successione pupilli, si noluerit acceptare tutelam legitimam per textum in l. sicut hereditas, C. de legit. tut. Potest enim succedere pupillo, etiam quòd noluerit, subire tale onus, d. cap. Pervenit d. 86. & tradit Grass. d. par. 2. lib. 3. cap. 2. nu. 13. Si verò esset successurus pupillo, privaretur ejus hæreditate ob non petitum tutorem ipsi pupillo ad textum in l. sciant, C. de legit. hered. Felin. in cap. Ecclesia S. Mariae nu. 67. de constit. Montan. d. tr. de tutel. nu. 6. & alii apud Carol. de Grass. eff. 2. nu. 242. qui tamen eff. 16. num. 26. contrarium dicit.

Illud etiam prætermittendum non puto, an tutoris datio sit jurisdictionis, aut Imperii? Communis opinio est, quòd sit Imperii mixti. Gloss. & Doctores in l. muto, §. tutoris datio de tut. Orian. in l. 1. de offic. ejus, ut eum Muscornius allegat. in tr. de jurisd. nu. 167. putant, esse jurisdictionis simplicis. Muscornius docet, non nunquam Imperii, nonnunquam etiam jurisdictionis esse pro ratione diversorum Magistratuum, quibus concedebatur, d. tr. de jurisd. nu. 16. Alii concessam volunt esse mixti Imperii, non item concedendam, seu constituendam. Alii quartam speciem jurisdictionis commenti sunt, cujus sit tutores dare, nimirum nominatam. Alii volunt tutoris dationem, quæ nihil est aliud, quàm jus, sive potestas dandi tutorem alicui competens, neque jurisdictionis esse, neque Imperii, neque meri, neque mixti, sed meræ, nudæque potestatis, quæ à lege datur, nec cuiquam aliter competit, quàm ei, cui lex permisit, Montan. de tut. c. 19. num. 15. seu, ut ait Misinger. post Bellon. 1. supput. 2. tutoris datio est specialis permissionis. Quæ sententia probatur primò per apertum textum l. 6. §. 2. de tut. ubi dicitur. Tutoris datio neque Imperii est, neque jurisdictionis, sed ei soli competit, cui nominatim hoc dedit (age non de concedenda, sed de concessa potestate loquitur) vel lex, vel Senatus Consultum, vel Princeps. Secundò, si tutoris datio mixti imperii esset, cur nominatim fuit Proconsuli, vel Præsidi concessa l. 1. 3. 4. 5. de iur. & curat. cum tamen Proconsul, & Præses majus imperium habeant in provincia omnibus post Principem, l. 8. de off. Proconsul. l. 4. de offic. Præsidi. Tertio, ea, quæ sunt jurisdictionis, aut imperii mixti, mandat jurisdictione, transeunt, l. 1. in princ. & fin. de off. ejus, cui mand. est jurisd. At verò, nec mandante Præsidi alius tutorem dare poterit, l. 8. de iur. & curat. Quarto quoniam etiam privatis, puta parentibus, jus dandi tutorem tribuitur toto iur. de testam. iur. §. 3. Instit. de tutel. Quintò, quoniam & Decuriones, qui jurisdictionem non habent, tutores dare possunt, l. 19. in princip. de tutel. & curat. Sed & jus dandi

tutores datum est Magistratibus municipalibus, l. 3. de tut. & cur. l. 2. § si mater in fin. ad S. Tertul. At Magistratus municipales ea, quæ sunt imperii non habent, l. 26. ad municip. l. un. Si quis jus dic. Non est igitur nec jurisdictionis, nec imperii, id est non competit jure Magistratus, sed ei saltem, cui lex dedit. Vide Coraf. ad l. 15. de offic. Proconf. & ad l. 1. de jurisd. & 5. miscel. 24. Donel. 3. com. 7. & 17. com. 8. Cujac. 25. obser. 19. & 21. obser. 20. Pac. cent. 5. qu. 69. Blonch. cent. 1. aster. 13. Menoch. conf. 745. num. 114. Scip. Gentil. de jurisd. cap. 1. & seqq. & lib. 3. cap. 25. Jo. Fab. in princ. Inst. de Attil. tut. Bald. Paul. de Castro, & alios ad l. 1. de tut. & cur. Montan. & Bellon. supradictis locis. A quibus dissentiunt post alios Mufcorn. d. loco, Robert. 1. animad. 21. Horoman. 2. amic. respons. cap. 1.

19 Nos verò statuimus, quòd, si agatur de dando tutore Clerico minori, vel de dando curatore Clerico mentecapto, spectet ad potestatem Ecclesiasticam. Quia tutoris datio, utpote quæ personam pupilli respicit, ejus Judicis est, cujus jurisdictioni pupillus subest. Idem dicendum de Curatore, qui bonis datur. Bona enim Clerici, etiam Judici Ecclesiastico subsunt. Si verò agatur de curatore ad lites, tunc de Curatore providebit ille Judex, coram quo judicium vertitur, quia respicit Judicis legitimationem, quæ curanda est ab illo, coram quo judicium agitur. Constat ex §. ad certum tempus, inst. de iis, qui tut. dar. non poss. Ubi Glos. v. persona, item ex textu in l. Sancimus, sed & si quis, ubi Cyn. num. 2. Barr. num. 2. C. de admin. tut. atque ex Rota Romana in antiq. lit. de judic. dec. 4. & contra Aufret. in Clem. 1. de offi. Ord. reg. 4. fall. 5. docent Cabed. par. 1. dec. 80. num. 2. Anguian. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 23. num. 68. & Bellet. p. 1. di. 7. tit. de favor. Cler. person. §. 6. nu. 15. Dian. p. 1. tr. 2. resol. 94. & ante eos docuit Barr. in l. 1. ff. de tut. & cur. Bobadil. in polit. d. cap. 18. num. 226. & Jo. Guttier. de tut. & cur. par. 1. cap. 1. num. 26. Quia Clericus, qui se immiscet in administratione profana, tenetur in consequentiam officii, quod suscipit, defendere se ante profanum Judicem. Similiter si faciendum sit inventarium bonorum Clerici mortui, qui filios minores reliquit, potest etiam Judex secularis pupillorum illud facere ex Cabedo loc. cit. dec. 81.

20 Quòd si Clericus minor viginquinque annorum agat pro debito, vel actione alia personali, vel reali contra laicum, & coram Judice seculari juxta cap. Si Clericus, de for. comp. potest ei dari curator per Judicem secularem, coram quo agitur per l. fin. C. de adm. tut. Quia ex quo ille habet jurisdictionem in casu principali, habet etiam in incidenti, & accessoriis, sine quibus causa dici non potest, arg. l. ad rem, & l. ad legatum, ff. de proc. l. Si quoties, C. de judic. 1. & 2. C. de ord. judic.

21 Neque obstat, quòd in hoc casu incidenti, seu accessorio tangitur subjectio personæ Clericalis, quæ per dationem curatoris subjicitur Judici seculari, & etiam Curatoris, & sic ejus liberum arbitrium restringatur per l. Si curatorem habens, C. de integr. restit. min. ideoque debet causa terminari per Judicem Ecclesiasticum, arg. cap. Tuam de ord. cogn.

22 Nam incidens non est spirituale, neque Ecclesiasticum, sed potius civile, ac temporale, ex quo solùm causæ, & non personæ est dandus curator, præsertim quia curator non datur personæ, sed rebus, inst. de Curat. §. Curatorem. Quare non obstat, quòd in hoc Clericus subjicitur Judici seculari, quia etiam subjicitur illi in causa principali, in qua contra ipsum per eum poterit proferri sententia, & condemnatio in expensis. Ergo etiam eodem modo subjicitur ei in causa principali, ac in accessorio, causam ipsam concernente, arg. regul. jur. accessorium. Præterea cum Curator sit dandus ad litem præsentem, non potest dari, nisi per eum, coram quo est lis, quia si ante litem dari debet per Judicem Ecclesiasticum, tunc potius daretur ad litem futuram, quod esse non potest, arg. l. Qui habet §. fin. cum l. seqq. ff. de tutel. & l. item eorum,

§. Si decuriones, ff. quod cuiusque univ. nom. Necessè autem esset, quòd ante litem motam ipsi daretur, cum non ante possessionem litem movere, neque in judicio esse possit, cum personam legitimam standi in judicio non haberet, C. qui dar. tut. pos. in l. In univ. versis. Videndi Bald. in d. l. generaliter ad fin. C. de legit. tut. Ruin. conf. 89. vol. 5. Apostil. ad Barr. conf. 143. Aleiat. reg. 2. presump. 18. num. 2. Agid. Thomat. de muner. num. 10. pag. 276. Oldrad. conf. 59. Ripa in cap. decernimus num. 9 de judic. Marant. in pract. par. 4. d. 11. num. 14. & 64. Dec. conf. 50 num. 7. Diana loc. cit. & Rota cit. dec. 14. de judic. in antiq.

Cæterum notandum est, à Judice Ecclesiastico tutorem vel curatorem de suo foro, sibi que subditum decerni debere, qui ad tutelam, vel curam acceptandam, & ad fidejussionem præstandam cogi possit, quia tutelæ, & curæ datio jurisdictionem supponit, non solum in eum, cui datur, sed etiam in eum, qui tutor, vel curator decernitur. Unde, si Judex Ecclesiasticus tutorem, vel curatorem sibi non subditum decernat, nulla erit datio ex Rosenth. de feud. cap. 12. concl. 10 num. 54.

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus hæreditas Clerici defuncti gaudeat privilegio fori?

Hæc de re ita sentiendum. Hæreditas Clerici vacans gaudet quidem privilegio fori. Quia illum repræsentat, secus autem adita, cum tunc repræsentet hæredes, in quorum foro causa erit agitanda; efficitur enim eorum patrimonium l. sed plures 10 §. filio impubere, ff. de vulg. Rot. dec. 322. num. 10. par. 10. recent. Et ex possessione adepta mutatur persona, atque ad eum status, & conditio rei, ut optimè Eminentiss. Cardinalis Celsus dec. 259. sub num. 4. Prout contingeret, si quis tanquam creditor ageret contra hæredem pro debito Clerici defuncti. Est distinctio communiter recepta, de qua Salgad. in Labyr. cred. p. 1. cap. 32. an. 31. Carleval. de judic. tom. 1. disp. 2. §. 5 an. 5. 2. Anald. de jurisd. par. 3. tit. un. cap. 13. num. 37 & seqq. Scialoia de for. com. cap. 28. num. 21. Fermos. eod. argum. cap. fin. §. 9 num. 11. & seq. Quelad. contr. for. c. 40. an. 23. ubi refert, ita decisum.

Quare si hæreditas Clerici fuerit adita per seculares, utique causa super successione ad forum sæcularem spectat cap. Cum sit generale, & cap. licet, de for. comp. Rot. dec. 793. num. 1. part. 1. div. text. in cap. Ecclesia Maria de constit. cap. devovimus, de judic. cap. 1. de immun. Eccles. in 6. Peregrin. de fideic. ar. 48. nu. 62. Jas. Auth. quas actiones num. 41. C. de sacros. Eccles. Menoch. cocf. 322. a num. 19. à Ponte conf. 100. num. 4. lib. 1. Carol. de Grass. effect. cler. 1. num. 320. & seq. Carleval. loc. cit. a num. 319. Thomat. dec. 85. an. 21.

Neque obstat pendentia litis deducta ex præcepto obtento à laico in Tribunali Ecclesiastico pro tuenda possessione, tradita cum clausula, sine præjudicio habentium meliora jura, postquam Judex laicus similem possessionem tradiderat, & præceptum expediverat ad favorem aliorum, prout validè immittere, ac præceptum dare poterat, Menoch. de adipis. pos. remed. 4. num. 475. juxta doctrinam Baldi in l. fin. nu. 45. de edic. D. Andr. toll. Grass. d. eff. 1. num. 449. Unde sequitur, quòd aut præceptum Tribunalis Ecclesiastici inducere non poterit pendentiam litis, quæ afficiat laicos, quia hoc casu Adversarii considerantur, ut rei intentantes remedium l. diffamari C. de ingen. & manumis. & Judex Ecclesiasticus non est competens, sed audeundus est Judex laicus juxta doctrinam Roman. conf. 412. num. 2. ac celebrem decis. Olach. 151. a num. 4. ubi de veriori, Duran. dec. 60. nu. 12. & in puncto de laico contra Episcopum est consilium Alex. 105. lib. 5. ubi conclusionem probat, tam de jure civili, quam canonico, estque integra decisio Capycii 18. & de communi testatur Add. ad d. Roman. lit. B. & in specie præventionis Tondur. de præv. par. 2. cap. 8 num. 7.

Quia

Quia regulariter debemus potius attendere originem naturalis causæ, quàm accidentalis: inspecta autem origine causæ, diffamatus dicitur reus secundum Alex. *loc. cit.* quem refert, ac sequitur Cravet. *conf. 182. num. 2.* & expressè voluit Bart. *in l. si societatem §. arbitrorum num. 19 ff. pro socio, & in l. libertus, ff. de in jus voc. & Gloss. communiter approbata in l. un. C. ut nemo in vit. ag. vel accus. cog.* Quamquam aliis insubstans videatur, quòd præceptum huiusmodi habeat vim remedii dictæ *l. diffamari*, cum ista remedia sint inter se valde diversa. Remedium etiam *l. diffamari* vocat partem ad iudicium. Præceptum verò, ut pars desistat à molestiis. Et, quatenus etiam haberet vim remedii dictæ legis diffamari, Iudex comperens ad præfigendum dilationem Adversario, intra quam agere possit, est Iudex electus, & præventus à parte citante, ut docet Covarruvias *var. cap. 8. num. 6. ad fin. lib. 1.* & Tondut. *d. part. 1. cap. 8. num. 4.* & benè Contard. *ad d. l. diffamari q. 1. num. 1. & seqq.* Aut eodem modo, introducto antea iudicio coram laico, dicitur præventum in illius Tribunali, atque aded debet in eo causa cognosci, Roman. ubi supra *num. 4.* Ibiq. Add. *text. in auth. qui semel, C. quomodo, & quando; & in l. tam Collatores, §. fin. C. de re mil. l. 12.* Quod procedit etiam contra hæredes præventorum, Scial. *de for. comp. d. c. 28. nu. 12.* ex trita regula *l. hæres absens 19. de iudic.* Ad effectum præventionis sufficit hora, quinimò & temporis punctum juxta Gloss. *fin. l. si ex pluribus 89. de solut. probat. que Tiraquel. de jur. primog. q. 2.* Peregrin. *de iure fisci lib. 6. tit. 6. num. 35.* Gratian. *discept. 765. num. 38.* Etiam si adversarii prævenissent in obtinendo citationem. Quia ad effectum præventionis attenditur executio, sine qua respectu rei non inducitur litis pendentia, ex traditis à Lancel. *de attent. par. 2. cap. 4. in præf. à nu. 103.* quare non sufficit sola expeditio citationis, juxta communem, de qua Farinac. *in præf. p. 1. tit. de inquis. q. 7. num. 60.* Tondut. *de prævent. par. 1. cap. 9. num. 1. & 30.* & in terminis monitorii, seu præcepti *num. 27. & 34.* ac fufius, meliusque Carleval. *de iudic. lib. 1. disp. 2. q. 7. sect. 3. nu. 876. & 879.* Scialoia *de for. comp. c. 7. num. 38. & 41.* ubi distinctis rationibus id probat.

4 Etenim, si considerentur laici, tanquam rei in iudicio, per eos introducto coram Ecclesiastico, pendentia litis introduci non poterit, quia Iudex est incompetens, & poterit declinari illius iurisdictio ex adductis per Roman. *d. conf. 412. num. 5.* Si autem considerentur ut Actores, eodem modo considerandi sunt ii, qui coram Iudice seculari causam introduxerunt, qui ideo est Iudex competens, quoniam omnes sunt laici, ac proinde locus erit præventioni, quamvis admittamus, Iudicem Ecclesiasticum pariter esse competentem ex adductis per Carol. de Grass. *d. eff. 1. num. 585.*

5 Arque ita censuit Sacra Congregatio immunitatis in Melevitana bonorum sub die 18. Decembris 1668. nempe causam hanc spectare ad curiam laicam.

6 Quod procedit, etiam si à principio Clericus fuerit in Causa. Tum, quia Clericus, qui obtinuit immisionem à laico, reconveniri potest coram eodem Iudice, ut per Peregrin. *d. ar. 48. à num. 65.* & nos alibi fufius. Tum etiam, quia post aditionem, hæreditas acquiritur unicuique hæredum, sitque divisibilis pro rata. Unde Iudex Ecclesiasticus non poterit procedere, aut inhibere, nisi Clerico pro ejus portione, ut rectè firmat Virgil. *de legit. cap. 20. nu. 39.* Marill. *dec. 138. num. 6.* & propterea citatio, aut inhibitio facta contra Clericum non operatur quoad alios, Baron. *de cit. q. 5. num. 9.* secus autem est ubi res esset individua, Tondut. *de præv. cap. 14. num. 2. q. 17.*

7 Ac præsertim si Clericus decesserit, nulla contestata lite coram Iudice Ecclesiastico, & non supersint, nisi personæ laicæ, quæ remittendæ sunt ad Iudicem suum, coram quo prævenierunt, & obtinuerunt mandatum cum illa clausula, *si quis*, præservativa juris alieni. Quo casu ille, qui sentit se gravatum, tenetur comparere coram

Iudice mandati, Carleval. *de iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 3. nu. 690.* Peregrin. *loc. cit. ar. 48. nu. 67.* Idque præcipuè si litis pendentia deducatur ex præcepto Iudicis Ecclesiastici de non perturbando Clerici consortes. Nam illud non arctat, sed solum præcipit, ne Clericus molester suos adversarios. Quod quidem non facit reum necessarium, & ideo non inducit litis pendentiam, ut de citatione, quatenus putaverit sua interesse, dixit Rot. *dec. 53. num. 6. par. 8. recent.* Nisi tamen laicus haberet actionem communem cum Clerico, quæ per illius mortem in eum consolidata fuerit. Unde instantia contra illum, & Clericum cœpta coram Iudice Ecclesiastico, etiam mortuo Clerico, in ipsum, tanquam successorem necessarium continuatur, Tondut. *eo loco par. 1. cap. 30. nu. 28.* sicuti etiam, tanquam hæres Clerici, tenetur stare iudicio cœpto coram Iudice Ecclesiastico adversus suum auctorem, Thom. del Bene *de immun. cap. 10. dub. 6. sect. 1. num. 4.* Carleval. *d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. num. 319.* Donat. Anton. de Marin. *resol. quot. lib. 1. cap. 54. num. 3.*

Ad hoc autem, ut ad hæredem transeat instantia non exigitur litis contestatio cum defuncto, sed sufficit, defunctum fuisse citatum, Tondut. *d. p. 1. cap. 30. sub num. 22.* Carracciol. post suas decis. *in tr. de privil. for. q. 42. nu. 20.* cum in hac re attendatur effectus inchoatus, licet consummatus, Giurb. *dec. 82. sub num. 12.* Carleval. ubi supra *num. 620.*

Verum aliqui distinguunt inter expressam prorogationem, & tacitam, ut in illa sufficiat simplex Iudicis aditio, *l. 18. de iurisdict.* in qua aditionis, non litis contestationis fit mentio. In hac omnino litis contestatio requiritur: quia aliter fieri nequit, cum ante eam reus semper declinatoriam fori opponere, arque ita iudicium effugere possit, *arg. l. 4. C. eod. l. 52. ff. de iud. l. fin. C. de except.* Dissentiunt alii variè. Vulterius ad *l. C. de iurisdict. num. 154.* quolibet actu in iudicio à litigatoribus gesto Iudicem aditum, censeri opinatur, Treutl. *disp. 3. th. fin. lit. H.* litis contestationem indiscriminatim requirit. Quod autem requiratur litis contestatio, sine qua lis radicata, imò mora non dicitur, habetur *in cap. Ex parte 30.* ibique Gloss. *v. litis contestatio extr. de verb. signif. Aded, ut donec lis contestetur, citans dicatur agere velle, non tamen egisse, Anichin. de præv. cap. 4. dub. 1. nu. 14.* cum Iudex non dicatur aditus, nisi per litis contestationem, Anichin. *ibi ex l. si convenerit, ff. de iurisdict. omn. iud.* Contestatio verò non fit nisi per contradictionem objectam, *cap. Dudum 54. §. licet autem, ubi Gloss. v. Responsione, extr. de elect. Mant. dec. 204. num. 6.* Vel nisi Iudex assumat cognitionem causæ, præfigendo contumaci terminos ad proponendum actionem, vel exceptionem suam. Tunc enim posset dici radicata iurisdictio ad effectum procedendi ad terminationem litis juxta textum *in l. Consentaneum, & auth. quòd semel, cum Gloss. in v. Non sit, C. quomodo, & quando Iudex.* Et non prodesset mutatio fori, *l. cum quadam puella 19 ff. de iurisdict. omn. Iud.*

At nilominus longè rectius alii docent, satis esse, iudicium cum Clerico defuncto fuisse cœptum, ut debeat continuari in Curia Ecclesiastica. Nam hæres, & successor non potest mutare forum, ubi fuit præventum iudicium, vivente Clerico, juxta textum *in l. si is, qui Roman. ff. de iudic.* Carleval. *loco alleg. nu. 291.* Carracciol. *d. q. 42. nu. 1.* Sufficit igitur monitorium, sive citatio ad præveniendam iurisditionem, pro qua non requiritur aliqua litis contestatio, sed satis est solius citationis executio per textum *l. si quis postea, ff. de iudic. cap. Præposuisti, de for. comp.* Marant. *disput. 6. num. 20.* Tondut. *ibid. cap. 30. nu. 22.* Molin. *de primog. lib. 4. cap. 21. nu. 6.* Carracciol. *ubi sup. nu. 20.* & Anichin. *de prævent. cap. 4. quest. 3. nu. 24.* ubi ostendit hanc præventionem ad effectum iurisditionis differre ab aliis. Ideò si duo Iudices, alter per actorem, alter per reum in eadem causa impetrentur, cum debeat ab uno causa advocari, & alteri, qui prævenit committi, ille dicitur prævenisse, qui in executione citationis prævenit, quamvis post aliam eam decreverit.

Licet enim decretum ardeat actorem, non tamen ardeat reum ad comparandum coram eo, Bisign. d. c. 1. de offic. deleg. Rot. dec. 9. de dol. & contum. in antiq. Uberr. de cit. c. 10. num. 353. Inspiciuntque semper circa præventionem quoad partes executionem citationis, Felin. in cap. *Gratum* extr. de offic. deleg. nu. 5. Et hoc procedit in omnibus causis, etiam criminalibus. Quinimò si concurrant citatio, & comprehensio, quoad præventionem attenditur citatio, ut latè per Socin. in cap. *Proposui*, extr. de for. comp. licet in multis locis contrarium observetur, ut per Boss. in prax. tit. de for. comp. num. 99. Guazzin. tom. 1. num. 13. & seq. Citatio verò debet esse legitima, ac durare instantia, in qua emanavit. Quia, ad inducendum perpetuitatem jurisdictionis, non sufficit aliquis actus, qui non sit legitimus, cap. pen. extr. de for. comp. Glof. fin. in cap. cum plures, de offic. deleg. in 6. Put. dec. 2. de offic. deleg. Rom. conf. 412. & singul. 146. Boss. ubi supra nu. 105. Uberr. loc. cit. c. 13. nu. 14. 10. 3. Unde, si citatio fuisset valida à principio, & malè esset executioni demandata, adhuc non perpetuaretur jurisdictio, Franch. in cap. *Ubi debitus* num. 1. de appell. & Uberrus eo loco. Actus enim quovis modo nullus, non habetur in consideratione, neque aliquem operatur effectum, de quo latè Felin. in cap. *Ex tenore* num. 2. extr. de rescript.

11 Limitatur tamen hæc conclusio, si nimirum citatus aliunde notitiam habuisset, vel spontè comparuisset. Quia tunc, non obstante nullitate citationis, inducitur perpetuatio jurisdictionis, Felin. in d. cap. *Gratum* num. 4. Uberr. d. cap. 13. num. 134. Quam materiam etiam latè tractat Socin. in d. cap. *Proposui*, & Boss. remissivè eo n. 105. & Guazzin. d. tom. 1. Et hæc procedunt quando jurisdictionis subsistit à principio; At si sit nulla, vel Iudex ea omnino careat, partes neque tacite, neque expressè eam prorogare, aut valide possunt; nec Iudex eo casu per processum ad ulteriora, etiam parte non opponente pronunciat, se esse Iudicem competentem, sed processus semper est nullus, præterquam in certis casibus, ut per Gemin. in cap. 1. nu. 12. & in cap. *dispendia* in princ. de rescript. in 6.

12 Et quamvis dubium sit, an per alium actum positivum ante citationem, nempe subdelegationem causæ, ac similis, perpetuetur jurisdictio, ut tenet Gemin. post Glof. in cap. *Cum plures* num. 11. & 14. in cap. *Quamvis*, & in cap. *si à subdelegato*, de offic. deleg. in 6. Receptior tamen opinio est, quòd requiratur saltem decretum citationis, ut notat Boer. in d. cap. *Gratum*, d. cap. *Relatum* extr. de offic. deleg. Neque in Criminalibus inquisitio dat præventionem, nisi adit citatio, Bald. in l. 1. C. de confes. Boss. loc. cit. num. 193. & fusè Guazzin. loc. cit. nu. 3. & 4. Et, si sint plures Iudices in eadem causa, perpetuata jurisdictione quoad alios d. cap. *Cum plures*, ubi Gemin. n. 11. & 14. Perpetuata autè nunquàm dicitur quoad ea, quæ non fuerunt expressa, nisi in connexis, vel nisi actus, per quem inducitur perpetuatio, respiciat tam expressa, quam non expressa, & in quibusdam aliis casibus, quos recenset Felin. in cap. *Pastoralis*, §. *Quoniam* num. 2. extr. de rescript.

13 Id limitatur in habentibus jurisdictionem voluntariam, ut in arbitris, ad quorum jurisdictionem perpetuandam requiritur contestatio litis, l. si convenerit, ff. de jurisd. omni. jud. Card. in Clem. *Procuratorem*, num. 3. de proc. Item quòd procedat in Iudice Ordinario, vel delegato à Principe. Quia in delegato ab inferiori non sufficit decretum citationis, sed requiritur alius actus, Put. dec. 2. de offic. deleg.

14 Perpetuatio vero jurisdictionis inducitur eodem modo etiam quoad illum, ad cujus instantiam citatio decernitur, vel sit alius actus, quamvis non devenit ad notitiam citati. Quòd vero ad adversarium non perpetuatur jurisdictio, nisi exequuta citatione, Clem. 2. ut lite pend. Roman. conf. 330. sub init. Felin. in d. cap. *Gratum* numer. 5. Callad. decis. 1. de rescript.

Cessatque omnis difficultas in casu, quo fuerit petitorium, & obtentum mandatum de manutentione contra ipsum Clericum citatum. Nam tunc satis dicitur intervenisse litis contestatio, quatenus esset necessaria, dum sumus in executivis, & summariis, in quibus vel nulla requiritur litis contestatio, Rot. coram Buratt. dec. 277. num. 8. & in rec. dec. 225. num. 16. p. 9. & in aliis congestis per Posth. de man. obser. 80. num. 1. & seqq. vel, quatenus requireretur primus actus, & prima petitio habet vim litis contestationis, Rot. coram Seraph. dec. 920. num. 3. & coram Mantic. dec. 204. num. 14. & Posth. d. obs. 80. num. 14.

Nec obstaret, si laicus à præcepto Iudicis Ecclesiastici appellaret ad Auditorem Cameræ Apostolicæ, ideoque agnita illius jurisdictionis. Primo, quia constare debet de mandato procuræ illius, qui appellavit. Certum enim est, sine mandato speciali jurisdictionem non prorogari in præjudicium principalis, sicut ad effectum præventionis advertit Tondut. d. part. 1. cap. 9. & 59. num. 47. Hondend. conf. 21. num. 25. lib. 1. Deinde quia, cum potuerit haberi recursus, seu appellari à denegata remissione causæ, facta per Iudicem Ecclesiasticum, qui alleganti, causam esse præventam in foro laicali, noluit eam ad illum remittere, non dicitur ob id consensisse in jurisdictionem Auditoris Cameræ ad effectum cognitionis causæ ex allegatis per eundem Tondut. eo loco num. 7. 39. cum seq. Cum maximè passim expendantur hujusmodi appellationes in Tribunali Auditoris Cameræ sine ullo mandato principalium, & à decretis, seu sententiis etiam fori, à quo appellatio non devolvitur ad Auditorem Cameræ, ideo potest appellatio intelligi à foro laicali, ut ab expeditione appellationis, tanquam ab actu æquivoco, non possit inferri ad agnitionem jurisdictionis, cum ad hunc effectum requiratur agnitio expressa, vel tacita resultans ex actu necessario, quæ excluditur ex antecedenti oppositione cum protestationibus antea factis. Denique cum Auditor Cameræ habeat utramque gladii potestatem inter Ecclesiasticos, & laicos, sicutque competens inter omnes, non potest dici, quòd fuerit aditus, tanquam Iudex Ecclesiasticus potius, quam uti laicus pro defensione jurisdictionis Iudicis laici, & appellatio dum fuit interposita pro declinatione fori, clarè ostendit causam non fuisse introductam, neque radicam coram Ecclesiastico. Quia declinatio excludit consensum in Iudicem, & contestationem litis coram Iudice declinato, Barr. in l. non videtur, ff. de judic. Mantic. d. dec. 204. n. 8. & 9.

Si vero ageretur de aditione, & acquisitione hæreditatis Clerici, & inter ejus hæredes aderit Clericus, certum est, quòd sicut iste non potest citari à Iudice laico, ita quoad ipsum legitime præveniri potest jurisdictionis Iudicis Ecclesiastici, ac proinde etiam quoad laicos interesse connexum habentes, cum persona Clerici, ut dignior, trahat ad se laicos, juxta cap. *Quòd in dubiis* extr. de consec. Eccles. ac Bart. in l. *precipimus*, C. de appell. & juxta veram opinionem, quam, reprobatam contraria, tenet S. Rotà in recent. decis. 196. num. 1. & seq. par. 11. & in Perusina attentatorum 17. Aprilis 1614. coram S. M. Innocentio X. & in Perusina fideicommissi de Garofanis 23. Junii 1630. coram Dunozeo passimque alibi, ac docent Thom. del Bene de *Immun.* cap. 6. dub. 13. nu. 4. & seqq. ac de *parlam.* dub. 4. subsect. 39. Sperell. decis. 24. num. 11. & seq. Scac. de *judic.* cap. 11. nu. 24. qui testatur de praxi, ac Tondut. d. par. 1. cap. 13. num. 5. aliique plures, & declaravit sæpius S. Congregatio Immunitatis, ut Tom. 1. tradidi. Et in specie docent Marant. in prax. p. 4. d. 11. num. 21. Gratian. *discept.* 641. nu. 1. & seq. Seraph. dec. 997. Barr. in l. *precipimus*, §. *eadem observando*, C. de appell. Staph. de *lit. just.* §. *dicendum est modo* sub nu. 2. Marchesan. de *commis. advoc. caus.* §. 3. nu. 83. p. 2. Etiam si hæredes pro majori parte sint laici, Socin. conf. 12. num. 17. lib. 2. Surd. conf. 222. num. 2. in fin. Carol. de Grass. *effect.* 1. num. 140. & alii, quos refert, ac sequitur Ricciul. de *person. que in stat. repr.* vers. lib. 3. cap. 19. num. 4.

18 Licet enim singuli hæredes pro virili conveniantur; quia tamen omnium est una, eademque ratio defensionis, quippe qui ex eodem fonte communis auctoris tenentur, ideo jus laicorum non est separabile à jure Clerici, Gratian. d. discept. 641. sub n. 1. Ubi subdit, quòd alioquin sequi posset sententia contra sententiam, Boss. de for. comp. n. 141. in fin. Ubi quòd causa semper est individua, quando nascitur ex eodem facto.

19 Eoque magis inseparabile est jus laicorum, & Clerici, quando omnes vivunt in communi, ideoque executio faciendae esset in bonis communibus, Seraph. d. dec. 957. n. 11. Afflict. dec. 213 in fin.

20 Data igitur inseparabilitate jurium, regula est, quòd Clericus, tanquam dignior laicum trahit, Socin. in cap. 1. num. 18. de for. comp. 10. Aloyf. de Leo l. Qui sub pratextu numer. 2. C. de sacros. Eccl. Add. ad Alex. consil. 122. v. Uterque lib. 4. Gaill. obser. 37. num. 2. lib. 1. Farinac. qu. 8. num. 151. cum aliis, quos adducit de Grassis d. effect. 1. num. 137.

21 Proceditque tam in civilibus, quam in criminalibus, ex generali regula tradita à Doctoribus in l. nulli, C. de judic. quòd si plures simul delinquant, omnibus ab eodem Iudice judicandi sunt. Quare cum laicus Iudex, non solum sit minus dignus, ac impotens, sed incompetens; Iudex autem Ecclesiasticus sit dignior, & non incompetens, quamvis ordinariè incompetens, ad hunc potius, quam ad illum pertinebit in hoc casu Clericum, & laicos simul judicare.

22 Hinc est, quòd si committitur causa contra laicum, omnesque alios sua interesse putantes, prout fieri solet quotidie, cum hujusmodi clausula non comprehendat majores, vel digniores expressis, non potest vigore illius commissionis procedi contra Clericos, quamvis prædictus laicus ab eis causam habeat, dummodo de competentia excipiatur, cap. Sedis extr. de rescript. Clem. non potest. de procur. Rot. dec. 8. de rescript. in nov.

23 Hæc tamen conclusio intelligenda est, quando Clericus, & laicus simul conveniuntur, uti singuli, secus autem si conveniantur, uti universi; ut nimirum si esset Collegium, vel Universitas. Nam tunc si major pars est laicorum, reputantur omnes, ut laici, & conveniuntur coram Iudice laico. Si verò major pars est Clericorum, conveniuntur coram Iudice Ecclesiastico. Felia. in c. 1. extr. de prescript. Marant. in spec. dist. 10. n. 23. Et de hoc loquitur Rota in Mediolanensi bonorum 18. Martii 1648. §. Tandem non obstat coram Bichio.

24 Clericus verò succedens laico, an teneatur litem agere coram Iudice Ecclesiastico, Doctores variant. Afirmant Butt. Abb. & Felin. in cap. quia verò extr. de judic. & ibid. Dec. col. fin. Hoc idem tenent Lancelot. & Jacobin. in l. heres absens in princ. ff. de judic. Cagnol. in l. 2. num. 186. C. de pact. inter empt. & vend. Rip. in cap. decernimus n. 22. de jud. Ial. in l. Emancipati n. 3. C. de collat. Ferdin. Vasquius de succes. §. 22. n. 70. & ambigunt loquitur Rota in antiquis dec. 552. clarissimè tamen in Bituntina census 8. Junii 1646 coram Cardinali Corrado. Et quod dicitur de Clerico procedit etiam in loco pio, qui sæculari non subest. Qui autem dicatur locus pius, dicit Rota in Mediolanensi bonorum 18. Martii 1648. coram Bichio, & in Milevitana bonorum 10. Februarii 1651. coram Melio, ubi de Hospitali cum distinctione, si gubernetur à laicis, vel à Clericis.

25 Negant verò Angel. & Paul. de Cast. in d. l. heres absens, §. 1. Io. de Imola in l. si cum hominem, ff. de fidejuss. Alex. ad Bart. in auct. & consequenter sub n. 19. C. de seno. & inter l. Roman in l. si constante, §. fin. num. 14. in fin. ff. sol. matr. & ibidem ante eum Bald. & Raph. Comenl. Barbat. conf. 1. vol. 4. & in cap. Quia num. 45. de judic. ubi Aretin. Mil. in v. Miles, Bertachin v. Clericus convenitur num. 16. Marant. in spec. p. 4. disp. 11. numer. 79. Cagnol. in d. l. 2. numer. 249. C. de pact. int. empt. & vend. Gulielm. de Bened. in rep. cap. Raynuccius, v. Uxorem num. 124. de testam. Boer. decis. 69. numer. 32. Surd. consil. 222. num. 16.

vol. 2. & dec. 110. numer. 2. & seqq. Covar. pract. 99. cap. 8. nu. 2. & 3. Esequè communem opinionem, testatur Vilalob. v. Clericus sub num. 70. & ibi Io. Fichard. sub num. 72. Viv. lib. 2. opin. 48. Gregor. Lopez l. 57. tit. 6. par. 1. v. Demanda, Did. Per. in l. 3. tit. 13. lib. 3. ordin. Jo. Martinez de Clau. in antinom. jurisd. li. C. num. 26. Petr. Nuñez de Avend. de execut. mand. Reg. cap. 1. numer. 33. Roderic. Suar. in l. post rem extens. 2. num. 4. Parlador. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. §. 1. num. 10. Anton. Quesad. quest. cap. 4. num. 7. Spin. in spec. testam. glos. 33. num. 72. Ceval. pract. opin. com. contra com. 9. 36. nu. 9. Eman. Suar. in thes. recepti sent. §. Clericus, num. 104. Garz. Mastil. dec. 79. num. 3. Gaill. d. obs. 37. num. 8. Vigill. decis. 38. censur. 3. aliique. Quia in hoc casu Clericus convenitur, quatenus repræsentat personam defuncti laici. Quam opinionem non ambigit, in sum. decis. de for. comp. numer. 35. esse communiore calculo probata, & æquiorè appellat Gaill. loc. cit.

Alii verò, qui propius ad veritatem accesserunt, distinguunt. Si instantia nondum inchoata fuerit contra laicum, illa non transit in Clericum successorem, sed omnino coram Iudice Ecclesiastico conveniri debet, Bartol. in d. l. heres absens, & ibi communiter Doctores, Dec. in d. cap. Quia num. 11. Butt. Panorm. & alii ibidem, Covar. d. c. 8. nu. 4. Et hanc communem opinionem compellat Gaillus ubi supra num. 10. Tunc enim Clericus non solum quoad personam, sed etiam quoad hæreditatis bona à jurisdictione Iudicis laici exceptus est, ut rectè docent Abb. in d. c. Quia, Farinac. q. 8. num. 47. ampl. 17. Scac. lib. 1. cap. 11. nu. 29. & aliquos citat, & sequitur Carol. de Grass. effect. Cler. 1. n. 282. Quibus ad stipulatur Rodriq. in sum. tom. 1. cap. 216. n. 15. Megal. in 3 p. lib. 3. c. 10. nu. 59. Grass. par. 1. dec. lib. 4. cap. 18. num. 126. Coriolan. in Bull. Cæn. ex com. 16. Hevia in Cur. Philip. par. 1. §. 5. num. 20. Castil. p. 1. dec. 2. Pereir. de man. reg. par. 2. cap. 30. num. 6. Ceval. de cognit. per viam viol. par. 2. q. 40. num. 9. alios adducens Reginald. 10. 1. lib. 9. cap. 23. num. 352. Delben. de immun. cap. 7. dub. 6. n. 4. Quod certius, æquius & receptivum vocat Pueron. ad can. 15. Bull. Cæn. num. 66. ubi ait, vix aliquid probabile fundamentum suadere contrarium, suffragarique mitè, quòd privilegium personæ omnino attendendum sit, cum tunc nulla adsit præventio, quæ obstat ex Carol. de Grass. num. 278. & Covar. concl. 3. qui concl. 5. optimè id extendit ad casum, quo pateretur executio contractus, sive instrumenti publici, quod appellant garantigatum, quo se coram Notario obligasset laicus defunctus ad aliquid solvendum, vel faciendum. Quia cum ex illa obligatione non dicatur incepta lis, etiamsi tale instrumentum dicatur habere semper paratam executionem, hæc non nisi coram Ecclesiastico Iudice petenda est. Etenim statim atque est facta translatio, tunc respectu conventionis non consideratur amplius persona defuncta, si post mortem, & successionem movetur iudicium, sed persona, quæ succedit, & convenitur, ut tradunt Doctores in d. l. heres absens in princ. ff. de judic. & Covar. d. cap. 8. numer. 4. Gloss. in regul. 12. qui de reg. jur. in 6. Gemin. & Præpos. in d. can. Clericum nullus 11. quest. 1. Abb. & Doctores in d. cap. Quia de judic. ubi Dec. num. 11. ait, non esse in hoc dubitandum, latè Roland. de confect. invent. c. 23. n. 21. & seq.

Si verò instantia contra laicum jam cœpta fuerit, tunc illa transit in Clericum successorem, maximè lite contestata. Ita voluerunt multi ex Doctoribus, qui negativam tuerentur, & nominatim scribit Spin. in spec. testam. gloss. 33. sub num. 75. ac Ceval. quest. 588. num. 15. Gaill. loc. cit. num. 8. & seqq. quam veriorè appellat, & in Camera approbatam, Glossa & Doctores in d. cap. Quia de judic. Abb. in cap. fin. de fid. instr. Viv. opin. 108. testans de communi. Covar. pract. 9. cap. 8. concl. 2. citans novem ex antiquioribus, Bartol. & Ial. in l. testamenta C. de testam. & in d. l. quas actiones num. 39. de sacros. Eccl. Cast. in d. l. heres absens num. 4. in fin. & in l. si constante §. fin.

num. 5. ff. sol. matr. ubi communem dicit, quem multi alii sequuntur, quos refert Felin. in d. cap. Quia, & Boer. dec. 69. Socin. cons. 91. Angel in §. actionum n. 17 insti. de act. Imol. in l. Si cum hominem ff. de success. Roman. & Alex. in d. l. Si constanter, Surd. cons. 222. lib. 2. Farinac. de inquis. d. 9. n. 40. Et in eandem sententiam videtur inclinare Carol. de Grass. d. effect. 1. n. 290. cum pro ea citet 38. Auctores, alios etiam citat Diana resol. mor. par. 1. r. 2. resol. 24. & sequitur Fontanel dec. 11. n. 22. ac alibi, & ex scribentibus ad Bullam Cœnæ, Ugol. c. 15. §. 41. Grass. alios citans lib. 4. dec. c. 18. n. 128. & Reginald. loc. cit. Ubi etiam ait, quod testamentum, in quo laicus constituit Clericum hæredem, aperiendum est, ac declarandum, & publicandum coram Iudice seculari. At verius est, hoc esse mixti fori, & fieri posse coram utroque Iudice. Et tandem pro eadem opinione citantur illi, qui tenent, causam civilem cœptam contra ipsum Clericum ante Clericatum, coram Iudice laico, terminandam esse coram eodem Iudice. Hi sunt Pereira de man. Reg. ar. 4. num. 38. Barbol. in l. Si quis posteaquam num. 203. ff. de indic. Carol. de Grass. cum 13. Auctoribus ubi supra num. 239. Ac ii, qui tenent, quod lis contestata coram Iudice Ecclesiastico cum persona defuncta Clerici, continuari illa debebit contra laicum hæredem Clerici coram eodem Iudice Ecclesiastico, ut Riccius p. 4. dec. 218. per totam, & Dian. p. 1. r. 2. ref. 24.

28 Probatur his præcipuis rationibus. Primò quia cum jam in iudicio quasi contractum sit cum defuncto, iudiciumque coram seculari Iudice cœptum, ideo ibidem finiendum, text. in l. Ubi cœptum ff. de iudic. A deoque certi juris est, instantiam ad hæredes transire d. l. hæres absens. ff. eod. Ubi Doctores communiter, quem textum dicit optimum Covarruvias, text. in l. Si petitur, & in l. tam ex contractibus, & in l. Si in, qui Roma, d. iii. text. in l. Si cum hominem, ff. de fidejussor. l. venditor, l. Si quis postea, quem textum etiam optimum appellat Grass. ff. eod. l. 4. §. Ex his, ff. de verb. oblig. l. 3. C. de hæred. act. Batt. ibid. n. 2. Panorm. & Felin. in d. cap. Quia, Marant. p. 5. n. 12. Soc. reg. 181. facitque text. in cap. Proposuisti, de for. com. d. c. Quia, de iud. ut ob cœptum coram uno Iudice iudicium, res affecta reali onere dicatur, ac proinde obnoxia tali Iuci in quemcumque sic transit ex d. l. Si quis posteaquam, ff. de iudic. & tanquam stigmatizata, ut ab Abb. in c. Ecclesia S. Mariae n. 25, in lect. & n. 39. in rep. de consti. Id. Andr. in reg. fin. de reg. jur. in 6. Butr. & Imol. ibid. Capr. concl. 15. num. 47. & seq. Lap. alleg. 101. Anchar. in cap. 1. de consti. Arct. in c. Quod si Clerico, de iud. Qui ad terminos diverforum statutorum secularium per hanc rationem docent afficere personas Ecclesiasticas, quod ante susceptum forum statuta personas affecterunt ex l. 1. §. fin. ff. de reb. eorum.

29 Deinde, quia Clericus ob Iudicis reverentiam, ac vinculum in lite contractum non declinat per fori supervenientiam iudicium jam cœptum, nec delicti cognitionem, nec fidejussionem præstitam, nec obligationem ante Clericatum initam, ut in bonis luat, vel satisfaciat, quemadmodum habet Marth. cent. 3. cas. 221. & Sac. Congregatio Civitatis Castellæ die 18. Februarii 1631. apud Secl. in secl. can. c. 18. n. 17. Ergo debet multò magis hoc idem sustinere, ut laici hæres, cum hæredis & testatoris persona eadem in iudiciis existimetur ex §. 1. auct. de iur. iur. Unde sicuti defunctus tenebatur respondere coram Iudice laico, ita & hæres illius, quilibet sit: Quia non potest ob proprium commodum venire contra factum defuncti l. si ab eo, C. de lib. caus. & l. Si credit. C. de ser. pig. de manum. & l. Filius, C. de revoc. his. que in frau. cred. & Successores, C. de solut. Sed tenetur illud ratum habere, tanquam proprium, & in hæreditate defuncti semper spectatur persona defuncti, non autem hæredis, l. hæreditas, ff. de acquir. rer. domin.

30 Postmodò, quia ex præventionem dicitur perpetuata lis sub Iudice, qui prævenit, d. cap. Proposuisti, de for. comp. & d. l. Si quis posteaquam, ff. de iudic. ibi: Si quis posteaquam

in ius vocatus est, miles alterius fieri esse cœperit, in ea causa ius revocandi fori non habebit, quasi prævenit. Censeturque quasi quodam pacto laicus defunctus obligasse litem in illo foro ex l. 3. §. Idem scribis, ff. de pecul. Pacta autem servanda sunt per per hæredem quemcumque.

Explicant hanc sententiam Covarruvias, & alii primò, ut lis tunc dicatur cœpta, non solum quando fuerit contestata, sed etiam post primam instantiam ex l. defuncto ff. de procur. Secundò eam explicat Carol. de Grat. n. 291. & n. 124. ut non habeat locum, quando instantia esset perempta. Idem enim tunc est, ac si lis nunquam fuisset mota. Tertio, ut nec habeat locum, quando iudicium, cœptum ex quovis capite esset nullum. Tunc enim idem est, ac si non esset cœptum, cum invalidi actus nullus sit effectus, de Grat. n. 298. & 1242. Quarto, ut nec habeat locum, quando per partes liti fuisset cessum; tunc enim iudicium dicitur solum, & non amplius pendere, idem n. 318. & 1245. Quintò, ut nec habeat locum postquam in causa defunctum esset; quia tunc censetur finitum iudicium. Unde si nova controversia etiam pendens ex eadem causa emergeret, apud Iudicem Ecclesiasticum esset dirimenda. Secus est si à sententia esset interposita appellatio, quia tunc durat eadem lis, cum hic sit appellationis effectus, ut per eam fingatur non iudicatum, vel si post sententiam remaneret lis de aliquo articulo, qui simul cum tota causa esset discussus, vel esset inseparabilis ab illa. Tunc enim censetur omnino accessorius ad causam, ac proinde illius naturam sequi deberet, idem n. 1246. Sextò, ut non habeat locum, quando lis esset quidem super re hæreditaria, aut ejus causa, sed non tangeret Clericum formaliter, quatenus hæres est laici defuncti ejusque in obligationibus successor, verum sub alia ratione, Covarruv. concl. 6. Addit tandem de Grass. n. 319. si rei, super qua est lis, laicus defunctus fuerit prædo, restitutionem peti posse à Clerico hæredo coram Iudice laico, idque ex auctoritate Baldi in l. fin. q. 6. C. de ed. & D. Adrian. 101. & aliorum. Loquitur autem generaliter non distinguens, an lis fuerit cœpta, vel secus, ac proinde videtur id fieri posse, etiam si lis non fuisset cœpta. Sed quia non apparet, quomodo malitia laici defuncti transeat in Clericum, ideo si lis non fuerat instituta non videtur Clericus trahendus pro ea rapina ad forum laicum, præsertim cum titulus rapinæ criminale iudicium aliquo modo efficiat.

At nihilominus constanter tenendum est cum iis, qui rectissime volunt, quod Clericus, hæres laici, non teneatur prosequi coram Iudice seculari, ne litem quidem contra laicum, qui successit, incœptam, & contestatam, sed sit de novo super eadem re, vel actione coram Iudice Ecclesiastico conveniendus. Quia sive lis fuerit cœpta, & contestata coram Iudice seculari, sive non, semper eodem modo militat ratio ejus exemptionis à Iudice seculari, cum præventio Iudicis secularis nec tribuat, neque tribuere possit ipsi jurisdictionem adversus Clericum, nec derogare potestati Ecclesiasticæ. Et quia ex opposita sententia sequeretur inconveniens, quod scilicet frustra daretur contra Clericum hæredem laici condemnationis sententia. Quandoquidem executioni mandari non possit, nisi per Iudicem Ecclesiasticum, qui cum non subiacet eidem Principi, cui subest Iudex laicus, non teneatur, nec cogi posset dictam sententiam executioni mandare.

Unde, licet laicus prædecessor Clerici fuerit præventus, imò & condemnatus, & sic videatur, quod idem Iudex laicus debeat executionem facere, nõ obstante, quod personæ conditio sit mutata, imò & cognoscere propter præventionem, ex notatis per Host. in cap. 1. de oblig. ad raisoc. & d. cap. Præstulasti, de for. comp. & d. l. Si quis posteaquam ff. de iudic. Cõtrarium tamen est probabilius. Quia hæc non est eadem persona præventa, cum sint diversæ personæ debitoris laici, & Clerici. Quare videtur contrasentendum, quod imò Clericus debeat audiri super oppositione sua in foro Ecclesiastico juxta notata in auct.

Ut omnes obed. Iudic. Provin. S. Hoc consideratis, & per Archid. in cap. 5. de Cler. conjug. in 6. & per Jo. Andr. in novell. tit. de duell. Præsertim quia, cum contra heredem fieri debeat executio, oportet præmitti vocationem, & aliquam causæ cognitionem, quam in Clericis Iudex secularis non potest præmittere ex adductis per Innoc. de iudic. c. Quia vero in fin.

Præterea probatur ex textu in l. 3. C. de jur. fisci, lib. 10. ubi Gloss. Bart. & Doct. & in lege commendat. C. ubi caus. fisco. & ubi Salicet. Ibi enim habetur, quod emptor, & quilibet creditor fisci, vel qui habet regressum contra fiscum de eius evictione, si conveniatur, & denunciatur litem fisco, qui illam in se suscipiat, actor tenetur accusare iudicium, & agere contra fiscum coram Procuratore Cæsaris, idque propter fraudem evitandam, & in honorem Cameræ Cæsareæ. Quam sententiam dicit crebriorem, & magis communem Cagnol. in l. venditor n. 16. C. de iudic. Atqui Clericus est æquè privilegiatus, ac Fiscus, ut alibi probavimus, atque adeo Iudex Clerici etiam est ad eundem. Et hinc est, quod dominus directus nominatus in dominum ab usufructuario, emphyteuta, & colono, si comparet pro suo interesse, trahit actorem ad forum suum, ut Ecclesia ad Ecclesiasticum, Fiscus ad Procuratorem Cæsaris, ac proprietarius ad suum Iudicem, Cagnol. in d. l. venditor n. 18. lim. 4. Boer. dec. 69. n. 28. & 30. Rota Lucen. dec. 34. p. 1. Rimin. sen. conf. 344. vol. 3. Mynsinger. conf. 47. n. 14. & seq. Natt. conf. 324. vol. 2. Frid. Scot. conf. 37. col. 2. vol. 1. Abb. in cap. fin. n. 18. ut lit. non contestata. & num. 23. & seq. Rimin. jun. conf. 237. num. 77. vol. 3. Cavalcan. de usuf. num. 217. Idque propter jus, quod habent in re.

34 Ac tandem, quia sive lis sit cœpta, sive non, semper attenditur tempus petitionis, quando agitur contra debitorem, effectum Clericum per Cyn. in l. nullus C. de iudic. Bald. in l. 2. n. 20. & seq. C. de eden. text. in cap. Si Clericus laicum, cap. cum sit generale, & cap. Diligentis, de for. comp. & not Bart. in d. l. hæres absens sub princ. ff. de iudic. Dec. conf. 600. n. 6. Mar. Socin. in cap. Si quis Clericus fall. 28. de for. comp. Felin. in cap. Ecclesia S. Maria n. 101. de constit. & in cap. Quia G. n. 3. de iud. facitq; ad rem idem Marian. Soc. in cap. Proposuisse n. 46. & seq. & n. 53. de for. comp. Purpur. conf. 77. vol. 1. Clat. prac. crim. S. fin. q. 36. col. 3. Vasquez lib. 3. §. 22. lim. 17. nu. 60. & 70. Ergo etiam quando agitur contra Clericum heredem laici.

35 Hanc sententiam præter allegatos docent Gloss. in c. Clericum nullum II. q. 1. Abb. Felin. Dec. Imol. Burr. & alii in c. Quia, de iudic. Bartolus sibi contrarius, Lancelot. Jacobin. & Curt. jun. in ea l. hæres absens, ff. de iudic. Carocc. in tr. de excus. p. 2. q. 57. Ubi dicit, quod hæc est vera, & communis opinio, & idem Dec. & Aretin. in d. cap. Quia firmant, ab hac opinione in praxi non esse recedendum, Fabr. conf. 12. de iudic. Mar. Anton. lib. 1. resol. 49. n. 2. Ambrosin. de immun. c. 20. nu. 45. Tamburin. de jur. Abbat. tom. 1. disp. 15. q. 19. n. 27. & seqq. Ubi subdit, quod Clericus, qui coram Iudice laico depositum recepit, non possit à Iudice laico ad illud reddendum cogi, & Clericus coram Iudice laico, si sua interesse putaverit, citatus compareat, neque teneatur stare sententiæ à Iudice laico datæ. Subscribunt Alter. de censur. tom. 1. lib. 5. disp. 16. cap. 1. cas. 3. Bonacin. de leg. 5. disp. 10. qu. 2. pun. 1. §. 1. num. 25. & in Bull. Cœn. tom. 3. disp. 1. q. 16. pun. 1. nu. 18. Duard. in eand. Bull. can. 15. numer. 3. Bellet. par. 1. disquis. Cleric. numer. 6. Molfes. in consuet. Neapol. par. 2. q. 8. Squillant. de privileg. Cler. capit. 7. dub. 3. numer. 58. 75. & 82. Diana d. par. 1. tr. 2. resol. 24. & p. 4. tr. 1. resol. 21. Marth. de iurisd. p. 1. cent. 1. cas. 34. numer. 14. qui contra Doctores contrariæ sententiæ, & contra Gabriel. Pereir. de man. Reg. in concordat. Regis Alphonsi III. ar. 4. numer. 38. & Barbolam in d. l. Si quis posteaquam num. 203. tenet, non esse de jure, quod laicus, effectus Clericus, quoad causas civiles respondeat in iudicio, ubi prius citatus fuerat, Anton. de Ripol. de iurisd. omn. Iudic. cap. 1. numer. 192. qui à fortiori tenet, quod si Clericus succedens laico

possideat rem specialiter hypothecatam, ratione talis hypothecæ conveniri non possit coram Iudice seculari, & pro eadem stant, qui negant, litem cœptam adversus laicum coram Iudice laico prosequendam esse coram eodem, etiam si ille fiat Clericus, de quo nos alibi. Ac præ cæteris eam sequitur Rot. Romana in antiq. dec. 5. de for. comp. & coram Seraph. in Florentina domus post Boer. Covar. & alios 10. Iunii 1595. & in d. Bituntina centus 5. Iulii 1649. coram Arguelles, ac declaravit sapius Sacra Congregatio Immunitatis, præsertim in Umbriaticensi 4. Decembris 1629. & in Nullius 27. Septembris 1632. decernens Clericum, etiam si sit hæres laici, & lis incœpta, seu contestata fuerit in vita testatoris, conveniri non posse coram Iudice laico. Et servat Signatura, in qua, ut testatus est in plena audientia Eminentissimi Cardinalis Iulius Socchertus, sa. me. Urbanus Octavus anno 1637. declaravit talem Clericum trahere laicum ad Iudicem Ecclesiasticum, & quidem in casu fortiori, in quo scilicet Ecclesia successerat laico, & laicus jamdiu litigaverat coram laico, & nihilominus non obstante causæ instructione coram eo, fuit ita resolutum, & propterea semper postea fuit avocata causa à seculari, & commissa Ecclesiastico. Et hoc etiam videtur sensisse Rota in d. Bituntina centus 5. Iulii 1649. coram Arguelles. Ex quo patet, non esse amplius de hac re dubitandum, fallumque esse, quod asserit Deibene d. c. 7. dub. 6. in fine, nempe quod è contra potius oppositum in dies iudicari videatur.

Et si non negarim, quod olim, quando Clericus comparabat, non uti principalis, sed uti accessorius, vel necessarius defensor pro laico convento aliter servabatur. Nam tunc ipse quoque debebat coram Iudice seculari comparere. Ideoque Signatura antiqua, quando laicus conveniebatur super re empta, & Clericus nominatus venditor ab emptore, volebat in se iudicium suscipere, tanquam defensor, petebat causam avocari à Iudice seculari, & eam committi Ecclesiastico, fuit aliàs solita iudicare, quod Clericus accederet ad Iudicem laicum, etiam quod vellet totum iudicium in se assumere juxta notata per Gloss. Bart. & Bald. in l. 1. C. ubi in rem ad. Bart. in l. solutione ff. de solut. Abb. in cap. Quoniam frequenter extr. ut lit. non contest. in cap. fin. extr. de empt. & vend. Angel. in l. non solum §. Quod vulgus ff. de usuf. Aretin. in §. Actiones Insti. de ad. licet ibi dicat, contrarium servari, Anchar. in c. Easqua de reg. jur. in 6. & in c. 1. de Cler. conjug. pariter in 6. & conf. 33. Et Socin. de communi conf. 91. n. 14. vol. 3.

Rationes verò in contrarium adductæ haud difficile solvantur. Leges enim illæ civiles sunt, atque aded non sunt in præiudicium clericalis privilegii attendendæ, & multò minus in terminis clausulæ in Bulla Cœnæ Domini expressæ, quæ est, præter juris Canonici dispositionem. Eas tamen bene explicat Maitha, tanquam nil suffragantes oppositæ sententiæ, cujus argumenta dissolvit. Cæterum certum est, quod mutatio personæ regulariter mutat jus, & forum etiam in realibus, ut in specie per Gloss. in c. 1. §. qui de regul. jur. in 6. Bona enim sequuntur privilegium personæ, arg. l. Cum quidem, §. debiores ff. de usuf. Et sententia, vel instrumentum, quamvis aliàs habeat executionem paratam, hoc tamen intelligitur contra nominatos in sententia, vel instrumento, secus si agatur contra tertios possessores. Quia tunc requiritur citatio partis, & causæ cognitio.

Quod absque dubio procedit, si sit singularis successor, etiam rei litigiosæ; si verò sit universalis successor, & hæres, tunc requiritur etiam citatio, & causæ cognitio, sed non tanta Sufficit enim citatio, & cognitio ad probandum, illum esse heredem, deinde sic executio, ut per Franc. in cap. ex ratione n. 92. & seq. extr. de appell. Et licet hæres, & defunctus censatur una, & eadem persona in tantum, ut instantia cœpta contra defunctum transeat ad heredem, l. si eum hominem, ff. de fideiuss. & similiter obligatio defuncti transeat ad heredem, l. 1. C. de

actio ad hered. & contra hered. Et hæres possit conveniri coram Judice defuncti, *d. l. hæres absens, ff. de judic.* Hoc tamen fallit in Clerico hærede. Quia executio sententiæ contra defunctum non potest fieri contra hæredem, nisi eo citato, & probato, quod sit hæres. Quod quidem fieri debet coram Judice Ecclesiastico. Et hinc nunquam datur executio contra bona, & personam propriam heredis, nisi facta simili probatione.

39 Nec cautè subjicitur, quod successores ejusdem conditionis sint omnino, cujus principales personæ. Nam regulariter id falsum est in successoribus singularibus, solumque hæres universalis censetur eadem persona cum defuncto, *ut in auct. de jurejur. à mor. prest. in princ. l. stipulatio ista habere, ff. de verb. oblig. Bald. in l. un. C. de act. empt. & in l. 2. sub princ. ff. de hered. vel act. vend.* Præterea id verum, quando hæres non est privilegiatus, quemadmodum est Fiscus, & Clericus. Illud autem rectissime non consideratur amplius, tanquam hæreditas paterna, sed tanquam hæreditas aduentis, *§. l. instit. de hered. qual. & diff. l. Sed & si plures §. filio, de vulg. & l. qui Tertii, ff. de his, qui, ut indign. cum aliis, quos adducit Barbof. in l. post dotem n. 70. ff. sol. matr. & cumulavit Fontanel. in l. de pact. nupt. clau. 4. glos. 24. nu. 65. & in 2. 10. clau. 9. glos. un. p. 1. num. 76. & etiam Molin. de rit. nupt. lib. 3. quest. 92. ex num. 16.* Quia cum per aditionem confusa sint bona undecunque pervenerint, & unum filii patrimonium effecta, sequitur non esse attendendam, nisi personam ipsius filii: ita etiam hæreditas laici postquam acquisita est Clerico. Quippe hæreditas post aditionem dicitur proprium heredis patrimonium, ut notatur *in l. 1. §. Veteres de acquir. poss. Surd. de alim. tit. 1. q. 116. num. 1. & eleganter conf. 516. num. 11.* ac proinde omnino exemptum à foro laicali, cujus jurisdictionem Clericus nullo pacto prorogare potest per rationem expressam *in cap. Significasti, & in cap. diligenti, §. fin. de for. comp. Glos. ibid. v. manifesta, Panormit. similiter num. 1. in fin. & in c. Placuit II. q. 1. nimirum, quia tale privilegium fori non est personale, sed toti ordini Ecclesiastico publicè indultum. Juri enim publico pactis privatorum non derogatur, *text. in l. jus publicum, ff. de pact. cum similibus.* Sic neque Vasallus potest in alterius jurisdictionem expressè, vel tacitè, invito domino, consentire. Quod si fecerit, prorogatio nullius est præjudicii, sed dominus eum avocare rectè poterit per textum *in cap. Imperialem, §. Præterea si inter. & ibid. Glos. v. duos de prohib. feud. alien. per Freder. Afflict. pulchrè ibid. n. 23. cum seq. Bart. in l. 1. §. & post operis n. 7. ff. de nov. oper. nunc. Jac. ibid. nu. 11. in fin. Bald. in l. Si quis in conscribendum n. 2. C. de pact. quamvis fallat in multis casibus, quos notat Felin. in c. Cæterum n. 6. cum seq. de judic. Socin. in tr. regul. v. Jurisdictione, Curt. jun. de feud. par. 7. q. 5. num. 19. & nos alibi. Nam ipsius eximentis interest, ne subditus suus ab alio judicetur, neve talem jurisdictionem amittat. Dum enim ab aliis Judicibus eum eximit, eo ipso suæ jurisdictioni immediatè subiicit, Panorm. in cap. Cum tempore, de arbitr. n. 2. & ibid. communiter Canonistæ, quia privatio præsupponit habitum, *text. in l. Denm, ff. de verb. oblig. & in l. 3. §. 1. ff. de cap. dim.***

40 Quare quoties quæritur de renunciatione, vel prorogatione fori, an valeat, distinguendum est, utrum lex, vel Princeps disponat de foro favore superioris, an autem mera consideratione privatorum. Primò casu renunciatio, & prorogatio jurisdictionis fieri nequit absque consensu Superioris, ut in exemptis, vasallis, Clericis. Altero verò casu valet renunciatio. Et ita intelligenda est *d. l. Si quis in conscribendo, C. de pact. & jura, quæ de prorogatione partium loquuntur, atque in contractu adducta sunt.* Regulariter enim juri in suum, & alterius favorem introducto nemo renunciare potest, secus si de unius favore tantum agatur, Bald. *in d. l. Si quis in conscribendo, Fab. & alii Doctores communiter ibid.* Porro in quibus casibus renunciatio non valeat, vide plenè Felin. *in d. cap. Si diligenti, de for. comp.*

Potest igitur Clericus hæres laici, si viderit, Judicem laicum nolle desistere, & irritare actum, aut processum, recurrere ad suum Judicem Ecclesiasticum, etiam præter citatione judicis sæcularis, & instare, ut declaret processum nullum, actorem laicum amittere causam, teneri ad damna, & interesse. ac ut inibeat Judici sæculari, ne se intromittat in hujusmodi causa sub pœnis pecuniariis, & censuris, & sic evitare judicium sæculare, ut per Alex. *conf. 103. n. 5. vol. 5. & Purpur. conf. 26. n. 3. vol. 1. & Doctores in d. cap. Si diligenti, de for. comp. ac Rom. conf. 412. n. 2.* quod est attentè notandum pro Clericis, & locis piis, ut habita, citatione à Judice sæculari, illicò adeant pro responsione suam Judicem Ecclesiasticum, ut is provideat, ne trahantur ad forum sæcularem.

CONSULTATIO XII.

De præcedentia generatim. Item de modis componendi illius controversias, quæ, ut ait S. Concil. Trid. sess. 25. e. 13. de Regul. pers. sæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam sæculares, quàm Regulares. Ubi etiam de præcedentia Legatorum Regum, Principumve non pauca, solida, utilia, curiosa.

ET hæc quidem quæstio omnium cautissimè tractanda est; siquidem Magnatibus innatum scimus circa honoris sui prærogativas scrupulosè versari, nec ullius rei jacturam gravius, quàm ejusdem imminutionem patiantur. Quod Dux, nescio, quis à Carolo VII. Galliarum Rege interrogatus, quam ratione à fidelitate tot experimentis hæctenus sibi perspecta adduci posset, ostendere hac responsione voluit, si vel semel contumeliosè aliquid in me dixeris vel feceris. Et exemplo suo Andreas Doria, maris Præfectus demonstravit, qui à Francisco Primo, Rege Galliarum, quod verbo parùm honorifico ipsum exceperat, ad Carolum V. Imperatorem transivit. Carolus quoque Borbonius ob demandatam primæ aciei curam Alemonio, quam sibi deberi dicebat, ad eundem Imperatorem defecit, Jovius *lib. 2. hist.* Ideo cum inter Anglos, & Hispanos Bologniæ anno 1598. pacis tractatio susciperetur, prima hæc de sessione quæstio, & ultima, in qua incepta, & finita fuit tractatio; nam cum Angli nollent cedere Hispanis, in seculo negotio discessum fuit, nec reperire quisquam est, qui æquum esse judicaret, ut pax quæretur tanto cum incommodo sui Domini. Dicit quidem solet, supremam legem esse salutem populi; verum respectus Principis, & ordo, quo aliis, præferri debet, est in perpetuum immutabilis. Ex legibus aliæ sunt mortales, aliæ immortales. Illæ durationem suam ex tempore sumunt. Has necessitas ipsa semper durabiles reddit propter perpetuum commodum, quod in earum observatione reperitur, ut ait Lucius Valerius in oratione contra legem Oppiam: *In conditione Legum immortalium est jus præseffionis.* Nam qui patitur diminutionem, est indignus incremento, inquit Petrus Matth. *lib. 1. narrat. ult. n. 14. in vit. Henr. IV. Reg. Gall.*

Enim verò, & in sedendo honorum quidam gradus sunt, & quasi prærogativæ. Generali quidem lege, ait Frederic. de Matelaer. *lib. 2. de Legau. dissert. 32.* vel potius consuetudine receptum est, ut idem omnino honor Legatis exhibeatur, qui iis, à quibus missi sunt, si præsentibus essent, deberetur, idem, inquam, ordine. Quapropter, contentione forsan de loco nata, asserere animosè debet Legatus prærogativam sui Principis, & fugere potius congressum, quàm ad sinistram, vel inferius sedere, aut subscribere, ni faciat, plurimum Principi suo detracturus, ipse velut homo nihil habendus. Quod si absentia commode excusari non possit, velum ægritudo dabit, cui nemo jure succenseat. Legati Cæsaris, item Regum Hispaniæ, & Galliarum, nec non Bavoriæ Ducis, subducunt se potius invidiosis congressibus, quàm invicem concedant, quod deinceps in sequelam trahi possit. Pluris enim apud Principem dignitatis possessio sit, quàm cæterarum rerum, quæ dignitati ancillantur.

Ideo Arsaces Parthorum Rex Orobazum Legatum suum capite plecti curavit, quia Syllæ sedendo cecidisset, Demagoras Athenis punitus fuit, quia Persarum Regi more non patrio cultum exhibuisset. Et nuperus quidam Legatus voti compos ubi rediisset, graviter tamen à Republica sua redargatus fuit, quia externum Principem sublimioribus titulis supra meritum compellasset. Turcarum Imperium, regente Amurate, plures ab omnibus penè orbis Regibus, ac Rebus publicis excipiebat Legatos. Imperator Turca solemniter festivitatem circumcisionem primogeniti sui eo tempore celebravit, & Legatum quidem Persiæ ad primum, Hispaniæ ad proximum pulvinar invitari iussit, reliquos deinceps, quod illius fortè Principem, utpotè viciniorem, magis formidaret, hujus potentiam majorem reliquis existimaret. Quo animadverto, Legatus Galliæ solemnibus interesse noluit, ne cecidisse videretur, Hispaniæ verdè à non nemine stylo pungitur, quia vel uni locum dedit. In Concilio Basiliensi acrem controversiam exitisse accepimus de sellis, & sedilibus Legatorum.

Aliquando robustius etiam, quàm sermocinatione super ista honoris eminentia contendunt Legati. Ad Conciliū Constantiense à Ioanne Rege Castellæ Legati missi erant Didacus Archiepiscopus Hispanensis, & Didacus Ferdinandus de Cordoua: missus & ab Angliæ Rege, nescio quis eadem dignitate. Contentio orta est in ade Sacra, ille an hic præcederet. Anglus in digniorem sedem primus involavit, atque inde velut è tribunali de jure Regi suo debito, sententiosè scilicet, quasi vivæ vocis oraculo stantebat. Archiepiscopus loco exclusus, non verbis, sed viribus agendum ratus, quibus prævalebat, agere causam, quam dicere maluit & jus, quod jam pedibus adversarius prævererat, & occuparat, brachiis vindicare. Accedens igitur, sic gesta res fuit, hominemque comprehendens è sede sublimem sustulit frustra renitentem, & progressus ad latus Templi, ubi fortè fortuna sepulchri tumba patebat, deposuit. Tum ad suos reversus, locumque ingressus; fiat vis vi, inquit. Vivus ille sepultus est, non jam sedere, jacere poterit; ego boni Cleri, & Legati officio functus sum. Armis quoque gentilitiis Archiepiscopi addita fuerunt ea insignia, quæ cœnographio illi insculpta extabant, ut eo velut insigni designati facinoris caractere nobilitas, & memoria perennaret, eademque hæc insignia conspiciere est in vestibulo Collegii, quod dignissimus Præsul Salamanticæ publico Religionis bono extruxit.

Simile in Ioanne de Sylva, primo Comite Fontano, Ioannis II. Regis Castellæ Legato. Dum à loco, quem Legatus Angliæ præoccupaverat, arceri se videret, luculenta oratione jus sibi debitum disputavit. Sed quid? Quoniam frustra se verbis contendere sensit, litigio robur adjunxit, & exacto è sede antagonista, loci dignitatem sibi asseruit. Commota concione, cum de violentia plures conquerebantur, tranquillus ipse: *Quandò, inquit, suprema auctoritatis jus, & ratio vimpatur, nec manibus animus deesse potest, nec animo manus.* In confesso Synodi Tridentinæ, dum Galliæ, & Hispaniæ Reges veteri disceptatione, cui potior locus deberetur, ferventer contenderent, & Gallorum Legatus, Toparcha de Lansacq in proximum Pontifici locum, velut in possessionem irruerit, non in sano stratagemate Mendoza Hispanus non abscessit, ne juri diffidens aut humilior id facere videretur, nec cessit tamen, sed ex adversum Pontifici in medio Consistorii grata soletia, & quadam majestate consedit. Quid enim? Si quis Rex adfuisset, hic locus ei proprius videbatur, ab ipsis nimirum Legatis secretus, & distinctus. Rursum inter Hispaniæ, & Galliæ Legatos gravis anno 1564. Romæ mora est quaestio, uter, dum comitarentur supplicationem Pentecostes, præcederet, quis simbriam Pontificiæ togæ sublevaret; quis prior, quis item à dextris pacis osculum excipere: incensa, seu thus haberet; Pontifex prærogativam Gallo pollicitus dicebatur. Fr. Ludovicus Granatensis suggerebat, ut duo thuribula, duo item concordiae signa deferren-

tur. Item Cardinales, Borromæus à parte Hispanorum, Ferrariensis à parte Gallorum stabat, utrinque æmulis, & fautoribus non levibus. Legatorum quisque coram Pontifice sui Regis potentiam, titulos, auctoritatem, ditiorum copiam, fidei constantiam, & protectionem, Regni antiquitatem magnificè extollebat, nec non protestationes implacabilis offensæ, & portentosa injustitiæ, & ingratitude solemniter celebrata fuisse, si quid Pontifex Regiæ dignitati detractum iret, additæ præterea minæ, in manus rumpendæ. Inde scripsit Cardinalis Vitellius, & Ecclesiæ, & utriusque Regum bono factum esse, ut quaestio tum manserit indeterminata.

Apud Rhætos Gallicus Legatus Hispaniæ Regis Legato primi loci honorem præcipere conanti gladium intentavit, sed locus, & tempus, quippe processio publica erat, & totius anni solemnissima, Hispanum à malo conservarunt, non ita animus metu liberaverat. Alter, ne latum quidem unguem cedere voluit. Cùmque in Concilio Tridentino Hispanici Gallicis Legatis præferrentur, hi discesserunt, & in Aula Maximiliani II. Imperatoris idem honos Hispanicis attributus esset, Thuan. *lib. 49. hist.* hæc tamen insignis injuria visa est Colinio Admiralio Galliæ in edito suo scripto ad Carolum IX. Regem Galliarum, ut inter cætera bellum propter eam Philippo II. Regi Hispaniarum inferri posse existimaverit, Thuan. *d. lib. 49.* Aque ut horum duorum Regum contentionem Jacobus Rex Angliæ declinaret anno 1604. in ingressu suo in Urbem Londinensem Legatos ad solemnem actum non vocat, atque utriusque loca ad prospiciendam commoda designat. Proculdubio, vel Hispanus Orator morbum simulasset, vel Gallus si eò alter evocatus fuisset. Plerumque enim sic fieri solet, ne qui primas cupit de ordine, atque loco cum pari certare cogatur, idque Vigilio in quinto Concilio profuit, cùm Eutychius Patriarcha Byzantini Antistitis locum teneret. Sic quoque Regis Angliæ Legatus in Coronatione Caroli V. sicut & Nuncius Apostolicus pompæ adesse non sustinuerunt. Cujus rei cautè gnarus Fridericus I. Imperator super controversia Colonienfis, & Fuldenfis interpellatus, prudenter respondit, veteres approbanus, ut tenemur, Imperii cõsuetudines, quocirca major, an minor æquo discrimine est, Crantz. *cap. 46.* Quare pro loco Imperatori debito retinendo rectè David Vngvadius, Baro, Legatus Constantinopoli discessurus, Sultanoque valedicturus, cùm à Persico Legato sibi primum locum præreptum cerneret, eo insalutato discedere voluit, & debuit, nisi Mahemetes Balsa, qui eam rem animadverterat, Persam inferiori loco sedere iussisset, Ioann. Leunclay. *in supplem. annal. O. toman.* Imperator enim noster Rege Persarum major est, Legatus ergo ejusdem locum honoratiorem Domino suo interverti jure impedivit, cumque Majestatis præeminentiæque intuitu, Legato Cæsaris hoc quoque in Aula Turcica dari soleat, ut sedendo, aliorum Regum, & Principum Legati stando mandata sua exponere soleant. Rectè quoque Caroli V. Imperatoris Legatus cùm ad exponenda mandata accitus aliquandiu steteret, neque considere iussus fuisset, pallio, quod habebat, substrato insedit, & mandata sui Principis intrepidè exposuit, mox consurgens pallium, quod substraverat, reliquit, interrogatus à Turcis, cur id faceret, Cæsaris Legatum sellam sibi portare non solere, falsè respondit, Vaelevic. *in orat. de Legat. & Legation.*

Memorable è veteri historia de Frisorū Legatis exemplum est. Hi cùm Romam ad Neronem missi essent, jamque Pompeii Theatrum ingressi prohiberentur sedilia Senatorum conscendere, & tamen observassent, quosdam externo cultu indutos inter Senatores in Orchestra sedere, percunctati sunt, quinam illi essent. utque responsum, id honoris exhiberi earum gentium Legatis, quæ virtute, & amicitia Populi Romani præcellerent; nullos mortalium aut armis, aut fide ante Germanos esse, alta voce testati sunt, digressique inter Patres consedere. Quo facto delectatus Nero, quasi virtutem, atque indolem

totius gentis in Legatis admiratus, & amans ambos civitate donavit.

8 Observatum est antiquitus, ut Imperio, opibus, & viribus minor majori concederet. Titus Quintius, Consul Romanus, quia pacis leges Philippo Regi Macedoniae dabat, ut ventum est ad colloquium, rogatu Regis dicere coepit. Quo liquet, ipsum Regem haud pari auctoritatis gradu constituisse cum Consule, Imperatore exercitus Romani, sed suam Majestatem hujus amplitudini submisisse. Ita & Perseus ejusdem Philippi filius congressus cum Legatis, Populi Principis, iidem nonnihil tribuit. Nam postquam in conspectu (hæc verba Livii) dirimente amne, paulisper internunciando cunctatio fuit uti transgredierentur, aliquid illi Regiæ Majestati, aliquid hi Populi Romani nomini, cum præsertim Perseus petisset colloquium, existimabant deberi. Ioco tandem Martius cunctantes movit, minor, inquit, ad majorem filius ad patrem transeat. Quod quidem laconismo facile persuasum est Regi. Aliud deinde ambigebatur; cum quam multis transiret. Rex cum omni equitatu transire æquum censebat. Legati dumtaxat cum tribus venire jubebant, vel si tantum agmen traduceret, obsides daret, nihil fraudis fore in alloquio. Hippiam, & Pantaucum, principes amicorum, obsides dedit, nec tam in pignus fidei, vel securitatis desiderati obsides erant, quam ut appareret sociis, nequaquam ex dignitate pari congedi Regem cum Legatis. Hæc Livius. Atque ibidem notare est, joco non longè accessito, sed è renato, comiter assertam, imò sublimatam esse majestatem Imperii. Legati itaque potentiorum Principum videntur ex æquo, & tanquam pares cum imbecillioribus congedi ad quos missi sunt, adeo quidem ut quoties in eadem Aula Principes inferioris fortunæ, sive potentia sunt, aliunde advenæ, cum iis ferè de loco oriatur contentio.

9 Et cerè quicumque Principes validiorum opera magnoperè indigent, in hanc submissionis, atque modestiæ partem quam in illam confidentiæ, atque arrogantia inclinare nonnunquam malunt, ne dum ob inanem honorum florem litigant, fructum tranquillitatis, & incolumitatis publicæ emarcescere patiantur. Quid tamen? Verendum semper, ne projectus Principis, aut Legati animus contumeliæ sit opportunus. Magnum alioqui discrimen collocandum est inter rem ipsam, ejusque simulacrum, inter Principem ipsum, & eum, qui majestatem limitato in negotio ad tempus repræsentat. Unde quem admodum Legatus se, & conditionem suam, ita Princeps se, & suam expendet. Ille, ut sciat se cum Principe agere, hic ut cum Legato. Ille ne nimium se attollat, hic ne nimium se deprimat. Legatus si se Principi parem putat immodestus fit. Princeps si se Legato, vilitatem admittit. Quætionem verò illam, quis potentissimorum Regum, Principumve, vel eorundem Legatorum in publicis congressibus, Conciliisve potiori honore haberi debeat indecisam relinquimus, quippe cujus determinatio non à cujusquam judicio, aut conjectura, sed à cuspidè gladii, à præsentis, inquam, potentia, à gratia ejus, qui legationem admittit, multum dependeat.

10 Ad conservandam igitur statum, & personarum in Republica amicitiam, non minima erit adhibenda sollicitudo in evitanda confusione, quæ levi ex causa obrepere in multitudine solet, nisi ordine disponatur debito, ut quisque quæ sibi convenient, & debeantur agnoscat, & alienorum se immisceat ministerio, cedat spontè cui cedendum erit, & pertinaciter indebitum sibi honorem non usurpet. Ordo est congrua aliquorum proportio secundum prius, & posterius, vel ratione vel actu, Aristot. 8. phys. text. 14. Philo de mundi opif.

11 Quare in Principum sessionibus series publica turbanda non est, l. ult. c. de primis. ut mitius quoque, quam ab aliquibus fiat de Principum Christianorum concertationibus, sessionum intuitu sentiendum sit. Nam cum nobilissimi illi sint, & non ambitu de prærogativa ordinis,

sed ut cuique dignitas familiæ suæ salva sit, disputent, injurias utique in se faceret qui posthabita dignitatis ratione, minori cedere vellet, quod nec consuetudine, quæ omnium tamen rerum domina esse pehibetur, Gell. lib. 12. noct. Attic. c. 15. induci potest.

Multò minus eos, qui Ecclesiasticis Principibus sessionis quætionem indignam esse autumant, audiri velim. Nam & si illi hoc Salvatoris nostri: *qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur*, Luc. 14. 18. Matth. 20. & insuper ex Lactantio lib. 5. instit. cap. 16. sequentia adferant, in hac seculari vita, quoniam brevitas, & caduca sunt omnia, & præferunt se alteris homines, & de dignitate contendunt, quò nihil fœdus, nihil arrogantius, & nihil à sapientis ratione remotius est. Rebus enim Cœlestibus contraria sunt ista universa terrena. Sicut enim sapientia hominum summa stulticia est apud Deum, stulticia autem summa sapientia est; sic Deo humilis, & abjectus est, qui fuerit conspicuus, & sublimis in terra. Hinc ethnicus Chilo Ælopo quærenti, quidnam Iuppiter ageret, respondit: *Alta humiliat, humilia verò exaltat*, Laert. de vit. phil. s.

Attamen hæc, & quæ in partem eam disputari alia possunt, ostendunt, eos quidem graviter errare, qui indebitum sibi vendicant locum, quos Apostolus ad Philip. 2. v. 3. compescere studet; nihil per contentionem, ait, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes. Frustra, ait Leo Papa in ser. de nat. Dom appellamur Christiani, si imitatores non fuerimus Christi, qui ideo se viam esse dixit, ut conversatio Magistri fieret forma discipuli, ut eam humilitatem eligat servus, quam secutus est Dominus ejus, qui fuit Christus. At qui suum sibi locum conservari experit, nihil ille indignum Christiano homine, non minus, quam ubi res suas sibi adfertum cupit, agit, ordinem enim illum loci, quem Deus, & supremus Magistratus, ut auctores, & conservatores ordinis ipsi attribuerunt, contra contentiosos tueretur. Nulla iusticia est, ait Augustinus in lib. quæst. Genes. 9. 153. ut major serviat minori, can. Est ordo 3. qu. 5. & Gregorius in terminis nostris eleganter ad hoc, dispensationis divina provisio, inquit, gradus diversos, & ordines constituit, esse distinctos, ut dum reverentiam minoribus potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & rectè officiorum gereretur administratio singularum. Neque enim Universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentia ordo servaret. Quia verò quæque creatura in una, eademque qualitate gubernare, vel vivere non potest, cœlestium militiarum exemplar nos instituit; quia dum sunt Angeli, & sunt Archangeli, liquet quia non sunt æquales, sed in potestate, & ordine, sicut nostris, differt alter ab altero, d. 89. c. fin. Ex quo textu hæc duæ sequelæ conflantur. Nulla Republica sine ordine stare potest. Ergo qui turbat ordinem, Rempublicam, quantum in se est, turbat, qui verò ordinem suum tueretur, Rempublicam, quantum in se est, defendit. Secunda Ordinem in humanis Deo acceptum esse, Angelorum, Archangelorum monstrat exemplo, qui non sunt æquales, sed in ordine, & potestate alter ab altero differt. Similia prodit D. Bernardus de Consid. lib. 3. c. 10. ubi ordinum distinctiones, quæ in Ecclesia sunt non temerè confundendas docet, terminosque à Patribus positos minimè perturbandos esse, ut omnia debite, ordinatèque fiant, singulique in suis rectè contineantur officiis, suisque, ut par est, subdantur superioribus. Sacriligii porro instar haberetur indignum reputare, quem Princeps dignum existimaverit, l. 3. de crim. sacril. lib. 9. C. l. 5. C. de div. rescrip. Cassiod. lib. var. ep. 43. & lib. 4. ep. 3. Daniel. cap. 2. v. 48. Esther. c. 6. v. 8. Genes. 41. v. 41. Quapropter rectè, atque appositè Menoch. conf. 51. num. 2. vol. 1. Qui non ambitu, & superbia ait, de ordinis observatione contendunt, laudem merentur. Nam si nihil aliud mihi agere videntur, quam, ut à Deo ordinata, & rectè constabilita tueantur, ita pariter

si naturam defendunt humanam, quæ, ut auctor est Iustinian. in cap. Ordinationem novel. de monach. neque omnes per ordinem inter summos, neque rursus omnes inter novissimos constituit. Iura quoque ii Pontificia, atque Cæsarea observare iuste student; siquidem jus pontificium statuit ordinum dignitatem, & gradus fore observandos, cap. solita, de major. & obed. ap. ut debitum, de appell. cap. Ex ore, de privil. ita etiam jus Cæsareum statuisse videmus, l. honor, §. gerendum. l. ut gradatim, ff. de mun. & honor. tot. tit. C. ut dignit. ord. servet. lib. 12.

14 Egemus enim ordine distincto in multis, sed potissimum in publicis negotiis, in deferendis honoribus, d. l. ut gradatim, ff. de mun. & hon. l. dignitatum ordo, C. ut dign. ord. in disponendis cœtib. publicis, in d. & privatis, in dicenda sententia, & pralatione. Ecclesiastica disciplina in hoc conitans exitit, in qua à Clericatu usque ad summum Pontificatum ordines dispositi sunt, & sine controversia observati, ut qui in inferioribus sunt semper majoribus cedant, c. 2. Subdiacono 95. d. c. Cleros 21. d. Et inter ejusdem ordinis ordinatos, ipse prior, & major habetur, qui prius fuerit ordinatus, cap. 1. de major. & obed. c. Episcoporum 74. d. cap. fid. 75. d. Chalfan. in catal. gl. r. mund. pagin. 12. consid. 99. & cœteris paribus, qui prior est tempore, dicitur potior jure, cap. qui prior, de rez. jur. in 6. cap. si pro te, cap. tibi, qui gratiam, de rescripti. cod. lib. & l. potior, ff. qui pot. in pign. cum similit.

15 Iuriconsulti, & Principes constituerunt alium ordinem inter laicos, & subditos, vel ex lege, vel ex dignitate, ut Ulpianus respondit his verbis in l. 1. ff. de ab. scrib. Decuriones in albo, seu matricula ita scriptos esse oportet, ut lege municipali præcipitur. Sed si lex cessat, tunc dignitates erunt spectandæ, ut scribantur eo ordine quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est, puta qui Duumviratum gesserunt, sibi honor præcellat, & inter Duumvires antiquissimus quisque, prior 15. Deinde hi, qui secundo post Duumviratum honore in Republica functi sunt. Post eos, qui tertio, & deinceps; mox hi, qui nullo honore functi sunt, prout quisque eorum in ordinem venit. In sententiis quoque dicendis idem ordo observandus est, quem in albo scribendo diximus. Verùm ex Vlpiano in l. fin. eod. tit. in albo decurionum in municipio nomina ante scribi oportet eorum, qui dignitates Principis judicio consequuti sunt, postea eorum, qui tantum municipalibus honoribus functi sunt.

16 Atque Theodosius, & Valentinianus, Omnes, inquit in l. 2. C. ut dignitatum ordo servetur lib. 12. privilegia dignitatum hoc ordine servanda cognoscant, ut in primo loco habeantur, qui in actu positi illustres peregerint administrationes. Secundo veniant vacantes (id est qui administraverint) qui presentes in comitatu illustris dignitatis cingulum meruerint. Tertium verò ordinem prospiciamus, quibus absentibus cingulum illustris mittitur dignitatis. Quartum honorariorum, qui presentes à nostro Numine sine cingulo codicillos tantum honoraria dignitatis adepti sunt. Quintum eorum, quibus absentibus similiter sine cingulo mittuntur illustris insignia dignitatis. Sed administratores quidem etiam comites rei privatae vacantibus omnibus honorariis credimus proponendos, sed eos vacantes illi honorariis, qui similem adepti sunt dignitatem; ut præfectorius quæstorio, non quæstorius præfectorio preponatur; parique modo quæstorius quæstorio. Non vacans Comes thesaurorum, vel Comes rei privatae honorario quæstorio, vel magistri officiorum præferatur. Et inter administratores illos etiam annumerari decernimus quibus illustribus in sacro nostro Consistorio cinctis, aliquid ordinariæ dignitatis, vel ante commissimus, vel postea committimus peragendum. Statuerunt insuper lib. 1. eod. tit. ut si quis indebitum locum sibi usurpaverit, nulla se ignorantia defendat, sitque planè sacrilegii reus, qui divina præcepta neglexerit.

17 Gradus porro dignitatis videtur ex qualitate ejus distinguere alibi Glof. in §. Novel. 71. ad verba post magni-

ficentissimos, sic ut ab illustr. & qui sup. eam dignit. Ius magistratuum, & potestatum, ut super illustres sunt majores, postea illustres, ut erat Præfectus Orientis, & Illyrici, & Urbis Romæ, spectabiles post illustres, ut Proconsoles, & Præfectus Ægypti. seu Augustalis; postea minores, ut clarissimi Præfides Provinciarum. Minimi, ut pedanei, qui tamen Ordinarii sunt, ut defensores civitatum, & municipiorum, & de minimis judicant causis. Fuerunt quoque nobilium habentium feuda subordinati gradus, Dux, Marchio, Comes, Baro, Capitaneus, Vassalus. Qua de re videndus Tholosan. lib. 6. syntag. c. 7. 8. 9. & 10. Appianus verò lib. 1. bell. civil. dum de funere agit Syllæ, refert pompæ, & populi ordinationem ejus temporis in democratiam servatum: armati milites ducebant corpus, inquit, sacerdotes etiam, Vestalesque suo quisque ordine, tum Senatus uniuersus, & Magistratus cum suis insignibus; deinde Equitum Romanorum alia multitudo, rursusque alia militum quorquor. Aliis auspicia sequuntur sue ant. Et Gregorius Primus post obitum Pelagii summi Pontificis pro placando Deo in magna pestis lue, in processione litaniarum, seu supplicatione publica instituta uniuersam populum per septem classes distribuit, eoque ordine incedebant, ut in primo ordine essent Clerici, in secundo Religiosi, in tertio Sanctimoniales, in quarto pueri, in quinto laici perfectæ ætatis, in sexto Viduæ, & continentes, in septimo Conjugati, Gulielm. Durand. lib. 6. rat. div. offic. c. 102.

Non potest alioquin certa dari regula de pralatione personarum, quanquam verissimum sit ut is, qui melioribus, & præstantioribus vacat dignior & honorabilior haberi debeat. Etenim non æquè de digni operibus, aut honore judicant homines, qui sæpius dignius, & honorabilius existimant utilius. Quo fit, ut tempore pacis rogati, & Magistratus præferantur sagatis, & nobilibus in multis; at tempore belli contra. Quia quod vim habet, est utilius, & magis honoratur. Eodem modo in Republica populari ditior præponitur sapienti, & qui eam artem exercet, qua magis putatur iuvari præsens Republicæ negotium, præstantior habetur. Regulariter tamen ubi nobiles distinguuntur, illi plebeis præferuntur: inter plebeios, urbanus rustico. Verùm dignitatis potissimum ordo peti, ni fallor, debet, vel ex eo, quod is, qui jubere potest statuit, quod certè est expediitissimum, vel si sine lege metienda est dignitas, in officiis poterit esse pro regula, ut quod quis præstet melioribus, & pluribus, is præferendus sit in gradu inferioribus, quia major, auth. de defens. civil. §. Hos igitur. Dehinc quod quis accedit propius ei, à quo dignitates procedunt, eò præstantior illis, qui magis recedunt haberi debeat. Quod ex divinis, & humanis potest colligi. Si quidem Angelorum ordines pralatione potiores sunt quo magis Deo accedant, & remotiores dicuntur ultimi, nisi si qua delegatione extraordinaria à Deo deligantur, in qua majores habentur, ut Deum immediatè in ea representantes. Sic in sole, & igne quod quisque propius accedit, eò magis illustratur, & calorem majorem sentit.

In terra, quia Summus Pontifex, Imperator, Rex, Princeps non cognoscens superiorem, sunt veluti fontes dignitatum, & honoris inter subditos, sic qui eis sunt proximiores, immediatè ejus ministeria exercent, habentur meriti digniores, & eò magis, quod ad latus ejus vivunt, vel majora sibi concessa sunt. Sic in summo Pontifice Cardinales proximi, deinde quatuor Patriarchæ juxta eorum constitutum ordinem, postea Primates, ab eis proximi, Archiepiscopi, subinde Episcopi, Parochi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Clerici, Monachi, observatis rursus gradibus in singulis ordinibus, vel Ecclesiarum, vel Civitatum, vel titulorum, quibus præficiuntur, vel antiquitate receptionis in Ordinem. Et, quanquam num Cardinales præferendi sint Patriarchis, Tholosanus lib. 15. syntag. cap. 4. disputet, & salvo meliori judicio Patriarchas secundos post sedem Pontificalem donatos dignitate, & præferentia arbitrat;

nos verò Cardinales, & dignitate, & meritis illos superare asserimus. Quæ enim major, vel sublimior dignitatis amplitudo illis deferri potuit, quam præ cæteris dignos censeri, quorum humeris Ecclesiæ Catholice Romanæ gubernium committeretur; Merita quod attinet, certum est, quòd postquam hi Eminentissimi Patres instituti fuere, eorum prudentia, atque consilio effectum sit, ut gravissimæ dissensiones, quæ antea de electione Summi pontificis exarserant, conquieverint, pax & tranquillitas qualiscunque in orbe Christiano conservata fuerit. Ideoque sunt pars corporis Papæ, & pars Papatus, *cap. Felicis de pœn. in 6. ubi Archid. Glor. in cap. pen. de offic. leg. Laud. in Clem. 1. de celebr. mis. Io. de Lign. in cap. 2. de Cler. non resid. Jo. Monach. in cap. 1. de schism. in 6. ac proinde ratione dignitatis supereminent cæteris, quæ tanta est, licet sint solum Diaconi, ut æquiparetur Regali, & præferendi veniant quibuscunque Magistratibus, Ducibus, Archiducibus, etiam non recognoscentibus superiorem; item Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, etiam Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, etiam si antiquum splendorem restituerentur, Eugen. IV. opud Dian pag. 5. ir. 2. ref. 1. & 32. Sixt. V. const. 50. §. 12. Urban VIII. const. 13. Bald. in lib. 1. §. 1 ff. de off. Pras. Urb. Ial. in l. 1. nu. 9 ff. de off. ejus, cui mandat. est jurisd. Azor. lib. 2. cap. 20. & nos alibi.*

20 Inter autem Episcopos gradus reperiuntur, non quidem ordine, & consecratione, sed officii, atque auctoritatis ratione distincti. Nam alii majore sunt jurisdictione aliis præditi. Quidam enim sunt Archiepiscopi sive Metropolitanæ pleribus Episcopis præpositi, in quos jurisdictionem habent. Rursus alii Primates sunt, omnibus Episcopis, & Archiepiscopis alicujus Regni, aut Provinciæ præfecti, ut in Africa Carthagenensis, in Hibernia Arakanus Denique sunt Patriarchæ his superiores, qui uni Orbis parti præsent, ut Alexandrinus toti Africæ, Constantinopolitanus toti Græciæ, & parti Septemtrionis, Antiochenus Asiæ minoris, & Hierosolymitanus Orienti, & super omnes est Romanus Pontifex, Christi in terris Vicarius, Apostoli Petri in officio pascendi agnos, & oves gregis Christi successor.

21 De Cardinalibus verò Ecclesiæ Romanæ certum est, ipsos neque ordine, neque consecratione ab Episcopis, Presbyteris, & Diaconis differre, sed peculiari quodam dignitatis titulo, & munere, quod in eo situm est, ut Romano Pontifici in Ecclesia universali dirigenda, & gubernanda, tanquam præcipui consiliiarii, assistant, sedque vacante, Pontificem eligant. Dicuntur verò Cardinales, quia primarii sunt Ecclesiæ consiliiarii apud Summum Pontificem, qui est velut Cardo Ecclesiæ, à cujus providentia, & firmitate pender Ecclesia. Horum enim consilio in arduis Ecclesiæ negotiis Summus Pontifex utitur. Sunt enim viri scientia, moribus, ac rerum experientia excellentes, ex omnibus Christi Orbis partibus electi, ut rerum omnium in Ecclesia emergentium notitia facilius ad supremum Ecclesiæ Pastorem devenire queat. Eorum nomen vetustissimum est, cujus meminit Concilium Romanum Sylvestri tempore celebratum *can. 6. Gregorius lib. 5. ep. 11. & lib. 11. ep. 24. septem Diaconos, Cardinales fuisse, scribit. Presbyterorum Cardinalium meminit Ioannes Diaconus lib. 3. vii. Gregorii cap. 7. Episcoporum Cardinalium Concilium Meldense cap. 54. Amplitudo Cardinalium insinuat à D. Gregorio lib. 4. Registri. cap. 88. Quia his Pontifex in Conciliis generalibus convocandis, & dirigendis utatur. De quibus lib. 4. ad Eugenium Bernardus: Veniamus, ait, ad collaterales, & adjuvatores tuos, hi seduli tui, hi intimi tui, eligendi de toto orbe, orbem judicaturi. Et ep. 188. ad Cardinales: Nulli dubium est, quin ad vos pertineat tollere scandala de regno Dei, surgentes spinas succidere, sedare querelas. Agite quo loco, quem tenetis, pro dignitate, qua polletis, pro potestate, quam accepistis. Primis quim Ecclesiæ temporibus Pontifex graviora Ecclesiæ*

negotia, convocatis Episcopis, tractare solebat, sed, usu docente, ac cogente necessitate, postquam temporalis Principatus directe accessit, oportuit aliquos Pontifici semper præstò esse, cum quibus de gravissimis rebus quotidie occurrentibus deliberaret, idque absque detrimento particularium Ecclesiarum, quibus Pastorum absentia perniciofa est. Omnis ergo Episcoporum Consiliiis, Pontifices ad amplissimum Cardinalium Senatum occurrentia quotidie negotia referre ceperunt, eorumque opera uti ad legationes instituendas ad Reges, Principes, & alios pro communi Ecclesiæ bono, ad convocanda Concilia generalia, dissidia Principum componenda, bella subinde, potissimum contra hæreticos, & infideles gerenda. Quorum ita crevit dignitas, ut Regum fratres, eorumque in administrandis Provinciis Vicarii fiant. Horum numerum Concilium Basiliense moderatum esse voluit, ne superflua numerositate vilescat, vel Ecclesiæ gravis fiat, & constare literatis in theologia, vel jure, ac illustrium Principum filiis.

In sæcularibus Principibus minus observatur eadem²² regula, ut qui proximiores sunt præstantioribus, ab illis constitui habeantur digniores, ut primùm Principes, seu sanguine proximi, subinde qui ad latus ex sanctiori consilio sunt, & inter illos heroes majores, & minores juxta decretum Principum, & consuetudinem antiquam. Et idipsum in Magistratibus, & potestatem habentibus, & delegatis, quæ omnia possunt facile inter subditos componi ratione sessionis, processions, status, & dignitatis, authoritatis, & potestatis, & privilegiorum concessorum.

At non ita facilis compositio graduum, quando Reges cum Regibus, vel Imperatores cum Imperatoribus concurrunt, & quisque illorum, aut eorum Delegati in conventum aliquem celebrem convenire, & sedere, ac sententiam dicere ibi debent, ut non immeritò rectissime dictum sit, periculosum esse congressum Principum. Vix enim ab invicem recedunt sine aliqua æmulatione, invidia, aut indignatione, quia nesciunt se compari, se putant contemni, aut contemnunt. Illud considerandum est, majestatis jura locorum spatii, aut regionum amplitudine non definiti. Nam Eurienus, fractis opibus, nihil præter arcem, in qua obsidebatur, suum dicere poterat, cum tamen de pace ageretur cum Antigono Asiæ Rege, qui, ut potentia, sic etiam dignitate superior videri vellet, Legatus Antigoni respondit, superiorem se neminem accepturum, quandiù gladium exercitum manu teneret. Et rectè. Nam, ut Logici tradunt, majus, & minus diversas species non constituunt. Quapropter, licet Regis ditio unius scopuli terminis finiatur, sicut de Regno Vlyssis Horatius dicit, si tamen nullum Superiorem, præter Deum, & ensam, agnoscat, eam Majestatem sibi, quam mundi domitor Alexander assumere potest. Nec enim multitudo subjectorum, sed libertas regnandi majestatem tribuit. Unde rectè Menochius ait *conf. 36. num. 51. non est bona consequentia: est potentius: ergo dignius. Latior quippe finium, vel territorii amplitudo minimè efficit Principatum digniorem, ut alium præcedat, constituendo illustriorem, arg. c. Legimus d. 93.*

Nihilominus tamen majora majoribus præmia ut de²⁴ beantur, habita ratione sive honoris, & gloriæ, sive quantitatis aut cujusvis emolumentum, discimus à D. Augustino in homil. super illud *Matth. 5. Cum ergo, inquit, minora minoribus, & majora majoribus dantur, ab eo donantur, qui solus novit congruentem suis temporibus generi humano exhibere medicinam. Unde majores debent esse potiores in portionibus præcipiendis, cap. statumus, de major. & obed. & cap. fin. de constit. facitque textus in c. consultuit 74. d. cap. de multa, de prob. & c. pen. 1. qu. 2. & denique in omnibus anteponendos esse majores, edocemur in l. nobiliores, C. de com. & merc. qua de re tradit multa Felin. in rubr. de major. & obed. col. 3. & Gemin.
in*

in cap. 1. 1. & in cap. quorundam de elect. in 6. & ut major ibi is majora in reliquis omnibus, ita & loco, ac sede debetur prerogativa in omni hominum cœtu, ac confellu.

25 Item melioribus, & honestioribus qui præest, is melior & dignior esse intelligitur, arg. in auct. de defensor. civit. §. nos igitur, traditque in specie Boer. de auct. Magni Consilii in 1. addit. magn. num. 12. Nam & ex diverso, qui sublimioribus Principibus subditi sunt, hi honoratioribus sunt eis, qui subditi Principibus non ita sublimibus. Unde Boer. ubi supra, ita ait: Ad hoc cap. per tuas, de major. & obed. juxta Glos. 1. qua dicit, quod Episcopi exempti, hoc est Papa immediate subditi debent in Concilio generali sedere in alio loco quam non exempti. Idem cap. ut Apostolica, de privil. in 6. quod Abbates exempti possunt in Concilio provinciali & synodali uti mitra auti phrygiata, sed non exempti debent de ferre albam, & planam. Facit ad hoc & cap. dignum, de celebr. mis. cap. de cœtero, cap. Cum dilectus, & cap. ad audientiam, de Cler. non resid. quod existentes in servicio Cardinalium, vel Episcoporum Clerici sæculares, vel religiosi possunt se conformare in horis canonicis, & officio divino persolvendis consuetudini Dominorum suorum, & interim percipiunt fructus beneficiorum suorum, ac si in eisdem personaliter residerent. Item l. ult. ff. de alb. scrib. quod inter habentes similem dignitatem, vel officium, præfertur ille, qui eam obtinuit à Principe, & circa illam legem vide Felin. in d. rubr. de major. & obed. col. 2. & col. fin. & in cap. per tuas eod. tit. Unde videmus, quod Clerici, & personæ Ecclesiasticæ sunt digniores, quam laici c. duo sunt 12. quest. 1. cap. solita de major. & obed. & c. duo sunt 96. d. Quia Clerici divino mancipantur servitio, sæculares autem mundano, cap. Cum secundum Apostolorum, de prob. & cap. Cleros 21. dict. juncto, cap. diversis de Cler. conjug. & eadem ratione quilibet Princeps Christianorum dignior dicitur, quam Princeps infidelium, etiam infidelium Princeps esset potentior, ut per Doctores in locis allegatis.

26 Rursum qui potentior est, is omnibus in rebus, & honoribus dignior secundum Boer. decis. 286. num. 6. potior, sublimior, & anteposendus est reliquis. Ita Bald. in cap. 1. de pac. Const. in rubr. ff. pro soc. Felin. in cap. 1. de major. & obed. col. 2. Boer. de auct. magn. Consil. num. 133. Estque communis, & vera opinio. Potentiorum autem accipere debemus eum, qui potentior est eo tempore, quo controversia vertitur, aut agitur de eo honore, de quo agitur non autem eum qui olim potentior fuisset, si hodie, quando ea, sive honor controversatur, minus potens, quam adversarius est. Nam ea qualitas potentia adjuncta verbo debet, intelligenda est secundum tempus verbi, sicque de præfenti, non de præterita, jamque finita potentia, l. in delictis, §. si exiranens, ff. de nox. act. l. miles, ff. de mil. test. Batt. & alii in l. ex facto in pr. ff. de vulg. §. illis autem temporibus, inst. de mil. test. l. 1. quanquam, l. milites, C. eod. tit. l. Papinianus, §. Papinianus ff. de inof. test. l. fin. in fin. C. eod. tit.

27 Inde divitiarum, & opes pariunt potentiam, potentia dignitatem, & justam prælationem, ut proximè admonuimus, & per Boer. d. decis. 286. num. 8. Nam major, inquit, is dicitur qui plurimum potest. Id quod & tenent alii, præfertim Seneca dicens quod nobilitas nihil aliud est, quam divitiarum antiquitas, hoc est nobilitas organicè, & argutivè juxta Aristotelem.

28 Nec non ex modo, mensurave emolumentum administrantium colligitur quanta, qualisve sit eorum dignitas aut eminentia, l. nemo ad fin. C. de offic. major. off. dum ait, is gradu cœteros antecellat, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecerit anteire, & ibi tradunt Doctores, & Boer. de auct. Magn. Consil. numer. 28. Ad idem cap. si officia 59. dict. & l. 1. C. de agentibus in reb. lib. 12. l. jubemus 2. C. de erog. mil. annon. lib. 10. Et quilibet secundum dignitatem suam eget alimentis, & reliquis ad vitam necessariis, & consequenter stipendia, & emolu-

menta ministerii, & administrationis ad eandem mensuram sunt aptanda dignitatis; sicque, & de dignitate ad emolumenta & de emolumentis ad dignitatem metiendam, & coniciendam legitimum erit, & civile argumentum, l. sed & si quid, §. sufficienter, ff. de usufr. notantque Glos. 1. & ibi scribentes in capit. Quia nonnulli de Cler. non resid. & ut major in ordine debet esse potior in percipienda portione, dict. capit. statui-mus de major. & obed. capit. ult. de constit. resque Ecclesiarum pro meritis personarum, & qualitibus sunt distribuendæ, cap. consuluit 74. dict. capit. fin. 1. questio. 2. & 12. quest. 2. capit. Vulturana, ita & qui in percipienda portione potior est, is sanè, & in dignitate, ut potior intelligatur, par est, org. l. 1. de offic. ejus, cui mand. est jurisd.

Postea, ille major, dignior, & excellentior est, quem generaliter homines majorem, ac digniorem esse existimant. Ita probat textus in l. Athletas in pr. vers. Celsus, ff. de his qui not. infam. ac tenet in specie Boer. d. decis. 286. n. 9. sentitque Alex. conf. 142. lib. 6. D. Antonin. in sum. ff. 3. tit. 15. c. 1. s. 11. Selv. de benef. p. 1. q. 2. & in simili est decisio Rotæ 451. in nov.

Similiter præferendus ille est, qui alium superat comparatione laborum, quos ex munere sibi inuncto subiturus est, l. unicuique in pr. C. de prox. sacr. ser. l. 12. & l. 2. C. de offic. magn. offic. & l. contra publicam in fin. C. de re mil. eod. ibi: Quia ad honoris augmentum non ambitione, sed labore ad unumquemque conveni de venire, traditque Luc. de Pen. in l. 1. C. de com. & trib. sch. eod. l. & in l. de diver. eod. tit. & Boer. de auct. magn. Consil. num. 145. facitque l. Advocati, C. de advoc. divers. Indic. Sic & Clericorum statum quam merè Monachorum honoratorem ad eod. esse scimus, quod illi non vitæ contemplativæ tantum, verum etiam activæ inserviunt, hi autem, id est merè Monachi contemplativæ dumtaxat, ac proinde in honoribus externis, (quidquid sit de internis) inferiores sunt. Ita patet ex cap. legi. & cap. alia 16. quest. 1. & notat Io. Andr. in reg. delictum de reg. jur. in 6. Glos. fin. in capit. qualiter de accus. dicens quod dignior est Cœtus Clericorum quam Monachorum, & tenent Gem. & Cardin. Alex. in d. c. Episcopus 17. & Glos. in cap. Religioso de sent. excom. in 6. Rip. lib. 2. resp. c. 2. num. 19. & Boer. loco citat. num. 84.

Deinde ubi vel plura sunt, vel majora pericula, ibi major beneficii renumeratio debetur, text. in auct. Habita C. ne fil. pro patr. ibi: vitam suam multis periculis exponunt. Nec dubium est, quin Principes, & quilibet alius quo majoribus subest periculis, eod. plenius, & pinguius sit remunerandus, l. semper, negociatores, ff. de jur. immun. & §. quibusdam ead. l. & l. milites, & l. nec quidem ibi, His solis, qui in expeditione occupati sunt, C. de test. mil. §. his autem, inst. eod. tit. l. dir. ff. eod. & c. Cum eo d. elect. in 6. Facitque C. de nau. scen. fere per tot. & l. fin. C. de inoff. test.

Ad hæc bonum, quo communius, eo dignius est, id est, que is, qui tale bonum sic communius, & universalius in genus humanum confert, dignior redditur, ut per Alphons. Guerrer. in specul. Princip. capit. 54. numer. 41. Et qui bonum effundit, aut operatur in plures, majori præmio dignior est, quam qui in pauciores, l. nuper, C. de nau. liber.

Insuper quo majorem in genus humanum administrationem quis habet, eo dignior, sublimior & eminentior omni loco, sede, gloria, & honore intelligitur. Textus, & ibi Luc. de Pen. in l. 2. C. ut digni. ord. servet. & l. fin. ibi, in ipso tamen actu, C. de Decur. lib. 10. l. bene à Zenone C. de quadr. præscript. ibi: Qui enim suis consiliis, suisque laboribus pro toto orbe terrarum die noctuque laborant, quare non habeant dignam suam prerogativa fortunam? Id quod notat Salyc. ibi not. 9. l. ex agentibus, & ibi Glos. v. posteriores, C. de pro agen. in reb. lib. 12. & l. 1. C. de prox. sacr. ser. eod. lib. Boer. de auct. magn. Consil. num. 142. Unde tam ipse, quam Joan. de Platea in d. lib. 1.

contendant, Doctores actu legentes, reliquis, qui actu non legunt præferendos esse. Denique summus honor est in Reipublicæ administratione, tantoque sublimior, quanto ea administratio, & Reipublicæ cura amplior, & latior est. *l. honor in pr. ff. de mun. & hon. Glof. in lib. 1. C. de mun. & hon. lib. 11. ac docet Barb. ad Bald. in feud. titub. quib. mod. feud. amit. v. Carebit.*

34 Præterea qui præest loco digniori, is dignior, sublimior, excellentiorque esse intelligitur. Ita tradunt Boer. *loco all. g. num. 149. post Io. de Plat. in l. 2. C. ut dignit. ord. ser. lib. 10.* Unde Præfectus Urbis dicitur major dignitate, quam reliqui magistratus, Romanæ ditioni, & Imperio subiecti, ut per Glof. & Doctores in rubr. ff. de off. pref. *Vrb. l. 1. C. silent. ubi idem Io. de Plat. & l. 1. C. de prep. lab. lib. 12. facitque l. Ius Senatorum, de dignit. & l. municipes, ff. de municip. ibi: Quibus summa Reipublica commissa est, & in dictis locis tradunt communiter Doctores, ratione loci, & administrationis (hoc est loci, ubi administrat) quompiam esse præferendum, *l. quilibet, C. de decur. lib. 10. ibi: Non solum à vobis, quibus propter loci dignitatem rerum summa commissa est, & ibi Baldus docet, tanto majorem esse officialem, quanto digniori loco præest l. 1. & plenè dixerunt Doctores, C. de privil. Vrb. Rom. lib. 12. ac fuit sententia Innocentii in cap. 3. de sepult. & Card. Alex. Boer. in præm. Clem. Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. ff. de obseq. l. Nam quod, ff. ad Trebel. l. minime, ff. de relig. & sumpt. fun. Id quod in actibus publicis ita definitum fuisse ait Aulus Gellius in not. *Artic. lib. 2. cap. 2. & tradit Socin in l. cum quin col. 3. ff. si cert. per. post Aret. & ad stipulatur, cap. nos qui, & cap. illud & c. Adam 40. d. & l. servos, C. de ut publ. & l. in Urbe, ff. de stat. hom.***

35 Pariter cui Princeps magis favet, & adspirat, is dignior esse videtur laude, & honore per textum in *l. Omnium, C. de test. ubi* cujus testamento Princeps ob gratiam præsto fuit, is ritè testatus videtur etiam si solemnia non adhibuisset, *l. sine apud acta, C. de transact. Unde Doctor ille qui à Principe creatus fuit, reliquis Doctoribus dignior sublimior & potentior in prælatione habetur. Ita Abb. in c. per tuas de major. & obed. Barb. in cap. quod Clericus de for. comper. fuscè Felin. in dict. cap. per tuas col. 3. & Boer. de auct. magn. Consil. num. 92. & 133. Petr. de l'Esmaud. in tract. de doct. p. 3. qu. 10. Bart. in simili de insign. & arm. col. 2. Paul. de Castro in l. quoties, C. ubi de crim. ag. oport. Socin. reg. 29. Neque ab simile est, quod & Canonicus à Papa creatus præfertur Canonicis ab alio creatis secundum Panorm. & Felin. col. 2. in d. cap. per tuas, Bart. in l. 2. ff. de alb. scrib. ibique Alex. Petr. de Monte in sua *Monarch. q. 5. Id quod ita demum procedere intelligit Innoc. in cap. 1. de major. & obed. si in reliquis qualitatibus paritas sit, & prosequuntur Io. de Plat. de Decur. lib. 10. in l. 2. per Ioan. Andr. in d. cap. 1.**

36 Tandem is Princeps est præferendus, ac nobilior est, qui à veris, & legitimis Principibus, non autem à tyrannis descendit, ut plene Boer. loco sæpè allegato num. 38. Felin. in c. rubr. de major. & obed. col. 3. Gemin. in cap. *Quorundam de elect. in 6. auth. ut ab illustrioribus, §. Sancimus, l. nobiliores, C. de merc. & commerc. Isque major, & dignior dicitur, qui ratione antiquioris originis talis est, ac eum antiquiorem accipere debemus, qui descendit à parentibus, qui ab antiquo, vel antiquiori tempore noscuntur esse potentes, & sic nobiles, Boer. & Felin. ubi supra, & d. auth. ut ab illust. §. Sancimus, & d. l. nobiliores.*

37 Postremò quo Princeps, habet majestatem liberam, quæ nil aliud est, quam summa in Cives, ac subditos, legibusque soluta potestas, ut plerisque placet, eo nobilior, ac major est, ac cæteris præcedere debet, hoc est præferendam Monarchiam Aristocratia, & Democratia, tametsi rectius aliis placeat Majestatem esse summam unius in regenda Republica potestatem. Quod, ut meliùs intelligatur, probè considerandum est, omnibus Regnis & Rebus publicis liberis plenissima Majestatis jura compe-

tere, quæ in Principum suorum electione interdum indefinitè, subindè definitè prout utilitas publica suadet, confert solent. Si indefinitè translata sint, & sub hac forma administratio Reipublicæ permessa Principi sit, haud dubio Majestatem habet, quia ejusdem omnes partes tenet. Si vero electus definitas, & certas Majestatis particulas, juxta quas Reipublicam instituire debet accepit, Majestatem nihilominus, quæ tota ex partibus concessis resultat, habet. Major enim, vel minor potestas non facit Majestatis diversas species; imo cum illa ex partium variarum collectione constet, nec quid unitum natura sui sit, non utique ei, qui omnes ejus partes non habet, propterea Majestas denegabitur. Est enim in arbitrio Reipublicæ, aut eorum qui vice ejusdem Principem eligunt, quam velint regiminis formam, & ex ea resultantis Majestatis jura electo constituere sive enim plura, sive pauciora fuerint, ex concessis tamen integra Majestas exurgit. Exemplo sit Cæsaris Augusti potestas, quæ tanta legis Regiæ beneficio fuit, ut quæcumque ex casu Reipublicæ Majestate divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerum esse censebat, agere posset, Sueton. in vit. Augusti. Hæc forma Reipublicæ tum temporis populo Romano placuit, & sub hac omnia Majestatis jura Augusto permisit. Forma autem hæc ex legibus Regnorum, ac Rerum publicarum, & Principatum resultat, secundum quam veluti Cynosuram diriguntur, quod dum faciunt, nihil indecorum, aut contrarium Majestati committunt. Siquidem illa, si summa sit, etiam si per modos non uniformes tendat semper, & ubique sibi constat, & non imaginationibus speculativis oritur, sed prudentium hominum institutis secundum cujusque Principatus constitutionem exurgit, & ideo qualis, quantaque sit ex iis, non vero à designatione scriptorum metiri debet. Jurisperitorum enim opinionibus non dantur, aut adimuntur imperia, vel majestas, nec est scriptorum, Cæsarem aut creare aut abdicare.

Et, ut aliqua de Rebus publicis, ac Civitatibus Italiae dicamus, Civitas, ut & Respublica sumitur pro libera aut subdita, *proem. ff. vers. Sanctionem, Glof. Novel. 1. in princip. Decian. resp. 19. num. 113. vol. 3. Respublica libera, vel populus liber censetur, qui Imperatorem in dominum non proficitur, talis enim propriè sic dicitur, & vocatur, l. postliminium 19. v. inter nos, & omnes liberos populos, Regesque not. l. hostes 24. ubi Glof. v. pradones, l. non dubito 7. de capt. & postlim. rev. Bart. in l. 1. §. de quare num. 3. de damn. infect. Hinc opponuntur Civitates Imperio Romano subditæ, l. omnibus ad Trebel. l. fin. §. Sancimus, v. Urbibus Roman. Imper. C. de edif. prin. eleganter Ign. discip. Num. Rex Gallia Christianissimus Imperatorem, ut superiorem agnoscat num. 9. Petr. Greg. Thol. de Republ. lib. 6. cap. 13. num. 14. Quare penes populum liberum dici Imperium esse sui ipsius, Bart. in l. 1. n. 6. C. de bon. vac. lib. 10. sibi Princeps est, & ad jus gentium rediisse existimatur, Natt. conf. 637. num. 23. Populo libero, quoque æquiparatur, qui licet subditus fuerit olim Imperio, attamen exemptionem omni jugam natus est; Ideòque generale, & protitum fertur axioma de ejusmodi populo, & Civitate, Superioris nescia, idem judicari, quod de Principe, quia in suo statu persimilis existit Imperatori, Bart. in d. l. hostes n. 16. de c. & postlim. rev. l. Infamem 7. num. 14. de publ. judic. l. 1. §. de quare 10. num. 3. de postul. l. acta 45. §. amplianda 1. num. 1. de re judic. Roman. conf. 59. num. 7. & 8. ubi largitur Mandosius, Dec. conf. 534. numer. 2. Cephal. consil. 579. numer. 11. lib. 4. Bero. conf. 140. num. 25. vol. 3. Colleg. Papien. conf. 99. num. 28. inter Consil. Paul. de Monte Picho, Petr. Domin. Magdalen. de num. test. in testam. requis. lib. 1. cap. 22. num. 8. Decian. ir. crim. lib. 2. c. 32. num. 1. Sebast. Medic. de consuet. & stat. p. 1. qu. 22. num. 3. Petr. de jur. quæst. non toll. cap. 3. qu. 4. num. 39. Hippol. de Matfil. in ir. bannit. v. Civitate num. 45. & 54. Unde potest leges concedere, conditas abrogare, nec non immutare, Magistratus creare, pro libitu privare & eorum potestatem limitare, vectigalia constituere,*

augere, ac diminuere, bellum indicere, denique jura omnia & pacis, & belli pro libera populi voluntate à nullius prorsus nutu, aut confirmatione pendente, administrare, ac regere, Decian. *alleg. resp. 19. numero 79. & 120.*

39 Libertati huic incunabula dissensio Imperatoris Henrici III & Pontificis Gregorii VII præbuit. Ille siquidem per Legatum Rolandum Clericum Parmensem Gregorio, ne se Pontificem assereret, edixit; Cardinalibus verò, ut ad Pontificem creandum in Germaniam sese conferrent, imperavit. Gregorius adversus Antititicos Henrici Imperatoris sectatores, ut & ipsum Imperatorem titulo Regio, nec non Principum, populorumque obsequio, jurisjurandi religione firmato, exautoravit, liberisque pronunciavit. Hinc Italicarum Civitatum frequens ab Imperio defectio insecuta, & ex eo libertatem integram usurpasse, indubium autumat Sigonius *lib. 2. histor. Bononien. ad an. 1076.* Libertatis vindiciæ jam ante conceptæ fuerunt defuncto Ottone III Italici Regem optantibus, ad quem Italia spectaret, non ad Regem Germaniæ, illinc fundamenta stabilita libertatis Civitatum Florentinæ, Pisanae, Lucanæ, & postmodum cæterarum cõicitur, Scip. Ammirat. *histor. Florent. l. 1. an. 1010.* Choppin. *de doman. lib. 2. tit. 1. an. 10.* Quinimò jam pridem. labentibus Francorum opibus. Civitates in spem recipiendæ libertatis ingressæ erant, Sigon *histor. Bonon. lib. 1. ad an. 887.*

40 Primum verò locum sibi vendicat meritissimè Serenissima Respublica Veneta, quam omnimodè exemptam negari nequit, Peregrin. *de jur. Fisc. rubr. de iis, qui jur. fiscal. hab. num 69.* Venetias enim semper omnino liberas fuisse supra annos mille ducentos, attestatur Thom. Bozius *de Ital. Stat. lib. 3. cap. 3. numer. 15.* & Sigonius *de Regn. Ital. lib. 4.* Caroli Magni, & Nicephori Imperatorum ævo libertatem Venetis, qui à Troianis oriundos, se videri volunt, Philippus Callimach. *de Venet. contra Turc. orat. circ. fin. concessam autumat, & ex Baldo Petr. dict. cap. 3. quæst. 4. num 34. & 42.* Alberic. de Rosat. *in l. 1. C. de sum. Trin. Purpurat. in l. Imperium 3. num. 145. de jurisd. Restaur. Castald. de Imrat. qu. 54. num. 9. & seq. Nicol. Fesfal. de æstim. p. 4. nu. 27. cum seq. Muscorn. de jurisd. nu. 129. de privilegio exemptionis attestans. Plerique in partitione Imperii sancitum volunt. Anton. Bonfin. *rer. Hungar. dec. ad. 1. lib. 9. tit. 145.* Quæ Veneta Respublica si non extaret, summo hodie Italia careret ornamento, res Christiana præsidio, libertas per fugio, natura miraculo. Fertur, Imperatorem Henricum IV. Tarvisio, Totilæ Gothorum Regis cujus nobili Urbe, aliquando profectum Venetias, obstupuisse, postea in multas laudes effusum, tandem dixisse: *Venetias Regnum esse.* Hujus Urbis Imperium justissimum, firmissimum, maximum. Sunt enim Veneti homines in universum graves consilio, severi in judiciis, adversa rerum fortuna constantes, in altera nunquam immodici. Omnibus idem conservandæ libertatis, & augendi Imperii incredibile studium; in Senatu liberè, & sæpiùs acertimè sententias dicunt, sicque vis Reipublicæ non caduci alicujus hominis ingenio, atque industria regitur, sed uno atque eodem immortalis perpetui Senatus consilio sanctissimè, & prudentissimè gubernatur. Et in primis memorabile videtur, quòd Veneti superiori sæculo à cunctis propè Europæ Regibus, Cameraci fœderatis, oppugnati, atque omnibus præliis victi, universo tamen bello victores evaserint. Et quidem si Romanæ potentæ magnitudinem, & Clades, quas Hannibal dirus hostis intulerat, cum Venetorum fortuna vera ætimatione pensaverimus, funestiores ferè eis Abdum fuisse, & temporibus nostris Cretam, quàm Romanis Cannas, & Trebiæ, & Trasimeni infelices pugnas, Brixiana, ac Vicentina stragibus æquatas esse fatendum sit, Iov. *histor. lib. 18.* Sed ea vel præcipua Patrum, ac ipsius fortissimi Senatus Principi Lauredani laus fuit, perpetuis annualium monumentis celebranda, quòd adversissimis etiam obruti tempestatibus, nunquam de Republica desperarint:*

Quibus institutis stetit Urbs illa jam supra octingentos annos invicta, nullis ferè intestinis dissensionibus exagitata, limitibus suæ potentæ eò usque terra, marique protalis, ut hodie tricies centena millia hominum in censum referat, adedque magnis Principibus terroris aculeos infigat. Quæ autem sunt opes? In unius Urbis Venetæ ambitu tantæ colliguntur vectigalium divitiæ, quantas multi Reges ex suis integris Regnis non habent. Atque Ecclesiasticorum tantum bona, ac facultates sub Venetæ ditionis Imperio ter centies centena millia aureorum, sive triginta miliones valere credantur.

Idem statuitur de excella Republica Januensi, primis Italiae urbibus accensenda, Sigon. *de reb. gest. Andrea Dorie lib. 1. cap. 14. edit. novis.* caputque Liguriæ existimata, Joan. Boter. *in relat. univers. p. 1. lib. 1.* Nam eadem privilegia, & exemptionem omnigenam sibi vendicat, quòd multis evincit, Menoch. *conf. 2. num. 59. cum seq.* etiam Caroli V. Imperatoris assertione. De cujus potentia Bozius *d. ap. 3. num. 16.* Ubi subiicit plerumque post exactis Longobardos in libertate permanfisse annis ferè octingentis, absolutamque continuavit anno 1538. usque dum libertate ab Andrea Dorie, Gallis dejectis, restituta, Lud. Guicciard. *rer. memor. li. 3.* Franc. Guicciard. *histor. lib. 19.* Boter. *d. lib. 1.* Martin. Bellaius *de reb. Gallic. com. lib. 3.* Sigon. *alleg. cap. 14 in fin.* decretum ex publico tabulario sumptum, quos Andreas Dorie patriæ pater, & liberator remunerationis lege proclamatur disquisitivè conferens. Præjudicium in controversia Finariensi anno 1560. emanatum, non de libertate, aut subjectione Januensis Reipublicæ, sed de Finariensi Marchionatu, quem sibi illa vendicabat, disceptatum, Marchio verò Imperium Romanum concernere, nec finibus Januensium implicitum contendebat *resp. 2. num. 9.* & Menoch. *resp. 3.* id dicta causa edito. Hæc Respublica cuncta quondam maria pervagata, relicta ubique clarissimarum victoriarum monumentis, non solum Corsicam, Sardiniam, Cyprum, Lesbum, & Chium insulas, item Peram urbem Thraciæ ex opposito Constantino-poleos sitam, atque Theodosiam vulgò Cassam, cepit, posseditque, finibus Imperii sui ad Tanaim, usque productis, & quidem inter Tartaros Cumanos sunt, hodieque, non paucæ ritus latini Catholice Italorum familiæ, à quibus Marcus Antonius Spinula, patria Tartarus, sed origine Januensis, patrum memoria ad Stephanum Batorium, Poloniæ Regem missus est, Pontif. *histor. lib. 1.* Follet. *in Elog. Ligur. Miræus in not. Episcop. lib. 1. cap. 21. & lib. 5. lit. T.* verum etiam Venetorum res propè ad interitum redegit, urbe illorum potenti classe circumfessa, Sigon. *de occid. Imper. lib. 1.* de illa Bald. *consil. 182. nu. 3. lib. 5.* Roland. à Vall. *conf. 29. num. 18. & 20. vol. 1.* Restaur. *dict. quæst. 54. n. 20.* quæ pretio quoque acquisivit libertatem, Dec. *conf. 649 n. 3.* Decian. *d. resp. 19. nu. 31.* tempore tamen Decii agnoscebat Regem Franciæ, Petra *cit. q. 4. num. 46. sub princ.*

Florentia primitus Colonia, Scip. Ammir. *dict. lib. 1.* cui domiati sunt Gothi, conservata à Iustino, quæ sita Totilæ, tandem reverta ad Romanos, idem *alleg. lib. 1.* quæque septies statum Reipublicæ commutavit. Instaurata quidem fuit à Carolo Magno, nihilo secius Imperatoribus fuit subdita, qui eam rexerunt datis Magistratibus, Imperatorisque juris exitit eousque, donec Rudolpho I. Imperatori, misso Pinzivalle de Flisco, ex Comitibus de Langarna Januensi, Vicarium Imperii generalem, ab se constituto sacramenta fidei, & obsequium Etruriæ Civitates contumaciter negarent, ipse tandem permotus, atque opibus suis, si arma adhibere satageret, diffusus, obsequium remisit, integramque libertatem Italiæ indulgere statuit. Quare prælibatus Fliscus id subindicavit civitatibus, & confestim singuli, qui luce libertatis aliqua fruebantur, indictam pecuniæ summam exolverunt, ac libertate redempta præcipua ad eam rem privilegia elicerunt, Sigonius *fuscè lib. 20 de Regn. Ital. ad fin. ubi Blondum, Platinam, Sabellicum, Trithe-*

Trihemium, Cuspinianum, & Crantzius pro tabulis, quas nancisci nequivit, refert D. Antonin. Archiep. Florentin. pag. 3. tit. 20. cap. 5. §. 1. Tarcagnot. in *hiflor. Mund. pag. 2. lib. 15.* Florentini numerarunt 7000. ducatos, alii sex millia afferunt 1. Aprilis 1285. Platina in *vis. Honorii*, subnectens, Pontifici non displicuisse venditionem, quod ea ratione Ecclesiastica ditio futura videbatur securior, cum non amplius Imperatori liceret liberas Civitates divexare, Volaterran. *lib. 23. fol. 879. Decian. citat. respons. 19. num. 4. & 6.*

42 Quamvis autem quidam censeant, Rudolphum Primum reservasse superioritatem, & recognitionem Imperii, Civitatesque libertatem sibi comparatas Cæsaris dicto se audientes promississe, Cuspinian. in *Rudolpho*, Gerard. de Roo *annal. Austr. lib. 1. ad ann. 1284.* Iovius etiam *lib. 29.* Imperatori Carolo V. Florentinis lege vetustissima non instituendi, verum à Republica instituta confirmandi jus esse, ut pactio Imperii, superioritate incolumi, inde exaudiantur, asserat Federic. Scot. *resp. 28. sub numer. 107. lib. 7. tom. 1.* Attamen, quia expressim traditur, Fliscum, ut jura imperii recuperaret, missum exigendo fidelitatis, & obedientiæ juramentum Romano Imperio; cujus exhibitionem hætenus reservarant antecessores, Otto primus libertatem concessam multis servitutis legibus, ac vinculis obstrinxit, Sigon. *hiflor. Bononien. lib. 2. in pr.* idque Tusciæ Civitates exhibere, constanter negasse, inde libertatem omnijugam, postmodum divenditam conicitur. Si enim intercessisset venditio, salva superioritate, uti de concessionibus panacæis conqueruntur Doctores, & Historiographi de *Saxon. non prov. v. Duc. Saxon. cap. 1. num. 22.* in culpam trahi nequit. Actus etiam subsequuti evincunt contrarium. Quandoquidem illicò Florentini constituerunt formam Reipublicæ liberæ, varios interim perpeffi manes, evidentiùsque ostendit status profus immutatus, & in Principatum perpetuum conversus, Medicæque familiæ assignatus. Iov. *dict. lib. 20.* Franc. Guiciard. *hiflor. Ital. lib. 20.* attestando Medicæcum in ea Civitate potestatem liberiozem, & solutiozem, quinimò penè regiam permaasisse, Ludovic. Guiciard. *rer. memor. lib. 1. fol. 70 & seqq.* Guilelmus Paradin. *memor. sua lib. 3.* Alexander quippè Princeps Florentinus, & insequentes nunquam agnoverunt Imperium Romanum, quod utique fieri debuisset, si superioritas à Rudolpho I. fuisset reservata, facillèque Carolus V. Imperator, qui Florentinos debellavit, & ob ingratitudez, & molitionem contra Imperium exercuit, non refragante contractu, per ejus antecessorem inito, Decian. *alleg. resp. 19. numer. 90.* potuisset eos Imperio subiicere. Si quidem eo solummodo velamine Florentinis præstò fuit, ut suam auctoritatem lartam tectam tueretur, Ioan. Bapt. Adrian. in *hiflor. sui tempor. lib. 21. ut*, & interfecto Alexandro, Florentia in auctoritate Caroli V. Imperatoris recenta fuit, Sigon. *de reb. gest. Andr. Dor. lib. 2. capit. 16.* & ipsemet *lib. apolog.* contra Clementem VII. emisso, & ex Hispanis allato, primum Antuerpiæ anno 1527. edito, recuso dein anno 1587. Reipublicæ Florentinæ protectionem, & patrociniùm se suscepisse fateatur, quæ nullam jurisdictionem tribuunt, ut alibi probatum est.

44 Hinc Cosmo Medicæo Duce salutato, cum idem Ducatum Florentinum, & ditionem vestitura concedere satageret, id non integrum sibi videri responsum, quod Civitas Florentina semper in libertate constiterit, superiorez non agnoscens. Postquam autem Imperator, Ducatus Florentinus, ut sibi veluti superiori cederet, intentionem suam non ferre rejecisset, Cosmus Medices titulum, & dignitatem Principis non secus, ac Alexander obtinuit, Io. Baptist. Adrian. *lib. 2. fol. 74. & seqq.* Parile responsum tulit Imperator Maximilianus II. dum anno 1569. 6. Calend. Septembris B. Pius V. Pontifex, sive quod ipsi non contemnendam auri vim, & alia ad perdomandos rebelles subministrasset, sive quia erga Catholicam

Romanam Religionem zelotypia ardesceret, sive quod in dilectatione præcedentiæ inter ipsum, & Ferrariæ Ducem Pontificis forum adfereret, Io. Baptist. Adrian. *lib. 20.* ex in documentum conciliaretur, Pontificem concernere superioritatem, alioquin etiam Tuscia pertineret ad D. Petri patrimonium, Cosmum Medicem, quem Pius IV. in Regem, si voto Philippus Rex annuisset, ut Filius Franciscus sororè Principis Lusitaniæ, olim matrimonio junctam duceret, creare constituerat, Thuan. *hiflor. sui tempor. p. 1. p. 2. lib. 8. ad an. 1560.* in Magnum Herruriæ Ducem cum dignatione regia, & titulo Serenissimi singulatim instar Archiducum Austriæ, Io. Baptist. Adrian. *d. lib. 20.* promovisset protestationem solemnitus inivisset, quasi id ad Imperium Romanum spectaret, negata fuit superioritas, nec vestituram à Carolo V. aut alio Imperatore indultam, concessam, consultatione verò ad Comitiam anno 1570. relata, Electores Ecclesiastici, & Dux Baviaræ factum Pontificis tuendo, Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem comprobarunt, Io. Baptist. Adrian. *lib. 21. fol. 1526.*

Civitas Lucana, quæ multoties obedientiam Imperio Romano denegavit, emit libertatem omnigenam 12000. 45 ducatis, Sigon. *ubi supra*, Fulgol. *conf. 21.* Restaur. *ait. quest. 54. num. 12.* Decian. *alleg. disp. 19. num. 29.* decem millia refert Botter. *d. q. 1. lib. 1. & p. 2. lib. 1.* Ioannes Rex Bohemiæ anno 1334. omne jus, sibi in Civitate Lucana competens donationis titulo transtulit in Philippum Regem Franciæ, cui contradixit Robertus Rex Neapolitanus, Scip. Ammirat. *lib. 8. fol. 297.* Et quamvis Carolus IV. Legatum Lucensibus præfecit Cardinalem quendam Gallum, is tamen post abitionem Imperatoris, Civitatem juri ac potestati restituit, dato pretio 25 aliis 21. millium aureorum nummum, Volaterran. *lib. 5.* & tandem in libertate constituit, Leand. Albert. in *descript. Ital. in Thuscia fol. 59.* Libertatem inter Italiæ Civitates unicè, & magno zelo tuetur, Botter. *alleg. 1. l. 1.* Protegente eum Hispaniarum Rege, *Delic. & inier Ital.* Cyprian. Eichon. *audore fol. 17.* Hinc neminem recognoscit in superiorez, Socin. *jun. conf. 83. in pr. vol. 4.* Petra *d. nu. 4. num. 25. circa med. & num. 45.*

Idem de Senarum Civitate asseritur, Decius, & alii 46 modò relati, Petra *num. 38.* quæ libertatem contra Cosmum Medicem, Principem Florentinum, tam fortiter defendit, ut cum Urbs dederetur 900. circiter viri, & fœminæ Senenses, vel cum omnium bonorum jactura patriam deserere, quam cum quodam libertatis præjudicio sub Cosmo vivere malaerint. Quam Philippus Rex Hispaniarum, implorato sapius iteratu, Ducis Florentini conditionibus subnexis, cum statu, & dominatu, exceptis quibusdam locis maritimis, vestitura protogenii jure ipsi tandem invitus concessit, effectuique mandata 19. Julii anno 1557. Io. Baptist. Adrian. *lib. 14. fol. 1012. cum seqq.* Thuan. *p. 1. 10. 1. lib. 13. fol. 384. & aliq. seqq.* Solertiam Colmi recensens, Ludov. Guiciard. *l. 3. rer. memor.* aliquorum narratiuncula nequitiam subsistente, quasi Dux Florentinus beneficio Regis Hispaniarum, qui Vicarius ab Imperatoribus in universa Italia sit constitutus, Imperii Germanici clientem, & vasallum se profitea ur, *d. lib. 1. num. 124.* Carolus siquidem petierat, ut Ferdinandus Rex Romanorum Philippum filium Imperii per Italiam constitueret Vicarium, impetrare tamen nequivit, Thuan. *d. som. 2. lib. 12. ad ann. 1555. fol. 266.*

Civitas Astensis obtinuit ab Imperatore jura supre- 47 mi Principis, ex Bruno, Neviano, Raudensi *resp. 31. n. 38. lib. 1.* Civitates Lombardiæ maxima ex parte liberæ fuerunt, in exiguis solitæ agnoscere Imperatorum potestatem, Regumve quos elegissent Bozius *d. cap. 23. num. 14. circa fin.*

Constitutioni Friderici de pace Constantiæ, de qua Si- 48 gon. *lib. 14. de Regn. Ital.* postmodum in tantum derogatum fuit, ut nullum ejus vestigium superfit, uti in Civitate Parmensi firmat Raudens. *ref. 2. numer. 158. lib. 2.* ubi asserit prædicto contractui derogasse Federicum utrumque, Ludovicum, (idem Carolum IV. factiavit, Bald.

Bald. *conf.* 300. *lib.* 2. Wenceslaum, & Ducem Mediolani Maximilianum, cujus antecessores Imperatorem non agnovissent in superiore immemorabili interstitio, Alex. *conf.* 30. *n.* 9. *volum.* 5. & *conf.* 11. *num.* 9. *vol.* 7. ac sequitur Roland. à Valle *conf. fin.* *num.* 95. *volum.* 4. Nam Franciscus Sfortia primus vestituram recusavit, affirmans, quia arte, nimirum armis Ducatum Mediolanensem sibi quaesierit, sese quoque defensurum, Boter. *par.* 2. *lib.* 1. *fol.* 45. quem reliquis Principibus exemplo fuisse idem molienti subnectit. At historica fides dissentit. Mediolanensis enim ditio sub Vicecomitum, aut Vicariorum, post Ducum, & Principum Imperii Rom. titulo, & minime fuit concessa, vindicataque, Gerard de Roo *ann. Austr. lib.* 10. *ad ann.* 1493. & *lib.* 11. *an.* 1500. Et Carolus V. Imperator Ludovicum Sfortiam II. in pristinum statum, tanquam Principem Imperii restituit, Martin. Bellai *lib.* 3. *in fin.*

49 De Regno Neapolitano non loquor. Quia, ut olim sub Romanis, Gothis, Longobardis, Græcis, Saracenis, Normannis, Suevis, Gallis, Arragoniis varia fortuna fuit celebre, ita hodie sub Augustis, atque æternis Austriacis prosperrime viget. De Roma dicamus aliqua. Nulla Civitas, aut Republica dignitatis gradui olim annumerabatur, l. 3. *est alterutram.* C. de *nat. lib.* Dec. *conf.* 19. *nu.* 17. & 18. excepta Roma quæ illustris, nec non totius Orbis, hoc est ditioris, & Imperii Romani epitome nominabatur, Hier. Magi *miscell. seu var. lect. lib.* 4. c. 5. Petr. Pithæus *advers. lib.* 2. c. 18. Muret. *var. lect. lib.* 17. c. 12. Hinc etiam Urbs nullo addito nomine sola dicebatur, non oppidum, uti cæteræ Civitates, Hier. Rubeus *Ital. & Raven. histor. lib.* 1. *fol.* 10. *in princ. qui lib.* 2. *fol.* 93. Valentinianum Ravennam post Romam caput Italiæ constituisse ex Agnello refert, quamvis dein illius majestatem quædam imitatio sint, Pich. d. c. 18. veluti Constantinopolis, Roma nova dicta, ob sedem Imperialem illuc translata, indeque eadem Civitas cum Roma putabatur, Nov. 1. *post princ. l. omni* 6. C. de *Sacr. Eccles. l. generaliter* 25. C. de *Episcop. & Cler. l. intra Urbem* 5. C. de *oper. publ. & passim*, Mutius Surgens *ad c. 21. n. 14. ir. act. Pref. Prætor. Gomef. §. fuerat n. 5. post princ. de act. & illustri titulo donata fuit*, Dec. d. *respons.* 19. *n.* 29. Uade Reipublicæ, seu Civitates cæteræ privatorum loco censentur, l. *Item veniunt* 20. §. *in privatorum* 9. de *petit. hered. l. cum qui* 16. *in fin. de verb. signif.* Scip. Gentil. *tr. de jurisd. lib.* 3. *cap.* 22. *in princ.* Nec tam Urbes, & Civitates, quam municipia, & oppida vocabantur, ut Cæsar appellat Alexandriam totius Orientis maximam Urbem oppidum. Hinc est, quod omnium illarum Civitatum, utpotè subditarum Magistratus ex civium numero electi communi duntaxat nomine, & jure Magistratum municipalium æstimati fuerint, quorum potestas minima, ut non immerito quis admiretur, dictos viros ex illis argumentari hodie ad Civitates liberas. Communique patriæ ob subrogationem omni digni atis gradu adæquatam dicta, Restaur. de *Imp.* 9. 77. *nu.* 7 & 8. Inde Imperii divisio cœpit, quia nihil orbi terrarum perniciosius conciliari potuit, Sigou. *hist. Bon. lib.* 1. *ad ann.* 325. *fol.* 22. *cum seq.* Quare extensio Doctorum Reipublicæ Romanæ ad alias, de qua Jo. de Plat. Luc. de Pen. & reliqui *in rubr. & l. Rempub. 3. C. de jur. Reip. lib.* 11. Boet. *in ir. de cust. Civit. n.* 33. accipienda est de Civitatibus Italiæ omnimodè liberis, de quibus alioquin peragunt. De ejus magnitudine, dignitate, admirandis, videndus Lipsius, & Stapletonius, qui justos libros de hoc argumento conscripserunt.

50 De Duce Sabaudia Jurisconsulti Itali contendunt, cum superiore non recognoscere. Ita Paris. *conf.* 1. *n.* 39. *vol.* 1. Menoch. *in caus. Fenarien. respons.* 2. *art.* 1. *nu.* 104. ratione ea moti, quod se Dei gratia Ducem esse scribat, sicut largius confirmat Ludov. Rudolphin. de Sablonet. *de orig. & dignit. Duc. Ital. nu.* 83. & *seqq.* At alii aliter asserunt, & quod Imperatorem Superiorem respiciat, præter id, quod se Vicarium Imperii, & Vasallum Imperatoris

semper, & ubique profiteatur, Sablonet. d. *tr. n.* 116. etiam vel hoc unico argumento constare volunt, quod ad Comitiam vocari soleat, quod jus ab antiquo ei competit, & etiamnum factum, rectumque in hoc usque tempus servari indicio sunt subscriptiones plurimum Reversuum Imperialium, & per consequens Status Imperii est, Imperatorique subiectus. Et gravi oratione Carolus V. Imperator Romæ 1536. præsentem Pontificem in Franciscum I. Gallia Regem contestatus est, neque passurum ut Sabaudus Carolus tanta cum injuria spoliatus dimidia parte Regni diutius ab se, uti antiquitus in Romani Imperii clientelam recepto oporteret justam, atque certissimam opem impleret. Proinde se recta ad Alpes, & in Galliam usque progredi statuisse, ut propinqui sui, sociique Principis, & Romani Imperii clientis injurias defendat. Fanc. Modius *tom.* 1. *libro secundo, capite* 30. *pandect. triumphal.* Quod Carolus Emanuel Dux Sabaudia in epistola anno 1614. ad Imperatorem Matthiam perscripta, & typis evulgata in causa Montiferrateni hæc fatetur verbis.

Quam enim alienum esset illud à Majestate vestra, quam turpe haberetur, si Italicum Imperium Imperatori, ut Romanorum Regi commissum, te uno Imperante, ad Hispanicum Regnum, quod à te Ducatum Mediolanensem, & viriusque Sicilia Regnum à Summo Pontifice recognoscit, adumbrata quadam falsa Religionis, & publicæ pacis specie, translatum fuisse, Orbis quæreretur universus: Quid deinde dicturum censemus cum eo progressos impune Hispanorum conatus intellige, ut Sabaudia Ducem majoribus celeberrimum, Europæorum Regum affinitate, & sanguine clarissimum, Sacri Imperii Principem, Vicariumque in Italia perpetuum, à Saxonica stirpe ducentem originem, amplæ ditioris in Italia, diu ante Hispanorum adventum clavum administrantem, sua æquissimo jure potentem, nihil contra eos molientem, non modo ininis terrere, sed etiam armata manu aggredi, & ad bellum nolentem provocare non dubitarint?

Et mox: Hinc etiam Majestas vestra conicere poterit, quo consilio quadam oppidula ad sacrum quidem Imperium pertinentia, sed in mearum ditiorum visceribus sita præo: cupanda cogitarem, scilicet ut & ab Hispanorum armatorum irruptione, & expilatione servarem, measque regiones minori periculo ab eorum conatibus tuerer. Ego enim sic existimabam, horum oppidorum occupationem ad eum pertinere, qui ea integrè pacatis rebus restitutum se Majestati vestra rescripserit, publicoque actu fuerit professus, qui perpetuus in Italia S. Imperii Vicarius nominetur, qui denique solus hac tempestate in Italia relictus sit Imperii Princeps, & Majestatis vestra Vasallus, à quo in eam vel Imperatoria Corona capienda, vel alia de causa descendens sacra vestra persona deduceretur, & exornaretur. Num enim Hispania Regem, qui se in Italia Casarem gerit, Majestatis vestra pompam profecuturum putamus? Num Venetorum Rempublicam, num Heurria Ducem vestrum adventum comitatu suo celebraturos ex officio censemus? At si se ab Imperio liberos gloriantur. Quid ipse Mantua Dux? Ab Hispania eum Regem pendere, ejus observare nutus, ejus se patrocinio commississe, se denique, suaque omnia eidem devovisse quis ignorat? Quid reliqui Duces? Nonne ferè omnes Apostolicam Sedem recognoscunt, & ab eadem in dignitatem assumuntur? Me ergo solum ad vestra Majestatis splendorem, dignitatemque reservatum, me Germanicum Principem, me ditioris meas, majorumque meorum, Imperatorum liberalitati referentem, acceptas, Hispani, vestra sciente Majestate, bello laceffere, & oppugnare audeant Romanorum Regis titulum, quem vestra majestas gerit ad angustissimos ditiorum mearum fines redactum in subditi, vasallique personas violari, excindique patietur?

Et pauld post: Partes etiam Vestra Majestatis erunt Hispaniarum Regi, utpotè Duci Mediolani, ac Sacri Imperii vasallo pro summa potestate imperare, ut coactis

sine causa in meam perniciem copias, quam celerrimè dimittat, à me subscripta pacis capita propria manus nota confirmet, & Italiam circumsonantium Hispanicorum armorum strepitu turbatam metu liberet universum, &c.

4 Eiusmodi verò Reges, Principes, Duces, Comites, Marchiones, qui regalem dignitatem perpetuò obtinent in suis Regnis, Principatibus, Ducatibus, Comitibus, Marchionatibus, tametsi Imperio sint immediatè subiecti, iisdem iuribus, præminentis, atque dignitatibus fruuntur, quibus Imperator utitur in toto Imperio, suffragantibus. Olascho *decis. 78. num. 17. & dec. 151. num. 1. Alex. conf. 1. num. 30. vol. 5. Roland. à Val. conf. 29. num. 26. vol. 1. Brun. conf. 45. num. 18. & 19. Ruin. conf. 200. num. 2. & 3. vol. 2. Curt. jun. conf. 1. num. 29. Castren. conf. 34. num. 5. Angel. conf. 139. Barbat. conf. 34. lib. 2. Modest. Pist. conf. 24. num. 1. vol. 1. Zal. conf. 1. num. 21. lib. 2. Dec. resp. 5. num. 17. vol. 4. Rim. jun. conf. 37. c. num. 3. Marzar. conf. 26. num. 36. Natt. conf. 554. num. 19. vol. 3. Quibus itidem calculum adjuiciunt Cuman. conf. 158. & 162. Dec. conf. 43. num. 6. & conf. 516. num. 4. Jal. conf. 100. num. 2. lib. 4. Socin. jun. conf. 33. num. 9. & conf. 76. num. 1. conf. 136. num. 1. lib. 3. Calcan. conf. 2. col. 8. & conf. 7. col. 16. & conf. 67. col. 2. Bertrand. conf. 160. num. 4. lib. 1. conf. 156. lib. 3. Nevizan. conf. 26. nu. 1. Aym. conf. 136. numero 2. Bald. in l. more 5. ff. de iurisd. omn. iud. & l. recepta 2. C. de constit. pecun. Dec. in cap. pastoralis in princ. numer. 2. Extravag. de appell. Bartol. in l. Civitas num. 3. cum seq. ff. si cert. pet. Jal. ibid. num. 6. in fin. Nominatim autem quod ad Reges Cæsarem recognoscentes attinet, jura docent eos summa gaudere libertate, & omnis generis Regalia habere juxta tradita Baldi, Andr. de Ifern. Cardinal. & Laudent. in cap. un. *Quæ sint Regalia*, dum partim in genere de quolibet Rege, partim in specie de Rege subdito loquuntur. Idem tradit in specie de Rege subdito Rosenthal. *de feud. cap. 5. conclus. 1. num. 4. in gloss. post fin.* & Claud. Seyfel. *de feud. tit. qui feud. dar. post. parte 1. limit. 1.* ubi post Bald. & Card. dictis locis adducit etiam exempla de Regibus Superiorem recognoscentibus. Accedit his præter alios Boss *tit. de Regalib. n. 2.**

55 Idem etiam regulare esse pro palat Harprecht § *In summa aut. m. 10. numer. 144. instit. de injur.* ubi tradit, quod Principes, Duces, Comites, Marchiones, & similes in suis ditionibus, suis territoriis respectu subditorum suorum Majestatem habere dicantur, & Imperatorem Romanum repræsentent, adeoque omnibus privilegiis eisdem indultis fruantur, Jal. *conf. 235. numero primo, libro 2. Paris. conf. 17. numero 4. lib. 1. Rimin. conf. 57. num. 18. & sequentibus lib. 1. & conf. 221. num. 2. cum multis seqq. lib. 2. Bursat. conf. 4. num. 20. lib. 1. Roman. conf. 59. num. 7. & ibi Mandof. Bellon. conf. 59. num. 8. cum sequentibus Alcan. Clem. in tract. de patr. potest. cap. 2. num. 41. Brun. conf. 45. num. 18. & 19. Zal. conf. 1. num. 21. & 22. lib. 2. Cravat. conf. 135. vol. 1. Roland. à Vall. conf. 1. num. 49. & sequentibus & conf. 1. 4. nu. 43. lib. 3. Cuman. conf. 158. & 172. Et id ipsum in specie de Ducibus firmat Petr. Anton. de Petra *de potest. Princip. cap. 3. quæst. 4. num. 73.* ubi dicit, Duces eo ipso, quod sint tales creati, etiam quod recognoscant Superiorem, tamen habere plenitudinem potestatis, ut scripsit etiam Boss *in tit. de crim. les. majest. n. 59.* At de his hæcenus.*

56 Sed neque facilis est concordia inter virtute aliqua eximia nobilitatos, & nobiles ex prolapia, vel dignitate militari. Quod pertinet verò ad sententiam communem, ubi opus est armis, ibi togati postponuntur. Ubi verò de tractando jure, & justitia distribuenda, certè qui in ordinibus sunt juxta majores dignitates potiores esse debent. Olim Duces, Comites, Marchiones, Barones, centenarii non tantum cum manu militari, sed etiam cum dignitate, & cum potestate jura reddendi missi sunt in provincias, aut Civitates, aut oppida, unde & jurisdictionis feudorum juxta potestatem concessam feudatariis, vel administratoribus originem habuerunt, vel

majorem, vel minorem, idèd facilis res est ordinario in præcedentia inter dignitatis feuda habentes, & cum aliis Judicibus seu Magistratibus collatione facta potestatis. At de aliis militibus, & doctoribus, quis præcedat, doctor, an miles, præsupposito, quod doctor pro equite, & nobili habetur, adepto gradu, & privilegiis à Summo Pontifice, & Imperatoribus, & Regibus concessis, si eminentia doctrinæ illustretur, dicit Bald. *ad præm. pandect. super rubr.* ibi antecessoribus, doctorem præferendum esse militi, quoniam magis est honorandus, qui sua virtute pollet, quàm qui aliena, ut nobilis ex genere, ut notatur in l. si quid in libello, ff. de capt. Atque notat, quod Bononienses semper faciunt præcedere egregios Doctores, & ponunt eos ante quoscumque milites propter virtutem. Cæsares etiam comitiva dignitate donant Legum professores, qui sine reprehensione, & probati per viginti continuos annos docuerunt, *unde profess. qui in Urb. Constantinopol. comm. In honorum enim ordine collando, non tam personæ, atque familiæ ipsius, quàm officii, & dignitatis, seu administrationis, quam quisque gerit, ratio habenda est, Modest. Pist. conf. 51. num. 41. volum. 1.* At hæc ex observantia decidi debent. Nec novum est etiam eum, qui in majori dignitate est, ratione temporis, vel loci ei, qui in minori constitutus est postponi, *cap. collatione de appell. in 6.*

Quamvis nihil ab ipsorum dignitate alienum faciant, si in Conciliis, aliisque locis parcius quæstionem sessionis tractent: utilitas quippe Ecclesiæ, & bonum publicum privatis contentionibus, discordiaque locali impediti non debet, præcipuumque æstimatur fundamentum, & constantis Principatus unum & inexpugnabile munimentum, concordia civium, & subditorum. Et ut navis compactis, & benè conjunctis tabulis infinita propemodum maris pericula, syrtis, & cautes superat, & evitat, sic ubi tabulæ dissolutæ sunt per rimas, & fissuras paulatim aqua ingrediens in profundum & ipsas, & retores, & nautas demergit. Et sicuti modicæ commissuræ aquæ dant ad submersionem initium, & nisi jungantur, causam interitus præbent, sic quoque leves ab initio causæ Reipublicæ, nisi citò subveniatur, mutationem ex factionibus, & discordia solent afferre, Tholosan. *lib. 23. de Reipubl. cap. 1. numero tertio, in fin.* Quod spectasse videtur Ulricus, Dux Wirtembergicus cum ad alios Principes diceret: *Collocate me post fornacem, dummodò id efficiamus, ad quod congregati sumus,* Meland. *lib. 1. numero 259. jocosè.* Est enim, ut magni cujusdam Principis Legatus dixit, quod persona locus, non locus personam ornatur.

Et hoc nomine laudanda est Prælatorum Ecclesiæ, ac Oratorum Principum in Conciliis, ac aliis Conventibus publicis bona erga publicum voluntas, quod, ne per contentiones sessionum extrahantur, Summi Pontificis, vel ejus Legatorum arbitrio eas committunt, de dignitate, & præcedentia nihil interim statuendo, sed sine præjudicio dignitatis cujusque Principes præsentés exorare, ut sententiam dicant, vel scripto proferant, si in pronuntiatione de priori dicendi sententia, etiam non conveniant, cum Legatis tamen eorum non ita facilis concordia, cum de dignitate Dominorum nihil possunt sine expresso mandato Principum constituere, à quibus missi sunt. In quo casu arbitraret, non idèd minus insistendum Concilio communi, si dilatio admonendi Principes non daretur, ea tamen lege, ut ratificatio ab illis dehinc pateretur, si modò eorum probatio inconsultis requireretur, non aliter Sessionis verò scrupulositas in actibus extraordinariis observari non solet, & idèd cum in illis si quis locum primum occupavit, protestatio non interponitur, sicut plurimum prælegi solet, vel declarari, ac reservari, ut factum fuit in Concilio Tridentino *sess. 25. de loco Oratorum.*

Quo verò modo quæstio præcedentiæ sopiri possit, dum sententia à Summis Principibus, apud quos lis pendet

pendet expectatur, nunc dicendum est. Poloni legis remedio usi sunt, qua statutum est, ut priorem locum ubique locorum obtinerent qui tempore priores in Regnum appulissent. Quod videtur eadem juris ratione niti, qua seniores dignitate junioribus præferuntur in ferendis suffragiis in statuendo, subscribendo, sedendo, incedendo. Verum enim verò quis commodus legi locus sit, nisi pates ordine, & conditione qui obnoxii? Iniquè enim Legatus minoris Imperii, quamtumvis diutius à patria abfuit, præferetur illi, qui à Cæsare, aut Rege postmodum advenit. Ut proinde Legatus Hispanorum, ne posteriori loco diceret, omninò tacendum sibi olim reputavit.

60 Præterea si considerare debeant Prælati Ecclesiastici, Principes, Legati nonnunquam iuxta vitandæ causæ ingeniosè hoc agitur, ut imago ordinis pereat, orbitque sessionem faciat, quem ritum quædam hodie imitantur mensæ, quamvis ex atrii, januæ, camini, fenestrarum, tum etiam armarii situ, & istam sessionis prærogativam haud obscuram esse solentior unus reperiret, atque ita facillè invaderet. Quòd & antea optimè intellexit Cajus Jusconsultus in *lib. priori Institut. cum scribit in ejusdem lib. 2. Si in testamento plures servos manumiserat, quam lex concedat, illis tamen libertas debetur, qui prius sunt nominati usque ad concessum numerum. Quòd si omnes confuse nominati fuerint, ut ordo nullus pateat, nulla firma est libertas. Ideò & si testamento manumissio adscripta fuerit in circulo, ut qui prior, posteriorve nominatus sit, agnosci non possit, nullius libertas valet.* Hic ergo circulus est, aliis ea sphaera, quæ orbis teres Aufonio dicta. De quo etiam circulo in eodem sensu intelligere videtur Justinianus, præscribens modum deligendorum defensorum Civitatum per circulum in *§ Interim in aurb. de defens. civ.* ubi tamen Accursius id non intellexisse videtur, qui admodum sese torquet ad interpretandum hujusmodi circulum. Sed ad veram hujusce interpretationem propius accedit, licèt non omninò Bart. in *liquidem in princ. ff. de re reb. dub.* ubi per eum textum dicit, quòd per sortem fieri potest electio secularium administrationum.

61 Putant nonnulli ad alternationem deveniendum esse, ita ut si inter duos controversia sit, unus primo, secundus altero die præseadeat, aut ut unus Conventu, aut Senatu abstineat, detque alteri præsedenti votum, qui post votum proprium, & emanatis proferat cum verbis illis; *suo ordine, & loco*, quibus nulli concertantium præjudicatur. Seu enim primus, seu alter ei locus debetur, utique suo loco dictum est suffragium. Quæ clausula etiam tunc addi necessariò debet, si absens statu alium, ut vice sua votum dicat, rogavit. Nam illi, qui professionem habent, non nisi suo loco, & ordine dictum admittent. Qui modus & legibus quoque defendi potest, ut *leg. quoties, vers. quod si Titius, ff. de usufruct. & l. 2. in princ. & iterum d. ultim. rursumque l. si usufructus alienus, ff. quibus mod. usufruct. amit. & lege prima, §. quemadm. dies usufruct. leg. ced. & l. si sic constituta, ff. quemadm. ser. amit. & l. communi dividundo, §. Cum de usufructu, ibi: caveatque, se per tempora usuros, hoc est apud singulos mutua vice, ff. comm. divid. & leg. arbor, leg. ultim. ibi: divisum tamen, aut mensura, aut temporibus eodem tit. & l. Si convenit in princ. eod. & l. Et hæc distinctio, §. Cum fundam. in pr. ff. loc. & l. Et puto, §. usufructus, ff. famil. ercisc. & l. via, §. usus ff. de servit. & l. Lucio cum pr. l. seq. ff. de aqu. quot. & ast.*

62 Suntque, & in hanc sententiam textus juris Canonici, nempe in *Clement. 2. vers. Et ut facilius de jurepatr.* ubi dicitur id jus patronatus, quod aliàs individuum est, posset tamen liberè, id est, ut interpretantur Glossa, & Doctores ibi, sine superioris auctoritate ita dividi inter patronos, ut scilicet alternis vicibus præsentent. Et cum textum ita intelligunt Glossa, v. liberè, & cæteri Doctores, ut id quoque fieri possit, etiam si Ecclesia nondum vacet. Et alia Glossa in v. alternis ad id trahit *cap. ult. de pra-*

bend in 6. tanquam ex eo cap. sumatur, beneficia quoque per vices mensium, vel alternis temporibus à pluribus conferri posse. Quod & ipsum intelligit Gloss. in d. cap. ultim. v. statuto, quæ id dicit observari in multis Ecclesiis Gallicanis. Illum autem textum in dict. Clement. 2. ad id, quod diximus citat, & dicit notabilem Jas. in l. stipulationes non dividuntur colum. 5 ff. de verb. obligat. & idem, quod is textus in d. Clement. 2. ante eum voluerat Gloss. in cap. 1. in Gloss. 1. ad fin. extr. de jurepatr. quam sequuntur omnes præter Innocentium, qui hanc divisionem, nec aliam admittebat in spiritualibus, de quo etiam Panorm. in cap. Querimoniam, vers. sed hoc dictum eod. tit. Et hanc quoque sententiam adjuvat Gloss. in cap. Licet, v. Convenit in fin. 16. qu. 3. quæ dicit, quòd si Ecclesia est subjecta duobus Episcopis quia sita est in confinio duarum diocesium, & non conveniunt Episcopi in ordinatione, & administratione illius, Superioris erit officium in hac parte, cap. nullus extr. de jurepatr. vel alternis annis disponant per dict. leg. quoties ff. de usufruct. & eam Glossam sequitur, & dicit notabilem, ac menti tenendam Panorm. in cap. ultim. c. lum. 1. in ul. im. not. & ibi Felin. colum. 2. extr. de re judic. & Roman. qui eam singularem dicit in singul. 762. & Alexand. in lege secunda, §. ex his colum. 3 ff. de verber. oblig. & conf. 18. lib. 2. & conf. 7. lib. 5. & conf. 25. eodem lib. 5. Socin. conf. 278. lib. 2. Curt. sen. conf. 25. in fin. Felin. in cap. Quæ in Ecclesiarum colum. pen. de constit. & in cap. prudentiam de offic. deleg. & Jas. in dict. stipulationes, & conf. 215 lib. 2. Facitque Gloss. in cap. non potest, v. retinere de praben. in 6. quæ dicit, quòd si alicui fuerit à Summo Pontifice facta potestas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum esse videtur, ut neutrobi resideat, sed debet in altero tantum, vel etiam in utroque alternis vicibus residere, & illam in posteriori parte sequuntur, Gemin. & Franch. in c. 2. §. Cum ab eo de sepultur. in 6. Neque hinc discrepat, quod ait Ardiz. in quibus mod. feud. amit. sub rubr. an feuda jurisdictionis dividi possint, quòd cum jurisdictione dividi non possit, si duo fratres habeant castra cum jurisdictione, ita poterunt dividere, ut alternis administrarent. Quod & idem voluit Bald. in cap. 1. §. præterea colum. 1. & ibi quoque Jac. Alvar. & Card. Alex. tit. de prohib. feud. al. per Trid. & idem Bald. in c. uno delegatorum col. ult. extr. de offic. deleg. Alex. d. conf. 18. & 25. Socin. conf. 67. lib. 1. quod iterum repetitur conf. 165 lib. 2. & d. conf. 278 Curt. sen. conf. 69.

Neque id solum possunt facere, sed cogendi sunt, ut faciant, ut placuit Angelo in dict. leg. 2. §. ex his, ibi quoque Imol. colum. 6. & Alexand. colum. 3. ff. de verb. obligat. Panorm. in dict. cap. ultim. c. unum. 3. de re jud. Roman. d. singul. 162 per dict. Gloss. in dict. cap. licet, Alexand. dict. conf. 7. & dict. conf. 25. Jac. à S. Georg. in tract. de feud. in verb. Marchio colum. 4. Jas. in dict. stipulationes, Felin. in d. cap. quæ in Ecclesiarum, & dict. cap. prudentiam, Ruin. conf. 19. libro primo. Dec. in leg. nam & si fur, §. & si servus, ff. si cert. pet. & conf. 249. Alb. Brun. conf. 79. Et huc item vergit, quod scriptum est ab Imola, Geminiano, & Franch. in dict. cap. Cum quis de sepultur. in 6. quòd si contenditur inter duos Parochos de jure sepulturæ, confessionis, & administrationis aliorum Sacramentorum, & aliorum id genus jurium Parochialium, propterea quod quis habitat in finibus duarum Parochiarum, ita ut non constet in utra earum habitet, ea jura debent inter eos dividi alternis vicibus per dict. Clement. 2. de jurepatr.

Sic & Procas Albanorum Rex Amulio, & Numitori filii regnum annuis vicibus habendum, ut videlicet alternis vicibus imperarent, reliquit. Apud Romanos, Consules, cum ambo aderant, alternis diebus, vel mensibus, vel aliis temporibus imperabant, ut colligi potest ex eo, quod scribit Liv. libro secundo, & libro octavo, & libro nono, & libro vigesimo secundo, & ex Polyb. libro 3. histor. Dionys. Halicarnas. lib. 9. & Sueton. in Julio Casare capite 20. & Aulo Gell. libro secundo, capite 15. Idem

& apud Athenienses observatum, ut ex Plutarcho in *Aristidis vita*.

- 65 Alius modus est. In Concilio quidem Tridentino, cum lis de sessione mota fuisset inter Hispanos, & Gallos, placuit Patribus, ut Theologorum quisque, habitabilis temporis ratione quoad Doctoratus, aut Magisterii gradum promotus fuisset, sententiam ferret, Valquius in *praf. illustr. contr. n. 13. & 17.*
- 66 Modus, & ille non incommodus esse videtur, ut unus in Senatu præsedeat, alter verò prius suffragium dicat. Aut etiam, ut unus in Senatu, & primus sedeat, & vorum proferat, sed alter in subscriptione præponatur. Quod posterius meo iudicio honorificentius fuerit. Præfessio enim non nisi statuum præsentium incurrit oculos: at subscriptio, præcipue typis evulgata, ut semper loquens, plurimumque etiam exterorum notitiam post fata intrat.
- 67 Prudentiores tamen credunt inter concertantes iudicio fortis hanc controversiam minori cum offensa, quam Iudicis sententia terminari posse. Aequiori enim animo repulsam ab illa, in quam nulli affectus cadere possunt, quam à Iudice ferimus. Quod argumento à majori ad minus probatur. Nam Regnum sorte, etiam Deo suffragante, tribuitur. Exemplum de Saule sorte electo extat *lib. 1. Reg. c. 10.* Cur non ergo, & controversiam sessionis per eam terminari permitimus: Utrobique enim verum est, quod Salomon dicit, sortes mittuntur in sinum, sed à Deo temperantur, *Proverb. c. 16. v. ult.* Et ubi de finibus regendis controversia est, & dubitatur, quis actor sit, quisque primus loqui debeat, sortis iudicio is monstrari solet, *sed cum ambo ff. de iudic.* Casu verò nostro fines sessionis controversi sunt, dubitaturque quis primus agere, loqui debeat. Ergo sorte prior monstratur. Quia ubi dubitatur, cui inter plures optio danda est sorte dimittitur. *Sancimus*, inquit Imperator, *in omnibus huiusmodi casibus rei iudicem fortunam esse, & sortem inter alitercantes adhibendam, ut que sors præulerit, is quidem habeat potestatem eligendi, leg. fin. C. commun. de legat.* Optat verò uterque sessionem primam, quam tamen per rerum naturam unus saltem obtinere potest. Nec enim possibile est, ut tu sed eas, ubi ego sedeo, ut ait Jurisconsultus in *l. 3. §. ex contrario, de acquirend. possess.* Sorte ergo optio deferatur. Sorte etiam in concursu plurium idoneorum eligi Legatus solet. Quod & disputatum, & ita conclusum in Senatu Romano refert Tacitus *lib. 4. histor.* ad removendum scilicet contemptus suspensionem. Quare in casu nostro omnium optimè fors discutiet. Est enim Dei iudicium, *dist. cap. 16. §. ultim. Proverb.* quod semper, & ubique iustum est. Unde à sorte non appellatur, quia qui eam dirigit, Deus est, qui superiorem non habet, ut singulariter dicit Bald. in *leg. ultim. C. commun. de leg. allegans §. pen. in auth. ut omnes obed. iudic.* & sequitur *Jas. ibidem.* ac alii. Ad hunc modum Triumviri, & Pompeius, initio fœdere, sortiti sunt, quis primus loco, quis proximo quis deinceps sederet.
- 68 At Turcarum Imperator alium removendæ controversiæ localis modum monstravit. Nam cum superioribus annis inter Imperatoris, & Galliæ Regis Legatos de loci superioris præ eminentia lis esset quod alter contenderet se cum Regis Christianissimi personam in Legatione repræsentaret, iure anteferri Legato Austriaco, qui non Imperatoris sed Ungariæ Regis nomine advenisset, eamque ob causam superiorem in Templo, quod Turca utrique ad divinum cultum aperuerat, occupare locum vellet, Tyrannus, contentione intellecta, suspendi nudum acinacem præ fani valvis iussit, additis per præconem minis, capitis pœnam laturum qui vel verbum proferret de illa controversia in posterum fuerit ausus. Quo Turca haud dubiè exemplo Neronis, qui Reges de præferentia inter se certantes versu Homericò compescuit: *Multos imperitare malum est, Rex unicus esto*, non nisi se

dominum, mundique monarcham, & concertantes suo iudicio, velut umbras volitare, vanissimè gloriari voluit.

Omnium autem expeditissimus ille videtur modus, quem Ferdinandus I. Imperator inter Galliæ, & Hispaniæ Legatos observavit. Ambos enim, ne uni præ alio favere videretur, à concionibus, & confesso publico attendos esse putabat, *Befold. c. 3. n. 5. de prac. & fest. prærog.* Quem insecutus Jacobus Rex Angliæ in ingressu suo Londinensi anno 1604. utriusque Regis Legatum pompa ea abstinere, ut diximus, voluit.

Nihilominus, ne planè omnes conveniendi occasiones præciderentur, ipsi hunc modum in conventu Veroniano anno 1598. pacis tractandæ causa instituto, invenerunt, quem Petrus Matt. *lib. 1. narrat. 2. n. 9.* ostendit. Post plussculas demonstrationes, & protestationes Deputatorum Regis Hispaniæ, ait, optio data fuit Deputatis Regiis eligendi locum, quem vellent post Legatum, & Nuncium. Sella Legati elevata erat in scamni podio sub cortina. Episcopus Mantuanus assedit è regione Legati versus manum dexteram. Deputati Regii duabus in sellis versus alteram partem, itaut primus esset ex adversum Nuncium, alter ex adversum primum Deputatum Hispanum, qui Nuncio junctus erat in secunda sella. Taxis in tertia, Verrechenus in quarta. Generalis Franciscanorum è conspectu Legati, cui Marcio Lullinus, cum ad colloquium admittetur, in eodem loco adjugebatur.

Modus verò alius inter Eugenium Pontificem, & Jo. Imperatorem Constantinopolitanum Ferrariæ an. 1498. observatus fuit. Cum enim in illo Conventu Orientalis Imperator summi loci decus ad se pertinere contendere neq; id concedere Pontifex, sed magis contra sui eum esse debere juris instaret; convenit, ut primus, & supremus honos haberetur Codici Evangelico, collocato ea in ara maxima. Ejus dexteram adfideret Pontifex, sinistram Jo. Byzantinus Imperator. Et quoniam Occidentalis Imperatoris etiam ratio habenda erat, placuit ei sellam Imperialem poni juxta Pontificem Maximum, sequenti us deinde eo latere dextro confessibus Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum Latinorum E regione verò Germani Cæsaris confidere iussus profertur Imperatorem suum Constantinopolitanus Patriarcha, atque ita deinceps Patriarchæ, Episcopi, & Prælati, *Modus lib. 2. c. 11 pandect. triumph.*

Interdum cuique Legato distinctus dies datur, liber ad missionem aliorum; aut alternis diebus hic, aut ille, vicibus præcedit, & cedit. Sed quamvis ferè ejus, apud quem plures Legati sunt, arbitrio per designatorem unicuique locus cedat; quia tamen honoris hoc negotium est, non alterius magè iudicio stabit Legatus, quam suo merito, aut mandato Principis. Et si indecentior quam par est locus assignetur, vel minus faciet, quam eo uti. Maximilianus ejus nominis primus, cum Daniæ Regis Legatus sedendi indebitum, aut insolitum jus postularet, ipse solio assurgens eum audivit. Idque & alii plerique imitati fuere, & in primis nobilissimæ quidam Princeps prudentiæ qui non nisi ipsos Principes sedens audiebat, stans Legatos.

Aliquid verò interdum necessitati Legatus tribuet, ut si recto non possit tramite, obliquo sibi consulat, & tanquam schemate honore tueatur. Ismenia Thebani factum non incallidum, & prorsus græcum circumfertur. Legatione fungebatur is pro patria apud Persarum Regem. Eò ubi pervenit apud Thrausten milicium Tribunum simul, & ad missionum magistrum enixius operâ dedit, uti audiretur. Cui ille: *Nobis*, inquit, *o hospes, patria lex est, ut quicumque ad Regis congressum admittitur, multum ei adorationis venerabundus exhibeat. Id si placet, patet aditus; sin minus, vicaria opera mea utare, & quidquid negotii credideris, ad Regem deferam.* Ismenias, cum neque rerum pondus conscium ullum, neque festinatio dilationem admitteret, ad id, quod minimè decebat, adductus magis, quam inductus, *quisimò*, inquit,

mibi ipsi conveniendi Regem copia fiat. Et intromissus ita egit, ut cum morem gerere alienæ superbiæ videretur, tamen in gentis suæ instituta, quæ homini supra hominem præstitum decus, dedecus arbitratur, nihil peccaret. Quippe, ut è digito annulus ingredienti sibi decideret, effecit, quem ut homo sustulit, poplitem flectere visus est, Regemque adoravit, nec adoravit. Sic una hostia pluribus Diis litavit. Etenim negotio suo, & gratiæ Regis simul patriis, & Persicis moribus obsecutus est Ismenias, consiliique dexteritate, omnium, quæ petierat compos factus est, & inusitatis auctus donis discessit.

74 Jam verò si binæ, atque invicem velut infestæ Legationes sunt, multum referre puto, priori loco audiri, ut præoccupatis Principum auribus, minus fidei, atque auctoritatis habeat qui succedit. Sæpè enim qui narrat, docuit, & vicit, qui prævenit. Notare hic lubet, quòd etiam si Romanorum Legationes, omnium aliarum gentium, Regum, populorum, atque Civitatum Legationibus præferrentur, tamen in Concilio Aetolorum, ubi Romani, Macedones, Athenienses, & Philippus Rex audiendi erant, Macedonibus jam auditis, & si dignitas magni udinis Romanæ exigebat, ut Romanus Legatus ante Athenienses loqueretur, Romani nihilominus, & concesserunt, & voluerunt, ut secundum Macedones etiam Athenienses audirentur, ultimoque loco ipsi dicerent. Sic quidem in nonnullis Conciliis qui præsidet, libertatem, auctoritatemque habent vel sententiam suam primò edicere, vel ultimò quidem, ut aliorum rationibus faciliùs obviam ire, quid expediat certius decernere possit. Imò sic ipsi Principes in Conciliis, vel primò promunt sententiam cum cæteris quod sequantur, aut cui assentiantur præmonstrare, ac velut necessitatem imponere videntur, vel novissimè quidem, ut exquirant prius quid quisque sentiat, suadeatque, ac tum demum dispiciunt, an ne expediat rem definire, & statuere an verò differre.

75 Inter Legatos quoque ejusdem Principis nonnunquam quæstio, atque ambitio ex hac dignitate pullulat. Volunt aliqui, priorem videri ordine, & loco, qui tempore præierit. Alii, honorificentius esse subsequi, & quasi recentiorum à mente, & gratia Principis venire. Qua interpretatione consuetudo hodierna nititur. Alii ordinem loci observari foris volunt juxta conditionem, atque præminentiam, quam quisque domi, & in aula sui Principis habet. Sanè ordinarius cum extraordinario interdum sic altercati sunt, ut tanquam ignoti, quinimò inimici fuissent, invicem declinarent, nec usquam convenirent. Ideòque Princeps hunc ordinem rectius Legatis suis vel semel, vel quacunque nata occasione præfinit.

76 Si huc rursus non modò ex Legationum fontibus, sed è rivis quædam derivate voluerimus, observabit Legatus, ut quem dignitate haud multò inferiorem rheda, aut domo, vel mensa sua excipit, eundem honoratiori, atque commodiori loco allocet. Sic enim civilitatis, & quædam hospitalitatis ratio patitur, & præscribit Alio qui dignior, eminentiorque minori honorem interdum exhibet, non ea tamen lege, mente, ut invitatus præcedat, verum ut sic elucescat amplitudo ejus, cui etiam invitanti, locumque deferenti ceditur. Quid autem si oblato leviter honore frui vilior audeat, & præcedere præsumat? Contigit, offerentem eò acrius quod detulerat sibi vindicasse, ac velut retraxisse, quòd contentiosiori humanitate profusus visus fuerat. At verò si Legatus alteri Legato, aut Magnati obviam fit quocum loqui necesse habet, atque is alter pedes inceserit, rheda, aut equo si vehatur, descendet, ne illum despiciere, aut parvi facere videatur. Morisque item est, ut si utrinque hinc descendit, prior abscedat ille, qui dignior. Si quis etiam dignitate illustrior Legatum viserit, minimè, quandiu ibi substiterit, indicabitur, alium quempiam fortè advenire, qui dignitate sit inferior. Quod si autem major, vel par extiterit, clara id voce, nò vero in autem significandum est.

77 De Legatorum uxoribus nil seorsum dicendum. Ubræ, & sua luce dignæ, & conspicuæ sunt. Maritorum

conditionem in publicis congressibus æmulantur, & repræsentant.

Et ut de Ecclesiasticis inferioribus aliqua etiam dica- 78
super præter ea, quæ alibi diximus, Sacra Congregatio super Episcopos decrevit, quod quotiescunque oritur aliqua differentia in materia præcedentiæ, recurrendum sit ad loci consuetudinem, & ea deficiente, ad consuetudinem Provinciæ, vel, si ea nulla sit, ad consuetudinem Romanam. Nuncii Apostolici semper, ac ubique præcesserunt Electores Ecclesiasticos. Constat id exemplo, quod refert Petrus Merseus in *Catal. Eleto.*, *Ecc. Col. lon.* agens de Principibus, aliisque primoribus viris, qui publicis precibus Coloniae interfuere ad implorandum divinum auxilium pro pacis negotio inter Regem Hispaniarum, & Hollandos, ejus rebelles, ubi sic refert: Pone enim venerabilissimum Eucharistiæ Sacramentum, ac Sanctorum sacra pignora sequebantur duo Ecclesiastici Electores Colonienfis, ac Reverendiss. D. Jacobus Treverensis, medius Legatus Pontificius D. Joannes Baptista Castaneus, Archiepiscopus Rossanensis Italus. Hinc tres Illustrissimi Principes, Reverendissimus Julius Episcopus Herbipolepsis, ac Franciæ Orientalis Dux, Cæsareæ Majestatis Legatus, Carolus de Aragonia Dux Terræ novæ, Marchio Abulæ Comestabilis in Regno Siciliae unà cum filio, ac genere suo, Philippo Regis Hispaniarum Legatus, Philippus Dux Arschatanus, ac cum filio Carolo, ac tota nobili familia, Catholici integerrimi nemine Statuum ex Belgio, &c.

Neque id in dubium verti debet propter ritulum E- 79
minentissimi, quem Urbanus VIII. Summus Pontifex nedum Cardinalibus, verum etiam Electoribus Ecclesiasticis, & Magno Magistro Religionis Hierosolymitanæ præbuit. Nam titulus hic honorificus à Sede Apostolica ipsis Electoribus concessus, non potest inferre præjudicium prærogativis tandiù possessis à dictæ Sedis Apostolicæ Ministris, nec debitis Summi Pontificis Legatis, qui Pontificem Summum persona repræsentant.

Pro Auditore Camerae Apostolicæ extat Epistola 80
Cardinalis Hieronymi Rusticucci B. Pii V. Summi Pontificis à Secretis, data Alexandro Riario Patriarchæ Alexandino Camerae Apostolicæ Auditori, & deinde Cardinali quæ est hujusmodi: *Molto Illustr. e Reveren. come Fraullo, Perche V. S. sappia il senso di Nostro Signore circa il luogo, che haverà da tenere appresso Monsignore Illustr. Legato, cioè Cardinale Alessandrino, etiam nelle proprie Diocesi degli Ordinarii, dico, ch' ella doverà precedere tutti i Prelati indistintamente in Francia, e Spagna, & havere il suo luogo immediatamente doppo sua Sig. Illustr. in tutti i luoghi pubblici, e privati, che siano per conservarsi la sua giurisdictione con autorità, e per non patire in modo alcuno indignità: Anzi Nostro Signore vorrebbe, che V. S. presedesse l' Arcivescovo di Toledo, se fusse in Spagna, non che altri Vescovi, che sono di minor portata di lui. Con questa regola dunque doverà governarsi da qui avanti, che tale è la mente di Nostro Signore, e questo medesimo hò etiandio fatto intendere à Monsignore Illustr. Legato in nome suo per avviso di V. S. alla quale mi offero di continuo. Di Roma a' 12. di Agosto 1571.* Extat apud Bibliothecam Em. Card. Pii inter *m. s. vol. 61.*

In disputationibus publicis Romæ observatur ferè 81
semper hic præcedentiæ ordo: Si inter invitatos ad arguendum aliquis sit Prælati, hic ratione dignitatis est primus argumentator. Secundus Regularis Thomista. Tertius Regularis Scotista, vel alterius Religionis, aut sæcularis. Si verò Prælati nullus arguat, servantur privilegia concessa à Summis Pontificibus præsertim Thomistis, & Scotistis repræsentantibus propriam scholam. Unde primus arguens est Regularis Thomista. Secundus Regularis Scotista. Tertius ad libitum, nisi fortè tam Prælati quam Thomista, & Scotista velit resumere tertium argumentum, quod reputatur specialis honor. Doctores autem sæculares etiam actu legentes cum non repræsentent propriam scholam,

cedere debent Thomistis & Scotistis. Aliter olim, & planè rectius in hunc modum. Primus argumentator est doctor ille, qui actu legit in studio, postmodum theologus Religionis, deinde theologus secularis, ac postremo Regularis non graduatus. Si autem disputatio in aliquo Conventu habetur non solet disputare theologus illius Conventus, & in sua domo quisque honorem alteri defert.

82 Anno 1591. Consulta Sacr. Congregatio Rituum, an Episcopus, qui est Canonicus, præcedere debeat Archidiaconum, & Vicarium, maximè cum per sexdecim annos præcesserit? Respondit, Episcopum in Choro vestes Episcopales deferentem, ceteros Canonicos, & etiam Archidiaconum præcedere debere, sententiam verò secundum ordinem suæ receptionis dicere debere.

83 Præ cæteris verò juvat transactio, quæ observanda est cum enim fiat pro bono pacis, præsertim inter Ecclesiasticos, super hujusmodi præminentis servari omnino debet, ut tradunt Loter. *de re benef. lib. 1. q. 16. n. 33.* & semel ac iterum firmavit Rot. apud Seraph. *dec. 22. & 81. per tot.* Qua obligantur etiam successores, quando apparet initam fuisse bona fide super re, quam maximè dubia, & ad extinguendas gravissimas lites, ut per textum in *l. Praes. C. de transact. docet in his terminis Grat. disc. 476. à num. 1. ad 4. & discept. 867. nu. 49. & 58. vbi quod Canonici, & Dignitates successores ligantur concordia inita per antecessores, quamvis confirmatio Papæ non intervenerit. Quod etiam firmavit Rot. in Consentina præcedentiæ 6. Junii 1618 coram Dunozeo, & nos aliàs. Præsertim si fuerit longo tempore observata, ut in specie concordia observata per spatium viginti trium annorum, tradit Rot. *decis. 86. num. 5. & sequentibus parte 6. recent.* Per observantiam enim inducitur approbatio, Duran. *decis. 216. num. 4.* ex qua vel dicitur præscriptum jus alterius, vel saltem per spatium decem annorum inducta consuetudo, Rot. in *Cordubensi decimarum 28. Junii 1628.* coram Ubaldo; vel fuerit jus illius corroboratum ex præcedente decreto Episcopi, expressa causa, & ratione antiquæ consuetudinis. Quod sicuti præbuit justam causam transigendi, *leg. causas. C. de transact.* ita pro illius subsistentia, & firmitate ejusdem concordia vires adauget, ut in terminis sententiæ latae super præminentis, tradunt Fusch. *de visit. lib. 2. cap. 15. num. 65.* Leon. in *ibef. Eccles. cap. 8. num. 18. par. 1.* Campanil. *c. 13. nu. 17. in divers. jur. can. rubr. 12.* Girond. *de privileg. nu. 743.* Novar. *q. 13. n. 7. & seq. l. b. 2. & Rot. dec. 111. n. 24. par. 5. rec.* Cui concordia per quæcumque rescripta non censetur unquam derogatum, nisi de ea fiat specifica mentio, ut est textus in *l. causas 16. C. de transact.* Ubi quod aded fortis est transactio, ut nec etiam Imperiali rescripto rescindatur, traditque Cyriac. *controver. 128. numer. 33.* & de jure canonico est textus in *cap. Ex multiplici, ibi: Non fuit intentionis nostræ conventioni derogare prædictæ, de decim. idem Cyriac. controvers. 382. num. 11. & sequentibus Rot. decis. 153. nu. par. 5. rec.* ac sæpè alibi.*

84 De Inquisitoribus autem in hæreticam pravitatem hæc accipe. Inquisitores uti Delegati Apostolici in Congregationibus, in subscriptione sententiarum, licentiarum, librorum imprimendorum, & in omnibus aliis actibus publicis, & privatis Sancti Officii præcedunt omnes præter Episcopos, videlicet Vicarios ipsorum Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, ac etiam Auditores Nunciorum Apostolicorum, necnon in actibus non spectantibus ad S. Officium, quamvis consultus sit, ut abstineant à concursu. Idque, etiam si Vicarius Episcopi esset Episcopus. Verùm in hoc Inquisitores consulere debent Sac. Congregationem, quæ solet scribere Episcopis, ut deputent Vicarium, qui juxta morem sedeat, & subscribat post Inquisitorem Vicarius verò Episcopi præcedit Vicarium S. Officii, dummodo non addit consuetudo contraria.

Estque regula communis, ut Episcopus præcedat Inquisitorem, Inquisitor Vicarium Episcopi, Vicarius Episcopi Vicarium Inquisitionis, quatenus non addit consuetudo in contrarium. At quando in Congregatione non adest Inquisitor, tunc Vicarius Inquisitoris præcedit Vicarium Episcopi, quia repræsentat personam Inquisitoris. Idemque dicendum est de Vicario Capitulari. Idem Inquisitores præcedunt Præsidentes Conventuum, non tamen in mensa, & Capitulis ab eisdem Præsidentibus convocatis. In omnibus tamen actibus publicis, & privatis habent locum post Priores, & Guardianos Monasteriorum, in quibus sunt Inquisitores. Tam ipsi, quam eorum socii sunt subiecti Custodibus Conventuum in his, quæ spectant ad disciplinam regularem; ideoque illos venerari tenentur.

85 Possunt contra denegantes suas prærogativas, quarum sunt in possessione, providere, ut si v. g. denegetur eis in Missa osculum Evangelii, thurificatio triplici ductu, osculum pacis, ac similia. Consulenda tamen supremæ Inquisitionis Congregatio.

CONSULTATIO XIII.

An Milites S. Joannis Hierosolymitani sint verè Religiosi?

ET centè videri potest hujusmodi Milites non esse Religiosos, eò quòd non contemplationi, ac orationi, sed secularibus negotiis, ac militiæ ex professo serviant, & exemplo Machabæorum pro fidei tuitione arma, Clericis regulariter interdicta, liberè tractent, ac proinde inter laicos, & seculares potius, quam Ecclesiasticos, seu Clericos numerandi sunt per notata Petr. Gregor. Tholos. *synagm. jur. univ. libro decimo quinto. cap. 34.* vel saltem non propriè, sed largo modo Religiosi esse videntur, Vivius *decis. 448. numero decimo, Natta conf. 508. num. 3. & 4. Seraph. decis. 591. num. 5. vol. 1. in novis.* maximè etiam cum feudorum capaces esse censeantur, Natta. *conf. 507. & d. conf. 508. per tot. Viv. loc. cit. num. 7. & seqq.*

His tamen non attentis, omninò dicendum est, hos Milites Clericos veros, ac Religiosos, non laicos esse, *argum. cap. 50. de sent. excomm. Valquez illustr. controver. cap. 105. num. 49. Decian. conf. 51. num. 9. volum. 3. Dauth. de test. princ. num. 178. in fin. Mascard. de probat. conclus. 959. num. 3. M. Ant. Surgens in Israël. de Praes. Praes. aliisque magistr. lib. 1. c. 37. num. 27. Valasc. decis. Lusit. 14. num. 8. Catech. decis. 27. num. 18. novitque Gloss. 2. in Clem. 1. de decim. Grat. tom. 5. discept. cap. 880. num. 1. & 5. Menoch. conf. 54. num. 17. & de arbitr. cas. 56. num. 11. & cas. 51. n. 19. Barthol. à S. Fausto lib. 5. Theaur. quæst. 10. Rodrig. tom. 2. quæst. 2. art. 7. Garz. par. 1. de benef. c. 4. nu. 3. Azor. par. 1. lib. 13. cap. 4. quæst. 4. ac decidit passim Rota, præsertim *decis. 177. num. 1. apud Farinac. part. 1. rec. & coram Pat. decis. 382. num. 2. lib. 1. & coram Gregorio XV. decis. 87. numero 2. & decis. 333. numero 1. parte 1. rec. & decis. 87. numero 1. & dec. 454. num. 3. par. 2. rec. & in Egilamien. Commendæ 8. Junii 1626. coram Merlino, habeturque cap. Cum & plantare *extr. de privil. &* tradunt communiter Doctores, tam Theologi, quam Canonistæ, præsertim Moner. *de concer. jud. cap. 10. num. 387. Caval. Israël. de cognit. per viam viol. par. 2. q. 1. 8. numero 19. Bobadilla lib. 2. polit. cap. 19. num. 11. & Sperell. alios referens decis. 21. num. 8.* Tum quòd Religio Militum Hierosolymitanorum est vera Religio, quia emittunt tria vota essentialia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ, quæ constituunt substantiam Religionis, ut constat ex formula professionis ipsorum in *lib. stabilim. rit. 2. consuet. seu stabilim. 1.* Tum quòd omnibus gaudeant Clericorum privilegii, Dec. *conf. 51. num. 9. volum. 5. & sub B. Augustini regula constituti sint bona, & titulos Ecclesiæ possideant, dignitatemque ecclesiasticam habere dicantur, Patil. conf. 44. per tot. volum. 4. Pacian. de probat. libro secundo, capite 34. numero nonagesimo octavo.* Tum quòd Ecclesiasticæ**

sticæ, non Seculari subiaceant potestati, Chassan. *de glor. mund. part. 9. in 4. confid.* Tum denique quod in eorum successione sit ordo, ut Ecclesia proximis præferatur agnatis *auth. Ingressi, C. de sacrosanct. Eccles.* secundum quam, alias judicatum est defuncti Militis Hierosolymitani hæreditatem non ad familiæ hæredes, sed ad supremum Ordinis Magistrum pertinere.

Atque hinc est, quod emittens votum Religionis, satisfaciat assumendo habitum horum Militum, ut tenent Aragon 2.2. *de just. & jur. 9. 88. art. 11. Azor. part. 1. lib. 13. c. 4. 9. 4 Sayr lib. 6. clau. Reg. cap. 7. num. 10 & Rodrig. tom. 2. Sum. c. 9. 7. num. 8. contra Cordub. in Summ. quæst. 148. Sanch. tom. 1. in decal. lib. 4. c. 16. num. 12. Hieron. Rodrig. in comp. quæst. regul. resolut. 1. 0. num. 10 13. Barthol. à 3. Faust. lib. 1. Theaur. 9. 181. Sperell. decis. 21. num. 62. Quia votens Religionem habet pro materia voti substantiam Religionis, seu statum religiosum, qui consistit in eo, quod persona Deo dicitur speciali obligatione, assumpta per vota; Unde censetur adimplere votum, si assumat in se substantiam Religionis; Quia adimplet id, quod votendo per se intendebat. Quare illos comprehendendi sub decreto quo Regularibus prohibetur accessus ad Monasteria Regularium, censuit S. Congregatio Episc. & Regul. in Tranen. 28. Januarii 1603. ac etiam sub decreto Concil. sess. 25. de Regul. c. 9. disponente circa Regulares, prætententes se per vim, & metum ingressos esse Religionem, censuit S. Congregatio Concilii, teste Armind. lib. 2. tit. 18. lib. 7. de Relig. nu. 51 Et decretis Concilii Tridentini, etiam ubi de eis non fit expressa mentio, nisi specialiter Privilegiis post Concilium muniantur, declaravit S. Congregatio Concilii teste Selet. in select. c. 23. n. 3 Item, & sub decreto ejusdem Concilii sess. 25. de Regul. c. 15. ex peculiari ipsorum statuto, censuit etiam S. Congregatio, testante Flam. Paris. de resignat. lib. 6. q. 2. num. 120.*

Hinc etiam est, quod in omnibus favorabilibus sicut & cæteri Equites Ordinum Militarium, veniunt nomine Religiosorum, ut observant Nat. conf. 508. num. 3. 4. 14 & 15. Gonzal. ad reg. 8. gloss. 8. numero sexagesimo primo. Seraph. dec. 587. Sufficit enim, quod quis sit largè religiosus, ut in favorabilibus veniat Religiosorum appellatione, ut docuit Cæsar de Grass dec. 547. & Mastril. dec. 290. n. 160.

Nec obstat, quod hi Milites secularibus negotiis, atque militiae ex professo serviant, & arma tractent. Quia in casu necessitatis pro defensione fidei arma Clericis adeo strictè interdicta non sunt. Panorm. in cap. Clerici extr. de vit. & honest. Cleric. nec jura illa Clericis arma prohibentia in hisce militibus locum habent ex singulari Ordinis, ad hæc tractanda, & contra fidei hostes usurpanda prærogativa.

Nec pariter obstat, quod de militum horum circa feudales successiones capacitate objectum fuit, cum in eo Feudistæ non omnes conveniant, sed negativam mul-ti defendant, uti sunt Barbaria, Cassaneus, Corta, Marinus, Menochius, Brunus, Rolandus à Valle, Osalchus, relati à Rosenthal. d. loco litt. O. & præterea etiam Ruinus conf. 103. n. 3. Guer Pil. in pralud. feud. c. 13. per tot. Molin. de Hisp. primog. lib. 1. c. 13. nu. 99. Cravet. conf. 936. nu. 1. idem Osalch. conf. 8.

CONSULTATIO XIV.

An justè Judæi à Christianis recipiantur, vel potius expellendi sint? Ubi de ipsorum Kabala, Thalmude, impietatibus, blasphemis, conversione ad fidem, & ad illam catechesi, aliisque non vulgaribus theologicè, juridicè, canonicè, historicè, politicè.

Non desunt argumenta, quæ partem negativam, scilicet illos non esse recipiendos magnoperè persuadere vi detur.

Primum in hanc sententiam movet impietas, ac blas-

phemia eorum, qui artes præter scænerationem ferè nullas exercent, aut si quas habent, earum vim universam ad Christianorum incommodum dirigunt, scænus agitant, & Christianos in fraudem pellicere laudi ducunt, eorumque facultates miris artibus exlugunt, cap. Post miserabilem, cap. Quanto de usur. cap. ex parte eorundem tit. in 6. de quo eruditè Amad. de Ponte in conf. annexo Theauri decisioni 57. Porro, ut marsupia scænore, ita facultates corporis vitales medicamentis Judæi etiam exhauriunt & experimenta per mortes agunt, Langius lib. 1. epit. med. 17. Hinc medicamenta ab eis sumere prohibet textus in Can. Nullus 28. q. 9. ubi dicitur, quod nullus eorum, qui sacri sunt ordinis, aut laicus aliquem Judæorum in infirmitatibus suis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, & si laicus est excommunicetur. Et idem recipere medicinam à Judæo, peccatum est mortale. Quod tamen limitat Felin. in cap. 1. colum. 2. extr. de Judæis, nisi aliud suaderet qualitas temporis, utpotè peccatis, in quo deficerent Medici. Item nisi vocaretur ad curam, in qua Medici Christiani defecissent, eadem ratione, maxime si Judæus in ea arte excelleret. Quia propter eminentem scientiam relaxatur legis dispositio, Doctores cap. Nemo potest de reg. jur. in 6. sed quàm funestas Judæorum medicina Christianis, etiam Imperatoribus, ac Regibus crebri existerint, historiographorum exempla demonstrant. Ita Carolus Calvus Imperator à Sedechia Judæo medico suo veneno extinctus legitur apud Phil. Mel. Sebast. Franco, & alios in vita Caroli Calvi. Sic Joannem Bohemæ Regem, Caroli IV. Imperatoris patrem à Judæo quodam, Ophthalmiæ curandæ peritiam jactante ex cacuente cæcum effectum, narrat Joannes Datriavius lib. 1. hist. Bohem. circa finem; unde non injuria contra Christianos à Judæis medicinas accipientes exclamatur Ripa in ir. de pest. tit. de remed. ad curand. pest. n. 56.

Deinde pro eadem sententia pugnat, quod Judæi censentur personæ odiosæ, & infames, cap. Cum sit, de Jud. l. fin. Cap. de Jud. Socin. conf. 49. numero 21. volum. 4. Inimici Crucis Christi, Redemptoris nostri, cap. licet universis extr. de testib. Et ejusdem nominis blasphemii c. 1. cap. Cum sit nimis ex tract. de Jud. Imò magis odiosi, & pejores aliis infidelibus Can. norne 1. q. 1. & ibi Glossa. v. Priores, assignant de hoc multiplices rationes. Socin. conf. 71. nu. 5 volum. 1. ubi dicit Judæos esse personas infames, & odiosas, ac pejores Saracenis, & detestabiliores omni alio malarum personatum genere, per textum in d. Can. norne 1. q. 1. Idq; corroboratur ex veritate Evangelica apud Matt. 11 ubi Dominus noster affirmat, quod Tyro, & Sydoni, & Sodomis remissior erit pœna in die tremenda Judicii, quàm perfidis Judæis. Hinc est atrocissimum illud, quod de Jerosolymis captis historiae referunt emisse Judæos à victoribus mancipia christiana non ad usum, & obsequium, sed ut in illis torquendis, & longa morte necandis crudelissima se voluptate oblectarent. Hinc eorum in christianos pueros immanis atrocitas, cum anno 1236. Fuldæ, anno 1280. Hallæ Suevorum, anno 1429. Ravesbergæ, anno 1475. Tridenti, aliis alibi, innocuos pueros multis, minutisque vulneribus conciderunt, ut ostenderent odium non esse nostrorum vitiorum, quæ eorum sceleribus vincuntur, sed generis, sed Religionis; Ut proinde non gratis exagitaverit edictis invisum hoc superis genus Apellarum Theodosius, multa, & nefaria facinora variis in Orbis oris ausum. Primum in ære alieno multi vacillantes, jam tum Arcadio imperante cœperunt sacrilegi per simulationem Religionis christianæ, complectendæ ad Ecclesiæ asylum confugere, & Christum profiteri lib. 2. de his qui ad Ecclesiam confug. Deinde fonte sacro lustrati cum benignè à christianis juvarentur ad alios, atque alios Episcopos, itare, sæpius institui profiteri, tingi, ut crumenam saginarent, uti nostro ævo nonnulli se à malo genio infestos simularunt, & sæpius in diversis passim ultionibus se adjuvari, diris, sacrisque execrationibus

passi sunt. Ita scelestus quidam primùm ab Attico Patriarcha ritu catholico genitali salutis unda expiatus, abiit ad Arianos, ab Arianis ad Macedonianos, ab his ad Novatianos, quorum pseudopontifex Paulus, cum aquam colymbethræ semel, ac iterum immisisset, Judæo jam ad tinctionem parato, semper aqua repente subducta evanuit, quod impius ab Attico jam lotus frustra baptismum iteraret, Socrat. *lib. 7. cap. 17.* non est tamen hoc in Ariani, & Macedoniani iteratione factum, quod nequicquam illorum initiationes, negato Sanctissimæ Triadis mysterio, possent. Atrociora his sequuntur Mestare, loco inter Chalcidem, & Antiochiam sito, festos agitabant dies, ac ludos solemnnes, ubi Bacchico furore ebrii cum multa in Christum & Christianos maledicta sparsissent, totamque Religionis nostræ majestatem in ludibrio vertissent, nondum satis insanix, & impietati fecisse visi, nisi etiam sanguine christiano odiis suis litarent; tenerum ex nostra sorte puerum corripunt, in fatali crucis trabe appensum, per jocos, & ludum sublimant, impia dicitate proscindunt, rident, torquent, & verberibus demum immanissimè cæsum exanimant. Christianus populus tam sæva injuria læsus, cum impia gente in certamen descendit, & Imperator de tam atroci scelere à Præfectis monitus, negotium dedit Magistratibus, conscios & noxios pro facinoris immanitate ultimis suppliciis excruciatos necarent, simulque Gamalieli, ejus ditionis Præsidi præfecturam abrogavit, servitia omnia Christo iniuncta Ecclesiæ transcripsit *lib. 2. C. Theod. tit. 16. de Judæis.*

4 Sed omnem atrocitatem post se relinquit Judæorum Alexandria degentium crudelitas. Jam Hieracem Cyrilli auditorem, & inferioris simul sublelliis doctorem in publico Theatro, Judæorum impulsu, Orestes quaestionibus subjecerat, & diris exemplis tantum non mactarat. Jam Cyrillus profligatissimam Judæorum factionem commonefecerat, ut si consultum sibi vellent abstinerent manus à Christianis, alioqui se tam atroces injurias atrociter ultum iturum. Quibus minis percussum iti Judæos sperabat, his animos magis incendit. Exarsere simul omnes in nostram gentem, clam in concilium veniunt, consilium in medium ponunt occupandæ cædis christianorum; tesseram edunt anulum palmarium, quem gestarent, ut grassatores se mutuo per tenebras agnoscerent. Ubi nox advenit, per omnes Urbis vias repente, ut Christianos è custodia tectorum in apertum ejicerent, conclamant, sacrum Alexandriae Templum vasto incendio absumi. Certatum est sine duce, ordine, armis, ut fieri amant, procurant Christiani, à paratis circumveniuntur, cæduntur, mactantur. Ubi diluxit, deprehensa fraus, & fraudis architecti. Cyrillus non immeritè tanto facinore, & cæde suorum commorus impetu facto, omnes Judæorum Synagogas funditus evertit, Judæos trucidandos populo permittit, reliquos Urbe pellit. Ita Alexandriam amisere, quam à conditu ipsius incoluerant, & pœnas justas christiano sanguini dedere. Unus Adamantius mendendi arte celebris Constantinopolim profectus, Christumque professus, Alexandriam rediit. Molestè tulit hanc Judæorum proscriptionem Orestes, Urbis præfectus, jam aliàs Cyrillo offensus, uterque causam ad Imperatorem præscripsit. Accessit, & Hypatiæ virginis Alexandrinæ Sapientum, & Philosophorum doctricis, & magistræ, orbis tum oraculi, & miraculi nefariæ cædes, auctore Petro lectore designata, quæ Cyrillo, cujus studiosissimus erat Petrus, ingentem invidiam conflavit. Hæc ex Socratis *lib. 7. c. 13.*

5 Anno Imperii Theodosii nono supra trigessimum Constantinopoli ex eadem Isacidum familia Judæus à christiani hominis janua Christi Soteris imaginem sub noctem detraxit, ferroque nefariè lancinavit. Prodidit auctorem muta forma, largo fonte sanguinis è vulnere misso quo seipsum quoque latro ignorans consignarat. Animadvertis dein in veste cruoris maculis percussus,

effigiem in altum puteum conjecit, & trepidus domum properavit. Uxor aspectu cruentæ viri lacinia perhorruit. rata cædem designasse, auxitque suspicionem fœminæ lenta viri, vacillansque metu inficiatio. Postera lucem aquam ad usum quotidianum hauriunt undam ætoniti cruore tinctam aspiciunt, vulgata re per Urbem, adest Urbis Præfectus, cadavera cæterorum in puteum conjecta arbitratus, jubet sicari fontem, extrahitur ex ima tandem glareæ Christi imago in fronte icti, sanguinemque ex vulnere largum profundentis. Præfectus Theodosio venerandam iconem exhibet. Imperator per præconem auctorem vestigat, proposita impunitate, facinus spontè fatenti, ultimum supplicium, alicubi depresso. Uxor virum suum sibi suspectum clam ad Magistratum defert, comprehensus fatetur extemplo suam impietatem, & miraculi certissimam fidem, & venia Principis impetrata in mores, & legem christianorum cum uxore transit. Imago inde in putei tecto locata, fons sepulto Ecclesiæ S. Sophiæ junctus ab imagine Sanctus appellatus Kal: Novembris annua celebritate facti memoria instauratur. Ex m. f. apud Baronium.

6 Edicta in Judæos etiam priorum Principum extant non pauca in *cod. Theod. lib. 76. tit. 8. de Jud. calic. & Samar* Rursum *tit. 9. Ne christian. mancip. Jud. hab.* Iterum in *Novell. Theod. tit. 3. de Jud. Samar. & pagan.* Quid in Creta Insula, veniendum ad imposturas, & ridenda est. Judæus quidam, Theodosio Imperatore, quam scelestè, & periculosè genti suæ imposuit. Finxit se novum Moysen adesse cœlitus missum, ut eriperet eos è diutina servitute. Oppidatim ergo circumit, hortatur, opes, amicos relinquere, se sequi in terram illam promissionis, & addebat cæteris illius Moysis exemplo, per ipsum mare se eos traditurum. Credunt, conveniunt, immensa multitudo; omnis ætas, omnis sexus ad promontorium, illo duce, properant, ituri in beatam terram. Ipse insilire jubet. Quod factum insana confidentia à plurimis, qui statim merisi, paucis eorum scaphis piscatoriis exceptis. Caput ipsum sceleris nunquam comparuit, sive homo, sive humana specie Genius malus fuit. Redeo ad odiosa. Tempore Alexandri Primi Pontificis Maximi, & Adriani Cæsaris fuit Cochebas dux Judaicæ factionis, pseudochristus christianos Græcos, & Romanos variis suppliciis persecutus est in Palæstina, quo factum est, ut circa hæc tempora ducenta quadraginta millia hominum in Cypro tantùm à Judæis sint delata, ut scribit Dio Cassius. Compressi autem fuerunt ab Adriano, ut tradit Platina in Alexandro I.

7 Hinc improba, falsa ac impia eorum Kabala, quæ est ementitum quoddam, ac superstitiosum Judaicæ traditionis genus, quod nefarii aliquot Rabbini à Moysè, & patribus usque ad ipsos emanasse fingunt, innumeris figmentis, fabulis, vanitate, & falsitate multiplici refertum, nihil aut parum à Necromantia distans. Quæ est censura Senensis, qui causam addit. Nam explicat secreta quædam Dei nomina, ipsorumque virtutes occultas, quibus ad ligandos Dæmones, & ad præstigia facienda Necromantici nonnulli apud Judæos utuntur asserentes Christum Dominum hujus artis ope, omnia sua miracula edidisse. Graviter, & severè illam insectatur Genebrardus *lib. 11. chronol.* his verbis: *Rabbi Simeon Ben J. hai auctor libri Zoar, quo posuit fundamenta stultitiæ, & vana artis illius Kabalisticæ, qua languet circa literarum apices, numeros, transpositiones, anagrammatismos, vocum inversiones, allusiones, amphibologias, homonymias. Nam ejus vanitatis mysteria tribus præcipuè constans nempe Geometria sic imperitè confuderunt Geometriam cum Arithmetica, quando litera expeditur numerus. Noteriacon, quando litera ponitur pro integra dictione. Sic autem barbare dicitur à Notariorum apicibus. Temura, quasi permutatio elementorum, cum una litera pro altera substruitur. E duobus primis vocabulis, quorum unum est græcum, alterum semilatinum, intelligis quo tempore tam inepta ars excogitata fuerit, nihilque minus esse quam*

quam Kabalam, id est Scientiam, qua à majoribus per manus recepta sit.

Præter istiusmodi ineptias continet multa impia, & ex omnium hæresum fufure conflata. Constituit decem Sefirot, sive numerationes pro suo fundamento, quas sive statuunt esse essentiam Dei, sive aliquid aliud extra Dei essentiam, impiè introductas, ex eo apparet, quòd in Deo numerum, & multitudinem realem ponat. Tale erat negotium, vel potius otium Marini, & Colorbafii discipulorum Valentini, qui cuncta suæ Religionis mysteria è literis alphabeti græci probare conati sunt, de quo Irenæus lib. 1. c. 9. & 10. Reuclinum Captionem tribus libris harum nugarum gustum mundo præbuisse sine refutatione, Paulumque Ricium & Picum Mirandulanum se earum patronum constituiffe equidem miror.

Plura de eadem habet Cornelius Agrippa lib. de vanitate scient. c. 47. in quo, postquam recentium Kabalistarum figmenta recensuit, subiungit, *Hanc, quam jactant Hebræi Kabala artem, quam ego multò labore aliquando scrutatus sum, non nisi meram superstitionis Rapsodiam, ac Theurgicam quandam Magiam agnosco.* Et post multa: *Est itaq; nihil aliud hæc Judæorum Kabala, quam perniciosissima quædam superstitio eorum, qui verba, & nomina, & literas sparsim in Scriptura positas pro arbitrio suo colligunt, dividunt, transferunt, & alterum ex altero facientes solvunt membra veritatis, sermones, inductiones, & parabolas, hinc inde ex propriis fictionibus construentes, aptare illis volunt eloquia Dei, insanantes scripturas, & dicentes sua figmenta ex illis constare, calumniantur legem Dei per impudenter extortas supputationes dictionum, syllabarum, litterarum, numerorum, tentant violentas, & blasphemias perfidia sua inferere probationes. Prætereà iis nugis inflati, ineffabilia Dei mysteria, & quæ sunt supra Scripturam arcana sese invenire, & scire jactant, per quæ etiam prophetare, & virtutes, & miracula sese perficere sine rubore, magnaque audacia memiri non erubescunt. Sed accidit illis, quod cani Æsopico, qui panem relicto, & in umbram ejus inhians, perdidit escam. Sic perfidum hoc, & dura cervicis hominum genus semper umbris Scripturæ occupatum, & circa illas vanitates sua artificiosa, sed superstitiosa Kabala impetum faciens, amittit panem Vitæ æternæ, & inanibus nominibus depastum, perdit verbum veritatis.* Ex hoc autem Kabalisticæ superstitionis Judaico fermento orta est Alphabetaria, & Arithmantica Theologia Orphitarum, Gnosticorum, & Valentinianorum, qui ipsi quoque cum discipulis suis græcam quandam Kabalam commenti sunt, omnia christianæ fidei mysteria pervertentes, & illis constituentes corpus, quod vocant Veritatis, docentes absque illis literarum & numerorum mysteriis, non posse in evangelicis literis inveniri veritatem. Videndus Nicolaus Serarius in c. 10. Jos. 1. & lib. 1. de Rabbis c. 13. quod est de Kabalisticis.

Nec minoris impietatis est eorum Thalmud, cujus nomine ait Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. Sacr. significari ingens, ac vastum opus Judaicarum Traditionum, in quo collecta sunt secreta omnia Rabbiorum Sammai Hillel, Alkiba, Joseph, & filiorum Afamonæi unà cum aliis innumeris aliorum Magistrorum statutis, sententiis, & tam divinatum, quàm humanarum legum expositionibus, quibus nunc tota Judæorum natio regitur. Ab aliis verò vocatur Jus Judaicum tam Civile, quàm Canonicum, doctrinale etiam, ac Pandectæ, & Digesta. Cæptus est autem anno à Domino Jesu 100. ad umbilicum perductus anno ejusdem 400. sed Ben Maiemon in compendium redexit Thalmud, & scripsit anno 1150. & habetur secundo loco post Bibliam, & tantæ est auctoritatis Thalmud Ex eo paucula pono, ut fabularis Theologiæ Judaicæ extet idea.

Deus ante mundi creationem, ne otio torpesceret, exercebat se in extruendis variis Mundis, quos ubi condiderat paulò post destruebat, atque iterùm restaurabat quoad hunc, quem nunc habemus, Mundum facere didicisset. *Ordin. 1. tr. 4. dist. 3.*

Deus tres primas horas diei, totas infumit in lectione legis Judaicæ. *Ordin. 2. tr. 1. dist. 14.*

Moyfes cum aliquando ascendisset in Cælum invenit Deum scribentem Accensus in Scriptura Sancta. *Ordin. 5. tr. 6. dist. 3.*

Deus die prima novilunii mensis Septembris judicat universum Orbem; reliquis deinde sequentibus decem ejusdem lunæ diebus applicat se ad scribendum justos in libro Vitæ, malos verò in libro mortis. *Ordin. 2. tract. 8. dist. 5.*

Deus quotidie orationes & preces animo devoto peragit. *Ordin. 1. tr. 1. dist. 1.*

Deus habet locum quendam separatum, in quo statis temporibus multis cum lacrymis deflet, ac seipse affligit, quòd Judæis iratus Templum everteit Jerolomiticum, & populum suum in captivitatem disperferit. *Ord. 2. dist. 5. & ord. 1. dist. 7.*

Deus quotidie imponit sibi circa caput, & brachia Vittas, sive coriogilas quasdam corticeas *Thephisin* appellatas, induitque se tunica quadam linea, quæ *Zizith* nuncupatur, eoque modo ornatus procumbit in genua, & orat. *Ordin. 2. tr. 8. dist. 5.*

Deus præcepit populo Judæorum, ut singulo quoque novilunio sacrificium expiationis peragant ad expiandum scelus perpetratum à Deo, quando lumen, quod injustè lunæ ademerat, Soli attribuit. *Ord. 4. tr. 6. dist. 1.*

Deus quoties reminiscitur calamitates, quas Judæi à gentibus patiuntur, lacrymas duas effundit in Oceanum, & præ dolore pectus utraque parte contundit. *Ordin. 1. tr. 1. dist. 9.*

Deus quinta die creavit pisces duos magnitudinis penè interminatæ Leviathan appellatos, quorum corporum vastitatem cum ipse secum animo perpenderet, veritus ne omne piscium genus à tam magnis beluis deglutiretur, & ne ab ipsis mare universum navigiis injvium redderetur, sicq; humani generis commercia profus tollerentur, si ex iis propagaretur, occidit scæmellam, & ex ejus salitis carnibus salsamenta delicatissima paravit justis, & electis suis post hanc vitam comedenda; masculum verò sibi vivum reservavit, ut cum eo succisivis diei horis quotidie luderet, juxta illam *Psal. 103.* sententiam *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.* Pro quo Hebræi legunt: *Leviathan iste, quem creasti, ut cum eo luderet.* *Ord. 4. tr. 3. itaque.*

Deus tribus postremis diei horis laxandi animi gratia ludebat olim cum pisce illo vastæ magnitudinis Leviathan dicto. *Ord. 2. tr. 1. dist. 14. Ord. 4. tr. 8.*

Deus ignota de causa indignatus pisci magno Leviathan dicto, ipsum occidit, carnemque ejus sale condidit, ut ex eis cibum ministraret animabus Sanctorum in futuro sæculo. *Ordin. 4. tr. 3. dist. 5.*

Paulò aliter de Thalmude refert Hieronymus de S. Fide, ex Judæo Christianus, qui fuit Medicus Benedicti XIII. circa annum 1412. lib. 1. contra Judæos cap. 9. ubi sic scribit: *Dicitur in Thalmud, quòd animal Behemoth est omnium animalium majus, & quòd masculus, & femina fuerunt ab initio creati. Videns autem Deus, quòd si filios genuissent præ illorum magnitudine, & multitudine totus mundus esset destructus, castravit masculum, & refrigeravit feminam, quare custodit, ut det eam justis tempore Messie ad comedendum.*

Item piscium squamas non habentium accipiunt majorem, quem Leviathan appellant, & dicunt, quòd Deus habet ipsum salum, ut eum det justis ad comedendum in futurum, in tantum, quòd multi hodie reperiuntur, qui partem suam hujus Leviathan, quem comedere sperant, multo auro, & argento minimè commutent, & ad veritatem rationem habent. Ego namque Hieronymus de S. Fide hujus opusculi compiler, non dimitterem, pro maxima pecuniæ quantitate partem meam congrui, aut lampredæ, quam, postquam agnovi Messiam veracem comedere consuevi.

Proxima his est fabula aliorum Hebræorum, qui, ut ait

- ait Albertus apud Dionysium, afferunt Leviathan esse serpentem, seu piscem, qui circulo sui corporis totum terræ ambit globum, quique Solem, ac radios apprehendere nititur, & vorare; sicque Solem in circulo suo semper agitabat fugientem. Vastum animal, sed fabulosum qualia multa fabularis Judæorum Theologia progengrat. En qualis bellua est Behemoth.
- 25 Ex Lyrano autem Judæi dicunt, quod Behemoth est nomen cujusdam animalis incredibilis magnitudinis, quod in una die depascit herbas mille montium, & erastino renascitur herba in tanta magnitudine sicut erat in præcedenti die. Et ad hoc adducit Rabbi Salomon super istum locum auctoritatem *Psalmi* 49. in quo, ubi habemus; *fumenta in montibus, & boves*, Hebræi dicunt, *Behemoth in montibus mille*. Translatio à Hieronymo sumpta immediatè de Hebræo habet: *Pecudes in montibus millium*.
- 26 De hujus autem belluæ magnitudine hæc item leguntur ex Hebræorum sententia apud Albertum, & Dionysium: Quod Behemoth sit bos, cujus corpus septem miliaria contineat collum unum, & caput unum; sicq; novem miliaria in univèrsum contineat, cujus cauda sit quasi sylva cedrina. Ingens proculdubio, & immane non non tam animal, quàm mendacium, inquit Joannes Pineda. Sed si non mentiuntur, addit idem, ac somniant, proculdubio, homines veræ Sapientiæ, veræque Theologiæ expertes, quod viros mediocris Sapientiæ pudet & somniant. Adjungunt Judæi. Quod in resurrectione Deus occidet illud animal, ut justis pareret convivium. Quam sollicita est de convivio alterius vitæ, salitisque carnibus Judæorum natio?
- 27 Similis est fabula apud Eliam Thesbitem in Juchna, ubi sic habet: *Invenitur in Agadab avem esse magnam, quæ vocatur Bariuchna, cujus ovum miræ magnitudinis esse dicunt in Massecheth Becheroth*. Etiam audivi, quod Deus tandem in futuro seculo, ex eo justis paraturus sit convivium unà cum Leviathan, & Bove. Sed nondum fabularum Judaicarum est finis. Quæ sequuntur translata sunt ex Thalmude.
- 28 Deus semel quotidie irascitur, & tunc cristæ gallorum gallinaceorum ruborem amittit, ipsique interim uno pede stant. Tunc si quis eodem momento alicui maledixerit, is statim concidet mortuus, *Ord. 1. tr. 1.*
- 29 Cum olim Rabbini quidam adversus Rabbi Eliezer disputationem iniissent, Deus voce cælitus demissa, sententiam contra illos pro Rabbi Eliezer protulit quam obrem indignati Rabbini, Deum anathematis pœna damnarunt. Tum Deus ipse subridens, filii, inquit, mei me vicerunt. *Ord. 4. tr. 2. dist. 1.*
- 30 Cum Deus die quadam in Cæli Curia differeret de specie quadam lepræ, quam ipse mundam aiebat esse, cæteris dissentientibus Rabbini, qui immundam esse affirmabant, lis tamen communi omnium assensu, devoluta est ad Sapientissimum quemdam Rabbinum, qui cum sententiam proferre pararet, statim ejus anima, relicto corpore, vociferari cœpit, *Mundam, mundam*. *Ord. 4. tr. 2. dist. 7.*
- 31 Tanta fuit olim in Rabbino quodam prudentia, ut diabolum simul, & Deum hoc actu eluserit. Cum Rabbini in extremo vitæ articulo laboraret, diabolum precibus exorat, ut sese jam jam moribundum ad portas usq; cælestis Regni deducat, inspecto inde loco divinæ habitationis, lætus ex hac vita decedat. Hanc gratiam cum diabolus veteri amico præstitisset, Rabbini illic se intra portas cæli conjiciens, juravit per Deum viventem, se nunquam inde recessurum. Qua de causa coactus est Deus hominem apud se retinere, ne illum periturum faceret; sicque hac una arte prudentissimus vir Deum, & diabolum simul sefellit.
- 32 Cum Angelus Gabriel flagitium grave commisisset, Deus jussit eum igneo flagello flagellari. *Ordin. 2. tr. 5. dist. 8.*
- 33 Animæ hominum migrant de corpore in corpus hæc lege, ut si anima in primo corpore peccet, mittatur in secundum, in quo si iterum peccet, mittitur in tertium corpus, in quo si peccare non desistat, denique in gehennam detruditur. *Ord. 4. tr. 2.*
- Anima Abelis migravit in Seth, anima Seth in Moy- 34 sen. *ibid.*
- Animæ hominum indoctorum in resurrectione non 35 recipient corpora sua. *Ord. 3. tr. 1. char. 3.*
- Rabbini duo singula quaque hebdomada pridie Sab- 36 bati duos vitulos creabant, quos deinde totos comedebant. *Ord. 4. tr. 4. dist. 2.*
- Quicumq; ter in Sabbato comederit, vitam æternam 37 consequetur in altero seculo. *Ord. 2. tr. 1. dist. 6.*
- Nihil comedi debet numero pari, sed impari, hoc enim 38 numero maximè delectatur Deus. *Ord. 4. tr. 2. dist. 7.*
- Si quis oraverit facie ad meridiem conversa, sapien- 39 tiam consequetur; ad Septentrionem verò divitiis. *Ord. 4. tr. 3. dist. 2.*
- Si quis sub ventre Cameli aut inter duos Camelos aut 40 inter duas mulieres pertransierit, nihil unquam ex Thalmud poterit ediscere. *Ord. 4. tr. 10. dist. 2.*
- Gemina superioribus fabula est, quod tempore Messie 41 Judæa profert Judæis panes coctos, & vestes sericas, cuique Judæo accommodatas.
- Quod Deus Adamo creaverit duas mulieres, ex qui- 42 bus texunt fabulatores genealogias interminatas, ut ex Augustino refert Beda in *Epist. 1. ad Tim.*
- Quod Deus antequam legem suam daret Israelitis, 43 eandem præsentavit Idumæis, & Ismaelitis, quorum illi habitaverunt in Seir, hi verò in deserto Pharan. Idumæos autem rejicisse Legem, cum audivissent quintum præceptum. *Non occides*. Recordabantur enim, quod patri eorum dictum esset: *Vives in gaudio*. Ismaelitas verò eandem rejicisse, cum audivissent sextum præceptum, *Non mœchaberis*. Ita fabulantur, dum exponunt illa *Deut. 33. 2. Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis: apparuit de Monte Pharan, & cum eo quinquaginta millia.*
- Quæ postrema ut exponant, fingunt fuisse in datione 44 legis in monte Sinai animas omnium Prophetarum, qui postea inter Judæos prophetarunt, ac singulos eo tempore, & loco accepisse prophetias suas, quas ediderunt. Addunt etiam fuisse inibi omnes Rabbinos, conditores Thalmudis.
- Hæc suffecerint ad exhibendam formam Theologiæ 45 fabularis Judaicæ. Sexcenta alia enarrari potuissent, sed modus servandus fuit. Notum enim est, Judæorum Rabbinos post Christi Domini anastasin totam sacram Scripturam fabulis, à se coactis, fœdè contaminasse. Quorum fabularum non pauca sunt in libro dicto Thalmudum, qui Chaldaicam translationem continet.
- Adversus autem Legem Moysis hæc habent, quod li- 46 citum sit cum propria uxore masculino concubitu uti. Quare cum duæ mulieres essent de hac re apud Synagogam conquestæ, responderunt Rabbini, virum esse uxoris Dominum, deinde posse eum uti corpore uxoris suæ, utcumq; voluerit, non aliter quàm ille, qui piscem emit. In enim tam anterioribus, quàm posterioribus piscis ejus partibus ad arbitrium vesci potest. *Ord. 1. tr. 3. dist. 2.*
- Si quis aut filiam suam, aut sororem suam, sibi matri- 47 monio junxerit, is rem Deo facit gratissimam. *Ordin. 2. tr. 1.*
- Rabbinum, qui non oderit hostem suum usq; ad mor- 48 tem, & qui vindictam adversus eum non quaesierit indignum esse nomine Rabbini. *Ord. 5. tr. 1. dist. 2.*
- Gravius plectendos esse eos, qui contradicunt verbis 49 Scribarum, quàm verbis Mosaicæ legis, quibus, qui contradixerit absolvi potest; qui verò verbis Rabbinoium contradixerit morte moriatur. *Ord. 4. tr. 4. dist. 10.*
- Si testes de falsitate convicti fuerint, puniri debent 50 pœna talionis. Quod si contigerit injustè accusatum fuisse damnatum, & ita pœna affectum; tunc falsi testes absolvi debent, & nulla pœna puniri. *Ord. 4. tr. 4.*

- Si quem major pars Judicum ad mortem damnaverit, is mori debet; si vero omnes, nullo excepto, in ejus damnationem consenserint, absolvatur. *Ordin. 4. char. 17.*
- Si quis marsupium loco publico iavenerit, sciveritque ejus dominum, jam de inventione marsupii desperasse, non teneantur ad restitutionem marsupii. *Ordin. 4. ir. 2. dist. 5.*
- Hæc autem adduxi, ut Christianis persuadeatur quid de perfidæ illius gentis dogmatibus sentire debeant, & pateat animus nefariorum hominum in Religionem sacrosanctam. Hunc finem producendi nonnulla ex Thalmude habebat Sixtus Senensis, qui ita mentem suam aperit: *Decreveram profectò, nullam talium librorum habere mentionem, & omnem doctrinam hujus memoriam, quantum fieri potuisset, silentio aboleri, sed quoniam me præteritorum temporum experientia docuit, hujusmodi volumina toties extincta, iterum instar hydra capita, reviviscere, permittente id Principum christianorum avaritia, qui quovis parvo pretio inducili, facultatem instaurandi hos libros Judæis vendunt; ideo me opera pretium facturum existimavi, si turpitudines, impietates, & blasphemias nonnullis Thalmudicis voluminibus comprehensos aliqua ex parte man. & starem, annotatis nominatim libris, ubi hæc habeantur, ut si quando hæc nefaria scripta, quibus adhuc abundat Asia, Africa, Græcia, & Germania, apud nos revocentur in lucem, habeant pietatis christiana propugnatores indicem, quo veluti manuducantur ad inventendos, ac detegendos particulares hujus operis libros, ac locos, in quibus prædicta blasphemie scriptæ sunt, & his detectis christianos Principes iterum adversus re-nascentis hydra colla inflamment.*
- Subjungit deinde nonnulla, quibus capitale Judæorum odium in Christianos innotescit. Qualia sunt.
- Statuimus, ut quilibet Judæus ter in die blasphemet omnem Christianorum gentem, ac Deum precetur, ut confundat, exterminetque ipsam cum Regibus, & Principibus suis, atque hoc maximè faciant Sacerdotes Judæorum in Synagoga ter quotidie orantes in odium Jesu Nazareni in Thalmude. *Ordin. 1. ir. 1. dist. 4.*
- Deus præcepit Judæis, ut quovis modo sive dolo, sive vi, sive usura, sive furto facultates Christianorum sibi vindicent. *Ibidem.*
- Præcipitur omnibus Judæis, ut Christianos omnes loco brutorum habeant, nec aliter eos tractent, quàm bruta animalia. *Ordin. 4. ir. 8.*
- Judæus Gentibus neque boni, neque mali quicquam faciat. Christianum verò omni studio, atque industria conetur de vita tollere. *Ordin. 4. tract. 8. dist. 2.*
- Si quis Judæus Christianum præcipitio ptopinquum inspexerit, ipsum statim præcipitate tenetur. *Ordin. 4. ir. 8.*
- Imperium Christianorum execrabilius est Imperio cæterarum gentium, & levius peccatum est servire Principi gentili, quàm Christiano. *Ordin. 2. ir. 1. dist. 5.*
- Templa Christianorum sunt domus perditionis, & loca Idololatriæ, quæ Judæi tenentur destruere. *Ord. 1. ir. 1. dist. 2.*
- Evangelia Christianorum, quæ inscribi debent *Iniquitas revelata, & peccatum manifestum* à Judæis comburi debent, etiam si in eis nomen Dei contineretur.
- Hic igitur Thalmud sive Jerosolymitanus sive Babylonius, demptis etiam ineptiis, figmentis, & blasphemiiis scriptus est Judæorum pervicacium odio in Christum, & Christianos capitali flagrantium, ac pleraque in eo scripta tacitè, & apertè christianæ fidei mysteria obscurant, vel evertere nituntur, & ad superstitionem ducere. Uterque sæpè ab Ecclesia catholica jussus est comburi, idque aliquoties justissimè factum. Quia plurimis gravissimisque contra Christum Dominum, divinamque Majestatem, & hujus administratos, & amicos, Angelos, & Testamenti veteris Divos, Beatissimam Virginem

Mariam, Christianosque omnes, imò & contra Moysis legem, jus gentium, atque omnem naturæ legem, & rectam rationem erroribus, mendaciis, contumeliis, & blasphemiiis scæter.

Quo circa Gregorius IX. omnia Thalmudica volumina flammis adjudicavit anno 1230. & Pontificum decreta instituit Innocentius IV. anno 1244. Clemens IV. Honorius IV. & Joannes XXII. Cum autem eadem volumina à Judæis pristino vitio restituta fuissent, & artis typographicæ præsidis in infinitum propè numerum propagata, Julius Papa III. novo edicto promulgato, inquiri jussit, & anno 1553. cum festa Tabernaculorum à Judæis Septembris mense celebrarentur, per omnes Italiæ Urbes exuri jussit. Postea Paulus Papa IV. una cum Sacrosancto Inquisitionis Senatu anno 1559. idem fieri imperavit, & Thalmudicos libros inter scripta ab Ecclesia Catholica damnata connumerari voluit. Extat etiam ea de re Pii V. decretum anni 1566. & Gregorii XIII. quo statuitur, ut ab Inquisitoribus procedatur contra Judæos. hujusmodi volumina retinentes. Et tandem Clementis VIII. contra impia scripta, ut loquitur Constitutio anni 1593. & libros Hebræorum Thalmudicos, Kabalisticos alios opera, tractatus, volumina, & scripta quæcunque, tam lingua Hebraica, quàm quavis alia lingua conscripta, aut versa, edita, impressa, ac in posterum conscribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, seu continentes tacitè, vel expressè hæreses, vel errores contra sacras veteris legis scripturas, nec non contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Salvatorem nostrum, Beatissimam Virginem, Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta novæ legis, Sacras imagines Sanctam Catholicam Ecclesiam, Sedem Apostolicam, ac contra Christi fideles præsertim Episcopos, Sacerdotes, & alias Ecclesiasticas personas, atque etiam contra neophytos, & aliàs contra Catholicam Religionem, vel in quibus impudicæ, & obscenæ narrationes habentur, etiam sub prætextu, quòd expurgatæ fuerint, vel donec expurgentur. Item impii Thalmudici, Kabalistici, aliique nefarii Hebræorum libri omnino damnati, & prohibiti maneat, & censeantur. Idem fecerunt Principes seculares. In Galliis S. Ludov. Rex Francorum ann. 1240. In Hispaniis Ferd. & Isabella, & antea Livigius, ac demum Carolus V. In Dominio Veneto Benedictus Valerius, Marcus Centanus, & Franciscus Longus Senatores anno 1553. Imò Constitutio Justiniani Imperatoris contra Judæos, & eorum scripta, intelligitur de libris Thalmudicis. Ad eò ut omnino prohibiti sint, nec eorum correctio per Bullam Clementis VIII. admittitur, licet per regulam quartam Indicis id videatur concessum. Idemq. tenendum est de libris Machiavelli, & Reipublice Bodini. Hinc Petrus Galatinus Clementis V. decretum malè intellectum de prælegendis rudimentis hebraicis in scholis, detorsit ad Thalmud prælegendum. Tamen si reliqui Rabbiorum libri, dummodo sint expurgati, & correcti, possint retineri. Et quamvis in indice librorum prohibitorum secundæ classis prohibeantur commentaria Rabbiorum, id tamen solum intelligitur de illis libris, qui depravati sunt ab hæreticis, & nominatim à Corrado, & Paulo Fagio, ita tamen, ut in reliquis sint expurgati ad præscriptum ejusdem Constitutionis Clementis VIII.

Ex quo Judæorum odio fit, quòd ab eis honoraria accipientes, quo nomine in persecutione Judæorum sub Henrico IV. Imperatore facta, spirenslem Præsulem redarguit Exlengr in *Chron. Spirensi* pag. 198. contra fidem christianam munere, aut favore, suffragium ejus præstant. ut profani, ac sacrilegi anathemate affecti, ab Ecclesia habeantur alieni, statuentè Concilio Toletano IV. c. 57. ubi etiam habetur, quòd à Christi corpore dignus sit separari, qui inimicis Christi efficitur defensor. Eaque

de causa Judæi, etiam antiquiorum legumlatorum sanctionibus, ab omnibus dignitatibus repelluntur *l. i. C. de Jud.* Ubi lex eos appellat Insultores fidei nostræ, Socin. *conf. 70. vol. 1. & facit textus in c. Constituti 17. q. 4. & c. Nulla, dist. 4.*

66 Atqui personæ odiosæ non sunt recipiendæ. Quia in beneficiis generaliter concessis non comprehenduntur personæ odiosæ *l. Lucius, §. Lucius Titus, ubi Bart ff. de leg. 2. Dec. conf. 186. col. 2. & conf. 338. n. 6.* Et in terminis, quod Judæi non contineantur in dispositione legum favorabili, tradit Salicet. *in l. i. C. de Episcop. aud.* Eo quod leges non extendant suos favores ad eos, qui sunt eis rebelles *l. generaliter, C. de Episc. & Cler. l. 1. cum auct. seq. C. de heret. & Manich. l. Milites, C. de qu. l. 2. de tabel. l. sed & reprobari, C. de excus. tur.*

67 Præterea Judæos non esse recipiendos, deduci videtur ex eo, quod ad Christianorum Ecclesias confugientes, illarum immunitatibus non potiuntur, ut expressè post Abb. *in c. Inter alia, de immunit. Eccles. Archid. in c. diffiniuit 17. q. 4. & Oldrad. conf. 54. n. 2. accumulatis aliorum auctoritatibus nuncupatim decidit Salicet. in l. i. C. de his, qui confug. ad Eccles.* ubi dicit, Ecclesiam non esse tutricem eorum, qui non sunt sub lege sua. Idem tenet Gloss. *auct. de mand. Princ. §. Sed neque alios, v. Cogentur.* Et eandem sententiam, dicendo communem, firmavit Hippol. de Marsil. *in l. Senatus conf. n. 7. & seq. ff. ad l. Cornel. de Sicar. & sequitur Marquard. de Susan. in tract. de Judæis part. 1. c. 8. nu. 2. ubi infert, Synagogas Judæorum non gaudere privilegio illo immunitatis secundum Joannem de Anania in cap. Judæi extr. de Judæis, & Sarac.* Cujus sententiæ illa affectur ratio, quod ipsi sua infidelitate beneficio ejus se indignos faciant, ut pulchrè notat Jul. Clar. *in pract. §. ult. q. 30. nu. 14.* Ubi etiam dicit erga Judæos perfidissimos christiani nominis hostes, nulla humanitate utendum esse. Et licet pietas christiana eos acceptet, ii tamen misericorditer in protectorum familiaritatem admissi, plerumque illam retributionem iis impendunt, ac post se relinquunt, quam juxta vulgare proverbium mus in pera serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueverunt hospitibus exhibere, præmonente Innoc. III. *in c. Et si Judæos 13. extr. eod. tit.*

68 Denique Judæorum receptio prohibita esse videtur publicis Principum Christianorum, & Rerumpublicarum edictis, quibus cavetur, ne Judæi omnium maximi fœnoratores in ditionibus suis ferantur, sed auferantur, Alex. de Nev. *conf. 100. Ofsch decis. 137. Jacob. in tr. de feud. v. Dux q. ult. in fin. Wefembec. in paratit. C. de Judæis n. 3. ubi ad lubitum eos expelli, atque aded etiam bonis dispoliari posse, adstruit, Menoc. conf. 100. n. 225. allegans, apud quem tamen hac de re nihil ibi habetur, & Oldrad. conf. 264. num. 1. qui tamen ibidem totus contrarium consulit, licet conf. 87. sibi contrarius cum Menoc. consentiat. Quod ipsum etiam voluisse videtur Gaill. *lib. 2. obs. 5. n. ult. Petr. Royz. decis. Lituan. §. num. 220. Parthen. Litig. lib. 2. c. 11. num. 25.* Unde expulsionones eorum, ne Christianis lites illicitas movere, & ipsum sanguinem exugere possint, meritò probare videntur Marquard. de Susan. *tr. de Jud. c. 1. n. 1. Joan. Bonif. tr. de jur. §. fraudul. num. 39* Et quod à Regno Galliæ sint extorres, testatum faciunt Gaguin. *lib. 2. histor. Franc. Petr. Greg. Tholof. syntag. jur. lib. 22. c. 3. nu. 23. Molin. tr. de usura nu. 581.* Ubi Principes cum Judæis colludentes vocat infideles, & socios furum.*

69 Ad quorum comprobationem pertinet, quod tradunt quidam non licere cum ejus generis hæreticis, ac similibus pacisci, ut liberè in damnata sua secta vivant juxta *Exod. 1. 23. ac penult. & ult.* Eo quod Judæorum mores cum nostris nequitiam concordent; tum maximè quod ob continuam conversationem, & assiduam cum ipsis familiaritatem iidem facilè simplicium animos ad suam superstitionem, & perfidiam allicere, ac pertrahere possint juxta textum *in cap. Ad hoc §. extr. de Jud.* cum ibi alleg. *l. Colicolarum 11. C. de Jud.*

Verum licet hucusque adductæ rationes id suadere videantur, ne Judæi facilè recipiantur, iis tamen non obstantibus, nihil oblatre videtur, quin illi recipi possint. Et ita pronuntiandi fiduciam præbet textus expressus *in l. Nullus 12. C. de Jud.* ubi Judæis tutela à jure data est, ne Christiani insultent in eos, Bald. *conf. 315. in princ. vol. 1. Rolan. à Vall. conf. 25. n. 12. vol. 3.* Et Judæis, nihil tentantibus turbulentum, legique contrarium, injuriam fieri non debere, dilucidè etiam statuit lex Christianis *6. C. de pagan. quam ad hoc notat eleganter Bald. conf. 428. vol. 3. Matth. de jurisd. p. 1 c. 24. n. 20. Gaill. lib. 2. obser. 30. Vaquez lib. 1. illust. contr. c. 8. n. 12. text. in l. 15. ff. de ex. us. l. 3. §. ult. ff. de decur. l. circumcidere ff. ad l. Cornel. de Sicar. Cujac. lib. 7. obser. 30. & humaniter eosdem tractandos, patienterque ferendos esse, tradiderunt Hostien. *in Sum. tit. de Judæis Ripa in l. Si insulam n. 20. & 21. ff. de verb. oblig. Gondisalv. in tr. de heret. q. 9 n. 9. Oldrad. conf. 78. n. 264. Alex. conf. 99. n. 14. vol. 5. & post Paris. Bonacof. inter com. opin. v. Judæos de civitatibus, Menoch. recuper. remed. 9 n. 288. Thom. Michael de jurisd. consul. 49. in fin.* Nam si Judæi nullum hospitium inveniant apud Christianos, catervatim confluent ad Turcas, sicut fama est, olim ad centum millia Judæorum, ad Turcam migrasse, memoriæque traditum est, Turcicum Imperatorem dicere solitum se mirari Christianorum Regum stoliditatem, quod tantam multitudinem potius in propriam perniciem expellere, quam ad suum emolumentum retinere maluerint, ut potè quod si interficere non voluissent, tamen mancipiorum loco ad varia servitia præstanda servare potuissent. Et sanè memorabile est, quod historici annotant, Judæos illos, qui à Christianis expulsi fuerunt primò omnium ad Turcas attulisse varia artificia, & perfectiorem usum machinarum bellicarum, aliarumque multarum rerum, quibus antea barbara Turcarum gens destituta fuerat, id quod incredibili Christianæ Reipublicæ damno accidit.*

Subscribit his nominatim Jo. de Ci. *in tr. de pri. mag. q. 16. nu. 16. lib. 1. expressim statuens quod Judæi sint sibi protectione Summi Pontificis, & Imperatoris, sequiturque Paris. conf. 2. num. 12. vol. 4. Roland. à Valle conf. 25. num. 11. vol. 3. Bec. conf. 84. per tot. lib. 1. ubi num. 8.* Papam Judæorum Tutorem esse, dicit per rationem, quia cum Petro dictum fuit, *pasce oves meas*, hoc de omnibus, adeoque etiam de illis de quibus *Io. 10. v. 16.* agitur quales vocatione, gubernatione, & redemptione ex parte Christi sunt Judæi, intelligendum est, quomodo Florianum de S. Petro ratiocinari, refert Tusch. *pract. concl. jur. tom. 4. lit. 1. concl. 368. n. 5. & concl. 371. n. 40.*

Hinc & Judæos offendere, vel personaliter, vel in bonis prohibet textus *in c. Si in §. fin. de Judæis.* Id quod notat Corlet *in addit. ad Oldrad. conf. 72. Abb. in cap. 1. de convers. infid.* aliisque concludentes, Judæos cæterò quin innocentes solo Judaicæ superstitionis intuitu, neque in persona, neque in bonis offendendos esse, & Principem absque legitima causa Judæos nobiscum pacificè degentes, & quietè viventes de suis Terris expellere non posse post Alber. *in rubr. C. de Judæis, & Archid. in cap. Fraternalitatis d. 54. tradit Marth. Lauden. in tr. de Principe q. 101.* Quinimò eosdem diligendos esse in quantum sunt humanæ naturæ participes, monemur per textum *in c. Charitas, de pœnit. d. 2. & tempore necessitatis eis succurri debere probat Can. Quiescamus, d. 40. c. Si cupis 17. q. Oldrad. conf. 87. num. 3. Jo. Andr. in addit. ad Specul. in rubr. de Judæis, Aretin. in leg. Mutum ff. verb. obligat. Anton. Nat. conf. 620. num. 22. volum. 3. & Principem secus facientem, peccare *l. Bene à Zenone, C. de quadr. præscr.* Quia licet sit Dominus quoad protectionem, non tamen eos sine justa causa expellere, aut bonis spoliare potest, notante Innoc. *in c. Quia plerique, extr. de immunit. eccles.**

Præter hæc juris fundamenta solidè etiam ex sequentibus rationibus id stabilitur. Primò quia cum fides eorum sit primordium veritatis, *l. Cum filium §. C. heres. ff. de*

de leg. 2. ipsique sint testes legis antiquæ, in qua de Messia venturo scriptum est, quem Christiani ex eadem lege venisse etiam probant, & ostendunt eleganter Petr. Gug. Theolof. in *tr. de usur. cap. 7. n. 12. lib. 2.* sicque secundum Theologos sint memoria maximi fundamenti fidei nostræ, eique apprime utiles; Unde D. Augustinus super *Psal. 40.* *Iudæi*, inquit, *tanquam copiaris nostri, nobis serviunt, quia per eorum codices alios infideles convincimus.* Vide Oldrad. *d. conf. 87. n. 1. in med.* Necnon per eorum consortium eos Deo lucrari possumus, arg. 11. q. 3. C. *Ad mensam, cap. Infideles 23. qu. 4.* Oldrad. *d. conf. 87. per 101. & conf. 164.* Natt. *conf. 620. n. 12. tom. 3.* Roman. *conf. 489. n. 2. Surd. dec. 133.* Anchar. *q. 27. lib. 2.* Pacian. *de probat. c. 7. n. 36.* Suarez *thesaur. recept. sent. lit. l. n. 203.* Vasquez *illust. contr. c. 8. n. 12. lib. 1.* Nam & Iudæi inter oves Christi creatione, gubernatione, redemptione computantur, Roland. à Vall. *conf. 25. num. 11. vol. 3.* Unde Io. Io. *alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, scilicet Ecclesiæ.*

74 Deinde confirmatur etiam ex eo, quod Iudæi sint fideles, & devoti, id est non rebelles S. Ecclesiæ Romanæ, ut luculenter scribit Anchar. *conf. 261. vol. 2.* ubi dicit expressè statutum loquens de fidele, & devoto S. Romanæ Ecclesiæ, comprehendere etiam sub illis verbis Iudæos. Et hinc est, quod Iudæi obediens legibus non sint molestandi *c. dispar. 33. qu. 8. c. 1. de nat. ex lib. Ven. l. die Sabbati C. de Iudæis*; Quod item notat Innoc. in *cap. Quod super his de vot. ac sequitur Felin. in cap. Consuluit, not. 3. de Iudæ. Hostien. in d. cap. Quod super.* Et Ecclesia eos in suis ritibus, & cæremoniis toleret *d. l. Die Sabbati, C. de Iud.* Potest ergo Iudæus esse fidelis Sanctæ Matri Ecclesiæ, quia ejus protectioni se subiciens, misericorditer ab ea sustinetur, & injuriam ei fieri inhibet, eumque tutatur, *cap. Siquis, de Iudæ.* Plura Anton. Natt. *d. conf. 620. num. 9.* Quinimò ipse Apostolus Gentium Paulus nos monet, ne animo elato gloriemur adversus detractos ejusmodi ramos, sed id perpendamus, cum Deus naturalibus ramis non pepercerit, evenire posse, ut nec nobis parcat, illique rursus inserantur, nos verò excidamur, cum ex parte tantum cæcitas contigerit in Israel, donec plenitudo gentium intraret *Roman. 11. v. 19. & 20.* Quod egregiè concernunt, quæ habet Oldrad. *conf. 264. num. 5.*

75 Præterea eos à Christianis opprimendos, atque arcendos non esse, vult ipse Deus, quod haud obscure colligitur ex eo, quod dictus Apostolus docet ad *Roman. 11. v. 25. & 26.* Iudæos ante finem mundi cum inter gentes electorum numerus completus fuerit, ad Christum convertendos esse. De qua conversione Sophonias quoque Propheta vaticinatur in *cap. 3. v. 8. Hof. 3. v. 4.* & Christus ipse *Luc. 11. v. 24.* Inde ergo sequitur, Iudæos, dum tempus illud conversionis divinitus definitum, ac determinatum adveniat, inter Christianos ferendos, & tolerandos esse. Sed & hæc divini Numinis voluntas clariùs etiam inde colligitur, quod Regius Propheta David sub persona Christi, *Psal. 59.* orat, ne gens Judaica proflus aboleatur, sed per orbem terrarum dispersa passim vagetur ante oculos Ecclesiæ, sive populi Dei, Christianorum, & fidelium. Et imprecatio ista vim habet vaticinii, & prædictionis. Prædictio autem, quæ sit voluntas Dei, ostendit. *Ita enim*, ait Lipsius in *monit. & exempl. polit. cap. 3. de superstit. sparsi per Europam, Africam, Asiam, quæque versus colunt, perinax natio, & qui umbram pro luce, pro veritate imaginem tenuerunt, & tenent. Quam multa etiam præscio illi suis, sacrisque libris vana, superflua, inepta addiderunt. Ad Thalmudem appello. Sed isti, quod miramur, & ter mirum est, toties atrissi, vel excissi potius, vivunt, & vigent, & corpus illud gentis, servant, atque adeò propagant. Legat qui volat ab Hierosolymis capris, quoties à Principibus Romanis, Græcisque pulsus, vel castus, quoties à Christianis etiam Regibus sint, mirabitur, & vix credet, vel paucos superesse in semen. At illi, ut dixi, frequentes sunt, & florent.* *Frequentes à Bellonius*

audi, fidum observatorum. In omni imperio Turcico, inquit, vix oppidum, aut pagus est, in quo non plurimi Iudæi agant, atque ii ferè variarium linguarum periti, quod magno usui est exieris, aut peregrinis. Nec in illo tantum imperio, sed in Oriente, in Septentrione apud Christianos etiam agunt, & quanquam sic distracti, unionem, & puritatem gentis servant, à conjugis alienigenarum decreto aversi. Quid Deus in istis struat, aut molliatur, nescio. Nulla quidem gens ab orbe condita, aut frequentiam, aut sinceritatem suam servavit opinor, præter istam.

Prædictis accedit quartò, quod Iudæi vivant jure Romanorum, *l. Iudæi 8. C. de Iudæ. & cap. Gaudemus, ibique Anan. & Doctores de divort.* & notat in *cap. Ius Quiritium d. 1. Innoc. in cap. Quod super his, de vot. Mynling. cen. 5. obser. 6.* Hinc dicuntur habere in filios jus patriæ potestatis, quæ est de jure Romanorum, ut observat Glos. in *cap. Iudæorum 28. q. 1. & in d. cap. Ius Quiritium, Bald. itidem in l. Nam & civium, ff. de his, qui juri sui, vel al. jur. Cardin. in Clem. 2. in ult. q. de Iudæ.* Et hanc esse magis communem conclusionem asseverant Alex. *conf. 99. num. 6. lib. 6.* Burlat. *conf. 127. num. 6. vol. 1.* Hinc Iudæus minor restituitur in integrum, quando læditur, quæ restitutio in integrum ex æquitate introducta est, *l. 1. ff. de minor. denique, & l. nec uilem, ff. ex quib. caus. mai.* Mascard *de probat. concl. 944. num. 26. & 27. vol. 2.* Et hinc etiam immunitas incolis alicujus loci concessa etiam comprehenditur Iudæos, ut notatur per Bald. in *l. Spadonem, §. Iam autem ff. de excus. tut.* ubi se ita in contingentiâ facti resoluisse, tradit, eò quod in hujusmodi actibus Iudæi nobiscum participant, & Baldum sequitur Alex. *conf. 75. col. 2. vol. 5.* Socin. *conf. 61. col. penul.* quibus subscribit Angel. in *l. Quimur, ff. de sepult. viol. allerens, securitatem concessam pro se, & sociis includere socium Hebræum, tenetque Barbat. in cap. Sedes. & ibi Felin. col. 7. de rescript. Abb. in cap. post miserabilem 2. not. de usur.* Atque adeò secundum legum dispositionem iustitia eis non minus exhiberi debet, quàm Christianis, & per consequens ab iis sunt recipiendi *l. 2. ff. de probat. l. Actor, C. eod. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 7. num. 36.*

77 Quin & vetus Christianorum Ecclesia, ut & jura Canonica, & Cæsarea Iudæos & eorum collegia, synedria & synagogas non modò tolerant, atque sustinent, sed etiam in protectionem Christianorum receptos testantur, in quibus etiam plerumque gravissima pœna in eos constituta, qui vel ipsos, vel eorum synagogas injustè, & sine causa offendere præsumperint, reperitur. Idque etiam colligitur ex Augustino *de Civit. Dei lib. 4. & 18. & lib. 2. quæst. evang. q. 33.* & super *Psal. 59.* & alibi passim, totoque titulo *Cod. de Iudæis, & Cælicol.* Item ex constitutionibus Summorum Pontificum sub *tit. de Iudæis, & Saracenis.*

78 Restat tantum, ut ad præmissas dubitandi rationes respondendum, quas ad fundandam contrariam sententiam parum firmitatis habere, statim apparebit. Quod enim ad primum obstaculum atinet, quo objectum fuit, Iudæos Christianorum facultates exugere, ac propterea tolerandos non esse, incommodis illis facillè occurrì potest, si certis quibusdam conditionibus, ac legibus denunciantur, antequam recipiantur, sicuti Romæ sola arte stracciarie, seu cenciariæ contentos esse providè sancivit Pius IV in sua *Constit. 3. §. 1.* quam Pius V. approbavit. Quem in modum illorum pravitate aliis plerisque ferè locis obviatum est legibus, ac Constitutionibus peculiaribus, quibus cavetur, ut non aliter recipiantur, nisi eo, quo Christiani obstringuntur jure, quoad politica, utantur *lib. 7. & 8. C. de Iudæ. ex Deciano, & Alex. conf. 11. n. 1. vol. 7.* aliisque certis vivendi legibus adstringantur, in quibus est hæc, ut discreto vestitu utantur *arg. l. 15. §. 27. & l. 39. de injur. l. Mima 4.* ubi Bald. Caltr. & Doctores, *C. de Episc. aud. textus in cap. In non nullis 15. de Iud. & arg. traditorum à Mascard. concl. 264. num. 6. vol. 1.*

& signa aperta portent, per quæ à Christianis dignoscantur, Decian. *lib. 5. prax. crim. c. 12. n. 16.*

79 Quod autem secundo loco dictum est, Iudæos esse personas odiosas, & peiores Saracenis, & per consequens à generalibus beneficiis juris excludi, id non nisi secundum quid, & quoad forum animæ, atque æterni Iudicis tribunal, verum est. Respectu autem fori temporalis non procedit. Quia hac consideratione personæ odiosæ non dicuntur, ut venustè distinguit Natt. *conf. 62. n. 23.* Et sic, quamvis Iudæum esse sit crimen, & delictum, ut tradit Accurs. *in l. Sed si res de leg. 1. habito nimirum respectu ad Deum æternum, & pœnam, quam ratione reprobata superstitionis suæ incurrunt, ut declarat idem Accurs. & Doctores in l. Non eris §. Divus ff. de iurejur. & in l. 1. C. de Sum. Trin.* Aded ut qui Christianum appellat Iudæum, atrocem injuriam ei intulisse dicatur, annotante Peguera *quæst. crim. 13. num. 10.* Id tamen quoad Iudicem, & forum contentiosum omni delicto caret, nec est punibile, ut sentit idem Accurs. *in l. Multum interest ff. de verb. oblig. & diffusè profequitur Roman. & Alex. in fine, Felin. in cap. Multorum num. 5. de Iudæ. Barthol. & Iason. in l. apud Iulianum, §. Constat nu. 28. de leg. 1. Marquard. de Susan. *tr. de Iudæ. par. 1. cap. 2. num. 2.* Ideoque pietate christiana sustinentur inter Christianos, conversantes in his, quæ prohibita non sunt, ut non incultè id pluribus edocuit Tholosan. *in d. tr. de usur. cap. 7. num. 9. in med. lib. 2.**

80 Unde etiam textus in *cap. Iudæi extr. de testib.* nos monet, eos ratione humanitatis à nobis esse fovendos, & propter implementum legis charitatis *Matth. 5. diligite inimicos vestros.* Et cum sint participes naturæ nostræ tanquam proximos nostros à nobis diligendos, *de pœnit. dist. 2. can. Caritas est, §. Item proximos cum Glo. v. Par. ciceps.* Et non esse perturbandos in eorum solemnitatibus, & cæremoniis, vult textus in *cap. Qui sincera cap. Iudæi, Clem. 1. de Iudæ. l. Die sabbati, C. eodem.* Nec eis molestiam inferendam, sed in eorum bonis conservandos, notat textus in *l. Nulli C. eod. iii. cap. Sicut. extr. etiam ead. & per Apostolum 1. Corinth. 9. & factus sum Iudæis tanquam Iudæus, ut plures lucrifacerem, & c. 10. circa finem, sine offensione estote Iudæis, & gentibus.* Nam & Romani sustinebant, Iudæos posse filios circumcidere absq; pœna, secus in aliis gentibus, *l. Circumcidere ff. de Sicar. Et de tolerandis iis in eorum ritibus vide D. Thomam 2. 2. qu. 10. art. 11.* Item Imperatores Honorius & Theodosius condiderunt specialem provisionem pro Iudæis, & Paganis contra Christianos, rapientes bona eorum mobilia, de qua in *l. Christianis, C. de pagan. & cor. iempl.*

81 Quod non reperitur specialiter statutum pro Christianis contra eos, ut per Roffredum in libellis suis super *comm. d. Consi.* Ubi dicit, quod non sine causa sic statuerint, scilicet propter raritatem Iudæorum, & Paganorum. Quia multi Christiani sunt in eorum terris, & pauci Iudæi habitant inter Christianos. Ideo voluerunt Principes illi, quod ipsi ita pauci essent tuti inter Christianorum cœtus, & subdit etiam intellexisse à multis quotidie partibus ultramarinis in Hispania apud Saracenos, quia ibi sunt pauci Christiani, similiter speciali lege provisum fit de ipsis Christianis non offendendis, & atrocius puniatur Saracenus offendens Christianum, quàm Paganum, refert & sequitur Marquard. de Susan. *d. cap. 2. num. 4.*

82 Nec omnis Iudæorum Kabala legibus Ecclesiasticis verita est, sed illa solum, quæ est falsa, improba, superstitionibus referta. Et quoniam talis ferè est omnis, quæ voluminibus Rabbiorum continetur, Romanæ inquisitionis decreto libri ad Kabalam pertinentes damnati sunt. Certè Kabala etiam illa olim purior, & sincerior per posteriores Rabbios, non solum variè aucta fuit, verum etiam nugis, fabulamentis, ac erroribus depravata, ut probat Nicolaus Serarius in *cap. 10. Iosue*, ex iis, quæ de miraculis per certos characteres, & voces, ac litteras faciendis, & docent Kabalistæ apud Capnionem *lib. 3.*

Kabala fol. 546. & seqq. ex septuaginta duobus Angelis, ab ipsis ideo efficti, quia quinquaginta sunt portæ Sapientiæ, ut aiunt, & vigintiduo hebraici Alphabeti elementa, è quorum conjunctione nascuntur septuaginta duo. Ex aliis item Angelis, qui Adami, & aliorum præceptores fuerint. Ex lege in globo igneo scripta, ejusque literis variè postea confusis, & permutatis. Vide Joseph. *lib. 13. cap. 18. & Gr. Gorionid. lib. 4. cap. 6.* Demptis verò ex Kabala Rabbiorum hodierna erroribus, ac fabulis, quæ cum Dei Dei verbo, Ecclesiasticis Canonibus, & Christianis dogmatibus pugnant, reliqua usum habere possunt, nec repudianda videntur. Sunt enim vel vera, vel verosimilia, certè à veritate non aliena, nonnulla quoque antiqua, jucunda, ingeniosa. Pro antiquitate adducitur illud *lib. 4. Esdræ cap. 14. v. 45. & 46. Aliissimus ait: Priora, quæ scripsisti in palam p n, & legent digni, & indigni, novissimos autem septuaginta conferabis, ut tradas eos Sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus, & Sapientia fons, & Scientia lumen.*

Et licet Thalmud apud Iudæos summæ sit auctoritatis; Siquidem, ut Sacras literas, ita & Thalmudem appellant *Michibebe hak kodesch*, id est *Scripta sanctissima* seu *Scriptura sancta*. In præfatione autem ipsius Thalmudis sic scribitur: *Si quis negaverit libros Thalmudicos, in quibus scripta continentur prædicta sanctissima præcepta, Deum ipsum negat.* Attamen ex Christianis tanti fit, quanti par est figmenta Rabbinnica, ociosorum somnia, nugæ delirantium. Non tamen inde negaverim, quin ad multos usus conferat, saltem Theologo Christiano theologia fabularis Judaica. Primò ea utitur ad Iudæos convincendos. Magnam illi habent de Religione sua, iam non amplius religione, sed superstitione, opinionem. Estimant Rabbiorum suorum scripta, ut Oracula, Thalmudem suspiciunt, ut Scripturam divinam. A tanto errore commodius liberari non possunt, quàm si ex iis libris adferantur aniles fabulæ, quibus pleni sunt, & contra legem Dei, ac Naturæ erroris gravissimi. Nec desunt illi modi Iudæorum ad Christum conversiones, quæ documento sint, non inutiliter fabulas hoc fine contuli. Unam do, quæ contigit anno Domini 1592. Califæ in Polonia, quam sic narrat Joannes Franciscus Caretonius. Princeps quidam insignis divitiis, atque scientiæ, cum egregie calleret hebræa, atque apprime versatus esset in Thalmudis doctrina, & Rabbiorum, Deo tollente velamen, inspicere cepit, quàm luteis fundamentis Hebræa expectatio niteretur, quàm solidiora essent, quæ de adventu Messie à Sacerdote Societatis Jesu proponerentur. Sed totos menses, quos ad deliberandum sumpterat, consumpsit in attentissima meditatione illius veritatis, eam diligentissimè ad Hebræorum scripta, atque doctrinam examinavit: Ut neque ab iis, neque à Senioribus, & Legis peritis, quos sedulo consuluit, nihil contra eam adferri vidit, nisi Perfidiam, Odium, Tenebras, quæ gemmula sunt Thalmudicorum Codicum, clam uxore hebræa, & suis omnibus venit ad Collegium, confessus dare se manus veritati, cujus splendorem amplius negare non posset, imbutus catechismo diebus quindecim, ablutus fonte sacro, magna gratulatione totius civitatis, magno mærore Iudæorum.

Secundo usus est theologiæ Judaicæ fabularis, ut Christiani agnoscant Iudæorum odium, & blasphemias in Christi Religionem, ejusque sectatores.

Tertiò eliciuntur nonnulla ex eorum Theologia fabulari. Nam non omnia, quæ in ea continentur sunt meræ fabulæ, quæ ad Christianorum mysteriorum, & rituum sacrorum confirmationem contra adversarios faciunt. Quem fructum ex Thalmude, & similibus scriptis decepti posse, docuit egregie Petrus Galatinus, opere de arcanis Catholicæ veritatis adversus Iudæos, & ante illum Porcherus; nam pleraque penè omnia, quæ habet Galatinus, præter Kabalisticæ, nonnulla leguntur in Porcheri volumine, quod inscripsit: *Victoria Porcheri adversus*

adversus impios Hebræos; in quo tum ex sacris literis, tum ex dictis Thalmudis, ac Kabalistarum monstratur veritas catholice fidei.

86 Quartò. Ad Scripturæ Divinæ interpretationem, & antiquitatis Iudaicæ notitiam, quæ Theologo catholico est pernecessaria, conducit fabularis eadem Hebræorum scientia. Continentur enim in ea multa, quæ veteris synagogæ statum, politiam, & varias Religionis cæremonias ponunt ob oculos, quæque loquendi modos, & receptas in foro, sacrisque locis formulas declarant. Quod apprimè in Bibliorum literalem sensum investigandum confert. Ob quam causam antiqui in Ecclesia Doctores versabant illos Rabbiorum libros, in quibus non veræ solùm, sed & fictitiæ, fabulosæque expositiones habebantur. Seligebant autem, quod ad rem facere existimabant, & veritatis confirmationem, reliquis figmentis hostes ipsos oppugnabant, vel ridendos exponebant. Audiatur Hieronymus, qui operam dederat Rabbino Barhanæ, ab eoque arcana Theologiæ Judaicæ, ut ea uteretur ad fidelium commodum didicerat. *Testis est mihi Dominus*, inquit, *me omnia, quæ secundum Hebraicum dissero, non de proprio sensu loqui (quod arguitur in Pseudopropheta) sed Hebræorum sequi expositionem, à quibus modico tempore eruditus, debeo me simpliciter indicare, quæ didici.* Et lib. 1. contra Rufinum idem eruditissimus Doctor accusanti, quod viros hebræos, suos magistros nominaret Hieronymus, ita respondet: *Ipse Origenes, & Clemens, & Eusebius, atque alii complures quando de Scripturis aliqua disputant, & volunt approbare, quod dicunt, sic solent scribere: Reserebat mihi Hebræus: Et: audiivi ab Hebræo: Et: Hebræorum ista sententia est. Certè etiam Origenes Patriarcham Huillam, qui temporibus eius fuit, nominat, & trigésimum tomum in Isaiam, in cuius fine edisserit: Va tibi Ariel, quam expugnavit David, illius expositionem concludit, ut cum aliter prius sensisse se dicat, doctum ab illo, id, quod verum est, consueatur. Octogésimum quoque nonum psalmum, qui inscribitur: Oratio Moysis, hominis Dei, & reliquos undecim, qui non habent titulos secundum Huilli expositionem, ejusdem Moysis putat, nec dedignatur Hebræam scripturam interpretans, per singula loca, quid Hebræus videatur, inferere. Veterum vestigiis insistant recentiores, & Sacræ Scripturæ Interpretes, & Scholæ Magistri. Certè S. Thomas Aquinas, qui fabulis nunquam se delectatum satis ubique demonstrat, rigori scholastico semper deditus, fabularem Judæorum Theologiam pervolvit non indiligenter, ut ex ejus scriptis constat, in quibus ex Rabbini ducuntur nonnunquam sententiæ, & nominatim citatur Rabbi Moyses Ægyptius, magni nominis inter Judæos auctor. Nicolaus Lyranus, Paulus Burgensis, Andreas Masius, Episcopus Abulensis, Hieronymus Oleaster eruditissimis commentariis in sacros libros passim Rabbiorum dicta proferunt, iisque utitur non rarò Tostatus. Fabulas quoque tum hi, tum alii ex iisdem producant, ut quantum à solidis inania, vera à falsis differant, oppositione contrariorum innotescat.*

87 Et licet etiam nefas esse Theologo Christiano Judaicæ Theologiæ fabulari operam dare videatur affirmare Paulus Apostolus, Theologum instituens tribus potissimum locis 1. ad Timoth. 1. 4. ubi monet Episcopum, ut denunciaret fidelium Doctoribus, ne intendant fabulis, quod de Judæorum fabulis Augustinus, aliique explicant 1. ad eundem Timoth. 4. 7. ubi præceptum continetur Theologis commune, *Ineptas & aniles fabulas devitiæ.* Quod ad Judaica signenta referri interpretes opinantur. Ad Titum 1. quem cum Cretenisibus dedisset Episcopum, hortatur, ut suos increpet durè, ut sani sint in fide, non intendentes Iudaicis fabulis. Itaque sunt nonnulli, qui eam partem Theologiæ Judæorum penitus abolendam censent, nullique cuiusvis tandem sit sortis, & eruditionis permittendum, libros ad unum omnes flammis obstruendos, nec sine piaculo legi posse. Plerique con-

taminari se, atque scelere adstringi putant, inquit, Ioannes Mariana in opusculo de Editione vulgata cap. 27. si Rabbiorum commentarios aut legant patienter, aut audiant; religiosi nimium inhaerentes persuasioni vulgaris, hostes esse nominis Christiani; lethale venenum in iis libris contineri, utilitatis parum, grave periculum ex ea lectione, incautis hominibus imminere, neque minus esse fugiendos, quàm hæreticorum libros. Alii, quorum major eruditio est, & linguarum cognitio major, Hebraicæ, atque Græcæ contra tendunt, negantes eorum librorum lectione arcendos esse Theologos, unde magna commoda veniunt, periculi parum, aut nihil.

Nihilominus assero Theologiam fabularem, quæ libris Thalmudicis, aliisve ejus generis, continetur, non videri planè præscribendam, itaut ejus lectio Theologis non permittatur. Primò, quia ut loquitur sanctus Augustinus lib. 11. de doctr. christ. c. 11. *Latina lingua homines duabus aliis ad Scripturarum divinarum cognitionem habent opus, hebraea scilicet, & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, si quam dubitationem astulerit latinorum interpretum infinita varietas.* Quum itaque concedantur latinitatis studiosis libri ab Ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam, & proprietatem, quamvis convitia in Religionem Christianam, calumnias, & mendacia quamplurima habeant, res etiam obscenas tractent, narrent, aut doceant, cur aboleantur omnino Scripta Rabbini, licet fabulosa, cum ex iis linguæ hebrææ peritia, Theologo utilis in paucis hauriatur? Quis excutiat è manibus Christianorum Tacitum lib. 15. quia Religionem nostram exitialem superstitionem vocat, *Christianos per flagitia invisos?* Fabulas quoque idem de Moyse Hebræorum duce, comminiscitur, uti & Iustinus lib. 36. qui figmenta anilia de Moyse commemorat. An Suetonius proscibitur, quia in Nerva c. 16. Christianos dicit esse genus hominum *superstitionis novæ, ac maleficæ?*

Huc facit, quod in Clem. de Magistr. sancitum est, ut in omnibus scholis publicè professores linguæ Hebraicæ, & Chaldaicæ constituantur vestigali de publico designato. Imò additur, ut ex iis linguis transferantur in idioma latinum. Ubi illud prudenter observat Nicolaus Serarius lib. 1. de Rabbini. c. 33. Pontifici Maximo propositum fuisse, curare, ut viri hisce linguis instructi possint cum infideles alios, tum Hebræos ipsos eorum armis expugnare, Christianique Domini obsequio addicere.

Dices, Pontificium decretum intelligendum solùm esse de Grammaticæ rudimentis, dictionariis, & lexicis, nullum autem inde patrocinium adscissi posse pro fabulari Theologia Rabbiorum, in Thalmude præsertim comprehensa. Ita sanè Xistus Senensis, qui incitator in Galatinum. *Non possum*, inquit, *non magnopere mirari inane studium Petri Galatini ex Ordine Minorum, qui cum in primo de Arcanis Catholicae veritatis libro defensionem Thalmudicorum Voluminum suscepisset, in eam vanitatem devenit, ut non solum adfirmaverit, Thalmudica opera in latinum veris oportere, & publicè in scholis Christianorum explicari, sed hoc ipsum quoque, conatus fuerit adstruere auctoritate Clementis Papa V. qui in Concilio Viennensi, eadem Sancta Synodo approbante, statuit, ut in scholis Christianorum essent præceptores Hebræa, & Chaldaica lingua periti, qui libros Iudæorum in latinum transferrent, & ipsorum linguam publicè docerent. Hoc quidem Clementis decretum (inquit Petrus) cum intelligi nequeat de Hebraicis Scriptura divina libris, quia jam roties traducti fuerant, consentaneum est, ipsius verba intelligenda de Thalmudicis Iudæorum operibus, nondum latinè versis. Lepidum sanè argumentum (subdit Senensis) & defensore tali dignum, qui non animadverterit Clementis Canonem loqui de primis rudimentis, & institutionibus linguarum Hebraicæ, & Chaldaicæ, quæ magis petenda sunt ab iis, qui inter Iudæos grammaticas traditiones, & Hebraicæ, atque Chaldaicæ dictionariis*

conscripterunt, quàm ab eis, qui Thalmudica scripta colligerunt. Approbat Senensis censuram Antonius Possenus in Appar. v. Thalmud.

- 91 At enim primo Pontifex non loquitur tantummodò de grammaticalibus initiis, sed linguarum, dogmatumque illa notitia, quæ satis sit ad convincendum pervicaces; eosque convertendos hæc autem è dictionariis, lexicisq; haberi non potest. Quo circa dum librorum translationem præscribit, non potuit designare grammaticas solum traditiones, & linguarum rudimenta. Fabulas ergo Judaicas intelligit, & Rabbiorum deliramenta, quæ scire Theologum expedit, ut refellantur. Sententiæ hujus ad stipulatorem nomino Nicolaum Serarium Rabbino priore c. 33. & Joannem Marianam opusculo pro editione vulgata c. 27. qui hoc adjungit, & dictionariis absolutam alicujus linguæ cognitionem non contingere, nisi aliorum librorum multa, & assidua lectio accesserit, diligensque observatio.
- 92 Item hæc quoque. Comoda, quæ ex iis libris proveniunt, levia profectò non sunt. Linguæ Hebraicæ phrasæ, unde nisi ex Rabbiorum libris? Num ex dictionariis? At qui ex dictionario sapit, parum in linguis omnibus sapit; neque omnia possunt lexicis comprehendi, & frequenti potius Variorum librorum lectione, linguarum peritia comparatur. Vocum hebraicarum reconditas significationes ex Rabbiorum libris eruimus, quæ passim nostræ causæ favent. Ritus Judaicos, & mores, quorum magna pars in veteris Testamenti libris comprehenditur, unde commodius, quàm ex ea gente haurias, atq; eorum libris? Quemadmodum Græcorum ex Græcis auctoribus eruimus, Romanorum ex Romanis. Quid de mensuris, & ponderibus, & numismatis Hebræorum commemorem? Quarum rerum incitiam passim laboramus? Scimus in veteribus Patrum libris id genus quædam tradi, sed pauca nempe in confirmanda Religionem magis, quàm id genus rebus explicandi districti erant.
- 93 Adde secundò, Galatinum dictis suis cautionem adhibuisse, quæ sinceram viri mentem prodit. Sic enim scribit: *Luce meridiana clarius constat, Thalmud ipsum à Christianis recipiendum esse, non tamen in omnibus, nisi in iis tantum, quæ bona sunt.* Qui ita de fœdissimis Ethnicorum libris, eorumq; commentariis loqueretur, an reprehendi meritò possit? Lucianus legitur, Religionis nostræ sacra sublannans; Zosimus Christianorum virulentus insectator, & Constantini nominativus; Ammianus, gentilitiæ superstitionis patronus, & ea propter Christianitatis ubique hostis manifestus; plura autem comoda Theologus ex fabularis Judaicæ perscrutatione, quàm Antiquarius recens ex illorum lectione Gentilium educit. Et hæc sit ad assertionem, initio datam, appendix.
- 94 Probatur secundò. Utile est, ut in Ecclesia sint viri docti, qui reconditas artes, librosque perspectos habeant, tum ad ferendum de iis imprudentum consensu & comitiis sincerum judicium; tum ad refellendum ea, quæ aliena à Religionem, ac veritate invecata fuerunt à perniciosis hominibus, & incautis, curiosisque instillata. Quo studio, vel ipsas Magicas artes nosse velle, ut confutentur, & reprobentur, licitum esse docent Theologi.
- 95 Certè S. Thomas in quæstionibus quodlibeticis quod l. 4. q. 11. art. 16. quo quærit, *Utrum homo possit sine peccato appetere scire scientias Magicas?* ita disputat. *Actus humanus bifariam dici potest bonus, nempe ex genere vel ex circumstantia. Ex genere is est bonus, qui versatur circa debitam materiam; debita autem materia appetitum est bonus; unde appetere quodcumq; bonum, est bonum genere. Omnis autem scientia, sive quæcumq; cognitio bonum aliquod est; alioquin Deus, cui nihil mali inest, non haberet omnem scientiam, tam bonorum, quàm malorum. Quapropter appetere quæcumq; scientiam, vel notitiam quarumcumq; rerum sive bonarum, sive malorum est bonum genere suo; Sed tamen secundum diversas circumstantias additas potest esse bonum, vel malum, maxime ex intentione finis. Itaque si aliquis appetat scire scientias Magicas, ut eis*

etiam utatur, est malum. Si autem appetat eas scire, ut eas confutet, & reprobet, sic est bonum, & licitum. Similiter etiam ex conditione persona potest hoc diversificari, vel etiam ex modo appetendi. Si enim sic aliquis appetat scire hujusmodi scientias, ut earum notitiam præferat aliis utilioribus rebus, inordinatus est appetitus: & similiter si sit talis persona, ad quam non pertineat hoc scire, inordinatè hoc appetit.

Addit Beatus Doctor: Artes Magicas, & similes esse prohibitas quantum ad suum usum quoddam, si etiam prohiberetur alicui earum studium ob periculum utendi, tunc fore studium quoque malum, quia prohibitum. Lege, sodes, in ultima editione Disquisitionum Magicarum ab Horatio Cardonio concinnata, ultimis autem curis ab Auctore recognitarum, auctarum, & castigatarum, Delirii depulsionem, seu epistolam apologeticam contra eujusdam suggestionem ad Congregationem Inquisitionis generalis sacre fidei Romæ.

Robur hæc accipiant ex sententia Hieronymi, quam 97 profect scribens in cap. 1. Danielis, & habetur dist. 37. Can. *Qui si de mensa, quamvis mutatis quibusdam.* Sic autem inquit ipse. *Si Daniel, & res ejus socii qui cibis regis, ne polluerentur, vesci noluerunt, in vitio esse, & contra Religionem, nosse doctrinam Chaldaorum, & libros eorum legere existimassent, nunquam id facere sustinissent. Ea igitur didicerunt illi, non ut sequerentur, sed ut ea vanitatis, & falsitatis, atq; impietatis convincerent, & damnarent. Nam si quis adversus Mathematicorum, quos Genethliacos vocant, dogmata disputaret, Matheseos eorum ignarus, risui omnium pateret. Itaque tres illi pueri Sapientiam Chaldaorum ea mente didicerunt, qua Moyses doctrinas Ægyptiorum didicerat. Et alioqui quomodo ejus exemplo Theologi Ægyptios spoliabunt auro, argento, veste preciosa, nisi eorum Thesauris contrectatis?*

Consonat his Oecumenius Act. 7. ubi in laude Moyfis 98 ponitur, quoddam profanis disciplinis eruditus fuerit, & Caliodorus in expos. Psalterii, nec dissidet Ambrosius in c. 2. epist. ad Colof. quamvis dubitantis adverbio prudenter utatur: *Neque, inquit, Moyses, neque Ananius, aut Daniel peregrinam didicerunt eruditionem, nisi necessitate, atque coactione dominorum: in nulla etenim ea usi sunt, nisi forte quis dicat, quod bonum sit eas discere, ad evitandas illorum fraudes.* Iustinus quoque qu. 25. ad Orthodoxos, ait, *laudari Moysen non propter usum Sapientia fabularis Ægyptiorum, sed propter scientiam.* Quam sententiam etiam habet Beda lib. 2. Reg. cap. 9. citatus in decreto dist. 37.

Tertiò rem planè conficit Pontificia concessio, quæ sic 99 habet: *Thalmud Hebræorum, ejusque Glossæ, Annotationes, & Expositiones omnes, si tamen prodierint sine nomine Thalmud, & sine injuriis, & calumniis in Religionem Christianam, tolerabuntur.* Verba sunt Indicis Romani librorum prohibitorum auctoritate, & constitutione Clementis VIII editi anno 1595. Semper tamen ad eundem esse centuerim Sedem Apostolicam pro licentia legendi hujusmodi libros.

Verùm, quamvis Theologi promiscuè, & linguæ Hebraicæ professores, alique viri docti à Theologia fabulari Judæorum arceri non debeant, meritò tamen caveatur, ne in scholis eadem prælegatur, aut vulgò exponatur. Patet. Nam nulla inde sperari potest utilitas, periculum crearetur curiosis, nec satis in fide, & Religionem firmatis ingeniis; majus certè malum, quàm bonum ex promiscua lectione fabulorum commentorum existeret. Itaque providi est Magistratus Ecclesiastici, cum id expedire judicaverit librorum istiusmodi usum quibusdam interdiceret, ipsamque illam Theologiam certis è locis proscribere. Rursus, Nulli fas est intendere Theologia fabulari Judæorum. Hoc Pauli enunciatum est, & sensum habet; non animum adiicere, non credere, ut res veras, non magnificare. Fabulis intendere, sive attendere dicuntur ii, inquit rectè Gulielmus Estius in Epist. ad Timoth. qui eas studiosè, & seridè, vel narrant,

narrant, vel audiunt, velut rem alicujus momenti, & quæ ad pietatem faciat. Insuper indecorum fore ac minime ferendum in Theologo Christiano, si ita deditus esset Theologiæ fabulari Hebræorum, ut idcirco minus æstimaret veram, Divinamque Theologiam Apostolorum, & Patrum si ex cœnosis illius lacunis hauriret putidas sacræ Scripturæ interpretationes, iisque, ut pestilentibus undis, florentem Ecclesiæ hortum inficeret; si fabulatoris Rabini nomen auctoritatemque pluris, quam Concilii Sacrosancti, aut scholastici Doctoris faceret; si lethale superstitionum venenum inde hauriret, & incautis auditoribus, lectoribusque propinaret; si perverfas de Religione opiniones ex iisdem fabulis induceret, firmaret; si Judaicis rebus & placitis idcirco plus æquo faveret; veterum Ecclesiæ Doctorum sententiam contemneret, majorum dicta convelleret, cum literæ Codicis Sacri inhærendum esset, ad allegoricos explicatus, ex Rabbinoꝝ præscripto confugeret; qui perniciem, arroganciam, pervicaciamque sibi ex Theologia illa compararet. Denique qui immoderatè fabulis Judaicis, Kabalisticis argutiis, commentis Rabbincis uteretur. Quod in quibusdam non tam Theologis scholasticis, quàm vulgaribus Concionatoribus, & Sacræ Scripturæ minus solidis Interpretibus reprehenditur, qui capropter Hebraizantes appellari solent, & plusquam oporteret fabulari Theologiæ Iudeoꝝ tribuunt. Quo vitio maximè laborant inter Sectarios scioli Novatores qui à suis etiam doceri possent quantum deferre debeant fabulis Judaicis, & quam sobriè iis uti. Certè Josephus Scaliger, ut hominem nullius inter eruditos, notæ exprimam, *Iudeum*, inquit, *agnoscas, sive impudentiam, sive insciam spectes, Elench. pag. 40. & lib. 3. Isag. pagin. 117. & 216. vocat Thalmudistas fabulatores, Afinitates Sycophantarum Thalmudicorum.* Fatetur Lutherus & se & Sanctem Pagninum, & Munsterum crebro in sua ex hebræo translatione errasse, cuius rei causam dat, quod Rabbinoꝝ glossis nimium crediderit. Iunius, & Tremellius Novatores ambo Rabbinos audaces fabularum auctores vocant.

¹⁰¹ Labet audire Ioannem Forsterum, quem Beza hebraicæ linguæ professorem longè doctissimum vocat. Is ita dictionario suo præludit. *Vidi multis jam annis post instauratâ Evangelii doctrinam non minus regnare in scholis Christianorum commenta Rabbinoꝝ, cum in versione, tum etiam enarratione Scripturæ, Sacra quam in ipsis Iudeoꝝ Synagogis, atq; ipsoꝝ Peruschim, quasi sacrosancta mysteria Dei ab omnibus summa reverentia, ac religione coli, & adorari. Hinc factum est, ut certum sensum nequaquam assequi poteris.* Ex mox quæ frequenter occidenda essent Novatoribus: *Sepè vehementer admiratus sum Nostratium (Lutheranorum, & Calvinistarum) ut pace ipsoꝝ dicam socordiam, qui absq; ullo iudicio commentaria Iudeoꝝ in quibus nulla lux, nulla notitia Dei, nullus spiritus, nulla ullius discipline, seu artis vera ac solida scientia nulla linguarum, ac nequidem hebræe lingua, est cognitio, amplecti maluerunt, quam ut ipsi considerarent voces ac earum significationes. Quid obsecro Iudæi intelligerent, quorum cordibus, ut Paulus Apostolus noster testatur, velamen Moſis in lectione veteris testamenti usq; ad diem hodiernum impositum manet, sensusque eorum oboccati sunt, ut in finem legis intendere non possint? Qui vero finem legis, Filium Dei, natum secundum carnem ex Virgine, verum Messiam, Mediatorem, Viliam, & Liberatorem humani generis non cernunt neque agnoscunt eumque subiectum, & scopum universe scripturæ esse ignorant. Insuper regnum ipsius tantum externum corporale, & temporaneum somniant, non spirituale nec æternum esse credunt; neque inter promissiones legis & Evangelii de gratuita remissione peccatorum propter Mediatorem Christum discernunt, quid, & quomodo docerent alios Moſen, & Prophetas? Quare rectè Christus eos vocavit cæcos, & duces cæcorum, ut interim taceam virulentiam ipsoꝝ, & odium, quo flagrant in Christum, ut pauca in-*

venias de Christo vaticinia, quorum vel verba aliqua vel integram sententiam non sceleratissime depravarint. Nihil igitur profecerunt, nisi quod velut bibliothecarii libros tantum sacros, quos Biblia vocamus, ac aliquos grammaticos nobis Christianis suppeditarunt. At quod ad Sacra Scripturæ intelligentiam, ut jam dixi, atque etiam hebræe linguæ cognitionem auiner, præstiterunt, quod laudem mereatur, omnino nihil. Nam dictionaria, & Commentaria ipsoꝝ plus obscuritatis, & erroris in Ecclesiam Christi invexerunt, quam lucis, & veritatis. Id, quod in nostratium (Lutheranorum, & Calvinistarum) commentariis videre licet, cum in ipsis videatur vox aliqua ambigua, aut obscurior sententia occurrit, allegant aliquos Rabbinos, & ut ipsi variè exposuerunt (raro enim, aut nunquam inter ipsos convenit) ita referunt postea lectorem dubium relinquunt. Quis vero ipsoꝝ rectè senserit, & quem sequi oporteat, minime indicant, aut si indicant, quia vim vocabulorum ignorant, facile falsum pro vero amplectuntur, ut non ipsi tantum errent, & fallantur, verum etiam lectorem fallant, & ita Christi dictum accidat, Cæcus si Cæco dux fuerit, ambo in foveam cadunt. Commemorarem plus mille themata quorum significationem veram, ac genuinam, nec dictionaria, nec Commentaria ipsoꝝ ostendunt, quin potius studiosum ejus linguæ miserè à veritate abducunt. Hæc Lutheranus suæ sectæ homines magis quam Orthodoxos perstringens.

Eo tamen nomine malè à quibusdam audit Andreas ¹⁰² Masius, quem acriter reprehendit Leo Castrius *l. 4. Apologerici.* Illudque in primis carpit, quod sepositis Sanctis Patribus, quos nunquam ferè citare putatur, nisi cum eos est vituperaturus, nomet Rabbinos, nec nomet tantum, sed citandis iis se jactet, atque operum suorum marginibus adscribat horum nomina, quibus in locis Patrum, qui citabantur nomina solebant adscribi. Quo circa Inquisitionis in Hispania Theologi è Masii commentariis eradi nonnulla iusserunt, quæ ut loquitur Possévinus *lib. 2. biblioth. c. 8.* non tam Rabbinisquam, quam hæreses sapiunt. Sed idoneum, propitiumque nominis sui patronum nactus est Masius Nicolaus Serarium, qui *Ioh. 10. 1. & 10. 2. c. 20.* non semel eum ab hæresis suspitione eximit. Monet autem prudenter Possévinus, hæc in re sobrios esse oportere, qui sese lectioni Rabbinoꝝ addicunt, quibus id præcipuè cordi fuit (inquit) ut à fide in Christum, atque ab ejus adventu, ac redemptione generis humani homines averterent.

Itaque vero sapienti non displicebit, quod legibus ¹⁰³ nostris ubi de sacrarum literarum Interprete præscribunt, est sancitum *Si quid sit in Hebræorum Rabbinis, quod vel pro latina editione vulgata, vel pro catholicis dogmatibus utiliter possit adferri, id ita adferat, ut is propterea non conciliet auctoritatem, ne ad eos aliqui afficiantur, præsertim si fuerint ex iis, qui post Christi Domini tempora scripserunt, Ita reg. 9. & reg. 10.* In cæteris Rabbinoꝝ rebus conquirendis, aut etiam erroribus evaginandis nisi valdè celebres sint, non labore; idemque servet in legendis quibusdam Christianis interpretibus, qui plus nimio Rabbinos sequuti sunt.

Consultendi, qui contra Iudæos, & Mahumetanos ¹⁰⁴ scripserunt. Contra illos, Patres Chrysostomus, Cyprianus, Tertullianus, Iulianus Pomerius, Rabbi Samuel, qui duo habentur *rom. 4. Bibliotheca Patrum*, Gregorius, Hieronymus à S. Fide, Paulus Burgensis, Adrianus Finus Porcherus, Petrus Galatinus. Contra Mahumetanos, Dionysius Carthusianus Ioannes de Turrecremata, Balthasar Chavassius in notis contra Mahumetanos, & qui bus ea potestas, Novatores aliqui, qui temeritatem suorum castigant.

Quare non obstat decisioni præmissæ quod ex Conci- ¹⁰⁵ lio Toletano adductum fuit, suffragantes nempe Iudæis per corruptionem, anathematizentur, & patroni illorum à Christi corpore separentur. Quia id eo sensu accipiendum est, si nempe contra fidem Christianam ipsi

suffragia, & patrocinia præstentur, secus autem si in nudam protectionem, quæ cum fide nihil participat, recipiantur.

106 Neque objectum tertio loco nos removeat. Et si enim concedamus, Iudæos, ac infideles propter commissum aliquod delictum ad Ecclesias confugientes illarum immunitate non potiri, à quo tamen doctissimi Iuriconsulti alieni sunt, nominatim Gloss. in c. *Inier alia*, Host. Innoc. Cardinal. de *immun. Eccles.* ibique Io. Andr. num. 8. Archid. & Io. de Fantar. in c. *Definitio* 17. q. 4. Gulielmus de Monte Laud. Anchar. & Imol. in *Clem. 1. de pœnit. & remis.* & ibi etiam Vitalin. n. 8. Felin. in c. *Iudæi de Ind. num. 2.* Marfil. l. un. n. 114. C. de rap. Virg. Boer. dec. 110. num. 4. Faber. in l. 2. C. de his, qui ad *Eccles. confug.* & in *S. sed & hoc instit. de his qui sunt sui*, Rimin. jan. conf. 119. num. 6. lib. 2. Tiraquell. de primog. qu. 65. num. 8. quam sententiam receptiorem appellat Covar. var. resol. cap. 20. nu. 11. lib. 2. Sylvest. v. *Immunitas* 3. num. 2. Tabien. num. 7. Armil. nu. 9. D. Antonin. p. 3. tit. 12. § 1. Gavant. in *Enchir. Episcop. v. Immunitas* num. 9. Fagundez de *præcept. Eccles. lib. 4. cap. 4. n. 49.* Portel. v. *Ecclesiastica immunitas* num. 10. Bobadil. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 51. Dian. p. 1. tract. 1. resol. 22. Azor. p. 2. lib. 9. cap. 1. qu. 9. Zambell. in *reper. mor. v. Ecclesia quoad ejus immunitatem* num. 2. Maranta in *contr. jurisd. p. 2. resp. 51. num. 3.* Hieron. Taball. q. 269. Ludovic. Correa in *relect. de Immunit. Eccles. p. 3. cap. 3.* Suar. de *relig. lib. 3. capit. 10. numer. 9. & 11.* eamque defendit Mar. Italia de *Immun. Eccles. cap. 3. §. 3. num. 33.* ubi subdit hanc opinionem prævaluisse coram Regia Cæsarea Majestate Carolo V. cum apud eundem hoc negotium ventilaretur ad consultationem Episcoporum Indiarum, ac probat, & declarat Ricciul. de *jur. personar. lib. 2. cap. 12. à num. 2.* penes quem multa insigniter de Iudæis. Nam in c. *Inier alia*, c. *Mirror*, c. *Frater*, cap. *Si quis inventus*, & c. *Si quis contumax*, indistinctè omnibus conceditur hoc privilegium, aded, ut non sit tam personale quam locale. Privilegium autem loco concessum, extenditur ad omnes, ibi existentes, sicuti notarunt Barr. C. *Cunctos populos C. de Summ. Trinit. & Fid. carib. & in l. fin. C. de restam.* Bald. in l. *Si non speciali*, C. *cod.* Atque ita declaravit Sacra Congregatio Immunitatis mense Februario 1631. & passim observatur Romæ, ubi Iudæi confugientes ad Ecclesiam, sive ex delicto non excepto, sive ex debito civili gaudent immunitate. Ex eo tamen non consequitur eos pariter, etiam omni protectionis subsidio privandos esse. Argumentum enim ab uno particulari ad aliud nihil infert, l. *quod vero* 14. ff. de *legib. l. pen. ibi: neque enim sicut illud receptum est, ita hoc quoque receptum, ff. de reb. credit.* Nec quod in uno casu speciali constitutum est; ad alios quoque, qui dissimiles, rationisque diversæ sunt sine legis auctoritate tradendum est, Cott. ad *rubr. ff. sol. mair. n. 12.* Riminald. conf. 386. num. 10. lib. 2. Cravet. resp. 2. pro *gen. 20. n. 22.*

107 Qudd denique de licita Iudæorum expulsionem, nimirum eos ad libitum Principum Dominorum Christianorum ditionibus eiici posse ex Doctoribus adductum est, id non simpliciter, sed secundum quid, quatenus scilicet Christianis periculum, vel scandalum ex cohabitatione eorum ut prædictum est, imminet, accipiendum est. Ita communiter responderunt Doctores Iason in l. *apud Iulian. §. constat* nu. 29. ff. de *leg. 1.* Jacob. de S. Georgio v. *Dux* num. 11. Oldrad. d. conf. 264. & conf. 87. Camil. Borel. de *præstant. Reg. Cathol. cap. 69. num. 42.* Tholof. lib. 22. *Syntagm. cap. 3. num. 23.* Io. Andr. in *addit. ad Specul. rubr. de Iudæis*, Panorm. in *cap. Quod super num. 5. de voi. Marfil. conf. 101. num. 56.* Anchar. in c. *peccatum* num. 12. de *reg. jur. in 6.* Atein in l. *Multum interest*, ff. de *verb. oblig. Socin. cons. 86. lib. 4.* Alex. conf. 99. numer. 18. lib. 6. Rip. in l. *si Insulam* num. 11. ff. de *verb. oblig. Nat. conf. 120. numer. 22.* Roland. *const. 25. numer. 19. lib. 3.* Paril. *consil. 2. numer. 15. lib. 4.* Becc. *conf. 84. num. 8. & per tot. Corlett. de potest. Reg. qu. 81.* Hermel. in *tract. de instaur. Relig. lib. 2. cap. 12.* Simanc. de *cathol. instit. sub tit. de Iudæis n. 16.*

quorum magna pars testatur de communi, & æquiori, estque verissima. Nam, cessante justa causa politica, nulla alia remanet causa expellendi Iudæos, vel Infideles, nisi causa Religionis, scilicet quia Princeps zelo Religionis adductus vellet eos ad fidem converti. At ista causa non est legitima, tum ex l. *Christianis*, Cod. de *pagan. & Sacrif. eor. ibi: Non audeant manus inferre, Religionis auctoritate abusi.* Tum etiam quia Iudæi, vel infideles neque directè, neque indirectè, possunt ad fidem compelli; D. Thomas 2. 2. q. 10. ar. 8. Vbi communiter Theologi, & tradunt Innoc. in d. cap. *Quod super num. 8. de voi.*, ibique Cardinalis, Abbas, & cæteri Canonistæ nec dissentiant, Bald. *conf. 316. numer. 4. lib. 1. & novel. de dot. p. 11. numer. 47.* aliique per textum in c. *Sicut Iudæi*, ubi notant omnes, *exir. de Iudæis*, & in c. *Majores*, §. *Item queritur, de baptis. & in c. Qui sincera*, & c. de *Iudæis 45. d. & in c. Ad fidem 23. q. 5.* Ex quibus ad litteram docemur, Iudæos, vel infideles adhuc non baptizatos ad fidem cogi non debere. Quia qui cogitur invitatus venire ad baptismum, non præsumitur habere fidem d. *capit. Sicut Iudæi de Iud.* Baptismus autem non debet conferri, nisi ei, qui fidem habere præsumitur, ut diffusè post alios Sor. in 4. d. 5. qu. 1. ar. 8. & 10. in 3. *concl. subdens*, quod esset sacrilegium infidelem baptizare. Quomodo autem à dicto secundum quid ad dictum simpliciter rectè efformabimus ratiocinationem, cum hæc fallacia argumenta quibus inest, omninò destruat, & vitiosam reddat connexionem, Everhard. in *præamb. 109. num. 24. ad fin.* Coler. in *tract. de alim. lib. 1. cap. 2. num. 4.* Coral. *misul. lib. 3. cap. 16. num. 8.* disertè docent. Alii tamen, qui Iudæorum expulsionem urgent, id, non nisi ea lege faciendum existimant, ut si manere velint, Christianam amplectantur Religionem, sin minus emigrant, cum in hoc non simpliciter vis inferatur, sed ut vel Christianorum intra certum tempus deserant Provincias, vel Christiani fiant, libera eis detur optio, Azor. *instit. mor. tom. 1. lib. 8. c. 24. q. 4.*

Ex quibus ita resolutis evidentè patet, quod quamvis sint, qui tum propter textum *Exod. 23. 32.* tum propter blasphemias, execrationes, usuras, aliasque rationes supra allatas, Iudæos in Christianorum terris non tolerandos existimant; contraria tamen sententia præter superius adducta, non solum per manifestos textus juris civilis *tot. tit. C. de Iudæis nov. 146. nov. 45. nov. Leon. 55. & Canonici tot. tit. exir. v. de Iudæis & Sarac. seu etiam per Constitutiones Imperii text. capit. 9. Aur. Bull. Caroli IV.* ac frequentiori Doctorum calculo recepta, usuque communi & moribus omnium gentium recepta sit dummodo ii pacificè secundum leges vivant, Decian. in *prax. crimin. lib. 5. cap. 11. n. 4. & seqq.* Paril. *conf. 2. numer. 10. & seqq. lib. 4.* Roland. à Vall. *conf. 23. per tot. lib. 3.* Becc. *decif. conf. 48.* aliique supra citati. Quod ampliatur, ut, qui semel Iudæos recepit contra pacta, & privilegia pro lubitu, eos amplius expellere non possit, eo quod securitas semel alieni concessa sine causa, & culpa violari non debeat, arg. l. *Sicut*, C. de *oblig. & act.* Maximè si pacificè, & secundum leges præscriptas vivant, nec quicquam turbulentum tentent, d. l. *Christianis* 6. C. de *pagan. l. Nullus* 13. cap. de *Iudæis*, Becc. d. *conf. 48. à num. 3.* ubi ex Alexandro, & aliis refert, quod Princeps sine peccato non possit expellere Iudæos, nobiscum quietè, & pacificè degentes, sed quod eos teneatur diligere in quantum sunt humanæ naturæ participes. Et notant Doctores, quod solus summus Princeps de plenitudine potestatis possit expellere Iudæos, Innoc. in *cap. Super his, de voi. Corlett. de potest. Reg. p. 5. num. 21. & 13.* Et ita in Regnis Hispaniarum usu servari, testatur Mastrill. de *Magistrat. lib. 3. cap. 4. num. 440.*

Declaratur tamen præcedens ampliatio, ut tunc lo- cum non habeat, si Iudæi jam recepti contra recipientis præceptum, à blasphemis in Christianam Religionem sibi parcere, ut & alias Christianorum Principum, & Magistratum legibus politicis (nam Ecclesiasticis cum

de Ecclesia non sint, eos non ligari, respondit Alex. *conf.* 13. n. 2. vol. 7.) videre nolint; Si Christianos ad suam superstitionem traducere presument. Si cum hostibus Christiani nominis, uti quandoque factum, historia loquitur, proditoriè colludere animadvertantur, & omnino ex causa imminentis periculi, vel ad amovendum scandalum, non graviter modo coerceri, & durioribus conditionibus subici, ac quasi servituti colonariæ, seu adscriptitiæ mancipari, sed & omnino expelli, ac bonis quoque dispoliari possunt, *l. 11. in fin. l. 14. in fin. l. 16. & 18. C. de Iudæ. nov. 146. l. 1. in d. l. apud Iulian. d. Const. num. 79 ff. de leg. 1. Innoc. de Hostien. & Ioan. Andr. in d. cap. Quod super his, de vor. Oldrad. conf. 87 & conf. 264. Mart. Lauden. tract. de Princip. quest. 9.*

110 Prima igitur eos expellendi causa sit, si versaremur in Regno noviter ad fidem converso. Nam quod facilius ibi Christiana Religio propagaretur, posset indici Iudæorum cæterorum, ac Infidelium expulsio, ut Constantinus fecisse in Ecclesiæ primordiis, testantur Hostien. *in cap. Consuluit, de Iudæ. Oldrad. conf. 87. n. 2. pro quibus facit textus in can. Sepè matorum 28.*

111 Secunda si in Christianam Religionem evadant contumeliosi, *arg. dic. Quia super, & c. Et si Iudæos de Iudæ.* Ob hanc causam exularunt ab Anglia, propterea quod Vvorvici puerum Christianum in die Parasceves in nostræ Religionis contemptum cruci affixerunt. Idemque fecerunt Iudæi Nordovici degentes, ut refert D. Anton. *p. 2. histor. rit. 17. c. 1. §. 6. & Polydor. Virgil l. 16. histor. Anglic.* Et ob similem causam anno 1510. Marchiæ Brandenburgensi generali edicto sub pœna capitis proscripti sunt, ac quadraginta ipsorum exulti, ex eo quod unus ipsorum Sacratissimam Christi hostiam, quam pharisaica infidelitate coemerat crebris pugionum ictibus confodere nixus era, Hostia semper integra permanente, reliqui verò plurimos Christianorum infantes ictibus, & punctationibus peremisse, facti sunt, Surtius *de reb. in Orbe gestis sub anno 1510.*

112 Tertia, si seditiones excitent, aut aliter in nos detegantur injuriosi, ut rectè colligitur *ex d. l. Christianis, Cod. de pagan.* Hac de causa imperante Phoca exacti fuerunt Antiochia. Ingentem enim Christianorum multitudinem ferro conciderant, vel igne exusserant, nec non & Anastasium ejusdem civitatis Antistitem fœda morte affecerant, Nicephor *lib. 18. c. 44.*

113 Quarta, si in tam magnum numerum excreverint, ut inde timeri posset prodicio, *d. l. Christianis, ibi: nihilque turbulentum tentantibus.* Quam ob causam abire coacti sunt à Regnis Hispaniarum, ut patet ex *Constit. Granat. pragm. 5. & 6. anno 1492. & 1499. & ex Concilio Toletano cap. 8.*

114 Quinta si leges non servent, ut probat textus in *d. l. Christianis, ibi: Nihilque tentantibus turbulentum, legibusque contrarium.* Quapropter ejecti fuerunt Parisiis anno 1180. per Philippum Francorum Regem: nam contra Ecclesiastica decreta in domibus suis servos Christianos & ancillas habebant, eosque ex aliqua parte cogebant Judaizare, ut testatur Naucler. *gener. 40.*

115 Sexta, si ita divites evaserint, ut ex facultatum augmento aliquid inconveniens suspicari possit. In his enim casibus possunt vel in facultatibus ex aliqua parte mulctari vel in parte eiici, prout casus qualitas exquirat. Quia potest Princeps ex causa publicæ utilitatis tollere dominium rerum à subditis, *l. Si quis sepulchrum, de Relig. & sumpt. fun. Roman. conf. 310 sub. num. 2. Angel. conf. 139. n. 3. Fulgos. conf. 143. num. 3. Felin. in cap. 2. post princ. de const. Dec. conf. 352. sub. init. & in c. Que in Ecclesiarum, nu. 19. de constit. Grammat. conf. 8. numer. 8. in civil. & conf. 160. num. 11.* Tum etiam quia Iudæi tolerantur ex commiseratione, & ut ipsi tandem convertantur, ad fidem, non tamen ut officere possint Christianis, Itern. *in constitut. Si quis in posterum sit. de Iudæis.*

116 Et generaliter quidem expulsionis exempla suppeditant superiorum temporum Annales. Nam sub Impedio Caro-

li IV. anno 1348. Iudæos, eo quod ex fontibus per ipsos veneno infectis, pestis universalis orta diceretur per totam fermè Europam, flammis, aliisque suppliciis assumptos ex Nauclero recenset Seb. Franc. *Chron. Germ. fol. 198. & 199. & præcipuè 205.* Plura expulsionis Iudæorum exempla ex historicis refert Masquard. *de Susan. tr. de Iud. p. 1. cap. 7. n. 2.*

Secundò declaratur eadem ampliatio, si ad certum tempus recipiantur Iudæi. Quia tunc, permessa ad tempus, eo elapso, censentur prohibita. 117

Tertiam declaratioem eadem extensio admittit, si Iudæi certis conditionibus recipiantur, quas ipsi temerario ausu violant. Quia tunc securitatis auxilio frui non debent, cum in leges securitatis commiserint, *l. Auxilium ff. de minor.* 118

Intermittere nequaquam possum, quin saluberrima statuta Concilii primi Mediolanensis sub Sanctissimo viro Carolo Borromeo de Iudæis proponam, quæ planè à generalibus Conciliis, Pontificum Constitutionibus, ac Sacris Canonibus excerpta. 119

Ut quantum possumus Iudæis corrumpendi Christianorum mores, & eis bona per fraudem auferendi occasionem adimamus, ipsique ad viam salutis traducere studentes, ex Sacrorum etiam Canonum decretis elicimus. 120

Ut Iudæi semper, & quocunque iter faciant, viri pileum, seu biretum crocei coloris, mulieres intpositum reliquo capitis integumento, pannum ejusdem coloris ferant. 121

Ne Christiani ad convivia, nuptias, vel dies festos, & Synagogas Iudæorum accedant, aut cum eis ludant, vel quod detestabilius est choreas cum Iudæis agant. 122

Ne Iudæis Christiani in famulatu esse possint. 123

Ne Christiani, si in diem, vel horam Iudæis operas suas locaverint, apud illos cibum capiant. 124

Ne Christianæ mulieres Iudæorum nutrices in eorum domibus esse ullo pacto possint. Ne vero extra eorum domos, nisi cum necessitas, Ordinario probanda, postularit. 125

Ne Christiani Iudæos medendi causa ad se accersant. 126

Ne in conjungendis inter se matrimoniis eorum opera utantur. 127

Ne Christianæ mulieres Iudæis fuci, pigmentorum, aut ornandi se causa adhibeant. 128

Agros, prædia Ecclesiastica Iudæis locari, vestes, vasa, aliave sacra, vel ad usum Ecclesiæ destinata, vendi, aut pignori dari non liceat. 129

Ne in ædibus, quæ Ecclesiæ vicinæ sint, Iudæi habitent & si qui in eis nunc habitant intra certum tempus omnino migrare cogantur. 130

Ne Christiani cum Iudæis in diebus festis emptionis venditionis, vel alio nomine contrahere audeant. 131

Ne tribus ante Paschæ diebus, Iudæi in publicum prodeant neque quicquam palam, vel secretò in contemptionem Christianæ Religionis facere audeant. 132

Ne dignitatem, vel publicum Officium, quod ad Christianos pertinere aliquo modo possit Iudæi obtineant. 133

Hæc, & reliqua, quæ de Christianorum cum Iudæis consuetudine sacris Canonibus constituuntur, curent Episcopi, & Principes ac Magistratus pro suæ quisque auctoritatis munere, pœnis contra Christianos, & Iudæos acrioribus constitutis, ut inviolatæ serventur. 134

Vehementer etiam à Principibus petimus, ut in singulis Civitatibus certum locum constituent, ubi Iudæi separatim à Christianis habitatum conveniant. Et si quas proprias ædes Iudæi in Civitate habent, intra sex menses, eas verè, non autem simulato contractu Christianis vendi jubeant. 135

Illud præterea pro sua pietate Principes statuerè debent, ut Iudæi quibusvis contractibus, & negotiis quæ cum Christianis habuerunt in libris suis conscribendis literis, & lingua vulgari nostra, non autem sermone, & characteribus hebræis utantur. Si secus fecerint, severe

- severè puniantur, nullumque inde jus eis esse possit agendi, vel excipiendi.
- 138 Omni denique diligentia illos in eo eniti æquum erit, ut fraudulentam, & insidiosam Iudæorum cum Christianis contrahendi rationem, & eorum facultatibus inhiantem avaritiam comprimant, & coerceant.
- 139 Monemus verò Episcopos, ut ab hominibus piis, ac peritis linguæ hebraicæ, & rituum Iudæorum, vel si hujusmodi non reperiantur, ab aliis doctis, ac bonis viris curent, fidem, ac doctrinam Christianam Iudæis prædicandam.
- 140 Ad eas conciones Iudæi omnes jussi conveniant, sed pueri, ac puellæ seorsum à parentibus, atque illis majoribus natu concionatorem audiant, qui ipsos familiariter instituat, & interrogantibus benignè satisfaciatur.
- 141 In quo signam aliquod conversionis cognitum fuit, is ab aliis separetur, & in domum aliquam catechumenorum, ad id paratam deducatur, ubi diligentius omnia, quæ scire Christianum oporteat, doceatur.
- 142 Catechumeni ne baptizentur, nisi priùs diligenter instructi, & examinati fuerint, præsertim si grandiores sint.
- 143 Baptizati curæ alicujus probi viri, saltem per annum committantur, qui vitam illorum iis rationibus regat, ac moderetur.
- 144 Ut diebus festis Missam, conciones, ac vespers adeant.
- 145 Aliis diebus aliquo artificio, quo victum quærere possint, utantur.
- 146 Ne cum Iudæis ullam omninè consuetudinem habeant.
- 147 Neve cum Christianis, quorum vita flagitiosa sit.
- 148 Curet Episcopus, ut Iudæus, qui ad fidem se converterit, omnia bona sua habeat, ac si filius familias sit, legitima, & quæcunque alia bonorum pars ei jure debita à patre etiam vivente, detur. Vel si mulier fuerit, ei dos à marito restituatur, vel à patre constituatur, unde alii possit ex præscripto Constitutionis Pauli III. Summi Pontificis, præsertim in iis, quæ ille statuit de iis facultatibus, quæ ex usuris comparatæ sunt.
- 149 Placet etiam adducere quædam proloquia, sive decreta, quæ ex variis declarationibus, resolutionibus, atque responsis S. Inquisitionis Romanæ congesti, quæque forsitan nusquam alibi reperiuntur, suntque hujusmodi.
- 150 Iudæi tenentur ex se suos libros expurgare, aliàs puniendi.
- 151 Ferè semper est ipsis deneganda licentia medendi Christianos.
- 152 Non debet eis permitti, ut à Christianis accendatur ignis in suis domibus, præsertim die Sabbati, etiam si offerrent Eleemosynam locis piis erogandam.
- 153 Prohibentur cum Christianis promiscuè larvas adire Comædias tempore bacchanalium, ac simul tripudiarum, & contra eos potest procedi per Inquisitores.
- 154 Fingentes se Christianos, & sumentes Eucharistiam, vel tradendi sunt Curie sæculari, vel, si recipiant Sacramentum baptismi, admittendi sunt ad pœnitentiam, vel videndum priùs est, quo animo id fecerint.
- 155 Retinentes pro suis servitiis puellas Christianas, quæ non accedunt ad Missam, puniuntur in S. Officio, ad quod ejusmodi causæ spectant, & non ad Judicem sæcularem.
- 156 Deferentes arma Algerium, vel ad alia loca Infidelium sub prætextu illa deferendi ad aliquem locum Catholicorum, puniuntur in S. Officio.
- 157 Amplectentibus fidem catholicam conceditur retentio suorum bonorum, dummodo constet non fuisse fœnore acquisita. S. tamen Congregatio de Propaganda fide 15 Junii 1646. approbante Sanctissimo, non solum dixit observari posse *Constit. 32. san. mem. Pauli III.* quæ incipit, *Cupientes Iudæos*, quoad licitè acquisita, vel illicitè ab incertis, ipsis conversis tanquam pauperibus applicanda, sed etiam aliàs fuisse factam gratiam filiis
- hebræorum ad fidem christianam conversis, etiam de bonis illicitè acquisitis à certis personis.
- Testes absque tortura non faciunt fidem in causa contra Christianos, itaut possit procedi ad torturam contra reum.
- Retinentes libros prohibitos puniuntur ab Inquisitoribus ex Constitutione Clementis VIII. etiam cum confiscatione. Unde Inquisitores si habent sufficientia indicia, quod ejusmodi libros retineant, & præcipuè Thalmud, qui corrigi non potest, debent contra eos procedere. Nec iidem Inquisitores debent illorum correctionem acceptare, vel libros expurgatos subscribere.
- Transferentes cum pompa, & luminaribus Arcana ab una in aliam domum puniuntur in S. Officio.
- Non possunt absque licentia Sedis Apostolicæ novas Synagogas construere.
- Accedentes ad hospitia Christianorum non puniuntur in S. Officio.
- Infantes, quos nutrices christianæ baptizare faciunt, infans eorum parentibus, illis non restituuntur, quia sunt verè baptizati, & eorum patres tenentur ad præstandum alimenta.
- Ipsis conceditur per Breve expeditum die 2. Junii 1593. licentia accedendi ad quæcunque loca Status Ecclesiastici occasione mercaturæ, dummodo in illis non contrahant domicilium, quod in nullis Civitatibus, ac locis ditionis Ecclesiasticæ possunt habere, nisi Anconæ, Romæ, & Ferrariæ, & ex Brevis Urbani VIII. in Ducatu Urbini.
- Dantes Christianis panes azymos, quos in Paschate conficiunt, puniuntur extra Urbem in S. Officio, in Urbe per Eminentissimum Cardinalem Vicarium.
- Perfolvunt pœnas, vel pœnitentias, sibi impositas, non quidem manendo præ foribus Ecclesiæ, sed ante Synagogam.
- Circumcidentes Infantem Christianum severè puniuntur ab Inquisitoribus.
- Existentes in triremibus, volentes amplecti fidem Catholicam, instruuntur, & baptizantur, sed remanent in triremibus.
- Habentes commercium carnale cum mulieribus Christianis non puniuntur in S. Officio, sed ab Ordinariis. Aliquando tamen simul procedunt.
- Non possunt eorum Synagogam, licet combustam, in alio loco ædificare, sed debent illam in eodem loco reficere.
- Percutientes, vel corruptentes Imagines Sanctorum puniuntur à S. Officio, etiam privativè quoad Judices laicos, idque, etiam si prævenerint.
- Descendentes ex eorum progenie non admittuntur ad Canonicatus, ad dignitates in Collegiatis, ad beneficia curam animarum habentia, nec etiam ad munus Vicarii, & curæ etiam amovibilis. Quod item servandum est à Regularibus in Ecclesiis, in quibus habent curam animarum. Ad Ordines verò promovendi non sunt, nisi viri probatæ vitæ, & ii, quibus merita vitæ suffragantur.
- Divites coguntur ad subministrandum expensas Vicus suis filiis neophytis, ad fidem conversis.
- Non possunt uti nutricibus Christianis, etiam extra Ghettum, nec de licentia Episcopi. In casibus tamen necessitatis, itaut aliter eorum filii educari non possint, nisi à nutricibus Christianis, potest Episcopus ex se id permittere, ita tamen, ut omnino prohibeat quodcunque commercium cum ipsis Iudæis, & omnino separatæ existant, & infantes in propriis domibus Nutrices retineant, prohibendo Iudæis, ne ad illas accedant. Quo in casu Inquisitores se ingerere non debent.
- Pro exercendo fœnore debent petere licentiam à Summo Pontifice.
- Nequeunt occidere sua animalia in macellis Christianorum cum suis superstitionis observationibus.
- Non possunt uti opera Christianorum in lavandis pannis;

176 pannis; Verùm ob penuriam aquæ potest ob bonum publicum permitti, ut ipsimet deferant pannos lavandos mulieribus Christianis ad locum, in quo dealbantur, & lotos ad suas domos reportent. Neque ipsis expressè permittitur, quòd uti possint servitiis bajulorum in conducendis sibi lignis, frumento, & vino, sed toleratur per conniventiam.

177 Procurantes liberationem Turcarum à tremitibus, ut judaizent, puniuntur in S. Officio.

178 Non possunt uti opera Christianorum in addiscendis literis latinis, vel scientiis, aut artibus. Quòd si concedatur licentia, potest concedi, ut doceantur in aliqua domo privata extra Ghettum, in qua non interveniant pueri Christiani, & exceptis diebus festis, atque habitati priùs diligenti informatione de sufficientia, & pietate præceptoris.

179 Nequeunt docere Christianos scientiam aliquam, vel artem.

180 Prohibentur accedere ad Cauponas Christianorum cum meretricibus.

181 Non possunt promoveri ad gradum aliquem Doctoratus in Universitatibus Catholicis.

182 Prohibentur apponere suis sepulchris epitaphia, & insculpere nomina, & cognomina, ac patriam defunctorum, & apposita amoveantur.

183 Permittitur ipsis uti opera Christianorum quoad frumentum, ligna, & vinum advehendum tantum, cætera denegantur, & utentes aliis servitiis Christianorum puniuntur in S. Officio, sicut & Christiani illa exhibentes.

184 Nequeunt vocari nominibus Christianorum.

185 In vendendis, ac emendis libris tenentur servare ordines bibliopolis Christianis datos.

186 Debent subscribere suum examen, licet examinentur die Sabbati.

187 Cum Medicis, & Chirurgis ad eorum domos causa eos medendi accedentibus Episcopus conniveat; annuum tamen salarium iis prohibeat.

188 Barbitiones debent ab Episcopo prohiberi, ne accedant ad illorum domos, pro illis tondendis.

189 Cum puellis ultra secundum gradum dispensatur, ut ingredi possint Religionem, & habilitantur ad officia, & munera.

190 Occasione pestis permittitur ipsis usus Medicorum Christianorum, si non habeant medicos.

191 Nullo modo est ipsis concedenda licentia conducendi prædia Christianis, & concessa revocanda.

192 Eorum Synagogæ erectæ absque licentia Sedis Apostolicæ supprimendæ, ac destruendæ.

193 Eorum filii infantes, baptizati in Lazareto educandi apud Christianos, & à suis parentibus, si possident bona, subministrantur alimenta, sin minus Episcopus suo zelo pastorali illis provideat.

194 Ad Christianismum conversi per conversionem, & pœnitentiam ab anterioribus, & pristinis delictis in Judaismo perpetratis, etiam in foro sæculari quoad pœnam corporalem impunitatem non consequuntur. Idque etiam si cum tota familia baptizentur.

195 Prohibetur ipsis mercatura librorum Ecclesiasticorum, & illos apud se retinere. Nec permittitur typographia idiomatis hebraici.

196 Baptizati, & relapsi in Judaismum, non sunt iterum baptizandi, sed abjurare debent de formali.

197 Non possunt deferre processionaliter per Ghettum Bibliam.

198 Eorum spontaneas comparitiones volentium suscipere baptismum, debet Inquisitor remittere ad Ordinarium.

199 Ipsorum filii minores septem annorum possunt baptizari ad instantiam patris, vel matris conversorum ad fidem Catholicam: Sed ii, qui excedunt septem annos, suntque doli capaces, sunt relinquendi suæ voluntati.

Filii eorum, quamvis non possint, invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valet baptismus, & apud Christianos alendi sunt. Non licet tamen hujusmodi baptismum conferre, eorum parentibus invitis. Quia, tametsi finis sit bonus, media tamen suat illicita, præsertim ex Constitutione Julii III. imponentis pœnam mille ducatorum, & suspensionis baptizantibus filios Judæorum, invitis parentibus.

Contra hortantes eorum filios neophytos ad redeundum ad Judaismum non devenitur ad confiscationem bonorum, sed ad multam pecuniariam.

Amplectentes sectam Turcarum, & inquisiti in S. Officio expediendi, ac si essent spontè comparentes cum abjurazione, vel retractione erroris, in quem inciderrant juxta formam præscriptam à Pegna in *commento quest. 146. Directorii.*

Pronunciantes blasphemias hæreticales puniuntur in S. Officio.

Puella, quæ confugiendo ad Christianos pluries affectum se velle fieri Christianas, collocantur apud aliquam nobilem mulierem Christianam, ipsæ, earumque parentes examinantur, & nolentes fidem amplecti, restituntur suis parentibus.

Non licet Christianis pueros Judæos in articulo mortis constitutos baptizare, nisi ubi nulla spes adit, quod hujusmodi pueri possint supervivere, nec adit scandalum.

Judæa, quæ ante baptismum nupsit Judæo, restituenda est viro fideli, cui postea nupsit, attento quòd tunc non constabat dictum Judæum suum primum virum obiisse. Faciendæ tamen sunt diligentia, an præfatus Judæus adhuc vivat, & monendus, an ad Catholicam fidem converti velit, vel saltem cum ipsa cohabitare sine injuria Salvatoris, & absque eo, quòd traheret illam ad peccatum mortale. Quòd si dictus Judæus moneri legitime non poterit, id sufficiens videtur pro causa dispensationis juxta Breve Gregorii XIII. in hac materia, ut scilicet dispensetur cum dicta muliere ad cohabitandum cum viro fideli, cui nupsit.

Infans Judæus, cujus pater consensum, ut baptizetur, præstiterat, & postea pœnituit, retinetur sub custodia, Christianorum, examinantur testes super consensu, & in casu periculi ordinatur baptismus.

Qui à lege hebraica apostarant ad Mahumetismum damnantur ad revocandum, & detestandum sectam Turcarum juxta formulam præscriptam, damnantur ad carceres ad tempus arbitrio, & interim benignè suadentur ad suscipiendum baptismum.

Si talis invenitur esse ille, qualem oportet, qui fidem expetit Christianam, & in proposito permanere, faciendum est, ut is coram Notario, & testibus det nomen suum, declarans voluntatem suam, atque profitens, se spontè Christianum fieri, & Ecclesiæ mandatis parere velle, ac si liberos habeat, aut alios suæ curæ commissos infantes, seu rationis usum non habentes, se illos Ecclesiæ offerre, quandocumque illa voluerit baptizandos, etiam si ipsum à Sancto proposito, quòd ablit, deficere contigerit. Ita ex S. Clem. *lib. 3. recogn. S. Dionys. de Eccl. Hier. ap. 2. S. Syric. Pap. in Epist. ad Himer. Taracon. cap. 2. to. 1. Concil.*

Quòd si habuerit uxorem, aut liberos, sive alios similiter suæ curæ commissos in discretionis ætate constitutos, sive majores infantibus, sive proximos pubertati, sive etiam puberes, minores tamen viginti quinque annis, qui adhuc de suscipienda Christi fide non deliberaverint, ii ab Judæorum, aliorumque infidelium cohabitatione, & consuetudine amoveantur, & apud fideles Christianos moribus, & vita probatos, sejuncti ab invicem in domo aliqua, vel alio loco tuto sequestrentur, quòd Judæi, sive Infideles quicumque accedere, aut ipsos quovis obtentu alloqui prohibeantur, sed ibidem à presbyteris, & religiosis personis sæpè visitentur, eisque veritas fidei Christianæ ex scripturis sacris, ex

Religionis ipsius sanctitate, & miraculorum gloria aperiat, & prædicetur.

211 Super hujusmodi autem de suscipienda fide deliberatione non est præsumendum certorum, aut quadraginta dumtaxat dierum spatium. Cum enim ad conversionem prolixiori tempore plerumque opus sit, eorum judicio, ac prudentiæ, qui in illorum conversionem incumbunt, relinquendum est, ut pro eorumdem dispositione, longiori, aut breviori eos tempore detineant, prout secundum Deum, viderint expedire. Quod si interim convertantur, & declaraverint, se Christianos fieri velle, tunc ab hujus declarationis die numerandi sunt quadraginta penitentiae, seu instructionis ante baptismum dies, aut plures, prout ad eum suscipiendum idonei censentur.

212 Si antequam convertantur aliqua signa, seu indicia proximæ conversionis dederint, quamvis aliquandiu sic detenti fuerint, non faciliè postulantibus, aut urgentibus parentibus, aut consanguineis, dimittantur, sed adhuc per aliquot dies retineantur, quoad de eorum salute bene sperari potest.

213 Dum autem sic ad conversionem detinentur, præsertim qui Judæi sunt, legitima sua, & cæremonias servare non prohibeantur, dummodo non propter Pascha, nec propter alias supervenientes solemnitates legales, ad Judæos, sive Infideles redire, aut Judæi, sive Infideles ad ipsos accedere permittantur; Sed si ea servare voluerint, domi, ubi detineantur, soli servent; ita tamen, ut nec azyma, neque alia edulia prohibita à Christianis eis administrantur. Et interim, ex Scripturis Prophetarum ipsis ostendatur, ad ea servanda Judæos amplius non teneri, quoddamque hujusmodi observationes legales Messiae adventu, velut umbræ, ex oriente Sole, evanescere debebant, & evanuerunt. Cæteris autem cuiuscunque sectæ infidelibus, ex ipsius sectæ falsitate cæremonias illas impias, & inanes esse superstitiones, quibus alligatos eos Satan in errore detinet, demonstratur. Proponaturque eis verus Dei cultus in spiritu, & veritate, non in mendaciis, & erroribus colant, & adorèt eum.

214 Dum etiam sic detinentur, nulla eis, ut ad fidem convertantur, vis, aut injuria inferatur, neque durè, aut asperè, sed humaniter, ac benignè tractentur, ac eis omnia necessaria largiter administrantur. Quin & ab eis cum omni benignitate, & mansuetudine, & charitate potius voluntas exquiratur, quàm coactè extorqueri videatur. Ita ex Concil. Tolet. 4. ca. 56. tom. 2. Concil. & habetur dist. 45. c. de Judæis, S. Gregor. lib. 2. Regist. ep. 15. ad Pammach. ead. dist. 6. Qui sincera, idem S. Gregor. lib. 7. epist. 5. seu c. 5. ad Ianuar.

215 Uxor conversi, si post omnem adhibitam diligentiam ad fidem venire noluerit, sed obdurata in infidelitate permanferit, dimittatur. Caveat autem vir, ne ei unquam libellum repudii secundum legem Mosaicam tradat, alioquin si id faceret, tanquam judaizans, puniri deberet: Neque cum ea cohabitet propter periculum subversionis fidei, & blasphemiae, ac contumeliæ in Creatorem, nisi propter spem, & indicia certa futuræ conversionis uxoris, Prælati sincera mariti fide, & stabilitate confusus, id ei ad tempus judicaverit concedendum. Quod etiam servandum erit, si uxor conversa fuerit ad fidem, & vir permanferit infidelis. Concil. Tolet. IV. c. 26. & habetur 28. quæst. 1. Can. Judæi. Et c. si Infidelis ead. qu. 2. & cap. Quanto, de divorsi. docerque D. Thom. in 4. d. 39. q. 1. art. 3.

216 Neque filii infantes, aut lactentes apud matrem, quæ à viro fideli decesserit, relinquuntur propter periculum, ne eorum scilicet salutem, aut vitæ insidietur, neve eos educando ad infidelitatis errorem adducat; sed patris conversi, aut eorum, qui catechumenis præsumt, cura sit, ut apud mulieres christianas, non suspectas alantur, atque in fide educentur, Greg. Pap. 9. decret. cap. Ex literis de convers. infid. Conc. Tolet. III. c. 14. 10. 2. Conc. Tolet.

IV. c. 62. quod habetur 28. q. 1. d. c. Judæi.

Si autem Uxor convertatur ad fidem, & vir maneat in infidelitate, ipsa quoque dabit nomen, & coram Notario, & Testibus se christianam fieri declarabit, ac filios, & alios, si quos habet suæ curæ relictos infantes, seu nondum usum rationis habentes, Ecclesiæ, ut supra, offeret baptizandos. Qua quidem declaratione facta, statim filii, & alii prædicti, opportuna adhibita cautela, auferantur à patre, vel aliis infidelibus, & apud eam, vel in domo Cathecumenorum, vel alibi apud fideles edoceantur, ac fidei mysteriis, quantum per ætatem licebit, initiuntur, atque unà cum matre, cum opportunum fuerit, baptizentur, cit. c. Judæi, Concil. Tolet. IV. c. 59. & habetur ead. 28. q. 1. c. Judæi.

Lactentium verò puerorum ratio & diligens cura habeatur, ut propter ætatis imbecillitatem, ac periculum eorum baptisma non differatur, sed citius etiam ante matrem ipsam baptizentur.

Minores etiam filii, aliique illius curæ concrediti, item sequestrentur, ut eorum de fide suscipienda voluntas exploretur, quemadmodum viro veniente ad fidem, faciendum esse superius dictum est.

Pueri autem, qui parentibus infidelibus sunt orbi, si consanguineos proximiores ex linea paterna, vel materna Christianos habeant, veluti fratrem, sororem, patrui, amitam, avunculum, materteram, aut alium ulterioris gradus masculinum, vel fœminam, apud eos, gradus tamen inter ipsos fideles prærogativa servata, educantur, & baptizentur.

Denique illud generaliter servandum est, ut in pari gradu, favore fidei, nulla habita sexus ratione, potior sit conditio consanguineorum fidelium, quàm infidelium. Itaque verbi gratia, amita, vel matertera christiana patrui, aut avunculo Judæo, aut alterius sectæ infideli semper præferatur.

Ad hæc pueri in septimo, vel circiter ætatis anno constituti, qui se usu rationis pollere ostendunt, ad fidem spontè venientes, recipiantur inter Cathecumenos, & aliquandiu probentur, eorumque voluntas coram Episcopo, vel personis non suspectis, si parentes eorum infideles urgeant, aut ipsorum conversioni contradicant, exploretur. Qui si in proposito permanferint nullo modo illis reddantur, sed baptizentur, & in Christiana pietate instituantur, c. Iudaorum 28. q. 1.

Si in fide dignorum testimonio pueros hujusmodi, aut aliquos adolescentes, vel puellas, vel alios quoscunque fidem expetere, & à parentibus prohiberi, vel propinquis, aut propterea domi inclusos teneri, vel quovis modo impediri constiterit, ab eis abducantur, & in domo Cathecumenorum, aut alio tuto, & honesto loco sequestrentur, ubi in fide instruantur, & ad eos non permittantur accedere infideles, neque aliæ quævis suspectæ personæ.

Mulieribus etiam, quæ Christianam fidem suscipere cupiunt, sed ob parentum, vel consanguineorum infidelium timorem, vel reverentiam, aut ob fœmineam verecundiam non audent domo egredi, aut accedere ad Ecclesiam, & declarate se velle fieri Christianas, si per literas, aut internuncios, aut alio quovis modo suam voluntatem indicaverint, auxilium afferatur, & de propria domo, etiam si, ut se prodant suis, aut alia de causa renuerent, vel reclamarent, amoveantur, & in domum Cathecumenorum, aut in alium tutum, & honestum locum ducantur, ubi apud pias, & honestas personas tueantur, & explorata deinde, atque comperta earum libera voluntate suscipiendæ fidei, in ea diligenter, & religiosè instruantur.

Sollicitè invigilandum erit non modò catechistis, & præfectis Neophytorum, verùm etiam Parochis, & Præsulibus Ecclesiarum, & quibusvis Ordinariis locorum, ne Neophyti sive recens, sive pridem baptizati, diaboli, aut impiorum hominum suavis, insidiis, tentatione aliqua,

aliqua, aut animi imbecillitate superati, à fidei constantia & veritate deficient, aut avertantur, & ad priores vitæ ritus, superstitionesve redeant, aut declinent. Quare & eis maximè curandum est, ut his Neophytis in errores hujusmodi relabendi omnis occasio tollatur, & præcudatur, eosque, eorumve mores, vitam, consuetudines, amicitias, & societates explorent, & observent, atque ab aliis faciant explorari, & observari.

226 Expedit autem, ut & ipsi edoceantur, quòd juxta factas constitutiones contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum, etiam si ipsi redeunt, dum erant infantes, aut mortis metu (non tamen absolute, aut præcisè coacti) baptizati fuerint, erit tanquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos convicti, procedendum. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores eorum similiter procedetur. Bonifac. VIII. in cap. *Contra Christianos de heret.* in 6. Ita & Greg. X. in lit. ad Inquis. heret. Ord. Prædic. & Minor. incip. *Turbato corde audivimus* sub datum Lugduni Kal. Martii Pontif. sui anno 2. Clemens IV. in lit. ad Inquis. heret. sub datum Viterbii 7. Kal. Augusti, Pontificatus sui anno 3. Patres Concilii Basiliensis *sess.* 19. in decreto de Judæis, & Neophytis §. *Contemptores cum duob.* segg. Paulus III. in literis de Judæis, & Infidelibus ad fid. ven. incipien. *Cupientes Judæos, §. Contemptores cum tribus* segg. Gregor. XIII. in Const. 7. de blasphemis, & sceleribus Judæorum per Inquisitores puniendis, incip. *Antiqua Judæorum in prohib. as* sub datum Romæ apud S. Petrum anno 1581. Kal. Junii Pontificatus anno 10.

227 Quodque Judæi, qui Christianos ad eorum execrabilem ritum, seu perfidiam inducere comperti fuerint, juxta easdem Constitutiones sunt pœna debita puniendi: *cit. cap. Contra Christianos*, & expressius Gregor. X. in præcit. liter. §. *Judæos autem*, Clemens IV. in iisdem liter. §. *eod.*

228 Sed & Neophyti, qui ex Agarena, seu Saracenicâ, ac Turcica gente, & Mahumetana secta venerunt, pariter edocendi sunt, idem statutum de iis, qui ad Christianam fidem conversi ad pristinam redeunt impietatem, vel de Christianis, qui fidei veritatem abnegantes, se damnabiliter ad Mahometicam sectam transferunt, & contra ipsos, tanquam contra hæreticos, & contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum procedatur. Et Saraceni, seu infideles prædicti, qui Christianos utriusque sexus ad hujusmodi eorum perfidiam inducunt, pœna legitima puniantur: Gregor. XI. in suis lit. incipien. *Admodum dolenter audivimus*, datis apud Villam novam Avenionensis diœcesis, 3. Non. Augusti Pontif. an. 2.

229 Porro si Neophyti in prædictis deliquisse, aut se suspectos reddere deprehendantur, ipsis locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus adversus hæreticam, & apostaticam pravitatem per Civitates, diœceses, & Provincias institutis deferantur, qui pro sua prudentia, & pietate rationem habentes, quòd recens Christiani effecti, & nonnullæ sint plantæ, eos ad rectam fidem melioremque frugem revocare studeant, & juxta excessum factorum, aut personarum qualitatem, vel in eos procedant & animadvertant, vel illos leviùs, aut acriùs, ut res postulat, ipsorumque salutis magis expedire cognoverint, castigent, corripiant, & emendent, Patres Concil. Basiliensis in præcit. decr. §. *Contemptores*, & §. *de his*, & §. *Neophyti verò*, Paul. III. in præcit. liter. §. *Contemptores*, & §. *Et insuper de iis omnibus*, & §. *Neophyti*.

230 Atque ea ratione his non modo semel in pristina infidelitatis errores lapsis, sicut & cæteris parcitur, verum etiam sæpius lapsis, seu recidivantibus in eisdem, vel alios errores, si tamen verè ipsos pœniteat, & ad veritatis lumen redeunt, sinceræ pœnitentiæ manifesta signa dederint, atque in gremium sanctæ matris Ecclesiæ recipi humiliter postulaverint, ex auctoritate, & indulgentia Sanctæ Sedis Apostolicæ, ab Episcopis, vel Inquisito-

ribus pœna relapsis debita, clementer remitti, & vel in perpetuam, vel in temporalem custodiam, aut in aliam leniorem pœnam, vel in pœnitentias salutare, factorum, & personarum qualitate pensata, mutari consuevit, aut alias cautè provideretur.

Quod maximè observandum est in iis, qui ingenio rudibus, & mente imbecilles sunt, aut ex gentibus natura variis, & inconstantibus progeniti sunt, quales putantur Mauri, Arabes, Indi, atq; alii similes, cum quibus eadem Sancta Sedes super eorum receptione ad pœnitentiam, & pœnæ condonatione sæpè dispensari mandavit, ut in lit. Apost. in form. *Brev. facult. absol. hujusm. apostat.* præsertim in Hispan. Clementis VII. datis die 16. Junii 1625. Pontif. sui an. 1. & aliis ejusdem Clementis datis die 2. Decembris 1530. Pontif. sui an. 8. & aliis Pauli IV. datis die 23. Junii 1556. Pontif. sui an. 2. & aliis Pii IV. datis die 6. Novembr. 1561. Pontif. sui an. 2. & aliis ejusdem Pii datis 25. Augusti 1567. Pontif. sui an. 6. & aliis Pii V. datis 6. Septembris 1577. Pontif. sui an. 2. & aliis Gregorii XIII. datis die 6. Augusti. 1574. Pontif. sui an. 3. & aliis Clementis VIII. datis die 31. Maii 1594. Pontif. sui an. 1.

Et si quando Neophyti Judæis, qui postea blasphemantes in Christum, Judaicos ritus perpetrare, & abominandas circumcisiones exercere dicuntur, diligenti inquisitione præcedente, per Episcopos, & Inquisitores locorum Ecclesiastica auctoritate correcti ad cultum Christianæ Religionis revocentur ut quos propria voluntas non emendat, animadversio sacerdotalis coerceat. Et si moniti se corrigere neglexerint, & ad vomitum judaizantes rediisse comperiantur, contra eos tanquam contra hæreticos procedatur, & si in apostasia, & perfidia pertinaces fuerint, post consuetas monitiones, & inducias juxta canonicas Sanctiones seculari potestati relinquendi sunt, debita animadversio puniendi, Conc. Tol. 4. c. 29. apud Grat. de consecr. dist. 4. c. *Plerumq;*, & apud Duran. l. 6. *ration. div. offic. c. 83*; Patres Concil. Basil. in *cit. decr. de Jud. §. Neophyti verò*, & Paul. III. in præcit. liter. de ven. ad fid. §. *Neophyti cit. cap. contra Christianos de heret. in 6.* & concordant litteræ diversorum Pontificum, c. *Convenientibus, vers. Item Petrus Apocrisarius* 1. qu. 7. & facit c. *Ad abolendam*, & cap. *Excommunicamus de heret.* Concil. Tol. 4. c. 90. *10m 2 Concil.* & apud Grat. 1. qu. 2. c. *Judæi baptizati*. At de hæreticorum filiis cap. *Vergentis de heret. cap. Filii*, & cap. *Statutum 2. cod. tit. lib. 6. liter. apostol.* Nicol. V. *approbat. & confirm. ordin. & decr.* Alphonsi, Henrici, & Ioannis Castellæ, & Legionis Regum anno 1449. Pontificatus sui an. 3. incip. *Humani generis inimicus*.

Legenda ipsa Constitutio 7. Gregorii XIII. *Antiqua* 233 *Judæorum improbitas*.

Tandem haud pigebit huc afferre Edictum pro Judæis, quod jussus ab Eminentissimo D. Cardinali Ginetto S. D. N. Vicario Italicè composui. Illud hujusmodi.

Edicto per gli Ebrei.

Quantunque con diverse Constitutioni di Sommi Pontefici, e con vari decreti del Tribunal supremo del S. Officio, come anche con altri nostri Editti, e del nostro Tribunale si sia pienamente proveduto à quanto bisogna per togliere a' Giudei ogni occasione di corrompere i costumi de' Christiani, e di schivare gl'inconvenienti, ne quali s'incorre per la pratica intrinseca, con tutto ciò desiderando la Santità di N. S. che per corso di tempo non si possa pretendere ignoranza, ò dissimulazione veruna, d'Ordine espresso datoci dalla Santità sua à bocca, e per l'autorità del Nostro Officio, non recedendo da' bandi, altre volte fatti, ma quelli di nuovo innovando, s'ordina, e comanda,

Che niun Christiano dell'uno, e dell'altro sesso di qualsivoglia qualità, e dignità, che si sia, ardisca d'entrare nelle Sinagoge, ò Scuole degli Ebrei ad udire le loro prediche, ad assistere alle loro circumcizioni, ò ad altre cerimonie, à ricevere da essi azimelle per qualsivoglia pretesto,

pretesto, sotto pena di scudi 25. d'oro per ciascheduna volta, & altre pene ad arbitrio Nostro, nelle quali incorreranno anche gli Ebrei, da quali il Cristiano sarà ammesso alle Scuole, & riceverà azimelle.

Edictum S. Officii 21. Decembris 1600. Edictum Rusticucci 1592. Decretum S. Officii 9. Augusti 1605.

237 E similmente, che niun Cristiano tanto maschio, come femina possa entrare in casa d'Ebrei ad effetto di dar latte a' putti, servire, & ajutar donne parturienti, acconciar letti, scopar case, lavar piatti, & panni, & portargli, accender fuoco, & lume, particolarmente il Sabbatho, & fare qualsivoglia altro servizio, sotto pena di scudi 50. per ogni volta, e della frusta da eseguirsi inviolabilmente tanto nella persona del Cristiano, quanto dell'Ebreo; Si tolera però solamente, che i facchini Christiani portino loro legna, vino, e pane.

Decreta S. Officii 8. Novembris 1595. 9. Octobris 1597. 27. Julii 1628. 17. Martii 1616. 15. Martii 1612. 11. Aprilis, & 17. Maii ejusdem anni. & 1. Septembris 1616. cap. & si Indeos, & cap. ad hac de Iud. Greg. XIII. const. 70. & Nicol. V. const. Super gregem, § Nec possint.

238 Che niuno Stufarolo, & Barbieri possa lavare, nè tofare Ebrei si dentro, come fuori della propria stufa, & bottega sotto le medesime pene da eseguirsi nella persona dell'uno, e dell'altro, come sopra.

Decreta S. Officii 11. Ian. 1629. c. Nullus 28. q. 1.

239 Che niuno Ebreo sotto qualsivoglia pretesto, etiamdio di mercatantia, & altro più giusto titolo, ardisca d'entrare di giorno, nè di notte in casa di donne Christiane disoneste, sotto pena di scudi 200. d'oro per ogni volta, e della frusta, & esilio di Roma, da eseguirsi tanto nella persona dell'Ebreo quanto della Christiana, dalla quale sarà ammesso, dichiarando, che per questa pena non s'intenda mitigata la pena della lege commune, quando fra loro si provasse commercio carnale.

Cap. in Nonnullis, § Vnde, de Iud. l. Nequis Christianam, C. de Iud. Pius V. decreto sub die 20. Maii 1566.

240 Che niuno Ebreo possa ricevere nella sua casa & bottega neofiti, & catecumeni tanto maschi, come femine, ancorche fossero loro fratelli & figlie, & sorelle, e di tenera età, nè praticare con esso loro etiamdio fuori del Ghetto, e sotto qualsivoglia altro pretesto, sotto pena di tre tratti di corda, e di Scudi 50. per ogni volta.

Edictum Cardinalis S. Severina ex mandato Clementis VIII. sub die 28. Julii 1592. & 17. Julii ejusdem anni. Item edictum Card. Vicarii jussu Pii V. sub die 30. Julii 1569. Paulus III. const. 23. §. 5. & 6.

241 Che niuno Ebreo ardisca di dar lezione à Christiani tanto di lingua, quanto di qualunque altra scienza, & facoltà, & arte, ancorche fusse di musica vocale, & instrumentale & di qualsivoglia altro mestiere, ancorche meccanico, sotto pena di scudi 25. e d'altre ad arbitrio, nelle quali egualmente incorrerà il Cristiano, che riceverà, & darà lezione all'Ebreo.

Decreta S. Officii 9. Ian. 1620. 25. Jun. ejusdem anni 16. Martii 1622. Edictum Rusticucci.

242 Che niuno Ebreo ardisca di mangiare, nè di bere, nè di nuotare, nè di giuocare con Christiani, ancorche fossero giuochi per altro leciti, nè di pernottare negli ospitii, & nelle locande, se non fosse per viaggio, sotto pena di scudi 50 per ogni volta, da esigersi irremissibilmente tanto dal Cristiano dall'Ebreo.

C. omnes 28. quest. 1. c. Quam sit de Iud. Turrecr. in d. c. Nullus.

243 Si proibisce espressamente a' medici Ebrei tanto fifici, quanto cirufici, e speciali, che non ardischino, ancorche chiamati, & invitati di preparar medicine, nè di medicare Christiani, ancorche fossero chiamati in compagnia d'altri medici Christiani, sotto pena di scudi 25. & altre à nostro arbitrio per ogni volta, da esigersi tanto dagli Ebrei, quanto da' Christiani.

Decreta S. Officii 14. Maii 1615. & 17. Julii 1618. c. Nullus 28. q. 1. Gregor. XIII. ubi supra.

E sotto le medesime pene s'ordina, e commanda a' medicis, e a' cirufici, e agli Speciali Christiani, che non debbano obligarsi à condotta dell'università degli Ebrei, nè medicargli senza licenza da darli ne casi necessarii da Noi, & dal nostro Vicegerente, che sarà pro tempore gratis, e senza interesse veruno.

Eadem decreta S. Officii.

Che essi Ebrei non ardiscano di comprare, barattare, nè pigliar pegni da persone minori d'anni 14. sotto pena della perdita della robba, & del valore di essa, e d'altre pene riservare al nostro arbitrio.

Edictum Card. Rusticucci.

Che niuno Ebreo possa tener magazzino, o bottega fuori di Ghetto, nè ivi dormire di notte, sotto pena di scudi 200. d'oro. Nè andare in carozza sotto la pena di scudi 100. e di tre tratti di corda ogni volta.

Abusus recentissimus extirpandus.

Che tutte le robbe, che faranno da essi comprate, & cambiate di valore d'uno scudo in sù, si debban da essi loro notificare nell'Officio del Cesi, Notaro del nostro Tribunale per tutto il giorno seguente, designando essi la persona, dalla quale saranno state vendute, & cambiate, il luogo, e la qualità della robba, sotto pena della perdita di essa. Oltre che in caso, che non sia notata, se si troverà rubata, si presumerà contro di essi, e si procederà contro di essi nel medesimo modo, che se fusse stata rubata con loro participatione. Delle quali robbe non ne possano disfare, guastare, tingere, fondere, nè in qualsivoglia modo trasformare alcuna per dieci giorni doppo, che l'havranno compre, nè in detto tempo possano venderle, nasconderle, & in qualsivoglia modo trabaltarle, ma tenerle in mostra sotto le medesime pene, e presuntioni; eccettuando però i corpi de suppellettili, e altre robbe, che comperanno all'ingrosso, i quali possano pubblicamente vendere à lor piacere.

Edictum Rusticucci.

Che niuno Ebreo dell'uno, e l'altro sesso sotto pretesto di comprare, & di vendere, & di qualsivoglia altra occasione & colore ardisca di entrare in Palazzi, Case, Vigne, & Botteghe di Christiani, eccetto che di persone pubbliche, come Giudice, Avvocati, Procuratori, Notari, e Officiali per cose spettanti all'officio loro, sotto pena di scudi 50. e di tre tratti di corda agli huomini, e alle donne della frusta da incorrersi ipso facto, e l'istessa pena pecuniaria incorrano tutti i Christiani maschi, e femine, che li chiameranno, ammetteranno, & faranno entrare in detti luoghi, e le meretrici, e donne disoneste nella pena anche della frusta. Ne meno entrino in Parlatorii, Oratorii, e Chiese di Monache, e Ospedali di donne sotto dette pene, & maggiori ad arbitrio nostro, permettendo però loro, che possano entrare nell'altre Chiese, Oratorii, Monasterii, e Conventi di Religiosi, e nell'Ospedale degl'Infermi.

Edictum Rusticucci sub Clemente VIII.

Che essi Ebrei non chiamino, ammettano, nè facciano entrare nelle Case, & botteghe loro donne Christiane, nè di giorno, nè di notte, nè huomini Christiani doppo le 24. hore; nè permettino, che quelli, che vi sono entrati, vi stiano doppo detta hora, & vi pernottino, sotto pena agli Ebrei di scudi 50. e della frusta, e a' Christiani dell'istessa pena pecuniaria, & alle meretrici, & donne disoneste anche della frusta.

Edictum Rusticucci.

Che niuno Ebreo dia, venda, baratti, & doni carni da essi sciattate, & con le loro ceremonie uccise, sotto pena di scudi 25. tanto à chi le darà, come à chi le riceverà. Et ogni volta, che con l'istessa carne non si dia anche il bollettino del Cristiano, dal quale l'Ebreo l'haverà havuto, si presuma sciattata, e uccisa da essi, & incorra nell'istessa pena tanto chi la dà, come chi la riceve.

Decreta S. Officii 8. Julii 1615. C. omnes 28. q. 1. Edictum Rusticucci.

Che non possano gli Ebrei fare ammazzare alcuna sorte d'animali da' Christiani per loro servizio, nè essi ammazzare

ammazzarli in macelli di Christiani, sotto pena di scudi 100. da incorrerà anche da Christiani, che controverranno.

Decreta S. Officii ut proximè, & 4. Jan. 1629. Edictum Rusticucci.

313 Che non possano andare à lavar panni in luogo alcuno, se non nel fiume tanto, quanto si distendono con il loro ferraglio, e non in compagnia di Christiani sotto pena della frusta, & à Christiani, che anderanno con loro compagnia, ò da sè per quanto si distende la Riva di detto Serraglio di scudi 25.

Edictum Rusticucci.

313 Che non sù loro lecito d'haver tutori, curatori, ò esecutori testamentarii Christiani sotto pena di scudi 100. à chi se ne valerà, ò chi darà, ò acetterà tal peso.

Edictum Rusticucci.

314 Che non prendano danari da Christiani ad impresto, ò sotto alcun altro titolo, per dar poi loro patte certa, ò incerta dell' usure, ò di guadagni, che ne traggono sotto pena della frusta, & à Christiani della perdita del danaro, & altrettanto di pena.

Edictum Rusticucci. Et elicitur ex Concilio Tolet. 4. & Melhensic. 58. Ubi qui eorum usuras adjuvat, eorum perfidiam fovet, qua sibi persuadent, scenerari licitum esse.

315 Che non portino alle berette, e à cappelli coperta gialla levaticca, nè appuntata, ma ben cuscita sopra il Cappello, e beretta, e l'una, e l'altra dalla banda di dentro siano foderate dell' istesso colore, ò almeno la falda, e non vi portino velo, ò fascia nera, ma sia dell' istesso color giallo. E l'ebree portino il segno scoperto in testa senza mettervi sopra il fazzoletto, ò altra cosa sotto pena di scudi 50. e della frusta, e delle pene altre volte imposte.

Decreta S. officii 21. Iunii 1629. cap. Nonnullis, de Iud. Paulus IV. & Pius V. in suis constit. 3. & 7.

316 Che non comprino, tengano, vendano, ò contrattino in qualsivoglia modo, ò colore per sè stessi, ò mediante altre persone, Agnus Dei, ò Reliquie de' Santi con ornamento, ò senza, Croci, Quadri, Figure, Imagini di Nostro Signore, della Madonna, ò di Santi, Officuli, Diurni, Breviarii, Missali, Biblic sagre, ò altri Ecclesiastici libri, e di Religione Christiana, tovaglie, paramenti d'altare, nè qualsivoglia suppelletile sacra, ò spettante al culto divino, ancorche guasta, stracciata, ò rotta, ancorche per abbruciare, ò cavarne oro, ò argento, sotto pena di scudi 200. e della Galera agli Ebrei, e à Christiani di detta pena pecuniaria, & altre ad arbitrio.

Decreta S. Officii 28. Maij 1614. 7. Novembris 1613. & 1634. & Edictum Rusticucci.

317 Che quelli, che vanno comprando per Roma, non portino le robbe, che comprano nascoste, ma scoperte, e volendole portare in sacco, siano di rete con maglie larghe, in modo che si veda ciò, che vi è dentro sotto pena della perdita della robba, e di 25. scudi.

Edictum Rusticucci.

318 Che non possano tagliare, nè far di pezza vestiti nuovi di sorte alcuna, ma solo rassettare i vecchi, sotto pena della perdita de' vestiti, e di 25. scudi, concedendo noi loro quattro mesi di tempo à vender quei lavori, che fin qui si troveranno fatti, ò tagliati, purchè ne diano nota frà il termino di otto giorni nell' officio del sudetto Notaro, il quale debba spedire ogni cosa gratis, eccettuando i vestiti che faranno, ò taglieranno per uso proprio.

Edictum Rusticucci; licet Nota in Romana artis suavia sub die 20. Martij 1620. coram Sacrato censuerit hebreos in Urbe commorantes posse conficere indumenta etiam ex nova materia.

319 Che in tutte l'arti, che essi fanno, habbiano da regolarsi con i capitoli di tale Arte, e contravenendo, incorrano nell'istesse pene contenute in tal Capitolo di dette Arti, e maggiori ad arbitrio nostro, nè per questo s'intendano sottoposti à i Consoli dell' Arte.

Edictum Rusticucci.

Tom. V.

Che i loro Fattori procurino con effetto di mandare, 260 comandino con effetto almeno il numero di duecento-cinquanta Ebrei da 12. anni in sù alla predica dell' Oratorio, e del luogo solito della Santissima Trinità de' Conualescanti sotto pena di 25. ducati d'oro in oro di Camera, & altre pene riservate al nostro arbitrio per ciascheduna volta, e quelli, che manderanno una volta, non debbano mandar nell' altra, ma vadi per torno sempre l'istesso numero di 250. finche sarà finito il numero di tutti, il qual si ricominci d'a primi, che saranno andati la prima volta, seguitando il medesimo ordine inviolabilmente, & in modo, che i giovani, e le giovani infino all' età d'anni 20. debbano sedere, e star separati da loro padri, e madri, e da altri loro maggiori d'età, sotto alle medesime pene.

Edictum Rusticucci 14. Octobris 1593.

Che tutti gli Ebrei la sera ad un' hora di notte debbano 261 non ferrarsi dentro del Ghetto, e la mattina non ardiscano uscire, se non per il Portone maestro sotto pena di scudi 25. & altre à nostro arbitrio per ogni volta.

Edictum Rusticucci.

Che per qualsivoglia pena apposta à sudetti Capitoli 262 non s'intendano diminuir le pene, che secondo la ragion commune si debbono per tali delitti, non ostante qualsivoglia privilegio da' Sommi Pontefici Predecessori fosse concesso à detti Ebrei, & ogni altra cosa, che facesse in contrario, de' quali fosse anche bisogno farne special mentione di parola in parola, e con qualunque clausule derogatorie, anche delle derogatorie, le quali si habbino qui per espresse.

Edictum Rusticucci.

Et accioche le sudette cose habbiano la dovuta offer- 263 vanza, deputiamo esecutori de' nostri ordini N. N. N. e vogliamo, che la copia del presente editto publicata nel Ghetto degli Ebrei, & affissa ne' Portoni di esso habbia l'istessa forza, che haverebbe, se fosse à ciascuno di essi Ebrei personalmente intimato. Dato nel nostro Palazzo, &c.

CONSULTATIO XV.

An occidens inimicum reconciliatum per dexterarum porrectionem, committat proditorium?

1 Ta sanè. Eiusmodi enim dexterarum complosione 1
I fidem sponderi solitam antiquitus observatum esse, certum est, teste Cælio Rhodigino lib. 4. cap. 3. antiqu. lect. & Jo. Pierio in Hieroglyph. Coniunctione verò manuum simul, ex qua efficitur numerus denarius, qui prima quadratura à Pythagora dicebatur, perfectam animorum consensionem symbolo quodam significari, tradit idem Cælius lib. 22. cap. 14.

2 Et quod eiusmodi dexterarum coniunctio evidens 2
perfecti consensus, perfectæ pactionis, ac plenæ fidei symbolum, ac signum sit, habetur expresse in cap. 1. in fin. extr. de spons. duor. ac tradit Aretin. conf. 13. n. 3. Decian. conf. 64. n. 14. volum. 3. Oldendorp. in clas. suis in act. ex stipul. quod latius deducit Jo. de Cirier. in tract. de primogenit. quest. 3. lib. 2. n. 31. Ubi ex sacris literis, aliisque scriptoribus probat, quod per dexteram pignus pacis, & testem fidei, necnon dona, & munera dari, atque etiam jungere dexteræ signum concordia esse soleat, de quo etiam Philip. Camerat. centur. 2. horar. succif. cap. 46. plura, agens de symbolis, & significatione dextræ, & sinistrae manus. Et dextram datam apud Persas in primis firmissimi fœderis signum fuisse, firmat Gemistus Pletho. lib. 2. de reb. Grac. Persarum, inquit, Rex Menionem, quod dexteram dedisset (maxima enim hac apud Persas fides) conservavit. Et apud Romanos concordiam exprimebant duæ dextræ in tesseram fidei, & unionis, ut videre est in vetusto numismate, quod apud me est, ubi Nervi Cocceii nobilissimi, & humanissimi Principis lauro redimiti, vultus cernitur, qui inter optimos recensetur. Dicere solebat, se nihil commississe toto Principatu, quominus posset privatus, Imperio deposito, tutè vivere.

Magnum præclarè conscientiæ, & clementiæ testimonium. Ob hanc causam Alex. ab Alex. refert religionem quandam in dextris esse. Nam ea, inquit, porrigimus, si quid data fide futurum pollicemur. Unde etiam sedem fidei in dextris sacratam collocabat Numa Pompilius apud Livium 1. Decad. lib. 1. Hinc Ovidius lib. 6. *Metamorph.*

*Ut pignus fidei dextras utrasque poposcit,
Inter seque datas junxit.*

Et in eandem sententiam Virgilius inquit lib. 3. *Aneid.*

*Ipsè pater dextram Anchises, haud multa moratus
Dat juveni, atque animum præsentì pignore format.*

Et *Aneid.* 7. Latinus ait:

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

- 3 Veteres enim singulis partibus humani corporis singulos Deos præfecere. Caput Jovi deferebant, Neptuno pectus, cinctum Marti. Frontem Genio facit Servius, unde, inquit, Deum venerantes frontem tangimus. Supercilia in Junonis tutela fuisse ait Sextus Pompeius, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam à Junone tribui putabant, Lucina inde dicta. Oculos Cupidini Veneris filio, in quibus excubet, ceu specula quadam, tribuit Philostratus. Minervæ os sacrum tradit Fulgentius. Aures Memoriae consecratam, refert Servius. Locus retrò aurem dextram Nemesei attributus fuit, quo referimus, ut Plinii verbis dicam, tacto ore proximum à minimo digitum veniam sermonis à Diis, ibi recordantes. Dorsum, & posticæ partes Plutoni propriè ascribuntur ab Arthemidoro. Renes & inguina Veneri adjudicantur. Pedes Mercurio. Genua Misericordiæ consignavit antiquitas, quod ea supplices attingant, ac manus tendant, hæc ut aras adorent, ut inquit Plinius. Tali, plantave pedum in Theridis potestate fuerunt. Digni Minervæ consecrati. Dextera verò Fidei sacra est; Nam in fide porrigitur. Vide Liliam Gregorium Gyraldam *Synagogin.* 1. *Deorum gentilium*, & Hadrianum Junium lib. 4. *Animadversor. cap.* 12.

- 4 Sic *Reg.* 4. *cap.* 10. *vers.* 15. & 16. Jehu obviam factus Jonadabo, & dubius de animo ejus, postquam interrogasset, *Estne cor tuum rectum, sicut cor meum est erga tuum?* illo respondente, *Est*, jubet sibi ab illo dextram porrigi, tanquam fidelitatis tesseram. Jacobinus verò *in tract. de homag. n.* 5. putat primò firmitatem, seu soliditatem dextræ protectione significari, *arg.* §. 1. *v. s. p. l. de verb. oblig.* quod in idem recidit. Quid enim aliud est fides, quam dictorum, conventorumque constantia, & veritas, teste Tullio lib. 1. *Offic.* Unde & simplex promissio à nobili viro facta penè vim habet fidei juratæ. Vide Myfinger. *cont.* 1. *observ.* 17. ubi citat permultos auctores. Intellige tamen quoad contrahendam dumtaxat obligationem, quam æquè ac si jurasset, promissor tenetur servare, ac adimplere, non etiam ad incurrendam perjurii pœnam, ut rectè Covar. *p. 1. Com. in cap. Quamvis de pace lib.* 6. §. 2. & Myfinger. *de obser.* 17. n. 6.

CONSULTATIO XVI.

An dum qui suff. agit eligitur, votorum majoritas, vel sanioritas potius attendenda sit?

- 1 **C**um autem in Conciliis plerumque accidat, ut major pars meliorem vincat, Liv. lib. 21. idè non abs re quæstionem hanc proposui, in qua absque ambagibus affirmandum censeo. Ratio decisionis indè manifestè constat, quod jura civilia in actibus Collegii majorem numerum dumtaxat, non etiam saniorum requirant. *l.* 19. *ff. ad municip. l.* 4. *quod cujusque univ. nom.* Et hinc in actibus Universitatis secularis non attenditur sanioritas, sed sola sufficit majoritas, ut testatur Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 43. n. 72. & *seq.* licet jura Canonica utrumque copulativè in electionibus requirent, *cap. fin. de res. que fiunt à major. par. Capit. cap.* 53. *de elect. & elect. potest.* Menoch. *conf.* 96. nu. 12. & 16. Modest. *Pistor. conf.* 45. n. 87. lib. 2. & Everard. *conf.* 39. num. 3. Quomodo autem id intelligatur alibi diximus.

CONSULTATIO XVII.

An quando Clericus ex beneficio l. fin. C. de edict. D. Adrian. seu alio remedio, possessionem à Judice laico obtinuit: pure, ac simpliciter absque aliqua reservatione, atque à dicto Judice factò non fuit appellatum, ita ut illud judicium terminaverit, ac deinde alter sui commodi causa super eadem re novum Judicium avocatorium instituit, revocari possit coram Judice laico?

Et quid ubi Judice laico nulliter, vel injustè spoliante laicum possessorem ejus possessione, illamque tribuente Clerico, spoliatus non acquiescit, sed vel per viam appellationis ad Superiorem, vel per viam nullitatis coram eodem, habens se pro non spoliato, atque eandem causam, & instantiam proseguendo, instet in sua antiqua possessione manuteneri?

Ad primum, communior, atque receptior sententia est, quod Clericus conveniri non possit, nisi coram suo Judice Ecclesiastico. Ratio autem est, quia primum judicium jam expiravit, & quia agitur de judicio novo. Unde locum habet dispositio textus *in cap. fin. de judic.* ubi Pontifex animadvertit Judicem laicum sententiam diffinitivam promulgasse, per quam functus erat officio suo. Quod præter alios admittunt Carleval. *de judic. tom.* 1. *disp.* 2. n. 961. Salgad. *in labor. par.* 2. *cap.* 6. nu. 43. & *seqq.* Capyc. *Lat. decis.* 123. n. 7. alique laicæ jurisdictionis fautores ac firmatur apud Rovit *decis.* 44. & Sanfelice. *decis.* 2. Probaturque de Marin. *resol. quotid.* 206. vol. 6.

Ad secundum; In hoc casu Clericus potest conveniri coram Judice laico, ut ex Peregrin. *de fideicom. art.* 48. n. 62. & *seqq.* & Carol. de Grass. *effel.* 1. n. 947. Et rectè quidem. Quia idem est judicium, ac eadem instantia, neque Clericus verè possessor dici potest. Quare judex laicus, decernendo actum à se, vel inferiori gestum fuisse nullum, & non privativum antiquæ possessionis, potest decernere laico ejus antiquæ possessionis continuacionem, cum non dicatur mutari instantia, neque variari Judicium, neque Clericus sua possessione perfecta solitari, aut laico nova possessio tribui, sed tantum ei, ab ipsomet Judice indebitè impedito, removeri impedimentum, ut latè adstruit Carleval. *d. disp.* 2. n. 947. & *seqq.*

Neque Martha, & alii contrarium asserunt, sed omnes loquuntur in casu, in quo primum judicium, ejus vigore Clericus possessionem obtinuit, fuerit validum, & absolutum, itaut non ab eodem collitigante eandem instantiam, ac priorem suam possessionem proseguente, sed ab alio in diversa instantia, atque in novo, ac separatò judicio possessionem jam perfectè assecutam, avocare volente, Clericus molestias patiat. 4

Id tamen limitandum est, ut non habeat locum in casu, quo Judicis laici revocatio eorum, quæ gesserat pro executione, postulatet, aliquem actum positivum distractionis, seu coactionis Clerici in persona, vel in bonis propriis: quemadmodum contingere solet, quando Clerico nulliter liberata fuit pecunia debitoris, quam consumpsit, vel commisit aded, ut debitori concedi non valeat manutentio in possessione rei suæ, sed oporteat Clericum cogere ad tantumdem. Tunc enim partes Judicis laici erunt decernere nullitatem liberationis pecuniæ, ad Ecclesiasticum verò spectabit distractio personalis, vel realis Clerici ad illam exhibendum. Quia laicus hanc jurisdictionem exercere non potest. Ubi tamen ipsa species extat, ita quod absque necessitate deveniendi ad aliquem actum positivum coactionis, possit antiquus possessor, tanquam ex remoto obstaculo, ab eodem suo Judice illato, suam antiquam possessionem licitè continuare, eo casu, cum ad nullam distractionem, vel jurisdictionis exercitium in personam, vel bona propria Clerici procedi dicitur, non videtur hæc necessitas subesse. 5

Ad summum autem dici poterit, quod super mandato de manutendendo à Judice laico, tanquam in causa competente,

cente, concessum, debeat ab Ecclesiastico, prævia Clerici citatione, obtineri exequatur, juxta ea, quæ dicuntur de bonis litigiosis, seu in fraudem paratæ executionis Clerico alienatis ex deductis à Sperel. *decis. 7.* Quod sanè hæc terminis non videtur aptari. Quia non agitur de faciendo aliquo actu positivo executionis.

CONSULTATIO XVIII.

Quos requirantur miracula pro Canonizatione Sanctorum?

Miraculorum multitudo requiritur ab Archid. in *can. non mirum n. 7. 26. quest. 5.* à Troylo Malvet. *de canon. Sanct. dub. 3. nu. 6.* à Mascard. *de probat. volum. 1. Conclus. 262. n. 46.* Præsertim ad tutius in ea procedendum juxta animadversionem Auditorum Rotæ in *relat. S. Andrea Corsini p. 2. post. consul. 1. Lezana num. 203.*

Verùm, licet Apostolica Sedes non consuevit quempiam per solemnem canonizationem catalogo Sanctorum adscribere, cujus excellentem vitæ Sanctimoniam, præter egregia virtutum merita non noverit miraculorum sequentia admirabilem, ut tradunt communiter Doctores in *cap. 1. de reliq. & ven. Sanct.* nullibi tamen cautum reperitur, quot miracula ad comprobandum hujusmodi frequentiam requirantur. Neque enim talis esse debet, ut canonizandus Thaumaturgus dici possit, sed indefinitè sufficere plura miracula, fuit dictum in *relat. S. Andrea Corsini part. 3. tit. de mirac. vers. occurrit*, traditque Mascard. *ubi supra conclus. 261. n. 46. & 94.* vel aliqua miracula, ut per Panvin. in *relat. S. Bonaventuræ part. 1. art. 3.* vel etiam duo, aut tria concludenter probata, ut in *relat. S. Hyacinthi tit. de mirac. fol. 6.* Plura enim non sunt pauciora quàm duo; multa non sunt pauciora quàm tria. Illud patet per *l. ubi numerus de testib.* hoc per *l. 1. s. hoc rescriptum de S. C. Silmanian. Bartol. ad l. Prator. n. 1. ff. vi honor. rapt. Gæidd. à. dict. l. 85. in fin. ff. de verb. signif. & frequenter fieri dicitur, quod bis sit in *auth. de defens. civit. ad fin.* terve juxta Albericum, & generatim pluralis locutio duorum numero contenta est, Ulpian. *de testib. dict. l. ubi numerus*, licet aliquando de tribus accipiatur, idque favore Religionis, prout favore ultimæ voluntatis accipitur in *l. 1. ff. de adopt. leg.**

CONSULTATIO XIX.

Quantum temporis à beatificatione ad canonizationem elabi debeat.

Multum. Quoniam cum negotium canonizationis arduum, & sublime dicat Alexander Tertius in litteris super canonizatione Eduardi Regis Angliæ relatis à Batonio *Annal. tom. 11. ann. 1161. sub litt. D.* idèd maxima cum maturitate fieri debet. Tum ob miraculorum raritatem, quæ sanctitatem præferunt. Tum ob operis arduitatem, fideique firmitatem, resolvit August. *Triumph. de potest. Eccles. quest. 16. art. 2.* inferendo, quòd cum sit opus summè arduum, differenda est per annos, & mox ait, quòd sit expectanda frequens operatio miraculorum, ut fides de ejus sanctitate in cordibus christiani populi firmeretur, ac roboretur. Ex quibus Angel. Rocch. *de canon. Sanct. cap. 6. pag. 11.* annotant rem tanti momenti in annos plurimos differri solere, ac jure debere. Quod repetit *cap. 31. pag. 63. in princ.* statuendo pro regula, quòd Sanctorum canonizatio longa temporum, ac sæculorum serie differri solet, ac debet.

Unde videmus in Ecclesia militante receptum esse, quòd licet plures Beatificationes fiant, quibus Romani Pontifices servi Dei vitæ sanctitate, virtutibus, ac miraculis conspicui, prævia ex processibus causæ cognitione, nomen Beati, & particularem cultum, ac venerationem certis in Ecclesiis, & locis, ac penes certas familias, & Religiones tantùm concedant per viam sim-

plis Indulti, rarissimè tamen deveniunt ad solemnem canonizationem, sistentes in primæ actu Beatificationis indultæ, per quam non terminatur judicium diffinitivum Ecclesiæ, sed illud dicitur adhuc pendere, & res integræ esse respectu canonizationis, quæ sola in hoc continet supremum illius judicium, ut aliàs dixi.

Nec propterea ob indulta, ac privilegia à Pontificibus concessa super beatificatione celeri gressu deveniendum est ad solemnem canonizationem, sicque danda remissoria ad effectum probandi ea, quæ supervenerant, sed potius sistendum, ut diuturnitas temporis, quæ, teste Gellio *lib. 12. cap. 11.* solet esse magistra, & lucerna veritatis, magis firmet, ac roboret venerationem Beati in cordibus fidelium, si miracula in dies augeantur, sicque cum maturitate ad illam procedatur ex ponderatis ab Angel. Rocch. *loc. cit. cap. 31.*

Quòd præcipuè locum habere videtur in canonizatione confessoris, in qua multa desiderantur miracula ab Innoc. in *cap. 1. sub n. 1. de reliq. & ven. sanct.* quem cæteri sequuntur juxta verba Ecclesiastici *cap. 44. laudemus viros gloriosos in generatione sua; multam gloriam fecit Dominus, magnificentia sua à sæculo.* Ac idèd non videntur sufficere duo.

Denique cum hoc pertinere videatur ad multiplicationem Sanctorum colendorum in Ecclesia, videtur potius differendum ex ratione ponderata per Host. in *dict. cap. 1. n. 10.* quòd non expediat multiplicare eorum numerum, ne fidelium charitas, & devotio erga illos frigelcat, ipsaque sanctitas incipiat vilescere, quàm raritas speciosior, ac venerabilior reddit apud mortales. Nimirum non ita facilè videtur concedenda facultas parandi novissima ad perfectam absolutionem causæ indigentis diligentæ tarditate ex annotatis per Rocch. *dict. cap. 31. sub princ.*

Nihilominus cum decretum Urbani VIII. innovans, & statuens modum ante solemnem canonizationem, & post concessam Beatificationem servandum, contineat prohibitionem procedendi ad canonizationem Beatorum, nisi præcedat plena, & distincta Cardinalis Ponentis ad suam sanctitatem relatio, quæ ad tria capita reducitur. Primò ad ea, quæ in processibus, & aliis scripturis continentur; Secundò ad illa, quæ per Summos Pontifices intuitu venerationis canonizando concessa fuerunt; Tertio ad ea, quæ supervenerunt post concessam Beatificationem, cum præcepto, ut de his omnibus constet ad effectum, ut ex prædictis Summus Pontifex deliberare valeat, an sit procedendum ad canonizationem. Cumque verbum illud *constet*, seu *constare possit*, involvat probationem legitimè factam *ad text. in cap. Michael. de fil. presbyt.* quæ quidem probatio fit per testes, vel per scripturas, *cap. Tua de cler. peregr.* Idèd, ad satisfaciendum hujusmodi decreto, testes debent examinari, & scripturæ produci, seu compulsari.

Et quoad primum fieri debent processus tam auctoritate ordinaria, quàm Apostolica, & à Rota examinari, atque à S. Congregatione admitti, & approbari, ex illisque declarati, constare de virtutibus, & miraculis. Simili er quoad secundum fieri debet processus coram Cardinali Ponente, ac probare per exhibitionem litterarum Apostolicarum, & per Indultum Pontificium nuncupationem Beati, Missam, & Officium fuisse concessa. Et quoad tertium constare debet de his, quæ post concessam Beatificationem supervenerunt: Quæ sunt continuata populi devotio, frequentia ad sepulchrum, & etiam miracula, si perdurabunt, non quòd necessaria sint, sed ut ex illis facilius populi devotio comprobetur. Ex hac enim probatione resultare debet, quòd cultus, & veneratio Beati multum confert ad bonum animarum, & fidelium, ipsum Beatum invocantium utilitatem, necnon ad propagationem fidei, & honorem Dei. Ex majori enim, vel minori devotione, frequentia, fructu, ac honore respectivè Summus Pontifex deliberare poterit, an ad solemnem ipsius Beati canonizationem sit procedendum. Quòd

ex eo liquet, quia canonizatio solemnitas ad honorem fit Sanctissimæ, & individuae Trinitatis, ad exaltationem Fidei Catholicæ, & Christianæ Religionis augmentum, ut ex decreto canonizationis apparet, cujus tenor ponitur in Cæremoniali Romano *lib. 1. sect. 6. cap. 2.*

8 Si igitur Summus Pontifex cognoverit ex concessa beatificatione, ac cultu in determinato loco, & per determinatas personas maximum emanasse divini cultus incrementum, & multos ex Beati veneratione, & invocatione in Dei servitio se confirmasse, vel à peccatis cessasse, tunc facilliter deliberare poterit ad solemnem canonizationem procedi posse, ut meritis, & intercessione ipsius Beati plures ad Deum convertantur, & ad illius virtutem imitandas excitentur. Et versa vice, si non constaret de notabili populorum devotione erga Beatum, nec daretur spes majoris honoris Dei, & profectus animarum, facilliter Summus Pontifex deliberare posset, à tali solemnitate, donec aliud Sua Divina Majestas attenderet, esse supercedendum.

9 Hinc conceditur, quod negotium canonizationis sit arduum, ac in tota Ecclesia nihil majus, nihil augustius habeatur, ut ipsa decreta declarant *fol. 51.* quodque fieri debeat cum magna maturitate, & per temporis diuturnitatem. Ex hoc tamen inferri non potest, quod non liceat in causa procedere, & diligentias, ac processus necessarios explere. Ellet fortasse alicujus ponderis argumentum, si peteretur ad canonizationem procedi absque novo processu, stante præcipue decreto Sac. Congregationis, quod jam omnia completa sunt, & quod possit Sua Sanctitas quocumque ad solemnem canonizationem procedere.

10 Quod verò ad miracula, respondetur, quod in Confessoribus pluralitas requiritur miraculorum, quæ tamen salvatur in duobus, vel tribus, ut latè Contilor. *cap. 20. n. 9.* Neque distinguunt Doctores, quod hæc necessitas sit in vita, vel in morte. Imò de jure verior sententia est secundum D. Thomam, & alios à nobis alibi allegatos, & ab eodem Contil. *d. cap. 20. n. 2.* adductos, quod miracula solummodo requirantur post mortem contra opinionem Canonistarum.

11 Et quod ad multiplicatam Sanctorum respondetur, quod ex illa Deus magis laudatur, & S. Ecclesia Catholica exaltatur, ipsaque multiplicitas, & continuatio Sanctorum in Ecclesia Dei spectat ad articulum novum Symboli. Sancta enim dicitur Ecclesia multifariè, & præcipue, quia habuit in omni sæculo, habet in præsentem, & usque ad finem sæculorum habebit Sanctos cum Deo regnatos. Præterea Host. *loc. cit.* non tradit absolute, Sanctos non esse multiplicandos. Id enim esset contra bonum universale, & gloriam militantis Ecclesiæ; Sed reddit rationem, quare Alexander III. in eo *cap. 1. ad Sedem Apostolicam* ab Episcopis avocaverit facultatem canonizandi, dicens inter alias rationes, non fuisse hoc negotium Episcopis permittendum, ne propter multorum Episcoporum simplicitatem populum decipi contingat, illosque in infinitum multiplicari, ac vilescere. Hæc autem ratio cessat modò, quando omnes canonizationes coram sede Apostolica, & sub uno, eodemque Judice fiunt, reque ipsa edocemur, quod propter illarum subtilissimam trutinam extra numerum non sunt.

CONSULTATIO XX.

An recuperatio visus, quæ paulatim succedit, sit miraculosa, ope alicujus servi Dei implorata?

Minimè; quia non est instantanea, sicut ad essentiam miraculi tertii generis, cujus operatio naturaliter fieri potest cum aliquo temporis spatio, exigunt in *cap. nec mirum 26. q. 5. Archid. n. 8. & Bellam. n. 5. Tostat. in Matth. cap. 8. n. 15. Scriptores de canon. Sanct. Malvet. dub. 3. n. 51. Castell. quest. 6. Angel. Rocch. cap. 25. & cap. 26. Contilor. cap. 17. n. 9. Luc. Castell. cap. 8. nu. 30. & in suis praxibus Genuen. cap. 50. n. 1. Zerol. v. Miraculum*

qu. 2. Pialec. p. 3. c. 3. art. 3. n. 7. Ricc. p. 4. resol. 280. n. 4. & tradunt Dian. p. 2. tr. 17. resol. 48 Zacch. quest. medico. leg. lib. 4. tit. 1. q. 3. n. 8. Bordon. contr. 1. n. 26 & Novat. tit. de sanct. non canon. nu. 3. arguendo n. 10. ex his non esse vera miracula, quando quis progressu temporis sanaretur. Quod etiam Rota pluries respondit in suis relationibus, nominatim in relatione S. Raymundi p. 2. art. 5. S. Caroli p. 2. in princ. S. Andrea Corsini p. 2. S. Theresæ in 2. mirac. & Beati Paschalis Babylon. in 4. mirac. Quippe sanatio paulatim adepta, eliminat qualitatem instantaneæ. Quoniam, ut observat Barbat. in cap. cum consuetudinis n. 61. in addit. margin. lit. B. de consuetud. Instans secundum Theologos, & Philosophos est quoddam tempus præsens indivisibile, nec perceptibile sensu, sed sola imaginatione, & intellectu. Quare Glossa in l. fin. §. ult. v. Momento, C. de bon. que liber. momentum appellat quoddam tempus, quod magis intellectu percipi potest.

Præsertim quia ipsa cæcitas naturaliter curatur. Nam Paulanias in *Mesen. sive lib. 4.* memoriæ prodidit, cæcitatem solo capitis dolore discussam fuisse in Ophione vate. Et Alex. Benedictus *lib. 2. cap. 28. de jur. morb. testatur*, nonnullos, cum aliquandiu nihil vidissent, absque ulla evidenti causa, repentina alvi profusione lumen recepisse, ac utrunque refert Schenck. *rubr. curatio cæcitas obs. 2. & 3. pag. 150.* qui alias curationes *ibidem* congerit, Bonfin. *lib. 1. decad. 2.* meminit Sebastiani Strigonenfis Archiepiscopi, quo cæco effecto, Colaciensis Episcopus Summi Pontificis permissu ejus officium supplevit. Verum tertio post anno instauratis luminibus ad pristinam dignitatem restitutus fuit. Et Cromer. *lib. 2. ac 3. Metislaum, Polonorum Principem cæcum à natalibus septimo anno visum recepisse, absque ulla medicorum, aut cujuspiam ope. Quin amplius Lucius Marinæus gaudio tribuit recuperationem visus amissi. Nam lib. 7. de reb. Hispan. sub init. pag. 454. ait Joanni, Aragonum Regi, oculorum cæcitate impedito, visum, quasi divinitus rediisse, audita victoria Ferdinandi filii ad Clusum Oppidum de Petro Lusitano Regni æmulo.*

Etenim in gratiis sanationum, tanquam non excedentibus per se vires naturæ, quia possunt naturaliter fieri, licet cum aliquo temporis spatio, ut sine aliqua deceptione seu fallacia dignoscantur, esse miracula, necessaria est qualitas operationis miraculosæ in ipso instanti, aliàs pro talibus minimè videntur habendæ. Contraria vero possunt dumtaxat admitti extra sanationes infirmitatù in iis, quæ nullatenus fieri possunt per causas naturales, qualia sunt miracula primi, & secundi generis.

Neque obstat Molphel. *conf. 46. n. 53. & seqq. asserens* quod licet miracula fieri soleant in instanti, si tamen fiant, adhuc habenda esse pro miraculis, tribus copulative concurrentibus Primo, ut sint impetrata à Deo. Secundo, ut sit opus insolitum in effectu, vel modo. Tertio, quod minimè fieri poterit per causas naturales. Nam distinguendum est cum Malvetio *d. dub. 3. n. 51. & Contilor. cap. 17. n. 8.* inter miracula primi, & secundi generis, quæ fiunt contra, vel supra naturam non valentem priora ullo modo facere, posteriora verò in tali subiecto, ac miracula tertii generis, qualia sunt gratiæ sanationum. Quia cum hæc possint ab ipsa natura paulatim fieri, concurrente opportuno temporis spatio, in primo, & secundo genere tantum videtur posse tuto admitti, non esse necessarium, quod fiant in instanti, cum semper constet, illa excedere vires naturæ creatæ; at in tertio perneceffe debet exigi, quod sint facta in instanti, ut inde certò constet de excessu virium naturæ in modo sanationis, sicque nullatenus valeant adscribi causæ naturali. Quod etiam distinguendo sentit Rot. in *relat. S. Andrea Corsini impressa post Lezan. conf. 1. n. 193. & seqq.*

Illudque observandum, quod pro miraculosa sanatione infirmitatum, quæ diligenti examine indiget, cum, ut plurimum erroneè prædicetur, teste Zach. *lib. 4. tit. 1. q. 8. nu. 1.* requiritur ex parte morbi sanati, ut illius curatio esset

esset impossibilis, vel saltem maximè difficilis, tum inspecta natura, ac pertinacia ipsius morbi sanandi, tum ratione temporis, attenta illius brevitate, tum etiam respectu modi curandi penitus diversi à naturali. Quia miracula sunt circa ardua, & difficilia, non circa leviora.

6 Quare Malver. eodem dub. 3. n. 15. & d. n. 51. statuit pro regula, quòd hoc, ut miraculum dicatur illud, quod fieri potest naturaliter, necessarium esset, quod fiat in instanti, juxta exempla evangelica Matth. c. 8. cap. 15. c. 17. & cap. 20. Marc. c. 5. cap. 7. ac 10. Luc. c. 5. cap. 8. Joan. cap. 5. *Act. Apost.*

7 Item quòd sanatio sit undequaque perfectà, & absoluta, non manca, seu concisa, ut alibi diximus. Aliqui enim interdum ex multa fide, ac vehementi imaginatione ad tempus sanantur à morbis. teste Carrar. *inquisit. de venient. ad temp. concl.* 1. Verùm quia non est id aded potens, ut valeat omnem moribificam causam à corpore ægrotantis omninò abigere, ided morbus facillimè revertitur. Aliqui etiam, licèt ex uno morbo perfectè sanentur, in alium tamen incidunt, utpotè ex longa febre in quartanam, ex acutissima in lentam, ac diurnam, ex maligna in aliquem abscessum, aut ex apoplexia in paralytim, aut ex epilepsia in melancholiam, & versa vice. Quæ sanationes cum secundum naturam veræ sint, prorsus differunt à miraculosis, quæ debent esse perfectæ, non mutilæ, & imperfectæ.

8 Insuper ut sanatio miraculosa diverso, ac interdum contrario modo, & per alia media procedat, quàm naturali et fieret, puta solo manuum, seu vestimentorum tactu, vel corporis umbra, vel solo verbo, aut illius imperio. Nam si quis post longum remediorum usum, quæ fuerint proportionata morbo, postea sanetur, hujusmodi effectus sanitatis, quantumvis longè ab eorum applicatione receptus, cum ipsis remediis respondeat, ad illorum virtutum, non autem ad miraculum referendus est, prout etiam si intercedat aliqua insignis evacuatio, nempè per vomitum, hæmorrhagiam, alvi fluxum, sudorem, urinam, aut aliam quamcumque sanatio quantumvis subita, ad naturæ opus referri, non autem miraculo adscribi poterit. Nam, teste Galen. *lib. 3. crisi. cap. 9.* aliqui interdum subitò, & quasi instantaneè per crism naturalem à morbo evadunt.

9 Denique ex parte ægrotantium necesse est morbos, à quibus curantur non esse consuetos, hoc est non consuevisse ægros aliàs eisdem morbis affici, & ex illis, quamquam difficilibus, sese recolligere. Sicut enim qui morbos magnos, exitiales, & horribiles pati, & ex illis præter spem non semel, aut iterum, sed multoties sanari consueverunt. Quod frequentius accidit in mulieribus, quæ licèt difficiliores, & atrociores morbos patiantur, quàm viri, sese tamen ab illis faciliùs se explicant.

CONSULTATIO XXI.

An sit necessarium in processu, de mandato Pontificis juxta novissima decreta, faciendo in causis eorum, qui, servatis servandis, habent indultum beatitatis, probare miracula?

1 **N**on censeo, sed sufficit probare continuationem devotionis populi, & concursus ad illius sepulchrum ac intercessionem, vel ad summum præfata adaucta esse post concessam beatificationem. Quod hisce suadet. Primò quia id nullibi decreta Urbani disponunt, sed solùm mandant per D. Cardinalem Ponentem fieri relationem Sanctissimo de iis, quæ supervenerant, non per se, sed conjunctim unà cum his, quæ præcesserunt beatificationem, & quæ intuitu venerationis elargita fuerant. Quia non ex iis solùm, quæ supervenerunt, sed ex omnibus præfatis simul sumptis Summus Pontifex deliberationem ad canonizandum intendit desumere. Nam, cum hic processus sit de jure novo, antea enim sine hujusmodi processu canonizati sunt, quotquot canonizati existunt, non est in illo facienda extensio, ut minus censeatur recessum à dispositione juris antiqui. Quod

magis convincitur: Quia decreta Urbani sunt pœnalia ad tollendum abusus, ut ex eorum processu apparet, & ided de jure sunt restringenda ad *rex. in cap. statutum de elect. in 6.*

Secundò, quia, si necessarium esset probare miracula post beatificationem, esset etiam necessarium probare Sanctitatem. Quia miracula per se non sufficiunt ad canonizationem, sed unà cum miraculis debet probari Sanctitas, ut patet ex universali consuetudine Ecclesiæ. Si igitur in hoc processu non est necessarium denuò probare Sanctitatem in beatis; qui, servatis servandis, beatitatis titulo sunt insigniti, neque erit necessarium denuò probare miracula, cum eadem sit, ac par ratio utriusque, atque aded eadem dispositio esse debet.

Imò major ratio est in Sanctitate. Quia miracula per se, & simpliciter ad canonizationem non sunt necessaria, sed tantummodò ad probandum Sanctitatem. Unde, si aliundè Sanctitas probari posset, non esset opus miraculis, ut post multos, quos adducit, dixit Contilor. *101. cap. 19.* qui etiam dicit *cap. 21. in fine.*

Ided in martyribus non esse necessaria miracula, quia eorum Sanctitas ex martyrio probatur. Cum ergo in beatificato formiter sit probata Sanctitas, evincitur, quòd non sunt necessaria miracula pro illius canonizatione, sed sufficiunt ea, quæ ante beatificationem probata fuerunt.

Neque obstat, quod in causis quorundam Beatorum non solum de miraculis ex integro disputatur, sed etiam de virtutibus. Quia cum illorum processus, non formiter, nec servatis servandis fuerint facti ante concessam beatitatem, sed post eam, ided ex integro examinari debent, & in specie, an ex illis, & aliis authenticis documentis Sanctitas, & miracula probentur. Sæcus autem est in beatificatis formiter. Quia in iis præcesserunt processus super sanctitate viræ, ac miraculis, & ex illis beatitas concessa fuit. Unde non est opus alia probatione, sed dumtaxat requiritur processus de iis, quæ supervenerunt, ut ex hoc, & illis valeat Summus Pontifex deliberare, an sit procedendum ad Canonizationem.

CONSULTATIO XXII.

An in causis Canonizationum quoad inquisitionem deputari possint in Judices Episcopi Titulares?

1 **I**ta puto. Nam, quamvis Host. *in cap. 1. n. 5. de reliq. & ven. Sanct.* dicendo inquisitionem committi Episcopis Patriæ, vel Convicinæ illius, qui dicitur Sanctus, intellexerit de Episcopis residentibus in sua Diœcesi, & habentibus populum, & Clerum, non utroque carentibus, idemque senserint nova decreta pag. 37. ibi: *Committit aliquibus Episcopis Patriæ, Vicinæ, seu Provinciæ illius, qui petitur canonizari, nihilominus respondeo, etiam Episcopos titulares esse veros Episcopos eorumque appellatione contineri ad tradita per Alvarez. in Specul. Sum. Pontif. cap. 31. n. 1. Barbof. de offic. Episcop. tit. 1. cap. 6. nu. 15. & seqq. Petr. Bellus in æcon. canon. clas. 3. cap. 2. §. 4. & Azeved. de præexcl. Episc. p. 1. cap. 1. n. 5. Nec decreta eos rejicere, dum pag. 37. sub §. Hujusmodi in eo tantùm insistere videntur, quòd litteræ remissoriales, si fieri potest, dirigi omninò debeant Episcopis, & non minus quàm tribus.*

Unde, quamvis credam, sensum Hostiensis, & decretorum esse, quòd deputentur habentes populum, & Clerum in Patria, vicinia, vel Provincia servi Dei, cujus canonizatio petitur, ne tamen assentire videamur placito illius Doctoris, qui in Concilio Constantiensi negavit, Episcopos titulares, uti carentes administratione jurisdictionis in sua diœcesi, posse admitti, ac votum emittere in Concilio generali, cum subscribam contrariæ adversus Doctorem præfatum, defensæ per Cardinalem Jacobarium *de Concil. lib. 2. art. 2. n. 72. & seqq. tom. 13. p. 1. fol. 212* non ponderantem in Episcopis non haberi rationem Ecclesiarum, quibus præsent, sed dignitatis Episcopalis, quæ inest eorum personis, Imò nec titulares carere

habitu jurisdictionis, quam etiam in aliena diocesi exercere possunt de licentia Ordinarii. Atque hinc est, quod Episcopus titularis potest sibi eligere confessarium vigore privilegii *cap. fin. de pœnit.* Quia privilegium non conceditur ratione jurisdictionis, sed ratione dignitatis, & proinde dicitur concedi Episcopis, significando dignitatem, propter quam conceditur. Episcopus autem titularis est verè Episcopus, habens veram dignitatem Episcopalem, & idè cum comprehendatur nomine Episcopi, non est excludens à participatione privilegii, præsertim cum favorabilia sint am lianda. Illud tantum monco, quod deputentur solum in locis, ubi sunt Coadjutores, & Suffraganei Ordinariorum, ad quem finem eos creati per Summum Pontificem, annotat Barbof. *d. cap. 6. n. 7.*

3 Neque obstat, quod specialis inquisitio committenda sit Episcopis, vel aliis, prout magis expediens judicabitur à S. Rituum Congregatione, ut habetur in novis decretis *pag. 50.* ac proinde quod dictio *aliis* intelligenda sit de habentibus similem qualitatem vicinæ, vel Provinciæ, requisitam in deputandis pro inquisitione generali, Bar. *in l. Quidam relegatus in pr. ff. de reb. dub. Dec. in l. quicumque in 2. lect. nu. 15. C. qui admitt. Rot. decis. 200. num. 14. par. 7. rec.* Nam quandoque sumitur pro diverso à superioribus, ut *in l. un. C. ut actio, & ab hered. & contra hered.* & sic excludit.

CONSULTATIO XXIII.

An omninò fieri Sanctissimo debeat relatio deputationis Judicum, & quo pacto illam fuisse factam probeatur?

1 **A**ffirmativè respondeo juxta dispositionem decretorum *in §. Permittit fol. 24 & §. Decreta fol. 61.* Imò *in vers. Aliiter,* exigunt, quod Secretarius in actis Congregationis annotet declaratione, quidve Sanctissimus responderit, & consequenter etiam quod sub decretis ejusdem S. Congregationis, quæ partibus tradit registranda in processu causæ, citato Promotore, dicat, *& facta relatione Sanctitati Sux die tali, Sanctissimus annuit.* Nam paria sunt non esse, & non apparere, *Sodoc. in enchir. Parium, vers. non apparens, & vers. esse in apparenter,* certumque est, dictam relationem exigiper modum conditionis, necessariò implendæ ad perfectionem resolutionis per S. Congregationem factæ super deputationem Judicum, sicut dictum fuit in Romana B. Felicis, præsertim, quod eadem decreta *d. fol. 61. sub eod. §. Decreta* in unoquoque negotio servant Sanctitati Sux supremam determinationem post relationem ei factam ac proinde, ad hoc, ut ipsa decreta appareant perfecta per executionem dictæ conditionis consistentis in præcedenti relatione, & subsequuta determinatione Summi Pontificis, non autem imperfecta, quia conditione pendente, actus dicitur imperfectus, *Bald. in l. prædium 4 nu. 10. in fin. & 11. C. de adil. act. cum aliis congestis à Carolo de Grass. except. 33. n. 15.* utriusque mentio fieri debet, tam in actis Secretariæ, quam in ipsis decretis, partibus tradendis perfectè, non autem imperfectè.

2 Hac necessitate supposita, negatur, præsumendum esse pro officiali, quod dicta relatio facta sit, eiq; Sanctissimus annuerit, dum nullam ejus mentionem fecit. Nam, quod dicitur præsumi pro Officialibus publicis in iis, quæ spectant ad eorum officium, intelligendum est, quando id asserant, ut eis credatur, ac stetur eorum assertioni juxta *Specul. tit. de instr. edit. §. Restat num. 10. Bart. in l. Si librarius 50. n. 7. ff. de reg. jur. Bald. in l. Errore 7. nu. 2. C. de testam. non autem, quando nihil fuit ab eis assertum. Quia tunc suppleretur, quod non legitur, ac de forma requiritur ad perfectionem actus, alioquin imperfecti. Ac proinde obstat nullitas, quæ respicit defectum jurisdictionis, cum decretum deputationis Judicum nequeat dici perfectum, ut valuerit eam deputatis tribuere.*

3 Verùm hæc præsentia ommissio relationis probanda concludenter est, cum sit fundamentum intentionis adver-

riæ ad inducendum nullitatem deputationis, & totius processus, licet consistat in negativa, *l. ab ea parte. ff. de prob. l. hoc jure,* ubi plenè *Bart. ff. de verb. oblig. Innoc. Host. & alii communiter in cap. super his, de accus. latè Mascard. concl. 5. de prob. per tot. & Hercul. in tr. de negat. num. 2. & 3.*

Edque magis si vigeant præsumptiones pro validitate actus, sique deputatio fuerit palam, & publicè executioni demandata, & stante qualitate Officialis, qui debuit facere hujusmodi relationem, pro quo præsumitur, quod rectè adimpleverit, quæ spectant ad suum officium. Quæ præsumptio si habet locum in officialibus ordinariis *ad text. in cap. 60. me. 5. Porro de elect. traditque Castr. conf. 20. nu. 1. Achil. decis. 412. aliàs una super regula de mutat. ac latè Mandos. ad reg. 27. q. 20. n. 9. & 10. Alciat. præsumpt. 15. reg. 3. Menoch. præsumpt. 83. in princ. lib. 2. Bertaz. conf. crim. 180. n. 15. Mascard. de prob. concl. 1137. in princ. Card. Tule. v. Officialis concl. 56. per tot. Rot. decis. 46. n. 5. p. 4. recent. Covar. conf. 486. n. 6. & seq. p. 3. qui omnes loquuntur de præsumptione circa modum se gerendi in officio, non autem de fide adhibenda assertioni Officialis, multò magis admitteri debet in Officiali Eminentissimæ qualitatis. Nam cum relatio fieri non debeat per D. Secretarium, sed juxta stylum, qui hodie observatur per Eminentissimum Cardinalem Præfectum, tantò magis præsumi debet, quod non fuerint illius auctoritate expeditæ litteræ deputationis, & subrogationis respectivè, nisi prævia hujusmodi relatione, tanquam actu necessariò antecedente ad tradita per Doctores *in rubr. C. de eden. Menoch. præsumptione 7. lib. 6. & stante insigni qualitate personæ, quæ actum exercere debuit, præsumi debet hujusmodi solemnitas, quamvis extrinseca, ipsi actui ad text. l. si res pupillaris, ibi: cum fuisset celeberrimus, ff. de adm. tut. Abb. in cap. Nisi essent in 1. notab. de prob. Jason. in l. Sciendum num. 19. ff. de verb. oblig. Felin. in cap. Sicut n. 24. de re judic. fusè Brun. de fam. tit. de probat. & præsumpt. form. limit. 11. Tiraqu. de pœn. temp. n. 51. in fin. & faciunt tradita per Doctores *in c. Nobilissimus 97. d. Gabr. de probat. concl. 3. n. 10. & per tot. Mascard. concl. 268. nu. 24. & seqq.* Cum igitur hoc dependeat merè ex officio Eminentissimi Cardinalis Præfecti, quia circa id agentes pro canonizatione, nihil possunt, si deficeret citatio, inrimatio, vel aliquid aliud, ad quod agendum concurreret pars actrix, objectio haberet quidem locum, sed cum agentes nihil possint, & habeant decretum expeditum, illiusque effectum, credere sanè possunt ipsam Præfectum, vel Secretarium ritè fuisse officio suo functos.**

Neque dicatur, Negativam ommissæ relationis hujusmodi satis probari ex inspectione actorum, & decreti ipsius deputationis, ubi non legitur adnotata, prout adnotari consuevit in aliis decretis, quando verè facta fuit per illa verba: *Et facta relatione per me, & c. Sanctissimo, Sanctitas sua annuit.* Nam Quoties aliquid apponi consuevit in actis sub scriptura, illius ommissio rectè probatur per inspectionem actorum, vel scripturæ ad tradita communiter per Doctores *in l. illa, ff. de verb. oblig. Gabr. de prob. d. concl. 6. n. 56. & copiosè Surd. conf. 28. n. 10 & seqq.*

Nam id procederet, si actus relationis, & approbationis Sanctissimi necessariò probandus esset ex registro actorum, vel ex tenore decreti deputationis, vel etiam ex dispositione dictorum decretorum, tunc enim omninò esset in acta redigendus, vel in ipso decreto adnotandus. Quod non admittitur. Quia in decretis solum caveatur, quod fieri debeat relatio Sanctissimo, ut *in d. §. Permutari fol. 24.* Et generaliter, quod intelligatur reservata determinatio Summi Pontificis post factam relationem, ut *in dist. §. Decreta fol. 61.* Quod non convertitur. De re gerendo autem acta relationis, vel de modo illa comprobandi ne verbum quidem. Et idè nihil prohibet, quin tam approbatio, quam relatio Sanctitati Sux possit aliundè

aliunde probari. Licet ergo frequentius consueverit adnotari in ipso decreto, vel etiam in acta regeri, inde tamen non sequitur, si non fuerit regeſta, vel adnotata, quod facta non fuerit. Quia quoties affirmativa non est perneceſſe probanda ex tali ſcriptura, tunc ex illius ſcripturae inſpectione non probatur ſufficienter negativa, Bald. in l. fin. n. 7. C. de reb. cred. ac pulchre ad rem Caſtr. d. conf. 21. n. 1. lib. 1. Ubi, licet in inſtrumento ſententia, ſemper apponi conſueverint illa verba: *Viſis actis, &c.* ſi tamen omiſſa fuerint, non ex hoc probatur negativa, quod Judex actum non viderit, ex quo viſio hujusmodi aliunde probari poteſt, ut ibi ex eo Corn. conf. 149. n. 8. lib. 1. Ruin. conf. 35. n. 19. lib. 1. Rot. decif. 5. n. 4. in fin. p. 1. d. 10. & dec. 502. n. 8. p. 1. rec. & coram Mart. Andr. decif. 32. n. 7. Mant. decif. 287. n. 1. & Pegna decif. 84. n. 4.

CONSULTATIO XXIV.

An, & quatenus Vicarius Capitularis procedere poſſit in iis, quæ commiſſa fuerant Epifcopo, qui in ſata conſeſſit, à S. Rituum Congregatione pro executione ejus decretorum?

ET quidem, non poſſe, dicendum videtur. Quia commiſſa ſunt Epifcopo, Vicarius autem Capitularis non eſt Epifcopus, & proprie loquendo Epifcopus, tanquam ſummam dignitatem habens, non eſt de Capitulo, ſed ſoli Canonici id conſtituunt, cap. cum in cunctis, in fine, ſibi: *Capitulum, vel Metropolitanus de elect.* Franc. Marb. decif. Delphin. 271. nu. 4. tom. 1. Nec capitulum, ſede vacante, poteſt de novo conferre beneficia cap. Quanto. cap. noſcitur, extr. de hiſ, quæ ſunt à Præl. ſin. conf. cap. 2. ne ſed vac. Azeved. conf. 9. n. 2. & ſeqq.

Unde, & ſi Capitulum, ſede vacante, gerat vices Epifcopi, ut inquit, Dec. in cap. eam te 7. n. 35. de reſcript. Rebuff. in pr. benef. tit. de devol. num. 58. cum pluribus ſeqq. & Sbroz. de offic. Vicar. lib. 1. q. 15. n. 1. ac propterea dicatur ſucceſſor Epifcopi, idemque cum illo eſſe latè comprobatur cum Feder. de Sen. conf. 30. nu. 2. & 30. poſt Gloſ. in cap. un. de major. & obed. in 6. Sbroz. dict. quaſt. 15. n. 4. cum binis ſeqq. id tamen ſolum procedit in iis, quæ competunt Epifcopo de jure communi, non autem in eis delegatis, & commiſſis. Nam, ut rectè inquit Sbroz. dict. lib. 1. quaſt. 16. n. 1. Capitulum, ſede vacante ſuccedit Epifcopo in iis ſolum, quæ illi competunt de jure communi, non autem ſi ei competant de jure ſpeciali, ſeu delegato ad tradita per Scribentes in pracit. cap. Eam te, ubi Felin. n. 17. cum eis inquit in mandato facto Epifcopo non ſuccedere Capitulum, eo mortuo, etiam litteris jam præſentatis, & in aliis juribus. Quibus addo cum Archid. in tr. de hæreſ. & Feder. de Sen. d. conf. 30. poſt in it. & conf. 136. ſub nu. 3. quod, mortuo Epifcopo, juriſdictio ei delegata non devolvitur ad Capitulum, ſed reſervabitur futuro ſucceſſori. Idque etiam poſt Feder. de Sen. & alios animadvertit Dec. in cap. Quoniam, Abb. n. 21. de offic. deleg. inquit, quod licet Capitulum ſuccedat in locum Epifcopi, ea tamen, quæ competunt Epifcopo ex jure delegato, non tranſeunt in Capitulum, ſede vacante; quæ enim ſpecialiter Epifcopis, & Prælatiſ competunt, ea Capitulum expedire nequit, cap. 2. ne ſed vac. Marc. decif. 81. n. 7. Pacian. cap. 27. n. 25. lib. 1. de probat. uti neque ardua, & reverentia, Picard. conf. 82. n. 98. ex quibus ad rem arguit Sbroz. in ſin. d. n. 1. quod neque Vicarius Capituli poterit ſe ingerere in delegatis Epifcopo Quia non poteſt habere plus juriſditionis, quàm ipſum Capitulum ex regula l. nemo plus juris, ff. de reg. jur.

Verùm, iis non attentis, cenſeo, ſatis ſuperque ſatisfieri menti S. Congregationis ſuper partitione ſuorum decretorum per litteras teſtimoniales Vicarii Capitularis, licet id commiſſum fuerit Epifcopo. Nam hoc intelligendum eſt, quatenus in humanis exiſtat, cum mors omnia ſolvat, Tuſch. pract. concl. 105. lit. M. concl. 112. Cumque Capitulum, ſede vacante, habeat juriſdictio-

nem Epifcopalem; tanquam ſucceſſor Epifcopi ſecundùm Abb. in cap. cum olim n. 1. Feder. de Sen. d. conf. 30. n. 30. vicelque gerat Epifcopi; ut per Gloſ. in cap. un. in 2. nozab. extr. de major. & obed. in 6. & ex præſcripto S. Concilii Tridentini cap. 16. ſeſſ. 24. de reſor. debeat creare Vicarium, ſede vacante, qui illius vicem gerat; quia poteſtas Epifcopalis reſidet penes Capitulum, cap. cum olim, cap. hiſ, quæ de major. & obed. Et ſede vacante Capitulum ſuccedit tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus, nec inferior eſt, ſed par Epifcopo. Hinc ab excommunicatione abſolvit, d. cap. un. de major. & obed. in 6. Eligat d. cap. Cum olim, Statuta condit. cap. Cum omnes, extr. de conſtitut. Præbendas confert cap. un. in princ. ne ſed vac. aliique innov. in 6. A juramento abſolvit cap. penult. & ult. tit. de ſuppl. negl. Præl. in 6. Gail. obſerv. 30. n. 12. & juriſdictionalia exercet, March. decif. Delphin. 81. n. 6. Duar. lib. 3. cap. 6. de ſacr. Eccleſ. miniſtr. Quæ vel maximè in Capitulis Cathedralibus, tanquam in ſumma dignitate conſtitutis procedunt, Jo. Picard. in conf. Menoch. conf. 52. n. 30. vol. 1. Ut non ineptè etiam illa, quæ dignitatis ſummæ ſunt expedire poſſe, adſeri queat: Sedes enim Epifcopalis, & ſi vacet, attamen privilegia, & dignitates non amittit; & per conſequens Canonici, eorumque loco Vicarius Capitularis, qui in eo ſunt, inſtar tutorum Sedis Eccleſiæ, & Prælaturæ vacantis ſunt, quæ fruuntur jure pupilli, & minoris, cap. auditis, & ibid. Gloſ. & Panorm. extr. de reſtit. in integr. cap. fin. Nov. de eccleſiaſt. & tit. & privil. Idedque ſicut tutor ſequitur forum pupilli, ita etiam Capitulum ſequitur forum, & jus Sedis Eccleſiæ, cap. Cum deputati extr. de judic. cap. litteras extr. de ret. ſpol. Ex quibus inferitur, poſſe præſatum Vicarium conſicere proceſſum ſuper hujusmodi partitione, ut Sacr. Congregatio ex hoc valeat declarare, an ex legitime in eo deductis menti ſuæ ſatisfactum fuerit. Objecta intelligenda ſunt, quando Vicarius Capitularis per ſolas litteras teſtimoniales certiore redderet S. Congregationem de hujusmodi partitione, non autem ubi per legitimas, & quidem juridicas probationes remittit ad S. Congregationem ea, quæ invenit, cum mens S. Congregationis ſolummodò ſit, ut executioni demandentur ejus decreta, quæ mens magis debet attendi, quàm verba, præſertim in reſcriptis, cap. Si propter de reſcript. in 6. ubi Gloſ. v. Intentiones, talisque præſumatur, qualis de jure eſſe debet, Gram. conf. 34. n. 3. & conf. crim. 45. nu. 33. & Dec. conf. 64. n. 7. & conf. 580. n. 1.

Attenta potiſſimum neceſſitate docendi de hujusmodi partitione ad removendum omne dubium de non executione mandati Sac. Congregationis. Culpa enim caret, qui facit aliquid neceſſitate juris Imminente, Cæphal. conf. 451. n. 283. & 284. lib. 3. ubi aſſerit, quod neceſſitatis tempore poteſt actus expediri abſque conſenſu illius, qui debet requiri, cum faciat licitum, quod aliàs de jure licitum non eſſet.

CONSULTATIO XXV.

An apponens diadema capiti Beati, vel eum vocans Sanctum, transgrediatur limites Beatificationis?

ITa ſanè. Imago enim Beatificati velatur, aut pingitur cum radiis tantùm, canonizati verò eum diademate circum caput, ut inter eos appareat differentia, teſtibus Troylo Malvetio de canon. Sanct. dub. 1. n. 19. & 20. tr. tom. 14. fol. 97. & Contilor. eod. tr. cap. 2. n. 10. & ſeqq. Cumque Beatificatio, & Canonizatio differant eſſentialiter inter ſe, ut inquit Scacch. de not. & ſign. ſanct. ſect. 1. cap. 8. & littera B. & Lezan. conf. 1. n. 60. cum ſeqq. non eſt beatificato tribuendum nomen Sancti, quod ab Eccleſia uſurpatur pro ſuperiori reſpectu inferioris, prout d. cap. 8. animadvertit Scacch. ſub dict. littera B. licet quod ad pronomen Sancti à Surio, Lippomano, & Sanctis Patribus promiſcue omnibus tum canonizatis, tum iis, qui cum fama Sanctitatis obierunt tribuatur, ut proinde videatur poſſe præponi ſub hac latiffima

acceptioe nomini illius, qui à Sede Apostolica titulo Beati fuit insignitus, cum sub hac acceptioe non sit aditum ad significandam solemnem canonizationem, sed potius gloriam, qua in Cœlis fruitur, prout in quibusdam locis sumitur, quo calu inspicenda potius est significatio Regionis, quam propria ipsius verbi, *Alex. conf. 1, 1. n. 4. vol. 6. Surd. decis. 227. n. 4. & Rot. decis. 190 n. 7. p. 2. rec.* Tutius tamen est in re tanti momenti manere in rigore Decretorum Summorum Pontificum, & Sacræ Congregationis Rituum.

CONSULTATIO XXVI.

Ad effectum canonizationis, An requirantur miracula? Quanam sint admittenda? De probatione miraculorum, sanationum, deque eorum conditionibus.

Licet ad hunc effectum juxta antiquorum Patrum doctrinam, non ita necessaria videantur miracula, cum absque illis possit etiam in terris Sanctitas abundare, hominibusque in exemplum, & imitationem proponi, ut dilucidè sermocinatur D. Chrysostomus *homil. 47. in cap. 12. Matth.* loquens de Apostolis per hæc verba: *Non propter signa certè illi claruerunt; Vide Sanctorum chorum habudquam illis coruscantem miraculis. Quid igitur, inquires, fuit, quod præcipuè illos magnos effecit? Certè verus, & non simulatus gloria, atque pecunia contemptus, & quoniam nullam secularium harum rerum omnino curam habebant. Quod enim signum Joannes fecit, qui tot tantisque Civitates erudiuit? Nam nihil miraculose ipsum egisse testatur Evangelista, dicens, Joannes quidem nullum signum fecit. Unde autem Elias mirabilis factus? Nonne quia nihil possidebat? Nonne à zelo, quem habebat erga Deum? Nonne à melate, spelunca, & montibus? Nam signa hæc omnia secuta sunt. Iob autem illum, quibus clarum signis diabolus admiratus est? Certè quidem signo nullo, vitæ autem mirabili disciplina, & robore animi excelsæ, atque invictæ. Quæ signa David adhuc adolescens effecit, ut Deus diceret inveniens virum secundum cor meum? Abraham porro, Isaac, & Iacob quos mortuos suscitaverunt? Quem leprosum mundaverunt? Ipse autem Dominus quando leges discipulis ferebat, quid eis præcipiebat? Non certè, ut signa facerent, ut viderent homines. Sed quid porro? Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & D. Thomas 2. 2. *quest. 178. ar. 2. ad 4. ex D. Augustino lib. 83. questionum quest. 79.* sic ait: *Sed ideo non omnibus Sanctis ista attribuuntur (idest miracula) ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi, existimantes in talibus factis esse majora dona, quam in operibus justitiæ.**

Idem licet concors sit Sanctorum Patrum doctrina, aliquos in terris extitisse Sanctos, quorum vita ita admirandis operibus insignita fuit, ut veluti prægrande miraculum omnibus stupori potius, quam imitationi foret, Sanctum Joannem Baptistam nullis externis miraculis condecoratam appellant tamen Sancti Patres, *gratiæ & naturæ miraculum*, quia, ut de illo ait Ambrosius, *supra naturam, supra ætatem à mensurâ cepit ætatis plenitudinis Christi.* Quod etiam plerisque aliis Sanctis, de quibus nulla recensentur miracula, affirmat Sancta Mater Ecclesia in eorum laudem decantando, illud Ecclesiastici: *fecit enim mirabilia vita sua, non ob aliud, nisi quia eximia Sanctitas vitæ, & possessio virtutum heroicarum, atque operationes earundem virtutum, naturæ cursum, & ordinem superexcedentes sint plusquam mirabilia, seu miracula, ut sacra pagina docet, & Sancti omnes.*

Ipsium apertè tradit D. Bernardus, qui scribens vitam S. Malachiæ Episcopi, & incipiens de miraculis tractare, sic ait: *Et meo quidem iudicio primum & maximum miraculum quod fecit, ipse erat. Ut enim taceam interiorum hominem ejus, cujus pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius, & vitæ ipsius exteriorem, ita uno semper modo, ipsoque modestissimo, & decenissimo gessit, ut nihil prorsus apparet in eo, quod posset offendere intuentes. Quis unquam*

*in eo, etiam si curiosus observavit, deprehendit otiosum, non dico verbum, sed nutum? Quis manum, pedemve moventem frustra? Imo quid non adificans in ejus incessu, aspectu, habitu, vultu? Totum in eo disciplinatum, eorum insigne virtutis, perfectionis forma. Et post pauca: Quid ergo mirum, si mira est operatus sic mirabilis ipse? In eandem sententiam venerabilis Goffredus Abbas, scribens vitam S. Bernardi *lib. 3. cap. 1.* sic ait: *Innumeris quidem signis, atque miraculis, ut Orbis comperit universum, fidelem famulum Deus Bernardum Clara Vallensem glorificavit Abbatem. Cæterum sicuti Matthiam Sanctum idem ipse commendat primum, maximumque miraculum quod exhibuit, ipse fuit, magnanimus in fide, longanimus in spe, prorsus in charitate, summus in humilitate, præcipuus in pietate. Et statim ante miraculorum narrationem in Compendium redigit mirabilem ejusdem Sancti vitam, ut ostendat eandem in numero miraculorum meritò primum locum obtinere.**

Nihilominus jure meritòque Sancta mater Ecclesia fidelium ductrix, & veritatis magistra ad canonizationem Sanctorum miracula requirit. Quia regulariter, & ut plurimum, nequit cognosci aliter Sanctitas, vel beatitudo canonizandorum, & examinata heroicitate virtutum, sunt veluti demonstrativæ probationes, quibus eadem heroicitas dignoscitur juxta illud D. Gregorii *homil. de ascensione: Miracula Sanctum non efficiunt, sed Sanctitatem demonstrant, & D. Bernardi serm. de S. Benedicto: Sanctitatem miracula probant, doctrina pietatem, vita justitiam.* Et colligitur ex sacra Scriptura 3. *Reg. 17.* ubi ex patrato prodigio Sareptæ mulier Eliæ sanctitatem agnovit sic dicens: *Nunc agnovi quod vir Dei es tu, & verbum Dei manet in ore tuo, cognitionem virtutis Christi. Sic enim ait: Scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.*

Quare cum miracula præter ordinem totius naturæ creata sint media necessaria in causa canonizationis, ut inquit August. de Ancona *de potest. Eccles. quest. 15. ar. 4. in resp. ad 3. arg. & Castellin. de dilat. canoniz. Sanct. p. 2. tit. de qualitat. test.* Ideoque D. Thom. 2. 2. *quest. 178. ar. 2. in conclus. dixerit, illa virtute divina fieri ad demonstrationem Sanctitatis alicujus, quem Deus hominibus vult proponere in exemplum virtutis, subdens, non fieri miracula, nisi à Sanctis, ad quorum Sanctitatem denunciandam fiunt, vel in eorum vita, vel post mortem. Et 2. 2. quest. 43. ar. 1. in corp. ait divinitus concedi homini miracula facere ad ostendendam præsentiam Dei in illo per gratiam Spiritus Sancti, idem comprobans in quodlibetis *art. ult. cujus autoritate Castellin. d. tr. tam. 9. 1. tit. de fin. multipl. miracul. quàm d. p. 2. loc. cit. asseruit, esse signa, quibus regulariter Deus pandit Ecclesiæ militanti veram, certam, & eminentem sanctitatem suorum famulorum, quos ille vult, servatis servandis, in exemplum, ac imitationem proponere ob heroicæ virtutes, quibus ipse Deus eos ditavit, ac decoravit, adeo, ut ex miraculorum legitima probatione magna ex parte pendeat iudicium Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ de Sanctitate vitæ, & eximii virtutibus, qui beatitatis, & canonizationis honore ab ea decorandi sunt in terris; utique circa eorum quidditatem, qualitatem, ac probationem magna præcautione, ac summa cum diligentia procedendum videtur, ut præunte Spiritus sancti lumine, certa, inde eminentis Sanctitatis attestatio colligi possit, & Romanus Pontifex, cujus interest & Beatos decernere, ac Sanctos canonizare, illam exploratè cognoscat juxta animadversionem Bannes *ad 2. 2. D. Thomæ quest. 1. ar. 10. dub. 7. in resp. ad 1. & 2. Castellin. d. p. 2. tit. Ratio diligentia miracul. aliorumque, quos congestit Contilor. de Canon. Sanct. cap. 19. n. 2.***

Cumque tripliciter contingat aliquid excedere potestatem universæ naturæ creatæ, miraculorum quoque tres gradus constituuntur cum D. Thoma *par. 1. q. 105. ar. 8.*

ar. 8. in corp. ac 2. sent. d. 18. quest. 2. ar. 3. D. Bonaventura in comp. theolog. verit. lib. 1. cap. 18. Gordio Romano, 2. sent. dist. 12. quest. 2. dub. 13. Malvetio de can. Sanct. dub. 3. Contilor. ord. tr. cap. 18. n. 7. & Castellin. d. par. 1. tit. de ed. Et. Ut scilicet primus gradus excedat facultatem naturæ, quoad ipsius facti substantiã, utpote quod Sol retrocedat, duo corpora simul sint, aut corpus humanum glorificetur per se, quæ nullo modo natura facere potest. Secundus, ut illam non excedat quantum ad id, quod fit, sed quantum ad id, in quo fit, veluti mortuorum suscitatio, cæcorum illuminatio, & similia, cum natura possit dare vitam, sed non mortuo; præbere visum, sed non cæco. Tertius, & infimus, ut quoties aliquod opus illam solummodo excedat, quoad modum, & ordinem faciendi, sicut contingit in sanationibus, cum aliquis subito per virtutem divinam sanatur à febre, nulla præcedente curatione, & consueto processu naturæ. Quam ob rem Zacch. in quest. medicoleg. lib. 4. tit. 1. quest. 2. n. 2. Miracula trifariam divisit in contra, supra, & præter naturam, exemplificans primum in extasi quoddam corpus in sublime tollitur, & in translatione montium de loco ad locum. Alterum in suscitatione mortui ad vitam, & illuminatione cæci à nativitate. Tertium si quis subito, & incontinenti ab aliquo morbo sanetur, nulla prævia humorum alteratione, & cõcoctione.

7 Verum non sunt indifferenter admittenda miracula cuiuslibet generis, nisi inter illa adsint aliqua primi generis, & ad minus duo, vel tria secundi generis concludenter probata, veluti suscitationis mortuorum, illuminationis cæcorum à nativitate, & similibus juxta perpetuam Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, patentem cuiuslibet legenti Bullas Canonizationum. Quod præ cæteris observat Castellin. de dilai. canoniz. Sanct. p. 1. pun. 2. corol. 4. ac pun. 2. in respons. ad 3. object. sub n. 3. ponderata in hoc insuper animadversione Pauli Zacch. quest. medicoleg. lib. 4. tit. 1. quest. 2. n. 11. Quoddam multò pluris æstimanda sunt miracula primæ classis, quàm secundæ, plurisque etiam secundæ, quàm tertiæ, adedum majorem, magisque indubitatam fidem facere possint duo miracula primæ classis, quàm quatuor secundæ, & hæc magis quàm duodecim tertiæ, cum in miraculis primæ classis nulla deceptio cadere possit, sicut in aliis, quæ non sunt supra vires omnes naturæ.

8 Miracula verò sanationum, quæ sunt tertiæ classis indigent maxima probatione, & exquisito examine, ut admittantur, cum possint fieri per naturam, & multoties provenire ex præcedenti applicatione remediorum naturalium, vel ex aliqua crisi, aut ex statu morbi vergentis in declinationem, ut inquit Angel. Rocch. de canon. Sanct. cap. 25. Castellin. d. resp. n. 4. & Gaspar. à Reyes Francus in Elyf. jucund. quest. camp. q. 24. n. 2. Quare Bartholom. Sybillan. in Specul. peregr. quest. dec. ad 3. cap. 8. q. 5. ante med. hoc à mortalibus incomprehensibile fatetur, cum difficillima in eis quandoque discretio sit, quæ non potest sufficienter haberi ex consideratione circumstantiarum loci, temporis, opportunitatis, modorum faciendi, qualitate factorum, & finis.

9 Sanatio autem ipsa omnino instantanea esse debet, nempe quoddam, invocato auxilio Servorum Dei, statim illa sequatur in ea perfectione, ad quam natura, vel ars medica, adhibitis etiam remediis eximiis, nullatenus valeat pervenire; non autem quoddam postea fiat cum aliquo temporis intervallo, sicut post Malvet. de can. Sanct. dub. 3. in fine dixit Contilor. ced. tr. cap. 17. n. 10. animadvertitque Castellin in cit. n. 4. & nos alibi.

10 Addito ex Gaspare à Reyes d. q. 24. n. 1. octo copulative requiri, ut in sanationibus divinæ potentie virtus ad intercessionem Sanctorum clarè dignoscatur. Primum, quoddam ægrorum sanitas non in corpore tantum, sed in anima quoque appareat. Secundum, ut morbus, vel impossibilis, vel difficillimus curatu sit. Tertium, ut ille sit gravis, utpote febris ardens, & maligna. Quoniam miracula sunt circa gravia, non circa levia. Quar-

tum, quoddam talis morbus non sit in ultima status parte, ut non multo post debeat naturaliter declinare. Quintum, ut sanitas subito, & incontinenti fiat. Sextum, ut ipsa sanatio sit perfecta, & absoluta, non manca, & concisa, adedum ut metastasis de uno morbo ad alium, & si levio-rem, minimè sit habenda pro miraculosa. Septimum, ut nulla evacuatio notatu digna præcedat; nam si post illam sanatio contingat, non erit dicenda miraculosa, sed in totum, vel ex parte naturalis. Octavum, ut sublato morbo non subsequatur recidiva. Quæ à Medicis, & aliis, inquit, observanda esse, ne in asserendis sanationibus pro miraculosis facilè decipiantur.

Quibus accedunt octo notabiles conditiones ex com- 11 muni Theologorum, ac Philosophorum placito requisitæ à Zacch. quest. medicoleg. lib. 4. tit. 1. q. 3. ad hoc, ut aliquis effectus miraculi nomen mereatur, qui propterea seq. quest. 4. num. 1. subdit, nullum effectum miraculosi nomen sortiri, eis deficientibus.

Prima quidem, ut clarè appareat, illum esse supra vi- 12 res naturæ: Quoniam de essentia miraculi est, ut illius vires exuperet. Non enim potest tale dici, quod per causas naturales fit, aut eo modo, quo per illas fieri posset.

Secunda, quoddam fiat sola virtute divina, non dæmonis 13 arte, seu aliter, quod Sybillanus loc. cit. incomprehensibile putat à mortalibus.

Tertia, quoddam non accidat ex vi verborum, sed ex ho- 14 minum merito.

Quarta, quoddam patens sit, non latens sensus humanos. 15

Quinta, ut sit ad corroboracionem fidei, in homi- 16 num salutem, ac Dei gloriam.

Sexta, quoddam ipse effectus in his, quæ naturaliter fieri 17 possunt, puta sanationibus, appareat incontinenti. Non enim miraculose sanati dicuntur ii, qui in extremis, & periculosis infirmitatibus natura morbum superante per concoctionem, & adæquacionem humorum sanantur eo modo, quo non poterat ab hominibus sperari, cum sanationes miraculose nulla prorsus intermedia concoctione fiant, sed in instanti, confestim, subito, statim, illicò, quibus vocibus utitur Sacra Scriptura ad miraculorum evidentiam ostendendam.

Septima, quoddam fiant sine dolore, licet ipse Zacchias 18 hanc præcisè non exigat, dummodo incontinenti morbus ipse recedat.

Octava, omnino necessaria, quoddam opus miraculosum 19 sit undequaque perfectum. Nec mortuus resuscitatus illicò remoriatur; cæcus, visu recepto, in cæcitatem rein- cidat. Et sic de cæteris, cum Deus operans miracula, illa efficiat undequaque perfecta. Unde infert, quoddam si ægro- tans ad præsentiam, adventum, vel tactum alicujus re- ligiosi viri, seu reliquiarum se à morbo recolligat, & sanitatem accepisse videatur, mox tamen in ægitudine rein- cidat, id maximè ejus fiducia in dictum virum, ac reliquias sancti adscribendum sit, non autem miraculo; Idedòque subdit q. 4. n. 1. quoddam deficientibus hisce con- ditionibus, nullus effectus miraculosi nomine decoran- dus est; atque istæ conditiones recuperatæ sanitatis, præ- cipue verò gravitas infirmitatis, oratio præcedens, & sanitas in instanti, maximè comprobant miraculum juxta illud Matth. 8. de leproso per Christum mundato; *confestim enim mundata est lepra ejus, & cap. 9. Act. Apost. mortuus ille continuo surrexit, ac pluribus aliis in locis S. Scripturæ adductis ab Archid. in cap. nec mi- rum 26. q. 5. n. 8. à Jacobo Castelan. de Canon q. 6. princip. & à Malvet. eod. tr. dub. 3. nu. 24. & 26. ac sæ- pius notarunt Auditores S. Romæ Romanæ in Canoniz- ationibus Sanctorum, præcipue in relat. 1. Canoniz. B. Theresia mirac. 2. in vi.*

Ponderando præsertim modum sperandi hujusmodi 20 miracula, nempe si per contactum manus, vel reliquia- rum Servorum Dei super infirmis instar miraculorum, quæ operatus est Christus per seipsum, & per manus suo- rum Apostolorum, sicut legitur Marc. 5. & tenens manum puellæ ait illi: *Puella tibi dico surge, & confestim surrexit.*

surrexit, & *Matth. d. cap. 8.* de leproso, quem Jesus extendens manum tetigit: & confestim sanatus est, & *Luc. 22.* & cum tetigisset auriculam ejus sanavit, cum, & *cap. 4.* Omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum, at ille singulis manus imponens curabat eos. Apostolis etiam, quando misit eos ad prædicandum Evangelium, modum, quo languores in signum evangelicæ veritatis curare debebant, designavit dicens. *Super egros manus imponenti, & bene habebunt, Marc. ult. & Act. 5.* dicitur: *Per manus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe, & cap. 3.* dicitur de Beato Petro, quod apprehensa manu ejus dextera elevavit eum, & protinus consolidata sunt bases ejus, & plania. Et hunc modum operandi miracula fuisse humanitati Christi communicatum, docet D. Chrysostomus *hom. 5. in Marc. & S. Cyrillus lib. 2. in Joann. cap. 4.* ubi de filio viduæ Nain loquens, ait, quod illum tetigit Christus, dicens: *Adolescens tibi dico surge, & concludit his verbis: non ergo verbo solo, ut diximus, semper, verum etiam tactu mortuos suscitavit, ut ostenderet suum quoque corpus divificare posse, quod in solo tactu suo corrupta redintegranitur.* Et super illud *Luc. 4.* *Singulis manus imponens,* ait idem Cyrillus: *Quamvis, ut Deus potuisset omnes verbo pellere morbos, tangit tamen eos ostendens propriam carnem efficacem esse ad præstanda remedia.*

- 21 Sanctis autem quamplurimis hoc donum fuisse communicatum, tradit D. Gregorius 2. *dialogor. cap. 4.* & ut docet D. Thomas *quest. 3. de malo ar. 3. & 2. 2. q. 83. ar. 1.* ille modus dicitur excellentior operandi miracula qui ad illa potestativè, seu tanquam instrumentum physicum concurrat. Cum ergo Deus per contactum manus servorum suorum miracula hæc perfecit, ostenditur illis suam virtutem communicasse, ita ut ipse ei per veram, & realem actionem contactus, tanquam instrumentum physicum cooperaretur. Unde quamvis istæ sanationes excedentes vires naturæ creatæ, quoad modum sint referendæ ad tertium genus miraculorum, tamen cum intra illud adsint diversi gradus, dicendum est aliquas mereri excellentiorem gradum contentorum in tertio.
- 22 Ac præsertim si non solum in istis sanationibus intervi-
rent tactus manuum Servorum Dei, sed etiam verba imperativa. Quis modus non est dissimilis modo, quo Christus, & Apostoli miracula operabantur, sicut de Socru Petri dicitur *Luc. 4. & Act. 9.* & ait illi Petrus: *Sanat te Dominus Jesus Christus, Surge & sterne tibi.* & statim surrexit, & apud *Matth. cap. 8.* de leproso, dicente, *Domine, si vis potes me mundare* (imperativè) & *Luc. 8.* de cæco, cui dixit Dominus: *Respice, & confestim vidit.* & *Jo. 4. & Luc. 7.* de eodem filio viduæ, cui dixit Christus: *Adolescens tibi dico, surge, & resedit qui erat mortuus, & cepit loqui.* & in resurrectione Lazari dixit Christus: *Lazare veni foras, & statim prodii, qui fuerat mortuus Jo. 11.* Et hic modus mereretur excellentiorem gradum inter miracula tertii generis.
- 23 Neque aliquid hujusmodi miraculis detraheret, si apposita manu, vel reliquia Servorum Dei, dolores ægro-
tantium creverint, & magnam anxietatem causaverint, ut notat Archid. *in d. cap. non mirum n. 9. 26. 9. 5.* quem sequitur Castellan. *de canoniz. d. 9. 6.* & patet *Matth. 9.* ibi: *Et exclamans, & multum discerpens exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus est, quidquid dicat Malvet. loc. alleg. dub. 3. n. 54.*
- 24 Inter miracula verò, ea, quæ post mortem fiunt, esse magis cetta, & indubitata Sanctitatis indicia, quàm miracula, quæ fiunt in vita, concors est Theologorum, & Canonitarum doctrina. In vita namque possunt aliquando fieri à peccatoribus modo aliàs explicato cum D. Thoma 2. 2. q. 178. ar. 2. post mortem verò nequeunt fieri vera miracula ad intercessionem, & per meritum illius, qui non sit in gratia constitutus. Ideo D. Gregorius *lib. 4. Dial. cap. 6.* ait: *Quemadmodum vita anima*

in corpore existentis cognoscitur per motum membrorum, ita quoque vita anima de corpore egrediens ex miraculis cognoscitur. Undè merito S. Mater Ecclesia ad effectum beatificationis, & canonizationis Sanctorum necessariò miracula, præsertim post mortem exigit: Quia ista vitæ Sanctitatem, & Deo gratam Sanctorum memoriam sine dubio testificantur. Sed quoniam, ut asserit D. August. *ser. 39. cap. 5.* *Non cessat Deus Sanctis suis attestare, & quomodo miracula sua debeat commendare, novit, novit agere, ut magnificetur, novit agere, ne vilescat,* egit Deus ne vilesceret servorum suorum memoria, illam post obitum innumeris, & quidem illustribus miraculis magnificando, quæ matura discussione examinanda sunt.

CONSULTATIO XXVII.

An testes desumpti ex processu, auctoritate ordinaria confecto, sint attendendi in causis Canonizationum Sanctorum?

NON videntur attendendi, quia in causis Canonizationum ejusmodi processus solam infervit loco denunciationi facti, quæ Summo Pontifici fieri debet antequam causa committatur, non autem vim probationis obtinet, reservatæ soli Romano Pontifici ex notatis per Hostiensem, ac cæteros Canonistas in *cap. 1. de reliq. & ven. Sancti.*

Nihilominus, licet Episcopi nequeant canonizare, cum ille actus sit reservatus soli Pontifici, possunt tamen informationes capere de sanctitate vitæ, moribus, & miraculis ejus, qui petitur beatificari, vel canonizari; quodque eorum processibus fides adhibita fuerit, & faciant plenissimam probationem, patet ex pluribus relationibus Rotæ, relatis à Contilor. *cap. 4. nu. 20. & 21.* addito in specie in relationibus Sanctorum Hiacynti, & Raymundi fidem præstitam fuisse processibus factis per Vicarios eorundem. Quod repetit Lezan. *conf. 1. n. 312.* Quin etiam idem Contilor. *loc. cit. n. 23.* asserit, hoc ipsum censuisse Sac. Congregationem Sacrorum Rituum die 7. Augusti 1596. & probasse Clementem VIII. ac propterea in causa canonizationis S. Didaci peractæ à Sixto V. habitum fuisse pro valido antiquum processum, Compluti factum auctoritate Archiepiscopi Toletani ante annos 170. circiter.

Idque dignè, atque justè, quando hujusmodi testes morte præventi non possunt repeti coram Judicibus Apostolicis. Quo casu, etiam de jure, non solum faciunt per se semiplenam probationem juxta theoreticam Bart. *in l. admonendi n. 45. ff. de jurejur.* quam probantur Jas. ibi n. 98. *cum seq. & in l. 2. n. 24. C. de eden.* Alex. *in l. sapè 63. nu. 71. post. med. ubi Bart. ff. de re jud. & conf. 156. nu. 7. vol. 2.* Imol. *in cap. fin. m. 7. de jurejur.* Felin. *in cap. Causam 11. n. 19. de testib. & in cap. Quamvis 25. n. 1. de sent. & re jud. cum utrobique notatis per Addentes, concludendo non esse ab hac opinione discedendum in consulendo, & judicando Marfil. *singul. 276. n. 8. & singul. 435. n. 1. Dec. conf. 42. n. 14. & conf. 109. n. 2. atque Aymon conf. 585. n. 7.**

Sed etiam plenissimam, quando depositio prædictorum testium judicialiter excepta fuit cum legitimo contradicatore, in quo casu plenè probant æquè, ac sententia lata in causa status, ad text. in *l. Ingennum 25. ubi Doctores ff. de stat. hom. & in l. 1. §. penul. in fin. ff. de lib. exhib. Glos. ult. in cap. Quamvis, ibique Felin. sub n. 9. de sent. & re jud. Alex. d. l. sapè n. 60. ff. de re jud. cum similibus. Etenim à pari procedunt sententia, acta, & probationes, Butt. *in d. cap. Causam n. 4. de testib. Alex. d. l. sapè n. 125. Gratian. discept. 869. n. 16. Achil. decis. 5. de judic. Gregor. XV. decis. 535. n. 9. Rot. decis. 271. sub n. 2. par. 1. rec. & coram Bichio in Britonien. fideicommissi 24. Maii 1641.**

CONSULTATIO XXVIII.

An, & quatenus mundatio à lepra miraculo sit adscribenda.

IN primis probandum est, quòd esset vera lepra, idest tumor totius corporis canerosus ex atra bile, venenata qualitate infecta, & in totum habitum corporis effusa, exortus multa symptomata inferens juxta illius descriptionem, relata à Joanne Jonstono in *Idea univ. med. pract. lib. 6. tit. 1. cap. 9. ar. un.* eam in quatuor species dividendo. Primam nomine Alopeciam, in qua rubedo est obscura, tumor faciei, rubor oculorum, & narium hæmorrhogia, quæ oritur à sanguine, cæterisque mitior est. Alteram Tyriam, ita nuncupatam à squamoso serpente tyro, quæ vere spoliolum exiit, in qua, orta à phlegmone Albedo, squammæ, & furfures inspicuntur. Tertiam Leoninam dictam à rugis frontis leonis, quæ oritur à bile, citissimè perveniens ad augmentum; ideoque in ea sunt puncturæ, mordicationes, & impetigines. Quartam denique appellatam Elephantiasim, reliquis majorem, & tardiore, quæ ortum ducit à melancholia, & nigredine turbata, nodis, ac stupore se prodit. Nam fortè potuit esse simplex effectus cutis, quales dicuntur maculæ infantium volaticæ à Jonstono *d. lib. 6. tit. 2. cap. 1. n. 4.* subdente, ad eorum præcautionem illinenda esse orificia aqua rosacea cum pauxillo croci. Præterquam quòd nec vera lepra hodie est morbus contagiosus, & incurabilis, prout illa, de qua sermo fit, *Levit. cap. 13.* sicut post Ronch. in *tr. de lepra*, & alios, quos refert, observat Gaspar à Reyes in *cam. Elys. quest. 60. sub n. 11.* ut facillè poterit remediis naturalibus sanari. Quod miraculi essentiam funditus destruit.

At verò cum ab Elephantiasim, quæ corrumpit formam, figuram, & membrorum compositionem, ac demum continuum solvit, squamulas piscium instar emittit, & proveniens à melancholica materia per totum corpus conspergitur; unde hujusmodi lepra caper totius corporis nuncupatur à Bernardo Gordano in opere *lilium medicina* inscripto *par. 1. cap. 22.* Eustach. *Rud. lib. 1. de affect. extr. corp. cap. 14.* Sennert. *medic. pract. lib. 5. p. c. 30.* Zaccuto *lib. 6. de medic. Princip. hist. paraphr. 1. §. utilissima*, qui inter signa Elephantiasim recenset ulcera fœtida, & insanabilia, cum, inquam, ab elephantiasim contigerit curatio in instanti, illud miraculum esse instar illius, quod narratur *Matth. cap. 8. Marc. cap. 1. & Luc. cap. 5.* pro certo statuendum est.

Et dato, non autem concessò, quòd lepra hodie non dicatur morbus contagiosus, & incurabilis, possitque curari, adhuc miraculum ratione instantaneitatis erit renunciandum. Natura enim non potest in instanti operari tam mirabilem curationem, neque in illo temporis momento arte humana, etiam validissimis artis mediis curari nequit, sed longo temporis intervallo, etiam ratione ulcerum. Quia non possunt illicò, & repentè, vel spatio unius diei ad sanitatem perducì, sicque necessariò miraculum concurrere fatendum est. Quia ulcera nunquam curantur, nisi prius abstergantur, & à sordibus purificentur, exsiccentur, & ad citatricem perducantur, ut ex Hippocr. *lib. de ulcer.* Quæ omnia licèt à natura fieri possint, debito tamen tempore fieri debent; Idedque ratione modi, quo hujusmodi curatio succedit, semper pro miraculo habenda est, saltem inter miracula tertii ordinis adscribendo, si est curatio difficilis, qualis est incipientis, secundi verò ordinis si est curatio confirmatæ, quia non est incurabilis, ut ex dicto Jonstono *loc. cit. §. causa.*

CONSULTATIO XXIX.

An miracula fieri possint, etiam in rebus irrationalibus? ubi de dominatione Sanctorum in universos animantes?

Affirmativè, veluti si aves canentes ad imperium hominis sileant, vel quòd congregentur, & canant, vel quòd pisces extra fluvium, vel mare, caput erigant, ut obediant, vel quòd figuræ factæ ex ligno, lapide, auro, vel argento, aliave materia moveantur, vel ambulent, ceu legitur de duobus Angelis ligneis, qui, jubente B. Jacobo à Marchia, incensum Domino offerebant, vel quòd lapides moveantur de uno in alium locum, prout similiter legitur evenisse ad preces S. Benedicti, & hujusmodi alia relata à Panvino in *relat. S. Bonaventuræ par. 2. q. 6. in fin.* & de consolidatione aquarum, ut hominem saper ea deambularem sustineant, quemadmodum proditur de S. Francisco Paulano; de S. Hiacyntho, qui expanso super undas pallio, sicco vestigio ambulavit, sociosque secum traducens; de S. Raymundo, qui pallium extendens supra mare, & accepto baculo, quem manu gestabat signo Crucis se muniens, super illud ascendit, & è portu de Salla Majoricarum Barcinonam transferavit. Sic etiam super aquas fluminis, quòd Ula dicitur, gradiuntur præcisa capita gerentes, S. Frontosius, & socii martyres. Nazarium, & Cellum super undas etiam ambulasse cum in mare projecti essent, refert Marulus *lib. 3. & 4.* Gloriosa Charitine anno 308. lapide collo ejus alligato demersa in profundum maris, & per aquas, tanquam per terram solidam incedens ad littus pervenit, *Sur. 5. Octobris.* Quinns martyr, Prudentio, & Eusebio, in *Chron. auctoribus* anno 314. alligatus ad saxum, demersusque in flumen, enatavit, & placidè super aquas ambulavit; sustentibus saxum, ferentibusque undis. Sub pedibus Bessarionis Abbatis aqua solidata legitur in *vita Patrum lib. 6. libel. 2. n. 2.* Beata quoque Ovinga, sive Christiana virgo in Etruria fugit per fluvium siccis pedibus, ne nubere cogatur. Et Apollinaris Abbas Casinentis fluvium Livim sicco vestigio superavit.

Hoc autem Imperium in creaturas ratione carentes esse Sanctitatis signum dicit Panvin. in *d. relat. S. Bonaventuræ par. 2. q. 6.* & sequitur Contilor. *cap. 14. n. 13.* calumque veluti memoria dignum narrat D. Ambrosius *lib. 3. de virg. cap. 10.* dicens: *Frequens sermo est cum plurima ranarum murmura religiose auribus plebis obstreperent, Sacerdotem Dei præcepisse, ut conticerent, ac reverentiam deserrent sacra orationi, tunc subito circumfusus strepitus quiescisse, & de D. Joanne à Capistrano, dum Tyburi prædicaret, quòd imperavit silentium cicadis, quæ illicò strepere desierint, donec absoluta, prædicatione, cantandi licentiam concessit, asserunt Fara, Varil. & Sedul. in *ejus vit. cap. 6.**

Præcipuè, quia id genus miraculorum, quibus Deus aliquos decoravit Sanctos, jam ab Ecclesia approbatum est, & in eorum Vitis recitantur, nempe præclarum illud factum S. Antonii de Padua; quando pisces convocavit ad audiendum Dei Verbum, & ipsi voci ejus obedientes capitibus extra aquam elevatis, sermoni interfuerunt. Et illud S. Blasii Episcopi, quod canitur in lectionibus ipsius festivitatis. Feræ sylvestres ad eum confluebant, nec prius inde abibant, quàm accepta ab ipso benedictione. Recordare vitæ insignis Eliæ, & corvorum ministerii, qui manè quidem panem, vespere autem ei carnem perpetuò afferebant. Similiter, & eorum, quæ in Vita Pauli primi Eremitæ referuntur, licèt soleant talia ista Sanctorum miracula novatores hæretici exhibere. Et hoc est, ut D. Augustinus ait *lib. 21. de civit. Dei cap. 3.* eorum tota ratio, ut quod experti non sunt, nequam esse posse arbitrentur. Et ignorare videntur Sanctis viris à Deo non rarè restitutum dominium in bestias ante peccatum primo parenti concessum. Vide Venerabilem Bedam in *Hexamer. Philonem Judæum lib. de præm. & pæn.* Magnus Antonius etiam bestiis, imperavit, ne parvulam messem suam læderent, ut Auctor est Athanasius in *vit. cap. 25.* Pachomium verò, ut in vita ejus *cap. 19.* legitur, Crocodilorum ministerio fluvium transeuntem, qui cum cum summa subjectione portabant, exponentes

ad locum quocunque præcepisset. Simeon quoque præcepit, ut refert Theodoretus in Philotheo *cap. 6.* duobus leonibus iussit, ut hospites ducerent. Miraris? Et rationem quæris? At nos qui sumus, qui arcanorum Dei operum rationem accuratam postulamus, ut nisi eorum se nobis causa statim offerat, quantumvis præclara, Dei opera fugillemus? Verum ego abs te quæro, quo modo Heliam corvus in solitudine paverit? *3. Reg. 17.* Quomodo leones efferati fame, à Daniele devorando abstinerint? *Daniel 15.* Quomodo leo, qui Prophetam occiderat, cadaveri, atque aded asino eius pepercerit, & occisi Prophetæ, donec sepeliretur, custos factus sit? *3. Reg. 13.* An forte de solo Christo, aut Apostolis scriptum putamus: *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem?* An solis Apostolis dictum: *Si credideritis, diceatis huic monti, transi hinc, & transibit?* Cujusmodi miraculum Gregorius Romanus *dial. lib. 1. cap. 7.* de monacho sui sæculi, qui oratione rupem loco moveret, & Gregorius Nyssenus de Gregorio Neocæsariensi, referunt in ejus vita.

Novimus enim Deum homini in bestias, in volucres, in pisces potestatem dedisse. Quæ licet aut sublata, aut valde nostris peccatis avulsa sit, cur quod peccatum amiserit, summa Sanctorum hominum innocentia non posset, Deo indulgente, recuperare? Rufinus certe *lib. 2. cap. 4.* & Palladius in *histor. Lausiac. in vit. Macar.* referunt, hyænam aliquando catulum cæcum ad Macarii cellulam dedulisse, cui mox ille, oratione facta, visum dedit. Quod Palladius, Macario familiaris, à Paphnucio Macarii discipulo, se accepisse dicit. & Rufinus inter cætera Macarii, & aliorum Eremitarum miracula ad fidem rei his verbis refert *Eccles. hist. lib. 11. cap. 4.* *Qua præsens vidi loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Sed ego jam Athanasium. & post eum Hieronymum potissimum propono, qui in *vit. Antonii* post Athanasium scribit, Antonium in abditissima solitudine pomarium suis manibus, laboreque sibi comparasse, arbutulis confitum, & holeribus virens, quod cum anagrorum grex aliquando vastaret, Antonius unum è ductoribus eorum stare iussit, baculoque tundens latera: *quare inquit, comedistis, quod non seminastis?* Ex exinde, acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, nunquam eos ne arbutulam, nec holera contigisse. Hieronymus præterea tradit in vita Pauli, mortuo jam Paulo in solitudine duos leones ad Antonium venisse, & adulantibus caudis circa pedes ejus accubuisse, & cum farculam non haberet, quo terram foderet, ad demortui corporis sepulchrum eosdem leones pedibus terram egressisse, & unius hominis capacem locum effodisse. Tradit item Athanasius in *vita Paul.* habitasse Antonium in solitudine in deserto Castello, pleno venenatorum animalium, statimque ad ejus adventum, ingentem turbam serpentum, quasi persecutionem passam, profugisse. Tradit & Hieronymus ad Hilarionem, Camelum enormis magnitudinis, qui jam multos obriverat, per triginta, & eò amplius viros solidissimis funibus distentum, cum clamore adductum, statim corruisse, submissumque caput terræ coæquasse, mirantibus cunctis, qui aderant post tantam ferociam, tantam subito mansuetudinem. Et ne dicatur, quod in Paulo Hieronymus nihil serid narrat, Gelasius Papa inter vitas Pattum hanc historiam ex Hieronymi auctoritate non joco, sed serid posuit, *tom. 1. Concil. dist. 15. can. Sancta.* Clara est historia de Maria Ægyptiaca, quod leones illi sepeliendæ inservierint. Quod Paulus sexaginta in solitudine annos transegerit, quibus nullo pane pastus sit, nisi eo, quem corvus illi quotidie suppeditavit. Quod eadem Maria sine navigio, aut natatione Jordanem, quasi volucrem siccis vestigiis transierit. Similia de Amnone Sancto monacho ad Lycum fluvium, refert Athanasius. Ecquid verò miri, si Jordanis tale iter Sanctissimæ mulieri præbuerit, ut immensi undarum montes repente obrigerint, cum populo Israelitico, quamvis rebeli, & duræ cervicis, siccum olim

alveum reliquerit, quem pedibus severè calcaret? Credimus, & id quoque verum, quod refert Evagrius *lib. 4. c. 7.* de Zosimo sui sæculi monacho, cujus asinum in itinere leo invaserat, & occiderat. Leoni enim onus, quod alinus portaverat imposuit. Quod ille deposita feritate, adulantique cauda suscepta, leonemque ille secum toto postea itinere ad Cæsareæ usque portas duxit. *Magnum ea in re,* inquit Evagrius, *divinae potentie argumentum Zosimus ostendit, quodque omnia nobis inservirent, & parerent, si ad divinam voluntatem vitam nostram institueremus, neque divinitus nobis infusam gratiam corrumpere, & deformaremus.* Alia plura occurrunt passim in Sanctorum historiis, ut proinde fabulæ loco habeam, quod de Augusto nugatur Suetonius *cap. 94.* dum ait: *cum primum fari cepisset in avito suburbano obstrepentes fortè ranas silere iussu, atque ex eo negantur ibi rana coaxare.*

Homo igitur factus est, ut dominaretur, & præset piscibus maris, volatilibus Cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram. Tenuit hæc Dominatio dum vixit, ac regnavit Innocentia, postquam autem velum innocentie Adam exiit, non amplius animantes exhibuerunt obsequii reverentiam. Multi tamen viri Sancti in Paradiso Ecclesie, seu Religionis rursus Divinæ Gratiæ chlamyde regia ex Dei beneficio induti, ad antiquam illam gloriam dominationis asqualiter pervenerunt, eisque idè obtemperaverunt sæpè numero quævis animantes, seu compotes, seu expertes mansuetudinis, eæ demum fuerint.

Novus Adam Christus Dominus innocentie, sanctimonieque fons, & origo vix in Bethleemica rupe erat natus cum *ecce cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui,* nempe parvuli membra foverunt ambo halitu pectoris, & veluti quodam amore.

Abbas Joannes à moderatore suo iussus lænam loco vincire, ac de saltu adducere, paruit miraculo obedientie, Cassianus. S. Simeon junior Stylitæ pardum adducit. Sed quanta fuit auctoritas S. Epiphaniæ Episcopi Constantiæ: Is ad leonem se contulit, cum is prædonem ageret in propinqua sylva monasterio terrori esset, viatoribus passim necem inferret. Quia verò causam ejus non repetit, pro imperio evocavit, & leo adfuit statim, atque in conspectu viri Dei, quasi non ferens majestatem, momentò exanimatus est, jacuitque humi cadaver ejus. *Evagr. lib. 6. cap. 22.* & *Sur. in Maio.* Sanctus Sola Abbas cum obviam habuisset lupum immanem, a fello suo, cui tum infidebat, mandavit in nomine Jesu Christi, ut eum adoriretur, ac neci daret, nec mora, a fello lupum calcibus allisis, morsibusque statim enectum humi prostravit, *Sur. in Decembri.* Lupum alium, &c.

Alius tamen S. Franciscus Tudertinæ Civitatis magnoperè incommodantem, veluti admonitione religiosa, mitissimum, ac planè innoxium reddidit. Nam ei commemorans damna, quæ intulerat, horritus est, dedisceret feritatem, & re ipsa in posterum ita vixit, ut nemori valedicens, Civitatem colerit. Ubi per compita ei alimenta, quandiu superstes fuit, tanquam catulo, pueri præbuerunt. S. Bonaventura in *ejus vita.*

Sæpè numero etiam pro sui corporis custodia Sancti viri feras habuerunt. Sic B. Sylvester Abbas lupo usus, est, fidissimo excubitore cellulæ suæ adversus injurias quascunque ferarum aliarum, *Sur. in Novembri.* At S. Joannes, cognomento Silentarius, cum amans solitudinis, ab ea nolisset avelli, tamen ei suaderetur, ut in civitatem aliquam munitam se reciperet, dum infestis populationibus Alamandarum Saracenorum Rex Palestinam incursaret, meruit, ut Deus, quem adiutorium suum posuerat, leonem ei dederit excubitorem, defensorumque, qui propullaret pericula, & ab accessu arceret agmina Barbarorum. *Baron. ad ann. Christ. 509.* Quinimò interdum feræ ipsæ, quasi agmine factæ, auxiliares venerunt. Nempè dum Franciscus Urbini Dux, vi belli, atque armorum recepta ditione sua, qua exutus fuerat à Leone Decimo Pontifice, cum infesto exercitu

exercitu per agrum Picenum excurrerent, prædam quam religionis studiosior miles ejus, deliberaverat S. Ædis Lauretanæ opes deprædari. Quo circa missi antecursores fuerunt, qui viam explorarent. Sed hi ex parte obviam habuerunt gregem immanium luporum ex propinquo nemore, qui cum aliquos laniallent, fugæ necessitatem aliis dederunt. Turfellin. *in hist. Laur.*

Libet insuper commemorare obsequia ferarum jure privata etiam, & ad omnem Regni domestici usum. Quis crederet, custodem ovium agere potuisse, aut lupum, aut ursum, qui ovium earumdem tamen solent perniciet esse? Lupus quadam die Præmonstratensium oves, sicuti jussus fuerat, in pascuis custodierat, & inde ad stabulum, cum jam advesperasceret, reducerat, singulatq; intrare ostium coegerat. Ostio dein clauso, insticit passando, ut pro custodia obita mercedem aliquam acciperet, & tum S. Norbertus jussit panem adferri, qua ille stipe contentus pro labore diurno, ad sylvam remeavit. Surd. *in Junio.* At S. Florentio ursus erat ordinarius ovium custos ductare nimirum solitus ad pascua, & ad ovile hora præscripta reducere. *Injung. batur urso cura pastoris*, inquit S. Gregorius Papa *lib. 3. dialog. c. 15. & quas emanducare consueverat, pascebat oves, bestia jejuna. Cum vir Domini jejunare volebat ad Nonam, præcipiebat urso, eadem hora cum ovibus reverti, cum verò nolisset, ad Sextam. In omnibus itaq; mandatis Viri Dei obtemperabat ursus, ut neque ad Sextam jussus venire, rediret ad Nonam, neq; ad Nonam jussus venire, rediret ad Sextam.* Egrè aut vix aliquis rationis compos ita exactè servierit, sicut hic Ursus verna omnium horarum.

Aliquando ursi etiam equi sarcinarii obiverunt vices, eaque pœna damnum illatum compensarunt. Peregrinationem Romanam susceperat S. Humbertus cum S. Amado, quæ celebris fuit, vel ideo, quia cum Ursus immanis equum vorasset, qui sarcinulas eorum baiulaverat, S. Humbertus, *Tu*, inquit, *subsidiu itineris, quod nobis dederat misericors Deus, sustulisti, oportet itaque, ut loco ejus onera subeas, & Roman usq; pro jumento si cui necem intulisti.* Igitur mansuescere illic fera, tametsi adhuc cruore maderet, suscipere onus sarcinularum, & procedere, aut morari quoties contingeret in via, Sanctos peregrinos aut progredi, aut herere. Sur. *in Septembri.* Obsequium verò idem ursus alius præstitit S. Corbiniano Episcopo Frisingensi; dum is perinde Romam peregrinaretur. Surd. *in eod. mense.*

De Leone Zofimi supra dictum est.

Leonem alium S. Quiriacus anachoreta in solitudine, veluti famulum habuit, eiq; custodiam olerum adversus feras demandavit. Paruit verò cibum horis constitutis de manu ejus sumere solitus, & mox ad hortali tutelam remeare. Sur. *in Septembri.* Inservivit perinde leo familiarissimè S. Sabæ Abbati in Palæstina, custos agri erat, alellum etiam ad pascua, ad fontem ducebat, quando aberat monachus curator ejus. Sed quia hic incontinentia se inquinavit, cessavit leo ab obsequio, & Monachi asellum devoravit. Adèd manifesta res est, in feras solam innocentiam, sanctimoniamque dominari. Sur. *in Decembri.* Ideo S. Columbanus in eremo feras quascunque accersere, dum per nemora deambulare solitus semper fuit, easque manu blandiens attrahere atque hæc illi, sicut catuli solent, videbantur adulari Sur. *in Novembri.*

Par fuit quoque ferarum observantia erga Sanctos viros mortuos; custodierunt enim frequenter eorum exuvias, & ab injuria eas vindicarunt. Quo pacto S. Victoris Mauri martyris corpus, feris projectum, dies omnino sex inviolatum servarunt bestia duæ, altera ad caput ejus, & ad pedes altera ex adverso assidentes. Cum verò advenit S. Marinus Episcopus, ut illi tumulum daret, cesserunt loco, non tamen penitus recesserunt, hæseruntque, donec justa persolverent. Sur. *in Maio.* Honorificentius adhuc leones quatuor fuerunt custodes corporis S. Pelagiæ Tarlensis virginis, & martyris, ejus nimirum, quæ pudicitia, ac martyrio postputaverat nuptias cum Impe-

ratoris filio. Sed & obviam processerunt venerabundi S. Clinoni Episcopo, quando is admonitu Dei ad locum venit, ubi jacebat inhumatum corpus ejusdem S. Pelagiæ, siquidem in fide christiana eam instruxerat, & in propinquo montis clivo, non sepelivit modò, sed marmoreum insuper sacellum ei dedicavit Sur. *in Maio.* Molofsi totidem corpus S. Alexandri martyris, qui, imperante Maximiano passus est, ex flumine ad ripam retraxerunt lambentesque officiosissimè, assederunt ei, donec illuc mater adveniret. Tum duo ex ipsis obvii occurrerunt, adhærentesque lateri, ad filium deduxerunt, quem alii, duo custodiebant; sed lambere desierunt, ut in hæc officia matri erga filium sua exserere oscula liceret. Sur. *in Maio.* Leones duo parant sepulturam S. Paulo Eremitæ. *Brev. Rom. in Ian. & nos supra.* In quo genere adhuc mirabilius videtur id quod accidit Ravennæ ante celeberrimum illud Templum SS. Apostolorum Petri, & Pauli, quod olim fuerat Capitolium Jovis, habueratque aras trecentas. Venerat eò vir solitarius ex Ægypti eremo, utpotè qui didicerat cæli admonitu, imaginem Christo Domino simillimam ibi esse, desiderio enim magno tenebatur intændi veros Christi vultus, antequam è vivis excederet. Adduxerat porrò, viæ comites leones duos, qui cum feritatem omnem exuissent, spectaculo, magis quam terrore vulgo erant. Vix Sacratissimam eam iconem præforibus Basilicæ est conspicatus, cum procubuit, ut eam de genu veneraretur, & statim perfusus jucundissima voluptate ibidem sanctissimè obiit. Tum leones duo, asseclæ atque alumni ejus ultima obsequia persoluturi falculis egerere humum ubi sepeliretur, nec temperare à mœnore, ac demum rugientes cum fremitu etiam ipsi non ita multò post ibi expirarunt. Populus hæc admirans, ut rei fama, & recordatio conservaretur, feras eadem sepelivit juxta tumulum ejus. Hier. 1. 3. *hist. Raven.*

Possem æquè multa, & plura, etiam de avibus Cæli, & quædam insuper de piscibus maris commemorare, nisi ad alia festinaret calamus. Erit occasio iterum; jam ne de iis silere penitus videar, refero unam, aut alteram quàm brevissimè. Cum projectum esset S. Vincentii Martyris corpus inhumatum, corvus tum à volucris aliis, tum à lupis etiam unguibus rostris, alis, illud fide optima tutatus est. *Brev. Rom. in Ian.* Mirabilis est aquilas corpus S. Stanislai Episcopi Cracoviensis, & inclyti martyris, membratim concisum, & per agros dispersum, à feris defendere studuisse, donec tumulo mandaretur. Etiam divino instinctu didicerunt prædam divisam, & æquiparantam venerari, quam prius conluverant esurire, *Brev. Rom. in Maio.* Aquila item obsequio gratiore, instar umbraculi fuit S. Medardo puero innocentissimis moribus, qui postea fuit Episcopus Noviomensis. Siquidem dum undique ubertim plueret, ab ea imbrium diffusionem immunem servavit Aquila super ipsum in aere librata, ut ne guttula quidem ejus fuerit irroratus. Sur. *in Junio.* S. Franciscus cum sodali suo perlegens horas canonicas impediatur importuno avium garritu quæ circum obstrepere volitabant, silentium itaque imperavit, & illæ confestim oris plectro canere desierunt, steteruntque, ne vel solo alarum agmine sonitum eierent. Postea vir Sanctus, cum immolasset Deo Sacrificium laudis potestatem fecit, ut denuò canerent, & conditorem suum etiam ipsæ laudarent; tum verò illæ argutulæ suo rursus concentu sylvam omnem exhilararunt. Adèd præcipua res est, Innocentiam dominari piscibus maris, volatilibus Cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

Hoc autem miraculum adscribendum puto inter miracula primi generis, cum sit contra naturam creatam, quòd feræ cæteræque animantes, deposita feritate, fiant rationabiles in obsequium Servorum Dei, illisque obediunt, interviantque in eis, & cum eis circumstantiis superius relatis.

Quod verò ad arbores, & plantas non est insolens 19

Deum frondium, ac florum miraculis capita suorum Servorum ornasse, ac honorasse. Peculiariter enim Deus, volens sibi uni adscribi Aaronis electionem, ut obtrectandi finem facerent Israelitæ, Moyli mandavit, peteret virgas duodeenas inscriptas nomine Principum, qui erant capita Tribuum, nomen autem Aaronis scriberetur in virga Tribus Levi, adderet verò iis virgam aliam communem, quæ cunctas seorsum familias contineret. Has omnes virgas deinde Deus in tabernaculo fœderis iussit collocari, & postero die sola virga Aaronis reperta est virens, ac florens, imò frugifera etiam, & amygdalis referata, cum arelcerent alæ, nulloque, aut floris gaudio, aut fructus penu viderentur exhilarari. Ita Deus Aaronis electionem confirmavit, &, ut miraculi fama jugis esset, iussit eam etiam ita floridam, ita frugiferam intra testimonii tabernaculum in annos consequentes custodiri.

16 E spinis, quæ Sacrosanctum Christi Domini caput in ejus passione coronarunt, aliquæ nunc supersunt, quæ quotannis feria sexta majoris hebdomadæ virent, ac florent, & ex quibus insudat quidam sanguineus humor; uti eo rore cæli aliquando fuerunt irrigatæ. Earum una est in Umbriæ Oppido inter Perusiam, & Augubium, quod Montone vulgò appellatur. Hæc quotannis feria sexta hebdomadæ majoris ab hora sexta usque ad horam nonam semper floret. Spectarunt viri gravissimi, & Bozius id fide publica sibi constare affirmavit.

17 Altera Spina ejusdem ferti Christi Domini est in Sannio, & eo die pariter illius cuspis protuberat, atque efflorescit,

18 Spina, quæ est Barii non floret ea quidem, sed rubescit pariter sexta feria majoris hebdomadæ. Id verò in spina, quæ est tum Canosæ, tum Anversæ oppido, ac civitate Regni Neapolitani, contigit solùm, si ea sexta feria incidat in Martii diem vigesimum quintum, quo die multi putant filium Dei, & genitum de Virgine, & Cruce peremptum esse.

19 In Urbe orientalis Calabriae Policastro habetur alia item spina ejusdem coronæ, accinctusque intra reliquiarum thecam cuspide deorsum inversa, ex qua pendet guttula cruoris teres, & movetur, atque agitur, quasi recens flueret ex capite jam consauciato. A cunctis verò spectari potest, cum ipso die Virginis Deiparæ in Cælum assumptæ palam ostendi consuevit.

20 Virgæ duæ, hoc est, ut alii interpretantur, scipiones duo viatorii S. Gummari, & Sancti Rumoldi Confessorum in loco, in quo ii convenerunt, ut se mutuis, ac piis colloquiis recrearent, dum solo infingerentur in digressu flores, & folia tulerunt. Surius in *Vita S. Gummari in Octobri*.

21 Scita est historia pali arefacti, quem religiosus vir, à Præsule iussus, unius anni spatio irrigare in spem floris, & frugis virentem, reddidit florentem, atque frugiferum, & eo Deus ostento declaravit, à Religiosis viris nunquam Prælato inutiliter obtemperari. Cassianus.

22 Qua nocte S. Theresia virgo ad superos migravit, arbor arida, cellulæ ipsius propinqua, statim floruit, *Brev. Rom. in Octobri*.

23 Multò ante idem evenerat in Brabantia, quo die S. Gudula virgo sepulta est. Etenim populus arbor, & si bruma antecesserat, atq; hieme erat, illicò frondescere cœpit, & ramorum virentium jucunditate ver quodammodo præferre. Surius in *Januario*. Sed & in translatione reliquiarum ejus ad Sedes alias distitas leucis denis, translata eadem arbor, nihil passâ est detrimenti, mansitque imò in ea pristina viriditas.

24 L' hora urbs est Germaniæ ad Manum sita inter Francofurtum, atque Herbipolim juxta eam urbem in loco, ubi aliquando vixit S. Gertrudis virgo ex prosapia Regum Francorum, est monasterium S. Benedicti, nomine Neustadium, id quo, quia S. Gertrudis consueverat, dum appeteret brumæ tempus, surculos pomorum sua manu inferere, intra hortulum ob divinæ Incarnationis venera-

tionem, (inserta enim divinitati nostra humanitas fuit, quando Verbum caro factum est, & habitavit in nobis,) ex eodem tempore continuata semper propago est hujusmodi arbutularum.

Sed & propè ante dictam Urbem ipsa nocte divinum Natalium, dum omnia ex hieme, ac gelu inarescunt, arbutulæ aliquæ, videlicet ex earum numero referatæ pomis inveniuntur colore, ac sapore haud absimili pomis, quæ prodaci solent tempore suo. Discrimen est tantummodo, quod secta ea poma, nullum seminis indicium faciunt. Porrò eæ arbores iussu ab Archiepiscopo Moguntino, juxta nostrum Calendarii usum esse frugiferæ, paruerunt, ac tempus immutarunt admitandæ istius fœcunditatis.

Bruxellis Urbe nobilissima Brabantia arbor est, quæ toto anno arida, ac veluti emortua, ipso die Nativitatis Domini virere, ac vigere incipit, & gaudia frondium, florumque præferat usq; ad purificationem Deiparæ Virginis, deinceps verò sensim inarescit. Vocatur flos Hierico, atq; hæc arbor etiam juxta emendationem Calendarii quotannis renovat suam frondium, & florum hilaritatem.

Non procul Bethlemio adhuc viret Terebinthus, quam appellant Beatæ Virginis, quoniam cum puerulo Jesu recepti ejus umbra nonnunquam insueverat, ut propterea sit ei honor ab adeuntibus Palæstinis juxta & Europæis; sed & visa est aliquoties arbor eadem diei Sabbati ardere incombusta, quemadmodum olim rubus Moylis, Euseb. Nicemb. *de mirac. natur. c. 35*.

In Lugani Valle diocesis Comensis nux prægrandis nomen habet S. Joannis Baptistæ propterea quod, & si est in agro, ubi nuces arbores complures virent, & sunt frugiferæ tempore suo, illa singulariter solùm ipsa nocte Nativitatis S. Joannis Baptistæ frondibus investitur, nec profert modò fructus suos, sed ad maturitatem quoque omnino perducit.

In Apuliae Urbe Tranco, vel extra illam, ubi condita ossa S. Stephani Papæ aliquandiu fuerunt, festo ejus die innascuntur flores suavissimi odoris, & qui vim cœlestem habent ad ægrotudines pellendas, nec alibi, aut alio die tam fragrantia, tam salubria germina aut spectantur, aut leguntur.

Arbores tres ante aram consistunt, in qua sunt sacra lipsana divæ Eulaliæ virginis, & martyris, anniversario die martyrii ejus penitus virent, ac florent, jam antea, quippe Decembri mense nuda frondibus, & floribus ramalia, sterili inarescere hieme videantur. Gregor. Turonens. *lib. 1. de glor. mar. cap. 91. & Surius in Decembri*.

Sancta Brigitta, virgo illa, quæ cum ad nuptias expetitur à plurimis, impetravit à Deo vitium in formæ suæ venustate orbata oculo, tantum ided, ne plus nimio aliis placeret, & si postea oculus est ei restitutus, postquam velo sacro ritè fuit initiata. Hæc, inquam, Virgo procumbens in preces, uti consueverat aliquando, manu attingit pedem altaris ligneum, & is virefcere illicò cœpit, itaq; semper mansit sine caria, aut tabe.

Inter alia S. Columbani signa, admirabile illud videtur, pisi legumina spontè nasci per eas rupes, quas ipse olim frequentavit. Germinant verò nonnunquam è scissuris petrarum, quibus neque humus, neque humor suppetere videtur sed & vicissitudine quadam herbescunt, & ubi proveniunt uno anno, ibi proximo anno semper desiderantur, ne videlicet ex relicto ibi semine oriri credatur id, quod oritur duntaxat ex virtute, ac merito S. Columbani.

In Sublaci specu, ubi moratus est S. Benedictus Monachorum in Occidente Institutor, & legislator, præter alia Sanctitatis ejus ornamenta, adhuc spinæ illæ supersunt in quas se nudum injecit, ac volutavit, ut ex corpore suo virgineo stimulum expungeret libidinis, & continentia. Eas aliquantò post S. Franciscus Seraphicus religionis ergo specum invisens in rosas inseruit, hodieque culturam præferunt, retinentque duntaxat auctore Deo. Frondes rosæ ipsæ, atque expressa ex his aqua rosacea sunt

sunt usui magno ad ægros in morbis juvandos. Sed illud mirum omnino videtur frondescere illa rosarum germina perpetuo, vel dum hyeme ibi omnia inhorrescunt, & si arent penitus ramalia in virgultis aliis, uti regio, ibi acri gelu hyemali tempore urgetur. Experti etiam sunt, an transferri, & censuræ alibi vigere possint, nec succedat, quia in eo duntaxat solo germinant, quod S. Benedictus sui cruoris rore studio castitatis irrigavit.

34 In Hispania apud Urbem Arcitanam die martyrii sancti Torquati discipuli S. Jacobi Apostoli, florebat oliva, ut tradit Ado in *Martyrol. die 15. Maii*. Et Cordubæ juxta sepulchrum Sanctorum martyrum Asciecli, & Victorii quinto decimo Kalendas Decembris, quo die martyrium passi sunt, ob commendationem eorum pretiosæ mortis, rosæ divinitus ortæ colligebantur, Uluardus. Ado, & Æquilinus in *suis martyrologiis*.

35 Contra, virentes interdum arbores sancti viri fronde, ac vita omni exuerunt. Ita nimirum Christus Dominus ficulneam arefecit. Ita S. Eligius Episcopus Noviomensis, cum in itinere fessus de via in coloni agrum divertisset, quoniam ibi ejus asseclæ nuces juglandes aliquot excusserant ex arbore, herum ejusdem agri appellatum humanius hortatus est à querimoniis cessare. Sed cum ille nihilominus lingua procaci adhuc jurgaretur, erogari quidem ei aureos nummos tres ab Oeconomo iussit, sed arbotem momento aridam ac perpetuo sterilem reliquit. Ex S. Audeono Episcopo Rothomagenfi Surius in *Decembri*.

36 Justiores alterius coloni querimoniæ meruerunt, ut S. Gummarus, de quo paulò ante meminimus, succisam arborem à famulis, causa fulciendi tentorium ejus, (nam erat adhuc vir primarius in Aula Pipini Regis, & Romam peregrinabatur) restituerit rursus vegetam, & pomiferam. Quippe noctu in preces fusus eam cingulo alligavit, & trunco statim adhærescere visa est. Quæ res tantam hero illius agri admirationem peperit, ut arborem, & agrum etiam Sancto viro deinceps addixerit ex Theobaldo Surius in *Octobri*.

37 Notabile fuit occulto imperio, & arcana vi Romæ anno Neronis quarto arborem ruminalem in Comitio, quæ ante octingentos, & quadraginta annos ibi Romuli, ac Remi infantiam texerat, mortuis ramalibus, arefcente trunco defuisse. Tacit. *annal. lib. 1.* quod prodigium ita est interpretatus Cardinalis Baronius anno Christi 60. *An sicut olim in arefacta ad Christi imperium apud Hierosolymam ficus arbore Synagoga infructuose & pramonstratum interitum, ita quoque non sine Dei consilio exsiccata Romulea ficus veteris superstitionis abrogatio eo prodigio est significata? Cum id manifesto experimento probaverit eventus Petro, & Paulo novis Romane Urbis futuris Principibus, qui sanguine suo hanc nationum omnium patriam Christo pepererunt. Et bene versa vice rerum magno sanè prodigio fatalis arbor, eademq; illis felicissima Remi, & Romuli cunabulis consecrata, tunc aruit, cum aridum Crucis lignum à Petro, Pauloque Romæ plantatum, virefcescens sæcundo germine propagari cepit. Ita ipse, non ex levi utiq; conjectura; nam eo tempore Petrus & Paulus Romæ Christianam Religionem superstitione abolita, fundarunt.*

38 Hæc autem, & similia recentes ponunt inter miracula in honorem Sanctorum Dei ab ejus omnipotentia perpetrata inspectis circumstantiis, quod arbores, & plantæ aridæ, & nunquam antea, vel postea flores, nec fructus nec frondes protulerant, & quod hæc eveniant tempore hyemali, quo juxta ordinem naturæ arbores floribus non solent fulciri, & quod in instanti floreant, & frondescant.

39 Hæc aliaque majora referunt P. Cretserus, P. Raynaudus, P. Sylvester Petrasancta in *Thaum. tom. 2.* qui est de ritibus Ecclesiæ miraculis confirmatis, & tom 3 qui est de miraculis perpetuis Ecclesiæ catholicæ, edita Romæ anno 1646. cum approbatione superiorum.

40 Ex quibus hujusmodi miracula ad secundum gradum

censeo referenda esse, cum hoc opus excedat facultates Naturæ, non quantum ad id, quod fit, nempe arborem, vel plantam frondibus, ac floribus amiciri, quod & Natura facit, sed quantum ad id, in quo fit, nempe in arbore, vel planta arida, quæ nec antea, nec postea flores, nec frondes, nec fructus tulit, prout Natura potest præbere vitam, sed non mortuo; & visum, sed non cæco ex doctrina D. Thomæ. p. 1. q. 105. art. 8. in corp.

Aded & hoc de garritu passerum intellecto à Fr. Bene- 44 dicto à Sanfratello, de quo hæc amoenando animo audite. Degit ille Panormi apud S. Mariam à Jesu, cujus loci peristylio insitens habuit aliquando circumfusus cives qui Sanctitatem etiam in Mauro æstimabant. Ibi ille cæteroqui torvus, & ad læritiam obstinatus, temerè prorupit in risum, neque præbica causa, neque accepta, nisi quod interim in ambitu, passeres aliquot ultra ordinem streperunt. Hic enimvero circumspicere se cives, & innuere nequaquam negligendum esse tam intempestivum cachinnum, quippe non posse rationem deesse ei, qui supercilium Fratris Benedicti solvisset. Unde & sciscitati ipsi sum sunt, quid causæ? Unde ansam acceperit tam exotici risus: Ille diverticula captare, moras necere, summa, recusando, excusandoque horam trivit. Sed instabant illi repulsa irritati, & cum ipsum flectere non possent P. Prælatum adierunt, obrestati, ut si quid ab ipsis expectaret unquam, imperaret F. Benedicto prodendam causam risus. Fecit ille oratus, & accersitum quem dicimus Benedictum, vetuit ultra suspendere auditores, quin ultro aperire quid ei tam lepidè labra solvisset. Ille autem non ausus obstare: Passeres, inquit, erant, qui colloquentibus nobis per auras siderunt, canorum stridentes inde inde Sed cives: Benedicte, aiunt, maledictum cave; religio est Prælato imperanti deesse. Et verò quid nos repertas transalpinos fungos, qui credamus severitatis tuæ fibulam eo murmure solvendam? Imò, retulit ille, reapse sic soluta est: nempe illi invicem loquebantur, & miscebant hinc inde sermones. Fremitus ille, & præcipitatio notarum, exterorum passerum erat, qui sic cæteros monebant, ut si pasci vellent, sese sequerentur. Esse enim ad cataractas centum passibus ab Urbe spatium abundè granum, quod molitori decedit, dum saccos aliquot ad molam deferret tritico oppletos, sed pertusos; per rimas enim caduca grana longissimam lineam duxisse. Illi hoc responso, non jam mirari risum ejus, sed augere, & comitari suo, ac planè, plenèque gaudere, hilari, & hianti ore. Sed ne deinde ipsi riderentur, si à quoquam imponi sibi scivissent, eorum unus accito famulo imperavit, ut è vestigio nemine interim salutato, ad cataractas curretet explorator, num ibi decidua aliqua tritici grana prostant. Cucurrit, exploravit, & recurrit, asserens, quod erat, scilicet, offendisse se ibi & sparsa grana, & circumfusus passeres, sed & molitorem querulum granum omne imprudenti sibi decidisse, neque redimi posse tanto agmine passeres accurrerunt, ut viderentur tota Panormo, & territorio ejus advocati. Ita ex Barone Minorita.

CONSULTATIO XXX.

An donum prophetia sit inter miracula recensendum?

Non videtur. Nam præter ea, quæ alibi diximus Plato in *dialog. de natur.* Socratis animè adscripsit munus divinandi Quia scilicet illa ex suis principiis vim quandam adjunctam habet prædicendi futura, & Tullius ex sententia Aristotelis scripsit *lib. 1. de divinac.* Ego & hi, quorum animi, spiritus corporibus, evolvant, atque excurrunt foris ardore aliquo inflammati, atque excitati, cernunt illa profectò, quæ ratiocinantes pronunciant. Quod etiam enarrat Augustin. *narrat. 12. super Genes. ad lit.* Pluraque in idem congestit Maiolus *dier. canic. tit. Vancinia*, Anton. Beneven. *lib. de abol. cap. 10.* Aliique plures. Additurque cum Torreblanca *lib. 6. jur. spir. capi. s. num. 1.* & infra, difficillimam esse inter prophetias

& divinationem verum discrimen dignoscere, asserendo n. 9. & 10. D. Chrysostomum in ep. D. Pauli 1. ad Cor. bom. 29. in com. hanc probationem difficillimam esse, & humanis humeris formidandam, nisi mens nostra à Deo fulciatur, qui ad hoc discretionis spiritum Ecclesiæ suæ seorsim à prophetia solet communicare.

2 At verò affirmativè respondendum est; Nam, ut ait D. Thomas in divinissimo opere 2. 2. qu. 171. ar. 1. ad prophetiam pertinet operatio miraculorum, quæ confirmatio quædam est prophetiæ annunciationis. Unde dicitur Deuter. ult. *Non surrexit ultra Propheta in Israel, quasi Moyses, qui nosset Dominum facie ad faciem in omnibus signis, atq; portentis.* Prophetia itaque cum miraculorum operatione conjungitur, & inter miracula numeratur, cum omnem humanæ naturæ facultatem excedat, ut dicitur 2. Petr. c. 1. *Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirante locuti sunt Sancti Dei homines.*

3 Quod etiam patet ex Sanctorum Patrum doctrina. Nam D. Thomas loc. alleg. qu. 176. ar. 1. loquens de linguarum dono Apostolis in die Pentecostes concessio, affirmat esse miraculum ex autoritate Glossæ ar. 2. dicentis, quod majore miraculo factum est, quod Apostoli omnium linguarum generibus loquerentur, & postea ar. 2. loquens de dono prophetiæ, docet excellentius esse, quàm donum linguarum ex doctrina Apostoli 1. ad Cor. 14. dicentis: *Major est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis.* Unde certum remanet prophetiam inter miracula, & quidem majora, esse computandam.

4 Idem D. Thomas quæst. 178. ar. 2. quærens, utrum mali possint miracula facere, sic ait: *Sed vera miracula non possunt fieri, nisi virtute divina. Operatur enim eam Deus ad hominum utilitatem, & hoc dupliciter; Uno quidem modo ad veritatis predicata confirmationem. Alio modo ad demonstrationem Sanctitatis alicujus, quem Deus hominibus vult proponere exemplum virtutis. Primo autem modo miracula possunt fieri per quemcumque, qui veram fidem predicat, & Christi nomen invocat, & secundum hunc modum, etiam mali possunt miracula facere. Unde super illud: Math. 7. *Nonne in nomine tuo prophetavimus &c.* dicit D. Hieronymus: *Prophetare, vel virtutes facere, & demonia eicere interdum non est ejus meriti, qui operatur, sed invocatio nominis Christi hoc agit, ut homines Deum honorent, ad cujus invocationem fiunt tanta miracula. Secundo autem modo non sunt miracula, nisi à Sanctis, ad quorum sanctitatem demonstrandam miracula fiunt, vel in vita eorum, vel post mortem.* Ecce quomodo inter miracula annumeratur propheta.*

5 Confirmatur ex doctrina D. Ambrosii lib. 2. Com. in Luc. c. 1. expendentis prophetica illa verba B. Virginis Mariæ, & cognatæ Elisabeth. *Isa.* inquit, *gratiam loquuntur illi iuveni operantur, pietatisque mysterium maternis adoriuntur profectibus, dupliciq; miraculo prophetant matres spiritu parvulorum.* Utraque prophetavit, ac proinde duplex miraculum fecit, quia duplex prophetia. Et ideo S. Mater Ecclesiæ etiam inter miracula Sanctorum prophetiam approbat & recenset, ut legere est in Diplomatum Canonizationum, ac lectionibus, quæ in eorum festis recitantur.

6 Nam præcognitio futurorum potest causari in mente humana dupliciter. Uno modo ex hoc, quod futura præcognoscat in mente divina, & secundum hoc prophetiæ donum Spiritus Sancti ponitur, & hæc non est naturalis. Illa enim, quæ sunt divinitus, sine causis naturalibus mediis, non dicuntur esse naturalia, sed miraculosa. Hujusmodi autem futurorum revelatio fit absque mediis causis naturalibus, cum hoc modo non revelentur, prout rationes futurorum sunt in causis creatis, sed prout sunt in mente divina, à qua derivantur in mente prophetæ. Alio modo ex virtute causarum creatarum, & de ea. D. Thomas, à quo multa tempestivè depromere possem in quæst. dispu. qu. 12. de prophetia ar. 3. cujus locum mon-

strasse, dignum, solumque par pretium tanti laboris censeo.

Quæ verò adducuntur ex Platone, ac Tullio, carentque nihil commune habent cum prophetia, quæ proprie definitur cognitio ex divina revelatione indita, quæ res occultissimæ alicui manifestantur, ut aliis illas annunciet, ut ex Suarez 1. de fid. disp. 8. sect. 3. num. 2. & 9. Nominè autem cognitionis intelligitur cognitio supernaturalis & divina, cum sit gratia gratis data, quæ debet esse donum supernaturale, & divinum. Unde, cum dicitur ex divina revelatione indita, ut ex D. Thoma 2. 2. quæst. 171. ar. 3. ad 3. Suarez ubi supra sect. 4. numer. 10. & colligitur ex Sacra Scriptura Luc. 1. *loquutus est Deus per os Sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum &c.* & 2. Petr. 1. *Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt,* & ad Hebr. 1. *Olim Deus loquens patribus in Prophetis,* denotatur, prophetiam solum à Deo communicari posse, itaut quæcunque alia cognitio rerum occultarum ab homine, quantumvis sapiente, proveniens, vel etiam à Magis, à Dæmone, aut similibus, nullatenus prophetia vocari possit, etiamsi divinationis nomine aliquando comprehendere soleat, cum sæpius ænigmaticè, amphibologicè, & obscure loquantur, ut ita suas prædictiones in utranque partem insecere, ac interpretari possint, vel ex crebra alienatione, & abstractione à sensibus cum deordinatione prædictionis. Quod frequenter contingit in arreptitiis, & furiosis, veluti de Pythia Delphis tradit Rhodigin. lib. 13. antiq. lect. c. 33. & de Nicoftrate, matre Evandri, quæ ex furore vulgò dicebatur Carmenta, ut inquit Plutarchus in Romulo, ceterisque exemplis relatis tempore Ethnicorum, de Anabaptistis nostro sæculo apud Campanos, & Magdalena de la Cruz apud Baticos, Cordubæ, ut refert Ribadeneira in vii. S. Ignatii lib. 5. c. 10. hujusmodique divinationibus Indorum, qui, sumpto gahobæ semine, externuntur, & mos, cessante furore, vaticinantur, de quibus Petrus Chicza p. 2. histor. Peruan. cap. 17. Quæ non fit in Prophetis juxta D. Thomam quæst. 173. ar. 3. in corpore.

Præterea, quod dicitur, quæ res occultissimæ alicui manifestantur, denotat ad prophetiam spectare cognitionem futurorum, præsertim contingentium eorum maximè, quæ ex libera Dei, aut hominis voluntate pendent. Dicitur quoque, *ut aliis illas annuncient.* Quia cum gratia gratis data sit in utilitatem aliorum juxta doctrinam Apostoli, superius relata, oportet, quod res revelata à Deo illis communicetur sermone, vel opere, aut alio signo externo. Unde, si esset naturalis, in potestate haberet anima, quodcumque vellet, futura præcognoscere, quod manifestè apparet esse falsum, ut idcirco id improbet D. Augustinus d. narrat. 12. Quia natura mentis humanæ nullius cognitionis naturaliter potest esse principium, in quam non posset pervenire per principia per se nota, quæ sunt prima instrumenta intellectus agentis, ex quibus principis in cognitionem futurorum contingentium pervenire non potest, nisi fortè per inspectionem aliquorum signorum naturalium, ut Medicus vel Astrologus, quæ futurorum cognitio non dicitur esse divinationis, vel prophetiæ sed artis.

Ex quo evidens signum Sanctitatis maximè, in ordine ad Beatificationem, & Canonizationem desumitur, teste Scaccho de not. & sign. Sanct. sect. 8. c. 2. §. de prædictionibus. Contitorio de can. Sanct. c. 14. n. 28. corroboratum ex Diplomatum Summorum Pontificum circa Canonizationes Sanctorum, præsertim Bonifacii IX. in canoniz. S. Brigittæ viduæ Bullar. tom. 1. pag. 227. de ipsa dicentis: *Meruisse spiritu prophetico multa predicere, quorum nonnulla effectu completa fuere,* & Pauli V. in canoniz. S. Franciscæ Romanæ d. Bullar. tom. 3. pag. 171. ac Beati Andrea Avellini apud Contitor. c. 25. n. 94. Ideoque concludendum videtur, Spiritum prophetiæ solum concedi à Deo hominibus vitæ probitate claris, quales in veteri testamento fuerunt Job, Samuel, David, Deipara Virgo

Prophetarum Regina Elisabeth, cæterique relati à Lezana *ir. de grat. gratis data disp. 4. q. 7. pag. 397.*

CONSULTATIO XXXI.

An, & quatenus testes singulares probent miraculum?

Affirmativè, Ita declarando dictum Vincentii in c. *Venerabili* 52. de testib. ac Butrii in c. cum oporteat 19. de accusat. in terminis tradit Marianus Socin. in cap. *qualiter, & quando de accusat. n. 583.* inquit, quòd si volo probare, quòd frater Bernardinus fecit miracula, scilicet quòd fuerit vir miraculosus, itaut in eo fuerit hæc virtus facienti miracula sufficiunt in quolibet testes singulares simul juncti, inferentes ad unum rotum plenè probandum. Idem repetit n. 587. cujus dictum probavit Felin in cap. *licet ex quadam* 47. sub nu. 2. de testib. firmans, testes singulares super duodecim miraculis, licet nullum concludentes in individuo, & quoad singula, at tamen probate aliquem fuisse miraculosum, in illoque fuisse qualitatem ad miracula facienda, nempe quòd fama sit de miraculosis, & sequuntur Castellan. de canoniz. Sanct. qu. 7. princ. Contilor. eod. tr. qu. 18. nu. 28. Pavin. in relati. S. Bonaventuræ par. 2. ar. 4. afferens, ex diversis actibus probatis per tests singulares resultare frequentiam miraculorum, Riminal jun. consf. 7. n. 132. vol. 1. firmans, in Sancto canonizando testes singulares deponentes de miraculis, unum scilicet de uno, & alium de alio inferre ad Sanctitatem. Plenius verò Molphes. consf. 46. n. 61. & seqq. ubi ait, famam miraculorum, seu aliquem fuisse virum miraculosum probari per testes singulares. Quia, sicut conjunguntur ad probandam infamiam, seu malam vitam alicujus, pari ratione jungi debent ad probandam bonam famam miraculorum, & bonam hominis sancti vitam.

Atque ita fuit observatum à Leone III. anno 803. in canonizatione S. Svviberti, cum super vita & miraculis ejusdem fidem adhibuerit vitæ conscriptæ à Marcellino, ejus socio, sicut testantur Sur. 10. 3. die 1. Martii, & Azor. institut. nov. p. 2. lib. 5. cap. 6. qu. 2. ac meminerunt Beda, Ufuardus, & Bononius ad an. 804. num. 8. & Cardinalis Bellarm. contr. rom. 1. lib. 1. de Sanct. beatitud. cap. 8. Ab Ioanne XV. anno 993. in Canonizatione S. Udalrici, Episcopi Augustani, cum fidem adhibueris Leopoldo, ejus successori, qui libellum super vita, & miraculis ejusdem exhibuerat, ut in Constitutione prima ejusdem Pontificis §. 1. & 2. & fidem adhibuerit unico Oberto presbytero per viginti, & amplius annos confessorio dicti Sancti. Quemadmodum ex actis ejusdem à Bertone Abbate conscriptis testantur Surius 10. 4. ad diem 4. Julii, Trithem. de vir. ill. S. Benedicli lib. 3. cap. 223. & lib. 4. cap. 22 & Baron. ad dictum annum 993. num. 1. & seq. ab Alexandro III qui anno 1161. die 5. Februarii Sanctum Eduardum Angliæ Regem in catalogum Sanctorum retulit, libro miraculorum inspecto, quæ dum in carne viveret, & postquam de præsentis sæculo est assumptus, Omnipotens Deus per suam misericordiam declaravit, Bullar. nov. consf. 1. ejusdem Pontif. §. 2. & apud Baron. ad d. 1161. num. 1. ac Surius tom. 1. ad diem 5. Januarii Et multò nuperius ab Innocentio IV. qui viso miraculo à S. Clara coram se factò, quòd scilicet cum illa benedixisset aliquot panibus, singulis illis insculptæ fuerunt Cruces, jussit pro illa, paulò post mortua. Missam de Sancta Virgine celebrari loco missæ mortuorum. Tot testimonia, tot argumenta hujus veritatis suppetunt. Et ab Ioanne XXII in in Canonizatione S. Thomæ Aquinatis, cum fides adhibita fuerit unico socio Fratri Reginaldo, deponenti de auditu à D. Thoma, solito dicere, quicquid sciret, non tam studio aut labore suo peperisse, quam divinitus traditum accepisse; in cujus etiam Canonizatione, licet idem Pontifex Constitut. 11. §. 8. testatus fuerit, eundem Dei virum post suum de hac vita transitum multis, magnisque claruisse miraculis, speciatim relatis sub §. 9. & seqq. nihilominus miraculorum in vita so-

lummodo genericè meminit sub dicto §. 8. ibi: *licet, & antea nonnulla fecisse memoretur.* Quod novissimis temporibus etiam observavit Paulus V. in Canonizatione S. Caroli constit. 67. Ubi, licet sub §. 32. & seqq. in specie retulerit miracula post obitum, at tamen sub §. 31. genericè solum meminit miraculorum in vita, ibi: *Excellentem verò famam sui Sanctitatem comprobare etiam voluit Altissimus testimonio miraculorum, quorum complura, & si ab eo vivente facta in actis recensentur, insigniora tamen post ejus beatam obdormitionem edita probantur.*

Non ex eo igitur, quòd testes in hac re sint singulares, minorem fidem illis esse adhibendam, censuit Rota in relati. 1. de mirac. B. Theresie art. 3. Tum quia non desunt graves Auctores tenentes miracula probari per testes singulares, ut Iacobus Simonetus S. Rotæ olim Auditor in relati. super Canoniz. S. Francisci de Paula, §. videndum est, & quampluribus ornata, ac refert, eandem tenuisse sententiam Franciscum de Pavino in relati. Sanctorum Bonaventuræ, & Leopoldi de Austria, à qua sententia non omnino fuit recessum in relati. Canoniz. S. Raymundi ar. 8. neq; in relati. S. Francisci ar. 7. in 8. mirac. quin ibi illud miraculum unico teste fuit probatum, & difficultas in prædictis Canonizationibus fuit sublata, & resolutum, quòd quoties ex miraculi natura illud non potest, nisi unico teste probari, ut sunt revelationes, apparitiones, & hujusmodi alia, tunc illo unico teste probatur, dummodo persona sit aliàs fide digna. Et nihilominus, si habentur plura alia miracula per plures testes comprobata, censeo miracula per singulares testes confirmata, tanquam mirabilia, & notatu digna, & maxime ad Sanctitatis Servorum Dei manifestationem conducentia esse recensenda, ut etiam censuit eadem S. Rota d. relati. 1. de miracul. D. Theresie ar. 3. de mirab. visis sine.

Quare, si quis illud protritum, & in foro profano validum intorqueat: unus testis, nullus testis, velim consideret quàm multa de Sanctorum vita, & rebus gestis unius solius autoritate, scripto comprehensa nitantur. Ubi enim, quæ de Paulo primo Eremita, & Malcho captivo, ac Hilarione, & muliere septies icta, apud omnes rata sunt, præter quàm in S. Hieronymi scriptis? Sophronius Hierosolymitanus vitam S. Mariæ Aegyptiacæ perpetuis contextam miraculis, unus ac solus descripsit, quam postea Paulus Diaconus Neapolitanus latine fecit, nec vacillat ob unicam auctorem ejus historiæ fides. Metaphrastes verò quam multa omnibus aliis tacita ex unius duntaxat scriptoris testificatione de variis Sanctis proposuit. Quare alicujus quoque Servi Dei narrationis fides ex eo tantum, quòd unicus Scriptoris suffragio nitatur, non nutabit apud æquum æstimatorem. Neque etiam in hac re eo animo sum, ut quidquam remittere velim de gravitate judicii S. Sedis Apostolicæ in miraculorum probatione. Sed ita à me hæc dicta esse volo, ut nullam auctoritatem habeant, nisi illam, quam ipsa S. Sedes habere voluerit.

CONSULTATIO XXXII.

An multiplicatio terræ, extracta à sepulchris Servorum Dei pro infirmis curandis, sit adscribenda miraculo? Ubi hujusmodi alia.

Etiam. Primò ex natura terræ. Nam contra ejus proprietatem est crescere, & multiplicari. Ista enim propria sunt animatorum ex Aristot. lib. 1. physic.

Secundò ex loco, ubi multiplicatur. Cum enim sit clausus & nullis ventis expositus, multiplicatio non potest tribui exteriori agenti, materiam novam addenti, sed solum divinæ virtuti, hujusmodi effectum operanti. Et quidem incrementum corporum duobus modis solum contingit: Vel ab intrinseco per alimentum introseceptum, quòd cum sit motus vitalis, solum corporibus animatis tribui debet. Vel ab extrinseco, quòd fit per additionem partis ad partem, & ad id concurrere debent materia, quæ addatur, ac dispositiones, nempe humor.

ambientis aeris apta temperies, & hujusmodi alia, quemadmodum in incremento lapidum, & metallorum. At non primò quia terra est quid inanimatum, idèoque moveri vitaliter ab intrinseco nequit per introsusceptionem alimenti ex humido radicali. Neque secundò: Nam id fieri potest, vel per accretionem, quando scilicet additur pars existens, jam in rerum natura. Vel per aggenerationem, quando pars, quæ additur, de novo generatur. At non per accretionem. Quia sepulchra Servorum Dei religiosissimè servantur clavibus obsignata, itaut nulla materia ad illa asportari possit. Neque per aggenerationem. Quia deficit humor, qui alimenti, seminalisque virtutis defectum supplet, aeris apta temperies, virtus Solis, & influxus syderum. Generatio verò metallorum, quæ fit in visceribus montium abditis, est mutatio unius naturæ ad aliam, non autem augmentatio.

3 Tertiò ex terræ quantitate extracta. Nam cum per extractionem naturaliter minui debeat, & omninò deficere, quia omne finitum per ablationem partium consumitur, nedum hætenus per tot annos non defecit, sed perpetuò multiplicata sufficit. Quod potentia divinx solum tribuendum est.

4 Hisce ferè rationibus utitur D. Augustinus *tract. 24. in Ioan.* ad probandam veritatem miraculi à Christo patrati, quando quinque panibus, & duobus piscibus saturavit quinque millia hominum per miraculosam multiplicationem panis. Sic enim ait: *Fecit ergo quomodo Deus, unde enim multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicavit quinque panes. Potestas enim erat in manibus Christi, panes autem illi quinque, quasi semina erant, non quidem terra mandata, sed ab eo, qui terram fecit, multiplicata.* Et ad illa verba Philippi: *Sed hæc quid inter tantos? Regiè D. Joan. Chryostomus sic ait: Existimabat, quod de paucioribus pauciora, & de pluribus pluram facturus esset, qui miracula faciebat. Sed hoc non erat verum. Similiter enim ei facile erat, de pluribus, & paucioribus pascere turbas (non enim materia subjecta indigebat) sed ne viderentur creatura aliena esse ab ejus sapientia, ipsis creaturis utitur ad materiam miraculorum.*

5 Similia quoque passim leguntur in vitis Sanctorum. Divus enim Gregor. *dial. lib. 3. c. 9.* narrat D. Benedictum vas oleo vacuum oratione plenum reddidisse. Bonfin. *lib. 5. decad. 1.* tradit, Genovesam Virginem Patienssem in extructione Templi S. Dionysii cadum vino exhaustum Crucis signo aliquoties replevisse. S. Philibertum vasculum vino exhaustum benedictione sua replevisse, testatur Vincent. Burgund. *lib. 23. c. 94.* & 95. Surius *so. 6. ad diem 6. Decembris* narrat, frumentum in navibus, quæ ad Lytiam regionem fame laborantem appulerant, ad preces D. Nicolai Myrensis Episcopi fuisse multiplicatum. Et de multiplicatione farinx extat miraculum B. Teresix, approbatum à Rota in ejus *relat. l. 47. 2.*

6 Id verò, ne quis figmenti insimulandum putet, probatur plerisq; aliis exemplis. Nam de terra à Christo extremum calcata, idem tradit Sulpicius in historia *lib. 2. anno 315.* Miraculum affine circa S. Crucis signum Hierosolymis asservatum, notavit S. Paulinus *epist. 11. ad Severum*, assidue enim decerptum, semper integrum perseverabat. Unde Christi divinitatem colligit S. Cyrillus Hierosolymitanus *catech. 10.* Exempla gemina colligit Joannes Roberti *q. 5. n. 8.* Terra, ex sepulchro S. Eberardi decerpta, importatur in stabula vel brutis admovetur ad ea servandum à læ; quod autem maximè mirum est toties hausta, nunquam deficit, & quantum aufertur, tantum accrescit. Est in hanc rem luculentum exemplum baculi S. Augustini, quem scriptor vitæ sancti viri Ludovicus ab Angelis *lib. 6. c. 4.* ob contactum corporis S. Augustini ab antiquo tempore semper in frustula sectum, & nunquam imminutum, testatur. In salis statua improvidæ uxoris Loth, cum mutatione passim decantata, Prudentius in *Hamartia*, & Tertullianus in *Sodoma* attritam eadem per

damna reformari, & si quis mutilaverit advena formam, protinus ex sese suggesta compleri vulnera, suo adhuc tempore, testantur.

7 Est porò hoc non imminutarum frequenti occisione rerum prodigium, è diametro oppositum alteri, quod Authores plerique notarunt, & ipse testis sum oculatus, in carceris Mamertinini alveo, in quo, quantumvis affundatur nova aqua, nec effluit, nunquam tamen exundat. Itemque illi, de quo meminit Gyraldus Cambrensis in *Hibernia Topographia*, recitans, servari in Parthenone illius Insulæ ignem perpetuum, quem vocant S. Brigidæ à Monialibus tanta sollicitudine curatum, ut semper adit noctu diuque una, quæ excuber, & igni fovendo ligna suffulciat. Concluditur ignis virgissepro orbiculari, intra quem nullus mas intrat impunè. Huic igitur igni cum tot seculis, quot à S. Brigida ad Cambrensis ætatem jam decurrerant, tam multiplex lignorum strues sit admota, & in eo consumpta, nunquam tamen cinis excrevit. Addendum illud quoque, vel geminum, vel affine ex Sigismundo Herbestenio. In monasterio S. Trinitatis apud Moschos olla cuprea est, è qua quancumque adveniant hospites, hauritur in eorum cibum, nec aliquid unquam deficit. Ac, tametsi pauci sint, pro quibus dapes ex olla petuntur, omnibus sua portione donatis, nihil superest.

8 Quartò redditur certum miraculum ex effectibus, applicatione scilicet, ac sumptione ejusdem terræ securis, utpote depulsione morborum, & restitutione sanitati multipliciter contingentibus. Quod non potest virtuti sterilis terræ attribui, quodque miraculi adauget fidem, & comprobat veritatem juxta doctrinam Chryostomi *serm. de martyribus*, sic dicentis: *Quam multi siquidem ex quo plantatum est corpus illud in terra sexcentas sanationes ex hoc sancto loculo decerpserunt, nec fructus deficiit, messuerunt segetem, nec consumpta spica, è fontibus hauserunt, nec exhausti sunt latices, sed perennis est quedam scaturigo, nunquam deficiens, sed eo quod haustum est copiosius semper manans miraculum effundit.* Et D. Gregorii Nysseni *serm. de S. Theodoro*: *Quod si quis etiam pulverem, quo martyris obitus tumulus, ac conditorium est, auferre sinat, pro munere pulvis accipitur, ac tanquam res magni pretii terra thesauro reponitur.* Et hoc est illud mirabile, quod idem Chryostomus commendat in *serm. de laudib. Apostol.* *Omnes ubique omnibus beneficia conferre non cessant, pulverem inmortalem in sepulchris reliquerunt.*

9 Tandem hoc miraculum jam approbatum remanet ab Ecclesia, ut liquet ex diplomate Canonizationis S. Raymond de Pennafort, edito à Clemente VIII. & ex ejusdem festi lectionibus à S. Rit. Congreg. approbatis ubi ex miraculis ipsius Sancti post mortem, hoc tanquam illustrius solummodo recenletur per hæc verba: *Post mortem etiam miraculis illustris. Nam è primo ejus sepulchro pulvis enascitur, qui licet inde copiosè asportetur, nunquam tamen deficit, eoque multa, gravesque corporis infirmitates curantur.*

10 Comprobata igitur substantia facti, nequit dubitari de qualitate miraculosa, tribuenda precibus, ac meritis Servorum Dei ad sanandas varias, & quidem graves infirmitates, sive illa terræ multiplicatio fiat per creationem novæ materiæ, quæ veterem, ac præexistentem reformando multiplicetur, cum in sui substantia excedat omnem potentiam, & facultatem totius naturæ creatæ: Sive etiam fiat per additionem alterius jam creatæ ejusdem speciei. Neque enim conducit ad probandam rationem miraculi discutere, quomodo hæc multiplicatio fiat, sed sufficit probare, quod sit. Etenim ad rationem miraculi requiritur, quod ejus causa, sive virtus sit occulta, ut asserit D. Thomas *1. p. q. 105. ar. 7.* ibique Expositores præcipuè Bagnes in *respons. ad 2. argum.* ubi inquit, *Ad rationem miraculi requiri causam occultam; & intelligendum non quod illa sit omninò ignorata,*

ignorata, sed sufficit, ut secundum ordinem, & cursum rerum naturalium non sit cognita.

Haud dissimilia leguntur in viris Sanctorum patrata fuisse ad eorum sepulchra, Pontus Euxinus in die Natalis S. Clementis primi Papæ & martyris septem milliaribus à littore se retrahebat, ut viam præberet fidelibus, sepulchrum ejus adituris, quod intra aquarum gurgites ex marmore Angelicæ manus construxerant. Cordubæ in Hispania juxta sepulchrum Sanctorum martyrum Aficeli, & Vittoriae 15 Kalendas Decembris, quo die martyrium passi sunt, ob commendationem pretiosa eorum mortis, rosæ divinitus ortæ colligebantur, ut tradunt Uluardus Ado, & Equilinus in suis martyrologiis. Item in Hispania in Urbe Acutana in die solemnii martyrii S. Torquati, discipuli gloriosi Jacobi Apostoli oliva florebat, ut recenset Ado in Martyrologio die 15. Maii. In ipso die, quo in Hispania ducenti Monachi martyres S. Petri de Cardegnâ palmam martyrii consequuti fuerunt, pavementum, ubi sepulti fuerant, sanguineum colorem referebat. Et hora transitus S. Terefiæ arbor arida, cellæ suæ proxima statim floruit, ut canitur in lectionibus festi ejusdem. Stola sacerdotalis S. Huberti sapius recisa, nunquam minuitur. Olei perennitas in vasculo S. Remigii, & ejus miracula palam visuntur. Altaris fulcrum ligneum viret ex contactu S. Brigidæ virginis. Vas lapideum ante Ecclesiam S. Michaelis in insula quadam circa Regionem Orenziæ sponte vinum exudat quotidie pro sacrificio missæ. Sanguis S. Joannis Baptistæ in phiala Neapoli, dum ejus missa votiva celebratur solet colliquefieri. In S. Gertrudis monasterio arbores quotannis hyeme virescunt, & sunt frugifera. Eodem die Bruxellis arbor alia quotannis virefcit. Spina coronæ Christi Domini in Umbria floret quotannis feria sexta majoris hebdomadæ. Item rubescit, & floret alia ejusmodi spina in Samnio. Alia item floret quidam, sed rubescit Barii, & alibi etiam. Alia item ejusmodi spina semper habet in cuspidè guttulam sanguinis, Lac Deiparæ Virginis in phiala liquefcit die assumptionis. Cryptæ Bethlemiæ lacteum fabulum lac puerperis confert. Flores in Apulia nati semper ipso die festo S. Stefani Papæ. Arbores tres virent in festo S. Eulaliæ Virginis & Martyris. Juge lumen in lychno ante tumulum S. Thomæ Apostoli. Flores germinant forma Columbæ in die anniversario ejusdem S. Eulaliæ. Nigri lapilli perennant ad sepulcrum Rachelis, & profunt puerperis. Doliolum manat oleo perenni in Hispania. Lapis, in quo assedit Christus Dominus nec deficit, nec minuitur, & si semper ejus particula decerpuntur. Vasculum Olei S. Vvestidi non deficit, nec minuitur. S. Brigidæ pascua semper virent, & gramine novo redundant. Candela Atrebatensis ardet aliquoties, & non imminuitur, & ejus cera curat morbos. Candela Romanorum olim non consumebantur in die Assumptionis B. Virginis. Indusium Christi Domini sapius ascinditur, & non minuitur. Sanguis Christi Domini Mantuæ in phiala liquefcit feria sexta majoris hebdomadæ. Sanguis idem Christi Domini ter in anno liquefcit in oppido S. Maximini. Sanguis S. Joannis Baptistæ Neapoli, ac Genuæ liquefcit quotannis in festis ejus. Sanguis S. Bartholomæi Apostoli liquefcit Neapoli. Sanguis S. Patriciæ Neapoli perinde solet liquefieri. Sanguis S. Stephani Protomartyris Neapoli liquefcit. Sanguis S. Laurentii quotannis liquefcit in oppido Colummensium. Sanguis S. Pantaleonis martyris in pluribus locis liquefcit. Sanguis S. Francisæ Sraphici quotannis Romæ liquefcit. Sanguis S. Cornelii Papæ, & Martyris Neapoli liquefcit. Sanguis S. Hiacynthi Neapoli liquefcit. Adeps S. Laurentii martyris solet in festo ejus colliquefieri Romæ, ac Neapoli. Adeps S. Ursulæ id perinde agit Amalphi, & tandem Neapoli. Sanguis S. Januarii, qui in ampulla vitrea concretus asservatur, cum in conspectu capitis ejusdem martyris ponitur, admirandum in modum colliquefieri, & ebulli-

re quasi recens videtur, ut ex *Brev. Rom. 19. Septembris. & Baron. in Annalib.* qui de hoc miraculo minus certa scribere videtur, quàm si scriberet de Sole quotidie coruscante. Subiicere unum debeo, quod evincet, ex arcana veluti sympathia id minimè obvenire, quæ inter S. Januarii caput, & cruorem ejus intercedat, quemadmodum aliqui, & si falsò, asserunt, tamen ex antipathia rursus fluere sanguinem hominis interfecti, & concretum in vulneribus degelare illico cum adest homicidæ ejus, quasi effervescente satagat ad vindictam. Nempe aliquando sanguis S. Januarii etiam quando capitis præsentia non vegetatur, hoc est sine illius objecto, solutior, & omnino eliquatus inventus est, creditusque indicium fuisse aut imminenti alicujus calamitatis, aut rei, quæ minus religiose perperam gereretur. Ita nuper ante ultimam Veluvii exultionem, quæ Civitati Neapolitanæ, & regioni objacenti minari visa est rogam, & interitum, Custodes cruoris ejus admirandi, etsi solitariè habitum, reperere aliquo die rum spatio liquidum & solutum. Res mira etiam fuit toto eo tempore, quo Dux Albanus Prorex adversus Paulum IV. Pontificem copias duxit, semper beatissimum eum cruorem sponte liquidum fuisse, atque id quotidie Canonicus custos ejus observavit, ut P. oregina obsequeretur, quæ sola prodigii conscia erat. Quo autem die concrefcere rursus, & constringi ex inopinato visus est, eo die, ut ex tabellariis conicere certò licuit, pax cum Pontifice inita fuit ab eodem Albano Duce. Cæterum, quando cruor S. Januarii juxta caput ejus ponitur, ita temper certò liquefcit, ut miraculum majus existimaretur, si minimè id succedat. Sunt idè qui referunt, quasi irati Numinis argumentum fuisse, quòd non liquefceret ante annos aliquot, & si capiti erat admotus post injuriam irrogatam Ecclesiasticæ seu immunitati, seu dignitati, adèd constanter etiam nunc Ecclesiæ suæ patrocinatur, videturque de integro nova sui profusione vindicare, ac tueri ejusdem Ecclesiæ honorem, & majestatem.

Ad quem autem gradum, & ordinem miraculorum sint referenda hujusmodi miracula multiplicationum rerum videtur, quod juxta doctrinam D. Thomæ *part. 1. quæst. 92. art. 3. ad 1.* à quo non dissentit Bagnes, ibi *dub. 2. concl. 4.* & Valentia *tom. 1. disp. 7. quæst. 1. punct. 2. object. 5.* hujusmodi multiplicationes fiunt secundum probabiliorè sententiam per creationem novæ materiæ, quæ forma rerum informata, & eis præexistentibus addita, illas multiplicat, referenda sunt ad primum gradum, ad quem refert D. Thomas, qui tres gradus miraculorum exhibet, ac declarat *d. p. 1. q. 105. ar. 8* atque adèd ad actus, quoad ipsius facti substantiam, excedentes facultatem totius naturæ creatæ, qualis est in sui facti substantia actus rerum multiplicatarum

Neque obstat, quòd ex aliorum sententia, quam refert Bagnes *loco citat.* hujusmodi multiplicationes non fiant à Deo per creationem novæ materiæ, sed per additionem alterius materiæ jam creatæ ejusdem speciei, itaut illam separare ab alio corpore sit necesse, & rebus ipsis adjungere cum alterius corporis, à quo subtrahitur, corruptione. Nam his sufficit respondere, contrariam Sententiam probabiliorè esse, teste D. Thoma, & aliis supra relatis.

Minus obstat, quòd ait Bartolus in *tract. testim. v. qua. 14. litas nu. 56.* ubi circa tres gradus miraculorum assentitur Theologis, & in secundo exemplo circa tertium gradum ait: *Cum non consueto processu natura panis multiplicatur, potest enim homo naturaliter facere panem, sed non illo ordine.* Quo exemplo, ac ratione assignata, denotatur Bartholom non attingisse supradictam distinctionem Theologorum inter creationem, & additionem novæ materiæ, nec considerasse sententiam probabiliorè D. Thomæ, neque animadvertisse, ut ipse dicit, hominem posse facere panem, attamen ex materia jam creatæ, & præexistente, non tamen posse multiplicare unammet quan-

ritatem absque additione novæ materiæ, jam præexistentis, de qua additione facta ab homine in probatione hujusmodi miraculorum non constat, sed de contratio. Præterea non consideravit istam additionem à Deo, non ab homine esse faciendam, ut sit miraculum tertii gradus. Quare dicendum est juxta D. Thom. hanc multiplicationem fieri à Deo per creationem novæ materiæ, atque ita hoc opus quoad facti substantiam excedere vires totius naturæ creatæ, ac proinde pertinere ad primum gradum miraculorum. Denique in hac re magis D. Thomæ, quam Bartolo esse deferendum, censuit eadem S. Rota in *d. i. relat. B. Teresa in 1. mirac. in vita in fine.*

CONSULTATIO XXXIII.

An sudor ex imaginibus Sanctorum sit supra, vel ultra naturæ vires?

Respondendum videtur, ad essentiam veri miraculi nullam vim fieri posse in hujusmodi sudoris ostento per ea, quæ alias tradidi ex Polydoro *de prodig. lib. 3. pag. 218.* & Pomponatio *de natural. effect. admirand. caus. cap. 10.* Quare Cicero *de divin. lib. 2.* ait, ignoram causarum ignorationem mirationem facere in ostentis. Quod exemplificat in simulachris visis sudare, & lachrymare. Additurque prodigiorum causam non esse contra, sed secundum naturam, licet insuetiorem, & minus ordinariam, neque idèd posse miraculis adscribi, quæ, ut talia sint, debent esse supra vires universæ naturæ creatæ, ex sententia Ciceronis *dicto lib. 2.* Joachimi Camerarii *de ostent. lib. 1. pag. 261.* & Pomponatii *dict. cap. 10. & cap. 12.*

At nihilominus supernaturalem, ac miraculosam esse hujusmodi sudorem, nequaquam ambigi potest, non quidem quantum ad id, quod fit, sed quantum ad id, in quo fit. Nam licet Natura producere soleat aquam, non tamen id præstare potest in tela, folis coloribus leviter superinducta, utpote carente vegetativa, & sensitiva facultate (dumque ejus causa efficiens, & præcipua est calor, ut ait Baricell. *de hydrois natur. sive sudor. lib. 1. cap. 3.* in tabula, vel tela picta nulla potest esse humiditas. Idèd cum talis sudor sit forma inducta supra naturalem potentiam materiæ aridæ, & siccæ, secundum gradum tenet in miraculis, teste D. Thoma *p. 1. q. 105. ar. 8. in corp. ibique Cajetanus, & Bagnes.* Quod repetit contra *Gen. lib. 3. c. 101. & 1. 2. q. 113. ar. 10. in corp.* ac sequitur *Bart. in tr. de testim. n. 57. Malvet. de Canoniz. Sanctorum dub. 3. n. 25. tr. tom. 14. fol. 105. ac eod. tract. Angel Rocch. cap. 23. Contilor. cap. 76. n. 7. propè fin. ac sæpè in similibus casibus decifum fuit in relationibus, præcipuè vero S. Isidori de miracul. in vit. mirac. 3. de miraculoso fonte repente in terra arida, ab stimuli ictu famuli Dei profuente, S. fin. S. Petri de Alcantara, quèd ex baculo ficulneo sicco, & arido per eum plantato, magna & viridis ficulnea promanaverit, *art. 2. de mirac. in vita mirac. 2.* Sicut etiam pro maximo prodigio fuit habitum, quèd Romæ in Ecclesia S. Augustini statua S. Nicolai Tolentinatis sudaverit, ut ex Marquardo & aliis, refert Joan. Cochier. *fac. hist. p. 2. cap. 93.* & nos *alibi,* ac de oleo odorifero, quod per multum tempus manavit ex imagine B. Mariæ Virginis in Civitate Damasci, scribit Arnoldus, & veluti mirabile refert Baronius *annal. tom. 10. an. 870 in fin.* Aliudque miraculum in Civitate Aureliana de imagine Salvatoris pro salute humana mortem patientis, à cujus oculis per aliquot dierum spatium effluxit assiduè, multis concernentibus, rivus lachrymarum, narrat idem Baron. *anno 888. n. 11.**

Similemque rerum vegetatione carentium sudorem inter prodigia sæpè fuisse reputatum, apparet ex traditis pluribus in locis à Livio *dec. 3. lib. 2. sub ini.* ubi refert duo scuta sanguinem emisisse, & signum Martis sudasse, *ead. decad. lib. 1.* ait, signa Lanuvii ad Junonis sospitæ errore manavere, *ead. decad. 7. in princ. scribit signa lan-*

guine multo sudasse, *ead. decad. lib. 8.* post exordium tantatur Aram Nepruni multo sudore manasse, & *4. decad. lib. ult. propè med. fidem facit Romæ simulachrum Junonis lachrymasse.* Quæ omnia pro maximis prodigiis habita fuisse, utpote hostiis majoribus, ut Romanis mos erat, expiata.

Ac præcipuè id esse miraculum, ac tribuendum meritis Servorum Dei, ut illorum Sanctitas agnoscat, nullo modo hæsitandum est, si appareat, sudorem hujusmodi emanasse in conversionem peccatorum. Sive dicamus illud fuisse portentum, sive prodigium, sive signum. Nam, ut ex D. Thoma *2. 2. quæst. 278. art. 1. ad 3.* distinguendo ait Angel. Rocch. *de Canoniz. Sanctorum, cap. 22. miracula,* si consideretur illud propter quod ad aliquid supernaturale indicandum fiant, tunc vocantur signa, quatenus per illa aliquid supernaturale significatur, quatenus verò aliquid præostendunt, per excellentiam Potentia vocantur, quasi præostensum, vel præmonstratum.

Idque amplius suadetur. Nam, ut inquit D. Gregorius *lib. 2. dialog. cap. 3. Sancti aliquando ex potestate, aliquando ex postulatione, sive deprecatione miracula exhibent, viroque tamen modo Deus sæpè principaliter illa operatur.* Quod probat factio illo Josue *cap. 10. ubi contra naturalem cursum stetit Sol,* dicente Scriptura: *obediens Domino voci hominis.* Probaturque ex doctrina Cajetani *1. 2. quæst. 178. art. 1. dub. 1. ubi, post recensitum suprapositum Josue miraculum, sic ait: Idèd Deus dicitur uti priori effectu instrumentaliter, quia ordinavit, se executuram effectum miraculi, quandoque mediè, quandoque immediè, mediante sæpè illo priori effectu ex parte hominis, sive ille effectus sit oratio, sive vox, sive locutio, sive contactus.*

Quod etiam à simili ostenditur. Nam inter principaliora Moyse, & Aaronis prodigia, illud est, quod narrat Sacra Scriptura *num. 20.* Etenim, deficiente aqua, & murmurante populo, ingressi sunt Moyse, & Aaron tabernaculum fœderis, & orantes clamaverunt ad Dominum, dixitque eis Dominus: *loquimini ad petram, & ipsa dabit aquas: cumque elevarit Moyses manum percutiens virgibus silicem, egressæ sunt aqua largissima.* Non minus enim repugnat emissio sudoris ex inanimata imagine, quam egressus aquæ ex duro silice.

Probandum autem est hoc miraculum per testes de visu, ac tactu. Utraque enim ratio scientiæ per se plenam, perfectam, ac concludentem probationem constituit, contra quam non admittitur præsumptio, nec possibilitas contrarii, cum id, quod plenis probationibus constat, sit ipsa veritas perimens omnes præsumptiones, ac conjecturas ad textum in *l. continuus, §. cum ita ff. de verb. oblig. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 31. num. 4. 5. & 7.* ac *Pacian. de probat. lib. 1. c. 11. num. 4.* Idque propter materiam, de qua deponitur, proportionatam utrique sensui per ea, quæ alibi diffusè diximus.

Accedentibus etiam circumstantiis. Nimirum si ex imagine fluxerint guttulæ aquæ claræ, & absq; ullo odore, cum tamen in pictura fuerit adhibitum oleum. Si fluxus duraverit per multum tempus, & quamvis imago fuerit absterfa, denuo tamen sudorem emisit. Si communi judicio illorum, qui fuerint præsentis, id fuerit reputatum pro maximo miraculo, ut ponderatum fuit in relatione S. Thomæ de Villanova post Contiliorium, & Baronius quoque ad probationem supradicti miraculi Imaginis Crucifixi præcipuè considerat hanc circumstantiam, inquit, *Plerique tamen cum illud cernerent admodum animadvertentes quoddam esse divinitatis præsagium.* Ac insuper si sudor iste adhibitus in infirmitatibus incontinenti eas sanaverit, quemadmodum oleo, quod emanavit ex dicta Imagine Sanctissimæ Virginis pluribus profuisse, tradit Baronius loco dicto.

CONSULTATIO XXXIV.

An probent testes, etiam singulares deponentes super miraculis ex simplici auditu ab ipsis Servis Dei, qui miracula patraverunt.

Non videtur probare. Primò, quia esset fidem adhibere attestanti id, quod proprium ejus honorem, ac laudem concernit, quod est contra notata per Farinac. *de test. q. 60. num. 21. q. 63. c. 4. num. 210.* Secundò, quod testes de auditu alieno, quamvis plures sint, habentur pro unico, cum omnes ab una, eademque persona idem audiverint. Quæ sicut ob unicam non sufficeret; ita nec ipsi satis sunt juxta verba Innocentii III. *in cap. licet ex quadam 47. de testib. ibi: non utique ab uno, cum non sufficeret ille, juncta Gloss. v. ab uno, dicente, quia si ille non sufficeret, & omnes illi, qui causam habent ab uno, pro uno solo reputantur, cum similibus, relatis à Farinac. de testib. q. 69. c. 1. n. 69.* Tertio ob eorum singularitatem impediendam, ne valeant in simul jungi ad probationem faciendam, quoniam in eis deficit contestatio ac numerus, *cap. licet causam 19. de prob. cum aliis.* Ex quibus hujusmodi regulam negativam constituit Farinac. *de test. q. 64. n. 33. quam ampliat nu. 37. etiam si plures numero existant, cum tantum probent mille singulares in suo dicto, quantum unus tantum juxta Bald. in l. jurisjurandi 8. n. 4. C. de testib. Felin. in d. cap. licet ex quadam n. 2. Dec. d. cap. Licet causam n. 61. & alios, quos ibi cumulat Farinacius, qui n. 65. exemplificat in miraculis, utpote si unus deponat de uno, alius de alio ex sententia Vincentii in cap. Venerabilis 52. de testib. quam referunt Archidiaconus in cap. nec mirum 5. num. 7. 26. quæst. 5. Felin. in dict. cap. licet ex quadam n. 2. l. in l. admonendi n. 356. ibique Ripa nu. 107. ff. de jurejur. Jacob. de S. Georg. in l. ob carmen. §. fin. n. 17. ff. de testib. Gabr. *cod. tit. concl. 2. nu. 59.* & Mascard. *de prob. vol. 2. concl. 1060. n. 13.* qui alios enumerat.*

2 At verò quod ad primum ponderandum est, auditum esse duplicem, proprium scilicet & alienum. Alienum autem esse illum, quo quis audivit alium referentem audita; proprium verò dici illum, qui immediatè & in propria audientis persona percipitur, ut si quis præsens audivit aliquid dici, & hoc casu testes plenè probare, tradunt Bartol. in lib. 2. §. Idem Labeo, ibique Cuman. n. 7. & 8. in fin. Castrenf. num. 1. & 3. ac notat Gloss. ff. de aq. plu. arc. Curt. jun. in l. 1. nu. 57. in fin. ff. si cert. per. Hostien. in d. cap. Licet ex quadam, nu. 1. Abb. in cap. Prætereà n. 3. de testib. Io. Andr. in cap. Tam litteris n. 10. in extra cod.

3 Ad secundum, cum non agamus de teste deponente de suo commodo, honore consequendo, vel laude, sed de Servis Dei, de quorum sanctitate vitæ ac virtutibus in ordine ad Canonizationem requisitis jam plenissimè constat, qui interrogati à præfatis testibus, ad vitandum mendacium respondent, quæ sibi accidebant. Nam Sancto asserenti miraculum fecisse, fidem adhibendam esse, refert Castellin. *de dilat. pag. 2. tit. de qual. exam. pag. 95. sub vers. non tamen negandum colum. 1.* hoc admissum fuisse ab Auditoribus Rotæ in relatione S. Thomæ de Villanova *tit. de duob. miracul. in vita ad corroborandum magnitudinem fidei, sub §. Et prædicta, vers. quæ assertiones, & B. Palchalis Baylon, tit. de fide, vers. Et hanc fidem considerando exemplum Sacræ Scripturæ, in qua fides adhibita fuit Iudithæ de se referenti, quæ in Holofernis cubiculo gesserat, & S. Paulo 2. Cor. cap. 4. & 10. tribulationes enarranti, & ex Concilio Nicæno 2. act. 4. in quo fides pariter adhibita fuit historiæ S. Mariæ Ægyptiacæ, narrante plura accepta ex sola ejus relatione, quam græcè scripsit Sophronius & in latinum sermonem transtulit Paulus diaconus, teste Baronio *ad an. 525 nu. 22.* in qua etiam multa leguntur, quæ Abbas Zosimus scivit ex relatione ejusdem. Et S. Gregorio *lib. 18. moral. c. 5.* aliàs 7. ut refert Contilor. *de canoniz. cap. 18. num. 27. & S. Ber-**

nardo *ser. 74. in can. de se referenti ea, quæ sibi accidebant ad edificationem fratrum, cum de Servis Dei, quorum vita probata est, comprobetur illud Apocal. 14. in ore eorum non est inventum mendacium. Idemque Castellin. *cod. tr. col. 2. vers. Et id generis, cum seqq. quod multa reperiuntur approbata per Ecclesiam, tanquam certa, quæ narrantur in litteris Canonizationis diversorum Sanctorum, præsertim verò S. Catharinæ Senensis. const. 6. Pii II & S. Franciscæ Romanæ const. 45. Pauli V. Nam plura in eisdem narrata ipsæmet, dum viverent, nacta opportunitate, tanquam vera ac certa patefecerunt, & sic earum sanctitatem & miracula manifestantia. Testes enim singulares dicuntur, quando diversimodè deponunt respectu subjecti, vel objecti, super quo deponunt secundum Abb. in cap. bona memoria c. 1. *extr. de elect. & Farinac. de testib. q. 64. nu. 27.* Vel quando eorum dicta ex facti diversitate separationem recipiunt, ut post Bald. Lanfranc. *de test. am. nu. 26.* Sed è contra dici contestes, quando ex eorum depositionibus identitas facti inferitur, Foller. in *præ. crim. v. Item quod, num. 28.* & alii, quos adducit Farinac *supra num. 31.* Quando autem sunt contestes respectu finis, ut in hoc casu, non dicuntur singulares, quia sufficit concordare in substantialibus ad eundem finem tendentibus, ut docet Bald. in l. 1. nu. 18. & seqq. C. de testam.**

4 Ad tertium, neque aded testes dicuntur singulares, etiam si seiplos in contestes non allegent, dummodo inter se concordent, secundum Felinum, & alios relatores per Gabr. *de testib. concl. 2. n. 5. & 6.*

5 Itaque objectiones locum habent, quando plures testes non de proprio, sed de alieno auditu ab una tantum persona deponunt, non autem quando omnes deponunt, se idem factum audivisse immediatè ab ipsis Servis Dei, & proinde verè sunt plures. Quinimò unicum testem sufficere ad probandum miraculum, quod aliter probari nequiret præcipuè in apparitionibus, & revelationibus, tradit Contilor. *de Canon. c. 18. n. 18. & nos alibi.* Et in *relat. S. Theresiæ tit. de aliquibus mirabilibus, vers. Tum quia non desunt, sicut dictum quod, licet de hoc fuisset dubitatum, semper tamen resolutum fuit, quod ubi ex natura miraculi non potest illud probari, nisi unico teste, tunc statueret assertioni illius, in cujus persona casus evenit.*

Hæc verò, licet à me ita dicta sint, nihilominus non sum adeo indulgens, ut severitatem iudicii, quo S. Sedes Apostolica in hujusmodi probationibus utitur, laxare velim. Sed omnia relinquo præstantissimo ejus arbitrio,

CONSULTATIO XXXV.

De quibusdam sanationibus admirandis supra naturam, atque ordinem. Vbi de demonis potestate in actus & affectiones vitæ vegetantis.

Cum in sanationibus concurrere debeant omnes conditiones effectus miraculosi, requisitæ per Canonistas, de quibus alibi. Nimirum quod ex sola virtute divina absque ullo virium, & potentia naturalis, aut alterius humani operis subsidio, miraculum patratum fuerit. Quod denotant primò qualitates morbi, per se incurabilis, tam respectu naturæ ipsius morbi, quam respectu modicitatis temporis. Quia supposita etiam possibilitate sanationis mediamentibus potentis naturalibus, non poterat tam brevi temporis spatio ejusmodi curatio fieri; ac denique respectu modi, cum nec in ipso actu sanationis, imò neque alio forsitan tempore adhibita fuerint ulla remedia. Secundò sanationis. Primò, quia instantanea absque ullo artis medicinae usu, aut alio potentia naturalis subsidio, quam potissimum conditionem in miraculorum cognitione considerandam esse, præ cæteris inquit Malver. *de Canon. dab. 3. numer. 25. & 51.* ac Contilor. *cod. tr. cap. 17. num. 8.* juxta exempla Evangelica aliàs adducta, & agnovit Rot. in *relat. S. Raymundi p. 2. ar. 5. S. Caroli p. 3. in princ. S. Andreæ Corsini, & B. Palchalis Baylon in 4. miraculo.* Secundò, quod ipsa sanatio

undequaque perfecta, & absoluta ab inde citra continuò perseveraverit. Tertio, quòd ipsa sanatio processerit per solam divinam potentiam, meritis alicujus Servi Dei, quasi instrumentaliter, Pavin. in *relat.* S. Bonaventuræ p. 2. art. 3. & Rot. in *relat.* S. Raymundi p. 2. art. 4. & S. Andree Corsini p. 2. §. 4. Idè de aliquibus exemplorum nomenclentis existimandum duximus.

2 Sanatio Cancrorum inter majora miracula recensetur in lectionibus Sanctorum, & D. Bernardus in Vita S. Malachie inter principaliora ejusdem miracula adducit cancti sanationem per hæc verba: *adducta est mulier patiens morbum, quem cancerum vulgò appellant, ipso horrendum visu, & sanavit eam, Nam ubi aqua, cui benedixit, aspersa sunt ulcerum loca, dolorem non sensit, die verò sequenti vix ulcera apparebant.* Estque approbatum ab Ecclesia in S. Petro martyre per Constit. Innocentii IV. super ejus canonizatione his verbis: *Quadam cujus carnem cancer edax sedula corrosione vorabat, linitis hujusmodi terra vulneribus, est curata.* Simile miraculum fuit approbatum in Bulla Canonizationis S. Caroli §. 42. S. Theresie in *relat.* 1. art. 4. de miracul. post mortem miracul. 5. Quorum quidem sanatio miraculum esse judico, attenta eorum infirmitatis gravitate, quæ ex sui natura est incurabilis, teste Hippocrate lib. 6. aphorism. 38. dicente. *Cancros occultos, idest magnos, habentes, melius est non curare. Curati enim cito pereunt, & Paulo lib. 4. cap. 26. Hoc malum propter succi crassitatem non consanescit, Galeno 2. de crisib. 12. prognost. 46. & 2. ad Gluconem cap. 10. Avicenna in 3. 4. tr. 2. c. 16. Maximè cum accesserit & præcedens oratio Servorum Dei, & instantanea salutis recuperatio. Ex quibus putandum est, hoc factum totius naturæ creatæ vires excedere, non tamen quoad facti substantiam, sed quoad subjectum, in quo evenit. Nam, quamvis Natura possit corpori infirmo sanitatem restituere, non tamen infirmo, ægritudine incurabili laboranti, prout potest dare lumen, sed non cæco, vitam, sed non mortuo, atque ita secundo gradui adscribendum est cum Auditotibus Rotæ in dicta prima *relat. de Miracul. B. Theresia loc. cit.**

3 Sanatio miraculosa Squinantia, approbata in S. Thoma Aquinate, cujus Canonizationis Bulla edita à Joanne XXII. sic loquitur: *Puella gutturis sui fauces squinantia habens infirmitate constrictas, in tantum ut, ne quid sumere solidum, aut liquidum valeret, & anhelitus sibi meatus, ut vix respirare posset, intercluderetur, dum devotè se beato viro, à matre persuasa commendaret, superpositis gutturi suo dicti viri Sancti reliquiis, confestim melioratam se sensit, panem comedit, perfectèque sanata est.* Hujus verò Sanatio referri poterit ad tertium gradum miraculorum.

4 Sanationis à febre miracula, præcipuè quoad modum, in quo eorum magnitudo maximè apparet, plurimùm commendantur in Bullis Canonizationum, ut videre est in illa S. Thomæ de Aquino §. 14. S. Petri martyris §. 6. S. Caroli §. 34. & S. Catherinæ Senensis §. 19. de qua etiam in lectionibus festi dicitur. *Langnoribus, & febribus in Christi nomine imperabat, & in illa S. Ignatii de Loyola & in pluribus aliis. Commendantur item à Sanctis Patribus Nam D. Chrysostomus hom. 34. in Ioan. loquens de filio Reguli à Christo sanato sic ait: Quod autem Regulus non integrè credidit, neque sanè, ostenditur per hoc quod sequitur, interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerat. Volebat enim scire, utrum casu, vel ex præcepto Christi hoc factum esset, & dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Vide qualiter miraculum manifestum est. Non enim simpliciter, neque ut contingit, à periculo liberatus est, sed repente, & simul, ut appareat, non esse ex natura consequentia quod fiebat, sed ex actione Christi. Unde sequitur: cognovit ergo pater. Et idem Sanctus hom. 28. in Matth. loquens de focu Simonis febricitante, sic ait: Christus autem tangens corpus, non febre extinxit solum, sed & puram tribuit sanitatem. Quia enim ægritudo curabilis erat, modo curatio*

nis suam virtutem ostendebat, faciendo quod ars medicinalis non operatur, ut scilicet simul perfectam restitueret sanitatem.

Ratione qualitatis morbi, nempe febris, & indigestionis approbata recensetur ab Ecclesia. Sic enim ait Innocentius IV. in Bulla Canonizationis S. Petri martyris: *dum alius quidam per septem hebdomadas, & ultra febre quotidiana, malo hepatis, & stomachi affligeretur, quadam die Veneris, cum pejus haberet, auditis quibusdam miraculis, quæ per virum Dei facta esse dicebantur, cum se ad ipsum devotius sequenti die Sabbati de sero vertisset, uxoris suæ suavis, eaque presente devovisset, die dominica proximo in mane se à præfatis infirmitatibus plenè reperit liberatum.*

6 Curatio apostematis cum circumstantiis supradictis, nempe gravitate infirmitatis, temporis diurnitate præsertim si accesserit complicatio, & diversitas infirmitatum oratione præcedente, ac reliquiarum appositione, & sanitate, in continenti recuperata. Nihil obstante quod curatio apostematis omnino non evenit in instanti, nam respectu aliarum infirmitatum gravissimarum curatio apostematis dicitur instantanea, licèt ipsum remaneat, dummodo tamen ejus malitia cessaverit, ac licèt ejus tumor, & durities per paucos dies duraverint, non idè aliquid de miraculo diminuitur, prout in vulnere curato miraculosè, quamvis cicatrix remanserit per aliquod tempus ex traditis per Archidiaconum in cap. nec mirum n. 8. 16. 9. 5. ibique n. 7. & in cap. 1. de reliq. & vener. Sancti Jacob. Castellan. de Canon. Sancti. q. 6. princip. & firmavit Rota in 1. *relat. ar. 4. de mirac. D. Theresie, mirac. 12. post mortem, ac alibi sæpius.*

7 Leporam esse insanabilem morbum non solum Medici, sed etiam plures Sancti Patres fatentur. Sic enim asserit D. Cyrillus in catena Græcorum Patrum ad cap. 5. Luca, in quo narratur leprosum dixisse Christo Domino Domine, si vis, potes me mundare. Ubi sic: *Noverat enim lepram experimentis Medicorum non cedere, sed vidit divina potestate pelli demones, & cæteros ab aliis valetudinibus curari, quæ coniecit divina dextera fieri.* Et ob hoc mundatio lepræ annumeratur semper inter principaliora, & illustriora miracula. Quia tabis curatio non solum dicitur miraculosa quoad modum faciendi, sed quoad substantiam facti, cum morbus de se insanabilis sit. Unde D. Ambrosius ad d. cap. 5. Luc. loquens de prædicta mundatione leprosi, hoc inter clariora Christi opera recenset, sic dicens: *Quarto signo, ex quo in Capharnaum Dominus venit, leprosus sanatur. Si autem quartum diem sole illuminavit & clariorè cæteris fecit, hoc clarior opus æstimare debemus, de quo dicitur: Ecce vir plenus lepra, videns Iesum, rogavit eum &c.* Ob id etiam idem Christus Dominus, quando potestatem tribuit Apostolis faciendi miracula Matth. 10. de aliis curationibus locutus est genericè, dicens: *Infirmos curate, & de curatione lepræ speciatim adjungens, leprosus mundate, quasi miraculum hoc reluceat inter cætera, utpotè cadens supra morbum impossibilis sanationis. Idèque Sancta mater Ecclesia magni semper fecit hoc miraculum, ut videre est in Bullis Canonizationum Sanctorum, præcipuè S. Raymundi §. 44. Atque adèd ejus sanatio ad secundum gradum miraculorum est referenda, ut dixi de cancerorum sanatione.*

8 Sanationis claudorum, contractorum, ac similibus miracula non solum in Scripturis sacris commendantur, ut videre est Act. 3. de claudo illo, quem ponebant quotidie ad portam Templi, cujus bases, & plantæ ad jussu Apostoli Petri protinus consolidatæ sunt, ratione cujus impleti sunt omnes stupore, sed etiam in plerisque Sanctorum vitis, ac Bullis Canonizationum Ecclesia facit magni. Nam in Bulla Canonizationis S. Thomæ de Aquino sic ait Ioannes XXII. *Infans quidam quatuor annorum tumorem & ruborem in coxis, & cruribus usque ad pedes patiebatur, adèd afflictiuum, ut nec à matre sua, vel alio sine læsione, & clamore suo aliquatenus tangi potuisset.*

potuisset, movere se non poterat à Medicis spes curationis ejus non inveniebatur, deficiente artisque suffragio non invento, recursus est ad Deum, qui gloriosus est in Sanctis suis faciens prodigia. Nam mater infantuli, qua ipsum diligebat, ut mater, cum B. Thoma devotius commendavit, delegatus est puer ad monasterium, positus super tumulum Sancti: post aliquantulam moram sanus inde surrexit. Et libro de miraculis S. Bernardi cap. 15. inter ejus opeta commendatur illud. Ingressa est puella clauda & sub oculis omnium adepta est sanitatem, & liberè ambulavit. Erat autem nota in civitate puella & ex propinquis ejus aderant eadem hora nonnulli. Hoc idem miraculum à Sede Apostolica approbatum fuit in Bulla Clementis IV. super Canoniz. S. Heduvigis Ducissæ Poloniæ S. 15. ibi: *Mulier fuit, quæ nervis contractis pedes habuerat inhabiles ad processum, cumque ad ipsum tumulum suffragio fuisset a vicinis portata, inde sana sustentationis alicujus subsidio in domum revertitur non adjuva.* Idem quoque dicitur de S. Abundio, quod refert D. Gregor. lib. 3. dialog. cap. 15. Meritò igitur cum Theologis reponenda est hæc sanatio in secundo ordine miraculorum, utpote omnino excedente facultatem totius naturæ creatæ quantum ad id, in quo fit. Quia licet natura dare possit optimam ac perfectam membrorum compositionem, non tamen ipsa effracta, ac manca potest denuò convalescere, & ad hunc ordinem retulerunt hoc miraculum Rotæ Auditores in 1. relat. ar. 4. mirac. 4. post mortem B. Theresiæ. Porro membrorum contractionem, maximè à nativitate, esse incurabilem, testes sunt Hippocrates 3. de articulis S. oportet autem incurabilia cognoscere num. 68. & Galenus 3. prognost. 26.

9 Sanationis brachii miraculum approbatur, & prædicatur de S. Thoma Aquinate. Sic enim ait Pontifex in Bulla Canonizationis illius: *Quidam presati monasterii Fosse novæ Conversus, adeo gravem in brachio dextero & spatula dolorem patiebatur, ut ipsum brachium, quod per irium mensum cum dimidio spatium detulerat suspensum ad collum, ei esset inutile, dolore præsertim vehementer afflictum, quod cum requisitum Medicorum remedium non haberet, & amplius dolore gravaretur, dum dieb. Sancto pro sua liberatione, se quodam emisso voto commendasset, seque supra tumulum posuisset, ibidem obdormivit, ac excitatus deinde à quodam dieb. Monasterii monacho, brachium, quod linteo prius habebat incumbens, collo adhuc dependenti, extractum ab eo reperit, excitatorumque à somno more, dum ambas manus capiti suo ut ipsum scalperet apposuisset, se liberatum intellexit, ac adstantibus quod notum fuerat, miraculum revelavit.*

10 Brachii sicci & aridi sanatio, quam refert D. Bernardus in vita S. Malachiæ accidisse in ejus tumulatione his verbis *Interim parantur exequia, offeritur pro eo sacrificium consistantur ex more omnia cum summa devotione, stabat eminus puer, cui emortuū pendebat à latere brachium magis illi impedimento, quam usui, quo comperto innuit, ut accederet, & apprehensam aridam manum applicuit ad manum Episcopi, & vivificavit eam; nempè vivebat in mortuo gratia sanitatum; & manus ejus fuit mortuæ manus, quod mortuo homini Eliseus.*

11 Sanationis herniosi ad indicandam gravitatem morbi, medicamentorum inefficaciam, atque ad eò miraculum consideravit Rota in relat. S. Caroli miracul. 2. & 20. S. Franciscæ Romanæ mirac. 11. in vit. S. Petri de Alcantara mirac. 8. post obitum, & Servi Dei Hieronymi Æmiliani mirac. 7. etiam post obitum, ac S. Thomæ de Villanova mirac. penult. post mortem.

12 Generatim sit regula. Esto quod Natura cum progressu temporis potuisset sanare hanc, vel illam infirmitatem, nihilominus considerato temporis momento, sanatio inter miracula videtur reponenda. Nam juxta doctrinam Contiliorii cap. 18. de Canoniz. in factis, quæ paulatim natura potest operari, ut puta in restituenda sanitate febricitanti, in tremoribus corporis sanandi, ac similibus, ut cognoscatur fuisse miraculosa, sufficit, quod fiat in

instanti. Nam vix alio signo cognosci potest, an sanatio facta sit per miraculum, quam ex eo, quod facta est in instanti, ut etiam advertit Molfes. consil. 46. numer. 56. & innuit Malvet. dub. 3. numer. 51. ac sequitur Rota in relat. S. Andreæ Corsini p. 2. in princ. ponderando sententiam Rotæ in relat. S. Raymundi inquires: *Verum est in his vulneribus, seu infirmitatibus, quæ vel à principio in suo genere lethalia sunt, vel ex subsequenti accidentibus lethalia efficiuntur, ita ut necessarid mortem sint allatura, qualia sunt inveteratæ paralyfes, & membrorum seu nervorum contractiones quando per miraculum sanantur, totam vim & naturam miraculi in eo consistere, ut virtute divina in instanti auferatur illa malitia vulneris, vel infirmitatis. Atque assertionem Contiliorii cap. 18. num. 13. Si testes probent infirmitatem alicujus incurabilem esse, & ita quod sanatio non potuerit fieri naturaliter, & deponant de sanatione secuta ad invocationem illius Sancti, de cujus canonizatione tractatur, miraculum remanet concludenter probatum & quidem secundi gradus, si est de curatione morbi incurabilis, tertii verò gradus si est difficilis curationis & fiat curatio instantanea cum aliis circumstantiis, passim à me relatis.*

De potestate autem dæmonis circa impedimenta, quæ 13 adhibere potest ad impediendos actus vitæ vegetantis quoad generationem quidem res est quotidiana, & jam olim factitata. Constat ex Herodoto in Euterpe cum de Amaside Rege, & Ladice, & ex Plinio lib. 21. cap. 21. remedium à Sid præscribente. Et vero impedimentorum hujusmodi inductionem non excedere motum localem, & applicationem activorum idoneorum, rectè declarat Binsfeldius de confes. malef. p. 1. q. concl. 6. & Petrus Mim. in sigel. malef. cap. 7. & 10. Bernard. Comens. tract. de strigib. cap. 15. ex Paludano in 4. d. 4. Quoad nutritionem vero & accretionem res est etiam perspicua, ut mox dicemus.

Potest etiam dæmon inhibere vim caloris naturalis ita, 14 ut vivens sine ulla cibi assumptione possit ad longum tempus vitam prorogare, idque sine temperato interno calore, procurato effluxu spirituum, aut applicatione frigidorum sive humoribus viscidis, qui in caloris pabulum cedere possint ex toto corpore collectis. Quo posteriori modo pleraque bruta vitam sine cibo ullo ad longum tempus transigunt, ut docet Aristoteles S. hist. cap. 14. & 17. & 4. de part. cap. 5. & Agricola lib. de animant. sub terra à cap. 13. Nec aliter de quibusdam hominibus quos longam inedia naturaliter tolerasse legimus, philosophati sunt Portius lib. de puella Germanica cap. 6. Mercur. 6. var. c. 12. Medina 2. paren. c. 7. Langius l. 2. Epist. 28. aliique multi.

Non raro tamen dæmon idem præstat immissa insensibili 15 ter per modica aliqua ac tenui, sed maxime efficacitatis substantia, ut legere est apud S. Prosperum in dimidio temporis cap. 6. Et idem consensum de longa illa inedia hominis, quem à se visum ad mare rubrum testatur Cleombrotus apud Plutarchum lib. de cessat. orac. nu. 16. Magum esse fuisse, & cum dæmonibus familiariter agentem, docet divinatio futurorum, qua in speciem pollebat semel in anno, & odor suavissimus, qui ex loquentis ore diffusus vicina loca complebat, & alia narrationis illius adjuncta, quæ apud Plutarchum legere licet. Vitam ergo planus ille menstrua tantum amari cujusdam fructus è quadam modica herba lecti sumptione tolerabat. Proindeque necesse est, fructum illum fuisse efficacissimam aliquam substantiam naturalem, vel ex parte artificiosam, à dæmone subministratam. Qua etiam ratione multarum hypocritarum per longam inodiam sanctitatis gloriam aucupantium strophas, plerumque deprehensas esse certum est, & propostis exemplis declarat Iovin. Pontan. lib. 2. de ferm. c. 16. & Petr. Gregor. l. 35. Syn. ix. cap. 10. & nos tom. 4.

Quod vero ad affectiones vitam vegetantem affectantes, nempè de sanitate, morbo, ac morte, potest dæmon

dæmon sanitatem ac motum inducere, facile suadetur, quamvis de sanitate dubitare videatur Origines 8. *contra Celsum sub finem*; imò id disertè negare videtur S. Irenæus 2. *contra hæres. cap. 56.* cum agens de Magis virtute dæmonis operantibus ait: *Eos non in beneficium hominibus facere ea, quæ faciunt sed, in perniciem, & errorem per magicas elusiones, & universa fraude plus ledentes quam utilitatem præstantes his qui credunt eis in eo, quod sedancunt. Non enim cæcis possunt donare visum, neque surdis audium, neque omnes dæmones effugare, præter eos, qui ab ipsis immittuntur, si tamen & hoc faciunt, neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare vel alia quadam parte corpore vexatos, quemadmodum sapè evenit fieri secundum corporalem infirmitatem, vel earum, quæ à foris accidunt infirmitatum bonas valetudines restaurare, &c.*

17 Verum intelligendus est Irenæus de curationibus, quas Magi illi hæretici ope dæmonum tentarent edere in erroris sui confirmationem. Quo pacto indubitatum est, si aliunde non suppetat occasio prudenter detegendi. authorem dæmonem, impediendam à Deo curationem. Aut etiam de curationibus editis absque idoneorum activorum naturalium applicatione, cum nuda expulsio localis humorum noxiorum, alteriusvè substantiæ morbum inferentis non posset ad conciliandam sanitatem sufficere. Nec aliter intelligendus est Arnobius *lib. 1. nuu. 34.* verbis illis: *Age nunc veniat qui super igneam Zonam magus interiore ab orbe Zoroastres, Heronippo, ut assentiamur auctori, Bactrianus & ille conveniat, cuius Ctesius res gestas historiarum exponit in primo. Armenius Hostianis nepos & familiaris Pamphilus Ciri Apollonius, Damigero, & Dandanus, Velus, Iulianus, & Babulus, & si quis est alius, qui principatum, & nomen fertur in talibus habuisse præstigiis. Permittant uni ex populo in officium sermonis dandi ora coarticulare, mutorum, surdorum auriculas referare, sive luminibus procreatis oculorum redintegrare naturas, & in frigentia olim membra sensus, animasque reducere. Aut si ardua res ista est, neque aliis permittere talium possunt operum potestates, ipsi faciant, & cum suis ritibus faciant. Quicquid malefici graminis nutricant terrarum sinus, quicquid virium continet fremor ille verborum, atque adjuncta carminum necessitates, non invidemus, adiciant, non interdiciamus, colligant. Experiri libet, & recognoscere, an cum suis efficere Diis possint, quod ab rusticis Christianis, iussionibus facilitatum est nudis. Sic ille iis tantum, quos dixi, modis negans dæmonibus abigendi morbi facultatem, sive per seipso, sive per interpositos magos ac ministros suos, à quibus ne rediviam quidem aut papulam, nisi interpositis herbarum, aut graminum succis aliisvè idoneis naturalibus activis, curatam negat. Illis tamen interpositis fatetur *nu. 30.* potuisse à dæmonibus sanari aliquos ægros, de quibus id fama ferebat. Quamvis rectè addat, id non esse in dæmone admiratione aliqua dignum, cum & Medici sic curent, sintque ista rerum admotarum beneficia, non curantium potestates.*

18 Quod igitur dæmon vim habeat morbi inducendi, & sanitatem procreandi, facile est ostendere illustri exemplo quod memorant S. Augustinus *lib. 4. Civitat. cap. 26.* & Lactantius *lib. institution. cap. 8.* & latissimè Arnobius *lib. 7. numer. 43.* Tiberio Atinio, inquit Lactantius, homini plebeio per quietem obversatus esse Iupiter dicitur, præcepisse, ut Consulibus & Senatui renuntiaret ludis Circensibus proximis præfultorem sibi displicuisse, quod Antonius Maximus quidem diverberatum servum subfurca medio circo ad supplicium duxerat, ideoque ludos instaurari oportere. Quod cum ille neglexisset, eodem die filium perdidisse, ipsum autem gravi morbo correptum, & cum rursus eandem imaginem cerneret, querentem satisne pœnarum pro neglecto imperio pependisset læticiportatum ad Consules & omni re in Senatu exposita recepisse corporis firmitatem, suisque pedibus domum

redisse. Unde apparet sublatam subito, & redditam sanitatem ope dæmonis ludos illos eo quasi prodigio sibi deposcentis.

Idem dici posset de miraculis Vespasiani, & Hadriani, quorum ille quidam oculorum tabe laboranti, & alteri manu ægro, restituit sanitatem; alterius oculos oris sui excremento respergendo, alterius manum pede calcando, ut Tacitus *lib. 4. hist. & Sueton. in Vespasiano cap. 7.* referunt. Alter verò duobus cæcis visum restituisse dicitur.

Posset inquam, de his quoque dici dæmonem ad Christi miraculorum fidem elevandam ab impedita per maleficium sanitate cessasse, atque ita visos sanitati reddidos ad Vespasiani nutum, aut verius Apollonii Tyanæi, qui tunc aderat, ut bene advertit Baronius *anno Christi 71.* nec aliter proportionem servata de Hadriano dici posset, si res ferret. Sed nihil est necesse ita philosophari. Nam quod ad Vespasianum attinet, Tacitus significat morbos illos humana arte fuisse curabiles, imo ipsam visus deperditi restitutionem, cum modus operandi aliud sentire non jubet, posse naturalem esse docent Valef. *cap. 42. sacra philosophia*, & Seratius in *cap. 11. Tobia q. 2.* & jam olim Plinius *lib. 11. cap. 37.*

Quod vero spectat ad Hadrianum, Spartianus ex Mario historico affirmat, stropham fuisse & simulatam cæcitatem, ab iis ex composito excogitatam, qui persuadere Hadriano nitebantur, ut in summis, quos perferebat doloribus, vitæ voluptatem non abiiceret. Tandem aliquo ex modis hæctenus propositis philosophandum est quoad ægros, & in iis duos cæcos oraculo dæmoniaco præmonitos, quos exhibet tabella matmorea ex Romano Æscula pii templo, quam exscripsit Mercurialis *lib. gymnast. cap. 1.* Itemque quoad Demetrium Phalereum, si vera sunt, quæ de restituto ei à Seraphide visu scribit Laertius *l. 5.* Iactatos ab Ethnicis hoc paucos beneficio Æsculapii curatos auctor est Arnobius *lib. 1. n. 31.* Confictas tamen fuisse has curationes, existimat Baronius *anno Christi 139. sub fin.* Conficta enim interdum ab Ethnicis fuisse miracula in Deorum suorum gratiam docet factum Theotecnii apud Eulebiam *9. hist. cap. 2.*

Ad eos ergo qui verè à dæmone ægri, & sani fiunt re-
deo, de quibus fusè etiam agit Tatianus *orat. contra Græcos à n. 17.* adducens *n. 31.* exemplum à Iustino præceptore quondam suo, in hanc rem adhibitum. *Comparabat ille dæmones latronibus: Siquidem, ut illi vivos aliquos capere solent, deinde pacta mercede familiaribus eos restituere; sic etiam qui ab Ethnicis existimantur Dii quorundam membris hominum se insinuantes, deinde per somnum suam in illis gloriam fabricantes, in publicum prodire jubent, & in conspectu omnium, postquam desideratis ex mundo rebus se expleverint, ab agris avolant, & morbum suo dolo productum obliterantes, pristina valetudini homines reddunt.* Ita ex Iustino Tatianus, qui quod præmiserat, dæmones non sanare morbos, ne clarè sibi intra paucas lineas contradicat, exponendus est, quod non sanent, nisi adsint præsentis, & per motum localem, vel applicationem activorum idoneorum depellant morbum, qua eadem ratione paulo ante concesserat idem Tatianus, posse à dæmone immitti morbos, cum ante id negasset, eodem proportionali sensu, quo nunc dico negari ab eo, inductionem sanitatis dæmoni esse possibilem.

Verum quomodo hæc omnia à dæmonibus per applicationem idoneorum effici possint, luculenter explicat Eulebius *lib. 4. prepar. cap. 1.* Cum enim aggressus esset convellere eam Theologiæ Ethnicæ partem quæ Civilis dicebatur, continebaturque oraculis, responsis, curationibus, vel inductionibus morborum aliisque huiusmodi præmittit unam quandam responsionem, quam, tametsi præferat, quod ea uti nolit, re ipsa tamen approbet. est autem ea responsio huiusmodi, quantum quidem spectat ad sanationes à dæmonibus præstitas, de quibus nunc agimus. *Miracula, quæ simulachris attribuant, diceret aliquis natura rerum fieri. Multa enim*

enim genera esse herbarum, multa lapidum, secreta quaedam, & multis ignota, natura insita morbos quosdam pellentia, quosdam inducentia. Alia enim contrahere, atque densare, alia distrahere, & rarefacere, tendere, aut omnino mutare, & salvare, nata esse, quod alia brevi tempore, alia longo efficiunt, & alia in longum durant, alia citò dissolvunt. Ita nonnulla conservantia sanitatis inveniuntur, alia nonnulla è contra morbos inducunt. Multa etiam lucem Luna ita sequuntur, ut simul cum ea crescant, atque decreascent. Animalia igitur nonnulla, planetae, lapides, aromata magnas virtutes insitas sibi natura possident, ad quæ omnia positio quoque locorum multum conducit. Hactenus Eusebius accommodatè ad explicandum, quomodo applicatione idoneorum activorum possint dæmones sanitatem conciliare, aut viceversa morbos inducere.

24. Quomodo autem per motum localem idem possint, humores scilicet commovendo, aut variè permiscendo, vel à commotione cessando, facile intelligitur. Et pertinent eò, quæ habentur apud Abdiam 8. *hystor. Apost. initio*, & apud S. Cyprianum *lib. contra Idoles* n. 56. Utroque illo modo, hoc est & per motum localem, & per idonearum naturalium causarum applicationem potuerunt pestem depellere in illo exemplo, quod legitur apud Anastasium 9. 23. *in scriptis* & cum facta est advectio serpentis Epidaurii, de qua fusè Arnobius *lib. 7. à n. 50.* & in eo casu, quem Laertius *lib. 1. in Epimenide* refert occasionem Atheniensibus præbuisse, statuendi aras sine nomine. Idem dico de illa epileptici curatione, quam interventu primitiarum Diis oblatarum factam, memorat Simplicius *in c. 8. Enchiridii Epicteti*. Alia præterea innumera frequentissimè leguntur.

25. Obiter porro moneo, tamen dæmon possit verè morbos depellere, ut dictum est, amen non esse ullo modo illi fidendum, tum ob Numinis offensam, tum quia morbos à dæmonibus curatos paulò post reverti, etiam cum auctario, testatur ex sua in variis ægris experientia Fernelius *lib. 2. de abdit.* c. 16. Et hanc ipsam instabilitatem in conciliata per Magos sanitate, noravit S. Irenæus *lib. 2. adversus hæres.* c. 56. & 57. patuitque in Hadriani Imperatoris curatione. Itaque rectè eos, qui à dæmonibus mediare, aut immediate huiusmodi beneficia expectant, monet S. Leo *serm. 19. de passione Domini: Beneficia demonis omnibus esse nocentiora vulneribus.* Cum post damnum animæ certò illatum, constet, certam sanitatem à dæmone non conferri, sed volaticam tantum, æternis incommodis, nisi iniqui pacti, aut inicitæ societatis rescissio interveniat, cumulandam Et eodem respexit S. Augustinus 8. *Civ. c. 24.* cum dixit: *dæmones beneficia præstando esse magis nocentes, quam magis decipientes.* Imitemur ergo Beatum Job, de quo S. Chrysostomus sic ait elegantè, *homil. 28. in 1. ad Corin.* *diabolus adversus Job, non perdidit bovem, neque asinum, neque canem, neque domo diruta, neque filiis ruina obrutus, sua usus est fallacia: sed tacet adhuc, & cessat, considerata athletæ fortitudine. Sed cum vermium fons scaturiebat, & putrida cussis decidebat, & consumpta carnes sanie graviter fetentem efflabant, & sarragine, & fornacibus, & omni flamma miserius eum diaboli manus consumebat, fera omni crudelius undique ejus corpus devorans; cum diutius is esset hac calamitate confectus, tunc uxorem subornat: nam si in calamitatis principio accessisset, non sanè eum invenisset ita enervatum, neque ita posse exprobrare calamitatem, & tanta loqui audacia. Nunc autem cum videret ob temporis longitudo, & sanitatis quam cupidissimum, & malorum finem majorem in modum desiderantem, tunc accedit, & ait. Quousque consumeris? Gravis Rhetor ad decipiendum eos, qui inconsultiores sunt. Quid igitur hic beatus Adam in se fortior.*

Teneamus id firmiter cum Cypriano *de simplicit. Prælati.* Ea est demonis astutia, ea est circumveniendi hominis caeca, & laevis fallacia, ut asserere videatur noclem pro die, venenum pro salute, de desperationem sub obtentu

sei, perfidiam sub prætextu fidei, ut dum verisimilia metiuntur, veritatem subtilitate frustrerentur. Nam transfigurata se in Angelum lucis. Ideoque caveamus.

Cæterum imperare Naturæ Dei solius est. Non enim potest esse naturale, revocare ab inferis ad superos pertinet. Mederi sine tractu temporis, sive usu pharmacorum ejus est, qui è nihilo res educit, non ullius, qui è nihilo ipse prodivit.

CONSULTATIO XXXVI.

An subdelegati in causis Canonizationum exprimere debeant in quolibet actu quod sedent pro Tribunalis?

Afirmandum videtur. Quia in Remissorialibus dicitur: *In singulis actibus procedentes, & pro Tribunalis sedentes, ad text. in l. fin. C. quemad. testam. ap. ibi: pro Tribunalis, cui Glossa addit, sedentem.* Quælibet autem inobservatio formæ mandati in remissoria, ipsam processum nullum reddit, c. *Cum dilecti* 22. *de rescript. c. prudentiam* 21. *S. illa quippe, in fine, juncta Gloss. v. contra formam, post med. & c. venerabilis* 27. *de offic. deleg. Gloss. in cap. v. Irritum, de rest. spol.* Quod procedit, etiam si fuerit peccatum in modum tantum, non autem in rei substantia, d. c. *fin. S. Porre, c. r. a. n. e. d. cum ibi notatis per Innocentium & alios Canonistas* Quia ratione in hisce remissorialibus dicitur: *decernimus irritum & inane quicquid contra formam præsentis Remissoria scienter, vel ignoranter fuerit executum.*

At dicendum est, de defectum huiusmodi solemnitate potius attribuendam esse incuriæ Notarii, id non exprimentis, cum in quibuscumque actibus judicialibus Judices semper dicantur sedere, teste Præcio *in Lexic. jur. per text. in l. 1. C. de offic. civ. l. jud. t. fin. C. de offi. div. S. sedebunt, anth. de Jud. c. fin. de sent. & re jud. in 6.* Quinimò dum ex iisdem actibus apparet, dictos Judices stetit in loco sacro pro eorum Tribunalis deputato, & electo juxta formam in Remissorialibus eis præscriptam, satis superque est de jure quod ibidem sive stando, sive sedendo, aut eundo jus reddiderint, arg. l. *pen. ff. de just. & jur. cum locus faciat Tribunalis, non sedes ut per Specul. de dilat. S. ult. vers. Quidam tamen, ubi procedendo ad text. in l. 4. C. eod. tit. dicentem, quod à precedente Judge dilationem non convenit postulare, advertit, hoc idè fuisse cautum, quia Judices plerumque sedere consueverint, sed de cætero actus bene valet sive stando, sive sedendo, sive eundo detur, dummodo id fiat in loco pro Tribunalis assignato. Nec sit de specialibus judiciorum sedere, sed de solemnitate levissima, quæ solummodo potest dici cautela superabundans, & non necessaria apponi in omnibus actibus, cum illis omissione facti substantiam mutari non possit secundum *Jaf. conf. 26. n. 3.**

CONSULTATIO XXXVII.

In quibus miraculis Episcopi adhibere debeant consilium Theologorum?

Consilium Theologorum, quod aliquid habendum sit pro certo & vero miraculo juxta *Trid. sess. 25. in decr. de invoc. vener. & reliq. Sancti. sub fine S. nulla etiam, adhibendum esse in miraculis Sanctorum, qui fuerunt canonizati, non autem ante illorum Canonizationem, advertit Contilor. canoniz. Sanct. c. 5. n. 14. de quibus Concilium loqui, ait.*

At nihilominus quod Tridentinum locum habeat tam in miraculis Sancti Canonizationum, quam personæ non canonizate juxta decretum S. Congreg. Concilii sub ann. 1626. testatur *Barbol. in collect. ad d. decret. n. 8.* Quia possunt aliquando inservire judicio ferendo pro Canonizatione illius, qui nondum est canonizatus.

CONSULTATIO XXXVIII.

Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem ho-

minum mortuorum ante eorum canonizationem, vel beatificationem sine Sedis Apostolica licentia?

EXtat hac de re scriptum Anonymi, editum Romæ tempore, quo agebatur de beatificatione Sancti Patris Ignatii, Societatis Jesu fundatoris. Illius tamen author fuit Franciscus Pegna, Auditor Rotæ, vir nomine suo celebris, qui per sequentes conclusiones respondit.

2 Sit prima conclusio. Nunquam fuit mos in Ecclesia Catholica venerari homines mortuos, tanquam Sanctos, antequam publica autoritate legitimorum Iudicum Ecclesiarum essent recepti, & approbati. Hoc probatur testimonio S. Augustini *tom. 7. in brevis. collat. cum Donatist. in collat. 3. c. 13.* & Optati Milevitani *lib. 1. contra Donatist.* Legitimi autem Iudices erant Romæ Pontifices Romani, in Provinciis autem Episcopi & Concilia provincialia, ut paulò post dicitur. Et propter hanc causam Romæ Clemens Primus, Antherus, & Fabianus salubriter constituerunt septem Notarios fideles, qui acta martyrum diligenter inquirerent ut Romani Pontifices ea perferretentur, & probanda probarent. Damasus, & Anastasius Bibliothecarius in vita Clementis, Antheri, & Fabiani, & Fabianus ipse *Epist. 1. ad Ecclesiam Catholicam*, & ministros. In Provinciis autem Episcopi, qui olim poterant Sanctos canonizare, antequam hoc Sedes Apostolica legitimis de causis sibi reservaret, tum ex Apostolica traditione, tum ex constitutionibus Romanæ Ecclesiæ omnem etiam diligentiam adhibebat, ut Sanctos probarent, antequam populis fidelium colendi proponerentur, ut colligitur ex Sancto Augustino, & Optato in locis allegatis. Idem præscripsit illis observandum Fabianus Papa in epistola prima ad omnes Ecclesiæ ministros, & ita oportuit constituere, ne in cultu, & veneratione Sanctorum, quod est magni momenti in Ecclesia Dei, fideles deciperentur, eos pro Sanctis, & amicis Dei venerando, qui inimici Dei essent. Et hæc olim initio nascentis Ecclesiæ, & omnibus deinde seculis inviolabiliter observata fuerunt in martyribus recipiendis, in quibus minor, quàm in Confessoribus approbandis difficultas esse posset, cum causa martyrii potissimum, & charitas, & constantia in perferendis tormentis inspiceretur, causa autem hæc potissima esse solebat. Nam S. Augustini, Optati, & Fabiani testimonia supra relata de martyribus probandis agunt. Irreligiosus autem profusus, & temerarius semper fuit habitus, qui publicum cultum alicujus martyris, nondum probati, & recepti in Ecclesia voluisset inducere. Præterea illud omnino certum est, & exploratum, probatos tantum publica autoritate Ecclesiastica Martyres, & Confessores fuisse in Catalogum Sanctorum, & in Martyrologium Ecclesiæ Sanctæ Romanæ relatos, & consequenter minus probabile videtur, quod asseruit D. Cardinalis Bellarminus *tom. 1. contr. lib. 1. de Sanctis c. 8. circa fin.* videlicet Sanctos veteres cœpisse coli in Ecclesia universali, non tam lege antiqua, quàm consuetudine, cum nullus unquam Sanctus fuerit aliquando in Ecclesia acceptus, & cultus sine certa Ecclesiæ lege, & legitimo decreto, ut verè existimavit & probavit D. Cardinalis Baronius in *not. ad Roman. martyrolog. die 2. Aprilis*, & latè etiam prosequutus docuit Joannes Molanus in *lib. de martyrologiis*.

3 Sit secunda conclusio. Semper in Ecclesia Dei viguit, & viget hæc doctrina, ut de præcavenda falsorum Sanctorum reliquiarum, & martyrum veneratione certæ leges & Sanctiones Ecclesiasticæ constituerentur, ut adulterini Sancti, aut commentitii, aut incerti à veris & probatis distinguerentur, ut falsis meritò denegaretur cultus, qui veris Sanctis jure deberetur. De hac enim re in primis Concilia salubres leges tulerunt, Concilium Carthaginense primum *cap. 2.* Concilium Laodicenum *c. 9. & c. 34.* Carthaginense quintum *c. 14.* refert Gratian. in *c. Placuit de consecr. d. 1.* Concilium Epamense *c. 25.* Concilium Bracharense tertium *c. & alias 6.* Concilium

Moguntinum *cap. 51.* Concilium Lateranense sub Innocentio III. *cap. 62.* & refertur in *cap. 2. de reliq. & vener. Sanct.* Concilium Trid. *sess. 25. de invoc. vener. & reliq. Sanctorum.*

Sit tertia conclusio. In Confessoribus probandis majorem diligentiam adhibendam constituit Sancta Romana Ecclesia, quàm in martyribus. Et ratio est, quàm afferunt communiter Canonistæ in *c. 1. de reliq. & vener. ubi Innoc. n. 1. in fin. Host. n. 6. Jo. Andr. n. 4.* & alii hos, sequuti asseruerunt, Confessores non esse canonizandos propter solam apparentem vitæ sanctitatem, sed miracula per eorum intercessionem facta probare oportere, neque Romanam Ecclesiam consuevisse canonizare Confessores sine operatione miraculorum ad excludendam omnem profusam fraudem, & deceptionem, atque penitus hanc consuetudinem in actu practico retinuit, & retinere solet Sancta Romana Ecclesia.

Sit quarta conclusio. S. Romana Ecclesia antequam ad canonizandos Confessores deveniat propter vitæ sanctitatem, & miracula multa alia exigere consuevit, videlicet multiplicatas preces magnorum virorum intercedentium pro canonizatione, continuationem miraculorum, constantem famam de sanctitate illius, qui petitur canonizari in vita & morte, & post mortem, & plura alia, quæ referunt Canonistæ in *c. 1. de reliq. & vener. ubi Host. n. 3. & 4.* & sequitur Jo. Andr. n. 3. Jacob. Castel *tr. de canoniz. Sanct. dub. 4.* Franciscus Pegna, Rotæ Auditor in *vit. S. Didaci lib. 2. & in vit. S. Raymundi lib. 3. c. 1.* hanc tam exactam diligentiam adhibere consuevit Sancta Romana Ecclesia ad excludendas fraudes, deceptiones, illicita lucra, & ambitiones multorum, qui sæpè inani sanctitatis nomine suorum gloriantes, populorum simplicium, & præsertim fœminatam favorem, & obsequium aucupantur, *c. 2. de reliq.*

Sit quinta conclusio. Quia veneratio hæc, & cultus Sanctorum una est de majoribus Ecclesiæ causis, in qua cum multa cautela procedere oportet, idè Sedes Apostolica, ut tutius omnia peragerentur, canonizationem Sanctorum specialiter sibi reservavit, & propterea verè Doctores asseruerunt ad solum Papam spectare Sanctos canonizare, sive martyres sint, sive confessores. Ita Canonistæ communiter in *d. c. 1. ubi Innoc. n. 2. Host. num. 7. Jo. Andr. nu. 5.* Rursus Canonistæ in *c. 2. de reliq. & vener. in 6. ubi Gloss. v. Sedis Apostolica, Gemin. n. 11. Turcrem. in c. 1. de consecr. d. 3. Troyl. Morluet. tr. de canonizat. Sanct. dub. 2.* Jacob. Castel. *cod. tr. dub. 3.* ubi additæ sententia Doctorum, neque Episcopos, neque Legatos de latere, neque Collegium Cardinalium, Sede Apostolica vacante, neque Concilia Provincialia, neque Concilium universale, non interveniente Romani Pontificis autoritate, posse Sanctos canonizare, neque illos proponere populis, tanquam Sanctos in Ecclesia venerandos. Hanc conclusionem probat text. in *d. cap. 1.* qui est Alexandri Papæ III. qui præfuit Ecclesiæ anno Domini 1160. Nam cum quidam hominem quendam in portatione occisum, tanquam Sanctum Martyrem veneraretur, ita constituit: *illum ergo non præsumatis de catero colere, cum & si per eum miracula fierent, non liceret nobis ipsum pro Sancto absque autoritate Romana Ecclesiæ venerari.*

Sit sexta conclusio. Non possunt Episcopi in suis diocesis inducere celebrationem festi alicujus Sancti non canonizati per Papam. Hanc conclusionem ponunt Canonistæ in *dict. cap. 1. de reliq. & vener. in 6.* ut Gemin. num. 12. Franch. *ibidem num. 3.* & ratio est, quia, ut dicitur in proxima sequenti conclusione, istum honorem consequuntur Sancti, postquam sunt à Romano Pontifice canonizati.

Sit septima conclusio. Postquam omnia fuerunt canonicè celebrata, & observata, quæ per sacros Canones in Canonizatione Sanctorum adhiberi jubentur, & postquam Sancti sunt canonizati per Romanum Pontificem, illos honores consequuntur, quos Romani Pont

Pontifices in sententia definitiva canonizationis illis de-
cernere solent, videlicet, ut ab universali Ecclesia colantur,
& invocentur, & ut ad sepulturam ipsorum decen-
ter, & veneranter accedentes, eas indulgentias consequan-
tur, quæ cæteris Sanctis ejusdem Ordinis concessæ sunt.
Hæc in libris ritualibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ con-
tinentur, ut tradit Franciscus *lib. 3. c. 41. de vit. S. Raymundi.* Eandem ferè commemorant Canonistæ *in d. c. 1. ubi*
Innoc. n. 3. Host. n. 10 & Jacob. Castell. d. tr. 9. in princ.
dicentes, Sanctum per hanc canonizationem hoc conse-
qui, ut Ecclesia pro eo, sicut pro Sancto dicat solemniter
officium, & in litanis inter alios Sanctos licitè enume-
retur, & invocetur, & in Catalogo Sanctorum adscri-
batur. Addit Jacob. Castell. prædicto loco, quod Sanctus
canonizatus hoc etiam consequitur, ut ejus imago pin-
gi, & sculpi possit cum diademate, seu corona, & quod in
ejus honorem, & sub ejus nomine possint Ecclesiæ, & al-
taria erigi, ædificari, & consecrari.

9 Sit octava conclusio. Non licet alicui defuncto non-
dum canonizato preces solennes, aut publicas fundere,
aut reliquias Sanctorum novorum, idest non canoniza-
torum venerari. Hanc conclusionem probat Concilium
generale Lateranense sub Innocentio III. *c. 66. relatum*
in c. 2. de reliq. & vener. cujus verba sunt: *Inventas de*
novo reliquias nemo publicè venerari presumat, nisi prius
authoritate Romani Pontificis fuerint approbata, & Ca-
nonistæ in d. c. 1 ubi Innoc. num. 3. in fin. Host. numer. 21.
Panorm. num. 3. not. 2. Gloss. in d. cap. 1. v. Sedis Apostoli-
ca, de reliq. & vener. in 6. & ibi Anchar. in fin. dicens sic:
Et adde, quod notatur supra cap. 1. ubi nullus in publico
venerari, nisi ab Ecclesia approbatus. Signanter dictum
fuit non licere neque solemniter, neque publicè nondum
canonizatos colere, aut reliquias Sanctorum non pro-
batas, quia hoc expressis verbis ita constituit præcitatum
Concilium Lateranense, & tenuerunt expressè Host.
& Panorm. præcitato loco qui omnem profus cultum,
tam solemnem, quam publicum prohiberi dixerunt, &
aliter interpretari verba Concilii generalis, est manifestè
vim illi inferre, ut patet ex prædictis. Illud tamen verum
est Host. & aliis præcatis locis, ut notat Panorm. *in d. c.*
1. nu. 3. not. 2. à contrario sensu colligere, licere in secreto
fundere preces ei, quem quis vidit esse virum bonum.
Nam cum *in d. c. 2.* ex Concilio generali dictum fuisset,
non licere publicè venerari Sanctos nondum canoniza-
tos, aut novas reliquias à Romano Pontifice nondum
approbatas, à contrario sensu Doctores in præcatis lo-
cis intulerunt, scilicet non negare, quin liceat in secreto
fundere preces a licui defuncto, quem vidit Sanctum, ut
pro ipso ad Dominum intercedat. Addunt tamen non li-
cere, donec canonizatus fuerit ad talem publicè preces
fundere. Idem dixit Gloss. hic *in d. c. 2. de reliq. in 6. d. v.*
Sedis Apostolica.

10 Sit ultima conclusio. Quæ hæctenus dicta sunt de Ca-
nonizatione Sanctorum, intelligenda quoque sunt de
beatificatione, quæ cum sit quædam species veræ cano-
nizationis à solo Pontifice concedi potest. Est autem bea-
tificatio concessio particularis, quam indulget Roma-
nus Pontifex alicui Ecclesiæ particulari, vel monasterio,
vel Ordini Religiosorum, ut aliquem virum, vel mulie-
rem, quam Papam constituit esse sanctam, & fecisse mi-
racula, possint fideles in illa, tantum Ecclesia, aut Reli-
gione venerari, & officium Deo facere. Et est observan-
dum, quod antequam Romanus Pontifex concedat ista
indulta beatificationum, solet committi examen aliqui-
bus viris doctis, & prudentibus, ut videant processum
continentem probationes super sanctitate, & miraculis
Beati, vel Beatæ, & nisi causa cognita, non consueverunt
beatificare, idest licentiam solum in hoc distat à canoni-
zatione, quod illa respicit universalem Ecclesiam, beati-
ficatio verò particularem locum.

21 Ex omnibus prædictis patet responsio ad dubium
propositum, videlicet circa nondum canonizatos à Papa
Tom. V.

non licere aliquem cultum solemnem, aut publicum eis
exhibere, nec eorum festa publicè celebrare, nec nomina
eorum in litanis enumerare, nec in Martyrologio des-
scribere, neque in die obitus illorum campanas pulsare,
neque pingere imaginem cum diademate, vel miracu-
lis, neq; illa omnia circa illos tam amplè præstare quàm
videtur concessisse D. Cardinalis Bellarminus *d. Et. tom. 1.*
lib. 6. de Sanctis c. 10. Ista enim omnia sunt contra sacros
Canones, & receptum Romanæ Ecclesiæ morem. Ne-
que aliquid in contrarium probant, quæ commemorari
solent ex multis Sanctorum historiis, ex relationibus
Auditorum Rotæ in canonizationibus Sanctorum, ut
S. Didaci, S. Hiacynti, & S. Raymundi Quia quando ad
sepulchra illorum Sanctorum, & similibus donaria of-
ferebantur, & luminaria accendi permittiebantur, jam
per Episcopos locorum examinatis testibus, & receptis
probationibus, cognitum fuerat de vitæ sanctitate, & mi-
raculorum operatione; & magna differentia consti-
tuitur inter spontaneum concursum populi ad aliquem
honorandum, cujus viventis nota erat, & explorata San-
ctitas, & procuratum, & humana industria quasi ex-
actum ad eos colendum, quos vix dum viverent excellen-
tis vitæ fama commendabat.

Postremo illud observandum, graviter puniendos est
se, qui inconsulto Romano Pontifice istas venerationes
publicas defunctorum, nondum canonizatorum, audent
introducere, ut rectè Zanehin. docuit *tr. de heret. c. 22. n.*
8. Nec dubitandum quin aliquando similia præsumentes
interrogari ab Inquisitoribus possint, quid sentiant de
Romani Pontificis autoritate, qui iustis de causis hanc
sibi facultatem probandi, & proponendi Sanctos Ecclesiæ
colendos specialiter reseryavit.

Huic scripto respondit Cardinalis Bellarminus, vir
majoribus clarissimus, & virtutibus suis, præsertim eru-
ditione Ecclesiastica, cujus Pontifices consilio in negotiis,
judicio in studiis, utebantur. Nam plurimum fide, pluri-
mum veritate, plurimum intelligentia præstabat. Ejus
hæc sunt verba.

Pevenit ad manus meas scriptum sine nomine Au-
thoris, cujus titulus est: *Quid liceat, vel non liceat facere*
circa venerationem hominum mortuorum ante eorum ca-
nonizationem, vel beatificationem sine Sedis Apostolica
licentia. Quod quidem scriptum non esset difficile divi-
nare, cujus sit; sed quoniam latere cupit Author, neque
ego prodam suspicionem meam; quia verò in eo scripto
meum nomen aperte carpitur, & scriptum ipsum magna
ambitione cubicula S. R. E. Cardinalium penetravit, per-
mittere non potui, nec debui, ut calumnia in Cardina-
lem sine responsione per aures, & ora Cardinalium vola-
ret. Duo capita opusculorum meorum perstringuntur,
quæ capita si legerentur ab omnibus, qui scriptum ano-
nymum perlegerunt, nova responsione opus non esset; sed
quia plurimi ea fortè non legent, proferamus vos in me-
dium scripti anonymi verba, atque ad ea brevissimè res-
pondeamus.

Minus, inquit, probabile videtur quod asseruit D.
Cardinalis Bellarminus *tom. 1. contro. lib. 1. de Sanctis c.*
8. circa finem, videlicet Sanctos veteres cæpisse coli in
Ecclesia universali non tam lege aliqua quàm consuetu-
dine, cum nullus unquam Sanctus fuerit in Ecclesia re-
ceptus, & cultus sine certa Ecclesiæ lege, & legitimo de-
creto, ut verè existimavit, & probavit D. Cardinalis Ba-
ronius in notis ad Martyrologium Romanum die 12.
Aprilis, & late etiam prosequitur Joannes Molanus *in*
lib. de martyrolog. Hæc in eo scripto, cujus Author non
mea solum scripta reprehendere, sed etiam me cum Illu-
strissimo, & doctissimo Cardinali Baronio contromitte-
re voluit, ut qui multis nominibus conjunctissimi su-
mus, scriptis saltem libris dissidere videamur; sed non
obtinebit, quod cupit; calumiarum enim nubeculæ eva-
nescent, & me id ipsum, quod Baronius scripsit, scripsisse
luce clarius apparebit.

In opusculo meo de Sanctis *lib. 1. c. 8.* distinguitur du-
plex

plex canonizatio, particularis, & universalis. Particularis dicitur, quia Sanctus aliquis, sive martyr, sive confessor colendus proponitur uni particulari Ecclesie. Universalis, quia toti Ecclesie colendus proponitur, ita ut nemini christiano liceat de ejus hominis sanctitate & beatitudine dubitare, ac particularis quidem canonizatio antiquis temporibus Episcoporum particularium judicio commissa erat, ut in eodem loco à me probatur testimoniis S. Cypriani, & Thomae Valdensis; & hoc ipsum docent Optatus & S. Augustinus, quos Cardinalis Baronius citat. Itaque non scripsi, neque sensi, ut iste author videri vult, me scripsisse, vel sensisse. licuisse olim sine ullo Episcopali judicio, vel decreto Sanctos homines publice colore De universalis autem canonizatione docui, plurimos veteres Sanctos non certa lege, sed consuetudine universalis Ecclesie non sine expressa, vel tacita Summorum Pontificum approbatione canonizatos fuisse. Integer igitur sensus verborum meorum hic est, eos sanctos, qui colebantur in particularibus locis decreto particularium Episcoporum, cepisse paulatim coli in Ecclesia universalis, non certa aliqua lege, vel decreto, sed consuetudine à Summis Pontificibus consensu tacito approbata.

17 Quod quidem verissimum esse non dubito, nec omnino video quid contradici possit. Quæro enim, quæ fuerit, ut S. Martinus, S. Nicolaus, S. Hilarius, & innumerabiles alii in universalis Ecclesia publice ita colantur, ut nefas sit de eorum sanctitate dubitare? Id enim Summos Pontifices fecisse certo decreto non constat, neque Bullæ canonizationum, neque historiae ullæ testantur. Episcopi autem particulares, neque seorsum in sedibus suis, neque in Conciliis congregati toti Ecclesie legem dare possunt, neque eorum judicium certam fidem facit, nisi accedat illius confirmatio, ut Dominus ait: *Et in aliquando conversum confirma fratres tuos.* Quærat igitur Author illius scripti solidum fundamentum, si ei non placet universalis Ecclesie consuetudo, quæ S. Augustino in ejusmodi observationibus pro lege semper fuit, ut videre est in *epist. 118. 119. 120. & alibi.* Quærat inquam solidum fundamentum super quo nitatur fides, quam decreta, atque indubitata beatitudine habemus veterum Sanctorum, qui non leguntur à Summis Pontificibus nominatim canonizati. Quod enim author dicit in explicatione suæ conclusionis, Episcopos potuisse canonizate antequam Summi Pontifices id sibi reservarent, novum est, & periculosum. Vera enim, & absoluta canonizatio, quæ toti Ecclesie Sanctos colendos proponit, & quæ certam fidem facit, nunquam ad Episcopos particulares pertinet; neque id sibi Summi Pontifices reservarunt, sed ad eorum potestatem proprie pertinet, cui pertinent omnes aliæ causæ majores, & qui contra sentit, ut certe videtur author scripti sentire, vel dubiam reddit canonizationem Sanctorum, vel Episcopos pares Summo Pontifici facit. Prohibuit quidem Alexand. III. & postea Innoc. III. ne quis publice tanquam Sanctus colatur sine consensu Sedis Apostolicæ, sed non inde colligitur ante hanc prohibitionem jus canonizandi penes omnes Episcopos fuisse, nisi fortè in sua particulari Ecclesia, ut supra diximus; sed ea canonizatio, neque absolute canonizatio dici poterat, neque certam fidem faciebat, neque universalem Ecclesiam obligabat.

18 Venio nunc ad alterum caput, quod author scripti vellicat in opusculo meo. Ex omnibus, inquit, prædictis patet responsio ad dubium propositum, videlicet, circa nondum canonizatos non licere aliquem cultum solemnem, aut publicum eis exhibere, nec eorum festa publice celebrare, nec nomina eorum in litanis enumerare, neque in Martyrologiis describere, neque in die obitus eorum campanas pullare, neque pingere imagines cum diademate, vel miraculis, neque illa omnia circa illos tam ample præstare, quam videret concessisse D. Card. Bellarm. *tom. 1. coner. lib. 1. de Sanctis c. 1.* Hæc ille.

Ego verò non amplificasse, sed nimis in augustum redigisse mihi video honorem, qui viris egregiis, nondum canonizatis debetur. Negavi enim, posse eos publice prædicari tanquam Sanctos; negavi, posse publice invocari; negavi, posse in litanis, vel divinis officiis nominari; negavi, posse altaria, & templa in eorum memoriam erigi; negavi, posse imagines eorum cum diademate pingi, vel in templis collocari, quasi essent Sanctorum canonizatorum imagines; negavi, posse dies festos in eorum honorem celebrari; negavi denique reliquias eorum publice honorandas posse proponi. Estne aliquid, quod addi poterit? At dixisti, posse hominem non canonizatum appellari Sanctum. Ita est, sed etiam S. Bernardus vocavit Sanctum Malachiam statim à morte, & vitam ejus, ut verè Sancti descripsit Sanctus quoque Thomas sanctum appellavit Bonaventuram adhuc in carne mortali viventem. S. Catharina Senensis in epistolis suis Sanctam perpetuo vocat Agnetem Politianam, recenter mortuam, & alia id genus exempla sine numero afferri possent. Et quid facio mali, si quem Sanctum esse piè credo, Sanctum etiam nominem? At dixisti posse privatim coli, & invocari eos, qui cum sanctitatis opinione decedunt. Neque id nego, quia nullus negat, id jure fieri. Dixisti, posse privatim alumnos alicujus sancti viri nondum canonizati in ejus anniversario die lætari peculiariter, & Deo agere gratias. Dixisti, posse imaginem viri nondum canonizati pingi, & in privato cubiculo retineri, & honorari. Dixi omnino & quod dixi, posse fieri, facio, nisi forte honorem picturæ magis mereantur viri clari, literis, aut præliis, quam religione, & pietate conspicui. Dixisti, reliquias hominum mortuorum, nondum Canonizatorum, posse privatim haberi, & coli. Ita est, & qui negat id, valde imperitum se ostendit historiæ, quibus vitæ Sanctorum continentur. Nam, non solum mortuorum, sed etiam viventium, qui cum opinione sanctitatis inter homines versantur, fragmenta vestium, sudariorum, cingulorum reliquias ciborum, capillorum, aquam lotionis manuum, & similia piè rapi solita, testantur historiæ de vita S. Bernardi, S. Francisci, & aliorum. Cæpit autem hæc consuetudo Apostolorum tempore. Deferebantur enim semicinctia, & sudaria à corpore Pauli super agros, ut scribit S. Lucas *Act. 19.* & inde per universam Ecclesiam hoc pietatis genus propagatum esse. Neque Concilium Lateranense prohibet privatam reliquiarum novarum cultum, sed publicum tantum, ut ipsa verba per se fidem faciunt.

Illud autem fateor, me sine stomacho legere non potuisse, quod in extremo scripto auctor dicit, eos nunc honorari, qui non solum Canonizati non sunt, sed quos vix, dum viverent aliqua excellentis vitæ fama commendabat. Hinc enim jam non ego solus pungor, sed punguntur ipsi viri præstantissimi, quorum vitæ plenæ virtutibus, atque heroicis operibus scriptæ extant. Et certè neque pium est, neque tutum cum sanctis viris, quantumvis nondum canonizatis, bellum gerere, multò minus decet iis detrudere, qui de christiana religione optime meriti in Domino requiescunt, & cum ipso Domino, ut piè credimus, feliciter regnant. Quod si auctor scripti Ignatium Loyolam, vel solum, vel potissimum notare voluit, ut multi non sine causa suspicantur, sciat se injuriam fecisse multis piis, & religiosis viris, qui cum Ignatio, dum viveret, familiariter versati, & deinde legitime examinati deposuerunt, Ignatium fide, spe, charitate, patientia, continentia, humilitate, orationis studio, aliisque christianis virtutibus ita enituisse, ut perfectionis exemplar merito haberetur, qui certè falsi testimonii, & violati juris jurandi rei essent, si Ignatium dum viveret, nulla excellentis vitæ fama commendasset. Injuriam quoque fecisse S. Congregationi Illustrissimorum Cardinalium, qui ritibus Ecclesiasticis præsunt, quæ Congregatio non censuisset, ut censuit, posset dari ab Apostolica Sede litteras compulsorias ad Episcopos pro informa-

informatione capienda de Ignatii vita & miraculis, si hunc virum nulla excellentis vitæ fama commendasset. Adde etiam injuriam fecisse duobus Summis Pontificibus Paulo III. & Marcello II. quibus Ignatius summa veneratione, & vir Sanctus, & perfectus semper fuit, qui Summi, prudentissimique Pontifices nunquam in tanta opinione sanctitatis habuissent hominem, quem nulla excellentis vitæ fama commendasset. Adde injuriam illam fecisse Deo, qui Ignatium mirabili vocatione à seculari militia abstractum in ducem, & fundatorem Ordinis Religiosi ab Apostolica Sede confirmati dum viveret, elegit, & post mortem multis nobilitavit miraculis, iisque Episcoporum judicio examinatis & probatis. Deus enim, qui nec fallere, nec falli potest, nunquam testimonium excellentis vitæ per miracula daret illi homini, quem nulla excellentis vitæ fama commendasset.

21 Utrum autem interrogari possint de fide qui mortuos, nondum canonizatos plus justo coli videntur, non est meum dijudicare. Meum tamen erit monere, ut videant ad quos hoc iudicium pertinet, an sit interrogandus de fide, qui sine ulla distinctione absolute affirmat, Episcopis olim licuisse Sanctos canonizare, quod communis Doctorum sententia habet, proprium esse Summi Pontificis, ut neque Collegio Cardinalium neque Concilio generali tribui possit. Atque hæc sufficiant in præsentia. Non enim totum scriptum discutiendum suscepi, sed ea tantum, quæ ad me quodammodo pertinebant. Hactenus Bellarminus.

22 Cæterum quod ad dubium propositum attinet observanda sunt modò decreta Urbani VIII quæ passim à nobis explicantur.

CONSULTATIO XXXIX.

An possit celebrari festum de aliquo Sancto veteris Testamenti, ut potè de S. Elia, in Ecclesia latina, prout moris est apud Græcos?

An occasione dicti festi S. Elia concedi possit, & debeat Indulgentia à Summo Pontifice Ecclesia, vel altari, in quibus celebratur festum dicti Sancti veteris Testamenti?

1 **A**D I. Negant Augustinus Triumph. de potest. Eccl. q. 17. c. 2. & Turrecrem. in c. 1. n. 15. de consecr. d. 3. Nituntur his rationibus.

2 Primò, quia non indicitur festum, nisi Sanctis Canonizatis à Pontifice. Summus autem Pontifex non potest Sanctos veteris Testamenti canonizare. Nam qui à Deo, tanquam superiore est canonizatus, approbatus, non eget ab hominibus approbati, seu canonizati. Plures autem, qui ante Incarnationem Christi vixerunt, fuerunt in pluribus Scripturæ locis à Christo approbati.

3 Secundò, quia causa semper præcedit effectum suum. Sed causa, & fundamentum omnium Sanctorum est Christus. Nullus ergo debet canonizari, qui fuerit ante Christi nativatem, atque adeo neque festo aliquo celebrari.

4 Tertio, quia canonizatio Sanctorum requirit plenitudinem gratiæ. Sancti autem Patres veteris Testamenti non fuerunt in tempore plenitudinis gratiæ, ac proinde non possunt eorum festivitates fieri.

5 Quarto, quia claritas divinæ visionis eis fuit clausa nondum soluto pretio humanæ naturæ per mortem Christi, hoc est nondum erat propalata Sanctorum via. Videndus Viguer. Instit. Theolog. c. 10. de virt. fid. §. 3. nu. 14. in fine.

6 At nihilominus affirmandum videtur. Primò, quia publice coluntur Sancti septem fratres Machabæi cum matre, de quibus 2. Machab. c. 7. & eorum festum celebratur Kal. Augusti. Item S. Hieremias, S. Daniel, & Elias Prophetæ, alique in Martyrologio Romano descripti, quibus sunt ædificatæ Ecclesiæ, ac monasteria, & festum S. Joannis Baptistæ, & SS. Innocentium, ut in d. c. 1. de consecr. dist. 3. & S. Annæ matris Beatissimæ Virginis Ma-

riæ, & S. Josephi ejus viri. Et Venetiis coluntur SS. Job, Hieremias, Simeon, Moyses, & Zacharias, prophetæ. Et confirmatur ex invocatione dictorum Sanctorum, quæ fit in commendatione animæ morientium, & ex Cantico Ambrosii, ibi: *Te Prophetarum laudabilis numerus*, ibi: *Omnes Sancti Patriarchæ, & Prophete*, ac ex ipso Martyrologio Romano, in quo descripti sunt. Quos igitur Ecclesia publicè veneratur, vel populo proponit imitandos, poterit Summus Pontifex festivitate honorare.

7 Secundò probatur ex Ecclesiast. c. 44. *laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua*. Quo in loco Ecclesiasticus plures Sanctos veteris Testamenti canonizavit. Unde Bellarm. tom. 2. libro 1. de Sanct. beatitud. cap. 7. §. his ergo, inquit, *Vtile esse Sanctos canonizari*, his argumentis demonstrati potest. Primò, quia Deus ipse voluit à Sanctis Scriptoribus annotari in particulari gloriosam vitam, & mortem eorum qui tempore ipsorum floruerunt, ut patet de Ecclesiastico, qui cap. 44. & sequentibus canonizavit plurimos Sanctos, ut Henoch, Noè, Abrahæ, Isaac, Jacob, Moysen, Aaronem, Phinees, Josue, Chaleb, Samuelem, Davidem, Eliam, & Eliseum. Quod etiam tenet Contilor. de canon. Sanct. c. 3. & Gaspar. Zanch ad d. cap. 44. Ecclesiast. ver. 2. §. *Triplex hæc gloria*, loquens de commendatione hæc Sanctorum veteris Testamenti, his verbis: *Hæc fuit prima martyrum, Sanctorumque canonizatio, quam deinde sequuta est particularis illa & solennis, quæ de more fit à Pontificibus. Ipseque Christus veteres illos Patres Sanctos appellavit, & nobis proposuit imitandos. Ergo possunt festo celebrari.*

8 Tertio, quia si in Sanctis veteris Testamenti concurrat Sanctitas vitæ, unà cum miraculis, ratio suadet, ut ipsi sicut Sancti novi Testamenti sint honorandi, *et translato, de consuet.*

9 Non obstant initio deducta. Quia licet Summi Pontifices non canonizaverint aliquem ex Sanctis veteris Testamenti, nihilominus mandarunt cultum exhiberi in Ecclesia universali, ut de S. Anna, cujus diem festum indixit Gregorius XIII. *const. 87. de S. Josepho*, in *const. Gregorii XV. de Visitatione B. Mariæ Virginis*, cujus festum Bonifacius IX instituit, & de ipso S. Elia pro tota Religione Carmelitana in latina Ecclesia festum indixere cum Officio, & Missa propria sub die 20. Julii Summi Pontifices Gregorius XIII. Sixtus V. Clemens III. & Paulus V. ac S. Rituum Congregatio apud Lezanam *const. 3. n. 7. 13. & 86.*

10 Ad 2. consequenter ad dicta respondendum cenfeo affirmativè. Ratio autem est, quia per hujusmodi Indulgentias coluntur Sancti, vel Beati cultu publico, & instituto autoritate publica Summi Pontificis, ac nomine Ecclesiæ, ut notat Bellarm. tom. 2. *controver. lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 10. Sanch. in decal. lib. 2. c. 43. sub nu. 3. Baldel. tom. 1. disp. 12. sub n. 1 inferens propterea num 5. quodd Sedes Apostolica in honorem Sanct. seu in Sâctitate comprobatorum statuere, ac decernere consuevit, ne dū quidd in eorum honorem Ecclesiæ & altaria, in quibus sacrificia Deo offeruntur, & officium celebratur, ædificentur, & consecrentur, sed etiam quod omnes merè pœnitentes, atque confessi, qui tali die accesserint ad visitandum eorum Ecclesiam, certas Indulgentias consequantur. Ad ditque num. 17. hæc esse signa, & argumenta cultus publici præcepti, aut permitti solis Sanct. Canonizatis, aut ab Apostolica Sede in Sanctitate comprobatis. Id ipsum asserit Palaus tom. 4. tract. 24. *disput. unic. pun. 7. numer. 8.* inquires causam; seu finem, quo movetur Summus Pontifex ad indulgentiarum concessionem præcipuè desumi ex promotione honoris, & cultus Dei, sac Sanctorum. Quod declaravit Bonifacius VIII. in *Extrav. Antiquorum, de pœnit. & remis.* & notat ibi Gloss. *vers. Confitebuntur ante med. vers. peregrinatio*, & tradit Card. Lugo de pœnit. *disp. 27. sect. 8. nu. 130.* ac Bologn. de *Indulgent. sub num. 10. tract. som. 14. fol. 142.* inquires, Indulgentiam*

tiam concedi, ut magis honoretur Deus in Sanctis suis, & sic in commemorationem virtutum, ac meritorum ipsorum, utque fideles imitari non pigeat, quos celebrare delectat.

11 Cæterum, Cæsarius Heisterburienſis in dialogo miraculorum dist. 8. cap. 48. tom. 2. Biblioth. Cisterc. testis est, modicam, vel nullam Patriarcharum, Prophetarumque Testamenti veteris memoriam apud Latinos celebrari, apud Græcos verò solemnem. Quod Nicolaus Serarius *litaneæ. 2. quest. 18.* confirmat, & illius consuetudinis rationem affert his verbis: *Invocantur quidem, ut dictum, à Christianis, qui è prisco fœdere sunt, Sancti, minus tamen frequenter nominantur, prout eorum etiam festi dies in Latina & occidentali Ecclesia vix unquam aguntur, quem idmodum notat Casarius. Et infra: Causa verò ea videtur, quòd christiana libentius in Christo jam nato, & passo, & resurgente, & in Cælos ascendente Patres, ac filios amplectantur Ecclesia. Hi enim nobis quodammodo, quàm illi, qui in venturum Dominum credebant olim conjunctiores. Horum nobis & fides, & imitatio sine ulla veteris legis umbra, magis conspicua, utilis, ac jucunda, dum in iis, & per eos Christum Dominum, sanctissimæque ipsius merita, & benevolentiam illustrius intuemur, ac deprædicamus.*

Theophilus quoque Raynaudus in opere, quod Heteroclitia spiritualia, & Anomala pietatis inscribit *sect. 3. par. 3.* in utramque partem propositis rationibus rem latissimè differit, & cum Cæsario, & Serario consentit. In Ecclesia Catholica, inquit ille, *Sanctorum Patriarcharum, & Prophetarum veteris Testamenti memoria nullo festivo cultu celebratur, non recitatione Officii, non exhibitione Sacrorum Deo in eorum honorem, non ulla ex iis indicia, quibus cælium vindicatorum memoria solet esse veneranda. Tantùm de Machabæis commemoratio nonnulla fit. Augusti Et nu. 15.* Posset Ecclesia, id est Summus ejus Rector, si ita videretur, quos honores Machabæis haberi voluit, eosdem decernere. Addit verò Raynaudus: *Sapienter nihilominus Ecclesia maluit Sanctos Christo anteriores, quamvis eximios, communiter loquendo missos facere quoad celebritates festivas, & divina officia.*

13 Quæ cum ita sint, in latina, & occidentali Ecclesia, in qua mos ille generatim invaluit, non agitandi festos dies Eliæ aliorumque Sanctorum veteris Testamenti, rationi congruum videtur, ut non aliter Indulgentia concedatur in eorum festis, nisi ut in natalitiis Beatorum conceditur interdum, suppressis eorum nominibus, & pro die, in quo eorundem memoria celebratur. Nostrarum enim partium est, non ritus novos in Ecclesiam inducere, sed ad receptos piè frequentandos, indulgentiis, tanquam præmio quodam proposito invitare fideles.

14 Atque hinc ego esse puto, quòd in Canone Missæ non exprimentur nomina Patriarcharum, vel Prophetarum; quia licet Patriarchæ, & Prophete in Christum crediderint, eundemque spiritualiter manducaverint, alium tamen offerendi ritum habuerunt, qui Christum in carne venturum pronunciat, quem passione, ac morte sua genus humanum redemisse, Apostoli, & Martyres verbis, & oblatione novi Sacrificii prædicarunt.

15 Hic minimè prætermittendum puto id, quod notat Raynaudus loco citato *nu. 11.* Sanctos Innocentes, Joannem Baptistam, Joachimum, Annam, aliosque Christo præ mortuos, qui nexum aliquem habuere cum Christo, non ad vetus Testamentum pertinere, sed ad novum. Quibus jure, & merito adjiciam S. Simeonem, quem, Christo jam nato, defunctum esse, & Christi adventum annuississe, eaque causa sine honore à Sacerdotibus sepultum fuisse, author est Baronius in *Annalib. ann. 1. nu. 40.* De his proinde non quærimus, sed de Sanctis veteris Testamenti, an illorum dies festos agat Ecclesia latina, & nominatim Eliæ. Beletus, & Durandus apud Raynau-

dum *nu. 1.* referunt, Græcos, & Venetos illis festa, & Templam constituisse. Carmelitas autem Eliseum, & Eliam officio, & festo colere, palam est. Sed Græci ad Orientalem pertinent Ecclesiam, non ad latinam, & occidentalem, & Carmelitas Gregorius XIII ait in Bulla *Uti Breviarii.* edita anno 1584. à multis seculis Breviario uti juxta consuetudinem Ecclesiæ Hierosolymitanæ, ac proinde Orientalium morem imitantur. Quare speciale nonnullis est Eliæ festum, ut Beatorum festa esse solent, at in communi Latinorum usu, & occidentalis Ecclesiæ more non est.

CONSULTATIO XL.

An homines, abscisso capite, moveri possint absque miraculo ad magnam distantiam, ut legitur de capite S. Pauli, & S. Dionysii, ac aliorum?

Affirmativè respondendum videtur. Nam ex sententia Cleantis, ac Chrysippi, quos citat D. Gregorius Nyssenus *lib. 2. de anim.* omnis anima, etiam rationalis, est divisibilis, & composita ex partibus correspondentibus partibus materiæ. In quam sententiam videtur etiam inclinare Jandunus, Pomponarius, & quidam alii, relati à Sixto Senensi *lib. 1. biblioth. annot. 8.* docentes secundum rationem naturalem omnes animas, etiam rationalem, esse divisibiles, de rationali verò sola fide teneri, quod sit indivisibilis. Primo, quia constat experientia, quod non solum in brutis, sed etiam in homine cum una pars abscinditur, aliquandiù se movet & pars abscissa & reliquum corpus. Sed non posset utraque se movere, nisi utraque esset vivens, & animata; forma verò indivisibilis non potest saltem naturaliter informare partes separatas materiæ. Ergo diversa pars animæ rationalis informat utramque partem.

Item forma informans materiam divisibilem, & extensam, debet proportionari materiæ in divisibilitate, & in extensione, ut constat inductione in omnibus formis. Sed omnis anima etiam rationalis, est forma informans materiam divisibilem, & extensam.

Rursus si aliqua anima esset indivisibilis, cum quædam partes corporis moventur motibus contrariis, exempli gratia una manus sursum, alia deorsum, etiam anima secundum idem moveretur simul motibus contrariis sursum ac deorsum, cum abscinditur ab homine brachium, deberet anima recedere à loco brachii, ac se contrahere ad reliquum corpus. Quæ videntur esse absurda & inexplicabilia.

Confirmatur ex Aristotele *lib. 3. de part. b. animal. c. 7.* ubi docet, posse animal, truncato capite, aliquantulum moveri. Ex quo textu intulit Pomponatius *lib. 10. de nutritione & nutritio,* omnem animam esse divisibilem. Exemplum ac historias de insectis, ac sanguine carentibus, aut imperfectis animalibus ac etiam de perfectis, quæ, præciso capite, vivunt, refert Gaspar à Reies in *Elys. secund. quest. 9. 31.*

At nihilominus tenendum omnino est, quòd, si aliquando contingat hominem abscissa aliqua parte, moveri secundum utramque partem abscissam, talis motus oritur ab impetu, quem homo dolore stimulatus tempore abscissionis imprimit nervis, & utrique parti, qui impetus, saltem specie aliquandiù durans, potest causare motus similes iis, quibus ab anima moventur partes viventes. Quod si contingat aliquando, ut longo tempore utraque pars moveretur, quemadmodum narratur de S. Paulo, S. Dionysio, S. Proclo, de S. Quitéria, de S. Victore, ac de aliis, id accidit, Deo miraculosè disponente, ut tales partes moverentur vel ab Angelis, vel ab ipsa anima jam separata, sed extrinsecus assistente utrique parti, atque illas movente.

Certum enim est ex communi sententia Sanctorum Patrum, Theologorum, ac Philosophorum cum Aristotele, & ex principiis fidei, animam rationalem esse indivisibilem.

visibile. Primò, quia si anima rationalis esset divisibilis, esset mortalis, ac materialis, atque à materia dependens: Sed est immortalis ac spiritalis, & independens à materia, ut docent omnes Catholici, & definit Concilium Lateranense sub Leone X. Atque adeo est indivisibilis. Alioquin cum homini abscinditur digitus, illa pars animæ, quæ erat in digito corrumpetur, & periret. Neque enim posset remanere extra subjectum, & materiam, cum sit absurdum, quòd una pars ejusdem animæ sit in materia, alia sit extra materiam. Neque potest transire ad informandam aliam partem corporis, cum pariter sit absurdum, quòd in eadem parte materiæ sint simul penetrativè plures partes animæ, eo pacto, quo esset absurdum, quòd in eadem parte materiæ essent simul plures partes formæ ignis.

7 Secundò; quoniam anima libera debet carere partibus. Anima autem rationalis est libera, ac proinde caret partibus. Etenim si anima libera constat ex partibus, vel singulæ partes sunt liberæ, vel non. Si singulæ partes sunt liberæ, possunt se determinare ad oppositas electiones ita, ut una pars eligat peccatum, alia pars negationem peccati, & victoriam tentationis. Atque adeo una mereatur infernum, alia cælum, eo pacto, quo si in aliquo Senatu plures sint Senatores liberi, possunt abire in voluntates oppositas. Neque dicas, quòd propter quandam sympathiam omnes partes animæ debent se determinare simul ad eandem electionem. Hæc enim sympathia, per quam plura libera debent se determinare ad eandem electionem, quin unum præcognoscat electionem alterius, est impossibilis. Et hinc etiam rejicitur à Sanctis Patribus, ac Theologis, & Philosophis pluralitas Deorum, qui propter sympathiam non possent esse discordes. Si non singulæ partes sunt liberæ, sed libertas est primò in tota collectione, contra est. Quia non potest esse liberum totum, cujus nulla pars sit libera, eo pacto, quo non potest esse liber Senatus, si nullus Senator sit liber. Quia collectio denominatur libera à libertate partium. Demum si dicatur, quòd una tantum pars animæ sit libera ac domina electionis, inferitur, ergo est indivisibilis, alioquin rediret argumentum. Sed illa sola, quæ est libera, est intellectiva, ac rationalis, cum ad rationalitatem, & intellectualitatem necessario sequatur, libertas. Ergo anima rationalis est indivisibilis. Neque dicatur, argumentum comprobare solum, quòd voluntas, quæ est potentia libera, sit indivisibilis, non autem anima, & quòd idcirco omnes partes animæ debent se determinare ad eandem electionem, quia debent se determinare per eandem indivisibilem voluntatem, seu potentiam liberam. Nam si voluntas est potentia indivisibilis, à fortiori, anima est indivisibilis, cum potentia accidentaliter non possit excedere perfectionem suæ formæ substantialis.

8 Terriò, quia ex modo operandi cujuscunque formæ, cognoscitur modus essendi ejusdem, cum propriæ operationes ostendant qualis sit forma, à qua procedunt, eo pacto, quo opera artificialia ostendunt, qualis sit ars artificis. Sed anima rationalis per operationes intentionales intelligendi, atque appetendi, tota est in toto objecto cognito, & tota in qualibet parte ipsius. Exempli gratia; cum intelligimus aliquid palmare, sumus intentionaliter per animam toti in toto palmo, & toti in qualibet parte palmi, nec per unam partem intellectiois attingimus alteram partem palmi. Igitur anima intellectiva ita est in corpore, ut tota sit in toto corpore, tota in corporis medietate. Atque adeo non est divisibilis, & extensa, sicut corpus.

9 Confirmatur, quia proportionaliter ad modum, quo forma intellectiva conjungitur intentionaliter objecto intellecto, conjungitur physicè subjecto formato. At conjungitur objecto intellecto sine divisione sui. Ergo etiam conjungitur subjecto formato sine divisione sui. Suas alias rationes adducit Gaspar à Reyes *cit. loc. n. 6.* quas apud ipsum vide.

10 Ad primum, & ad confirmationem primæ Sententiæ, Tom. V.

sive potius erroris, responsum est ex dictis supra §. *At nihilominus.* Ad secundum, forma debet proportionari materiæ, tanquam actus potentiæ, & tanquam perfectio suo perfectibili. Ut autem actus proportionetur potentiæ, non debet habere imperfectionem potentiæ, sed potius oppositam perfectionem. In casu nostro materia, utpote divisibilis, & constans ex pluribus partibus secundum se præcisè non habet sufficientem unitatem. Atque adeo indiget forma, & actu, quæ partes contineat, & det illis unitatem. Sed forma eò magis est proportionata ad dandam unitatem pluribus partibus materiæ, quòd magis est una. Ergo forma maxime una, & indivisibilis, est maxime proportionata ad actuandam materiam divisibilem, & ad ejus partes continuandas, dando illis unitatem. Ergo tantum abest, quòd forma ad hoc, ut sit proportionata materiæ debeat esse divisibilis, sicut materia, ut potius debeat habere oppositam indivisibilitatem. Ergo anima rationalis propter suam indivisibilitatem est aptissima formarum ad materiam informandam, continendo ejus partes & redigendo ad unitatem. Sicut etiam propter suam spiritualitatem est maxime apta ad materiam perficiendam, quia materia non indiget forma, à qua accipiat imperfectionem materialitatis, qua ex se abundat, sed à qua accipiat perfectionem actualitatis, qua maxime abundat forma spiritalis. Inductio non est ad rem. Nam cæteræ formæ, quia sunt divisibiles, minus actuant materiam, & minus perfectè dant unitatem ejus partibus. Ergo, ut aliquæ formæ possint perfectè actuare, & continere, debent esse indivisibiles.

Ad tertium, explicant Philosophi quo pacto anima rationalis non tam moveatur motibus contrariis, quam uniatur constitutivè diversis partibus corporis, quæ recipiunt motus contrarios. Rursus cum ab homine brachium abscinditur, anima solum definit informare brachium abscissum, & non retrocedit per ullum motum ad reliquum corpus eo pacto, quo cum anima cogitat de aliquo objecto, unitur intentionaliter illi objecto: cum verò definit cogitare de objecto, pure amittit unionem intentionalem cum objecto, non recipiendo ullum alium motum, quo ab objecto redeat ad seipsam. Ergo etiam quoad hoc per modum operandi innotescit modus essendi.

Quid autem sentiendum sit de anima brutorum alii 12 disputant, nominatim Scot. in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. Durandus, & Agidius in 2. dist. 8. q. 3. Albertus Magnus lib. 1. de anim. c. ult. & lib. 2. c. 7. Alensis 2. de anim. cap. 10. S. Bonaventura in 1. dist. 8. S. Thomas 1. p. q. 76. art. 8. & 2. contra Gen. c. 72. Caiet. Ferrar. & plerique Thomistæ, Conimbricenses, & Suarez lib. 1. de anim. c. 13. ac S. Augustinus integro lib. de quant. anima, quem ii, ac alii sequuti sunt, quos adi, ac interim lege hoc Epigramma; cujus argumentum: Divus Dionysius Areopagita, cervice obruncata, suum imple caput manibus gestat.

*Aliiloquus vultu intrepido dat colla securi
Præsul, & immerita cade cruore natat.
Dissectum caput ipse suum, mirabile dicitur
Arripit illustri & pignore carpit iter.
At, nequit tantus sædari pulvere vertex,
Id cavet, invita morte decora manus,
Ilique triumphali caput insuperabile pompa,
Nec potuit curru nobiliore vehi.*

CONSULTATIO XLI.

An liquor instar olei, vel hujusmodi è corporibus eorum, qui obierunt cum fama Sanctitatis, sit miraculo adscribendus?

Negativè respondendum videtur. Nā potest id evenire ex eliquatione carnis, sive cadaveris. Unde dū potest talis liquor adscribi causæ naturali, non est recurrendum ad supernaturalè miraculi ex traditis de corpore humano à multis citra annis sepulto, repertoque incorrupto, Gaspare à Reyes Franco in *Elysio incund. quest. q. 34.*

2 At nihilominus cenſeo, quoddam conſtituo de prædicto li-
quore, præſertim odorifero, ſit miraculo adſcribendum.
Certum enim eſt, hoc evenire ſupra ordinem naturæ,
tanquam alienum à corporibus mortuis, quæ putrefiunt,
& in cinerem ſolvuntur, & humiditate conſumpta, &
carne omnino corrupta, & reddita in cinerem, oſſa arida
& ſicca remanent, ex quib. naturaliter nullus humor, nec
liquor generari, nec prodire valet. Quod cum totum cõ-
trarium compertum fuerit, & huiusmodi liquorem con-
ſervatum, quin & è dictis corporibus manantem, necessa-
riò fatendum eſt, eſſe opus ſupernaturale, & in facti ſub-
ſtantia omnes naturæ vires excedere, & ſic miraculum
primi Ordinis eſſe ex D. Thoma 1.2. q. 105. art. 8. in corp.
quemadmodum illud facti ſunt, eſſe miraculum primi
gradus Auditores S. Roræ in relat. 1. art. 4. de miracul.
D. Teretiæ mirac. 3. poſt mortem.

3 Unde meritò huiusmodi liquor, tanquam excedens
naturæ creatæ vires in ſubjecto, in quo ſit, inſigni mira-
culo adſcribendus eſt, cum naturaliter cadavera omnia
corrumpantur, & putrefcant, putredinisque plures modi,
ſeu gradus adſint, ſecundùm quos alia cadavera, in quibus
calor multus purulentus, & humidum viget, in vermes,
& alia inſecta abeunt. Alia ſecundùm humidiores præ-
cipuè partes in tabem convertuntur. Alia ſuum contra-
hant. Alia, in quibus carnes, ac viſcera omnia diſſolunt,
omnia enim putrefcere in majori, aut minori gradu cer-
tum eſt, eſt aliqua diutine, & quaſi incorrupta ſervari
videantur; non ſufficere tamen hoc ad miraculi probatio-
nem, quia & ipſa exiccatio, putredo quædam eſt, ut teſta-
tur Zacchias quæ medicoleg. lib. 4. tit. 1. q. 10. ſub nu. 30. in-
nixus authoritati Ariſtoteles 4. Meteor. c. 2. tex. 5. necesse
eſt, quod ſi corpus mortuum non putrefcat, cum id præ-
ter naturam ſit, peculiari aliqua ratione, vel medica arte,
vel aliqua potiſſimum cauſa id contingat.

4 Præſertim ſi corpus aliquod inventum fuerit adhuc
molle, partim imbuto liquore, ex eo in magna quantita-
te manante, puro, ac perſpicuo, abſque graveolentia, indu-
biè inſigni miraculo adſcribendum eſt, cum huiusmodi
liquores ex cadavere manantes in certa copia, ſtatique
temporibus, nihil in ſe naturale habeant, ut idem Paul.
Zacch. ſuperius allegatus pluribus comprobatur d. n. 38.

5 Neque eſt novum, ac inſolens, Deum in corporibus ſuo-
rum Servorum hoc miraculum sæpius operatum fuiſſe,
ſicut legitur apud Marcum Antonium Marſilium Co-
lumnæ de vita & geſtis S. Marthæ, quod è corpore
iſtius Apoſtoli, quod Salerni aſſervatur, huiusmodi li-
quor emanaverit aliquot centenariis annis, & divinitus edi-
dit miracula ſanè multa, ſed ex arcano Dei iudicio ſen-
ſim inaruit, ceſſavitque.

6 Hinc ſupervacaneum cenſeo ſcrupuloſius inquirere,
quomodo ſenſibiles materiæ è corporibus Sanctorum
jam pridem vita functorum profluere poſſint. Cum enim
moviſſet hoc dubium Jo. Baptiſta Signius in de reliq. c.
6. Sic, ad illud reſpondit: Sicut aqua fontium in terra viſ-
ceribus, progignitur ex aere in aquam tranſmutato, ita
poſſe ex aere divina vi ſcaturire oleum è pulvere, aut of-
ſibus. Hoc non proferretur ab illo Authore, niſi ad manu-
ductionem aliquam miraculi divinitus in his Sacri exu-
vii edicti. Nam ſiquis exiſtimaret eodem modo ex ſacris
pignorum promanare liquores, quo aqua è radicib. mõ-
tium naturaliter ſtillat, certè ille graviter, ac cœdè halluci-
naretur. Eſt enim patentiſſimum diſcrimen. Siquidè aque
ad radicem montis jugiter erumpunt, quia vaſti ſpecus
abſcisi aërem inibi contentum ſpiſſant, & in aquam com-
mutant, ut Ariſtoteles eſt philoſophatus 1. meteor. vel ut
alii malunt, eſtq; veriſimilius, cum aqua eſt abundans, nec
jam fonti modico, ſed fluvio amplo ſufficiens è mari per
internas terræ viſceribus tubas illuc partim attrahitur
ac exugitur, partim propellitur. Et accedunt etiam ac-
ceſſiones à pluviiſ terram inebriantibus. At in exuviis San-
ctorum nulla talis origo liquoris, de quo agimus, fingi
poſſe, ut bene proſequitur Fortunius Licetus poſter.
par. reſponſ. ad queſt. per epiſtol. c. 44.

Dimiſſo igitur illo naturali exemplo aquarum ad
montis radices ſtillantium, ad quod aliquis minus cau-
tus poſſet impingere, aliò in hac re eſt recurrendum. Ita-
que commodiùs Damascenus lib. 4. de fid. c. 16. quod de
aqua è ſilice educta attractu Viigæ Moyſis, & de mandi-
bula cadaveris aſinini ad levandam Samſonis ſitim ſeri-
ptum eſt, tranſfert ad hoc negotium. Quemadmodum
igitur unde extiterit ea aqua ex aſini mandibula ſuperva-
cuum eſt quærere, cum facilè fuerit Deo, ſive per crea-
tionem, ſive per educationem à præjacente materia eam
aquam producere de novo; ita ſupervacuum eſt quærere
quomodo Deus, cuius unius id eſt opus, materias me-
dicas ſenſibiles è Sanctorum clauſis ſepulchro corpori-
bus, educat, cui facilè eſt efficere, ut petra det rivos olei,
& quodlibet ex quolibet enaſcatur.

Accedentibus etiam aliis circumſtantiis, nimirum ſi
liquor eſt clarus, pulcher, gratus, ſuave, olens, potabilis,
incorruptus, ac iudicio medicorum aliorumq; miraculo-
ſus, ut ponderatum fuit in relat. S. Thome de Villanova
poſt Contilorum. Et Baronius quoque ſub anno 888. n. 1.
ad probationem ſimilis miraculi præcipuè conſiderat
hanc circumſtantiã, ut alibi diximus. At inſuper ſi li-
quor iſte adhibitus in infirmitatibus, illico eas ſanavit.

Etenim, eſt miracula duas illas condiciones habere
debeant, ut ſcilicet toto effectu, ſive modo ſint uſu rara,
& vitibus omnibus creatis majora, atque adeo ut ſiant
præter ordinem totius naturæ creatæ; & hæc univerſa
dividuntur in ea, quæ ſunt ab omni parte majora, & ſub-
limiora virtute quavis creata, vel quæ prodire quidem
ab ipſa natura poſſunt, ſed amiſſa cum fuerint, non poſ-
ſunt ab illa reſtitui, vel quæ demum aliter ſiunt, ac fieri
naturæ vi, ac poteſtate conſueverunt, aliis tamen, ut do-
ctiſſimo Maldero de fid. queſt. 2. artic. 5. diſt. 4. ſect. 3.
miracula libuit quadrifariam partiti, ut nimirum quar-
tam claſſem eorum conſtituant effecta quædam, in qui-
bus neque res ipſa, neque modus vim & poteſtatem na-
turæ, aut dæmonis ſuperant, ſed ex adjunctis, aut ex
circumſtantiis, quas vocant liquet, ea Numini duntaxat
adſcribi debere. Descendunt videlicet flammæ de Cæ-
lo ad imperium Eliæ. Potuiſſent eas immittere mali
Genii; ſed minimè tamen in ea occasione, quia probari
debet, & reddi comperta Dei majeſtas, & vera ejus di-
vinitas. Quia incumbit divinæ providentiæ, dum res tam
gravis, & tam pertinens agitur, prohibere, ne populo uti-
que illudatur.

Ejuſmodi eſt aqua illa medica, quæ ſtillabat è templo
S. Michaelis, ut eſt apud Surium 29. Septemb. Item aqua
medica fontis apud Nicopolim, de qua Sozomenus li-
bro ſecundo, capite primo, cauſam ſanationum inde pro-
venientium referens in ablutos inibi Chriſti Domini, &
discipulorum ejus pedes. Sic è ſepulchro S. Laurentii
Novariensis, ac Sanctorum puerorum martyrum ab eo
educatorum medicus liquor aqueus manabat, de quo eſt
antiquum epigramma ſepulchro marmoreo inſcriptum.
Ex S. Felicis Nolani Episcopi tumulo, latex prodiit ad
oculorum curationem per commodus, ut ſcribit Am-
broſius Nolan. libro 2. de Nol. cap. 11. E. S. Narni capite,
quod Bergomi in S. Alexandri ſacra æde aſſervatur, ſca-
turit perlucida aqua curandis variis ægitudinibus op-
portuniſſima. E reliquiis S. Modoaldi Episcopi Trevi-
renſis, itemque S. Samſonis hoſpitiſ, ac S. Eligii Novio-
menſis manare humorem curandis morbis variis utiliſ-
ſimum, produnt eorum acta. Aquæ defluentis è tumulo
S. Euſtachii Patavinæ, quæ pota morbos depellit, memi-
nit Scardeovius in hiſt. Patav. Fontis in S. Brunonis tu-
mulo enati, cujus aqua ad omnes morbos depellendos
valet, meminit in S. Brunonis actis Franciſcus à Put. cap.
31. E corpore S. Andreæ apud Amalphitanos aſſervato
ad omne morborum genus commodiſſimam aquam
profluere, meminit Emanuel Imperator in Novel. de-
fer. E S. Barnabæ corpore apud Lacum Benacum tu-
mulato feſta S. Apoſtoli die uberrimam effluere aquam
morbis depellendis ſalutarem, res eſt teſtatiſſima.

Idem de S. Julitæ tumulo, aquam ægris levandis, & sanorum incolumitati servandæ opportunissimam fundente, scribit ex S. Basilio Marfilius Columna *sect. 1. hydrag. v. ult. n. 34.*

¹¹ Adduxerim etiam medicam aquam defluentem è S. Jyonis Persæ tumulo apud Eastriam in orientali Anglia reperto, de quo sic Malmelburiensis in gestis Pontificum Anglorum *lib. 4. Ex ipsis Mansolci sinuosis anfractibus erupit unda bullis uberrima fugacibus. Manat ad hunc diem fons dulcis potui, ac commodus omnium valetudini.* Aquam fontis perennis in carcere Mamerino variis mederi corporum ægritudinib. habet narratio præstans in antiqua ibidem affixa tabella, in qua etiam additur hanc vim aquæ medicam præter cæteras causas referendam esse ad sanctorum Martyrum in eo carcere conditorum corpora. Ex sepulchro B. Catharinæ Senensis ros medicus assidue effunditur, cujus cum alii meminerint, tum nominatim Baron. *in actis ad 30. Aprilis.*

¹² Olei è variorum Sanctorum reliquiis profluentis, & ad curationes morborum mirabiliter cõducentis meminerunt varia Acta Sanctorum, quæ plerunq; hoc oleum alio vocabulo, sed eadem sententia appellant unguentum. S. Damascenus negat, fas esse de hoc fluxu unguenti è Sanctorum reliquiis dubitare. Acta S. Joannis Eleemosynarii in ipso sine, & ex ejus S. Antistitis sacris lipsanis, & ex aliorum multorum Sanctorum in Cypro eam saniferam suavitatem fluere testantur. Hoc in genere notissimum est, quod de S. Nicolao habet Emanuel Imperator ea constitutione, quæ extat apud Balsamonem *tit. 7. c. 1. in Photii Nomocan. & à Theofrido lib. 3. epigraph. Sanct. c. 5.* egregiè expenditur, ac plene à Antonio Beatillo Barenfi, & à Fortunio Liceto *ad poster. quasit. per epist. c. 44.* Hymnus Breviatii Toletani breviter rem expressit. Sic enim in eo canitur: *Cujus umbra fert oleum, matres oliva nesciunt. Quod Natura non protulit, Marmor sudando paravit,* quanquam is à Comuni latice dissimilis est nature; etenim etsi res fluida est, & cui aquæ color, aut nitor insit, attamen sapor quidam suavis hunc rorem à vulgari aqua discriminat. Diu etiam servatur, neque unquam putrescit, in frigore minimè conglaciat, conclusus longo temporis intervallo non olet graviter; si verò ut ceolis cera minimè obfignatis attineatur, in auras exhalat, & evanescit. Ex miraculo peti debere originem ejus manifestum videtur. Si enim nudum elementum esset, ossa D. Nicolai disfluere pridem tot immerita seculis, Myræ primum, ac deinde Barii debuissent. Similis liquor diù effluxit è corpore B. Felicis à Cantalicio Capuccini, odore suavis, colore candidus ad flavum vergens substantia tenuis, incorruptibilis, variatum infirmitatum supra naturæ vires medicus. Quæ omnia adjuncta procul absunt ab effluxibus communium cadaverum, qui & odore graves, ac fœtidi sunt, & viscidæ ac liventis, vel atræ saniei recrementa, quæ & candidissimum marmor fœdant. Est igitur liquor supernaturali efficientia promanans. De Sancto item Geminiano Mutinensi Antistite sic canitur. *Ab ejus mausoleo liquor exundat olei. Sanantur ibi languidi. A quocunque discrimine.* S. Demetrium martyrem Theffalonicensem Græci hac causa vocant Unguentarium, quia fundit unguenta omnis generis morbis perutilia. De S. Concordii sacris lipsanis Spoleti in Umbria idem proditur,

¹³ E sepulchro S. Tyllonis Pauli effluere oleum medicum, narratur in calce vitæ ejusdem. Ex asservata cervice juvenis ab Amirano Saraceno pro fide cæsi fluxisse oleum flagrantissimum omnis generis morbos curans, narrat in Viridario Raderus. O. Octobris. Reperta sunt tempore Justiniani sacra lipsana quatuor militum martyrum ad Melitonem Armeniæ. Ex illis, Procopio teste *lib. 1. de edif. Justin.* oleum manavit, quod perfundens arculam, qua sacre reliquiæ continebantur Justiniani pedes imbuunt, & vestem ejus purpuream perfudit. Ejus olei adunctione agrum genu Justiniani curatum est. E S. Euthanii Abbatis sepulchro oleum manabat, quo inun-

cti ægri sanitate donabantur. Quod etiam de S. Mena Elimaci in Rhytu decessore, idem Elimacus annotavit. Ad hæc in Apuliæ Urbe Poliniana ex brachio S. Vitæ martyris extillant guttulæ quasi olei, eoq; inuncti quotquot à canibus rabidis læduntur, dubio procul liberantur. Abellini Urbe Campaniæ corpus est S. Hippolyti Episcopi, ex quo ad triduum quo vis anno exudat humor maximè salutaris, morbisque omnibus medetur, nempe pridie festi ejus, ipso die festo, ac postridie. Ex saxo, super quod Sancti pueri Justus & Pastor securi cæsi fuerunt, manat oleum, quod medetur pluribus ægrotis. In Bavariæ monasterio Thegherentstein ex loco, ubi aliquandiu exuvia sacre fuerunt S. Quirini Episcopi Illyrici, statis anni diebus oleum, seu manna solet scaturire, cui mira inest virtus ad morbos ex corporibus pellendos. In oppido Ebhestorp ditionis Lunenburgensis prodest languoribus quibuscunque oleum ad simile, quo jugiter madet S. Erlolphus Episcopus Verdensis & martyr à Normanis peremptus. Eychstadii Germaniæ Urbi monasterium est Sanctimonialium S. Walpurgæ Virginis, atq; earundem olim Antistite in cujus templi principe ata tumulus ejus quasi fons esset, quadam olei perennitate immadescit perpetuè, & quotquot eo inunguntur si corpore fuerint aut animo ægri, sanantur. Ex quo tempore translatum virgineum corpus ejus ex communi sepulchro fuit ad primam Templi aram, cœpit hoc cœlesti rore perfundi. De membris ejus virgineis, inquit Philippus Episcopus Eychstadiensis, maximè tamen pectoralibus, sacrum emanat oleum, quod cæcos illuminat, surdos audire facit, & claudis gressum reddit. Lac equidem appellarem, siquidem de pectore, ac papillis effluere uberius consuevit. Liquor est limpidissimus, & servatus est ad ducentos etiam annos absque ulla sui depravatione. Vanescit verò, nisi castè & nitidè ac sine noxa piaculi habeatur. Peculiariter illud est notatu dignum, maximè fluere & scaturire insolita copia, dum in ara perlatur, ac præsertim dum perficitur Eucharistiæ Sacramentum, ritèq; immolatur incrementum corporis Domini Sacrificium; adeo ut momentum illud soleant studiosius captare quicunque haurire cupiunt, atque in usus ægrotum efferre. Cessaverat aliquando, ac toto unius anni spatio veluti inaruerat, Civitate Eychstadiensi, atque universa ejus diœcesi subjecta censuræ interdicti ob injuriam spreræ Ecclesiasticæ autoritatis. Sed ubi reparatione contentanea restituta Episcopo dignitas, & Clero asserta immunitas fuit, supplicatione publica iterum est ad tumulum, seu aram S. Walpurgæ, Episcopo ipso nudis pedibus atque humili vestium schemate sine insignibus suis procedente. Qui omnium nomine supplicans, ut intermissa olei saluberrimi perennitas tam benigna Civitati restitueretur, operatus est sacris, ac vix corpus Domini enunciatis verbis consecrationis inter manus habuit, cum utina irrorari de integro cœpit, & liquor ille tam salutaris manavit deinceps in omnes ætates consequentes.

Multa in hanc rem habet Jacobus Græferus in defensione dicti fontis V. Valpurgini *c. 7.* & qui ad id exemplum constipat Matth. Raderus *tom. 2. Bav. Sanct. describens res S. V. Valpurgæ Virginis*, seorsum notans effluxum olei, & unguinis medici è Sepulchris Sanctorum virorum, & seorsum de simili effluxu è Sanctarum mulierum Sepulchris, in quam secundam classem illustre omnino exemplum legitur in vita S. Teresiæ Carmelitarum exalceatorum parentis, cum de sacro ejus cadavere agitur. Et affinia scribuntur de corpore S. Elisabethæ Landgraviæ Marburgi apud Hassos conditæ, deq; S. Heduiæ Poloniæ Ducissæ in ejus actis apud Surium, ac S. Hermione Philippi diaconi filia, Ephesi sepulta è cujus tumulo profluens unguentum è pia Virgine, postea à martyre inde Myrope dicta collectum ad varias ægritudines erat saluberrimum, ut est in Menæis Græcorum 3. Decembris. Multa etiam in hanc rem prostant apud alios; Mihi ex his, quæ proposui illustrata satis videtur horum Sancto-

Sanctorum apud Deum gratia, ut medelas exorarent, indeque pia fidelium studia erga se excitarent, cum bono suo agnoverint rectè à Theodoro dictum esse de martyrum corporibus, quod æquè ad omnium Sanctorum exuvias transferre liceat, hos esse fontes curationum divinitus constitutos, ut tantò magis erigantur, & incenduntur ad eorum cultum fideles, quantum eos sibi fructuosos, ac commodos in suis ægritudinibus deprehenderit. Solumque addo, quòd quibus Sanctis hæc olei à corporibus scaturigo concessa est post mortem, misericordia maximè cordi fuerit, dum hic superstites essent, ut idcirco jure eo misericordiae symbolo divinitus honestari videantur. Id, quod S. Brigitta de oleo ex S. Nicolai sepulchro jugiter stillante, doctam se per revelationem profiteretur, & pulchrè à Thifrido *lib. 3. epitaph. Sanct. c. 5.* traditur. Hæc, aliaque passim quoque leguntur in Vitis Patrum ac Sanctorum apud Surium, Baronium, & alios.

15 Quod quidem miraculum auget, si liquor cœperit emanare è corporibus longè post eorum obitum. E corpore enim recens mortuo effluere interdum quosdam humores naturaliter est extra controversiam. Ipsamque aquam & sanguinem, quæ ex transfixo Christi latere manasse proditum est in Evangelio, inde naturaliter exilivisse pronunciant Sanctarellus *in post. prax. med. c. 23.* & Baptista Pozalib. 3. *elucid. tr. 1. cap. 4.* ac Rutil. Benzonius *in specul. Episc. lib. 1. disp. 2. q. 3.* Quamvis admittant in fluendi modo nonnulla intervenisse supra naturam. Atqui, ut aqua, vel oleum, aut manna ex aridis ferè ossibus, vel e corpore jam pridem defuncto profluat operosius ostensu videtur.

16 Neq; miraculo fidem aufert, si jam à multo tempore liquor iste in plerisque corporibus cessaverit, sique non effluat stans temporibus. Nam hæc potissima omnium fuit Christi prærogativa, quòd ubivis locorum & quoties lubitum esset miracula ediderit. Arbitrantur quidem Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 178. *art. 1.* fieri non posse, ut gratia operandi miracula virtus permanens sit, constans, atque perpetua. Putant enim contingere duntaxat, ut sicut mens Prophetæ permoveri solet ex inspiratione divina ad res occultas cognoscendas, atque enunciandas, ita mens illius etiam qui miracula est patraturus, ad ea molienda debeat permoveri.

17 Minus quoque ejusmodi corporibus adaptari poterit id, quod fertur de mumia. Nam mumia sepulchrorum apud Arabes, Syros, & Aegyptios, licet res sit utilis & pretiosa, fit tamen ex myrrha, & aloe, & illorum materia corporum, quæ iis condita sunt Quo circa ruptis & contusis mirificè prodesse compertum est. Quæ verò ad nos mumia defertur ex Aegypto, non ex aloe, & myrrha condimentum est corporum, sed ex asphalto. Illis enim utuntur nobiles, quorum effodere corpora capitale est. Asphaltum plebeios adversus corruptionem munire consuevit, Strabo author est. Hoc enim longissimè abest à re nostra, cum corpora Sanctorum non fuerint myrrha, & aloe, vel asphaltum condita, neque cum illorum materia rupta, & contusa, sed ferè integra, & incorrupta inspiciuntur.

18 Quare Cæsar Card. Baronius de hoc miraculo gravissimam sententiam dixit *in not. ad Martyrol. Deus Optimus maximus*, inquit, cum multis modis Sanctorum suorum cineres illustravit, eo etiam honore dignatus est, ut ex aridis ossibus liquorem medicamenti vim habentem ad curandas malas valetudines, & impios Hagiomachos vincendos, jugiter fluere voluerit. Id, quod non tantum Andrea Apostoli, & Nicolai, sed & aliorum quam plurimum Sanctorum reliquiis præstitit.

CONSULTATIO XLII.

An sudor sanguineus sit supra vires nature, ita ut adscribendus sit miraculo? Et quid de sudore sanguineo Domini nostri Jesu Christi?

Qui affirmant his probant rationibus. Primò, quia sanguis, tanquam utile naturæ alimentum, continetur in venis, & retinetur ab illius facultatibus. Ergo ipsum per poros sub sanguinis forma exire, est supra vires naturæ. Secundò: Ut sanguis naturaliter exeat sub forma sudoris, petit converti in vaporem, & sub aquæ forma exire per porositates, ut contingit in criticis sudoribus, per quos terminantur febres synochi, ac proinde est supra vires naturæ, quòd exeat sub forma sanguinis. Tertio: Sanguis adhuc si corrumpatur, & putrefiat, semper à natura retinetur, & solum illam adminiculantem habemus pro expulsionem reliquorum humorum qui separati ab illa sunt cacochymi, atque adeo naturaliter nunquam à natura potest expelli sub forma propria per sudorem.

Quod verò spectat ad sudorem sanguineum Jesu Christi, de quo narrat D. Lucas *cap. 22.* quod in agonia orans, factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, fuisse supranaturalem, autumant Beda, Didacus de Vega, D. Hilarius, & alii, quibus favet primò: Sanguis Christi crassior em habuit substantiam, quàm substantia aquea, & potulenta, & serum in illius corpore repertum: Sed aqua, potulenta, & serosa substantia in nullo corpore benè temperato possunt per porositates evacuari, quin à calore proportionato convertantur in vaporem, & hic densatus propellatur per poros: Igitur sanguis Christi sub propria forma per poros propelli naturaliter non fuit possibile. Secundò, si in Christo potuerit naturaliter fieri sanguineus sudor, maximè quia pori naturaliter possunt rarefieri, ut exeat sanguis, & sanguis tenuior, ut possit exire per illos rarefactos. Atqui si id contingeret, prius exirent spiritus, qui tenuiores sunt, & deliquium, vel syncope subsequeretur, quod non contigit, aliàs sacer Historicus id narraret. Ergo naturaliter in Christo sudor sanguineus non fuit possibilis. Tertio, Sanguis præcipue, qui in quantitate, & qualitate est proportionatus, qualis fuit Sanguis Christi, ita est naturæ aptus, naturalis, & proportionatus, ut adhuc venis referatis, ne deficiat alimentum pro partibus, tanquam utile semper retinetur, præcipue cum in hunc finem natura fabricaverit venas ita, ut à majoribus in minores, & arctiores sanguinem mittat, ut in his coarctetur, & retineatur. Ergo illius expulsio per porositates cutis in Christo fuit super vires naturæ. Quarto, Ut naturaliter fiat sanguineus sudor, requiritur pororum apertio, & raritas in cute, & quòd sanguis, qui exit ratione serositatis, & aquositate fiat tenuis. Sed sanguineus Christi sudor non fuit factus ex sanguine tenui; inquit enim D. Lucas, quod exivit descendens tanquam thrombus, sive grumus. Ergo naturaliter non potuit fieri sudor sanguineus Christi.

At nihilominus resolvendum est, sudorem sanguineum non esse miraculo adscribendum, sed posse naturaliter contingere. Ita fatentur Theophrastus *lib. de sudor.* Baricellus *lib. de hydronosa natura*, Vincentius Moles *lib. de philosoph. corporis Christi cap. 12.* Mercurialis *lib. 4. var. lect. cap. 12.* Fernellius *lib. 4. cap. 3.* Rondeletius *lib. de dignoscend. morb. cap. 11.* Marcellus Donatus *lib. 1. de histor. mirab. cap. 2.* aliique. Id autem, antequam hoc probetur, sciendum est, quòd sudor movetur ex humida quacunque substantia, quæ cum multiplex in corpore, multiplex etiam est materia illius, sub qua sunt humores, ex quibus à proportionato calore elevatur vapor, qui colore aqueo cernitur densatus; sin minus in sudore relucere contingit colorem proprium humoris, à quo fit; ideo pallidi, albi, nigri, aut rubri apparent aliquando sudores Hoc prænotato.

Probatur primò ex Aristotele tum *lib. 3. de partibus animal. c. 5.* ubi docet, quod in nonnullis accidit, ut cruentum quoddam excrementum sudarent propter vitium corporis habitum: fluxusq; esset sanguis præ cruditate, humesceret imbecillitate caloris, qui exiguis venulis incli-

5
sus concoqui non possit. Tum lib. 3. de hist. animal. c. 19. Ubi pariter ait, quod si sanguis immodicè hunc scit, morbus infesta: sic etiam in speciem sanies diluitur, & adeo se refert, ut jam nonnulli sudore cruento sudarint. Secundò probatur ex Galeno lib. de util. respirat. ibi: Sunt autem pori venæ subtilissimi, per quos exit calor, & etiam sudor, qui nihil aliud est, quam aqua sanguini admixta, quoniam poris amplius dilatatis, effluit ipse sanguis. Et paulò infra: Contingit autem poros ex multo, aut fervido spiritu usque adeo dilatari, ut exeat sanguis per eos, fiatque sudor sanguineus.

Tertiò probatur ex pluribus sanguineis evacuationibus in aliquibus corporis partibus observatis. Tum ex Aristotele, & Galeno locis citatis. Tum ex Schenkio observat. lib. 1. qui narrat, vidisse juvenem, à quo in diversis temporibus profluebat sanguis ex vena propè aurem. Tum ex Benivenio lib. de abdit. rer. caus. qui hominem curavit, cui singulo quoque mense profluebat sanguinis copia ex ima jecoris parte. Tum ex Marcello Donato, qui mulierem Mantuanam vidit, ex cujus papilla mammarum sinistra sanguis fluebat: Tum ex Rondeletio d. lib. de dignosc. morb. c. 11. qui vidit in juvene studioso per poros cutis plerumque exire copiosum sanguineum sudorem. Tum ex Fernelio cit. lib. 6. c. 2. qui vidit in jecoris imbecillitate sanguinem ab extremis venis, quæ in cutim definiunt multis ex locis fundi. Ergo fundi per sudorem sanguinem non est supra vires naturæ, atque adeo neque miraculo adscribendum.

6 Idipsum dicendum est de Christi sanguineo sudore, quod scilicet sine miraculo effluxit, ceu tenent Nicolaus de Lyra ad dictum locum D. Lucæ, Medina in 3. p. D. Thom. q. 46. art. 6. Baricellus eod. lib. 2. & Moles eod. loc. c. 9. lib. 2. Probatur primò, quia sanguineus Christi sudor secundum Sanctorum Patrum sententiam fuit ad ostendendum veritatem humanæ naturæ, quam non ostenderet, si esset miraculosus. Tum quia sudor noctu factus & in secreto, quorsum petebat fidei per miraculum? Tum quia, licet sanguis esset temperatissimus, cum tamen Christus esset totus vividus in ætate invenili, omnium pulcherrimus tantam luctam sustinuit, tantaque vi ipsam naturam sensitivam in horribiles cruciatus consentire coegit, ut præ nimio labore cruentus sudor ex omnibus illius membris erumperet. Nam ob orationis fervorem, ac metum, & horrorem mortis sanguis ad cor confluxerat. Tum quia amor validus, & ardens desiderium paternam exequendi voluntatem, ac nos redimendi, ceu malleus quidam, aut visingens accedens vicit timorem illum & sanguinem fortiter expulit ita, ut in hac præclara victoria, & subita violentia sanguis ex poris omnibus nimio labore patefactis, abundè cum alio sudore erumpens, deflueret in terram.

7 Secundò. Christus validas habuit ac vehementissimas animi passiones, esto ut regulatas rectissima ratione, ut fatentur Theologi, ac docet sacra Scriptura. Ait enim D. Matth. c. 26. Cæpit contristari, & mæstus esse: tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et D. Marcus c. 14. Cæpit pavere, & cadere. Et D. Lucas: & factus in agonia prolixus orabat. Ex vehementissimis autem animi passionibus quamvis ratione regulatis vehementer fit in corpore spirituum, & sanguinis motus, ut docuit Galenus lib. 2. de placit. Hippocr. & Plat. c. 7. Ex eis enim totum corpus immutatur, frigescit, pallescit, tremat, rubescit, quod præcipue in agonia contingit, quæ ex D. Thoma 1. 2. q. 41. ar. 4. est timor mali extrinseci, cui provideri non potest, estque vehementior timoris species, cujus causa intro, & extra concitato motu moventur spiritus, attenuatur sanguis, & rari fiunt pori, per quos sanguis transmittitur, ut fiat sanguineus sudor. Fuit igitur in Christo causa naturalis, à qua naturaliter potuit sanguineus supervenire sudor.

8 Tertiò. In Christo fuerunt passiones animæ validissimæ, à quibus sanguis potuit moveri violenter ad partes externas, & à quibus potuerunt rarefieri media calefa-

ctione pori cutis. Nam fuit actus fortitudinis, qui ad resistendum doloribus, & contumeliis, præcognitione jam præsentibus, quasi in occursum mittit sanguinem; & fuit vehemens actus iræ adversum peccatum, cum quo gerebat bellum, qui prævisus ab Isaia c. 63. dixit: Conculcavi eos in ira mea, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta. Et actus intensissimæ charitatis in Patrem, cujus voluntatem faciebat, & in homines, propter quos patiebatur. Fuit tandem agonia, quæ maximè sanguinem movet ad externas partes, ut docuit idem Galenus lib. 2. de caus. sympt. c. 5. Timor enim initio & ad principium tum spirituum, tum sanguinem unà cum refrigeratione eorum, quæ in summo corpore sunt, adducit, ac contrahit. Ira vero & foras agit & fundit, & calefacit. Quæ vero composita ex ambabus est, quam Græci agoniam dicunt, inæquales habet motus. Igitur ab his causis naturalibus potuit causari sanguineus sudor in Christo. Sunt enim vehementissimi motus sanguinis ad extra, & spirituum, quibus pori rarefiunt.

9 Quartò. Quæ sine miraculo contigisse viderunt Authores, si in Christo contigissent, non est dicendum in illo esse miraculosa. Atqui sanguineus sudor à pluribus visus est, & observatus naturaliter exire, nimirum à Theophrasto, Baricello, Moles, Mercuriali, Fernelio, Rondeletio, & Marcello Donato superius citatis, ac nominatim à Gaspare Bravo part. 4. resol. medic. disp. un. de sudor. resol. 4. restante, id vidisse in Comite de Niebla, qui cum nimis in ætate se exerceret in ludo pilæ, multoque prææstu uteretur frigido potu, incidit in sanguineum sudorem.

10 Neque obstant rationes in contrarium primò adductæ. Ad primam enim responderetur, quod dum facultates naturali modo operantur, & sanguis debitam naturam servat, retinetur ab illis, sed propter rationes ab Aristotele & Galeno relatas, sanguinem viciari, & facultates impediri, quominus valeant illum retinere. Ad secundam responderetur, quod sanguis dupliciter potest per poros evacuari; uno modo in vaporem versus, & sub aquæ forma; alio modo in modum sudoris sanguinei. Quia, licet in vaporem non abiit ob serum tenuis factus, per cutis porositates rarefactas guttatim profluit. Ad tertiam responderetur, quod adhuc si sanguis non corrumpatur, si fiat aquosus & tenuis, & pori cutis aperiantur, profluit absque eo, quod retineri valeat à facultatibus naturalibus.

11 Minus quoque refragantur rationes aliæ. Non prima, quia ex sanguine sudor naturalis & criticus fit præcedente evaporatione, sudor verò sanguineus ob alias fit causas, quas Galenus recensuit, scilicet ob sanguinis tenuitatem, & pororum apertionem, & ideo nec naturalem, nec criticum illum vocamus, sed reducimus ad criticum salutare, cum quo aequaliter convenit. Neque secunda. Quia cum spiritus sint in arteriis, possunt in illis permanere; & in corde, quin deliquium, aut tyacopa subsequatur, etiam si sanguis, & spiritus illi commixti evacuentur per porositates venarum, & cutis. Neque tertia, quia in statu naturali benè probat argumentum. Si verò pori aperiantur, & retentrix continere illum nequeat, quantumvis utilis sit sanguis, & necessarius profluit, idè per sanguinis missionem, & per vulnera utcumque utilis erit, nec retineri valet. Nec quarta. Quia in Christo sanguis tenuis redditus est commotus & agitatus per animi passiones; & postquam tenuis exivit, concrevit resolutis spiritibus, & descendit, ut thrombus postquam frigore in grumos abiit, præsertim quia præ agonia valdè debilitatæ sunt facultates ita, ut indiguerit confortari ab Angelo, ipsisque deficientibus nec ipse sanguis retineri potuit. Vide Gasparem à Reyes in campo Elysio integra qu. 86. ubi exempla varia sanguinei sudoris, ejusque causas, licet quoad sudorem Christi sanguineum naturaliter illum non provenisse contendat.

CONSULTATIO XLIII.

*Que & unde lux, sive Splendor, fragrantiaque in
servis Dei demoritur?*

Servorum Dei vivorum, & vita functorum Corpora ad tempus aliquod splendore mirabili circumfulsisse narrant historię. Epiphanius de Pauli Secundi corpore *nu. 24* ac gemina sunt exempla variorum Sanctorum quorum Sacra Corpora post mortem splenduisse, & odorem suavissimum inhalasse proditum est. Thomas Bozius *lib. 15 de sign. Eccles. c. 7.* multa Sanctorum cadaverum splendentium exempla accumulatur, & alia de corporibus Sanctorum suaveolentibus exhibet *ibidem c. 8. & 10.* & nos etiam alibi, passimque in actis Sanctorum occurrunt alia.

Cum Moyses novas legis tabulas reportaret, cumque descenderet ex ea Cœli topographia, apparuit radiante vultu ex consortio Sermonis Domini, & omnibus admirationi fuit, dum videlicet quasi cornua splendoris ex vultu emitteret. Quem tegere velo, etiam eum oportuit, quoties populum alloqui vellet, & revelare dumtaxat quoties ingredi tabernaculum deberet.

Sed hic ipse Moyses ita rutilans alter fuit testis cum Elia in Monte Thabor luminis multo clarioris, quo Christus refulsit, cum *resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Neque tunc Christo defuit consortium sermonis Domini, quia illapsus Patris omnipotens sermo, dixit: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite.* Fuit verò ea claritas corporis Christi claritas glorię congruens corporibus Beatorum, cum flueret ex divinitate, atque ex anima etiam ipsius gloriosa, & discrimen erat dumtaxat, quòd dos, & conditio permanens necdum foret, quia necdum corpus ejus, superata morte, induerat immortalitatem. Quinimò à primo conceptu ex animę gloria jam tum beatę, redundare in corpus debuisset, nisi ex dispensatione divina cohibere eam opportuisset, donec mysteria expleret passionis, pro generis humani redemptione, & in hoc etiam Moysis claritatem exterram, atque adventitiam superavit.

Sed & Sanctis vitis Deus lucem hanc prodromam æternitatis tribuere voluisse in hac vita, etiam videtur. Ita S. Patritius plerumque cœlesti luce circumfusus, Hibernię regiones, Apóstolus earum obibat. Imò habuisse lucem in potestate ita, ut promeret illam, conderetque pro libito, dici posset. Nempe cum in Campo pernoctasset, defensus tenebris, atque orans Patrem suum in abscondito, sublata dextera, ejusque digitis exertis, quasi toridem Solis radiis, aurigę illuxit, ut equos curruj jungendos inveniret Joce. in ejus vita *c. 157.*

Ad hæc S. Ignatio Loyolę, Societatis Jesu conditor, jubat in vultu fuisse, testatur est S. Philippus Neri, qui & ipse vicissim aliis ore splendenti apparuit, *Maff. in ejus vita.*

An autem splendor iste, ac odor sensibilis essent physica & realia accidentia, an intentionalia tantum, Deo videlicet ea per seipsum, vel per S. Angelos exhibente, ut corpora Servorum suorum honorificaret? Et quidem si is splendor, ac odor æquę omnibus ad Sancta corpora accedentibus objiceretur ad diuturnum tempus, non videretur dubitandum, quin essent qualitates physica, divinitus impressę, aut ab Angelis applicatione activorum idoneorum ad passiva causatę ad contestandam Sancti gloriam. Non enim manarent à statu supernaturali corporis nondum gloriofi. Igitur à Deo, vel bonis Angelis extraordinarię communicarentur.

Estque sine dubio ita asserendum de odore amœnissimo multorum Sanctorum corporibus perenni. Et æquę clarum est, idem esse statuendum de iis sacris corporibus, è quibus profluit unguentum, aut liquor medicus, omnem aromatum nostratum suaveolentiam superans. Quod de S. Euphemię corpore scribit Nicephorus *lib.*

15. cap. 3. Et idem recitat de corpore S. Glycerię martyris *lib. 18. c. 32.* Ubi tamen splendor non nisi ad unius horę, vel brevioris temporis spatium durasse diceretur, nec diuturnior fragrantię proderetur duratio, nihil est, quod evincat plusquam apparentiam lucis, & odoris à Deo, aut à Sanctis Angelis excitatam per mutationem aliquam proportionalem ei quàm alibi circa visibilia non nisi apparenter objecta fieri diximus.

CONSULTATIO XLIV.

*An Princeps secularis possit punire reum à S. Officio
Inquisitionis judicialiter jam puniunt?*

Doctores in hac re tres casus considerant. Primus est, quando Judex processit ex mandato Summi Pontificis; & tunc qualitercunque Judex procedat sive absolvendo sive condemnando, sive per viam gratię, sive per viam justitię non poterit reus ab alio Principe, & multo minus ab alio Judice molestari, ut per Bald. *conf. 6. n. 2 & 11. tom. 2.* quem sequuntur Plot. *in rr. de blasph. n. 6.* & Lazar. *cod. rr. q. 6. n. 34.* Idque duplici ratione. Primò, quia ubi Papa manum apposuit, ceteri nulla ratione se ingerere possunt ob reverentiam majestatis, *c. ut debitum de appel. extrav. Ad Romanos. S. Romani, de preb. Gonzal. in reg. 3. glos. 52. n. 23.* qui alios congerit. Deinde, quia per crimen spectans ad S. Officiam sicuti principaliter offenditur divina majestas *an. h. ut non luxur. contr. natur.* ita inter homines principaliter offenditur Summus Pontifex, ejus in terris Vicarius, quia offensa semper tangit proximiores, *l. si plures. ff. de accus. lib. 2. S. simul. ff. ad leg. jul. de adul.* atque ideo quando absolutio est data à Pontifice, est perinde ac si data esset ab eo, qui est proximior offenso, cujus remissio extinguit actionem cæterorum, Bald. quem reliqui laudant *in l. fin. not. 2. ff. de verb. signif. cum aliis per Farinac. tom. 1. tit. de accus. q. 14. nu. 2. cum seqq.*

Secundus casus est, ubi Judex Ecclesiasticus processit contra reum in foro judiciali, sed imposuit tantum pœnas medicinales, & tunc potest Judex sæcularis procedere ad pœnas temporales, quia non est novum judicium substituere, sed pœnam supplere per text. *in l. placet, in fi. C. de sacr. Eccl. ubi notant Bald. & alii, & in c. Felicis, S. per hoc, de pœn. lib. 6. Item in tit. que sunt regalia col. 4. Put. de synd. p. 1. v. juxta prad. cta, Castr. in l. cur. Etos populos n. 7. C. de Sum. Trin. & fid. cath. Clar. S. fin. v. sed quero in fin. Gomez. de delict. 10. 3. c. 4. concl. 2. Farin. de Inquis. q. 5. n. 8. & Scac. de jud. c. 2. n. 9. sub initio.* Quod multo magis procedit, ubi Judex ecclesiasticus absolvit per viam gratię. Tunc enim potest Judex sæcularis prosequi vindictam contumelię illatę divini Majestati, Bald. *in 1. qui accusationem, C. qui accus. non poss. & conf. 6. n. 2. & 11. inter conf. crim. Arnol. singul. 4. Dec. rr. crim. tom. 2. lib. 6. c. 3. n. 32. & Lazar. de blasph. q. 6. n. 32.*

Tertius casus est, ubi Judex Ecclesiasticus processit in foro judiciali, & imposuit non solum medicinales pœnas, sed etiam temporales. Et tunc absolutus, vel condemnatus ab Ecclesiastico non potest amplius molestari per Judicem sæcularem ex regula, quòd pro eodem crimine nemo potest, nisi semel cognosci. *cap. de his, de accusat. l. licet, S. ult. ff. de naut. l. sepulchri. ff. de sepulchr. viol.*

In re igitur nostra negativè tenendum est. Tum quia Princeps sæcularis non potest punire reum pro delicto, quod non spectat ad suum forum. Tum quia divideretur causa. Tum quia sequeretur absurda, præcipuè quòd major cederet minori, quod est contra majestatem S. Officii, cujus caput est Summus Pontifex. Tum quia est contra praxim S. Inquisitionis, de qua testatur Castald. *tom. 3. dist. 9. q. 7. ar. 4. n. 3. & 6. ad arg.* Tum quia pro eodem delicto plures pœnæ regulariter imponi non possunt, & semel absolutus, vel condemnatus non debet amplius accusari, vel puniri, textus *in l. si cui, S. isdem, ff. de accus.*

accus. text. notab. in cap. de his, extra eod. tit. Panorm. Felin. & communiter Canonistæ ibidem, textus in l. Senatus consulti, ff. de accusat. & in d. licet, §. penult. ff. de nat. cap. stabul. utrobique dicitur, neminem pro eodem delicto bis puniri debere, Angel. in tr. malef. v. ad querelam n. 90. Franc. in d. cap. felicis, §. Per hoc, nu. 4. Boll. de ban. nullit. n. 10. cum seq. Clar. in tr. crim. §. fin. q. 57. per 101. ubi omnino vide.

Et quamvis fallat in delictis communibus, sive mixti fori, puta in quibus tam Ecclesiasticus, quam laicus cognoscere potest, ut crimen adulterii, ulurarum, & alia crimina, de quibus vide Jul. Clar. d. §. fin. q. 37. per 101. & Covar. lib. 3. var. resol. cap. 3. Nam in illis punitus à Judice Ecclesiastico poterit pro eodem delicto à Judice laico etiam gravius puniri per textum in d. cap. felicis, §. fin. Bald. in l. placet, num. 5. in fin. C. de sacros. Eccles. & pulchrè in l. Cunctos populos, nu. 7. C. de Sum. Trin. & fid. cath. ubi omnino vide, Panorm. in d. cap. de his, numer. 4. Felin. ibid. num. 13. Clar. d. quæst. 57. Quia duplicata pœnæ tendunt ad diversos effectus, spiritualis ut animæ, secularis, ut Reipublicæ, quam delinquens læsit, consularur. Interest enim Reipublicæ, ut crimina impunita non relinquuntur, textus notab. in l. bona fides, ff. de pos. cum vulg. Idèd una pœna aliam impedire non debet, Panorm. in d. cap. de his, & pulchrè in cap. tute, num. 5. de procur. ubi distinguit, uti ibi per eum, Angel. loc. cit. Hinc est, quòd communiter traditur, absolutum in foro pœnitentiali, sive conscientie, posse de eodem delicto accusari in foro contentioso. Nam per pœnitentiam quis non definit esse nocens, text. in l. quis sit, ff. de edil. edict. Et hujusmodi pœnæ sunt diversæ, ut dictum est, altera Deo, altera Magistratui debetur propter exemplum, text. in c. admonere 33. quæst. 2. Glor. notab. ibi, v. pœnitentia, & in d. cap. de his, v. replicavi, Doctores communiter ibidem, Hippol. sing. 639. n. 1. Gomez. tom. 3. c. 1. de de delict. num. 40.

Id tamen secundum magis communem opinionem non procedit in casibus superius adductis, neque si pœnitentia sacerdotalis sit publica, quia tunc subrogatur loco pœnitentiæ litigiosæ, ut tenet Host. in d. cap. iua, de procur. Hippol. d. sing. 639. u. 3. quem omnino vide. Addit ad Angel. loc. cit. licet Panorm. in d. cap. de his, & d. cap. iua, aliter sentiat. Neque procedit in delictis, quæ non spectant ad forum sæcularem, ut alibi diffusè diximus. Unde aliquando S. Congregatio S. Officii censuit, quòd quando carcerati S. Officii habitati sunt ab alio, & veniunt restituendi, si pœna illis imponenda erit major imposita à S. Officio, tunc luent pœnam Curie sæcularis, secus si minor. Videatur Gomez. loc. cit.

Et nihilominus in foro usus obtinuit, ut ad tollendas dissensiones, quæ possunt inter Judices excitari, absolutus, vel condemnatus sive ab Ecclesiastico, sive à sæculari, qualitercunque fuerit absolutus, vel condemnatus, non possit ab alio molestari, ut testantur Jo. de Plat. in l. nemo carcerem col. 3. C. de exaet. trib. Bald. in l. non dub. oppos. 6. C. de legib. Boer. dec. 289. Avendagn. de exec. mand. Reg. par. 2. c. 3. sub n. 17. in fin. Baiard. ad Clar. in §. blasphemia n. 17. Nisi fortè vigore specialis statuti pro aliquo delicto esset imposita pœna excommunicationis. Quo casu, quia sententia Judicis laici non potest prodesse pro absolutione, debet reus eam petere ab Ecclesiastico, cap. Felicis, §. per hoc de pœn. l. placet in fin. C. de sacros. Eccles.

CONSULTATIO XLV.

IN Chinatum Regno maxima Christianorum pars pauperes operarii sunt, qui diebus singulis victum pro se, ac uxoribus operando lucrari debent, qui si obligarentur ad dies Dominicæ, ac festa servanda, vix sæpè unde vivant habere poterunt. Iidem à Præfectis laborare coguntur, & nullo pacto excusare se possunt, quia infideles Præfecti parum curant, festus ne sit dies, vel non. Ipsi verò Præfecti patriis legibus Tribunalia sua adire

statutis horis coguntur diebus singulis Regiminis, res disponere, lites, ac similia determinare, quam audientiam omittere non possunt sine periculo privationis officii.

Deinde non possunt Patres missionarii in Urbibus Chinicis ad sua templa magnos conventus convocare, ne Chinesibus timidissimis, ac suspicacibus causam dent sinistra alicujus suspicionis. Imò contigit sæpè, ut prohibere debeant, ne tot Christiani templum frequentent diebus festis. Et cum unus sit sacerdos, aut ad summum duo, non possunt Christianos patrii. Præterea eadem obligatio tam viros, quam fœminas obligat. Atqui nullo modo in Senis fœminæ templa frequentare possunt, ad quæ Viri conveniunt; quare fœminæ diebus festis sacrum audire non possent, nisi cum plures essent Sacerdotes. Consideranda ergo etiam est hæc Sacerdotum penuria. Unus, ilque solus Sacerdos sæpè integram Provinciam excolit, modò ad hos, modò ad illos longo aliquot dierum itineris intervallo excurrendum est. Modò ad hanc, modò ad illam Civitatem, in quibus sparsi fideles habitant, ut ita saltem annis singulis visitentur, unde reliquo tempore sine Sacerdote, aut Sacramentis vivere coacti Christiani sunt. Procurandum etiam videtur, ne multis erroneæ conscientie periculis exponant novos Christianos, qui sæpè peccasse se crederent, omittendo ea, ad quæ obligantur, licet fortè aliunde excusarentur. Et vix unquam in casibus occurrentibus copiam Sacerdotis habere possunt, quem consulant.

Si verò loquamur de Jejunio, non pauca sunt rationes, ob quas Chineses illud servare nequeunt. Servant quidem libenter die Veneris, ac Sabbati, ac in vigiliis abstinentiam à carnibus. At Jejunium unius comestionis in meridie, rarissimi possunt. Prima ratio generalis est, quia Chineses inde ab infantia ter ad minimum de die edere solent, ad quod cogit levitas cibi. Vix enim plerique præter simplicem Oryzam, & olera sale condita, vel quid simile levissimum edunt. Unde nisi manè jentaculum accipiant, ad omnia ferè inepti sunt, vix quid laborare, aut agere jejuni possunt. Pane etiam carent, ac vino, & cibis crassioribus, ac substantialioribus, præcipuè pauperiores. Præfecti autem ex Regis mandato ab hora matutina octava, ad primam, vel secundam usque pomeridianam pro Tribunali sedere debent, jejuni autem ea audire nequeunt. Absoluta audientia, excipiendis saluatoribus, aut visitandis diem infumunt, noctu convivia celebrant, quæ recusare, more gentis, inurbanum esset.

His circumstantiis positis, quaritur primò, utrum missionarii novis Christianis, quamprimum baptizantur, debeant inimare Ius positivum, tanquam obligatorium sub peccato mortali, quantum ad jejunia, festa servare, & confiteri semel in anno, an communicare eo modo, quo obligantur Indi in nova Hispania, & in Insulis Philippinarum juxta dispositionem Papæ Pauli III. pro Indi Occidentalibus?

Praxis Missionariorum in China est, viris omnibus omnia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sacramentalia, ac cæremonias tum in Baptismate, tum in extrema unctione adhibere, fœminis autem non omnibus, sed solum id peccatis, & quando non est periculum offensionis infidelium, hoc quoque faciunt magna adhibita cautela, ac circumspèctione, ne scandalum etiam passivum excitent, totamque Christianitatem evidentissimo exponant periculo. Vix enim unquam de ullo alio crimine accusati fuerunt, nisi quòd lex Christiana nimiam concederet cum fœminis familiaritatem, quòd caput earum aperirent, ac aqua ipsi lavarent, quòd manibus suis tangerent, & non semel ob id in magno periculo fuere, ut omnino ejicerentur ex China, totamque Christianitatem perderent. Quid autem dicerent Chineses, si eos viderent fœminarum pectus ac scapulas aperire, ut sancto oleo passim inungerent illas partes, quas illi adeo in mulieribus reclusas, ac occultas volunt scrupulosè? Magna enim, ac

planè admiranda, imò & laudanda est mulierum Chinen-
 sium honestas, ac modestia, qua in re omnes totius Or-
 bis longè superant nationes. Nunquam fœminas per
 Plateas in Chinis videbis. Si amicum visites, fœminæ
 nunquam comparent, neque in mensa, aut prandio cum
 marito, si alii etiam amici adsint, interiorem domus par-
 tem inhabitant *summi dictam*, ad quam viris non patet
 aditus; crimen enim esset, hoc tentare, etiamsi casu acci-
 deret, aut honesta ex causa. Vestes mulierum ad terram
 usque demissæ sunt, & vesti annexum collare collum to-
 tum tegit. De manu viri aliquid accipere, vitio vertunt,
 Cum fortè aliquid offertur, supra mensam, aut scamnum
 ponitur, quod inde mulier accipit, non nuda manu, sed
 manica vestis tecta. Maxima mulierum pulchritudo par-
 vis tribuitur pedibus, propterea ab infantia stringunt fasci-
 cis, ne crescant. Credo sapientis alicujus fuisse inven-
 tum, ut ea domi contineret, ne facilè per viculos cur-
 sarent.

6 Cæterum quod indecentissimum credunt Chineses
 est, si alicubi viri cum fœminis conveniant, quod nec ad
 festa publica, aut comœdias faciunt; esset enim indecen-
 tissimū. Hanc ob causam non possunt simul cum viris ad
 templa nostra admitti, ut supra dixi sed particularia sunt
 loca, ubi solæ conveniunt, cum commodè fieri potest, ad
 missam audiendam ac reliqua peragenda juxta Catholi-
 cæ Religionis leges. His positis.

7 *Quæritur secundò utrum in prædicto Regno Ministri
 Evangelici pro nunc saltem in sacramento baptismi possint
 abstinere ab imponendo mulieribus oleum sanctum Catho-
 licorum, spiritum in auribus, & sal in ore? Insuper &
 non administrare eisdem mulieribus sacramentum extre-
 mæ unctionis?*

8 In præfato Regno lege stabilitum est, ut in mutuo tri-
 ginta pro centum accipiantur abiq; respectu lucri cessan-
 tis, aut damni emergentis.

9 *Quæritur tertio utrum Chinesibus sit licitum pro pecu-
 niarum suarū mutuo, licet non interveniat lucrum cessans,
 aut damnum emergens, prædictam quantitatem triginta pro
 centum, Regni lege taxatam, accipere? Et causa dubitatio-
 nis est, quia in recuperanda pecunia, est aliquod pericu-
 lum, scilicet, quod qui accipit mutuatam, fugiat, vel quòd
 tardet in solvendo, vel quòd necessarium sit coram iudice
 repetere, vel propter alia hujusmodi.*

10 In universo Chinarum Regno domos publicas usuris
 deputatas reperiri, res est usitata, in quibus Usurarii pu-
 blici, facta sub pignorum cautione, pecuniam suam, sum-
 pro lucro ad usuram, dare solent, ea tamen conditione, ut
 pro uno ducato singulis mensibus tantum quid accipiant,
 & si tantis elapsis annis pignorum dominus pro iisdem
 recuperandis pignoribus soluta principali pecunia cum
 lucro non redierit, actionem, & dominium quod habe-
 bat in suis pignoribus, illico amittant istæ autem domus
 Republicæ necessariæ sunt, & quamvis usurarii vitam
 usurariam dimittere velint, à non desistendo à prædictis
 Usuris Judicis autoritate compelluntur.

11 *Quæritur quæritò utrum si hujusmodi Usurarii converti
 velint ad fidem possint baptizari, manendo in suo statu
 Usurario propter causam suprædictam, vel quidnam in ta-
 li casu agendum sit? Et quintò quæritur.*

12 *Utrum prædictorum usurariorum filii, si quando in ha-
 reditatibus eorum succedunt, jam Christiani existunt, te-
 neantur ad restitutionem eorum, quæ pater ex Usuris ac-
 cepit in toto, vel in parte, juxta male acceptorum excessum?
 Et si hujusmodi Usurariorum filii heredes jam Christiani
 à Republica, vel à Iudice compellantur ad publicas Usu-
 rariorum domos Patrum aperiendas, & sustentandas, quid in
 hoc casu ministri Evangelii pro sanandis istorum consci-
 entis facere debeant.*

13 In populis, & Civitatibus illius Regni mos est impo-
 nendi quædam distributiones quæ à populis vicinis exi-
 guntur, ut in Paschatenovi anni, in sacrificiis, & domi-
 niorum suorum Idololatriis, & invitationibus, ac convi-
 viis in eorundem tem plis præparatis, simulque in festivi-

tatibus, aliisq; indifferentibus pro populi lætitiæ demon-
 strationibus expendantur.

*Quæritur sexto, utrum Christianis, ac ministris eorum,
 à quibus etiam, tanquam à populis vicinis postula-
 tum sit pro nunc saltem pro hujusmodi rebus contribuere?*
 Nam si Christiani ad hoc non contribuerent, tumultus
 aliquis contra Christianos inter gentiles fiet

In omnibus illius Regni Civitatibus, & Villis templa
 cuidam Idolo *Chim hoam* dicto erecta, ac dicata repe-
 riantur, quod fingunt Chineses esse protectorem, Re-
 gentem, & custodem Civitatis, stabilitaque Regni lege
 ordinaretur, ut omnes Governatores Civitatum, & villa-
 rum, quos Mandarinos vocant, quando Regiminis pos-
 sessionem assument, & anni recu- su bis in mente sub pœ-
 na privationis ab officio Templa adeant præfata, ibique
 ante dicti Idoli altare prostrati genibus flexis capiteque
 ad terram usque inclinato Idolum illud adorent, & ve-
 nerentur, eidem candelas, ramenta, flores, carnes, vinum-
 que in sacrificium offerant, & cum sui Regiminis posses-
 sionem accipiunt ante prædictum Idolum jurant devo-
 tē administrando, & si contra fecerint se submitunt
 supplicio ab Idolo infligendo, simulque ab illo pe-
 tunt modam, & normam benè gubernandi, & alia hujus-
 modi.

*Quæritur septimò utrum assentia istius Gentis fragili-
 tate tolerari possit pro nunc, quòd tales Governatores
 Christiani deferant quandam crucem, quam occultè inter
 altaris Idoli flores, vel in manibus propriis reponant, &
 facere, inentione non ad Idolum, sed ad Crucem directam,
 omnes illas genuflexiones, reverentias, & adorationes an-
 te altare illud, exterius tantum, & fictè, omnem cultum
 interius, & in corde ad crucem dirigendo? quia si hujus-
 modi Governatores cogantur ad hoc non faciendum,
 prius apostatabunt à fide, quàm relinquunt officium Re-
 giminis.*

Kum fu cù, philosophus apud Chineses eximius, flo-
 ruit sub Imperatore *King*, qui regnavit ante Christum
 annis 519. quo tempore apud Sinas nulla dabatur Idolo-
 latria; hæc enim pestis primùm Sinas penetravit sub
 Mingo Imperatore 65. annis post Christi nativitate. De
 hoc autem philosopho post magnas adhibitas diligen-
 tias ab omnibus Societatis Jesu missionariis, sequentia
 verissima cognita sunt.

Primò, quòd ejus doctrina sit in maximo apud Sinas
 honore, ac æstimatione, quam omnes amplectuntur, ac
 sequuntur non solum speculativè, nullo modo discre-
 pandò, aut dubitando de minima sententia, quam protu-
 lit, sed etiam in praxi sequendo consilia omnia, ac statuta.
 Confirmat hoc Trigantius *lib. 1. c. 5.*

Secundò, quòd ab ejus obitu ad hæc usq; tempora, tum
 Imperatores, tum literati magnos illi tribuunt honores,
 & annis singulis ea die, qua natus dicitur, ac initio uniu-
 scujusque mensis. Testatur id Trigant. *lib. 1. c. 10.*

Tertio: In id omnes conveniunt Sinæ, ut nullo mo-
 do *Kum fu cium*, ut numen venerentur, nec ullas ei fa-
 ciant cæremonias Deo proprias, sed solum tanquam in-
 gni Viro, ac de Republica benemerito, qua de re ita Tri-
 gant. *ibidem: Nec literati viri solum, sed ipsi quoque Re-
 ges per tot retrò sacula, mortalium tamen, & non etiam
 numinis alicujus rati venerantur. Cap. autem 10. ita ait:
 Nullas porrò preces ei recitant, nec ab eo quidquam petunt,
 aut sperant.* Placuit Trigantii testimonium ad hanc rem
 citare, nam hæc typis edidit, antequam alii Religiosi,
 præter Societatis Patres Sinas ingrederentur, & multò
 ante, quàm dubia hæc mota essent, nimirum 1616. Præ-
 terea quia ordinavit suam historiam ex Patris Matthei Ric-
 ci Commentariis. Unde hæc testimonia non tam Trigantii
 sunt, quàm ipsius Ricci, in litteris, loquela, legibus,
 ac moribus Sinenfium peritissimi, ut patet ex Trigantii
 præfatione. Credendum autem, tantos Viros in re
 tanta errare non voluisse, nec minus diligenter exami-
 nasse.

Quartò addo, certissimum esse, atque à duobus milli-
 bus

bus annorum confirmatum, quod hos honores eo tantum nomine Philosopho tribuunt, quod magister fuerit Sinarum, omnesque fieri gratitudinis ergo pro beneficio, quod doctrina sua Reipublicæ præstitit. Confirmat hæc omnia illud, quod accidit paulo post ejus mortem. Controversum enim fuit inter Regem, ac Philosophos, quoniam pacto tantus vir esset honorandus. Duæ fuerunt opiniones, una titulo Regis honorandum esse dicebat, eò quod sua virtute eam dignitatem meritus fuerit, licet non obtinuerit. Fundabatur hæc opinio in axioma Sinicæ philosophiæ, quod habet *Kumfucius in libro Chong. yung. c. 17.* in quo asserit magnam virtutem Regem habiturum, & summum dignitate, summum etiam virtute esse debere. Altera opinio fuit, ut tanquam totius Imperii Magister honoraretur, quæ prævaluit. Declaratus ergo fuit totius Imperii Magister. Nunquam tractatum fuit apud Sinas, ut tanquam Deus, aut Numen haberetur, vel honoraretur, atque ideo *Cum fu cù* dictus est, *Cum*, familiæ nomen est, *fu cù*, autem magistrum significat.

21 Determinato hoc titulo, in qualibet totius imperii Civitate, Aulam, seu Gymnasium extruxerunt, quod *Confucii* vocant. In eo habitant studiorum præfecti, quos, *Hioquon*, appellant, eò litterati, ac studiosi conveniunt, & certis diebus *Cumfucucium* venerantur eisdem omnino caeremoniis, ac ritibus, quibus vivos magistrum solent. Quæ in re discipuli Sinici diligentissimi sunt erga suos magistrum, licet pro una tantum die aliquem præceptorem habuerint in quacunque arte mechanica, aut liberali. Erga *Cumfucucium* autem liberaliores sunt litterati, tanquam Universali magistro Regni, omni exceptione majori, componunt etiam orationes, & poemata, quæ in ejus laudem recitant. Ad hoc gymnasium solis litteratis patet aditus, & hoc non quocunque tempore, sed diebus statutis, vel quando gradus litterarios accipiunt. Nulla in Aula *Cumfucucii* imago, sed solum nomen *Cumfucucii* literis scriptum. Unicum præterea tale gymnasium est in maximis etiam Urbibus. Ex quibus patet quantum ab Idolorum templis distinguatur.

22 Quæ verò offeruntur in Aula *Cumfucucii* neque ex natura sua, neque ex institutione hominum deputata sunt ad cultum divinum, ut patet ex dictis, vel, ut tanquam Numen illud venerentur, quod tamen necessarium est, ut sit verum sacrificium, ut docet S. Augustin *lib. 2. de doctr. Christ. c. 20. tract. 3.* ubi ait: *Superstitiosum est quidquid ab hominibus institutum est ad faciendum, & colendum Idola, vel pertinens ad colendum sicut Deum, creaturam, partemve ullam creaturæ.*

23 Verum quia ita in dies erga dictum *Kum fu cù* percrebrescit Chinesium devotio, ut saltem quoad speculativam, tanquam sanctum venerentur, & laudent, in omni-que Civitate, & Villa præfato magistro templa sunt erecta. Gubernatores verò bis in anno tenentur in ejus templo solemne sacrificium offerre, Sacerdotis ipsimet gerentes officium, & sine solemnitate in anni decursu, bis in mense, concurruntque cum illo aliqui ex litteratis pro administratione eorum, quæ in tali sacrificio offerunt, quæ quidem sunt unum integrum mortuum, capra una integra, candelæ, vinum, flores, odores, similia. Item omnes litterati quando accipiunt gradum, debent ingredi templum illius magistri, & facere genuflexiones, & offerre ante ejus Altare ex candelis, & odoribus. Totus iste cultus, sacrificium, & reverentia secundum omnium illarum gentium formalem intentionem dirigitur in gratiarum actionem pro bonæ ipsius relictis doctrinæ documentis, atque ut ab eo impetrent ex ipsius meritis optimi ingenii felicitatem, sapientiæ, & intellectus. Hinc.

24 *Quæritur octavo Utrum Gubernatores, qui Christiani sunt vel fuerunt, & litterati, vocati, & coacti possint ingredi præfatum templum, facere tale sacrificium, vel ei assistere, vel facere genuflexiones ante altare illud, vel accipere aliquid de Idolotheis, & oblationibus illis, maxime quia*

putant illi infideles, quod quicumque, manducaverit ex talibus Idolotheis, habebit progressum magnum in suis litteris, & gradibus, & si portantes crucem in manibus, possint licite hoc facere, eo modo, quo dubitatione superiori dictum est? Nam si hoc illis prohibetur, nullus Christianus gradus litterarios accipiet, ex quibus omnibus nobilitas, dignitas, honor, divitiæ pendent apud Sinas, atque ita ingens impedimentum rei Christianæ imponderetur, erit tumultus in populo, ministri Evangelii in exilium mittentur, & conversio animarum impediretur, extingueturque.

Juxta tres Sinarum sectas, triplex etiam est de animabus humanis opinio. Prima est Atheorum, quæ omnia casu incepisse affirmat, animas autem simul cum corpore interire. Secunda est sectæ Idololatricæ. Hæc transmigrationem animatum admittit, & etiam infernum, sed non æternum, at ex quo liberari animæ possunt, ut ad corpora redeant, ut ita tandem purgatæ ad campos amœnissimos in Indiam migrent, ubi Fè turpissimus hujus sectæ author vixit. Tertia opinio est Philosophorum Sinensium, quæ passim admittit virtutis præmium, ac victoriarum pœnam, omnes ad bene vivendum hortatur, non spe præmii alicujus, aut metu pœnæ, hunc enim finem virtutis vilissimum dicit, sed quia virtus sui ipsius præmium est. Putat autem hæc secta, bonorum animas præmio, malas pœnis afficiendas. Indifferentes autem omnino fore, ut in vaporem evanescant.

Ex his patet, Sinas nullam divinitatem animabus concedere, nihilque ab illis sperare posse, ut ait Trigant. *lib. 1. c. 10. §. nihil porro in his.*

Quæ cum ita sint, tamen quamplurimos quælibet secta habet ritus, ac caeremonias, quibus defunctos suos honorat. Nam juxta Philosophorum axioma. Sinæ erga parentes tum vivos, tum mortuos ad stuporem obsequiosi sunt, eo animo, ut illis habeant gratias de bonis, quæ ab illis acceperunt, simulque doceant filios, qualiter majores suos etiam debeant honorare. Quæ de re multa ex libris Sinicis, quorum philosophia putat ex hac observantia maximum boni regimini punctum pendere. Non ita discunt etiam Regibus, ac Præfectis obedire, quia ut ait *Cumfucucius*, qui de hac observantia multa habet: *Qui domi fidelis non est, ac obsequens, nec foris Regi eris esse non potest, ut qui parentibus obedire didicit, ac majoribus suis obsequi, iuribus in Regno moveat, ac infidelis evadat. Ex hac bona educatione totius Reipublicæ Regimen pendet.* Eo autem modo, ac animo mortuis servire jubet *Cumfucucius*, quo vivis, patet ex cap. 19. *lib. Chongijung.* ubi ait: *Serviant mortuis, ut serviant vivis, servias præteritis, ut fecisti presentibus; hoc enim est summum obedientiæ.* Et cap. 16. ait: *Impera ut omni reverentia, decore, ac munditie perficiantur ritus, ac caeremonie erga defunctos, eodem modo, ac si mortui ante te essent, vel ad dexteram, vel ad sinistram.*

Ex his patet, Sinas non credere, animas suorum defunctorum adesse, sed tantum eas honorare, ac si adessent. Deinde similes caeremonias ex sua institutione malas non esse, nec superstitiosas, nec ex malo fine stabilitas, sed ex præcepto naturali, quo tenentur patres honorare. Unde solum continentur intra limites obsequii Civilis, ac politici. Patet quia ob omnibus tribus sectis adhibentur, & sola Idololatricæ admiscuit superstitiosa, ex quo ad Sinas pervenit, sexcentis nimirum, & pluribus annis post *Cumfucucium*, atque hæc ab Idololatricis admixta prohibent Christianis suis Societatis Jesu missionarii, relictis civilibus, ac politicis caeremoniis, quæ potius laudandæ sunt, quam vituperandæ, docenturque ita Christiani, ut intelligant quid civile, & quid superstitiosum. Ut autem ad quid facti veniamus: Inviolabilis observantia mos est apud Chineses, tanquam doctrina à supradicto magistro *Kum fu cù* tradita, quod in omnibus Chinæ populis templa constructa habeant avis, & progenitoribus suis defunctis dicata, & in unoquoque eorum omnes,

qui ejusmodi familiæ sunt bis in anno congregantur, ut præfatis suis progenitoribus solemnia sacrificia faciant magno caeremoniarum apparatu, & in altari multis candelis, floribus, & odoribus adornato imaginem, sive effigiem parentis, vel avi defuncti collocant, in quo sacrificio invenitur, & qui facit Sacerdotis officium, & ministri illius, offeruntque carnes, vinum, candelas odoramenta, capita caprarum, & alia. Hoc autem sacrificium communi illarum gentium intentione dirigitur, ut præfatis eorum progenitoribus gratias reddant, honorem, & reverentiam exhibeant ob beneficia ab eis accepta, & ob illa, quæ ab eis accipere sperant. Unde ante altare prostrati deprecationes multas faciunt, postulantes sanitatem, longam vitam, abundantiam fructuum, filiorum multiplicationem, prosperitatem magnam, & ut ab omnibus adversitatibus liberentur, quod quidem sacrificium in domibus suis, & in sepulchris mortuorum etiam fit, minori tamen solemnitate.

29 *Quæritur nonò utrum Christiani fide, & exterius tantum, ut supra dictum est, possint assistere hujusmodi sacrificio, vel exercere aliquod ministerium in illo cum infidelibus commixti, sive in templo, sive in domo, vel sepulchro, publice, vel privatim, vel quoniam modo poterit permitti Christianis illis, ne si omnino prohibeantur hoc facere, fidem perdant, vel (ut melius dicam) averiant se ab actionibus anterioribus Christianorum?*

Chinenses Christiani asseverant, quòd in oblationibus supradictis solummodò intendunt progenitoribus suis defunctis illam exhibere reverentiam, & illa offerre, ac si iidem viventibus exhiberentur, & in memoriam tantum, ac reverentiam progenituræ, & generationis, ac si illi vivi extitissent, eadem illis præsentarent, ut illis oblati vescerentur, vel sustentarentur, & ea offerunt absque alia intentione, vel spe, cum sciant illos mortuos esse, eorumque animas in Inferno sepultas.

30 *Quæritur decimò utrum, si hac inter Christianos tantummodo fierent absque alio gentiliū consortio in Templis, domibus, vel sepulchris ponendo, & collocando aliquam crucem in altari præfatorum defunctorum, dirigendo ad illam suam intentionem, ita tamen, quòd progenitorum imagini nihil tribuant nisi honorem, & reverentiam filialem, quàm si vivi extitissent illis comestibilibus, & odoriferis rebus exhiberent, ut sic populo satisfaciunt? Unde hoc est, quòd quæritur, utrum hoc pro nunc, ut in convenientia evitentur, tolerari possit.*

31 Ad memoriam progenitorum suorum conservandam utuntur Chinenses quibusdam tabellis, in quibus nomina suorum defunctorum scripta sunt, quas vocant esse animarum sedes, existimantes, animas defunctorum venisse, & assistere in illis tabellis ad recipiendum sacrificia, & oblationes, & præfatæ tabellæ sunt collocatæ in propriis altaribus cum rosas, candelis, lampadibus, & odoramentis, & coram ipsis tabellis genuflexiones, orationes, & deprecationes faciunt, expectantque auxilium ab illis defunctis concedendum in suis necessitatibus, & laboribus.

32 *Quæritur undecimò, An Christianis licitum sit omnibus gentiliis superstitionibus, & erroribus postpositis, uti pro nunc præfatis tabellis, illasque inter Domini, Sanctorumque; Imagines, & in eodem altari collatas habere, vel in alio separato cum ornatu supradicto, ad hoc ut gentilibus satisfaciunt, vel possint facere supradictas deprecationes, & sacrificia cum intentione supradicta?*

33 Quando in illo Regno alicui mori contingat, sive Christianus sit, sive Gentilis, pro inviolabili more habetur in domo defuncti quoddam altare præparare, in eodemque imaginem defuncti, seu tabellam supradictam collocare cum ornatu odorum, florum, & candelarum, retroque cadaver feretro inclusum ponere. Omnes autem, qui ad condolendum domos illas ingrediuntur coram præparato altari, & defuncti imagine ter, vel quater genua flectunt, humi sese prosternentes capitibus usque ad terram demissis,

aliquas secum candelas asportantes, & odoramenta, ut in præparato illo altari coram defuncti imagine consumantur & comburantur.

Quæritur duodecimo, utrum licitum sit Christianis, præcipuè ministris sancti Evangelii aucto mutuo benevolentia signo, & amoris, supradicta facere, maximè quando defuncti sunt ex nobilioribus populi?

Quæritur decimo tertio, utrum Cathæcumenis paratis jam ad baptismum suscipiendum, debeant ministri declarare aperitè & in singulari docere, esse illicita sacrificia, & omnia supradicta quamvis ex hoc sequantur inconvenientia, scilicet desistere à susceptione baptismatis, persequutiones, mors, vel exilium ministrorum Evangelicorum?

Chinarum sermone hæc vox King idem est, ac Sanctus, Sancta, Sanctum, & in libris doctrinæ Christianæ à quibusdam Evangelii ministris prælo mandatis reperitur ista vox King ad nominandam Sanctissimam Trinitatem, Christum Dominum, Beatam Mariam, & cæteros Sanctos.

Quæritur decimo quarto, utrum quando in præfatis libris sese offeri occasio, ut nominetur magister Chinarum, cum fucu vocatus, vel mandatum Regis Chinarum, vel cæteri Reges, qui communiter in illo Regno, ut sancti reputantur, cum sint infideles, & Idololatra, possit, & sit licitum Christi ministris nominare supradictos hoc nomine King.

In multis templis Idolorum illius Regni invenitur una tabula deaurata, & collocata super unam mensam, vel altare, & omnibus ornamentis candelarum, rosarum, odoramentorum munita, & ornata, qua in tabula scriptæ sunt litteræ, vel characteres sequentes: *Hoam is Van suis Van Van suis* hoc est: vivat Rex Chinarum ad multa annorum millia, & ante præfatam tabulam mos est inter illos Idololatas sacrificare bis, vel ter in anno, & facere genuflexiones in honorem, & reverentiam illius.

Quæritur decimo quinto, an ministri Christi Domini possint in suis Ecclesiis collocare hujusmodi altare cum tabula, & circumstantiis prædictis, & hoc ante altare, ubi sacerdotes Dei sacrificant oblationem immaculatam?

Quæritur decimo sexto, an in illo Regno licebit Christianis orare, & sacrificium facere Domino Deo nostro pro suis defunctis, qui in sua infidelitate ab hac vita discedunt?

Cùm à Patribus Societatis missionariis nullo pacto differatur in Sinis doctrina Passionis Christi, ipsaq; multi crucifixi imago, quoad opportunè fieri potest, exponitur. Datur autem sufficiens notitia, nam nullum sacris Baptismi aquis abluunt, cui non præmittant, ac dent cognitionem Sanctissimæ Passionis, ac Crucifixionis Christi Domini, quem non doceant signum crucis formare. Præterea typis historia crucifixionis, ac Passionis vulgarunt, variis de his mysteriis editis libris, & preces varias ediderunt de passione Christi, de quinque vulneribus sanctissimis, & vitæ Christi imagines omnes à Baptiste nativitate, ad Salvatoris usque Ascensionem in cælum impulerunt in Regno Sinarum laminis ligneis Sinicis, addita explicatione mysteriorum, ubi etiam imagines flagellationis, coronationis, ac crucifixi sunt. Præterea in symbolo fidei clarè dicunt Sinicis literis, ac idiomate, *qui passus fuit sub Pontio Pilato, in cruce crucifixus, mortuus, ac sepultus*, & Christianis singulis annis signum crucis impressum, aut nomen Jesu, vel Mariæ distribuunt, quæ tempore anni novi supra postes domorum conglutinant, & in Sacello non domestico, sed intra templa crucifixum habent magnum, aut sculptum, aut pictum, ita clausum, ut Christianis aperiatur, cum in templo sunt, ante quem die Veneris fit congregatio de Passione, & annis singulis in Calendario impresso claris verbis ponunt pro die Veneris Sancto diem, quo Dei filius passus est, & pro die inventionis Sanctæ Crucis, diem, quo Sanctissima Crux inventa fuit; Et die Veneris Sancto Crucifixum adorandum exponunt in templo juxta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ caeremonias; ut multa alia taceam.

42 *Quæritur decimo septimo, utrum hoc sufficiat ad prædicandum Christum Crucifixum in novis Christianitatibus? An teneantur prædicatores Evangelii prædicare in illo Regno Crucifixum, & ostendere ejus Sanctissimam Imaginem, maxime in Ecclesiis, non obstante, quod Gentiles scandalizentur ex tali prædicatione, & ostensione, & judicent maximam esse stultitiam? Præfatis dubiis ita respondetur.*

43 Ad 1. Censeo; Jus oppositum Ecclesiasticum de Jeuniis obligat Chineses Christianos, & à Missionariis hoc est illis enunciandum. Attenta vera Regionum, & Personarum qualitate, locum esse, si Sanctissimo placuerit, dispensationi, quæ fuit alias à Fel. rec. Pauli III. Indis concessa. Qua obtenta, satagant Missionarii Sanctæ Matris Ecclesiæ pietatem illis patefacere, quibus ea, quæ in universum indixit, magna ex parte benignè remittit, & indulget.

44 Censendum etiam, præfatos Chineses obligari ad Sacramentalem confessionem semel in anno, & Missionarios hujusmodi obligationem debere eis notificare. Idem profus censendum est quod sacram communionem semel in anno sumendam. Quo vero ad executionem tempore statuto, hoc est in Paschate, id esse intelligendum, nisi legitimum adsit impedimentum, aut grave periculum imminet. Curandum tamen, ut infra duos, vel tres menses ante, vel post, Paschati proximos, quatenus sine discrimine fieri possit, sin minus alio quovis tempore intra decursum unius anni à Paschate inchoandi omnino communicent.

45 Demum Chineses ad fidem conversi tenent omnino festa servare, Missionarios etiam teneri hoc eis notificare; locum tamen esse, si Sanctissimus annuat, limitandi eis numerum dierum festorum juxta formam Privilegii à Paulo III. Indis concessi.

46 Ad 2. Censendum est, & sacramentalia in baptismo mulierum esse adhibenda, & extremam unctionem esse mulieribus conferendam, nec sufficere motum in quæsito expressum, ut Missionarii quantum in se est, abstineant. Curandum ergo ut tam salubres ritus, & cæremoniæ introducantur, & observentur, ac Missionarii tali circumspeditione illa administrent hominesque talibus instruant documentis, ut ab omni suspitione inhonestatis liberentur.

47 Ad 3. Censendum est ratione mutui immediatæ, & præcisè nihil esse accipiendum ultra sortem principalem. Si vero aliquid accipiant ratione periculi, probaliter imminenti, prout in casu, non esse inquietandos, dummodo habeatur ratio qualitatis periculi, & probabilitatis ejusdem, ac servata proportione inter periculum, & id, quod accipitur.

48 Ad 4. Censendum est, Chineses in statu usurario permanentes baptizari non posse: Si vero Iudicis autoritate compellantur ad proprias pecunias mutuandas, posse aliquid accipere, etiam recepto pignore, ultra sortem principalem, tum etiam oneris, quod subire coguntur tum ratione curæ in custodia pignorum, lucri quoque cessantis, & damni emergentis. Tempore autem præstituto si ex venditione pignorum aliquid superfit forti principali, & lucro ex causis prædictis justè acquisito, domino pignoris esse restituendum.

49 Ad 5. Censendum est, filios hæredes Usurariorum teneri à Patribus ex usuris illicitè acquisita restituere certis quidem Dominis, si certi sunt, sin minus juxta regulas à Doctoribus traditas. Actuale verò restitutionem à doctis, piis, & prudentibus Viris esse dirigendam. Quoad secundam partem hujus dubitationis jam responsum est in proximè superiori resolutione.

50 Ad 6. Censendum est, posse Christianos Chineses pecunias contribuere, dummodo per hujusmodi contributiones non intendant ad actus Idolatricos, & superstitiones concurrere, supposita causa, quæ narratur in dubio præsertim præmissa, si commodè fieri potest, potestatio-
ne, quod imposita tributa præstant in ordine tantum ad

populi lætitiæ, & ad actus indifferentes, vel saltem cultui Religionis Christianæ non repugnantes.

Ad 7. Censendum est, nullatenus licere Christianis hujusmodi actus publicos cultus, aut reverentiæ tribuere Idolo prætextu, vel intentione Crucis, quam vel manugestant vel in altari inter flores abscondunt.

Ad 8. Censendum est, non licere, neque posse aliquo prætextu contento in quæsito, Christianis id permitti.

Ad 9. Censendum est, Christianis Chinesibus nullatenus licere fictè, vel exterius assistere sacrificiis in honorem progenitorum, neque eorum deprecationibus, aut quibuscumque ritibus superstitionis Gentilium erga ipsos, multò minus licere circa præfata ministerium aliquod exercere.

Ad 10. Censendum est consequenter ad ea quæ superius dicta sunt præmissa non posse salvari, sive per appositionem crucis, sive propter absentiam Gentilium, sive per intentionem actus de se illicitos, & superstitionis ad cultum veri Dei dirigentem.

Ad 11. Censendum, est omnino non licere habere illas tabellas in vero, & proprio altari majoribus dicato, multò minus deprecationes, & sacrificia eis offerre, licet occulta, & ficta intentione.

Ad 12. Censendum est, posito quod mensa parata sit quædam tabula, non autem verum, & proprium altare si cætera continentur intra limites obsequii civilis, & politici, esse toleranda.

Ad 13. Censendum est, Ministros Evangelicos teneri docere sacrificia omnia, præter quam soli Deo esse illicita. Cultum demonum & Idolorum esse relinquendum, & quæcumque hujusmodi cultum concernunt, esse falsa, & Christianæ fidei repugnantia. Ad singularia vero descendendum prout in Cathecumenis ingenii promptitudo, aut ruditas exigit, aliisque circumstantiis, consuetudinibus, ac periculis perspectis.

Ad 14. Censendum non posse aliquid firmari circa vocem hanc, ejusque usum, nisi præhabita cognitione Idiomatis, ejusque veræ, & propriæ significationis. Cæterum si eadem vox in Regno Chinarum habet latitudinem posse ministros ea uti, si vero restringatur ad significandam veram, & perfectam sanctitatem, nullatenus posse.

Ad 15. Censendum est, expulsis sacrificiis, & altari verè, & propriè dicto, cætera, quæ redolent tantummodo cultum Civilem, aut possunt, ad illum reduci, permitti posse.

Ad 17. Censendum est, si verè in infidelitate decedunt omnino non licere.

Ad 16. Censendum est nulla prudentia, aut prætextu differendam esse doctrinam Passionis Christi post baptismum, sed omnino præmittendam. Ad actualem vero prædicationem Christi crucifixi, licet non teneatur ministri Evangelici in singulis concionibus, sed ad proponendum Verbum Dei, ac divina mysteria prudenter & opportunè, & ad illa pro Cathecumenorum captu explicanda, non tamen à sermonibus passionis Domini nostri abstinere tenentur ea ratione, quod Gentiles inde scandalum sumant, aut stultitiam putent. Censendum est etiam, conveniens esse ut in Ecclesiis Imagines habeantur Christi Crucifixi, & ideo curandum, ut quoad opportunè fieri potest, exponantur.

Has responsiones S. Congregatio de propaganda Fide die 12. Septembris 1645. suo decreto approbavit, atque ita Innocentius X. observari mandavit, sub pœna excommunicationis S. Sedi Apostolicæ specialiter reservatæ.

CONSULTATIO XLVI.

An Communitates saculares teneantur taxam antiquam vestigalium observare in favorem Clericorum iniam, qui quod sibi superest à rebus immunibus vendunt, cedunt, donant, vel in pecunia exigunt à publicanis, præsertim farina? Vbi plura solidè discutimur.

Hujus causæ actio jucunda, & plausibilis tribunali, subfelliis, & Curiaæ sæcularis podio dici potest. Equidem Magistratus sæculares non negant, immunitatem Clericis concessam esse omni jure, *ex capis. Quanguam de censibus in 6. & S. Concilio Trident. sess. 25. cap. 20. de reform.* nec illam unquam impugnarunt, vel nunc impediunt ut firmat. Fontanel. *decisio. 510. numer. 25.* Sed asserunt quod Clerici, quocunque jure attento, aliud prætere non possunt ex hujusmodi immunitatis privilegio nisi quod e vectigalibus sint immunes, ac liberi pro illis rebus, quæ sibi ac suæ familiæ necessariae sunt, ita, ut ex illa Civitates damnum percipere non debeant, *Clem. præsentis, de censib. & ibi Gloss. v. non negotiandi, d. cap. Quanguam*, ibi: *Pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt*, Ricc. *resol. 339. num. 1. & seq. p. 1. Viv. dec. 88. num. 6.* Joseph Ludovic *concl. 15. Thor. add. ad decis. Salernitan. 4. nu. 12. & 21.* At quod immunitate frui velint, etiam pro illis rebus, quæ ad aliorum usum pertinent, & ex ea lucrum percipere in aliorum Civium damnum, ac præjudicium, quam maximè impugnant, tanquam juri divino, & Canonico contrarium ut probatur, *ex decis. cap. Quanguam, & d. Clem. Præsentis*, & diffusè ostendit Fontanel. *dec. 306. à num. 11.* traditque Cohell. *ad Bull. Boni regim. cap. 50. num. 169. & seq.* & occasione gabellæ Carnis declaravit Sac. Congregatio negotiis Episcoporum præposita in *in Carpentorateni* sub die 5. Augusti 1607. tenoris sequentis: *Gli Ecclesiastici non sono obligati à pagar la carne nè macelli, se non per quanto importa, dedotte le gabelle. E per levar via la fraude, si dichiara, che cio s'intende solo per la bocca loro, è della servitù, parenti, è famiglia, che vivono à spese di essi Ecclesiastici à ragione d' una libra il giorno per testa, con obligo di restituire tutto quello, che si fosse preso di più.* Et in eisdem terminis fuit nuper resolutum per Rotam in una Barchinonen. exemptionis 4. Julii 1664. coram Taia; operatur enim immunitas, ut Clericus non sit in damno, & habeatur respectu illius æquè ac si vectigal non esset impositum. At quod propter vectigal Clericus lucretur cum jactura aliorum Civium, nullo jure permittitur. Si enim Clericus pro eo quod usui proprio est necessarium vendit suam immunitatem, non dicitur lucrari. Quia pretium immunitatis exactum emendo postea victualia non immunia, restituit publicanis, & remanet immunitas. At si illud plus, quod sibi non est necessarium, vendit, cedit, vel donat, certè lucratur cum aliena jactura, ad quod non se extendit immunitas. Difficultas igitur est in quantitate immunitatis ex Rot. *dec. 159. num. 9.*

2 Et sanè non videtur permittendum, quod Clerici suam immunitatem, ultra usum exuberantem vendant laicis, & pretium vectigalis in propriam utilitatem convertant. Quoniam exigent à laicis in privatam utilitatem vectigalia, quæ sunt de Regalibus, & pertinent ad Principem cujus nomine & pro fiscalibus eidem solvendis per Universitates sæculares indicuntur, exigunturque. Et licet aliquando toleretur in Clericis venditio schedularum suæ immunitatis, id tamen solum procedit in iis, qui non habentes commoditatem molendi proprium frumentum, vescuntur pane venali, qui est vectigalis; & sic nullam sit publicanis præjudicium Quia illa immunitas, qua gaudet laicus emptor dictæ schedulæ compensatur cum vectigali, quod ipse publicanus exigit ab Ecclesiasticis, panem venalem, & non immunem ementibus. Hoc autem circumscripto, nullus de jure dari potest casus, ut Ecclesiastici prætere possint immunitatem ultra suum usum, illamque vendere vel donare cum fraudatione vectigalis, faciendo immunes subditos laicos.

3 Quod, ut clarius appareat, supponendum est, tanquam certum, quod de jure immunis à vectigalibus generetur apud publicanum res profiteri, hoc est, eas ultro nunciare tribuit pro his debiti exsolvendi causa,

text. *in l. fin. §. quoties, & §. Divus, ff. de publican. Firman. tr. de gabell. p. 9. numer. 31. lul. Ferret. eod. tr. numer. 172. Mascard. de prob. lib. 2. conclus. 834. num. 4. & seqq.* Ubi loquitur in specie de Clericis, Roland. *consil. 71. numer. 21. & seqq.* Joseph Ludovic. *d. concl. 15. Farinac. quæst. 174. num. 29.* Et prætere debet juramentum, quod res illæ pro usu suo deserviant, *Gloss. in d. Clem. Præsentis, v. Non negotiandi*, Roland. *d. conf. 71. num. 23. vol. 4. Carol. de Grass. de eff. Cler. eff. 3. num. 258.* ubi allegat Bald. *lul. Ferret. & alios*, Sylvest. *in sum. v. Juramentum 3. quæst. 2. in fin. & v. Mendacium quæst. 6.* Ubi quod nec possit æquivocare, sed jurare debeat juxta mentem deferentis, Sanch. *lib. 3. in decalog. cap. 6. num. 25.* Laur. de Peyrin. *§. 33. num. 146. & seq. super 2. constit. Julii 2. & in addit. ad eand. cap. 3. num. 36. tom. 3.* Nam publicanus credere non tenetur simplici assertioni Clericorum, qui id, medio juramento, non affirmant, prout omnino requiritur, ut eorum assertioni stari debeat, Bald. & Cast. *in d. l. fin. num. 1. Navar. conf. 4. num. 4. lib. 3. Bellet. disqu. cler. p. 1. de exempt. Cler. & cord. bon. à num. §. 6 sub num. 1.* Ut propterea possint res Clericorum retineri, donec publicano, vel Curiaæ sæculari constiterit, res esse Clericorum absque alio excommunicationis incurfu prout in terminis animalium, quæ damnum dant, quæ prætereantur esse Clericorum, tradunt *Avendagn. de execut. mand. p. 2. cap. 14. num. 13. Thom. del Ben. de Immunit. cap. 9. dub. 2. num. 29. & 35. Lopez ad leg. part. 1. l. 1. tit. 6. l. 51. Gutier. quæst. 9. pract. lib. 1. quæst. 4. num. 2. & seqq. Luc de Pen in l. jubemus num. 2. & 3. C. de navib. non excus. lib. 4.*

4 Si ergo imponitur Clerico necessitas jurandi, quod res suæ sunt, & pro usu suo destinatae, ut immunis sit à vectigalibus, necessario sequitur, quod pro aliis rebus, usui proprio non necessariis, tenetur in conscientia vectigal pendere, ut *ex d. cap. Quanguam, & d. Clem. Præsentis* desumitur. Et idè illud fraudantes peccant mortaliter, Ricc. *in prax. p. 3. & 4. resolut. 135. num. 12. Covar. in regula peccatum p. 2. §. 5. num. fin. Menoch. de success. excus. lib. 3. §. 28. num. 28. Marin. in observat. ad Revert. dec. 44. num. 2. & puniuntur in utroque foro. Menoch. de arbit. Iud. conclus. 397. num. 1. cum seqq.* Quin res res ipsæ, quas pro usu suo asportare mentiendo juraverant, incidunt in commissum *l. 1. ubi Bart. C. de miracul. lib. 11. in fin. Vbi etiam Bartol. C. de annon. & trib. lib. 10. Ferret. de gabell. num. 184. Roland. civ. consult. 70. num. 99. lib. 5. Farinac. quæst. 173. nu. 30.* Quanguam hoc juramentum nimis esse periculosum experientia demonstrat; & ad limitationem regulæ quod stari debeat Clericorum juramento, tradit eadem *Gloss. in d. Clem. Præsentis de censib. d. v. Non negotiandi*, Bald. *in Cum proponas num. 19. C. de naut. scen. Franc. Marc. decis. 286. num. 4. Roland. conf. 71. num. 24. & Carol. de Grass. effect. 3. num. 258.*

5 Neque obstat, quod ex antiqua taxa fuerit Clericis jus quæsitum, itaut postea sine illorum consensu non possit mutari, minui, sive reformari, præsertim à Iudice laico, cum hæc taxatio processerit per modum transactionis, fueritque ab eisdem Communitatibus, & Clericis accepta, executioni demandata, & hucusque observata.

6 Nam prætermittà illa quæstione, quam exagitant Larrea, & Gratianus, quibus satisfacit Fontanell. *decis. 334. à num. 3* Solum nunc quæritur, an Clerici possint in conscientia illud plus, quod ipsis superest ex usu necessario exigere à publicanis invitis, vendere, cedere, vel donare. Quod negandum videtur, eo potissimum, quia, licet Carol. de Grass. *effect. 1. num. 1265. & seqq. & effect. 3. numer. 259. Squillan. privil. Cler. §. 8. num. 66. & Ricc. resol. 393. p. 1.* velint, incidentia circa immunitatem Ecclesiasticam per Judicem Ecclesiasticum esse terminanda, quemadmodum existimatur incidens istud taxationis immunitatis, iidem tamen Riccius, & Squillantes contestantur, in Regno Neapolitano servari contrarium, hæcque taxationes fieri à Regia Camera. Quod etiam refert *Viv. citat. decis.*

decif. 88. num. 5. Et id servari in Regno Cathalonie, factetur Fontanella *dict. decif. 511. nu. 8. & seq.* Cui observantia ad stipulatur Sylvest. *dict. v. Juramentum 3. quast. 1. & v. Mendacium quast. 6.* Ubi quod Clericus denunciatus res asportatas publicano, tenetur ei jurare, quod res sue sint, & pro suo proprio usu destinatae, alias poterit publicanus res ipsas retinere, Sanchez *lib. 3. in decal. cap. 6. num. 35.* Peyrin. *d. tom. 3. super 2. Consti. Julii 2. §. 33. nu. 146. & seq.* Ubi quod tale juramentum deferre etiam debent Regulares, & in *addit. ad eand. Constitut. cap. 3. n. 36.* Id, quod videtur affirmare Farinac. *qu. 113. nu. 29.*

7 Quare nullius momenti est obiectio praescriptionis, quae etiam in pactis de retrovendendo ad libitum, vel perpetuo obtinet sibi locum. Nam ultra quod obiectio ista suis non caret tricis, ut videre est apud Fontanellam *decif. 77. ex n. 1.* respondetur primo praescriptionem intrare in iis casibus facultativis, quibus adjuncta est actio, quae de jure est praescriptibilis, secus in actionibus merè facultativis, quibus nulla actio est injuncta, Fontanel. *decif. 75. n. 20. & seq.* Anton. Fab. *lib. 3. tit. 13. de praescript. definit. 4.* Hic autem agitur de actu merè facultativo quoad taxam, & quantitatem, nec descendit ex aliquo contractu, ut propterea nomen actionis mereatur, & propterea praescriptio in facultativis intraret ubi prohibitio succederet, & pars prohibitioni acquiesceret, Burat. *dec. 43. num. 3.* diffusè Gabriel. *conclus. 10. & 12. de praescript. lib. 5.* In hoc autem casu nulla datur prohibitio, cui Universitates acquiescissent Unde vetior ac securior in conscientia videtur opinio, quod hujusmodi facultas duret omni tempore, praesertim de jure Canonico, ut advertit Alciat. in *l. petens num. 11. & 12.* & ibi Purpur. *num. 40. C. de pact. Petr. Gerard. sing. 18. & Gomef. var. lib. 2. cap. 9. num. 6.* eamque servari in Camera Imperiali refert Myling. *centur. 1. cap. 16. observ.* & in Curia Eduensi Chassan, in *consuet. Burgund. tit. des naies, §. 1. numero 10. & seq.* & in Cathalonia Cancet. *var. lib. 1. cap. 13. num. 18. in fin.* Fontanel. *decif. 75. num. 11.* Hieron. à Laurent. *dec. 129. in fin.* atque alii per eundem Fontanellam *relati decif. 74. num. 8.* & Grass. *lib. 4. com. opin. iii. de jur. com. agend. 3. cap. 3.*

8 Non igitur opponi potest praescriptio, quia est actus facultativus, & quia Universitates non agunt, sed conveniuntur *ex l. pure, §. ult. ff. de doli excepti.* Bart. in *l. pignores, ff. de usucap. Chassan. conf. 7. num. 15.* Post. *decif. 622. num. 19. post tr. de manu.* Covar. *var. lib. 1. cap. 9. num. 8.* ubi quod ex ista regula annui creditus praestatio, nunquam praescribitur, nec evitat perpetuum, quin posset debitor creditori fortem offerre, Roderic. *de ann. redit. lib. 1. quast. 17. num. 76. & quast. 19. per tot. Aved. de censib. cap. 101. num. 8.* Valach. *de jur. emph. quast. 11. n. 17. & seq.* & in eisdem terminis pacti de retrovendendo, ut non impediatur per viam exceptionis opponi, licet agendo ex praescriptione impediretur, docet Signor. *consil. 139. per tot. Dec. consil. 164. col. fin.* Tiraquel. *de retrov. conv. §. 1. gl. 2. num. 29.* Gabr. *de praescript. lib. 5. conclus. 6. num. 11.* quia tempus perimit actione, non autem exceptionem *dict. l. pure, §. fin. ff. de doli. excepti. l. licet, C. de excepti. Nev. de pignor. p. 5. princ. membr. 3. pag. 1. num. 53.* Post. *cit. decif. 622. num. 19.* Carleval. *de judic. tom. 2. disput. 16. num. 18. in fin.*

9 Deinde id contingere potuit non ex facto Universitatum, sed publicanorum, qui singulis annis mutari solent, quique non possunt Fisco, vel Universitatibus praedjudicare, & aliquo modo praescribere, Post. *de manu. observ. 35. num. 64.* Rot. post eundem *decif. 645. num. 12.* & in Hispalensi decimarum 15. Februarii 1647. §. *Vnde,* coram Meltio, & in Leodiensi decimarum 22. Aprilis 1652. & in Toletana decimarum 15. Junii 1648. coram Eminentissimo Celso.

10 Illud autem in hac re certissimum est, quod neque ex Concilio Tridentino, neque ex dispositione juris Canonici, neque ex jure Caesareo, vel Regis privilegio taxa

ista procedit, sed ex ipsa Regia Camera, quae illam ad Universitatum instantiam reformat. Unde videndum etiam est, an justè ac legitime hujusmodi reformatio succedat, & an taxa jam reformata, & renuente Republica, possint Clerici illud, quod ultra usum proprium superest usque ad taxam antiquam, vendere, seu exigere à publicanis invitis.

Quod enim Universitates legitime ad id procedere possint duo proponuntur consideranda, quae post taxam antiquam supervenerunt, cum certissima sit juris conclusio, quod quae de novo accidunt, novo indigeant auxilio, *l. 1. in princ. ff. de vent. in spic. & l. de atat. §. ex causa; ff. de interrog. act.*

Primum est quod Clerus non erat olim innumerus, & idèdè cum illius privilegium tendat propetmodum in damnum Universitatum, est dignum moderatione *cap. 2. & ibi Glos. v. revo. anda de concess. prab. in 6. d. c. suggestum,* ibique Doctores *de decim.*

Secundum est, quod vectigal farinae exempli gratia, non erat tunc temporis ita auctum, sed postea propter necessitates ex bello, gravatae sunt Universitates oneribus fiscalibus, ac proinde adaucta vectigalia pro illis exsolvendis, & ex hac eadem causa crevit numerus Clericorum, cum ex affluentibus immunitatibus illis concessis eximantur etiam eorum parentes, & consanguinei. Quod cum Republicae grave admodum sit, si tamen privilegio Clericali nituntur, non quidem ut ad majores Ordines ascendant, quod ex instituto clericalis characteris ex traditis per Rotam *decif. 50. num. 5. part. 5. recent.* sed ut ab oneribus, quae civibus debent esse communia, se eximant. Quinimodò ex iis plures nec vestem clericalem deferunt, neque tonsuram, neque servitio alicujus Ecclesiae addicti sunt, & proinde à vectigalibus eximi non debent, Zerol. in *prax. v. Clericus, §. 9. allegans Guid. Pap. decif. 83.* Glos. in *Clem. 1. de vit. & honest. Cler. v. Rebus, & in cap. fin. eodem tit. Covar. var. cap. 31. fallent. ultra Carol. de Grass. effect. 3. num. 292.* Quemadmodum nec beneficio *cap. Odoardus* eos gaudere, censuit Rota coram Eminentissimo Certo in Barensi pecuniaria 23. Januarii 1654. in *fine,* & coram Roya 19. Aprilis 1652. in Romana cessionis bonorum *sub num. 7.* relata post Chartaca *decif. 12. & 13.*

Ex quibus resultat necessario iustitia reformationis taxae. Nam in qualibet dispositione, etiam conventionali, & jurata, semper intelligitur clausula, *rebus sic stantibus, l. quod Servius, ff. de condit. caus. dat. ubi las. post Bart. & tradunt Rub. consil. 147. num. 3.* ac latè Dec. *conf. 335. num. 3. & consil. 408. numer. 20.* quem refert, ac sequitur Cravet. *consil. 95. num. 4. & conf. 115.* qui loquuntur in materia onerum, Alexand. *conf. 71. num. 8. volum. 5. Hipopol. consil. 76. num. 31. Paris. consil. 24. num. 72. volum. 2. & consil. 110. num. 25. & conf. 72. num. 45. volum. 1. Gozad. conf. 27. num. 1. & 19. Soccin. consil. 27. num. 22. & conf. 123. num. 8. volum. 4.* Ubi dicit, quod promissio debet intelligi secundum terminum, & statutum temporis, quod vigeat tempore promissionis, Parpol. in *l. Placeat col. 28.* Bartol. in *l. iudic. nu. 37. C. de mul. & in quo loc. lib. 10. Afflicti. decif. 328. num. 4.* & tradunt Anchar. *consil. 84. num. 3.* Ruin. *consil. 137. num. 11. lib. 3.* & abundè Tiraquell. in *l. Si unquam in praefat. nu. 166. & seqq.* ubi loquitur etiam in dispositione jurata, Natè. *consil. 50. nu. 2. resolut. 1.* ac Rota *decif. 123. num. 16. pag. 2. divers. & decif. 313. num. 5. pag. 4. tom. 1. recent.* Unde Glos. in *cap. Suggestum de decim. verbo Privilegia;* ponit regulam, quod privilegia secundum diversitatem temporum, ac rerum varietatem sunt varianda, & *allegat. 63. distinct. cap. quia Sancta, §. Verum;* & *de consanguin. & affin. cap. Non debet, & 12. quast. 1. bap. Evidentes,* ac Innocent. in *cod. cap. Suggestum;* notat, quod privilegia, quae ex post facto ad gravamen, etiam non iniquum deveniunt, temperanda sunt per Superiorem, & in *cap. Quanto de censib. observat,* largitiones ad temperantiam reduci, quando postmodum

postmodum, illæ incipiunt esse damnosæ, & plenè habetur per Cabed. *decis. 75. nu. 3. p. 2.* ubi quoddam privilegia, etiam in vim contractus transeuntia, revocari possunt ex justa causa, & novissimè Caren. *resolut. 59. num. 22.* Ubi quoddam est conclusio recepta, etiam à Canonistis, & Theologis, ac propterea Fab. de Anna in *alleg. 16.* refert ex eadem regula decisum, immunitatem prius concessam, postea fuisse ex causa diminutam, reddens optimam rationem, quia sententia, non dicitur impugnari, quando idè crescente numero Clericorum, & crescentibus fiscalibus, reformatio taxæ in eò, quod liberalitatem, & largitionem continet, justè procedit, & secundum regulas juris, ac Sacrorum Canonum constitutiones; quia in gravamen, & damnum aliorum civium videtur resultare, ut expressè desumitur ex *dict. cap. Quanto, ibi, Verum tunc propter fratrum, & servientium paucitatem talis procuratio non gravabat; sed nunc in tantum excrevit numerus eorundem, quod ad procuracionem vix quatuor marca argenti sufficerent, quæ pro una fieri consuevit. Indulgemus igitur, ne ultra primam mensuram, &c. & in d. cap. Suggestum, ibi: Nam quando Romana Ecclesia ordini vestro privilegia de decimis dederat, ita erant rare Abbacia vestri Ordinis, quod exindè nulli poterat de jure scandalum suboriri, sed nunc in tantum augmentata sunt, ac possessionibus ditata, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sapè proponunt.*

85 Confirmatur, quia hujusmodi privilegium est particulare, scilicet Regni Neapolitani, atque aded eius diminutio non est contra immunitatem Ecclesiasticam. Nam obligatio Communitatum ad dictam antiquam immunitatem taxatam est tantum ex illarum statuto, & non ex jure aliquo Clericis acquisito. Sed quilibet statutum à se factum abrogare potest. Quia sicuti lex ad libitum ferentis, præsertim quando spontè facta est, & adest justa causa revocandi, revocari potest ex *cap. Non debet de consang. & cap. Alma mater de sentent. excomm. in 6. & ex l. Et si nihil, ff. de reg. jur. l. 2. C. de vet. jur. enucl. aub. de nupt. Collat. 8. aub. ut liberti de non indig. & aub. Vt Iudic.* Et ex doctrina communi S. Augustini de *lib. arb. lib. 1. cap. 6.* & D. Thomæ 1. 2. *quæst. 97. art. 1.* ita etiam privilegium Clericis concessum; qui enim est causa juris, potest etiam esse causa revocationis ejusdem juris sine injuria tertii, si causa adest revocandi. Nam sicuti docet *Glof. in l. unus, §. pactum ne pereat, v. Quod in specie, ff. de pactis,* quando per revocationem, sive diminutionem illius, quod antea concessum fuerat, aliquid reducitur ad jus, quod prius competeat, conqueri non potest, qui ex tali revocatione, vel diminutione damnus patitur per rationem traditam in *l. precatio, ff. de precat. ibi: est enim natura æquum, tandiu te liberalitate mea uti, quandiu ego velim.* Et quoad declarationem, ac limitationem est textus in *l. Neratius de reg. jur. ibi: Quem tamen modum beneficii sui bellè ipsi Principes solent interpretari, & l. ex facto, ff. de verb. oblig.* Quoddamque personarum qualitas non obstat, docent communiter Doctores in *l. Si quis Curialis ubi Fulgof. Bald. Salyc. Castr. Cod. de Episcop. & Cleric. Raph. Cuman. & Salyc. in aub. Cassa, Cod. de Sacros. Eccles. Cyn. & Imol. in l. non amplius, §. 1. ff. de legat. 1. Bald. in l. de quibus, Cod. de legib. & ex Canonistis Abb. in *cap. Cum essent, de testam. Decian. conf. 83. nu. 1. 4. & consil. 275. dub. 1.* & alii, quos citat *Soul. in Bull. Cæna can. 16. disp. 84. concl. 5. num. 6. Duard. can. 15. quæst. 27. numer. 16. lib. 2. & Villalob. in Sum. tom. 1. tract. 17. dub. 21. num. 4.**

86 Atque hinc est, quod Clerici, licet quoad cætera non subdantur, quoad privilegia tamen, & statuta favorabilia subditi reputantur, Abb. & Felin. in *d. cap. Ecclesia S. Maria, de conslit. Suar. in Reg. Angl. lib. 4. cap. 17. num. 9. Laym. lib. 1. tract. 4. quæst. 2. num. 15. & Bonac. de censur. disp. 1. quæst. 16. sect. 2. punct. 2. numer. 28 lib. 3. Vnde, si ut gaudeant, subditi reputantur, idem ut revocationem, vel diminutionem patiantur, dicendum est. Nam contraria*

nata sunt fieri circa idem, & in eodem subjecto, ut re&simè probat Arauxo 1. 2. *D. Thom. quæst. 97. disp. 3. sect. 7. diff. 3. num. 41. & diff. 4. num. 48.* Quoddam comprobant Canones illi, in quibus feudales leges circa revocationem, & caducitatem à Pontificibus contra Ecclesiam admittuntur, ut *cap. Novit, cap. Cæterum de judic. cap. Extransmissa, cap. Verum, de for. comp. d. cap. Quæ in Ecclesiarum, de conslit. cap. Ad audientiam, cap. Si diligenti, de prescript. cap. fin. de jurejur. cap. Per tuas de donat. cap. In quibusdam, cap. Ad aures, de pæn. cap. gravem, de seni. excom. & cap. un. s. Verum de Stat. Relig. in 6. Ex quibus frequentius Ecclesiam naturæ feudorum subiici, putant Bald. in *c. 1. n. 4. de contr. feud. & alii, quos citat, & sequitur Schard. de feud. par. 1. quæstio. 2. numero 5. Cast. conf. 2. Gail. observat. 17. numer. 4. lib. 1. Rosenthal. cap. 10. concl. 10.**

Etenim de ratione privilegii est, ut aliquid præter, vel 17 contra jus commune indulgeat. Quandoquidem quod de jure communi comperit, frustra per privilegium obtinetur ad *text. in l. Imperatores, ff. de privil. & docent Azor. lib. 5. cap. 22. quæst. 5.* Cùm igitur privilegium juri communi aliquid addat, si ob revocationem privilegii ad jus commune redeatur, neque odium, neque injuria sequitur, ut in *l. unus, §. 2. ff. de pact. ibi: Non fit causa ejus deterior, sed forma sua redditur.* Unde neque Clericis quidquam de jure communi detrahatur, si eis privilegium supra jus commune aliquid superaddens, revoceatur, prout de facto Imperatores sæpius revocarunt, quemadmodum constat ex Gratiano in *cap. Omnes §. hæc si quis 11 quæst. 1. l. Si quis Curialis C. de Episcop. & Cler. l. neminem, Cod. de Sacros. Eccles. & aub. Quas actiones, C. eod.*

18 Qua de causa Michael Hospitalis, Gallix Cancellarius privilegia Vico S. Mauri à Carolo IX. Rege concessa sigillo regio munire obstinato animo, petente etiam Regina, reculavit propterea quoddam perpetuam tributorum immunitatem continerent, contra naturam privilegiorum, quæ personis conceduntur, & consequentium Principum potestati præjudicare viderentur. Neque si Hospitalis morem gessisset Regi, propterea privilegium ad vita Regis diuturnius esse potuisset, cùm privilegium à Principe concessum à Successore auferri possit, ut probatum est, & quia Rex est instar usufructuarii, nec enim Regni proprietatem habet, ejus quoque jure uti debet; & idè nec successor ejus, uti usufructuarii privilegiorum ratum habere cogitur, *l. Si quis domum, §. 1. ff. locati, Molin. cap. 8. numer. 30. lib. 1. de Hispan. primog. Tap. par. 2. cap. 9. numer. 56. ad l. fin. ff. de conslit. Princip.*

19 Non igitur antiqua taxatio amplius consideranda est, quia rebus in eodem statu tunc permanentibus, illa processit, at mutato nunc statu, mutatur jus antiquum, & ejus effectus, Seraphin. *decisio. 1445. numer. 3.* novaque provisio est necessaria, *d. l. 1. in princip. ff. de ventr. inspic. dict. l. de arate, §. ex causa, ff. de interrogat. action. novaque juris determinatio. d. cap. Suggestum, & d. cap. Quanto, cùm illud plus, quod exuperat Clerici usum necessarium vera largitio, liberalitas dicatur, plenè Tiraquel. in *d. l. Si unquam num. 80.**

20 Quare non obstat, quod taxa antiqua fuerit judicialiter determinata per partes, quodque privilegia debeant esse perpetua, quia decet beneficia Principum esse mansura, nec mutari, quæ ex tempore receperunt interpretationem, ac observantiam. Nam hæc omnia regulariter vera esse respondet *Glof. in dict. cap. Suggestum d. v. Privilegia, sed ex causa superveniente limitari ex juribus, & rationibus adductis, & proindè posse moderationem accipere, ac revocari etiam privilegia, latè ostendit Giurb. conf. 19. n. 85. etiam si transierint in contractum, Caren. cit. resolut. 59. n. 25. Ex nova enim, ac justa causa à concordatis licet recedere, *l. quid juris, ff. de condit. ob caus. Nat. conf. 528. num. 16. Pegna decis. 583. num. 1.* Quemadmodum licet à salario convento recedere, propter augmentum labo-*

laboris, & dispositio quantumvis generalis non extenditur ad inopinata, Seraph. *decis.* 1278. num. 4. Caval. *decis.* 340. num. 4. Alba *conf.* 1. & 34. qui testatur hanc esse communem post Alexand. *conf.* 28. numer. 19. vol. 1. rebusque. Deus quoque ipse suam mutat sententiam, cap. *Immutabilis Deus* 22. *quæst.* 4. latè Rub. in *addit. ad decis.* 523. ex n. 13. p. 4. tom. 3. rec.

Præterea concordia hæc ligare non potest Universitates ultra debitum juris. Quia deficiunt solemnitates, quæ debuerant præcedere, Rovit. *conf.* 64. lib. 1. Gratian. *cap.* 631. num. 49. Non minus potuit obligare successores, nisi per majorem partem probaretur inita. Gratian. *cap.* 712. num. 1. & *seqq.* Capoblanc. *de auth. Baron. pragmat.* 1. num. 528. & *seqq.* & tantò minus in præjudicium Principis ex adductis à Capoblanc. *pragm.* 8. p. 1. num. 272. loc. alleg. Nam vectigalia sunt de Regalibus ac proinde indistinctè per Successores illorum immunitas revocari potest, si ve illius concessio sit in magnam sive in modicam diminutionem status, ut concludit Boss. in *prax. tit. de Princip. in fin. & tit. de Regaliis num.* 34. post Felin. in *cap.* 1. num. 5. de *prob. & in cap. Ad audientiam num.* 5. de *prescr.* Bald. & alii per eum relati, Campæg *conf.* 2. num. 143. inter consilia Bruni, Socin. *conf.* 4. num. 8. & 9. vol. 3. Dec. in *d. cap. 1. de probat. cum aliis adductis per Post. lib. 5. com. opin. concl.* 18. ampl. 2.

Si enim, ut Cyrus apud Xenophontem dicebat, officium Regis, & Pastoris maximam habet cognationem, utique non iniquum est, illum ad instar hujus ex lana ac lacte vivere suarum ovium. Nec aliter inquit Justin. in *novel.* 161. *cap.* 2. conservare licet Rempublicam, nisi pientissimæ præstationes importentur in publicum, ex quibus, & militares nutriantur copiam, ut hostibus resistatur, ac per urbes, & agros agantur excubiæ, perfruantur reliqui ordines attributis sibi salariis, reparentur muri, & urbes, denique omnia alia inde proveniant, quæ communem subditorum utilitatem concernunt. Neque quies gentium, ait Tacitus *lib.* 4. *histor.* sine armis, nec arma sine stipendiis, nec stipendia sine tributis haberi queunt, ut non injuria Neronem initio sui Principatus Senatores reprehenderent, quod ille cuncta omitti vectigalia juberet, dissolutionem imperii docendo, ait Tacitus *lib.* 13. *Annal.* si fructus, quibus Respublica sustinetur diminuerentur. Quibus de causis hujusmodi immunitas, qua vectigalium jus super jus commune Clericis communicatur, multis improbari solet, quibus flagellum dominationis videtur, ubi res Principatus alienantur, Clamp *lib.* 5. *cap.* 12. de *arcan. Rerum publ.* Et trita est Juristarum conclusio, ea, quæ supremæ dominationis, vel subjectionis notam habent, neque alienari à Principe, neque contra illum præscribi posse, *cap. Cum non liceat, extr. de prescript.* P. Gregor. Tholos. *lib.* 3. *cap.* 8. de *Republ.* Aial. *lib.* 1. *cap.* 6. n. 9. de *jur. & offic. bell.*

Nam si hac in re Summo Principi jura frænum imponunt, ne possit in præjudicium Successorum suorum notabilem bonorum partem in aliquem transferre, uti rectè olim Bulgarus Imperatori respondit, cujus sententiæ Glossa in *v. Sanctionem*, Bart. num. 3. & Doctores communiter in *proem. digest.* subscribere, Zoanet. de *Roman. Imp. num.* 150. & *seq.* Thom. Mich. de *jurisd. thes.* 14. Quod omnis Imperii enormis diminutio improbara sit, *argum. l. quoties 2. l. rescripta 7. C. de precib. Imper. offer. l. Cum plures 12. §. 2. & seq. & l. seq. §. fin. ff. de adm. & peric. tut. l. Si optio, ff. qui & quibus man. cap. Intellecto de *jurejur. cap. Pastoralis extr. de donat. cap. Abbates sanè de sentent. & re judic. in 6. Nov. de non alien. in princ.* Jas. in *pralud. feud. num.* 77. & *seqq.* Zoanet. de *prim. prior. gen. cap.* 4. in *princip.* Valquez *contr. illustr. cap.* 4. & de *succes. creat.* §. 28. num. 8. & *seqq.* Mandel. *conf.* 62. num. 12. Natt. *conf.* 640. num. 8. Carol. Tap. in *l. fin. digest. de const. Princip. cap.* 9. par. 2. num. 99. quæ verò magna Principatus læsio sit, explicat Afflict. in *cap.* 1. §. In *generali si de feud. fuer. contr. num.* 20. Craver. *conf.* 894. num. 2. Menoch. de *arbitr. lib.* 2. *cent.* 6. *casu* 559. Multò magis frænum im-*

ponunt Principi inferiori. Diminuendo enim Princeps suum Principatum, fit homicida suæ dignitatis ex Bald. in *cap. licet causam extr. de prob. Valasch. de jur. emphyt. quæst.* 8. num. 31. & Principatui, ut tertio præjudicat, *cap. Cum contingat, extr. de jurejur. Rol. à Vall. conf.* 2. num. 97. & *seq. volum.* 1. & *conf.* 1. *vers.* 106. & *seq. volum.* 2. Ioan. Andr. in *addit. ad Specul. tit. de jurisd. omn. Iud. sub nu.* 17. ad *v. Pastoralis*, Bald. in *proem. Cod. Lancellor. in templ. omn. Iud. lib.* 1. *cap.* 1. §. 4. Habet enim se Principatus, ut corpus, cui si vel auricula amputetur, monstrum efficitur ex Baldo, & Rolando à Valle *d. conf.* 1. num. 126. vol. 2. Multò magis si vectigalium nervi decidantur, Donatione etiam Ecclesiæ facta, ex notatis per Specul. in *tit. de instrum. edit. §. Nunc autem in fin.* & ibi per Bald. in *addit. ad eum*, ubi volunt, quod si per donationem Regis factam Ecclesiæ, foriter regimen lædatur, quod successor possit illam revocare, refert, ac loquitur Roland. *conf.* 1. num. 97. vol. 1. in præjudicium hæredum, ac Successorum, inferioribus Dominis, cum renunciatione prædicta fieri posse videtur. Unde etiam non desunt ex Jurisperitis affirmantes, donationes ejusmodi à Principibus, Comitibus, ac aliis factas quingentis aureis majores, insinuatione egere. Ita sentit Bald. in *l. Sancimus in pr. num.* 5. *C. de don. Felin. in cap. Cum non liceat num.* 10. *extr. de prescript.* Jas. in *l. ex imperfecto num.* 2. *C. de testam. Ant. Gabr. tract. de regul. lib.* 3. *tit. de donat. conclus.* 1. num. 23. Oldr. *conf.* 231. num. 1. Cuiac. *consul.* 3. in *fin.* Nulli enim Principi data est potestas à jure, vel ab homine dissipandi, vel alienandi jura ipsius Principatus, quæ sunt juris publici, sed si ea neque adaugere tenetur, tamen ea diligentissimè conservare, itaut de facto alienata ad jus pristinum revocari deberent, Aral. *d. n.* 9. *lib.* 1. Quod pluribus adstruit Tholos. *d. cap.* 8.

Et sanè distitendum non est, quod immodica hac Prin-
cipum liberalitate, eviscerati sint Principatus, & de plu-
mata Aquila, ut in reliquum cæteris animantibus sic con-
temptui. Nam magis ac magis in dies extenuantur illo-
rum jura atque vectigalia, ut non modo non nervos bel-
lorum, sed nec pacis quidem subsidia amplius habuerint.

Quin demum citra veritatis præjudicium, quod hujus-
modi concordia afficeret Successores, atramen modernè
Magistratus non cogentur ex nova causa ei stare juxta
notata per Felin. in *dist. cap. novit, & in d. cap. 1. num.* 6. de
prob. post Bald. in *l. fin. ff. de Senat. Imol. & Butr. per eum*
relatos, concludentes, Principem infringere posse con-
tractus, & privilegia, etiam non subditis concessa, ex no-
va, & justa causa. Quibus concordat Bald. in *l. digna uxor*
in fin. C. de legib. & Dec. cap. Que in Ecclesiarum col. 9. &
16. de const. Oldr. *conf.* 65. num. 8. Sed in casu nostro con-
stat de justa causa, ut jam probatum est. Quare hujusmo-
di privilegium, ut subsistat, necessariò confirmari debet
per Successores, ut innuere videtur Hering. *ir. perfect. de*
fid. cap. 27. p. 5. num. 10. asserens non perentibus confirma-
tionem à successore privilegia adimi, ubi ejus assertio-
nis affectus laudat, Cuiacium ad *l. 6. ff. de excus. tut.* Gail.
lib. 2. obs. 1. Modest. *Pist. lib.* 1. *consil.* 37. per 101. Idemque vel-
le videtur Camil. Borrel. *conf.* 1. num. 91. juxta tradita per
Bald. *conf.* 112. vol. 1. Hinc Tiberius Imperator beneficia à
superioribus Principibus concessa, nisi sequentes ea con-
firmassent, ac novo quodam beneficio concessissent, rata
minimè illa esse censuit. Unde à Tito primum, & Domi-
tiano postmodum jus natorum obtinuit Martialis, ut est
auctor Sueton. in *Tito*.

Nec obstat, quod privilegium immunitatis concessum
uni ex Sociis, alteri communicetur ex Gloss. in *l. fin. C. de*
mun. & honor. Surd. decis. 301. num. 8. de *Marin. lib.* 1. *cap.*
167. Quia regula hæc procedit in individuis, & ubi pri-
vilegium immunitatis uni concessum, illum frustraretur,
nisi alteri deserviret, ut declarat Glos. in *dist. l. fin. &*
eam sequuntur Marfil. singul. 118. *Surd. conf.* 301. num.
18. Sperel. decis. 41. num. 73. tom. 1. & Fontanel. *decis.* 301.
num. 11.

Minus obstat, quod Clerico absente immunitas à vecti-
galibus

galibus ejus familiæ sit debita ex Ricc. in prax. p. 2. resol. 329. & Carol. de Grass. off. 3. num. 306. Jac. Viv. dec. 28. num. 5. Tum quia Doctores præfati loquuntur, quando familia Clerici vivit ejus sumptibus, secus si sumptibus propriis, ut videre est apud eundem Vivium loco citato. Tum quia idem Clerus fatetur, ob paupertatem aliis alimenta præstare non posse.

28 Pariter neque obstat, immunitatem Ecclesiasticam Clericis fuisse concessam, ut cultui divino frequentiores essent, cap. Non minus, de immunit. Eccl. Quia id non impugnatur à Communitatibus, sed solum dicitur, quod ex hac immunitate non debent inferre damnum, sed præservari immunes à vectigalibus pro illis rebus, quæ eorum usui necessariae sunt juxta dispositionem dict. cap. Quamquam, & Clem. Præfati de censib. At, quod velint illud plus, quod sibi superest, vendere, vel ab invitis publicanis exigere hoc quidem est lucrari cum detrimento aliorum Concivium, & à divino, vel humano jure ordinatum non est, neque permissum ex Fontanel. cit. decis. 306. num. 12. & seq. Quando enim privilegium præponderat, tunc recompensatio non facit desinere esse privilegium, quod potest revocari ex plenitudine potestatis, ut in simili consuluit Socin. conf. 4. num. 6. & seq. vol. 3. Idèdque non licere Clericis ex frumento collecto ex suis bonis farinam conficere, & eam vendere cum lucro vectigalis, declaratum fuit per Sacram Congregationem Immunitatis mente Junii 1666. in Pedemontis Alipha, & comprobant Sylvester, Sanchez, Peyrinus, & alii locis supra deductis.

29 Similiter non obstat, quod taxa prædicta contineat liberalitatem, ac privilegium concessum Ecclesiæ, seu Clericis, & sic personis non subjectis, atque aded transit in contractum, & effectum est irrevocabile, ut plenè habetur per Canonistas, & præsertim per Prob. in addit. ad Monachum in cap. cum ex eo de privil. in 6. num. 1. & seq. Tum quia non sumus in aliquo privilegio à Principe concessio, sed in taxa ordinata per Regiam Camera, Universitatibus consentientibus, quæ ex mutatione rerum legitime limitari potest. Tum quia privilegia, etiam in contractum transeuntia, hanc recipiunt limitationem ex Caren. dict. resol. 59. numero 25. Tapia decisio. suprem. Concil. Ital. 23. numero 60. Regen. de Ponte de potest. Proreg. tit. 8. §. 5. num. 23. Afflict. decis. 361. numer. 9. & seq. Cabed. decis. 19. num. 9. & decis. 75. num. 6. pag. 3. num. 11. cum seq.

30 Tandem non obstat declaratio Sac. Congregationis relata per Nicolium in Mileteni sub die 25. Junii 1619. Quia eo tempore taxa non erat reformata, & idèd nil mirum, si ea subsistente, & non reclamantibus Universitatibus, licitum erat Clero immunitatem vendere. At ubi Universitates reclamant, & juxtam adducunt causam reclamationis per reductionem, & reformationem taxæ, illa resolutio S. Congregationis Clero suffragari non potest, cum verè illud plus immunitatis quod ex necessario usu superest, largitio sit, & liberalitas ex Tiraquel. loco allegato num. 80.

31 Et ita juris esse videtur, addoque pro Clero, quod usus iste necessarius, quando in taxationem convertitur, & componitur cum Universitatibus, talis est considerandus, ut sufficiat Clericis non parèe viventibus, quod considerat etiam Peyrinus quest. 1. cap. 5. §. 1. num. 58. tom. 2. dicens, debere abundanter Prælatum Religiosis circa necessaria providere.

32 Vidisti jam mi lector, litem argumento claram, actione caliginosa cæcaram. Causam rectam, & expeditam expositionis ambagum longius, latiusque repetita, sinuosam redditam. Quod virilitigatori est potius, quàm viri boni, & quod vulgò dicitur materiam dissimulare volentis, hoc transformate calumniosa metamorphosi. Tenendum igitur omninò est. id non licere. Primò, quia Clerici sunt immunes jure divino à tributis, aliisque oneribus realibus, & personalibus, ut alibi ostendimus, & prosequuntur accuratè Delbene de Immunit. cap. 1. dub. 2. sect. 1.

Sperell. decis. 37. & Pueron. in Bull. Cæn. in Schol. antè cap. 11. & proinde nec in minimo lædi possunt statutis, ordinationibus, aut consuetudine laicorum, ob defectum potestatis ex sæpius citatis cap. Ecclesiæ S. Mariae de constit. Ubi Doctores communiter, cap. Si Clericis de judic. cap. quamquam de censib. in 6. c. 2. de major. & obed. aub. Cassa, C. de Sacros. Eccl. & tradunt Io Andt. & Host. in cap. fin. de solut. Ciarlin. cap. 22. num. 2. Abb. conf. 89. num. 2. pagin. 1. Surd. conf. 303. numer. 2. lib. 3. & Bulla Cæn. can. 5. & 18.

Secundò, quia est contra immemorabilem consuetudinem legitime præscriptam ad favorem Clericorum, quæ valet contra quodcumque jus humanum, cap. Si cum similibus de consuet. Navar. conf. 1. de major. & obed. lib. 1. Consuetudo enim Regni ubique hanc integram immunitatem probat, firmatque. Si de interpretatione inquit l. 37. ff. de legib. legis fundamentalis Regni, & immunitatis Ecclesiasticæ, queratur, in primis inspiciendum est quo jure Civitas retrò in hujusmodi casibus usa fuit. Optima enim legum interpretis est consuetudo. Usamque Civitatis, & Provinciæ pro jure similiter habet l. 34. 35. 32. 33. ff. eod. Quin ex duobus actibus in Regiis etiam controversiis arguitur, cap. per venerabilem in fin. de elect. 6. Ita vos 25. qu. 2. cap. Moyses 8. qu. 1. Doctores passim. Et èd maxime, quia Regia Camera decernit directè dirigendo verba contra personas Ecclesiasticas, quod est omni jure prohibitum. Sic enim ait: Ex causis deductis in eadem Regia Camera, & habita consideratione status hujus Regni præfati tempore taxæ Immunitatis, qua gaudent presbyteri, & reliqui de Clero hujus fidelissima Civitatis Neapolis, fuit generali decreto per dictam Regiam Camera consensu provisum, & decretum, prout præfati decreto decernitur, & providetur supradictam antiquam taxam reformatam esse ad infra scriptam taxam videlicet: Un rotolo di pane al di per ciascheduna persona, un rotolo di carne per ogni quattro persone à pasto, una carrasa di vino di taverna di Napoli à pasto, un rotolo di pesce, e formagio confuso à pasto per ogni quattro persone, &c. Quæ immunitas non concedatur in pecunia, sed tantum in ipsis rebus comestibilibus. Et proinde dicta Regia Camera mandat idem observari in toto Regno, & omnes immunitates hucusque concessæ prædictis presbyteris, & Clericis solvantur juxta prædictam novam taxam.

Hoc enim decretum Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam lethaliter vulnerat. Nam victum restringit, ponderat appetitum, & cogit Ecclesiasticas personas in duriorem laicorum sortem, cum non possint in diem, sicut ceteri alii, panem recentem emere sine vectigalibus. Præterea utitur verbo decernitur, & providetur, per quod Tribunal laicum Judicem se constituit super Ecclesiasticam, & Ecclesiasticas personas contra omnem divini, ac humani juris dispositionem, propter suam incapacitatem.

Tertio, quia ex dicta taxa antiqua fuit Clericis jus quæsitum pro exactione dictæ immunitatis ad talem summam, atque idèd sine eorum consensu, seu facto jure prædicto privati non possunt ad text. in l. id quod nostrum, ff. de regul. jur. l. fin. C. de pact. Attenta præsertim illa juris conclusione, quod Clericus obtinens possessionem à Iudice laico, illa postmodum privati non potest, nisi per Iudicem Ecclesiasticum, de qua plenè habetur per Marth. de jurisd. p. 4. cent. 2. cap. 159. Gratian. discept. 238. num. 93. lib. 3. & per Larr. decis. Granat. 6. per tot.

Quarto, quia taxatio prædicta est quædam transactio inter Universitates, & Clericos super dubia quantitate farinæ, qua indigent annuatim Clerici pro suo victu juxta dispositionem textus in d. cap. Quamquam de censib. in 6. & Clem. un. eod. tit. cap. Non minus de immunit. & Sacri Concilii Trident. sess. 25. cap. 20. de ref. Hæc autem dubietas fuit jam olim declarata, & taxata per Regiam Camera in tumulis, sive modis 25. pro Sacerdotibus, & 12. cum dimidio pro Clericis minoribus. Idèd amplius mutari, ac retractari non potest, l. cum minus, C. de transact.

transact. Roland. *conf.* 28. *num.* 17. *lib.* 4. Gratian. *discept.* 400. *num.* 27 *tom.* 2. præcipue per eundem Judicem, l. 1. *C. sententiam rescindi non posse.* Et potissimum quia per eandem partes fuerit approbata, & accepta, *cap. Quod semel de reg. jur. in 6. l. Pomponius, ff. de neg. gest.* Boer. *decis.* 283. *num.* 39. Rot. *dec.* 51. *num.* 7. p. 6. *receni.* & tandiu observata, l. *mini nò, ff. de legib.* Fontanel. *dec.* 302. *num.* 22. *tom.* 2.

37 Quintò, quia nedum Clericus pro ulu suo immunis est à vectigalibus, sed etiam pro sua familia, l. *Vniversi. C. de vectig. d. Clem. un. de censib.* Bald. *conf.* 241. *vol.* 4. Boer. *decis.* 213. *num.* 8. Quia regula juris est, ut qui domino tenetur alimenta præstare, teneatur etiam ejus famulo, *Glof. in cap. 1. 21. quæst. 1. & in cap. studeat in fin. 50. 7. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 18. num. 10.* Ioseph. Ludovic. *comm. concl.* 15. Thor. *add. ad decis. Salernio decis. 4 num. 12.* Ricc. *in prax. resolut.* 393. *num.* 1. & seq. Ex quo inferitur, quod ista taxatio jam ordinata, & recepta, ac tandiu observata non est liberalitas, seu gratuita concessio sed declaratio ejus, quod omni jure Clericis debetur, cum non solum pro sua familia, quæ eorum expensis vivit, tali gaudeant immunitate, sed etiam pro fratribus & consanguineis in communi viventibus, ut per *Glof. in l. fin. C. de mun. & honor.* Surd. *decisio.* 301. *numer.* 8. de Marin. *lib. 1. cap.* 168.

38 Sexto quia hujusmodi immunitas competit Clericis ratione Ordinis Clericalis tam de jure communi, Abb. *in d. cap. Non minus in fin. de immu. Eccles. & ex auct. Item nulla communitas,* quam ex particulari conventionem in Regno Neapolitano per Honorium IV. Summum Pontificem hac super re inita.

39 Septimò, quia hoc pacto Clerici privarentur sua immunitate, non restricta ad proprias personas, sed etiam comprehensiva suorum consanguineorum, & aliorum ipsis intervenientium, quos alere consueverunt, ut post *Glof. in l. Vniversi, v. proprium, D. de vectig.* Quod approbatur à Boer. *decis.* 213. *num.* 8. Io Franc. de Castil. *dec.* 104. *n.* 64. *cum seq. lib. 1. & in specie firmavit Viv. decis.* 88. *lib. 1. & Ricc. in prax. var. resolut.* 393.

40 Octavò, quia juris divini est, ut alantur de publico Sacerdotes, ut constat apud omnes. Ita namque Christus ipse *Luc. 10 & Matth. cap. 10. D. Paul. 1. Corinth. 9. & ad Rom. 15. & 2. ad Timoth. 5.* Verùm cum nihil in Evangelio legamus determinatum, quod Ecclesiasticis detur, convenit inter omnes Evangelii, & legis novæ ministris tanta deberi ut nihil prorsus æquale iis reddi possit. Hinc consentiunt cuncti jure divino decimas Clericis deberi ab omnibus præstandas ex omni re, sive illa percipiatur ex fundis, sive ex negotiatione, sive ex laboribus aliis, aut quocumque proventu, ut Origen. *Num cap. 8. & homil. 11. & in c. 10. Ios Cypr. ep. 65. vel 9. l. 3. Hieron in c. 44. Ezech. & 3. Malach. & in ep. ad Evand. & Neporian. Epiph. hares. 30. Chrysof. in c. 23. Matth. August. hom. 48. inter 50. & in psal. 146. & Enchir. c. 46. à serm. 19. qui citatur 16. qu. 1. cap. Decima, & à Concilio Moguntino cap. 19. & Triburiensi cap. 13. Citantur etiam in id Canones Apostolici, & Vniversalia Concilia Chalcedonense cap. 14. Lateranense magnum cap. 35. statuens decimas persolvendas ante census, & tributa, & idcirco à Regiis tributis, & censibus hoc modo jure divino præbendas, & habetur *c. Cum non sit extr. de decim.* Idem statuitur à Concilio Tridentino cap. 1. *sess.* 25.*

41 Quamobrem, licet multò ampliora debeantur Clericis Christianæ legis, quam cæteris ministris, tamen multò pauciora, ac minorà determinantur ex humanitate ab Ecclesia. Quod etiam vidit D. Thomas 2. 2. *qu. 87. ar. 1.* Verùm tamen in omnibus hujusmodi rebus duo considerantur spiritualia, divinoque jure debita, ac duo temporalia. Spiritualia sunt, ac divini juris, primum jus habendi res illas, secundum jus habendi tantas, ac tales ex Ecclesiæ decreto. Temporalia sunt primum res, secundum res tales, ac tantæ. Ita Caeteranus ex D. Thoma, & aliis distinguit *lib. 2. opusc. 9.* Neque obest, ait ille, quem cæteri se-

quantur, quod Ecclesia definiat quale & quantum Clerico cuique detur, ejusdem namque juris est, & quod res debeatur, & quod talis, ac tanta, ex quo ita Ecclesia determinavit. Sic enim mæx potestatis erat consecrare hanc, illamve hostiam minorem, majoremve, at postquam consecrata est, & quod illa, & quod tanta sit consecrata est ab eodem jure divino, totaque est jure divino consecrata, licet ejus quantitas, sit ab homine determinata. Idem dicimus de qualibet re, uti solo Ecclesiæ, vasibus, & aliis cultui sacro dedicatis. Nam licet homo determinet quantum sit considerandum, tamen ubi fuerit consecratum, totum prorsus jure divino est consecratum. Eodem modo jejunium, festaque sunt juris divini, non tamen determinata ab eodem jure divino, per Ecclesiam determinantur & qui violat illa ex ulla parte, violat unicum jus divinum non duo jura distincta, qualia sunt Ecclesiasticum, & divinum.

Ex his conficitur, non posse quidquam diminui per secularem potestatem de redditibus ecclesiasticis, applicatis usui sacro, vel personæ sacræ. Nam tota sunt ex omni parte jure divino consecrata, & violans illa ex ulla parte is faceret contra jus divinum cujus declaratio, determinatioque jure divino pertinet ad solam Ecclesiasticam potestatem. Ac proinde neque hanc immunitatem à vectigalibus jam taxatam cum loco decimarum in Regno Neapolitano successerit.

Et nonò, quia id ferè communiter receptum est, quod invitis quibuslibet laicis Principibus, & dato etiam, quod non intercederet jus naturale, aut divinum, solo imperio Summi Pontificis potuisse immunitatem institui, ac illius usum induci. Ita Innoc. *in cap. solita, de major. & obed.* Abbas, Felinus, Decius, & alii *in cap. Ecclesia S. Maria de const.* Rebuff. *in concord. tit. fin. Pelag lib. 1. de liber. Christ. cap. 9.* Covar. *lib. 1. pr. 9. cap. 31. concl. 3. & 4. Soc. in 4. d. 25. qu. 2. ar. 2. conclus. 6.* Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 31.* Henriqu. *de indulg. lib. 7. cap. 24.* quos sequitur Suar. *ad Reg. Angl. lib. 4. cap. 11.* Nam Pontifici inest potestas per se statuendi ea, quæ ad spiritualem finem, & congruum, ac conducens Ecclesiæ regimen conducunt. Immunitatem autem hujusmodi valde necessariam, non solum congruam ad Clericorum Regni Neapolitani concedens regimen. & venerationem status clericalis, satis superque experientia demonstrat.

Tandem decimò. Etiam si consideremus ex solo Regis liberali privilegio Immunitatem hanc taxatam esse, non potest tamen ille deinceps privilegium revocare, aut ei aliquo modo derogare, supposita acceptione Ecclesiæ & ad usum deductione. Quod statuerunt Hostiensis, Innocentius, & Abbas *in cap. Novu. de judic.* Felinus Canonistarum doctissimus plures referens *in cap. 1. de const. nu. 19. & in cap. 1. de prob.* Pelagius, & Covaruvias locis allegatis, alique, qui solo jure civili immunitatis initia auspicantur, Nam vel sumimus privilegium sub ratione liberalis donationis, & tunc neque ex parte Ecclesiæ, neque ex parte concedentis potest esse revocabile. Si quidem ex parte Ecclesiæ factum est de jure, dominio, ac possessione ipsius non minus ac alia jura, & bona, quæ aliunde Ecclesia possidet: Atqui nullus Princeps, quantumvis supremus, aliquid habet potestatis super ecclesiastica bona. Ex parte vero ipsius concedentis; quia quisque elargiens, donatione accepta, exiit se dominio donatæ rei ad quam nullum amplius habet jus, ac si nunquam ipsius fuisset propria. Igitur, quemadmodum non possunt Principes ea, quæ aliunde habet Ecclesiæ auferre, ita donum hoc liberalitatis.

Vel sumimus immunitatem hanc procedentem à Principe sub ratione simplicis privilegii, & neque sub hac consideratione est revocabilis. Primò quia accepta, licet sub conditionibus privilegii, enumeratur jam inter jura ac bona Ecclesiæ eo modo, quo universaliter quodlibet privilegium inter jura, quæ dicuntur incorporata privilegiati. Deinde quia privilegium, quod dicitur revocabile, illud est, quod non ex qualibet causa, sed tantum

rationabili, necessaria ac iusta auferri potest, ut si usus illius de se illicitus esset, vel post aliquod tempus talis evaderet, aut ex circumstantiis ingens Reipublicæ detrimentum inferret, aut tandem in pœnam mereretur eo quis privari. Privilegium autem ejusce immunitatis magnam pietatem, ac justitiam præferret, estque concedens sacro Clericatus statui, ac proinde conforme juri naturali ac divino. Usus ergo illius nunquam potest injustus fieri. Neque in pœnam auferri potest. Nam cum revocatio sit actus jurisdictionis, non potest exerceri in non subditum.

46 Nec tuta est Univerſitarum evasio, quæ verbis ipsius decreti præcluditur: ibi: *Omnes immunitates hucusque concessæ prædictis presbyteris.* Etenim esto, quod immunitas Clericorum à vectigalibus non sit de jure divino, sed ex concessione Principis, ut minus rectè dicitur in eodem decreto, adhuc, tanquam privilegium concessum non subditis revocari, aut diminui minimè potest, Felin. in cap. *Novi. de judic. num. 9. & in d. cap. Ecclesia S. Mariae de constit. ac utrobique Doctores, ac Theologi apud Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 13. quæst. 5. Guevar. in propugn. libert. Eccles. assert. 1. §. 7. num. 33. & seq. & Baldell. tom. 1. lib. 5. disp. 35. nu. 17.* Quia eo ipso transit in jus alterius, in quem amplius non manet potestas, cum non sit is, cui sit concessio, subditus concedentis. Et quia dispositio legis, concedentis privilegium non subditis, non tenet tanquam lex, sed tenet in vim contractus, & idè est irrevocabilis, & ligat concedentem juxta cap. 1. de prob. & ibi Felin. ac juxta regulam legis, sicut ab initio, C. de act. & oblig. & docet Glof. in regul. Decet ac reg. jur. in 6. quam communiter Doctores amplectuntur in l. fin. C. de legib. & const. Princip. Innoc. in d. cap. *Novi. num. 6.* ubi etiam Abb. num. 21. Felin. dum. 9. de judic. & d. cap. *Suggestum de decim. Imol. in cap. fin. num. 35. de solut. Lap. alleg. 100. numer. 4. Abb. conf. 32. & 45. lib. 1. Roman. confil. 147. num. 5. Carc. conf. 125. nu. 3. Paul. de Castr. conf. 156. Barbat. conf. 2. lib. 4. Dec. conf. 407. num. 18. Gozadin. codf. 5. num. 1. Rip. resp. 12. num. 11. de div. refer. Afflict. decisio. 361. numer. 9. Purpur. conf. 580. num. 27. Rimin. Sen. conf. 462. numer. 1. Alex. conf. 101. num. 4. Loffred. conf. 38. num. 27. Roderic. Suar. alleg. 18. num. 14. Alph. Montal. super leg. 8. tit. 22. lib. 3. col. 3. Boss. in prax. tit. de Principe num. 15. Pechius tr. de jur. sist. cap. 12. num. 5. & habetur Panorm. & Dec. in cap. 1. notab. 2. extr. de prob. & in l. *Digna vox, de legib. ac per Brun. conf. 1. vol. 1. Iaf. conf. 10. col. 2. vol. 3. Socin. jun. conf. 60. numer. 29. vol. 3. & Capyc. dec. 121. numer. 5. in fin. cum seq.**

47 Hòc enim casu tantum abest, ut ejusmodi immunitas solvatur, quod privilegium per viam contractus concessum, ne ab Imperatore quidem subdito adimi possit, ut unus omnium loco hic sufficiens, Ant. Gabr. tit. de jur. quæst. non sol. concl. 6. & seq. Felin. in d. cap. *Novi. n. 9. & seq. de judic. Port. concl. 19. lib. 5. Cravet. c. 43. nu. 36. Gail. obs. 60. non ult. lib. 2.* Vtique illam nec successori tollere permissum sit, èd quòd Privilegium à Principe in vim contractus concessum, nedum ab ipso concedente, sed neque ab ejus in dignitate successore revocari queat, uti docuerunt Cyn. Bald. & Castr. in d. l. *digna vox. C. de legib. Abb. cæterique scribentes in d. cap. 1. de prob. Cravet. conf. 33. col. 3. & 241. num. 17. Brun. conf. 12. numer. 30. Campeg. conf. 2. num. 14. Paris. conf. 2. num. 132. lib. 4. Bero. conf. 65. num. 4. lib. 1. Natt. conf. 122. num. 3. lib. 1. & Loffred. conf. 38. num. 27. in fin.* Idque etiam in successore Pontificis respondet Iaf. conf. 86. lib. 3. Sed ut rectè alibi discussimus, & mox dicemus: In successore Imperatoris, Cravet. conf. 241. num. 17. In successore Regis, Paris. d. conf. 2. num. 132. lib. 4. Roderic. Suar. alleg. 8. num. 8. & 9. In successore Ducis, Socin. jun. conf. 60. num. 18. lib. 3. In successore Marchionis, Natt. conf. 636. num. 13. lib. 3. & denique in successore Comitum, Boet. decis. 204. num. 42. quod latius prosequuntur Menoch. conf. 1. num. 228. Tib. Decian. conf. 1. num. 123. vol. 1. Ubi ait, quòd successor ligetur factis per prædecessorem suum sub nomine dignitatis,

si per viam contractus privilegium concessum sit, Rol. à Val. confil. 1. numer. 40. & seq. lib. 2. conf. 13. numero 36. lib. 3. & confil. 100. numero 148. lib. 4. & Senat. Pedem. decisio 139. num. 11. Everard. jun. confil. 1. numer. 24. vol. Carol. Tap. in l. Si, ff. de constit. Princip. cap. 9. p. 2. num. 11.

Id quod in Principibus, qui per successionem admittuntur absque dubio tenendum est, successorem antecessoris pacto ligari, ut firmant Doctores modò citati. Quam opinionem dicit esse veram, & communem, Iaf. d. confil. 86. & Cravet. d. conf. 241. num. 17. Vbi multa ad rem congerit. Et multò magis hæc opinio sibi locum vendicat in hoc casu, in quo hujusmodi immunitas hæctenus fuit confirmata ex ipso longævo usu, & continua observantia, ex quibus quidem præsumptus contractus inducitur, à quo etiam Principi recedere non licet, Paul. de Castr. conf. 313. col. 1. vol. 1. Iaf. conf. 227. col. 4. & 6.

Eòque magis, quia talis concessio habet vim remunerationum, utpotè facta ad remuneranda beneficia spiritualia, quæ in dies percipiuntur ab Ecclesiasticis, juxta illud Constantii, & Constantis in cap. *In qualibet 23. qu. 8. Rempublicam augeri magis orationibus, & officiis Clericorum, quàm sudore, & labore corporis.* Quare neque propter ingratitudinem potest revocari, ut docent Suar. Sanch. Pontius, quos sequitur Paulus tom. 1. tr. 3. disp. 4. pun. 31. §. 1. num. 4. & tradunt Tiraquel. in l. *Si unquam n. 13. C. de revoc. don. Tapia in l. fin. de constit. Princip. num. 2. cap. 7. num. 42. & Io. Ant. de Saur. in vol. Plat. de exam. proposit. cap. 9.* ubi subdit, quòd dicere, quod Principibus liceat revocare prærogativas, immunitates, & privilegia Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis concessa, si damnum aliquod ex eorundem privilegiorum continuatione, & conservatione politix seculari sequatur, sit doctrina perniciosissima. Vnde cum hoc privilegium sit concessum ex causa servitorum, dicitur concessum ex causa onerosa, & transit in vim contractus, idèdque nec revocari potest ex traditis per Regent. Tap. decis. sup. Ital. Senat. num. 34. 39. & 53. & ita concessum ex causa onerosa, vel remuneratoria interpretari debemus, ut effectum habeat, licet tertio præjudicet, idem Tap. decis. 7. num. 20. Alter. lib. 5. disp. 16. cap. 6. Vgolin. de casib. refer. cap. 15. num. 4. Valquez, Reginaldus, Azorius, Sanchez, Suarez, & alii apud Bonnac. de restit. in part. disp. 2. qu. 9. pun. 2. num. 9. Quare taliter concessa rescindere, diminuere, vel alterare, ut ait Soccin. conf. 75. pag. 1. summa iniquitas est. Nam, quicquid non potest tolli, diminuere non potest.

Et hoc est discrimen inter privilegia concessa à Principe, & à Summo Pontifice, Princeps enim, si quid privilegii concedit Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis per aliqua concordata, ut hic per investituram Regni, omninò id facit Superiori, & non subdito suo, & idèd manet irrevocabile per potestatem ipsius. At Pontifex quicquid privilegii concedit Principi, eum semper id concedat subdito suo, saltem in spiritualibus, semper remanet per ipsum revocabile, si ita postulet ratio boni communis spiritualis, & bonum regimen Ecclesiæ. Vnde Pontifex per nullum contractum potest à se abdicare supremam potestatem ad liberè disponendum de his omnibus, quæ faciunt ad bonam, gubernationem Ecclesiæ. Quod notavit Felin. in d. cap. *Novi. de judic. nu. 8. & videndus Suarez lib. 4. de sens. s. d. cap. 34. n. 24.*

Minusque dicatur, hujusmodi immunitatem in dicta quantitate Ecclesiasticis sic fuisse concessam à Principe, & Camera Regia, prout si & quatenus illis sufficiat, & non aliàs. Nam hoc implicat contradictionem. Enim verò pro omni re, quæ Clericorum usui est necessaria, sunt immunes, ac liberi à vectigalibus jure divino, & non indigent, concessione Principis. Ergo concessio Principis aliquid aliud debet operari, scilicet translationem jurium, quæ concessionis tempore concedenti competeabant, l. *Si domum, §. fin. l. quid in rerum, §. 1. ff. de legib. Bart. in l. prædico, C. de locat. præd. Civit. vel fisco. lib. 11.* Sed hoc (aliquid aliud) considerari, & declarari non potest, nisi

nisi de facultate erogandi, quod superest in consanguineos, & familiares, à quibus obsequia presbyteris exhibentur. Cui declarationi accurrit immemorialis consuetudo totius Regni, quæque cum sit catholica, & millies approbata per ipsam Regiam Cameram, & in eodem decreto enunciata, non indiget, probatione, Bald. in l. 3. col. 1. C. de ser. fug. & cum sit tam prolixo tempore munita, vim legis, & concessionis obtinet. *hoc jure*, §. *ductus aqua ff. de aqua quot. l. 1. §. fin. 1. l. In summa 2. de aqu. plu. arc. Glof. in cap. Super quibusdam, §. *præterea de verb. signif. cap. hoc. quippè 31. quest. 6. & cap. Conquestus quest. 9. 3.* Unde doctores magno consensu tradunt, quod etiam Regalia, aliaque, quæ non possunt, nisi ex privilegio obtineri, immemoriali tempore præferbantur, Alex. *conf. 6. volum. 1. Iaf. in l. de quibus, de legibus, Innocent & Bald. in cap. Si diligentis, extr. de præscrip.* Deinde hujusmodi immunitas non probatur concessa ad solum usum alimentorum, sed potius pro quadam præeminentia, seu accessione, ratione ordinis clericalis. Quod potissimum resultat ex eo, quod potest titulo venditionis, vel alio transferri in alium, ut firmat Quaranta in Sum. v. *vedligal, Verricel. tract. 8. quest. 8. nu. 1. Squillan. privil. cler. 8. nu. 68. Thomat. decis. March. 298. p. 2. & censuit Sacra Congregatio Immunitatis in Lyciensi 4. Decembris 1625. atque observatur in Immunitatibus Romanæ Curia. Atque ex eo, quod absentes illa fruuntur, etiam si ea non utantur pro alimentis, ut comprobatur Ricc. *decis. Cur. Neap. 44. n. 5. & seqq. p. 2. & censuit eadem S. Congregatio in Salernitana 2. Julii 1630. ac sæpè alibi. Quotum neutrum esset permissum, si ad solum usum alimentorum fuisset concessa, ut ponderat. Surd. de alim. tit. 9. qu. 4. num. 11. in fin.***

Et ut ad resolutionem aliarum dubitandi rationum, superius adductarum deveniamus, illud, quod initio objectum fuit, nimirum Clericos immunes esse à vestigalibus pro rebus suis propriis, quas non causa negociandi deferunt, ineptè objicitur. Non enim diffitemur, Clericos exercentes mercaturam ratione rerum, negotiationis causa delatarum, emptarum, venditarum, &c. gravari posse oneribus, sine censura Ecclesiastica, ut alibi probavimus, sed tantum pernegamus, venditionem hujusmodi immunitatis esse negotiationem. Quippè regula est, quod ille duntaxat dicitur exercere mercaturam, qui rem emit animo eandem immutatam pluris revendendi, & sic è nuda industria oritur lucrum, aut ratione temporis, quo revenditur, aut loci, personarum, modi *exc. Eijciens 88. d. Estque communis cum Navarro in man. c. 27. n. 128. Reginald. tom. 1. lib. 9. for. poen. c. 25. n. 379. Molina disp. 339. n. 4. Bonacina, Duardo, & aliis. At Clerici vendentes suam immunitatem, jam taxatam, vendunt rem suam, à nemine emptam, atque adeo nulli faciunt injuriam, nec lucrantur cum jactura Reipublicæ. Nec aliud probant autoritates in contrarium adductæ. Loquuntur enim in casu, quo Clerici vellent gaudere immunitate, ultra jam illis taxatam.*

Porrò nihil etiam, quod de denunciatione faciendâ à Clericis, ac de apocha immunitatis recipiendâ pro immunitate suarum rerum objectum fuit, movere nos debet à nostra sententia. Nam ut sapientissimè inquit S. Rota in *Barchinonensi exemptionis 13. Junii 1646. coram Card. Corrado sub prætextu vitandarum fraudum non est licitum laicis nova onera, & servitutes Ecclesiasticis personis imponere, quibus illæ quovis modo Impediantur, vel timidiore reddantur in exercitio juris, ac libertatis, eis competentis, de quo, ac de juramento hujusmodi à Clericis præstando alibi fusiùs dictum est.*

Quod verò immunitas Ecclesiasticorum taxanda sit à laicis, alienum est à veritate. Tum quia est eis debita ex Dei ordinatione, atque aded non spectat ad Magistratus sæculares illam taxare ob defectum jurisdictionis, ut graviter ac justè Rot. *dec. 169. n. 4. & 5. p. 7. & decis. 412. n. 27. p. 9. rec.* Tum etiam, quia cum hæc Clericorum immunitas sit à Romano Pontifice concessa, & sit

in spiritualibus superior quocunque Magistrati, ac Rege, nequit Magistratus aut Rex propriis legibus huic immunitati propter finem spirituales Clericis concessæ derogare, ut optimè ipse Covarruvias *99. pract. cap. 31. n. 3. Ledesma 2. p. 9. 20. a. 4. Medina C. de restit. q. 15. post. princ. Bertach. de gabell. 7 p. n. 12. Felin. in cap. Ecclesia S. Mariae de const. n. 110. Perez. lib. 4. ordin. tit. 4. l. 23. & favet l. 6. tit. 18. lib. 9. nova recopil.* Ubi absolute dicitur, Clericos esse à gabellis exemptos: Non obstante consuetudine in contrarium relata, qui abusus est à Sacris Canonibus à Bulla Cœnæ Domini, & à Constitutione Urbani VIII. damnatus. Quare quemadmodum, & aliæ cõtroversia de immunitate Ecclesiastica, ita & ista super excessiva Ecclesiasticorum immunitate à vestigalibus, illiusque reductione, non ad Superiores sæculares, sed ad Ecclesiasticos spectat, aded ut si controversia aliqua super solutione, seu immunitate à collectis, vestigalibus aliisque oneribus oriatur, Magistratus sæculares debeant recurrere ad Judices Ecclesiasticos, non autem laicos, Roland. *conf. 71. n. 4. Rot. dec. 159. n. 9. p. 6. & dec. 412. n. 28. p. 9. recent.*

Idque etiam si in concordia inita cum Clero præten-
datur adesse pactum facultativum ab ea recedendi. Primo, quia hujusmodi facultas à tempore immemoriali penitus præscripta est, cum Ecclesiastici nunquam intra tantum temporis spatium fuerint ad reductionem suarum immunitatum coacti, sed semper immunes juxta taxam antiquam extiterint. Etenim, quamvis regula sit, facultatem impræscriptibilem esse, tamen cum in hoc casu non agatur de simplici facultate procedente à jure, ex qua nulla datur actio, vel exceptio, vel conuatio actionis, & juris, in quibus terminis regula contraria procedit, sed versetur in facultate, quæ tribuit actionem recedendi à concordia, & exercitium juris moderandi taxam antiquam; utique cum ista non sit simplex facultas, sed jus, sequitur præscriptum id fuisse spatium triginta annorum, Bald. *conf. 103. n. 3. lib. 1. Anton. de Amat. resol. 19. n. 6. Gratian. discept. 2. per tot. & in puncto de facultate exigendi collectas, seu tertias ab Ecclesiasticis, latissimè distinguendo, explicat, & probat Castill. de tert. deb. cap. 32. n. 14. Ubi declarat Gabrielem in contrarium adductum, Petr. Barbol. ad l. Cum notissimi 7. sub princ. v. 79. & 80. C. de præscript. 30. vel. 40. an. Pulchrè etiam Cravet. *conf. 111. n. 23. & seqq. ac Hippol. Riminald. conf. 102. n. 25. & seqq. Explicatque Menoch. conf. 143. n. 28. cum seqq. lib. 2. Riminal. conf. 37. per tot. in hisce terminis facultatis collectandi. Habetque locum etiam, quando in hujusmodi pacto facultativo adessent verba semper, & quodcumque, Rot. in Romana fideicom. de Mutis 29. Maij 1649. coram Meltio. Quia hæc verba in materia præscriptionis non important perpetuitatem, sed restringuntur ad tempus triginta annorum, quo elapso, jura volunt, quamlibet actionem, quamvis perpetuam, remanere extinctam, ut tradunt quamplurimi Doctores congesti per Menoch. *conf. 143. per tot.* Ex quibus si prædicta procedunt ex sola præscriptione trigeneraria, vel quadrageraria, fortiùs quidem procedent quando agitur de immemorabili, vel de centenaria, post quam non admittitur, excusatio ex capite ignorantia, vel restitutionis in integrum, ut tradit Gratian. *discept. for. cap. 2. n. 23. & seq.* Itaque attentâ etiam transactione inita inter Universitates, & Clerum, atque Ecclesiasticos à longo tempore observata, nefas est ab illa recedere, ut in specie de transactione Ecclesiæ dixit Rota *dec. 480. n. 1. & 2. & dec. 621. n. 20. coram Merlino, & dec. 25. n. 35. & dec. 198. n. 10. coram Eminentiss. Orthobono. Cum præsertim ex hujusmodi longa, & pacifica observantia præsumatur dicta transactio transisse in privilegium favore Ecclesiasticorum, ut per Th. Delben. de immun. cap. 1. dub. 15. sect. 3. n. 1. Rot. in Valentina gabellæ 9. Decembris 1598. coram Bravo. De qua quidem transactione, si testetur Episcopus, illi omninò credendum est, ut per Rotam in Beneventana Quaræ 24. Januarii 1650. coram Dunozero.***

Quod faciliùs procedit in hoc casu. Nam cum sæpiùs

Communitates præterderint ab hujusmodi taxa jam inita recedere, ac illius reductionem meditari, semper à factis Tribunalibus rejectæ fuerunt, & ab eo tempore acquieverunt. Idèdque, data etiã hac facultate impræscriptibili, adhuc post prohibitionem præscriptio incepit, & perfecta fuit legitimo tempore triginta, & ultra annorum, fuitque acquisita possessio irretractabilis immunitatis ad mensuram taxæ antiquæ, & in facultativis, ut inspecie probant Rip. *in cap. Cum Ecclesia Survina* n. 5. *de caus. pos. & propr. Cancr. var. resol. cap. 2. de jurisd. omn. jud. & for. comp. n. 107. Ripol. var. resol. de empt. & vend. c. 11. num. 241. Post. de manut. abs. 1. n. 28. ac Rot. coram Butat. dec. 122. n. 1. Cùmque versemur in materia favorabili servandæ concordia in augmentum divini cultus, ac in recompensationem Ecclesiasticis debitam, sola acquiescentia decennialis fuisset satis ad hunc effectum, Innoc. *in cap. Querelam* n. 3. ubi etiã Abb. n. 2. *de el. c. Rota in Sipontina pensionis* 8. Aprilis 1647. §. *non obstat*, coram Peutingero, & in Mediolanensi sustentationis libri 30. Maij 1650. §. *in omnem eventum* coram Dunozetto.*

57 Atque ita ut ne quidem obstaret quod procurator, qui pro Ecclesiasticis transactioni interfuit, careret mandato speciali, nec fuerit beneplacito Apostolico confirmata. Nam cùm agatur de transactione inita supra 30. Annos à Clero, & ab Ecclesiasticis observata, utique mandatum sufficiens intervenisse censeretur, & quatenus opus esset, ratificatio ejusdem transactionis præsumitur, cùm magis facto, quàm verbis hæc adducatur, ut in specie tradit Rot. *decif. 90. n. 4. & 5. dec. 72. n. 10. dec. 107. n. 7. coram Eminentissimo Othobono. Et quodd ad beneplacitum Apostolicum, exceptio hujusmodi nullitatis, ut inducta favore duntaxat Ecclesiasticorum, ab iis solùm poterit allegari, non autem ab aliis, Rot. dec. 2. n. 21. p. 9. recent. & dec. 826. per totam coram Merlino & dec. 375. n. 4. p. 1. rec. & in Romana devolutionis domus 21. Junii 1654. §. non obstat coram Bichio. Præcipuè verò, si tantum temporis elapsum fuerit à die inite transactionis, ex quo beneplacitum Apostolicum præsumatur, junctâ præsertim illius observantia, ut in d. Romana devolutionis domus 15. Junii 1654. §. *hujusmodi* coram Melio, & in Romana devolutionis palatio 1657. §. *quia* coram Albergato. Quod procedit, quamvis beneplacitum non fuisset in transactione reservatum. Quia non solùm adhuc ex lapsu centum annorum, sed ex triginta, vel quadraginta tantum intervenisse præsumitur, ut in te firmavit Rota *dec. 256. n. 2. p. 8. rec. cum aliis, latè congestis à Gregorio dec. 343. n. 5. Ac præcipuè quia Communitates sub juramento promiserunt observare antiquam taxam, & proinde non possunt amplius illam immutare, sed cogendæ sunt ad illius observantiam, cap. Ad nostram 1. de jurejur. cap. Cum contingat eod. cap. Quamvis de pact. in 6. & resolvit Rot. dec. 58. n. 7. ac seq. p. 6. rec.**

58 Secundò, quia hæc facultas non competit Magistratibus laicis ex vi alicujus privilegii, sed tantum ex contractu transactionis super taxam immunitatis jam initam, & sic ea subjacet præscriptiõni trigentariæ, ut eleganter Felin. *in cap. cum accessissent* n. 27. *de constit. Socin. jun. conf. 142. n. 28. l. b. 1. & ipse Gabriel. concl. 10. n. 11. de præscriptiõ. Quia dum ex contractu oritur actio, subjecta præscriptiõni, etiã facultas in contractu reservata illi subjacere debet.*

59 Hinc facilè Doctores in contrarium adducti expelluntur. Primum quia facultas ejusmodi non provenit aliunde, quàm ex contractu. Deinde quia illorum distinctio est vana, & nunquam casui applicabilis reputatur à Fontanel. *d. decif. 145. nu. 26. Ad hæc quia, sumus in materia facultatis reservatæ, atque exercendæ contra Ecclesiasticos Et idcirco favore piæ causæ intrat præscriptio recessus prohibitiva, ut per Gabr. ubi supra n. 12. Antonel. de temp. legal. lib. 4. cap. 10. n. 3. & seqq. Rot. dec. 143. n. 5. & 6. coram Pegna. Tandem limitatur Regula illa generalis, quodd in facultativis non intrat præscriptio,*

ut nimirum procedat, quando non esset aliquo modo translata possessio in eum, contra quem allegatur actus facultativus. At secus in hoc casu, in quo per Magistratus sæculares reservato ad eorum arbitrium recessu ab inita concordia, possessio etiã formalis translata est in Ecclesiasticos cum uniformi immunitate concordata, & observata à tempore immemoriali, ut in puncto facultatis impræscriptibilis eruditè limitat Menoch. *d. consult. 143. n. 30.*

Parumque facit, quodd tempore taxæ Clericorum numerus non erat tam ingens, neque vectigalia tam aucta; atque adèd quodd mutati rebus, mutari etiã debeat dispositio. Nam ad primum quodd attinet, id non probatur, cùm etiã tempore taxæ integrum erat Episcopis, eos omnes clericali militia adscribere, quos Ecclesiæ suæ noverint esse necessarios, & propterea Successores ab illa recedere non possunt, ut in specie firmat Merlin. *decif. 480. n. 1. & 2. ac Eminentiss. Card. Othob. decif. 148. n. 10. Et quodd ad utrumque, cùm sit exceptio preemptionis controversiæ inter Ecclesiasticos, & Communitates sæculares jam finita, non licet eis amplius taxæ jam concordatæ contravenire per textum in l. fratris, C. de transact. cum aliis, quæve infringi non debet, etiã rescripto Principis, licet causas eod. Et in contrarium adducta tolluntur. Primum quodd illa jura loquuntur in immunitate simplici, & gratis concessa, nos autem sumus in debita ex jure divino, & in transactione onerosa, ut per Bart. in l. fin. C. de ann. & trib. lib. 11. *in l. ambigua* num. 22. ff. de dec. C. ab Ord. fact. Rom. conf. 198. Alex. conf. 171. in fin. vol. 6. quem citat Cravet. conf. 111. nu. 27. Nat. conf. 525. n. 13. Et proinde non potest à Communitatibus revocari, neque alterari, Abb. conf. 35. vol. 1. Alex. conf. 30. n. 17. vol. 5. Bart. in l. penul. ff. de decr. ab Ord. fact. Quibus addo l. inter debitorem, & l. Epistola e §. fin. ff. de pact. junctâ l. Præces, C. de transact. Ex quibus patet, Communitatem posse pacto convenire, seu transigere cum privato, ne ipse privatus solvat onera, vel solvat certo modo, Dec. conf. 285. col. 2. & fin. quem sequitur Cravet. d. conf. 111. n. 7. post Bartolum, Baldum, Cynum, Paulum de Castro, Socinum, & Decium, concludens hoc procedere non solùm ex conventionem, sed etiã ex consuetudine solvendi, facitque l. Sicut, C. de act. & oblig. & l. in commodato, §. Sicut, ff. Commod. Et idèd contraria limitant Doctores in l. Si ex toto, ff. de legat. 1. quodd scilicet non habeant locum, ubi immunitas esset concessa per contractum, vel quasi. Suntque Jo. Bapt. Sever. in repet. l. Omnes col. 72. ff. de just. & jur. quem citat, ac sequitur cum pluribus aliis relatis Nevizan. conf. 12. nu. 29. vol. 6. inter conf. Brunii, & laus conf. 66. num. 44. Leo Pell. inter conf. ejusdem Brunii conf. 117. n. 145. Alciat. resp. 80. num. 5. Paul. de Castr. conf. 317. n. 8. vol. 1. 51.*

Quare licet Immunitas concessa per privilegium, non transeat ad hæredes, ut in l. 1. in fin. ff. de jur. inamun. Secus tamen est, si sit concessa, ex contractu, tunc enim extenditur, etiã ad hæredes, Bald. conf. 112. n. 2. lib. 2. Jaf. in l. Si sic stipulatus n. 13. ff. de verb. oblig. ubi asserit, se ita consuluisse, ut patet in conf. 217. per tot. lib. 2. Dec. conf. 286. n. 6. Felin. in d. cap. Novit. n. 18. de jud. Socin. conf. 4. n. 5. vol. 3. cum innumeris adductis à Port. lib. 5. com. opin. concl. 19. in princ. Quod si locum habet in Principe, multò magis habebit in inferiore à Principe, qui non potest privilegium à se concessum revocare, Felin. loc. alleg. n. 11. post Baldum, & alios Dec. in cap. Quæ Ecclesiarum col. 12. de constit.

Secundò: Esto demus, quodd contraria obtinerent immunitate concessa ex contractu, intelligi tamen id debet de simplici cõcessione, secus autem, si fuit cogitarum saltem in genere de numero Clericorum, ac de augmento vectigalium. Ita Alex. d. conf. 30. col. 1. & 2. & conf. 14. vol. 5. Jaf. post Cyn. in d. l. Si ex toto n. 3. Nat. d. conf. 525. n. 13. Et cùm in hoc casu fiat expressa mentio de libero numero Ecclesiasticorum, coruque immunitate à vectigalibus in Investitura Regni, non est quaerendum ulterius, cùm sumus in clari

in claris præsumptionibus, & conjecturis, l. ille, §. Cum in verbis, ff. de legat. 3. l. Continuus, §. Cum ita in fin. ff. de verb. oblig. Bart. in l. sub prætextu 2. n. 1. C. de transact. Idèdque de iis fuit cogitatum, non solum in genere, sed etiam in specie.

63 Postremò ex nova causa superventura non rescinditur transactio ab immemoriali observata, nisi enormissima læsione, aut dolo per successores probato, Cyriac. contr. 3. n. 55. Surd. conf. 517. n. 9. Thomat. dec. 297. n. 10. Eminentiss. Othob. dec. 25. n. 21. Adedut, ne per Principis quidem rescriptum infringi soleat, Gratian. discept. 721. n. 35. & seqq. ac Thomat. d. dec. 297. n. 10. & 11. p. 2.

64 Clausula verò illa, *rebus sic stantibus*, non debet intelligi ita indifferenter. Alioquin tractu temporis omnes dispositiones, & contractus dissolverentur, cum semper possit allegari, rem non sic extare. Idèd Bart. in d. l. Quod Servius n. 4. illam exponit ex aliquo jure, quod est de præsentis in te, vel spe, docens non debere intelligere rem dici nunc extare, sicut extabat tempore dispositionis quoties durat idem status, vel tempore dispositionis saltem fuit cogitatum, vel cogitari potuit de tempore futuro. Id, quod clarius declarat Rom. conf. 22. vol. 1. Ubi ait, habere locum in dispositione simpliciter facta, secus quando est cogitatum de jure futuro, de quo saltem implicitè cogitari potuit. Quia tunc causa nova superveniens non operatur, ut sit recedendum à priori contractu. Idem tradit Bave. de viri. jur. n. 72. Gozad. conf. 27. n. 9. nec dissentit Dec. conf. 335. n. 3. & adstipulatur Natt. conf. 525. n. 18. & seq. Alciat. resp. 137. col. 2. & resp. 80. n. 4. ac Ruin. conf. 105. in fin. vol. 5. post Bartolum, Baldum, Angelum, & Imolam. Accedit, quòd in dispositionibus universalibus, & in iis, quæ possunt se habere ad augmentum, & diminutionem; ad commodum, & incommodum, res dicitur in eodem statu, arg. l. grege, ff. de l. 2. quam ad hoc citat Sigism. in paraphr. feud. col. 18. post Oldr. conf. 231. col. 1. & faciunt adducta per Jas. in l. 1. n. 98. C. de jur. emphyt. quòd nimirum conductor tempore pacis, si renunciavit omni legum auxilio, non potest petere remissionem, etiam si supervenerit bellum. Quia, stante renunciatione, videtur cogitasse de bello futuro, saltem in genere.

65 Nihilo magis officiant ea, quæ in confirmatione proferuntur. Nam, licet possit privilegium particulare revocari, vel minui, id tamen accipiendum est in casu, quo privilegium, vel obligatio merè nasceretur ex statuto non ex donatione Clericis facta, vel ex causa concessa, & à Summo Pontifice, nomine Ecclesiæ accepta. Tunc enim, quia transiverit in contractum, est irrevocabile, etiam si est privilegium exemptionis fori, ac immunitatis à tributis. Ita docent Felin. in cap. Ecclesia S. Maria n. 124. de const. Azor. p. 1. instit. lib. 2. cap. 13. q. 5. Pelant. de immunit. Eccles. disp. 9. Filiuc. tom. 1. tr. 16. cap. 10. n. 269. cum Sylvestro & Sayro, Coriolan. in Bull. Cæn. excomm. 15. Marth. de jurisd. p. 4. cent. 1. cas. 52. n. 6. Alter. tom. 1. de censur. disp. 15. lib. 5. cap. 6. Dian. p. 1. tr. 2. ref. 60. & Carol. de Grals. de effect. Cler. effect. 2. n. 14. & 23. Quia omne privilegium alicui concessum, & ab illo acceptum transit in ejus jura. Et quia juri Ecclesiæ statutis laicorum non potest derogari, & quia per statutum contra Ecclesiam particularem, semper præjudicatur indirectè cæteris Ecclesiis in generali. Quare licet Princeps potuerit privilegium non concedere, semel tamen concessum non potest amplius revocare, præsertim quia est concessum non subditis, aliterque facientes incurrunt excommunicationem Bullæ Cænæ in illis verbis: *Quarumcumque Ecclesiarum juri- bus quomodolibet præjudicetur*. Qui enim impedit id, quod est concessum ex privilegio Regum, & à Pontificibus confirmato, lædit immunitatem Ecclesiasticam. Quia fit contra immunitatem Ecclesiasticam, quando prohibetur personis Ecclesiasticis fieri id, quod ipsis competit ex privilegio dato ex Jo. Andr. in cap. Novem. rii n. 2. de sent. excom. Panorm. in d. cap. Ecclesia S. Ma-

ria de constit. nu. 23. ubi Felin. n. 69. Bart. in t. filius simil. §. divi 2. n. 12. ff. de leg. 1. Bald. in t. privilegia n. 1. de Sacros. Eccles. Cagnol. l. fin. C. de pact. n. 186. Duard. in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 1. Laderch. conf. 103. n. 1. Annib. in addit. ad Mandel. §. 8. lib. 2. conf. 8. lit. H. & ex aliis apud Dianam p. 2. tr. 8. ref. 4. vers. Hoc igitur.

Et quamvis hæc quæstio, an obligatio Regis ad successores transeat, sit regia quæstio à Regibus, non à jure consultis tantum disputata, magis tamen obtinuit, ut successores pactis comprehensi censeantur. Istiusmodi enim conventiones publicæ, non tangentium personas, sed Republicam, ac Principatum, qui æquè per utroque repræsentantur l. proponebatur ff. de judic. spectare creduntur, in successoresque ideo transite. Tenetur ergo Princeps hujusmodi privilegium observare, quia illud est quasi contractus cum Ecclesiasticis. In contractibus autem, vel quasi, Reges, Duces, Principes jure communi, eodem nempe, quo homines reliquos, uti, certum est, Bald. & Jas. in l. ex imperfecto 3. C. de testam. Dec. cap. 1. n. 1. & ibi Felin. n. 1. arg. illor. text. extr. de prob. Socin jun. conf. 76. n. 3. lib. 1. Roland. à Vall. conf. 66. n. 37. lib. 2. facitque textus in l. Casar. 15. ff. de publican. l. de Contractu, C. de rescind. vend. Foller. in prax. cens. v. & submissiones n. 6. & 26. Cum naturalis ratio, atque æquitas pactorum & contractuum observantiam præcipiat, l. 1. in pr. ff. de pact. Et Princeps dictamine rectæ rationis, sive lege naturæ non est solutus, Bald. l. 2. n. 40. C. de serv. & aq. Jac. de S. Georg. in tr. feud. verb. Princeps v. 4. Jas. conf. 1. n. 1. lib. 1. Menoch. conf. 27. n. 23. Sed perinde obligatur, & consideratur ac privatus, Bart. l. in fraudem 45. §. neque, ff. de jur. fisco. Rom. in l. Si verò nu. 105. ff. sol. matrim. Castr. in l. digna vox, C. de legib. Rom. conf. 436. n. 17. & seqq. Gail. pract. obs. 55. n. 7. lib. 2. Cuno. de pact. cap. 24. n. 2. lib. 1. Nam regulariter in qualibet dispositione generali comprehenduntur etiam Duces, Principes, Comites, & Barones, Paul. de Castr. & Corn. in l. fin. C. de verb. signif. Archid. Jo. Andr. & Gemin. in cap. Nemo, de elect. lib. 6. Felin. in cap. Cum in jure 7. extr. de off. Deleg. Dec. in l. 1. n. 24. C. de mand. Princip. Oldr. conf. 211. & conf. 293. col. pen. Ruin. conf. 1. n. 19. lib. 5. Præsertim cum & aliàs non ignotum sit, quòd Princeps, qui ex pacto Regnum, vel imperium init, omnino pacto stare tenetur. Nam, ut Bald. dicit in rubr. de const. in pr. Edictum Prætoris: *Pacta Servabo*, æquum est, & ab ore Dei processit, hoc est tam Principi, quàm aliis positum est; siquidem is Dei legibus peræquè, ac subditi, obligatur. Quare regè, ut pleraque alia, Alphonsus, Rex Neapolitanus dixit, solam fidem tantum apud Principem, quantum juramentum apud privatos valere debere, teste Panorm. de dict. & fact. Alphonsi lib. 1. n. 58.

Si enim, ut per inversionem argumentum pro hac sententia inducamus, Ejus est saltem abrogare, cujus promulgare; sanè nec Princeps hanc taxam abrogare, vel diminuere poterit. Quia non solo Principe auctore, sed assidentibus Magistratibus Ecclesiasticis, & sæcularibus, ac aliorum Procerum, acceptante ipso Summo Pontifice, numerosa promanavit multitudo, itaut omnium eorum in destructione, siquidem eam abrogari, vel in nonnullis immutari velimus, quorum in promulgatione autoritas, & consensus interveniat, necesse sit. Quod enim alibi D. Ambrosius homil. 5. id sanè ad hanc sanctissimam Immunitatis legem omnino transferendum erit: *Hic Reipublica usus est*, ait, *leges omnibus esse communes, atque eas observare devotione communi, uno omnes teneri vinculo, non aliis jus esse, quòd aliis sibi intelligat non licere, sed quod uni liceat licere omnibus*. Deinde Politicorum communi consensu receptum est, fundamentales Ecclesiasticæ libertatis, ac Immunitatis leges nec mutari, nedum abrogari sine corruptione status politici posse, quicquid prætere posse possint innovatores, & turbatores pacis Reipublicæ, qui

forſan levi prætextu perſuadere conantur, & hanc legem non uſurpandam, & non poſſe videri æquam, quorum ſententia ſtatim à limine, dum proponitur, cuſ omnibus modis, & remediis omninò explodenda, tanquam ad Reipublicæ pacatæ interitum perducens. Et ideo cum taxa noſtra immunitatis Eccleſiaſtica fundamentalis ſit, hoc eſt talis, ſub qua Eccleſia Neapolitana conſtituta eſt, & qua tanquam fundamentum ex conſenſu communi totius Regni, & approbatione Sedis Apoſtolicæ nititur, & qua ſalus, dignitasque totius Regni continetur, & qualeſcunque Regni Neapolitani reliquiæ, illique ferrolutei pedes, utcuſque continentur, & à diſſolutione, ac ruina adhuc conſervantur, conſequitur eam voluntate Principis, vel Magiſtratus abrogari, vel minui non poſſe. Certè ex mutatione, vel abrogatione hujus immunitatis, jam taxatæ, facillimè hydra malorum exoritur. Nam alius ſi induceretur ordo, periculi ſpes plena erit. Quia non ignotum, quàm Eccleſiaſtici terminos ſuæ præeminentiæ ad immunitatis antiquos moveri agrè ferant. Cujus quidem rei non aliunde melius conſilia petuntur, at Halicarnæſus, quæ in futurum proſunt, quàm ex præteritarum rerum exemplis. Sapienter Fridericus Primus Imperator ſuper controverſia Archiepiſcopi Colonienſis, & Abbatis Fuldenſis interpellatus reſpondit: Veteres approbamus, ut tenemur, Imperii noſtri conſuetudines, quo circa major, an minor æquo diſcrimine eſt.

68 Quo ipſo concidunt & reliqua objecta. Quia non par hoc in paſſu parem, aut Antecellor obligat ſucceſſorem, quanquam neque hoc à juris ratione alienum ſit, ſucceſſorem Antecelloris obligari pacto. Quia in Principe duo conſiderantur, Perſona, & Dignitas ejus. Perſona quidem moritur, Dignitas verò ſemper & ubique, quandiu Principatus durat, manet. Cujus intuitu, cum omnia, quæ cum Principe tractantur, peragi ſoleant relinquuntur, dignitate manente, & etiam illa, quæ ab illa promiſſa ſunt, ſtare debere, Peregrin. *de jur. Fiſc. lib. 1. tit. 1. n. 37.* Et putidum eſt, pactionibus juratis Principatus conſtringi Principem non poſſe. Nam & contrarium experientia docemur, & eorum intuitu, non ut Princeps, ſed ut homo conſideratur.

69 Cum itaque non unius Regis Neapolitani, verùm omnium repetitis ac juratis promiſſionibus Eccleſiaſticorum jura confirmata fuerint in Regni Inveſtitura, cujus tenor ſemper, & præcipuè attendendus eſt, *c. in. in fin. de duob. fr. à cap. Inveſt.* ibique Bald. & communiter Doctores apud Oſalch. *decif. 23. n. 2. & 20.* cujuſque obſervatio eſt ex æquitate naturali. *Quid enim, inquit l. 1. ff. de pact. l. Jurisgentium ff. eod. iam congruum fidei humana, quàm ea, que inter eos placuerunt ſervare?* pactum au eum à pactione dicitur, inde etiam pacis nomen appellatum eſt, utique iniquum foret, eos tot Regum clementi favore, ac beneficio decipi. Ex hac enim ratificatione tollitur omne dubium, ut dicit Jaſ. *conf. 1. col. 3. lib. 1.*

70 Unde & Tyberius conſtituit, ut beneficia à ſuperioribus conceſſa Principibus, ſucceſſores rata haberent, ac ſi eadem eiſdem ipſi dediſſent, *Clamp. lib. 5. c. 13. de arcen. Rerumpubl.* Nec enim per ullum eundem jus, quod factò ipſius quaſitum nobis eſt, auferri debet, *Thom. conf. 9. n. 41. lib. 1.* Ut taceam ſine turbis maximis, & ſumma indignatione eos tam inveterata jurium regalium poſſeſſione deiſci non poſſe; præſertim cum & aſſidui, & multiplices labores, quibus illi pro quiete, ac Religione Regni funguntur, recompensationem non vulgarem expoſcant. *c. Eccleſiaſticiſ 12. qu. 2.* quæ ſi inter dantem & accipientes inſtituatur, immodica non uſque ad eò cenſeri debet. Imò benemerita pars contractus cenſentur ita, ut quæ eorum intuitu dantur, protinus in contractum tranſeant. *l. quod ſemel, ff. de decret. ab Ord. fac. Capyc. decif. 166. n. 2.* Ab illo igitur, parte altera invita, recedere non licet, textus inſignis in *l. Sicut C. de oblig. & act. ubi Imperatores Dioclet. & Maxim. Au-*

gulti ita decernunt: *Sicut initio libera poteſtas unicuique eſt habendi, vel non habendi contractus, ita renunciare ſemel conſtituta obligationi, adverſario non conſentiente nemo poteſt. Quapropter intelligere debetis, voluntaria obligationi ſemel vos nexos, ab hac non conſentiente altera parte, de cujus precibus feciſtis mentionem, minimè poſſe diſcedere.* Et conceſſio facta à Principe, licet ei non reſpondeant merita, dummodo reſpondeant liberalitati Principis, valida eſt, *Tiraquell. in l. Si unquam v. donationem largitus, n. 84. C. de revoc. dor. ar.* Cumque agatur de remuneratione Principis, latè facienda eſt interpretatio *l. 3. ff. de conſt. Princip.* Tum etiam quod Princeps magna, multaque largiens putat, ſe parva, & modica concedere juxta gloſ. in *l. Sed & ſi ſuſceperit, §. 2. ff. de judic.* Unde Innocentium IV. Pontificem, qui, cum poſt obitum Friderici Imperatoris multis multa conceſſerat, poſtea ejuſmodi conceſſiones revocavit, *Andreas de Iſern in cap. 1. n. 13. qui ſucceſſ. teneant, damnat ſubjiciens, multum mali eſſe in exemplo, cum non ſit proprium Principis, vel Pontificalis Majestatis, ſemel conceſſa ruſus auferre, in pr. No. el. de refer. Plat.*

Valet denique alienatio jurium regalium, ſi Statuum⁷² conſenſu accedente ea fiat, *l. fin. C. de vend. reb. Civit. l. 2. C. de prad. Decur. 7 holof. de Republ. d. lib. 3. cap. 8.* In hanc autem jurium vectigalium regalium conceſſionem conſenſum Statuum Regni acceſſiſſe, indiciò eſt initium Inveſtituræ, ubi matura deliberatione prævia, ea conſtituta eſſe jam alibi diximus, & aliàs ex lapſu ejus temporis, cujus initium non recolimus, omnia ſolemniter acta fuiſſe, præſumptio eſt, *Craver. conf. 258. n. 13. Menoch. conf. 90. n. 30. & ſeqq.* ac eo ipſo, quod Princeps contrahit, ejus authoritas ſupplet ſolemnitates legis, circa quas aliàs contractus privatorum eſſent inutilis, & nulli. Doctrina verò adverſariorum locorum habet in conceſſione, quæ tenderet in magnam diminutionem Regni, ſive juridiſtionis, ut ſi concederetur ſine cauſa pars aliqua Regni, vel ea, quæ ſunt ſupremæ juridiſtionis, ſecus ſi minimam, vel nullam diminutionem inducat, prout in hoc caſu, in quo licet concedatur Eccleſiaſticiſ immunitas à vectigalibus, non propterea iis aliqua conceditur juridiſctio, aut in Principe diminuitur, cum id ſit conforme juri communi, & ordinationi divinæ, qua Clerici immunes ſunt, & diſpoſitio humana reddatur ſolum efficacior ex ipſa conventionione, *Jaſ. conf. 27. col. 2.* Et dato, quod in aliquo diminueretur juridiſctio, attamen cum ſit modica diminutio, valet, *Bart. in l. prohibere, §. planè, ff. quod vim, aut clam, Felin. in cap. 1. n. 5. de prob. Jaſ. a. conf. 227. col. 3. & d. conf. 1. col. 2. lib. 1. Alex. conf. 1. n. 18. & ſeqq. lib. 5.* Ubi *Parif. cum pluribus, & Dec. conf. 191. n. 1. Afflic. in tit. de prohib. feud. alien. per Frid. §. præterea in 6. not. & in tit. que ſunt regalia n. 61. & ſeqq. Rip. lib. 1. reſp. cap. 1. n. 53. cum ſeqq.* Imò verò ſpecialè propoſitæ objectionis reſolutionem nobis ſuppeditat textus in *cap. Significavit 41. de reſtib. & atteſtar. ex quo clarè patet, fundatores Eccleſiarum poſſe juri ipſiſ ex fundatione competentem renunciare.*

Quod igitur ad Principum alienationes attinet, illæ⁷³ generaliter, ac præciſè prohibita non ſunt, ſed allegata in eam tantum partem procedunt, quando alienatio tenderet in magnū ac notabile Regni, vel Provinciæ præjudicium, vel læſionem, veluti quod ex illa alienatione ſequeretur everſio, & ruina ſtatus publici; alioquin enim poſſunt Principes de rebus Principatus non ſolum alienationes ex titulo oneroſo, ſed etiam donationes facere, quando eſſent moderatæ, & ex iis directo, & principaliter non diminueretur regalis & ſuprema juridiſctio, ut tenent *Innoc. in d. cap. intellectu 1 libato de jurejur. Auth. quomodo oportet Episcop. in princ. Bald. in margar. v. Rex, Oldr. conf. 94. verſ. Sed quid in caſu præſenti, ubi dicit, in jure expreſſum, quod Reges poſſint donationes, vel alienationes, dignitatem regiam graviter non lædentes facere, & donationes ipſas filius primogenitus ſervare debeat,*

debeat, nec contra ipsas venire possit, Paul. Castrensi. *conf. 72. col. 8. latè Anton. Corset. in rr. de potest. reg. p. 1. n. 14 & seqq.* ubi refert Baldum in *proem. Cod. de fin. p. 1.* quod quando Regnum non enormiter læditur, & alienationes Principum non tendunt in magnam diminutionem jurium Principatus, valent, licet Imperator, Rex, vel Princeps donaret Terras Regni, totum à se dominium abdicando, neque potest successor eas revocare, ut etiam est de mente Specul. *in d. tit. de instrum. edit. & aliorum in d. l. Prohibere, §. fin. ff. quod vim, aut clam;* quia alioquin nimis servilis, indigna, & adstricta foret Regum, & Principum conditio, si nec inter vivos donare, nec morte quid legare possent, cum illorum proprium sit donare, & exercere liberalitatem, *l. pen. C. de donat. inter vir. & ux. Cap. 1. de don. Jo. Andr. in cap. grandi, de suppl. negl. Præl. in 6. Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 3. n. 20. cum seqq.* Nihil siquidem Regia majestate dignius, quam benemerentibus beneficii, & ob id ejus liberalitas limitibus non adstringenda, *d. l. pen. C. de donat. inter. vir. & ux. Cast. conf. 63. n. 3. vol. 1. Pancirol. conf. 2. n. 17. Bero. conf. 65. n. 11. vol. 1. Camil. Bottel. conf. 1. n. 131. & seqq.* Neque donationes hujusmodi fræno subijciuntur, præsertim proprio motu, & ex mera liberalitate profectæ, Alberic. de Rosat. *in l. fin. n. 11. C. de jurif. omn. Jud. Oldr. de Ponte conf. 252. n. 6.*

74. Idipsum probatur ex ipsa prius lege Regia, qua populus in Vespasianum potestatem omnem contulit, *uti scilicet quæcumque ex usu Reipublicæ majestate divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerum esse censebit, ei (Vespasiano) agere, facere, jus, potestasve sit, uti Augusto fuit.* Ita hanc referte, dixit Zipæus in *Jud. lib. 4. cap. 4. n. 2.* Besoldum ex ænea tabula. Reges ergo & censuram, ut viri boni *l. 75. de leg. 1.* & potestatem habent, ut justî, ad Regna servanda. conditionemque eorum meliorem, non deteriorem reddendam pro lubitu quidem, & arbitrato, ne illa imminuant ad modum, quo res pupillorum, Civitatum, & Rerumpublicarum alienari possunt juxta *l. ult. de reb. Civit. C. lib. 11. l. Reipublicam, C. de jur. reip. l. si secundum, C. eod.* Ita legum regiarum scientissimus Salomon Hiran dedit viginti oppida 3. *Reg. cap. 9.* utique ob ligna in utilitatem Reipublicæ, seu Templi structuram tradita, Rex autem Judæis dari postulatus fuit, ut habebant cæteræ nationes *1. Reg. cap. 8. & 10.* Si ergo id Salomoni licuit jure regio, & aliarum nationum licuit. Præsertim cum & jure feudorum disertè decusum sit, feudum compromisso posse alienari, & transactione, *lib. feud. tit. 26. §. Si vassallus & eod. lib. tit. 18. 34. & 46.* Leges porò feudales in regalibus quæstionibus quam maximè citantur. Si vassallus ergo transigere rectè potest, cum privatim id ei visum erit, cur non id permitteretur Domino, cum causa publica, nempe Religionis suadebit? Legem Rhodiam de jactu prudentia, & æquitas naturalis invenit, eaque tanti semper fuit, ut Antoninus Imperator Eudæmoni naufragium passo responderit: *Ego quidem mundi Dominus, lex autem maris, lege id Rhodia, qua de rebus nauticis præscripta est, judicetur, l. 9. ff. ad leg. Rhod. de de jact.* Ergo si navem Reipublicæ tempestas invalerit, jactus prudenter fieri potest; supra mundi Dominum legis Rhodiæ æquitas, tum hic dominetur, quæ nec quærit, an ex institutoris decreto jactus sit factus, sed an ex jactu cæteræ merces salvæ sint, *l. 1. & tot. tit. ff. eod.*

75. Neque nocet Regis juramentum de non alienando, quia juramentum firmat quidem pactorum obligationem, sed ultra hujus terminos non extenditur. Itaque juramentum hoc inutiles alienationes cohibet, pactum ut ultra hos non extenditur, ita neque juramentum, *cap. pen. de jurejur.* ubi Tusch. *v. Juramentum concl. 507.* Sed & insuper jure decusum est, obligare quidem juramentum, rem autem non afficere juramentum, *cap. Sicut de sponsal. Covar. in cap. Quævis de pact. in 6. p. 2 §. 2. n. 2. & seqq.* ubi & de hoc casu in terminis, sic qui jura-

vit non testari, non revocare testamentum, siquidem testetur, revocetve, & si peieret, valet tamen testamenti factio post Covar. Guttier. *de jur. confir. lib. 2. cap. 1.* Sic in aliis Tusch. *d. v. concl. 512. & seq.* Unde Prælati, qui juravit non alienare res Ecclesiæ, non impeditur eas alienationes facere, quas jus permittit, *cap. ut sicut, de reb. Eccles. non alien. & ibi Panor. Sylvest. in sum. v. Alienatio n. 16. Gutier. de juram. cap. 1. & 2. & in p. 1. cap. 52. n. 3. & in terminis regis num. 7.* Ut rerum sterilium & exiguarum, *c. terrulas 12. qu. 2. in feudum, emphyteusim dari solitarum, cap. 2. de feud. cap. 5. de donat. Choppin. de sacr. polit. lib. 3. tit. 6. nu. 3. 4. 14. & 15.* Denique si urserit Ecclesiæ necessitas, vel evidens utilitas, *cap. Duam de reb. Eccles. non alien. in 6. Tusch. eod. verb. Juramentum concl. 508.* Itaque quemadmodum bona Ecclesiæ in redemptionem captivorum distrahi possunt, *c. & Sacrorum, c. Sacrorum, c. aurum, c. gloria 12. quest. 2.* & filii, ut ingrati exhæredari, qui patrem captivum non redemerint, *§. aliud. in auth. ut cum de appel.* ita non dubitandum, si Reipublicæ ac Regis salus à periculo assiduè Ecclesiasticorum orationibus redimenda sit ad propitiandum Numen, publicamve tranquillitatem, conservationem status Regis, Regni, ac Religionis præscindi aliquid de Regnis, de regalibus, quin liceat Principi, patri patriæ, de quo Seneca: *Ita Rempublicam Caesar induit, ut seduci aliter sine alterius pernicie non possit.* Tunc enim rescindere nunquam Dis licet acta Deum. Ut proinde Fridericus I. ejusque filius Henricus IV. Imperatores. quæ ab antecessoribus data Episcopis, Ecclesiis, Civitatibus, vel quibuscumque aliis personis erant, confirmarunt, *vers. hoc quod nos tit. de pace Constantia.* Id quidem nemo iverit inficias, nulla justa causa Reges, Regna, Regaliæ dilapidare non posse, ut insana fuisset Neronis prodigalitas cuncta vectigalia tollere, idque donum generi mortalium dare volentis, cui refragatus est utique Senatus. Hujusmodi sanè alienationes irritæ sunt ubique gentium. Effuderat Nero bis, & vicies mille sextertium, Galba appellari singulos jussit, decima parte liberalitatis apud quemque relicta, *justissimum;* inquit Tacitus, *fuit hoc inde repeti, unde inopiæ causa erat.* Alexandro apud Lampridium, *dies nunquam transit, quin aliquid mansuetum, civile, pium faceret, sed ita, ut ararium non everteret.* Hæc utique regula proborum est Principum, cum necessitas non aliud exprimit.

Sed quid opus est verbis? Disputatio enim hæc cessat, 76. cum Reges Neapolitani profiteantur disertè in Investitura Regni, se ditionis suæ, non personæ tantum nomine hanc concordiam cum Ecclesiasticis inire, cum pactis expressum est, Successores, populum, gentem, ditionem comprehendi, ac obligari, etiam invitos. Res enim cum sua causa transeunt, non in hæredes tantum, *l. Cum hæres 11. ff. de divers. & temp. præscript.* sed in singulares etiam successores, *l. alien. 67. ff. de contrah. empt. l. traditio 20. ff. acq. rer. dom. l. Janitus, §. cum quis & seqq. ff. de reg. jur.* ubi Doctores, & in *cap. Is, qui in jus in 6. de reg. jur.* Regnum itaque sic obligatum transit utique eodem cum vinculo ad successorem *l. privilegia 156. ff. de reg. jur. cap. privilegium 7. eod. tit. in 6.* & Doctores utrobique. Neque minus obligari Regnum, & Successorem dicendum est, si alio quoque modo assentiatur. Quid enim interest, inquit *l. de quibus, ff. de legib.* suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis? Populi legati sunt Ordines Regni, sive ergo illi collatis suffragiis, sive populus universus rebus, & factis animi sensum explicet, nihil interest, aut facit *cap. dilecti, de appel. cap. fin. de conjug. servor. v. nec verbo, nec facto, cap. Is, qui de sponsal.* Aded ut nec in matrimonio verba requirantur, si agnosci consensus ex signis potest, Sanchez *de marr. lib. 2. disp. 21. num. 5.* Ubi legionem Theologorum, & Jurisconsultorum producit.

Neque his adversatur, quod par in parem imperium

ravit S. Congregatio Concilii apud De Marinis *d. cap.* 47. *num.* 10. & in *Nullus* 4. Maij 1619. ibi: *Queritur an Clericus initiatus prima tonsura, & in habitu clericali incedens gaudeat beneficio cap. Odoardus, de solut. Si non habeat beneficium Ecclesiasticum, neque sit addictus alicui Ecclesie de mandato sui Episcopi?*

Sacra Congregatio censuit, gaudere.

90 Idque etiam fori privilegio non gauderet, Galett. *in mag. v. Clericus*, Barbol. *de off. & potest. Episc. p. 2. alleg. 12. n. 32.* Nam textus *in d. cap. Odoardus* simpliciter loquitur, & in favorabilibus appellatione Clericorum veniunt omnes Clerici, tam in minoribus, quam in majoribus ordinibus constituti, *c. Clerus decis. 21. Abb. rubr. de vit. & honest. Cler. & post alios de Graff. effect. Cler. in preclud. n. 252. & Doctores apud Sanchez loc. cit. n. 33.* privative privilegii clericalibus est odiosum, atque adeo restringendum. Quinimò & Clericum conjugatum gaudere hoc privilegio, tenent Ricc. *decis. 170. n. 4. p. 3. Squillant. privil. cler. 10. Scannarol. de resistat. lib. 3. n. 25.* Nam est in favorem totius ordinis clericalis, à quo Clericus conjugatus non excluditur. Quod saltem, quoad personalem distinctionem firmat idem Squill. *loc. cit.* ex adductis per Lap. *alleg. 18.* Secus autem quoad bona, ut per Glos. *in cap. un. de Cler. conjug. in 6. Covar. pr. qu. c. 31. n. 9. Fatinac. de inquis. q. 8. n. 9. Carol. de Graf. eff. 7. n. 25. Ricc. in pr. resol. 233. & Campan. in div. rubr. 11. c. 10. n. 50.* ac resolvit Rota Romana sapius. Nam per d. textum *in cap. un. Clericus conjugatus gaudet dumtaxat privilegio canonis & fori, in ceteris autem non gaudet privilegio clericali, licet eadem S. Rota, ut Clericus gaudere possit prædicto privilegio cap. Odoardus, requirat delationem habitus, & tonsuræ, ac servitium Ecclesiæ, ut in Romana testamenti 4. Aprilis 1672. coram Bourlemont S. contraria verò sententia. Quam Rotæ opinionem S. Congregatio Concilii non sequitur, ut alibi ostendi.*

91 Verùm concedamus, plerisque ex Clericis requisita S. Concilii Tridentini, ac Sacrorum Canonum non habere, non propterea ex particulatium delictis potest inquiri totus Clerus Regni, & sua immunitate jam taxata privari, Barr. *in l. aut facta, §. fin. n. 9. ff. de pœn.* Imò etiam si totus Clerus peccaret, ne quidem à prædicta transactione recedere licet. Tum quia est facta in remunerationem eorum meritorum, quo casu revocari non potest, Roman. *conf. 26. col. 2. & conf. 436. col. 1. Felin. in d. cap. Novit. nu. 12. latissime Tiraquell. in repet. l. unquam, n. 13. & seqq. & ibi Rip. q. 14.* Tum quia habent suos Iudices.

92 Quod si adhuc dubitare contigerit, recurrendum est ad ea, quæ Serenissimus, & immortalis memoriæ apud Deum, & homines Rex Philippus IV. aureis, & verè catholicis literis expressit, ac regio diplomate declaravit anno 1643. ut legere est apud Regentem Sanfelcium *in addit. ad discept. de donat. temp. belli post decis. 1 p.* Ex quibus credo, quòd Universitates abstinebunt à moderatione prædictæ immunitatis, amplius non reclamaturæ.

93 Neque exinde sequitur absurdum, quòd pauperes qui numerosam familiam habent; cogantur solvere pro suo foculari triginta, vel quadraginta, plus, minusve ducatos, & divites, qui habent suos Ecclesiasticos nil solvant. Quod est nimis durum, & quodammodo contra ordinem naturæ. Nam dato, quòd in Civitate non essent personæ immunes, adhuc tale absurdum sequeretur. Sit enim ibi pauper, qui habeat quindecim personas de familia, & dives, qui habeat tantum duas; certè pauper, qui non teneretur solvere ultra carolenos 42. pro foculari, solveret ducatos sexaginta in vectigalibus, & dives duodecim. Non ergo ab Ecclesiasticorum immunitate, sed ex quo vivitur in vectigalibus, nascitur hoc absurdum. Addo, quòd ex præscriptione præsumitur in dicta taxa fuisse hoc inconveniens consideratum, & gravamen pauperum, vel præponderatum aliis operibus Ecclesiasticorum, & divitum secularium, qui solvunt

pro rebus non usualibus, vel iudicatum necessarium ad sublevandam Rempublicam. Omne tamen absurdum evitabitur, si vectigal esset justum. Est autem injustum, inducitque excommunicationem illud, quòd pro delatione, aut emptione victualium, usualiumque ad propriam personam ac familiam, aut ad jus colendum necessarium, imponitur. Siquidem in ea tantum, quæ negationis, emolumenti, aut mercaturæ, & aliis hujus generis causis circumferuntur, aut veniunt, imponendum est onus, ut ex textu *in l. universis, C. de vectigal. docent unanimis Juris interpretes, & ad cap. Super quibusdam, de verb. signif. traditque Abb. in cap. Innovamus num. 5. de censib. Caiet. v. vectigalia c. 1. Angel. v. Pedagogium, §. 3. Navar. in man. cap. 17. num. 102. Tolet. lib. 5. instr. c. 73. n. 5. & cap. 74. n. 5. Graff. lib. 2. decis. 125. num. 80. multique alii. Hinc est, quòd Imperator damnat sub pœna capitis vectigalia super rebus ad proprios usus necessariis imponi, contrarium rectè potuisse aliqua consuetudine introduci, tumentur Host. *ad d. cap. super quibusdam, Alph. à Casto l. 1. de leg. 2. nal. c. 1. & Caiet. loc. cit. & videtur Tolet. cap. 73. nu. 9.* Si enim, ut arguimus, officii Principis, & pastoris cognatio quædam est, ideo ut ad pastorem pertineat curare, ut pecora habeant læta & succulenta, ita æquum est, Principem subditos facere opulentos, non novis exactionibus ad inopiam redigere. Romani triplici ex rerum genere vectigalia percipere soliti erant, ex agricultura, mercimoniis, & privatorum opibus. At nunc ne victus quidem tributo vacat. Excitati sunt graves Romæ tumultus, novum aliquod Octavio Augusto, exiguum tamen vectigalis genus imponente, qui tamen ea in re omnium continentissimus visus est. Permultæ item seditiones, & præcis temporibus, & patrum ac nostra memoria in Regno Neapolitano, in Gallia, Hispania, & aliis Provinciis exorta sunt eam ob causam. Cùm Ludovicus Sfortia, teste Guicciardino, missus ad Genueles legato, qui magnam pecuniæ vim ab eis exigeret, eoque prandio ab aliquo urbis opimate excepto, fors tulit, ut ab accubatione epulari in hortis ambularet, & animadversa herba illa, quæ Basilicus dicitur, ad Legatum inquit; Domine herbam hanc leviter tracta, & olfac; cui morem gerens suaveolentem herbamprehendit. Cui rursus convivator: herbam manu jam preme, & adorare, cui etiam tunc acquiescens, odorem admodum injucundum, & insuavem eò afflari professus est. Hic rursus nobilis Legato; Domine, inquit, Si Dux Ludovicus molli suæ potentia manu urbem hanc tractet, lætam & obsequentem inveniet; sin illam fortiter premat, ingratum rebellentis, & impatientia odorem non dubie percipiet; Legendus Philippus *Commin. lib. 10. de reb. gest. Ludov. XI. & Tholof. de Republ. lib. 3. c. 9. n. 18. & c. 6. per tot.**

Sed regerunt, Principes vix dignitatem suam tueri, nisi utantur ejusmodi novis exactionibus. Ita certè, sed de re licita, sed modicè, sed cum fruendi parcimonia. Nec propterea ausim damnare piissimos Principes, qui super usualibus, & victualibus hodie vectigalia imponunt. Nam prodest illis consuetudo, quæ potest, quòd & lex, *arg. cap. fin. de consuet. & l. 2. C. qua sit longa consuet.* ac sentiunt probabiliùs Sylvest. Navarrus, & Graffius locis allegatis, D. Anton. *in 2. p. sum. tit. 1. cap. 14. Duard. lib. 2. ad Bul. Cæn. can. 5. quest. 6. nu. 13. Less. de just. lib. 2. c. 33. dub. 7. Suar. lib. 5. de legib. cap. 16. num. 3. Molin. de just. tom. 3. disp. 669. Gambarup. de casib. reserv. ad cap. 5. Bul. Cæn. n. 6. Reginald. in prax. lib. 9. c. 16. sect. 2. in fin. & Laym. lib. 3. theol. moral. tr. 3. p. 1. cap. 3. n. 3.* qui rectè addunt conditiones aliquas pro justitia ejusmodi vectigalium, de quibus apud eos.

Et quidem quis horrore non perfunditur audiens, quòd dum Civitates tenentur Regiæ Camerae quotannis solvere pro tot focularibus summam ingentem ducatorum ad rationem carolenorum 42. pro quolibet foculari,

Jari, & aliam summam pro censibus instrumentorum, forsitan sine justa causa contractis, putantesque experientia nimis durum à particularibus seorsum pro rata, & censu capitis prædictam summam exigere, imponunt pro cujusque modii frumenti molitura carolenos quinque, pro quo quidem vectigali solvendo, & exigendo impetrant Regium assensum, & beneplacitum à Regio Collaterali Consilio, atque demum pro quibusdam causis, Magistratibus Civitatum subjectis, augment vectigal prædictum ad rationem carolenorum octo, quod non solum excedit octavum tertiæ partis, idest vigesimam quartam partem pretii naturalis, sed quasi pretium naturale frumenti contra omnem juris dispositionem, & præcipue contractum in d. l. universi, l. à legatis & l. ex præstatione C. de vectig. Felin. in cap. 1. extr. de const. & ibi Abb. in apostil. n. 9. & in cap. Innovamus ad apostil. lit. D. de censib. Ciaulin. tom. 3. cap. 240. Ricc. in prax. tom. 3. resol. 135. n. 9. Bald. in l. 2. de jur. aureor. annul. Tolet. d. cap. 73. n. 8. Graff. n. 37. & Gambarup. cit. n. 61. Et quia res odiosa est, ideo salvamus semper usum, necessitatem, causam, tempus, locum. Id tantum addimus, posse, ac debere de vectigalibus competentem portionem pro statu Reipublicæ annuatim reservari, & sic ad publicum ærarium pro publicis necessitatibus reponi.

Manet igitur firmum, Magistratus seculares non posse taxam immunitatis Ecclesiasticis minuere, istis vero integrum, ac sat esse, quod sibi è sua immunitate superest, vendere, cedere, donare. Quod hactenus jam probatum est, & declaravit sæpius S. Congregatio Immunitatis. Cum enim Regia Camera Summaria Neapolis anno 1649. emitteret decretum, quo decernebatur, ut immunitates Ecclesiasticis illius Regni debita, darentur dimidio minus illatum, quibus antea gaudebant; cumque illud transmitteret ad Thesaurarios, sive Perceptores regie pecuniæ, & ab iis executioni demandatum esset; illud intimando Syndicis, atque Officialibus Civitatum, Episcopus Anglonæ pro defensione immunitatis Ecclesiasticæ relaxavit monitorium contra Magistratum, & publicanos, qui id munus exquebantur, & Episcopus Lyciensis anno 1650. die 18. Februarii non solum relaxavit monitorium ad dicendum, quare non debeant declarari incidisse &c. uti violatores immunitatis Ecclesiasticæ contra Magistratum Civitatis, & regios ministros exequutores, sed etiam mandavit edictum, quo id præcipiebatur, cum insertione decreti dictæ Regiæ Cameræ publicatum, & affixum, ut sub interminationis divinæ ultionis pœna intra terminum viginquatuor horarum à locis publicis aboleretur, quod factum.

Vix hæc perceperat Prorex Neapolitanus, & Collaterale, ac statim literas, quas Hortatorias appellant, iis Episcopis miserunt, ut revocarent monitorium, & censuras, forsitan publicatas, tanquam nullas, & invalidas, illis multa, & magna minitando.

Rationes, quæ in Hortatoriis adducebantur, erant hujusmodi.

Prima. Che si suppone la tassa antica di dette franchigie essere stata fatta dalla Regia Camera della Sommaria, e perciò si come è stato giudice competente à darle così larghe, così è giudice competente à moderarle.

Secunda. Perche la tassa così moderata è sufficiente per gli Ecclesiastici, e loro si toglie solo, che del superfluo non ne facciano mercantie.

Quarta. Perche essendo accresciuti i pesi alle Communità, & altrettanto grandemente il numero degli Ecclesiastici, è conveniente, che si moderi la loro famiglia.

Quinta. Che non osta l'oservanza continuata per moltissimi anni. Percioche le cose, che concernono il governo politico sono bilanciate con la mutatione de' tempi.

Sesta. Che non si controverte, doverse le franchigie à gli Ecclesiastici, mà la dichiarazione della quantità, che loro spetta, appartiene al Magistrato secolare.

Settima. Per verificatione di ciò dal Clero di Napoli senza ripugnanza, ne contraddittione alcuna si è ricevuta, e posta in uso la detta moderazione. E perciò se l'ha ricevuto in capo del Regno, molto più la dee ricevere il Clero del Regno.

At S. Congregatio Immunitatis, ad quam literas Hortorias Episcopi miserant, Archiepiscopos Regni, ac præcipue Neapolitanum suis litteris, quas alibi ad rem aliam integras produxi, ita docuit.

Essendosi nella Congregazione tenuta per ordine di Nostro Signore Martedì prossimo passato 22. di questo mese considerato maturamente il decreto fatto dalla Regia Camera sotto li 15. di Novembre dell'anno passato 1649. sopra la essentione, che deono godere gli Ecclesiastici dal pagamento delle gabelle, fu risoluto, che non può in modo alcuno sussistere, nè tolerarsi, come contrario à sagri Canonis, alle Constitutioni Pontificie, e alle convenzioni particolari stabilite con la Sede Apostolica nelle Investiture di cotesto Regno, e troppo pregiudiciale all' Immunità Ecclesiastica. Primo, perche quel Magistrato secolare si arroga l'autorità, di far decreti, e precetti in materia spettante al foro Ecclesiastico. Secondo, perche limita, e restringe à certo numero di persone, & à portione determinata di virtuali la Immunità competente à medemi Ecclesiastici libera, & assolutamente per quelle cose, che raccolgono ne' loro beni, & anche per quelle, che comprano per lo bisogno delle persone proprie, e di tutti gli altri, che vivono à spese di esse. E così gli priva in effetto di quel più, che per legge divina, & humana si dee loro omninamente senza diminutione alcuna. Terzo, perche ordina che sia loro restituito nelle medesime specie de' virtuali quello, che viene prima da essi nell'atto della compra, ò dell'introduzione ò estrazione pagato in danari, benchè per li proprii non sia lecito à laici di gravarli del pagamento di gabella alcuna, nè meno per gli altri, che introducono, ò estraggono per uso loro, e per quelli poi, che comprano à minuto nel foro, e nelle botteghe communi, si debba per ogni ragion di giustizia restituire ad essi puramente in danari tutto ciò, che sono astretti di contribuire nello sborso del prezzo alterato da simili impositioni, senza che vengano gravati di haverlo à ripetere con varii circuiti, i quali in fine doppo molti disagi, & incomodi, che portano seco congiunti, riescono di niuno, ò di molto poco profitto. Quarto, perche modera, e revoca parimente l'oservanze precedenti, le quali erano più favorevoli, ò vero meno dannose al Clero, &c.

Onde non essendo stati bastevoli gli Uffici, e le diligenze fatte sin. hora per la reintegrazione dell' Immunità, e sollevamento de' gli Ecclesiastici da' sudetti aggravii, dovrà l'E. V. subito ricevuta la presente lettera far formare processo, se pure non è già formato, nel quale appariscono i detti pregiudicii. E successivamente in esecuzione dell'obbligo strettissimo, che le impongono i Sagri Canonis, procedere, servatis servandis, alla declaratoria della scomunica contro i Ministri, & altri colpevoli nell'esattione delle gabelle, e nella ordinatione, e publicatione de' decreti, e precetti, comminando anche di più l'interdetto generale nell'istessa Città, e sua Diocesi, accioche riconoscano gli errori loro, e si dispongano di emendarli, poiche la Santità Sua non intende in modo alcuno di tollerare così gravi eccessi con tanta offesa di Dio, & in esempio perniciosissimo alla Christianità, &c.

Et in Cathacensi 27. Septembris 1661. Il Capitolo, è il Clero rappresentano, che i Sindici, e i Gabellieri scommunicati, per havere scemate ad essi le solite franchigie, ottennero l'assolutione con reincidenza doppo qualche mese con molte proroghe sotto pretesto di liquidare l'interesse. E se bene ora lascian godere l'intera franchigia à Sacerdoti, non hanno però restituito il decorso, & à Chericis nobili

nobili negano le solite franchigie per li servitori. fanno perciò istanza, che si proceda à nuova affissione di cedoloni contra gli scomunicati sudetti, e per l'intera quiete supplica à decidersi i seguenti tre articoli.

109 Se la Città debba dare doppia franchigia à Chierici provisionati dalla Regia Camera Sommaria, come dà à Sacerdoti di due tumola di grano il mese, stante che la patente di detta provisione sia dalla medesima Regia Camera sospesa.

110 Se la Città debba dare intera esenzione à Preti, e à Chierici forastieri, che sono franchi de' loro benefici, e patrimonii nelle loro Patrie, e stante che Napoli non riconosce niun forastiere per franco, & esente.

111 Se gli Ecclesiastici assenti da Catanzaro, dimorando in Napoli, ò in Roma, ò altrove per causa di negotii, ò di studio, debbano godere per metà l'esenzioni sudette.

112 Sacra & c. quoad Syndicum, & Gabellarios Episcopus procedat, prout de jure.

Quoad 1. Exhibeantur littera provisionales.

Quoad 2. & 3. Justificetur solium coram Ordinario, & mandet illud servari.

113 Idem mandavit servari in Sorana 16. Januarii 1663.

114 Et in Bovinensi 20. Decembris 1667. Monsignor Vescovo rappresenta all' Eminenze Vostre, che il Signor Regente della giurisdizione gli hà scritto, che i gabellotti di detta Città hanno havuto ricorso da lui, dolendosi di quattro gravami, che asseriscono di ricevere da esso Vescovo.

115 Il primo gravame, che gli Ecclesiastici vendono la franchigia della gabella del pane, e del vino, e dicono non possa farsi sotto pretesto, che la franchigia si dà per la robbia, che si consuma per ragion del vitto; secondo, & c.

116 Sacra, & c. Quoad primum, dentur decreta.

117 Et in Anglonensi 7. Junii 1631. Sacra, & c. respondit, Clericos omnes gaudere debere solita franchitia, illamque vendere posse.

118 Et in Sulmonensi. In risposta della lettera di V. Sign. si dice, che i Chierici, benchè assenti, e non abbiano servitori, ò che essi vivano à spese altrui, debbono godere delle loro franchigie, & disporre à loro arbitrio per la Costituzione d'Onorio, e à altri à loro favore, e in questa conformità potrà V. Sign. governarsi; e Dio, & c. à 21. di Marzo del 1646.

119 Luculenter in Salernitana 30. Novembris 1669. his verbis: Certificata questa S. Congregazione, che vada crescendo la contumacia de' gabellieri della farina di cotesta Città, mentre non solamente non desistono dall'impedire à cotesto Capitolo, e Clero il poter vendere, ò donare le loro franchigie, ancorche tassate secondo l'antico lor possesso di vinti cinque tumola annui per ciascun Sacerdote, e di dodeci per ogni Chierico; ma pretendono ancora in vigore d'un decreto laicale di restringere le sudette franchigie. Il che risultando in gran pregiudicio degli Oratori, e mente di questi Eminentissimi miei Signori, che V. Sign. continui à procedere contra i sudetti gabellotti, come di ragione, non ostante qualsivoglia inhibitione.

120 Et in posterioribus terminis cum fuisset dubitatum an Communistis liceat alterare taxas onerum Cameralium, qua solvantur pro bonis antiquis Ecclesiarum?

121 An dicti Communiste pro novis oneribus Cameralibus possint exigere aliquam taxam ab Ecclesiasticis, antequam sit communicata, ac recognita ab Ecclesiasticis ob praesudicia, qua illis obvenirent? &

122 An dicti Communiste possint exigere ab Ecclesiasticis absque eo, quòd ordo talis exactionis sit subscriptus ab Ordinario? Eadem S. Congregatio in Ariminensi 17. Novembris 1671. ita respondit. Ad primum, & secundum negativè, si prius non fuerint intimati Ecclesiastici. Ad tertium etiam negativè: Qua tamen subscriptio non debet retardari.

123 At in Uritana 6. Maii 1631. ubi, quòd Clerici pauperes possunt vendere suas immunitates. Et in alia Sulmonensi 29. Martii 1648. ubi, quòd Clerici debent gaudere sua integra immunitate, etiam respectu

coletium bona Ecclesiae, ut in Bovinensi 25. Junii 1644.

Hoc idem declaravit saepius S. Congregatio super Episcopis & Regularibus, praesertim in Uritana 5. Maii, sive Martii 1624. Si è voluto il Clero di cotesta Diocesi, che se bene i Sacerdoti, & altri in sacris sono stati sempre esenti per venticinque tumola di grano, e i Chierici semplici per dodeci e mezzo, se gli dice però, che quanto alla gabella della macina facciate osservare, l'esenzione dovuta à detti Chierici e Sacerdoti, e à ciascheduno di essi per uso loro, e delle loro famiglie secondo la disposizione de' Sacri Canoni, e la consuetudine del luogo, de quali tutti voi siete giudice: Et addit: Non approva la S. Congregazione la tassa fatta da cotesti Regii intorno all'immunità degli Ecclesiastici del dazio della farina per venticinque tumola di grano, dovendo essi goderla senza limitazione alcuna, onde in caso d'occorrenza, non permetta, che per tal causa ricevano molestia alcuna.

Et in Militensi 25. Junii 1619. Quoad Clericos, qui vendunt furnarius, vel aliis schedula sua franchitia, nihil debet innovari.

Et in Brundusina 10. Augusti 1604. in Uritana 31. Julii 1612. Clerici non tenentur ad gabellas pro pane, & vino determinato, licet emerent à laicis.

Eadem S. Congregatio Immunitatis in Licinensi 4. Decembris 1628. Prohiberi non debet Clericis, ne juxta solitum vendant schedulas suarum franchitiarum. Et si Princeps, seu Magistratus secularis facit super hoc aliquod decretum, debet revocari.

Idque etiam si ipsi Ecclesiastici Communitatibus medietatem suarum immunitatum relaxaverint, ut decrevit eadem S. Congregatio Immunitatis in Aquilana anno 1628. & 1629. in qua praecipit integram restitutionem. Idem decrevit in Tarentina pro Terra Cryptaleorum sub anno 1669. Et in Salernitana 9. Septembris 1670. in qua censuit, concordiam non esse confirmandam. Et in Barensi eadem die & anno, in qua laudavit Archiepiscopum, qui hujusmodi reductioni se opposuit, & ut proseguatur, prout juris, admonuit. Nam personae Ecclesiasticae non possunt donare Communitatibus medietatem immunitatis, sibi competentis, ut declaravit S. Congregatio Immunitatis in Salernitana 12. Decembris 1645.

Et rursus in dicta Aquilana 5. Martii 1641. declaravit, Magistratum secularem non potuisse reducere franchitias Ecclesiasticorum. Et in eadem sub die 21. Junii redarguit Episcopum, qui dictam reductionem facere intendebat. Ita enim scripsit: Essendo differita la risoluzione domandata da cotesto Clero, non permetter à V. S. che per parte di detta Città si facci innovatione di gabelle, d'imposizioni, e simili in pregiudicio dell'immunità & esenzione del Clero, mà resisterà. A 27. di Marzo 1640. Eadem Episcopo Aquilano. Si è considerata l'istanza di cotesto Publico concernente la moderazione della franchigia de' Chierici, e con uniforme senso si è giudicato da questi Eminentissimi Signori non potersi, né doversi fare, mà che ella può servirsi de' rimedii e de' mezzi prescritti da' Sagri Canoni à 9. Marzo 1641.

Eadem S. Congregatio Immunitatis litteris eidem Episcopo Aquilano scriptis 21. Junii 1641. his verbis: Venendo rappresentato à questa S. Congregazione sopra le controversie giuridictionali con l'esibitione del decreto fatto da V. S. che ella habbia havuto ardire di ridurre le franchigie delle persone ecclesiastiche contra l'espresso ordine della medesima S. Congregazione datoli sotto li 5. di Marzo prossimo passato, fondato nella disposizione de' Sagri Canoni, consuetudine, e conventione speciale à favore del Clero in cotesto publico Regno; perciò con la ricevuta di questa non lascierà di rinvocare detta riduzione, e ogn'atto sopra ciò fatto, con reintegrare il Clero d'ell'esatto.

Quin etiam Clericis in minoribus datur eadem immunitas, quae datur Sacerdotibus, quando habeant personas, quae illis assistant pro eorum servitio, licet essent iis conjunctae.

Junctæ, ut constat ex pluribus provisionibus Regiis, & notat Squill. *de privil. Cleric. cap. 8. n. 19.* & declaravit sæpius S. Congregatio Immunitatis præsertim in Cavenfi 27. Aprilis 1632. & in Aprutina 22. Augusti 1662.

132 Ex quibus causa exanimis jam, aut exanguis, hoc est omni præsidio juris defecta, & penè conclamata est.

CONSULTATIO XLVII.

In plerisque diœcesibus juxta Constitutiones Synodales cupiens ad statum clericalem ascendere, de licentia Episcopi per annum in habitu clericali incedit, post quem ad primam tonsuram admittitur. Queritur, an interim gaudere debeat fori privilegio?

1 **N**Egamus. Primò, quoniam licèt ob animum advocandi ad statum Clericalem sit aliquo modo Dei obsequio mancipatus, & videatur esse instar Novitorum Regularium, qui Ecclesiasticæ personæ censentur; tamen non est, unde habeamus, ex solo hoc habitu aliquem constitui in ordine Ecclesiasticorum, cum nullo modo sit consecratus. Quod cerrè habetur de statu, & habitu regulari, etsi neutrum adhuc quis professus sit. Ita etiam opinatur Bonac. *de censur. in p. disp. 1. q. 16. pun. 3. n. 6.* optimè inferens, hunc non gaudere privilegio fori, & trahentes ipsum ad Tribunal laicum non innodari censura Bullæ Cœnæ.

2 Secundò. Quoniam Tridentinum *sess. 23. de ref. cap. 6.* ex Clericis minoribus, aut tonsura initiatis non omnes donat privilegio fori, sed eos, qui incedunt in habitu, & tonsura, serviuntque Ecclesiæ. Clericos verò solius habitus non recenset.

3 Tertiò. Quia secundum communem, iste non gaudet privilegio Canonis, quod tamen facilius participatur, quàm privilegium fori.

4 Dissentunt tamen Ambrosin. *de Immun. cap. 22. n. 6.* & Decian. *tr. crim. lib. 4. cap. 8. n. 17.* At minus rectè.

5 Sed quid si iste etiam inserviret Ecclesiæ? Communior sententia est apud Sylvestr. *in Sum. v. Ecclesia 1. sub n. 6. §. 5.* quòd gaudeat privilegio fori *ex c. Ecclesiarum servos 12. q. 2.* idque, ut ibi legitur, ne servitium deesset Ecclesiæ. Imò Archidiaconus super *Glof. c. Duo sunt 12. q. 1.* expressè ait, quòd tales, ex quo habitum mutant, personæ Ecclesiasticæ habentur, quod etiam dicit *Glof. in c. ut lex v. Ecclesiasticis 27. q. 1. arg. d. cap. Duo sunt,* ubi hi, cum non sint laici, inter Dei devotos, tanquam inter ecclesiasticos computandi sint. Et ita declaravit S. Congregatio Immunitatis in *Junensi* die 24. Januarii 1638. quamvis dissentiant aliqui, & velint in hoc standum esse consuetudini.

CONSULTATIO XLVIII.

An moniales absque legitima licentia colloquentes cum Regularibus cujusvis Ordinis, & Instituti, peccent mortaliter, & incurrant alias pœnas?

1 **I**N hac re censeo cum S. Congregatione Concilii in Cæsenatensi 3. Junii 1654. *ad cap. 5. sess. 25. de Regul.* nempe, decretâ Sixti V. Clementis, & Urbani VIII. pro reformatione, non comprehendere Moniales, nec pœnas incurrere, nisi expressas ab Episcopis, vel Conciliis provincialibus.

2 Porriò Episcopus habere potestatem quoad hoc à Sac. Concilio Tridentino, constat per ea verba: *d. cap. 5. Inobedientes, atque contradiutores per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas quacunque appellatione postposita, compescentes.* Alioquin inanis prorsus esset jurisdictio Ordinarii in moniales.

3 Idque extendo ad moniales, Regularibus subjectas. Ita namque declaravit eadem S. Congregatio in *Verulana* 29. Januarii 1633. his verbis: *Moniales, Regularibus subjectæ, alloquentes cum Regularibus, etiam ejusdem Ordinis, licentiam legitimam non habentibus, incurrunt pœnas, & censuras à Conciliis provincialibus, vel edi-*

dis Episcopalis in similibus appositas. Quam declarationem, tanquam posteriorem ea, quam refert Barbosa in *collect. v. moniales alloquentes §. ult. nempe, Alloquentes cum monialibus exemptis contra Constitutionem Episcopi, ab ipso puniri possunt, non tamen ipsæ moniales exemptæ,* Episcopi omnes sequi debent. Et convincit ratio. Nam cura custodiæ clausuræ monialium, etiam exemptarum, commissa Ordinariis in Concilio Tridentino, non intelligitur solùm de custodia clausuræ materialis, sed etiam de custodia clausuræ formalis, ut alibi probavimus. Unde ad clausuræ conservationem pertinere hanc prohibitionem locutionis, disertè asserit Ugolin. *de potest. Episc. cap. 21. §. 2. n. 4.* Atque adeo possunt Ordinarii ex vi præfatæ commissionis coercere moniales, etiam exemptas, absque legitima licentia colloquentes, etiam cum Regularibus cujusvis Ordinis & Instituti. Et ita etiam censuit eadem S. Congreg. Concilii in *Viterbiensi* 16. Junii 1627. cujus declarationem integram attuli alio in loco.

CONSULTATIO XLIX.

SACRA Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sæpe censuit, præsertim in *Fesulana* distributionum 1. Aprilis 1662. Canonico, cujus opera D. Episcopus ex privilegio, sibi per Sacros Canones concessio, utitur, debent non obstantibus adductis per Capitulum ejus Cathedralis, redditus omnes suæ præbendæ, amissis distributionibus quotidianis. Quòd si redditus omnes ipsis distributionibus content duos ex tribus partibus debent, amissa tertia, quæ inservientibus accrescat. Vel si præbenda adeo tenuis sit, ut quartam partem distributionum non attingat, tunc ipsis distributionibus & fructibus præbendalibus simul coacervatis, duos ex tribus partibus eidem Canonico debent, amissa tertia, quæ inservientibus accrescat.

Sed cum Canonici plerique proprias distinctas præbendas non obtineant, & è contra præter distributiones quotidianas, dietim solitas acquiri, soleat inter ipsos certa quantitas vini, olei, & frumenti semel in anno distribui: Ideo *queritur quomodo prænaratum indulgendum ad praxim deducendum sit.*

Videtur respondendum, de omnibus distributionibus, cujuscunque generis sint amitti debere tertiam partem, quæ inservientibus accrescat. Etenim distributiones, præter illas, quæ in pecunia sunt, consistunt etiam in victualibus, ut pane, vino, oleo. Et quædam dicuntur minutæ, quæ dantur actualiter iis, qui intersunt singulis horis; quædam grossæ, quæ dantur in fine anni, vel semestris, vel mensis pro residentia, *Rota decis. 330. n. 5. & 6. p. 1. div.*

At nihilominus dicendum est, Canonico hujusmodi debent vinum, oleum, & frumentum, uti fructus, si non excedant quartam partem. Ita etiam censuit eadem S. Congregatio Concilii in eadem *Fesulana* die 14. Aprilis 1663. *ad cap. 12. sess. 24. de ref.* Quia non sunt propriè distributiones, ut sunt illæ, quæ actu distribuuntur, sed potius massa grossa, ut aiunt, & improprie distributiones appellantur, & ideo debentur etiam absentibus privilegiatis juxta *Extr. Joannis 22. Cum nonnullæ §. præterea, de præb. Glof. fin. in cap. un. de Cler. non resid. Abb. in cap. licet, n. 8. Calder. conf. 21. de præb. Paris. conf. 22. n. 11. vol. 4. & in specie Felin. conf. 18. n. 6. Rot. in Salamantina Canonatus de præb. Caputaq. dec. 29. p. 2. & Quarant. in sum. v. Residentia, & Additionator omnino videndus.*

CONSULTATIO L.

An ex sponsalibus validè per verba de futuro contractis, & postea mutuo consensu dissolutis, oriatur impedimentum publicæ honestatis?

NUllum oriri impedimentum ex hujusmodi sponsalibus, docent Rebell. *de oblig. just. p. 2. lib. 3. q. 14.* Basil.

Basil. Pont. lib. 7. de matr. cap. 36. n. 9. Hurtad. disp. 21. diff. 1. n. 5. Diana part. 3. tr. 4. resol. 222. & alii. Ac ita aiunt. S. Congregationem censuisse apud Farinacium, declarando verba illa Concilii Trid. sess. 24. de reform. matr. cap. 3. quacunque ratione valida non erunt, nimirum, Si sponsalia solvantur de consensu, S. Congregatio censuit, esse invalida. Nam si sponsalia mutuo consensu dissolvuntur, redduntur invalida, ac proinde impedimentum evanescit. Confirmatur. Quia obligatio sponsalium mutuo consensu tollitur. Ergo etiam impedimentum.

2 At ex hisce sponsalibus oriri impedimentum publicæ honestatis, omnino tenendum est. Ita Sanchez cum pluribus, quos adducit lib. 7. de matr. disp. 65. n. 21. Piaſec. in prax. Episcop. p. 2. cap. 4. n. 22. & Bonacina q. 3. pun. 11. n. 7. licet hic tutius ac probabilius id censeat arg. cap. Antecessit 5. de spons. impub. Est tamen certum. Nam impedimenta matrimonii non dependent à voluntate contrahentium, sed ab Ecclesia. Hæc autem constituit, ut impedimentum publicæ honestatis consurgat ex sponsalibus validis, cap. Ad audientiam, & cap. Sponsam cum ibi not. de sponsal. S. Concil. Trid. d. sess. 24. c. 3. de reform. matr. At Sponsalia, mutuo consensu dissoluta, fuerunt initio valida. Ideo enim, ut dissolvantur, requiritur mutuus consensus, quia principio valida.

3 Et quidem ratio motiva, propter quam inductum est ab Ecclesia impedimentum publicæ honestatis, adhuc militat, quando sponsalia mutuo consensu dissolvuntur. Equum enim est, atque honestati congruum, ut quia in sponsalibus matrimonium inchoatur, non possit qui cum aliqua sponsalia inquit per verba de futuro, cum illius sanguineis matrimonio copulari. Firmatur vis rationis. Nam aliàs posset hoc impedimentum cessare post mortem alterius sponsi. At non cessat, ut discretè decernit Gregorius IV. in c. Si quis uxorem, & Julius Primus in c. Si quis desponsaverit 27. q. 2. Ergo neque cessat ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis. Non enim sponsalia videntur magis dissolvi per mutuum consensum, quàm per mortem.

4 Nec refragantur Hurtadus, Poncius, & alii, dicentes esse discrimen. Nam inquirunt, sponsalia, quæ mutuo consensu dissolvuntur, evanescent immediatè, & ratione sui, sponsisque viventibus unus definit ad alium pertinere; non verò, quæ morte alterius dissolvuntur. Quia ista mediatè tantum, & ex defectu subjecti, & ipsis viventibus semper unus pertinet ad alium, judicaturque ille, qui obiit in eadem voluntate discessisse. Ac proinde ex istis, utpotè perpetuis, & semper validis, oritur hoc impedimentum non verò ex illis.

5 Contrarium tamen nos adstruimus, certumque esse debet, sponsalia per mortem magis evanescere, quia perpetuo dissolvuntur: at dissoluta per mutuum consensum, iterum per novum consensum contrahi possunt. Immediatè etiam, & ratione sui per mortem evanescent, quia immediatè evanescit omnis consensus, & radix illius, nempe vita humana. Quare, sicut sponsis viventibus, unus definit ad alterum pertinere per mutuum consensum, ita multò magis mortuo alterutro. Non ergo est peculiaris ratio, nec speciale discrimen.

6 Minusque obstat declaratio S. Congregationis, quòd sponsalia, quæ mutuo consensu dissolvuntur sint invalida. Hinc enim non sequitur, impedimentum ortum ex illis cessare. Nam cum ab initio fuerint valida, ex illis ab initio ortum fuit publicæ honestatis impedimentum, quod sicut non cessat per mortem, ita neque per mutuum consensum contrahentium. Verba autem illa Tridentini: quacunque ratione valida non erunt, referuntur ad sponsalia quæ in principio contractus valida non sunt. Ex illis enim nunquam oritur ulla propinquitas, atque adeò nec ullum publicæ honestatis impedimentum. Ad confirmationem verò responderetur, negando consequens. Nam, ut dixi, huiusmodi impedimentum non dependet à voluntate contrahentium, sed ab auctoritate Ecclesiæ. Et idèò dissolutis mutuo consensu sponsalibus, remanet impedimentum publicæ honestatis.

net impedimentum publicæ honestatis.

Id, quod hodie pro certo tenendum est. Nam jubente fel. mem. Alexandro VII. propositum fuit in S. Congregatione Concilii: An sponsalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum justitiæ publicæ honestatis? Et pluries proposito dubio, ac maturè examinato, tandem sub die 6. Julii 1658. Eminentissimi Patres, in antiqua ejusdem S. Congregationis sententiâ consistentes, censuerunt, non esse sublatum. Cujus sententiæ unà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis, facta relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua sub die 10. ejusdem mensis, prædictam Congregationis resolutionem probavit, eandemque iussit in dubium deinceps non revocari.

Hoc ipsum declaraverat antea eadem S. Congregatio in Vicentina 13. Junii 1654. ad c. 3. sess. 24. de reform. matr. Proposito enim hoc dubio: Petrus Collata, & Hieronyma Sanctoria contraxerunt inter se sponsalia per verba de futuro. His autem mutuo consensu dissolutis, Hieronyma transiit ad alia vota. Cùmque Petrus hodie velit matrimonium contrahere cum sorore germana ejusdem Hieronyma, queritur, an obstat impedimentum publicæ honestatis ex dictis sponsalibus cum Hieronyma, mutuo consensu postea dissolutis?

Sacra &c. censuit, ob stare. Et idèò dentur declarationes.

CONSULTATIO II.

CUM olim Sacra Congregatio Concilii periculoso statui Regularium ejectionum, & fugitivorum consulere, eorumque scandala summoveere præoptaret per suum generale decretum sub die 21. Septembris 1624. editum, ac typis etiam promulgatum certam formam à Superioribus regularibus in ejectione subditorum suorum incorrigibilium servandam statuit, iidem Superiores habent aliquando quosdam subditos longo jam tempore vagabundos, fugitivos, & supra modum scandalosos, quos usque adhuc nec plures Provinciales cum maximis expensis, neque Generales ipsi, neque S. Congregatio Regularium ad Ordinem reducere, comprehendere, neque in carcerem trudere poterunt. Et quamvis pluries charitativè moniti, juridicè citati fuerint, ne dum à dictis Superioribus, verum à præfata S. Congregatione, nunquam comparere voluerunt, sed semper rebelles, & contumaces existerunt in sua perveracia. Unde neque spes emendationis, submissionis, aut reditus ad Ordinem affulget, quin potius peiora timenda sunt, meditantur enim apostasiam à fide nisi cito liberentur ab Ordine, & ex simili apostasia summum scandalum Ordinis, maximumque animarum detrimentum perimescitur. Idèò petitur tam pestiferos homines, plusquam incorrigibiles, corde per multos annos in malum indurato, facultatem illis concedi, ut ab Ordine tanquam incorrigibiles expellere possint, non obstantibus decretis, queritur an petitioni sit indulgendum?

Esse indulgendum censeo. Nam Religiosus de jure communi legitimè eijci potest à Religione per ejus Prælatos. Primò quando est notoriè incorrigibilis, cap. fin. de stat. monach. §. Porro in fin. Secundò, quando sine gravi infamia Religionis ob sceleris enormitatem retineri non potest; Unde doctores apud Sanchez in decalog. lib. 6. cap. 9. n. 19. concludunt, quòd quando revocatio Religiosi affert aliis scandalum, & periculum, nec potest commodè capi, detineri, ac corrigi, desperata etiam ejus correctione, ac imminente periculo apostasiæ à fide, tunc præferendum est commune Religionis, ac fidei bonum ejus privata saluti.

At verò Nihil respondendum est, prout respondit Sacra Congregatio Concilii in una Provinciæ Germaniæ Ordinis Minimorum ejectionis sub die 14. Aprilis 1663.

Observanda itaque est forma dicti Decreti de Apostatis & ejectis, quod antiquo juri communi nonnulla prudentissimè addidit, & hanc rem perversè jam deformatam, in ordinem ac statum decorum, ac tutum restituit, cujus tenorem lege inter Constitutiones Urbani VII. in Bullario n. 26. §. 6. E summa enim Superiorum Regularium potestate summum odium aliquando in suos subditos suscipimus. Quare legibus hoc, & moribus fieri debet, atque ex usu forensi, ne majestas justitiae imminuatur neglectis, & ejus securitas contemptui haberi sinatur. Vide præ cæteris Delbene de offic. S. Inquisit. p. 2. dub. 236. per plures sectiones, ubi prædictum Decretum variis ejusdem S. Congregatio Concilii declarationibus illustrat.

CONSULTATIO LII.

An collectores, ac Subcollectores spoliatorum, decimarum, aliorumque jurium Camera Apostolica, officio suo durante, distributiones quotidianas lucrentur, quamvis Choro divinis officiis persolvendis minime intersint?

Lucrari ex privilegio speciali Sixti S. decisum fuisse à S. Congregatione, refert Moneta de distrib. p. 2, quæst. 11. n. 10 & 11. Idemque asserunt Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. 33. & 139. ac de Canon. & Dignit. cap. 24. num. 3. Cenc. canon. quæst. lib. 1. q. 1. num. 64. Sanctarell. var. resol. quæst. 11. nu. 6. Marcell. Vulp. in prax. judic. for. Eccles. cap. 13. numer. 28. & Antonell. de regim. Eccles. Episcop. lib. 3. cap. 16. num. 18. quibus adde Palaum tom. 2. disp. 3. de orat. punct. 9. §. 8. n. 1. 3. Trullench. lib. 1. in decal. cap. 8. dub. 13. num. 1. Escobar. quæst. 1. de Horis nu. 168. & Leandrum in d. cat. p. 1. tr. 3. disp. 4. qu. 138. Ratio esse potest. Quia vacant muneris concernenti utilitatem publicam.

Quamvis ejusmodi officia non exulare Parochos à residentia parochialis Ecclesiæ, responderit eadem S. Congregatio, quæ loquitur de Subcollectore, cujus meminit Ricc. in prax. for. Eccl. p. 1. resolut. 403. n. 4. Quod ex eo repetit Antonel. d. c. 16. n. 18. generaliter verò Nicol. in floscul. v. Subcollector n. 2. in hæc verba: Curam, vel aliud servitium Ecclesiasticum, personalem residentiam requirens, obtinentes, non debent deputari subcollectores, & si deputentur, non sunt exempti quoad onera beneficii 1597. 10. Martii 1606. Ascoli in Puglia 19. Aprilis 1614. Acer-ra 27. Maii 1642. Unde Episcopus potest cogere eos ad residentiam, & ad solvendum punctaturas 1614. 20. Junii 1657. Avellino 12. Maii. Nam Pastores tenentur residere ex jure divino, ut ex Tridentino clarè colligitur sess. 23. c. 1. de ref.

Verùm ego judice, non lucrari, ac miror, tot graves Authores in contrarium abiisse contra institutionem distributionum, quas non lucratur, qui fictè, sed qui verè, ac personaliter interst. c. 1. de cler. non resid. in 6. quæque, ut S. Concilium Trid. sess. 5. c. 1. & sess. 24. c. 12. de reform. decernit, qui statis horis interfuerint, recipiunt. Neque obstat privilegium Sixti V. Quia est locale. Quod illi non animadverterunt. Et ita etiam respondit ad hoc dubium Sac. Congregatio Concilii 16. Augusti 1662. ad d. c. 12. sess. 24. in Romana, sive Mediolanensi subcollectorum, nempe negativè, & litteras Sixti esse locales.

CONSULTATIO LIII.

An præbenda admodum tenues minorum Clericorum uniri possint ab Episcopo præbendis Canonialibus? &

An possint Canonici Cathedralis deputari in Vicariis perpetuos Ecclesiarum parochialium, ipsi Cathedrali unitarum?

Ad 1. negativè respondendum puto. Quia Tridentinum sess. 24. c. 5. non tribuit facultatem Episcopis uniendo præbendas tenues Clericorum præbendis

pinguibus Canonialibus, sed tantum ut eis liceat cum consensu Capituli aliquot beneficia præbendis Canoniorum unire, si tenues ita extiterint, ut sustinendo decenti Canoniorum gradui non sufficiant. Quando enim conceditur facultas uniendo, strictè accipienda est, tanquam præjudicialis summo Pontifici, ac inferioribus collatoribus, ut passim Rota coram Coccino dec. 328. n. 1. & dec. 199. num. item 1. ac dec. 710. nu. 21. p. 2. recent. Et quia idem Tridentinum sess. 21. c. 3. statuit, tertiam partem fructuum tam Dignitatum, quam Canoniatuum separari debere, & in distributiones converti, quæ inter omnes divinis intererentes pro rata portione dividantur. Mens igitur Tridentini est, ut potius fiat separatio, quam unio, ut omnes proportionè fruantur bonis Ecclesiæ. Quam eadem sess. 24. c. 15. loquens de Præbendis suppressis, ait: *Quarum fructus & proventus reliquarum Præbendarum distributionibus quotidianis applicentur.* Atque ita censuit Sac. Congregatio Concilii in Anticeni unionis 26. Augusti 1662. ad d. c. 15. sess. 24. de reform.

Ad 2. etiam negativè. Nam licet Episcopus habet facultatem creandi Vicarios perpetuos in parochialibus Ecclesiis unitis, sive annexis Cathedralibus, vel Collegiatis, ut etiam declaravit eadem S. Congregatio Concilii 22. Januarii 1569. ad c. 7. sess. 7. de reform. nequit tamen illis deputare, qui habent beneficia, quibus assignata sunt distributiones quotidianæ, quia sunt incompatibiles cum Ecclesiis parochialibus. Et ita quoque censuit eadem Sac. Congregatio in Campaniceni 14. Augusti 1663.

CONSULTATIO LIV.

An Regularibus liceat cadavera defunctorum associare cum stola?

Et quid si sint Capellani Confraternitatum?

An liceat eis domibus, navibus, cymbis & c. benedicere?

An in obitu Parochianorum possint pulsare Campanas peculiari signo? Et in Sabbato Sancto antequam pulsentur Campana Cathedralis.

An processiones extra suas Ecclesias, & claustra per Parochiam ducere, & Ecclesias, præcipue Sandimonialium ingredi? &

An possint construere novam turrim Campanariam eam nova, & magna campana, præsertim præpè Ecclesiam parochialem, aut monialium? Et quot campanas habere possint?

Ubi de origine, ac instituto Litaniarum, Rogationum, au supplicationum præ, ac eruditè.

AD primum, ac secundum respondeo, non licere. Ufus enim stolæ, præsertim in funeribus, ut alibi fufius dicam, est signum jurisdictionis parochialis. Quare S. Congregatio Rituum in Nucerna die 24. Octobris 1609. & in Prænestina die 13. Julii 1619. d. claravit, Parochum tantummodo stolam deferre debere, ac omnes alios precedere. Idem habetur ex Rituali Romano in rubric. de exeq. Cum igitur totus Parochus in allocandis funeribus fungatur munere proprio, debet etiam ipse solus uti stola, quatenus est proprius habitus sacerdotalis can. cum Ecclesiastica d. 23.

Ad 3. respondeo minus licere. Hinc Sacre Congregationis Rituum, ac Visitationis Apostolicæ sapius declarant, benedictiones domorum, palmarum, & aliorum hujusmodi pleno jure spectare ad solos Parochos. Nam istæ functiones pertinent ad Parochum ratione muneris, quo fungitur, ac sunt de jure ipsius ita, ut non possint per alium exerceri, nisi usurpet jus proprium Parochi. Et ideo præservantur Parochis in omnibus privilegiis concessis Regularibus per clausulam, sine tamen quorumcunque jurium parochialium præjudicio. Unde Pellizar. tom. 2. man. Regul. tr. 8. c. 2. sect. 2. num. 47. rectè ait, non posse Regulares dare pacem, denunciare dies festos, benedicere domibus, & id genus alia, quæ ad Parochum

pertinent, quia clausula habet quorumcunque jurium, ac proinde complectitur omnia.

3 Ad 4. respondeo, quoad primam partem non posse. Habetur ex Rituali Romano in rubr. de exeq. per hæc verba: *Tunc ubi viger pia consuetudo pulsatur campana parochialis Ecclesia aliquibus diebus ad significandum fidelibus instantem moriem expirantis.* Et quoad secundam partem, neque posse. Quare S. Congregatio Concilii in Capuana die 23. Aprilis 1591. ita scripsit Archiepiscopo. *Il Priore, e i Frati di S. Maria sono stati ragionevolmente posti in prigione per haver nel Sabato Santo sciolto le campane prima che ciò si fosse fatto nella Metropolitana di V. S. alla quale, come capo, dovevano haver rispetto, e parendo, che basti il risentimento fatto, alla ricevuta gli farà scarcerare con far loro una buona monitione, avvertendo però, che non paghino cosa alcuna per pena.*

4 Quod etiam constat ex Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 21. ubi habetur, quod Campanæ pulsari non debeant in Civitate ante signum Cathedralis, in dicecesi verò ante signum matricis, vel parochialis Ecclesiæ. Id tamen limitatur, nisi consuetudo legitima esset in contrarium, vel Ecclesiæ multum distarent, ut declaravit S. Congregatio super Episcopis in Surrentina 19. Julii 1601. & in Thelesina 15. Februarii 1622. Aliis verò temporibus non possunt prohiberi Regulares, ne Campanas pulsent ante Cathedralis ex eadem S. Congregatione in Lancianensi 7. Junii 1619. Fuitque in S. Congregatione de propaganda fide anno 1643. abrogatum decretum, ne Rutheni Græci uniri pulsarent Campanas in Sabbato Sancto ante Latinos. Et ad effectum pulsationis sufficit probare Ecclesiam esse parochialem, antiquiorem, digniorem, & majorem, ex quibus concluditur, esse matricem, ut per S. Rituum Congregationem in Sorana 8. Junii 1641.

5 Cùm enim pulsatio Campanæ in Sabbato Sancto, & Sanctissimi delatio in processibus solemnibus sint actus jurisdictionales, qui expleri debent per solas Ecclesias matricis juxta cap. *Cum transmissa de prescript.* Idè Ecclesia matrix non debet privati hac jurisdictione, ut dixit Rot. dec. 51. p. 2. rec. Unde quando clarissimè constat, duas Ecclesias esse inter se independentes, & unam non habere jurisdictione matricitatis, ut alteri soli detur; sed in hisce casibus consulendo utriusque dignitati, ac servando inter utramque paritatem, interdicitur utrique exercitium cumulativum ita, ut non possint ambæ eodem tempore pulsare Campanas, ac deferre Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Reservatur verò utrique Ecclesiæ usus alternativus dictorum actuum adè, quod una Ecclesia uno anno, altera altero, prius pulset Campanas, & sola deferat processionaliter Sanctissimum. Quod tanquam justum, ac æquitati consonum amplexa est Sac. Rituum Congregatio in Theatina 1628. ipsque experientia comprobavit longo temporis cursu, ac exemplorum numero. Nam hoc pacto tollitur occasio turbarum, & scandalorum inter populos, ut præcæteris locis videre est in Civitate S. Angeli, ubi summa cum quiete servantur istæ solemnitates alternis vicibus per duas matricis in executionem motus proprii Sixti V.

6 Ad 5. respondeo etiam negativè. Nam ex jure communi Regulares extra sua monasteria non habent territorium; solùm autem habent Conventus suis finibus circumscriptos, ut placuit Cardinali in Clem. 1. n. 1. de statu monachor. & aliis cum Rota coram Verallo dec. 225. n. 2. ac alibi frequenter. Et ita praxim obtinere firmat Zerol. in prax. Episc. p. 1. tit. de process. & ex Regularibus docet Rodriq. in addit. ad sum. tom. 4. cap. 105. n. 5. Villalob. tom. 2. tract. 35. diff. 5. n. 9. Peyrin. in priv. minim. tom. 2. constit. 7. B. Pii V. S. 10. num. 2. ad 8. & declaravit sæpius S. Congregatio Concilii, ac S. Rituum Congregatio in Lyciensi: *Sacra &c. juxta alias respondit nullo modo licere Regularibus facere processiones extra claustra monasteriorum, prout nec etiam licere ipsis Regularibus pu-*

blicè exponere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sine expressa licentia Ordinariorum. Et ita in utroque casu observari debere declaravit die 28. Aprilis 1640. De quo etiam nos alibi. Quidquid dicat Portellus, alter Rodriquez, Graffius, Barbosa de offic. & potest. Episcop. p. 39. alleg. 76. n. 7 per triginta passus extra ambitum Monasterii id licere per c. sicut antiquitus 17. quest. 4. Nam textus ille loquitur quoad immunitatem minorum Ecclesiarum.

Ad 6. negativè per textum in cap. patentibus de priv. ubi Abb. n. 4. ait, quod indebitus sonus turbat audientes extra locum, ibique Dec. n. 5. & Socin. num. 6. cui opinioni adhæret S. Congregatio super Episcopis & Regularibus adè, ut sæpè prohibuerit, etiam Regularibus, imponi turri Campanariæ novam & majorem Campanam, & impositam mandavit amoveri, ne turbaret moniales vicinas, & præsertim in una Augustiniano-rum 21. Januarii 1642. & Confraternitatibus injunxit, ut amoveant campanam, si ex ejus pulsatione turbentur vicini Regulares. Id tamen pendet ex majori, vel minori vicinitate Ecclesiarum, quæ examinanda est. Quare in Sac. Congregatione super Episcopos fuit expositum an concedendum esset aliquibus fratribus, quod Campanam apponerent in quodam Oratorio à parochiali distante tribus miliaribus ad effectum vocandi populum ad missas, & fuit conclusum, negativè, quia id inferebat præjudicium parochiali 20. Julii 1592. Sic etiam nec religiosis domibus Mendicantium licet jure habere ultra campanam unam, qua utantur ad usum officiorum divinatorum, c. un. de offic. custod. in extravag. cummun.

Porò quas Græci Litanias, Latini Rogationes, & supplicationes vocant, eæ ad vitanda quidem mala fiunt, atque omne effugiendum periculum, sed non sine jejunio, ac vesti humili, aut habitu lugubri, vocibus in modum supplicantis, ut Belet & Durandus testantur. Extat græcum vocabulum Litanias etiam in epist. 63. Basilii, & explicatur in can. 32. Concilii Moguntini sub Carolo Magno celebrati. his verbis: *Litania græco nomine appellantur, qua latine dicuntur Rogationes. Inter Litanias autem & Exomologeses hoc differi, quod Exomologeses pro sola peccatorum confessione agitur; Litania verò indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam ejus. Sed jam utrumque vocabulum sub una dignatione habetur.* Hæc Canon ille.

Supplicationum usus apud Ethnicos fuit longè frequentissimus imprimis Romanos, earumque tempore Institium fuit hoc est publica feriatio, & tribus de causis eas institutas ab illis reperimus.

Primò cùm aliquod à Diis Romani petere institissent, præsertim cùm bellum aliquod ordirentur. De hujus generis supplicationibus Livius loquitur: *Ab hac, inquit, oratione in suffragium missi, ut rogarat, bellum jufferunt. Supplicatio inde à Consulibus in triduum ex Senatus-Consulto indicta est, obsecrarique circa omnia pulvina in Diis; quod bellum cum Philippo populus jussisset, id bene, ac feliciter evenires. Et lib. 2. belli Punici 2. His, inquit, Senatus-consultis perfecti L. Cornelius Lentulus. Pontifex Maximus consulendum de verè sacro censei in jussu populi non posse voveri. Rogatus in hac verba populus; Velitis, jubeatis-ne hoc sic fieri? Si res populi Romani, Quiritium ad quinquennium proximum, sicut velim eam salva servata erit: hisce duellis datum datum dicit populus Romanus, Quiritium, quod duellum populo Romano cum Carthaginiensi est. Et mox: Eiusdem rei causa Ludj magni vocis, aris 133. millibus irientes; præterea bubus Lovi trecentis, multus aliis divis, bubus albis atque cæteris hostiis. Vocis ritè nuncupatis; supplicatio edita, supplicatumque, ut cum conjugibus, ac liberis non urbana multitudo tantum, sed agrestium etiam, quos in aliqua sua fortuna publica quoque contingebant.*

Secundò in rebus adversis fiebant supplicationes ad Deo.

Deorum iram deprecandam. De his ita scribit Livius lib. 10. *Et anno prodigia multa fuerunt, quorum averruncandorum causa supplicationes in biduum Senatus decrevit, publice vinum, ac ius praeibitum, supplicatum iere frequentes viri, foeminaeque. Et lib. 2. de bello Punico 2. Augebantur prodigia simul ex multis locis nunciata. In Sicilia militibus aliquot spicula, in Sardinia autem in muro circumstanti vigiliis equiti scipionem, quem manu tenerat, arsisse, & littora crebris ignibus fulsisse, & scuta duo sanguinem sudasse, & milites quosdam ictos fulminibus, & Solis orbem minui visum, & Praeneste ardentis lapides caelo cecidisse, & Arpis palinas in Caelo visas, pugnantemque cum Luna Solem, & Capena duas interdum Lunas ortas, & aquas Carere sanguine mistas fluxisse, fontemque ipsum Herculis cruentis manasse sparsum maculis, & Anii metentibus cruentas in corbeis spicas cecidisse, & Faleriis caelum findi visum velut magno biatu, quaque patuerit ingens lumen effulsisse, sortes sua sponte attenuatas, unamque excidisse, ita scriptum. Mors telum suum concutit. Et per idem tempus Romae signum Martis Appia via ad simulachra luporum sudasse, & Capuae spicem caeli ardentis fuisse, lunaeque inter nubem cadentis &c. His, sicut erant nunciata, expositis, auctoribusque in Curiam introductis, Consul de religione Patres consuluit. Decretum est, ut ea prodigia partim majoribus hostiis, partim laetentibus procuraretur, & ut supplicatio per triduum ad omnia pulvinaria haberetur. Rursum lib. 4. Haec prodigia, ait, hostiis majoribus procurata sunt ex artificum responso, & supplicatio omnibus Diis, quorum pulvinaria Roma sunt, adhibita est. Item. Tempestates facta fuerunt, in Albano monte biduo coninenter lapidibus pluit, tacta de caelo multa, dua in Capitolio ades, vallum in castris multis locis supra suessulam, & duo vigiles exanimati, murus, turresque quaedam Cumis non ista modo fulminibus, sed etiam decussa. Rente saxum ingens visum volitare, Sol rubere solito magis sanguineoque similis. Horum prodigiorum causa diem unum supplicatio fuit.*

12. Tertio etiam in prosperis rebus, puta ob victoriam &c. à Romanis habebantur supplicationes, cum Diis gratias essent acturi. Meminit earum Livius lib. 3. *Gemina victoria duobus hispaniam praeliis parta, maligne Senatus in unum diem supplicationes Consulum nomine decrevit; populus injussa & altero die frequens iuit, supplicatumque est, & haec vaga, popularisque supplicatio studii prope celebratior fuit. Et lib. 10. Partem cura exonerarunt Senatum L. Volumnii Consulis littera, quibus casus, suosque populatores Campania cognitum est. Itaque & supplicationes rem bene gestam Consulis nomine decernunt, iustitiam remittunt, quod fuit 18. dies, supplicatioque perleia fuit. Rursum eodem libro. Littera Consulum ingenti laetitia, & in curia, & in concione audita, & quadridui supplicatione publicum gaudium privatis studiis celebratum est. Et lib. 7. Belli Punico 2. post Romam allatum nuncium de caso Asdrubale, ejusque exercitu, Senatus, quod M. Livius, & Caius Claudius Cassi, in columni exercitu, ducem hostium, legionesque occidissent, supplicationem in triduum decrevit. Eam supplicationem A. Hostilius Praetor pro concione edixit, celebrata à viris, foeminiisque est. Omnia Tempia per totum triduum aequaliter turban habuere, cum matrone amplissima veste, cum liberis perinde ac si debellatum foret, omni soluta metu Diis immortalibus grates agerent. Sic cum Romae, quae Julius Caesar in Gallia gesserat & litteris, & nunciis audita sunt, supplicatio ejus nomine in quindecim dies decreta est, quod ad id tempus datum erat nulli. D. Brutus ob profligatum Antonium bello Mutinensi quinquaginta dierum supplicationem meruit.*

13. In his supplicationibus plerumque Senatores, ac Patrii cum conjugibus & liberis ad delubra & aras procedebant; nonnumquam omnes tribus, & ordines etiam, Pontifice Maximo praesente; sed & aliis per sepe modis. Tunc pueri ingenui, & libertini, itemque virgines omnes coronati, & lauream praeferentes, cum pompa thesas, & fer-

cula Deum deferentes, tum & sacro carmine supplicare, & Deum pacem exposcere solebant. Quoties etiam supplicationes indicebantur, à iurgiis abstinebant, & vincula vincula demebantur.

Observandum etiam, quod Livius ubi supplicationum mentionem facit *Pulvinarium* simul ferè meminit. Erant autem pulvinaria in supplicationibus lecti & pulvini in angulis regionum locati, in quibus simulacra Deorum recumbentia colloabantur. Acio inquit, pulvinaria fuisse lecticas divorum, aut tabularia, in quibus steterint Numina ut eminentiora viderentur. Et ex Livio apparet, semper Deo, & Deae simul celebratum pulvinat, videlicet, Jovi, & Junoni unum, alterum Neptuno & Minervae, tertium Marti ac Veneri, quartum Apollini & Dianae, quintum Vulcano & Vestae, sextum Mercurio, & Cereri lib. 2. dec. 3.

De lectisterniis, quorum crebra est mentio, Livius lib. 15 ab Urbe condita sic scribit: *Gravis, pestilensque omnibus animalibus aetas excepit Urbem cum insanabili pernicie, quando nec causa, nec finis inveniebatur libri Sybillini ex Senatus consulto adii sunt. Duumviris sacris faciendis, lectisternia tunc primum in Urbe Romana facta per dies octo. Apollinera, Latonamque, & Dianam, Herculem, Mercurium, atque Neptunum, tribus, quae amplissime tum apparari poterant, stratis lectis placaveres; privatim quoque id sacrum celebratum est tota Urbe, patribus januis, promiscuoque usu rerum omnium in propaulo posito, notos, ignotosque passim advenas in hospitium ductos ferunt, & cum inimicis quoque benigne & comiter sermones habitos, iurgiis & litibus temperatum, vinculis quoque dempta in eos dies vincula; Religioni deinde fuisse, quibus eam opem tulissent, vinciri Lectisternium in Capitolio sic celebrari solitum fuit: Stratis tribus lectis convivium tribus Diis apponebatur, Jovi, Junoni, & Minerva. Jovis simulachrum, in lectulo reponebatur. In uno vero & Minerva insellis, sic appositis epulis, non Dei, sed septem ipsi Epulones celebrabant, Livius lib. 7. ab Urb. Cond. Eo nihil dignum memoria actum, nisi quod pacis Deum exposcenda causa tertio tum post conditam Urbem lectisternium fuit.*

Observatum quoque fuisse morem Litaniarum, & Rogationum, hoc est, publicarum, & communium Supplicationum, non solum in veteri, sed etiam in novo Testamento periculosis temporibus, nemo potest negare. Sic cum Petrus ab Herode in carcerem coniectus esset, convenerunt fideles in unum locum, & per supplicationes liberationem ejus à Deo petiverunt. Talium supplicationum meminit etiam Irenaeus. Justinus capita harum Litaniarum in veteri Ecclesia usurpata commemorat; nempe quod nati sumus, quod valerudini consultum sit, quod species rerum conserventur, quod vires animae bene succedant, quod immortalitatem sperare, ac imperate liceat. Tertulianus addit, *Oramus pro inimicis, pro persecutoribus, precantes sumus semper omnes pro Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, Orbem quietum, & quaecumque hominis, & Caesaris vota sunt. Item: Oramus pro Imperatoribus, pro ministris eorum, & potestatibus, pro statu saeculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Cyprianus inquit: Publica est nobis, & communis oratio, non pro uno, sed pro toto populo. Basilii quoque Litanias usitatas fuisse in Ecclesia Neocaesariensis scripsit in Epist. 63. Achatius etiam admonitus à Deo de Nicomediae concessione, Clericis praecipit, ut Deo serio supplicarent, & preces placatorias pro sedanda illius ira, quam minabatur, fundere, ut narrat Sozomenus lib. 4. cap. 16.*

Et in illis publicis supplicationibus, Ecclesiam ad ardentiores preces peculiaribus exhortationibus, & gestibus excitatam fuisse constat. Cyprianus dicit: *Quando inchoaturi essent preces, Sacerdotem hanc exhortationem praemisisse: Sursum corda. Et populus respondisse: Habemus ad Dominum. Apud Justinum surgunt ad*

supplicationes. Apud Tertullianum cœlum suspicientes, manibus expansis, capite nudo, precantur pro omnibus aliquando stantes, aliquando genibus flexis. Milites Antonini oraturi pro pluvia, curvatis genibus provolvunt se in terram, apud Eusebium. Apud Clementem abiciunt se in Terram, apud Sozomenum lib. 7. c. 23. cum populus Antiochensis Theodosii Imperatoris iram ob motam ibi seditionem timeret, instituerunt supplicationem publicam ad Deum, ut Imperatoris iram mitigarent, usurpatis ad eam supplicationum *melodiis lugubribus*. Author librorum de vocatione Gentium, sive is Ambrosius, sive Prosper est, explicans locum Pauli 1. Timoth. 2. *Ut fiant obsecrationes, postulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus*, inquit: *quam legem supplicationis ita omnium Sacerdotum, & omnium fidelium devotio concorditer teneat, ut nulla pars mundi sit, in qua hujusmodi orationes non celebrentur à populis Christianis*. Supplicat ergo ubiq; Ecclesia Deo non solum pro Sanctis, & in Christo jam regeneratis, sed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis Crucis Christi, pro hæreticis, & schismaticis, &c. Et talia exempla multa extant in historiis. quo tempore belli, pestis, tēpestatum, terræ motuum decretæ, ac celebratæ fuerint tales publicæ ad Deum supplicationes. Sic Imperator Theodosius junior cum tota Ecclesia supplicationes fecit pro serenitate. Et ipse quidem medius hymnis canendis præivit privati habitus incedens, ut testatur Nicephor. l. 14. c. 3. Ita etiam cum horrendo, ac diuturno terræ motu maxima pars Orbis terrarum, in primis etiam universa Constantinopolitanorum civitas concuteretur, Theodosius Imperator, & Episcopus Prœclus cum civibus extra Urbem periculi vitandi gratia egressi, Supplicationibus celebratis ardentibus ad Deum pro liberatione preces fuderunt.

18 Hoc ipso etiam tempore hymnum Angelicum, quem *Trisagium* vocant, divinitus esse revelatum narrant, ut Litaniarum, & supplicationum precibus infereretur. Quæ de re Nicephor. lib. 14. c. 46. sic scribit: *Byzantini in maximum coniecti metum à ruinis adificiorum sibi timentes, muros reliquerunt, & extra urbem in campo, qui sic dicitur, morati sunt unâ cum Imperatore Theodosio, & Patriarcha Proclo continuis precibus incumbentes, Deumque, ut propitius eis esset ab imminente calamitate orbem liberaret, obstantes. Et cum aliquando motu eo grassante, terra veluti fluctuans concuteretur, & homines per metum eam ex fundamentis ipsis exstirpatum iri vererentur, & omnes Litaniis, & supplicationibus dediti collachrymarent, & ex profundo, intimoque animo misericordiam divinam implorarent, tum miraculum præter opinionem omnium, quod sensum, & mentem omnem excedat, subsequutum est. Subito namque è medio, spectantibus omnibus, divina quadam vi puer in aerem sublimis ad Cœlestem usque tractum, ita ut jam non appareret, sublatus, divinam vocem, qua Angelus Deum laudare mos est, audivit, eaq; vocem percepta rursus priore puer per aerem via reversus descendit, & Episcopo Proclo, ipsique Imperatori, & multis aliis omni supplicationibus operam danti, Deumque hymnis celebranti, ab Angelis canentibus se verba hæc audivisse renuntiavit: Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus, & Immortalis, miserere nostri. Quæ ubi Proclus intellexit statim etiam constitit, omninoque quiescit. Imperator verò Theodosius, & sceminis admiratione omnium digna Pulcheria, tanto miraculo percussi, constitutione Imperiali confestim, ut per Orbem omnem hymnus divinus iste concineretur, decreverunt. Puer verborum eorum mysterium exequutus, statim vita defunctus est. Refert etiam Paulus Diaconus lib. 14. in Theodosium.*

19 Ac singularem Urbis Constantinopoleos consuetudinem fuisse, ut ad certum locum in campum exirent, quando in publicis necessitatibus communiter preces faciebant, ex Theodoro Lectore videre est, qui scribit: *Marianum Imperatorem hortatum esse Anasolium Epi-*

scopum, ut secundum consuetudinem Urbis illius Episcoporum, à Tauro ad Campum usque veclum supplicaret. lib. 1.

Postea circa annum Christi 466. Claudianus Mamer-²⁶cus, Viennensis in Gallia Episcopus constituit, ut quotannis in illa Urbe statis, ac certis diebus Rogationes, vel supplicationes celebrentur propter pericula terræ motuum, incendiorum, & passim errantium ferarum hominesque infestantium. Alcimus Avitus, Viennensis Ecclesiæ Episcopus, qui post Esychium succedentem Mamerco sedit, in peculiari homilia, quam de occasione harum Litaniarum supplicationum, earumque prima institutione, ritibus peculiaribus, & usu habuit, sic inter alia scribit: *Terrorum, inquit, temporis illius causas multos nostrum adhuc recolere scio. Siquidem incendia crebra, terræ motus assidui, sonitus nocturni, euidam totius Urbis funeri prodigiosum quiddam minitabantur. Nam populosis hominum conventibus domestica sylvestrarum ferarum species obversabatur. Deus videri, an ludificans oculis, an adducta portentiis. Quidquid tamè ex his duobus foret, perinde monstruosum intelligebatur, seu sic veraciter immania bestiarum corda mansuesceri, seu tam horribiliter conspectibus territorum falsa visionis phantasmata posse confingi. Inter hæc, diversa vulgi sententia, dispari inque ordinum varia opinioniones. Alii quod sentiebant dissimulando, quæ stetit nolebant dare, casui dabant. Alii spiritus salubriore abominabilia nova, quæque congruis malorum proprietatis significationibus interpretabantur. Quis enim in crebris ignibus ignes sodomiticos non timeret? Quis tremantibus elementis, aut decidua culminum, aut disrupta terrarum imminere concrederet? Quis videns, aut certè videre se putans, pavidos naturaliter cervos per angustas portarum, usque ad fori lata penetrantes, non imminentiæ solitudinis sententiam formidaret? Quid multis. Tracta sunt hæc inter timores publicos, & rumores privatos usque ad imminentiæ Vigiliarum solemnium noctem, qua celebrari festum Dominice Resurrectionis annua consuetudo posebat; siquidem hanc omnes laborum operum, malorum finem, metuendum securitatem communitibus animis opprobabantur. Affuit igitur nox illa venerabilis, quæ ad spem publicæ absolutionis votivum solemnem patefecerat. Sed mox illic multo vehementior strepitus iclu flagelli gravius ferientis intonuit, utpote quem jam emensis gradibus superlativum nihil sequi aliud, quam gradus intelligeretur. Ades namque publica, quæ præcelso Civitatis Viennensium vertici sublimitas in immensum fastigiata præule- rat, flammis terribilibus conflagrare crepusculo cepit. Interpellatur itaque nuncio, discriminis jucunditas solemnitatis, pleno timoribus populo Ecclesia vacuatur. Omnes namque similem facultatibus, vel domibus propriis casum de quadam præ eminentis incendii arca metuebant. Persistit tamen coram festivis altaribus invidus Antistes S. Mamerco, & calorem fidei suæ accedens flumine lachrymarum, permixtam ignibus potestatem incendio abscedente compepsit. Igitur desperatione deposita reditur ad Ecclesiam, & restincta flammarum luce clarescit luminum pulchritudo. Ex hujus liberationis occasione, seu gratiarum loco, instituit annuam deinde celebrandarum supplicationum festivitatem triduo, quod inter Dominice Ascensionis, & diem Dominicum interjectum est. Hæc Avitus.*

Prima quidem harum supplicationum institutio, quan-²¹do periculum illud ingruit, Paschale fuit. Verum ne jungerentur Resurrectionis gaudiis luctus orantium, & jejunantium afflictatio, triduum illud paucis annis post est electum, quod sacrum præcedit festum Ascensionis, ut Avitus eadem explicat homilia, quæ etiam citatur à Gregorio Turonensi lib. 2. c. 14.

Mox verò hæc Litania non solum in Gallia, sed etiam toto Orbe, Christiano approbata, & recepta fuit. Eadem planè de occasione harum supplicationum cum Avito commemorat Sidonius Avernorum Episcopus *Epist. 7.*

ad Mamercum, & lib. 5. epist. 4. ad Aprum, in qua post exordium hæc leguntur *Rogationum solemnitate primus Mamercus Paier, & Pontifex reverendissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invenit. In his autem, quas suprafatus sacerdos & protulit, paritor & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, fletur. Gregorius quoque Turonensis citato loco: Cessantibus, inquit, terroribus, per cunctas provincias dispersa facti fama, cunctos Sacerdotes imitari commovit. Quæ usque nunc per omnes Ecclesias celebrantur: Item testatur Adon in chron. atate 6. Anno 396. & rursus eadem atate Anno 452.*

23 Aurelianense etiam Concilium paulo post hæc tempora celebratum his verbis *Can. 29. has Rogationes sancivit: Rogationes, id est Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari ita, ut præmissum Triduanum Ieiunium in Dominica Ascensionis solemnitate solvatur. Per quod triduum servi, & ancilla ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.*

24 Dicitur autem hæc Litania Minor, quia à minori, nempe à simplici Episcopo, & in minori loco, scilicet Viennæ in Gallia inventa, & primùm instituta est. Minor tamen antiquior est tempore, nam instituta fuit tempore Zenonis Imperatoris.

25 Major verò Litania celebratur in festo S. Marci. Ea inventa, ac instituta est à S. Gregorio Magno Papa Anno Christi 590. ad avertendam pestem inguinariam, sive infaturam inguinum. Ejus institutionis causas Paulus Montiscasini Monachus, qui Longabardorum historiam scripsit, his verbis prodidit. *Tempore, ait, Pelagii Papæ tanta fuit inunda in aquarum per Italiam, quod aquæ ascenderunt usque ad superiores fenestras Templi Neronis quod erat Romæ (Ioannes Beletus habet, B. Zenonis, quod erat Veronæ) nec aquæ intrabant Templum. Tunc per Tyberim effluxit multitudo serpentium, inter quos fuit maximus draco, ex quorum flatibus aer est corruptus, & inde emerfit pestis inguinaria, qua homines passim, & subito moriebantur.*

26 *Sequitur est, inquit Polydorus, aliud pestis genus, ut cum quis sternisset, continuo occiderit. Unde mos, sicut quidam iradunt, crevit, ut audientes quempiam sternentem, illico dicerent: Te Deus adjuvet, quod adhuc hodie servatur. Item & oscitari simul lethale fuit, propter quod se se crucis signo repente communire consueverunt. Refert etiam Durandus in rational. lib. 6. c. 102.*

27 Cum hac peste ferè totus populus deleteretur, Pelagius ad avertendam eam jejunium, & supplicationem indixit; sed in ipsa expeditione ipse expiravit cum 70. aliis. Hunc sequutus Gregorius Magnus mox populum universum ad pœnitentiam, & supplicationes hortatus est in concione, quam ad eum habuit, quæque inter Epistolas ejus extat. In ea his verbis inter alia adhortatus est populum. *Nullus, inquit, vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præsumat, quatenus ad Sancta Dei Genitricis Domini Ecclesiam convenientes simul omnes mala, quæ fecimus, deploremus, ut districtus Iudex, dum culpas nostras nos punire considerat, ipse à sententia propostæ damnationis, parcat.*

28 Septeno autem ordine Clerum, & populum Romanum in hac processione ire voluit S. Gregorius. In primo Ordine fuit omnis Clerus. In secundo Abbates cum Monachis. In tertio Abbatissæ cum omnibus Congregationibus suis. In quarto omnes pueri, & infantes. In quinto laici perfectæ ætatis. In sexto viduæ, & Continentes. In septimo omnes conjugati. Ita Durandus, ut supra.

29 Concioni Gregorianæ, quæ scripta affixa est albo Ecclesiæ S. Sabine in Aventino, Litaniarum harum ordo istiusmodi subscriptus habetur: Litania Clericorum exeat ab Ecclesia B. Joannis Baptistæ. Litania virorum ab Ecclesia beati martyris Marcelli. Litania Monachorû ab Ecclesia martyrum Joannis, & Pauli. Litania ancillarum Dei ab Ecclesia martyrum Cosmæ, & Damiani. Li-

tania fœminarum conjugatarum ab Ecclesia beati primæ martyris Stephani. Litania viduarum ab Ecclesia beati martyris Vitalis. Litania pauperum, & infantium ab Ecclesia beate martyris Cecilie. Facta sunt hæc in Basilica S. Sabine sub die quarto Kal. Septembris, indictione 6.

Hic ordo apud Gregorium Turonensem *lib. 10. cap. 1.* aliter dispositus invenitur, cui sub finem hæc Gregorii Magni verba adjecta sunt: *Ut de singulis Ecclesiis exeuntes cum precibus, & lachrymis ad beata Maria semper Virginis Genitricis Dei nostri Iesu Christi Basilicam congregemur, ut ibi diutius cum fletu, & gemitu Domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promereri valeamus. Hac eo dicente, inquit Turonensis Gregorius, congregatis Clericorum catervis psallere iussit per triduum, ac deprecari Domini misericordiam. De hora quoque tertia veniebant undique chori psallentium ad Ecclesiam, clamantes per plateas Urbis, Kyrie eleison.*

Vocantur hæc Litanie Cruces nigra, quoniam in signum mœroris ex tanta hominum strage, & in signum pœnitentiæ homines nigris vestibus inducebantur; Cruces item & altaria nigris velabantur. Dicitur etiam processio septiformis, quod D. Gregorius septeno Ordine iri in ea in majoribus Ecclesiis ordinavit. Appellatur etiam Litania Romana, Gregoriana, & Major, cum auctoritate loci, fuit enim instituta Romæ, tum auctoritate instituentis. Nam instituit eam Gregorius Magnus Papa, & publico decreto sancivit, ut ubique terrarum celebraretur, & pro omnibus avertendis malis preces habeantur, cum gratiarum actione pro tanto accepto divinitus beneficio. Extat hujus indictionis formula inter Gregorii Epistolas in Registro in princ. ind. 10.

Habent veteres Rituales libri Romanæ Urbis in ultimis Litanis tempore pestis inguinariæ à Gregorio indictis: Processum esse ad Basilicam Apostoli Petri, atque ab eodem Gregorio Imaginem Deiparæ magna veneratione delatam. Fuisse autem illam, traditur, quæ extat in Basilica S. Mariæ ad Præseppe, & à populo honorifico cultu frequentatur. Tunc verò accidisse tradunt, ut cum pervenisset procedendo Gregorius ad molem Hadriani, Tyberis adjacentem, in signum reconciliati Numinis, visus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoque symbolo morbum cessasse significare voluisse, quemadmodum per sagittas visas cœlitus lapsas idem fuerit divinitus præmonstratum. Durandus autem in Rational. lib. 6. cap. 89. longè aliter hoc narrat. *Cum in Urbe Roma, inquit, esset magna aeris pestilentia, B. Gregorius tempore Paschali ordinavit, ut Imago B. Virginis, quæ in Ecclesia S. Mariæ in Ara Cœli servatur, quam B. Lucas pinxisse dicitur, & eidem Virgini similis perhibetur, processionaliter portaretur. Et dum ante processionem reverenter portaretur, ecce tota aeris infestio, & turbulencia cedebat Imagini fugiens, ac si eam ferre non posset, sic quod post Imaginem mira sanitas remanebat. Tunc autem juxta Imaginem audite dicuntur tres voces Angelorum canentium: Regina Cœli latate, Alleluia. Quia quem meruisti portare, Alleluia; Resurrexit, sicut dixi, Alleluia. Statimque Gregorius adjunxit: Ora pro nobis Deum, Alleluia. Quæ antiphona in septem diebus post Pascha frequentatur. Et tunc Gregorius vidit supra Castrum Crescentii Angelum Domini, qui gladium cruentatum tergens in vaginam reponebat. Intellexit ergo Gregorius, quod pestis illa cessasset, quod & factum est. Unde Castrum illud exinde Castrum S. Angeli vocatum est. Præmissa imago in Ecclesia S. Mariæ in Ara Cœli Roma super limen baptisterii servatur, quam Romani Reginam vocant. Hactenus Durandus, & ego.*

CONSULTATIO LV.

An manuentio solii Archiepiscopalis, & ejus ornamentorum pertineat ad Archiepiscopum, vel potius ad Sacrarium Metropolitana, quemadmodum ad ipsam pertinet omnis impensa pro consecratione & manutione Pontificalium?

Et an possint tolerari abusus, quod singuli Canonici retineant in proprium usum seorsim à cæteris Canonici, & aliis quibusvis Sacerdotibus, calicem, aliaque paramenta sacerdotalia, quæ sunt propria Ecclesie?

AD primum respondeo, pertinere ad Archiepiscopum. Nam, qui propter mercedem, vel in reparationem beneficii accepti tenetur ad operatum præstationem, debet eas exhibere adminiculo propriorum instrumentorum, sique instrumenta necessaria non habet in promptu, tenetur ea de suo comparare, & rupta, fractaque reficere, arg. *l. quod nisi ff. de oper. libert. l. 2. S. si conservatis ff. ad l. Rhod. de cast. Gloss. in l. quoniam 10. ad v. sumptus, C. de testib. & l. stipulationes v. specialiter*, ibique Angel. Io. de Imol. num. 2. & 3. Alex. num. 34. Iaf. num. 2. ff. de verb. oblig. Bald. in l. 1. num. 2. C. de verb. signif. Surd. de alim. tit. 1. q. 66. n. 10. Rosenthal. cap. 8. concl. 22. numer. 1. Episcopi autem, & Archiepiscopi ratione suorum officiorum recipiant annuam mercedem ex redditibus Ecclesiarum. Atque aded sumptus instrumentorum, quæ ad eorum officia, necessaria sunt, sustinere debent.

2 Quemadmodum etiam quilibet Magistratus tenetur suo sumptu iudicium exercere, & gratis ea omnia, quæ iustitiæ conveniunt subditis exhibere, præsertim cum ad eam congruos redditus accipit, de quo latè agunt Canonistæ in *cap. cum ab omni de vii. & honest. Cler. Valq. illustr. contr. qq. lib. 1. cap. 7. n. 1. Petr. de possess. Princip. cap. 6. n. 42. Gallæ. de expens. cap. 21. nu. 20.* ubi ait, quod cum fiscales pœnas Domini capiant, necesse habent, & sumptum facere pro exercenda iurisdictione.

3 Idque aded receptum est, ut si Magistratus hos sumptus à subditis extorquere conetur, de injuria illos rectè conqueri scribat Paris. de Put. de syndic. tit. de Reg. Princip. excess. 1. num. 67. Communisque est Doctorum traditio, quod ubi quis alteri servit impellente juris necessitate, id facere debeat propriis impensis, secus autem quando servit ex mera liberalitate, ita tradente Baldo in *l. liberti n. 1. C. de oper. libert. Capyc. in invest. feud. S. feudorum olim col. 2. Surd. de alim. tit. 1. q. 56. n. 12.* Quod enim quis ex necessitate impertit, gratis exhibere tenetur *l. 3. S. virum ff. ad S. C. Sillan.* Archiepiscopi autem interserviunt non ex liberalitate, sed ex juris necessitate, quia compensationem quotannis aliquam recipiunt; Idedque id facere tenentur sumptibus propriis.

4 His omnibus ad stipulatur regula generalis ab interpretibus tradita, nempe: quandoque quis munere suo fungitur, vel aliquid facere tenetur ob compensationem factæ sibi concessionis, tunc id ipsum proprio sumptu, & expensis facere teneri; nec habere impensarum repetitionem, argum. *l. suo ff. de oper. libert. l. 1. C. de aqu. duct. lib. 11. Menoch. de rein. possess. remed. 7. num. 32. & 34. Iac. de S. Georg. de feud. in v. de Castro num. 15. Sichard. in l. 1. num. 3. & seqq. C. de neg. & in l. quoniam liberti numer. 7. & seqq. ibique Castr. num. 3. C. de testib. Bald. in l. liberti num. 37. C. de oper. libert. Surd. de alim. tit. 1. q. 66. num. 8. Iaf. in l. si non sortem 26. S. Liberi us num. 28. ff. de condit. in deb. ibique Bartol. num. 30 & Alex. num. 12.* Quibus in specie subscripsere Roman. conf. 346. num. 15. & Aleiat. conf. 60. num. 5. lib. 2. Cum igitur solium hujusmodi pertineat ad officium Archiepiscopi, sequitur id suis sumptibus fieri, ac manuteneri debere. Atque ita etiam declaravit S. Congregatio Concilii in Urbinate si 10. Martii 1663.

5 Ad secundum respondendum videtur affirmativè. Quia per singulos Canonicos hujusmodi res melius conservantur. At verò tenendum est, esse tolerandum, quatenus ad Canonicos pertineat illarum manutentio. Ita etiam eadem S. Congregatio Concilii in dicta Urbinate eadem die 10. Martii 1663. ad cap. 1. sess. 25. & cap. 2. sess. 22.

CONSULTATIO LVI.

An, stante Constitutione Pii IV. de fidei professione, toleranda sit consuetudo quarundam Universitatum studiorum, quod Rectores, & Cancellarii earum, prout etiam Doctores, & magistri in illis publicè docentes, nullam emittant fidei professionem, nec in manibus Ordinarii, nec alterius cujuscumque. Scholares verò laureandi illam emittunt in manibus Prioris Collegii, qui plerumque est laicus. Ipsa quippè Piana Constitutio indulgens professionem fidei posse emitti in manibus Ordinarii, siue superioris studii, non designat, an dictus superior debeat esse Clericus.

Respondeo negativè, non solum per motum proprium Pii IV. incip. *In sacrosancta* sub Anno 1564. Idibus Novembr. sed etiam ex decreto B. Pii V. Gregorii XII. ex sententia S. Congregationis Concilii sub Anno 1577. ac demum ex Sac. Concilio Trident. sess. 25. cap. 2. sess. 24. cap. 12. & sess. 5. cap. de refor. Posse verò Scholares laureandos illam emittere in manibus superioris studii, etiam si Clericus non existat, processu tamen, vel debita informatione per ipsos locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios ritè facta præcedente, statuitur in ipso motu proprio Pii IV. Et ita etiam censuit Sacra Congregatio Concilii in Urbinate die 10. Martii 1663. ad dictos locos Concilii, nempe ad formam Constitutionis Pii IV. & Clericatus non requiri.

CONSULTATIO LVII.

Quando Fisco competat via executiva, Collegiarum, onus etiam contra Fiscum, quando tempore præscribatur & alia quoad jura fiscalia in favorem Ecclesiarum.

In hac re certum est pro debito liquido, & pro publicis præstationibus viam executivam Fisco competere per *l. 2. C. de apparit. Pref. an.* cum aliis à Peregrin. de jur. Fisco. lib. 6. tit. 7. num. 5. deductis, Gail. observ. 20. nu. 5. & seqq. lib. 1. At si præsentum debitum contradictioni conventi in controversiam deducatur, non secus ac in privatorum causis, servato juris ordine agendum erit *l. 3. C. de conv. Fisco. debet. l. un. C. de conduct. & proc. lib. 11.* ibi: *Quoties de causa ad domum Regiam pertinente aliquid questionis emerferit, non aliter, quam ex legum ordine, quibus similiter omne hominum genus tenetur, vel excipiant, vel inferant actiones, Gail. loc. cit. num. 8. ubi alia congerit.*

Cum igitur justæ defensionis, vel commoditatis ratio postulaverit inter privatos, & Fiscum si aliqua lis mota fuerit, utriusque parti petenda dilationis per defensores suos copia deneganda non est, per textum in *l. omnes C. de delat. lib. 10.* Et generale est, ut quoties advenit debitum, quod alias ex publica scriptura viam executivam obtineret, aliquid obicitur, quod reddat causam dubiam, & justam saltem apparenter, definitiva sententia sit expectanda, & causam amittat viam summariam, & executivam, ut luculenter probat Merlin. *contr. for. cap. 2. lib. 2. n. 16. & seqq.*

Atque ex his in causa Reverendiss. D. Parochi S. Mariæ Monticellanæ Urbis super solutione taxæ triremium à Sixto V. imposta Ecclesiis etiam Parochialibus, ordinariè procedendum est, allegata diurna solutione juxta antiquam taxam ipsamque non aliter teneri etiam ex unione olim Parochiæ S. Stephani ad Silices, nunc S. Bartholomæi ad Cortiatos, in eoque statu solvendi esse manutendum exceptionibus carentiæ actionis, necnon & legitimæ præscriptionis adversum R. Cameram, ejusque Fiscum, & exactores oppositis, aliisque pluribus suaderi omnino videtur.

Idque potissimam ex antiquitate temporis. Novum namque petit hujusmodi taxæ Exactor, nunquam cum Parochiis S. Mariæ in Monticellis practicum, dum à tempore unionis dictæ Parochiæ S. Stephani reddecim circiter

circiter annis taxæ impositionem, taxam pro dicta unione solvi debere præterit. At sola tanti temporis taciturnitas vehementem præsumptionem inducit; quod ideo Fiscus, & Exactores pro tempore non petierint, quia jus minimè fovere sciebant, *can. Christianis 41. q. 1. can. decernimus 3. q. 9. Abb. in cap. nullus de præscript. Roman. cons. 169. n. 5.*

4 Urget hoc ipsum magis, quia singulis ferè annis per oculos ipsos Rev. Camerae ministros, & Exactores rationes hujus taxæ reddat, qui cum diligentissimi præsumantur in iuribus Cameralibus exigendis, & conservandis, utique nisi certo scivissent pro taxa tritemium dictæ Parochiæ unitæ ante Sixtum V. qui illam imposuit Fiscus nullum jus competere, negotium tanti ponderis non neglexissent, ut observat ex Baldo *cap. 1. ex quib. caus. feud. amit. & aliis Afflict. dec. 13. num. 19.* Tolerantia autem, & taciturnitas tam longi temporis ministrorum, ad quorum curam, quid pertinet, & est commissum facit præsumi titulum, & concessionem præcessisse ut ex Bartol. *in l. si publicanus § si ff. de publ. num. 1.* quem sequuntur Panorm. Impl. Aretin. & alii, probat Maur. *sen. alleg. 18. num. 13. & seqq.*

5 Et scientia in hoc casu præsumenda erat in Fiscis, vel saltem supplebatur à jure, quia scientia officialium, & ministrorum Rev. Camerae, ipsi ac ejus Fiscis præjudicat ad effectum præscribendi eorum jura, ut esse communem Doctorum sententiam post Bartol. *in d. l. publicanus ff. de public. concludit Lanar. in constit. quadragesimalem § si quis per 30. num. 35.* ubi allegat Imol. Castren. Roman. Aretin. Cum Bald. Balb. Cravet. & alios, & tradit Covar. *in reg. possessor. p. 2. in princ. numer. 11.* Cost. *de jur. & fact. ignor. in sp. 41. num. 11.* Rot. apud Farinac. *decis. 507. numer. 2. in nov. p. 1. Surd. dec. 4. numer. 6.* Garz. *de nobil. glos. 7. num. 7.*

6 Præcipue cum Exactores fuerint etiam publicani. Quantæ enim audaciæ, quantæ temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est, qui nesciat, ait Ulpian. *in l. quantæ ff. de public.* Vixque credibile est (pace dicam bonorum) quam inexplibilis sit eorum hominum cupiditas, avaritia, & diligentia in acquirendo, in quos proinde merito invehitur S. Laurentius Archiepiscopus Mediolanensis apud Polycrat. *6. cap. 1.* Uno verbo, *sunt homines cum senis manibus genere Geryonaceo, quos si Argus servet, qui oculus totus est, is nunquam servet.* Plaut. *in Aulul.*

7 Confirmat hoc idem continuata exactio juxta veterem taxam longissimo tempore, ex eo quo in istis exactioibus fiscalibus modus in exigendo servatus per solum decennium attenditur, ut scripsit Bald. *in l. fin. numer. 15. C. sine cens. vel reliq. ibi: Unde si per libros censuales apparet, quod ita consuetum est per decennium, non est aliud inquirendum, argum. l. census ff. de probat. l. litibus C. de agric. & censu. lib. 11.* Dec. qui alios adducit *cons. 285. n. 2.* ubi quod modus servatus in exactioe collectarum spatio decennii non est alterandus, & quod quando quis solvit certam annuam quantitatem pro collectis, ad alia onera compellit non debet, fundat Cravet. *cons. 111. n. 7.* sequutus Decian. *d. cons. 285.* Et titulus liberatorius præsumitur ex decenniali patientia, & observantia, Bartol. *in l. cum de in rem. vers. num. 7. ff. de usur. ad textum in l. cum quidam § Divus ff. eodem, Castil. dec. 66. numer. 15. lib. 1.*

8 Nec refert, quod hæc taxa singulis annis est solvenda atque adeo unica præscriptio sufficere non videtur, vel quod contra Fiscum non nisi centenaria præscriptio admittatur.

9 Nam, & jus ipsum exigendi hanc taxam, cum in hoc casu jus Fiscis non sit incorporatum respectu præteritæ taxæ pro dicta unione, cum facta jam, & in Cameralibus libris registrata non reperitur Ecclesia S. Stephani ad textum in *l. Fiscus 2. ff. de jur. Fise.* centenaria non procedit, sed præscriptio triginta annorum contra Fiscum admittitur, ut ex Ilerpia, & aliis late

probat Præses de Franch. *decis. 39. 7. numer. 14.* Et quavis jus exigendi hanc taxam præstationem singulorum annorum concernere videatur, jus tamen formale, quo illa debetur, unicum est, & unica præscriptio sufficit, non solum pro præteritis solutionibus, sed etiam pro futuris, ut latissime docet, ac doctorum autoritate confirmat idem Merlin. *contr. for. 44. lib. 1.* pro qua pluries in Rota Romana judicatum tradit à *num. 9. & seq.* Et quidem quoad solutiones præteritas pro tempore præterito nulla Fiscis conceditur actio per textum expressum in *l. final. Cod. de cens. lib. 11.* his verbis: *Reliqua vero temporis antea à novo domino Fiscum postulare non patimur, ne alterius culpa alter incipiat subiacere dispendio.*

Sicuti quod spatio 30. Annorum onus solvendi collectas præscribatur probarunt Curt. *jun. cons. 42. col. pen. & cons. 177. num. 10. ac seqq.* Cæphal. post alios *cons. 528. num. 51. volum. 1. Ann. cons. 59. num. 38. & 60.* ubi ex Barbatia, & Jafone quod sufficit spatium viginti annorum & plenè docet videndus Cravet. *consil. 111. num. 12.* idque de solo actu negativo non solvendi longo tempore continuato, ut probat Boer. *quæst. 132. in princ. p. 1. & post Abb. Dec. Felician. & alios idem Cravet. loc. cit. à n. 3. ubi num. 5. & 6.* Firmat non requiri interpellationem ut inde currat præscriptio. Quod reperit *in tract. de antiq. temp. p. 4. num. 36. & 38.* Et intuper quando ultra taciturnitatem, & negligentiam in non exigendo interveniat aliquis actus positivus exigendi ad certam rationem ut in casu nostro, quo semper fuit continuata exactio juxta antiquam à tempore illius impositionis, & post dictam unionem dictæ Parochialis. Tunc enim absque dubio sufficere tempus 30. annorum sine alia requisitione ad solvendum probat Corn. *cons. 142. & alibi,* atque ex Bartolo, Jafone, & ex Doctoribus communiter Cravet. *d. cons. eodemque num. 5. & 6.*

Concinquitque ad id notabile dictum Pauli de Castro *15. consil. 361. p. 1. num. 3.* ubi, quod licet Parochiani ex conventionione fuissent obnoxii solvere decimam de omnibus fructibus, si tamen 30. annorum spatio de aliquibus non solverant, inducta est ad eorum favorem præscriptio, dans rationem notandam in casu nostro; *quia ille, ait: qui habet jus plenum si usitur semiplenè per tempus legitimum ad præscribendum, sibi præjudicat, ut non possit uti de cætero, nisi sicut usus est, argum. lib. prim. ff. de aqu. plu. arc. lib. 15, qui usufr. ff. quib. mod. usufr. amit. capit. olim, de cens. & ex aliis ibi adductis.* Neque in hoc casu deest centenaria præscriptio, quatenus requireretur. Nam ab Anno 1573. quo dicta Parochia S. Stephani in Silice unita fuit Parochiæ S. Mariæ in Monticellis, Parochi pro tempore usque ad præsentem annum 1685. nunquam solverunt taxam tritemium pro dicta unione

Cæterum hæc dicta sint pro abundantiore jure; nam *12.* sufficit pro perimenda Fiscis, ac exactoris actione, quod Ecclesia S. Stephani non reperitur taxata in libris Camerae, & quod taxa tritemium fuerit imposta tredecim circiter annis post illius unionem, ideoque cum fuerit deinde taxata Ecclesia Parochialis S. Mariæ in Monticellis ad scuta duo quolibet anno, utique fuit taxata in eo statu in quo reperiebatur, atque adeo cum ipsa unione jam facta, ita ut Constitutio Sixti pro impositione taxæ non potuerit comprehendere uniones jam factas ante dictam impositionem, pro quibus unionibus etiam imposta fuit taxa tempore illius impositionis in illis Ecclesiis, quibus uniones hujusmodi factæ reperiebantur, ac proinde cum fuerit eo tempore taxata, etiam pro dicta unione cujus argumentum, quia non reperitur regesta in libris Camerae non potest iterum taxari, sed servari debet taxa hucusque soluta.

Præterea cum Parochus S. Mariæ in Monticellis *13.* possideat bona certa dictæ Parochiæ S. Stephani jam unitæ, sed illa possideat Ecclesia Sanctorum Laurentii, & Damasi, solumque gerit curam paucarum animarum, quæ in pauperissimo statu versantur, à quibus nullum

percipit emolumentum, sed potius damnū, nullo modo potest amplius in re aliqua taxari. Quod si aliquid emolumentum ex dicta unione perciperet ab incertis, cum tamen dicta incerta sunt assignata pro labore, & congrua Parochiali, nulla ex illis debetur portio pro taxa tritemium, sicut neque ex illis portionem aliquam deberi Seminario declaravit S. Congregatio Concilii, absurdumque esset ex re incerta solvere taxam certam.

74 Non obstat, quod in Constitutione Sixti taxa tritemium imponatur super certis, & incertis. Nam loquitur conjunctim de beneficiis, & Parochialibus Ecclesiis, quæ habent certa, & incerta conjunctim, non autem de illis, quæ habent solum incerta, assignata præsertim pro labore, & congrua Parochi, quo in casu non dicitur haberi beneficium, sed onus, ac proinde non comprehenditur in dicta Constitutione, in qua solum comprehenditur beneficia habentia certa, & incerta conjunctim.

75 Neque obstat, quod Parochiæ quibus unitæ sunt familiae, præsumitur, quod etiam habeant bona certa unita. Quoniam non valet argumentum à cura animarum ad proprietatem bonorum, sicut non valet argumentum à jurisdictione ad bonorum possessionem, Mynsing. *decad. 1. resp. 11. numer. 18.* Quia res sunt separatae. Sic Vicarii in Urbe, qui habent Curam animarum nulla possident bona certa, sed solum gerunt curam animarum, pro qua percipiunt menstruum stipendium. A separatis autem mala fit allatio, *arg. l. inter stipulantem 83. §. Sacram. ff. de verb. oblig. cum vulgo aliis.* Sunt enim isti actus velut singulares quædam species non ordinatæ, sicut numeri, vut figuræ, nec sicut causa, & effectus virtualiter inclusi in causa, ut patet ex hoc, quod unus seorsim sine alio inveniri potest, & de facto invenitur ut dixi, in Vicariis curam animarum in Urbe gerentibus. Cum ergo cura animarum ex natura sua possessionem bonorum Parochiarum unitarum non includat, esset profectò contra jus, & æquitatem ex futilissima præsumptione id asserere, & præjudicium Ecclesiis inferre. Quare non præsumptivè, sed concludenter, tanquam fundamentum suæ intentionis Camera Apostolica id probare tenetur per *text. in l. §. quod ait Prætor, ubi Bart. ff. ne quid in sum. publ. Rot. dec. 307. numer. 10 p. 6. recent. ac alibi, etiamsi præsumptio esset à jure, Surd. cons. 130. numer. 1. Gratian. discept. 755. numer. 57. & discept. 748. numer. 17. præsertim quia sumus in qualitate substantiali, Felin. in cap. 2. numer. 3. de rescript. idemque Gratian. discept. 937. numer. 22.*

CONSULTATIO LVIII.

An funeralia præsertim Episcoporum debeant iterum celebrari in Ecclesia, etiam Cathedrali, in quam transferitur cadaver sepeliendum, & cujus sumptibus?

76 **N**Egativè respondendum censeo. Siquidem iteratio ni hujusmodi expresse repugnat nedum juris dispositio, & consuetudo universalis, sed etiam voluntas defuncti atque hæredis ab eo instituti, cum non censeatur hoc onus injunctum in hæredis præjudicium, *c. verum de condit. appos. Peuting. dec. 358. n. 8. & dec. 405. n. 7. & in recent. dec. 210. n. 2. ac seqq. p. 19.*

77 Resistit planè dispositio juris, quia certissimum est hæredem non posse cogi ad iterandum funerale, & Exequias semel legitimè celebratas, ut in specie firmavit Rota *dec. 85. apud Tambur. de jur. Abb. tom. 3. & apud Dian. p. 7. resol. & apud Murg. disp. moral. 10. 1. pag. 381. Francel. de Eccles. Cath. cap. 17. de sepult. n. 239.* Et in terminis Episcopi duarum Ecclesiarum unitarum, quod in ejus obitu non debeant iterari exequiæ, sed debeat utriusque Ecclesiæ sumptibus sepeliri, notat Tuch. *list. S. Concl. 189. numer. 15. Francel. cap. 8. n. 498. & cap. 17. n. 10. & 240. cum seq.* Itaque iteratio multo minus necessaria est in casu quo alia Ecclesia defuncto Sacramenta non mini-

stravit, ob quorum administrationem debentur funeralium emolumenta, Ventrigl. in *pr. annot. 52. §. un. numer. 26. Merlin. dec. 480. n. 9.*

78 Adversatur pariter consuetudo. Nullibi enim id observatum est, non solum in translatione cadaverum Principum, & Episcoporum, ut testatur Marchet. in *pr. Vic. Capit. de sepult. tit. 38. §. 2. numer. 94. & seqq. Ughel. in Ital. Sacr. tom. 1. v. Taracineses Episcopi n. 55.* Sed etiam Summorum Pontificum, ut temporibus nostris in translatione cadaveris Innocentii X. ab Ecclesia Vaticana ad S. Agnetis, Clementis IX. ab eadem Ecclesia Vaticana ad S. Mariæ Majoris. Quæ sanè consuetudo fundatur in jure, ne propter iterationem funeralium fideles averterent à libera sepultura electione, ut arguit Rot. in *d. dec. 85. apud Tambur. d. tom. 3.*

79 Similiter obstitit voluntas defuncti. Siquidem, sicut ipse gravavit hæredem ad sumptus translationis sui cadaveris, quamvis ad illos teneretur Ecclesia Cathedralis, cujus forsitan erat Episcopus, dum ipse in ea sepulturam elegerit, & mandaverit ad eam suum transferri cadaver, ut in specie distingunt Abb. in *q. 3. numer. 8. post sua consilia, Bellef. disq. Cler. par. 1. de Cler. debit. §. 3. nm. 4. Murg. d. tract. 1. pagin. 368 §. 7. numer. 2. Capyc. dec. 84. numer. 2. ita etiam illum gravasset exequiarum iteratione, si voluisset.*

80 Reclamat denique expressa hæredis voluntas, quæ in celebratione funeralium præcisè servanda est, ut sæpè respondit Sac. Rituum Congregatio, præsertim in Ferracensi 7. Septembris 1613. quam refert Aldan. in *comp. Canon. resol. l. 2. tit. 8. n. 26. allegatus à Barbosa in dec. Apost. v. hæres, collect. 406. n. 1. & Pasqualig. ad Lauret. in qq. inter Episcop. & Regul. numer. 1592.*

81 Eòque magis quia funerale debitum est Episcopo absque spe repetitionis, ut dicit textus in *l. Et si quis 14. §. sed interdum, & §. fortassis de relig. & sumpt. funer.* quem sequitur Rota in *decis. 135. numer. 24. & seqq. par. 16. recent.* essetque inhumanum hujusmodi officium suo Episcopo non exhibere, ut prosequitur Abb. in *dict. quest. 3. sub numer. 6.* Quare, licet sepulturam sibi Episcopus eligeret extra suam Ecclesiam Cathedralis, quemadmodum sibi eligere potest ex Abb. *loc. cit. numer. 8. & Murg. dict. tom. 1. pagin. 368. §. 7. numer. 4.* nullum tamen præjudicium hæredi suo intulisse censetur, qui cum jam semel celebraverit ejus funerale cum pompa, & apparatu decenti, ac juxta ritum Ecclesiæ, ac dignitatem personæ, utique ad aliud non tenetur, teste Barbosa in *repet. jur. Can. & Civil. v. funus, Tiraquel. de nobil. c. 10. u. 148. Medic. de sepultur. p. 2. qu. 2. numer. 1. & seqq. Ludovic. decis. Perus. 78. nu. 15. estque textus in l. Si quis sepulchrum, §. sumptus. ff. de relig. & sumpt. fun.*

82 Idque præcipuè si Capitulum Cathedrale non persolverit iusta suo Antistiti. Ideòque si officium funebre celebraverit occasione translationis cadaveris, debet ceteri celebratum in satisfactionem suæ obligationis, cum de jure totus Clerus Cathedralis debeat convenire ad celebrandum officium funebre, & quidem gratis pro suo Pastore, Abb. *d. quest. 3. numer. 4. & seqq. Bellef. loc. cit. §. 3. numer. 4. Capell. Tholof. qu. 498. numer. 1. Capyc. d. dec. 84. numer. 2.*

83 Neque obstat excessus sumptuum, in hujusmodi officii funebri celebratione à Capitulo facta, nempe cœnotaphii cum baldachino, culcitra, & pulvinariis, aliique pompis, quia hujusmodi sumptus non sunt necessarii, ut tradit Murg. *dict. tom. 1. pag. 368. §. 7. 4. numer. 2. & 4.* Atque aded sibi hoc imputet Capitulum, dum ultro illas fieri fecit. Nemo enim invito hærede defuncti violenter, & tanquam per vim non potest officium funebre peragere, ut funeralium emolumenta lucretur, sicut admonet Murg. *ubi supra pag. 296. nu. 7.* ut proinde non poterit repetere quod contra mentem defuncti, & ejus hæredis impendit *dit. Et si quis 14. §. actio, ff. de relig. & sumpt. fun. Medic. d. de sepult. p. 2. qu. 2. numer. 3. & seqq.*

84 Nihilque præjudicaret hæredi, si in hujusmodi iteratione

ne consentirent Exequutores testamentarii. Tum quia factum Iudicis non est factum partis ex Benintend. *decis. 93. num. 7.* Caval. *dec. 539. num. 9.* Et tum quia cum defunctus hoc onus non injunxerit, neque injungendi facultatem dederit Exequutoribus, ipsi dicuntur excessisse fines mandati, nec potuerunt defuncti voluntatem eludere, ac hæredem in hoc gravare, ut considerat Rot. *decis. 304. num. 11. ac seqq. & dec. 370. n. 9. & seqq. coram Priore, ac diserte in dec. 210. n. 2. & seqq. p. 19. recent.*

10 Denique non refragatur, quod funeralia, & exequia in Urbe, vel in Cathedrali respiciant dignitatem personarum. Nam ex hoc non inferitur ad onus iterandi funerale à testatore non expressum, sed solum ad illius decorum ex adductis à Io Bapt. de Luca in *r. de jurisd. & for. comp. disc. 31. n. 3. tom. 3.* ubi de Cardinali Trivulzio exercente etiam munus Gubernatoris in Civitate Mediolanensi fuerunt ei semel exequia celebrata cum intervenitu Regii Senatus, atque Exercitus.

11 Non potest igitur hæres compelli ad celebrandum iterum funerale in Ecclesia, ad quam transfertur cadaver sepeliendum, sed solum ad erogandum jus sepulturæ. Nam funeralia sunt in die funeris, ut declaravit B. Pius V. in *constit. quæ incipit: Et si mendicantium,* & Benedictus XV. in *Extravag. Inter cunctas de privil.* ubi ait, funeralia intelligi, quæ cum funere deferuntur. Cumque ista fuerint semel solemniter celebrata in die funeris, non possunt cogi hæredes defuncti ad iterum illa celebrandum, sed si Ecclesia tumulans ad se funeralia spectare prætendat, debet agere cum Ecclesia, in qua funeralia celebrata fuerunt, non autem cum hæredem defuncti, ut ex Trid. *sess. 25. cap. 3. de ref. & ex cap. 1. de sepul.* Et in specie translationis cadaveris ad sepulturam declaravit Sac. Congregatio super Episcopis in Panormitana 1. Augusti 1658. & antea in Neapolitana 4. Augusti 1597. declarando hujusmodi translationes fieri debere sine solemnitate, ut apud Nicol. p. 1. *lucubr. lib. 4. tit. 15. num. 7.*

12 Cum igitur non sint iterum celebranda funeralia in alia Ecclesia, præterquam in illa, in qua expositum est cadaver, solum erogandum est Ecclesiæ tumulanti jus sepulturæ, quia in illa duntaxat sepeliri debet cadaver, non autem exponi. Quod jus est erogandum juxta morem Regionis ad *text. in cap. ad Apostolicam de simon. & discernitur in statuto Cleri Romani cap. 4. §. 3. & 4.* quod est desumptum ex sacris Canonibus, ac vetustissima, & universali Ecclesiæ Romanæ consuetudine.

CONSULTATIO LIX.

Albertus quidam accusatus est, quod Reliquias Sanctorum Martyrum à Cœmeteriis ab eo extractas in commercio posuerit, ac precio diversis personis vendiderit, quodque eas effoderit sine notariis, ac aliarum personarum legitimo intervenitu, & in propria domo ad numerum non exiguum retinuerit, ac sigilla impressa in quibusdam chartulis, stemma Eminentiissimi Cardinalis Vicarii exprimentia, necnon diversa nomina Sanctorum in quibusdam foliis impressa. Ideo queritur, an, & quas pœnas incurrerit? Ubi opportunè de origine Cœmeteriorum, & remissione de cultu Reliquiarum.

1 Primò cum in *Can. Corpora de consecrat. d. 1.* Sanctorum Corpora perpetuò sepulturæ tradita non possunt erui, & transferri sine licentia Papæ, aut Episcopi, aut Synodi, aut Capituli Canoniorum, excepta necessitate incendii, vel reparationis, vel mutationis altaris, ut per Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 43. nu. 25.* & Layman. *lib. 4. tract. 7. cap. 5. num. 17.* idè videtur commisisse sacrilegium, quia rem sacram è loco sacro abstulit contra formam assertæ licentiæ per textum in *cap. nulli quest. 2. Archid. in d. can. corpora,* & Azor. *tom. 1. instit. mor. lib. 9. cap. 8. quest. 9.* Atque adeo incurrit juris infamiam, & consequenter est irregularis, textus in *cap. fin. de furt. cap. si quis presbyter. 50. d. Abb. & Doctores in cap. Conquestus de for. comp. Et procedit, etiam si non sit sententia condem-*

natus, si tamen crimen est notorium, & probatur in *d. cap. fin. & in cap. fin. de temp. ordin.*

Accedente præsertim edicto Cardinalis Vicarii edito jussu Pauli V. anno 1613. die 24. Augusti, in quo cautum est, ne quis audeat, vel præsumat, vel possit ingredi in aliquam ex cryptis, catacumbis, vel Cœmeteriis intra, vel extra Urbem Romanam, neque ab illis extrahere Reliquias ne quidem in minima particula, neque ad id præstare auxilium, vel favorem sub pœna trirremium, & aliis arbitrio Vicarii ipso facto incurrendis, & excommunicationis latæ sententiæ, & revocat omnes licentias in scriptis concessas, easque in futurum, si concedantur, irritas declarat, extenditque dictas pœnas, & censuram ad omnes, ad quorum instantiam fiet extractio, aut attentata fuerit, & ad complices, atque ad recipientes scienter Reliquias illicitè extractas, ut supra, & absolutio dictarum pœnarum Papæ reservatur. Regulares ultra dictas pœnas incurrant ipso facto privationem vocis activæ, & passivæ, ac inhabilitatem ad dignitates, & gubernationes suæ Religionis, & dispensatio, ac rehabilitatio Papæ reservatur, ut per Bonac. *de censur. in part. disp. 1. qu. 1. pun. 15. §. incidens.*

Et ex Brevi ejusdem Pauli V. promulgato in edicto Cardinalis Millini Vicarii Urbis anno 1614. die 16. Maii statutum est, ut nullus vigore licentiarum à Papa vivæ vocis oraculo ante duos menses proximis concessarum, possit Reliquias extrahere de Ecclesiis, Monasteriis, locis piis, Cœmeteriis, vel cryptis intra, vel extra Urbem, alias incurrant excommunicationem ipso facto Papæ reservatam, eamque extendit contra eos, qui curam habent, seu gubernationem dictarum Ecclesiarum, vel locorum, si permiserint, seu consenserint extractioni. Contra verò furantes Reliquias è locis sacris extra Urbem Romanam, ejusque suburbia, nulla est censura, vel pœna latæ sententiæ, ut testatur Sanchez in *decal. lib. 2. cap. 43. num. 24.* Bonac. *super 1. præcept. de cal. quest. 1. pun. 4. num. 1.* nisi interveniat extractio loci sacri, ut per Suarez *disp. 22. de censur. sect. 2. num. 9.* Et licet Barbof. *de potest. Episcop. alleg. 50. nu. 158.* referat excommunicationem latam à Gregorio XIII. in Bulla quadam, incipiente: *Pontificia sollicitudinis* contra transferentes Reliquias de loco sacro ad Provinciam Mediolanensem, vel de una ad aliam Ecclesiam, seu locum sacrum, & contra concedentes aliquam particulam ex eis, & contra recipientes, tamen dicta Constitutio in nullo Bullatio reperitur.

Cumque apud se hujusmodi Reliquias idem Albertus retineret, dici poterit ipsarum contemptor, & tamquam hæres suspectus puniri, Simanch. *Cathol. institut. tit. 57. nu. 17.* & Azor. *loc. cit. quest. 4.* Jure enim canonico statutum est Reliquias Sanctorum asservari debere in loco honestissimo, ac in nitidis, & decoris vasculis, ut in *cap. audivimus de reliq. & vener. Sanct. & contrafaciendo sacrilegium esse, firmat D. Gregorius Epist. 30.* Unde, & publicum crimen dicitur, quod in hoc committitur, quia est injuria contra Religionem, *l. Manichæos 4. C. de heret. & Clar. in pr. qu. 1.*

Tertiò, quia sine aliqua Superiorum licentiâ multa Corpora, & Reliquias Sanctorum Martyrum diversis personis ad suum libitum largitus fuerit, & ab ipsis pecuniarum quantitatem, ac munera receperit, quæ longè excesserint tam ejus laborem, quam sumptus in reaptandis dictis Corporibus, ac Reliquiis, videtur incurrisse pœnas contra simoniacos per textum in *can. Si quis Episcopus 1. quest. 1.*

Neque dicatur dicta munera, & pecunias spontè ipsi traditas fuisse. Nam statim ac munus receperit, ob causam illud recepisse dicendum est. Munus enim ex sua natura necessariò causam includit ex Vlpiano in *l. inter donum, ff. de verb. signif. & differt à dono, tanquam genus à specie, cum omne munus sit donum, non contra, Et donum propriè dicitur illud, quod est sine causa. Unde cum in hoc casu adsint munera, causa quoque adesse debet,*

debet, quæ sanè alia esse non potest, nisi spiritualis, ex Corporum Sanctorum Martyrum, & Reliquiarum traditione proveniens ad textum in *d. can. nulli cum seq. 1. q. 1.* Ergo recipiendo munera ob causam præfaram simoniacus effectus est, & tamquam talis acriter puniendus, cum simonia sit crimen exceptum, & publicum, *cap. sancta de simon. & l. si autem, C. de Episc. & Cler.* ubi Baldus, & inter graviora reputatur à Diaz in *præx. crimin. v. simonia*, & crimini læsæ majestatis æquiparatur, Felin. in *cap. sicut 1. in fin. de simon.* Quare in omni materia commissa condemnatum in judicio sententia definitiva reddit infamem infamia juris, & irregularè, ut *can. si. 1. q. 3.* ubi est sermo de beneficiis, Sacramentis, & Sacramentalibus, ibique Glossa, & Turrecremata, *Glos. in cap. ex diligenti, v. infamia de simon. Boer. quest. 117. n. 4. Angel. v. simonia 6. num. 8. Menoch. de arb. cas. 401. num. 16. Sanch. opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 104. num. 7. & 18. & de communi testatur Suar. 1. sm. 1. de reliq. v. ult. de simon. cap. 56. n. 21.* facitque *c. ult. 1. qu. 7.* ubi omnia crimina in comparatione simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputantur.

7 Quinimò attentata communi sententia, quæ habet, omne crimen enorme, depositione dignum, notorium afficere eo ipso infamia juris, idem dicendum de simoniaco, ut tenet magis communis opinio apud Sanchez *loc. cit. num. 7.* & probatur ex *cap. inquisitionis in princip. de accus. & extravag. 1. de simon.* Simonia autem est crimen depositione dignum per textum in *dist. can. Siquis Episcopus 1. q. 1.* quamvis aliqui contrarium doceant in simonia beneficiali, ut Præpos. in *can. presbyter num. 4. & 5. 1. quest. 1.* Sanchez *d. dub. 104. num. 9. ac 16.* cum Henriquez, Covarruvia, & Navarro, asserentes, non esse crimen depositione dignum & idèd, neque si notorium sit, redderet irregularem, vel infamem, nisi sequatur sententia condemnatoria, ut supra; quia est simonia contra solum jus positivum. Vnde super hac pœna infamiæ, vel irregularitatis non potest Episcopus, seu Prælatus subditis suis dispensare, quia est de gravioribus criminibus, ut per Sanchez *loc. cit. dub. 120. nu. 43.* nisi tamen casus sit occultus ex Trident. *sess. 24. cap. 6. de ref.*

8 Quæ pœna procedit non solum contra simoniacos principales, sed etiam contra cooperantes minus principaliter, ut mediatores, quia quoad pœnas sententiæ ferendæ, & quoad infamiam, & irregularitatem ex tali sententia resultantem, veniunt nomine facientium, seu committentium crimen, & pœna ordinaria puniuntur, *cap. 1. de testib. in 6. Gemjn. Franch. & Anchar. ibi, & Clos. in d. Can. Si quis Episcopum, v. mediator per textum.*

9 Adèd ut in hoc peccato simoniæ non detur parvitas materiæ, unde numquam potest esse peccatum veniale ex parte materiæ, sed semper est peccatum mortale, quia ejus malitia consistit in contemptu rei spiritualis formaliter sumptæ, & non materialiter. Forma autem est indivisibilis, *cap. 1. de bapism. l. Cum hi, §. si Prætor, ff. de transact. Dec. in cap. de appellationibus de appell.* Et quia omnis entitas spiritualis pecunia, & re temporali quacumque æstimari non potest. Vnde etiam in parva materia à simoniaco res magna contemnitur, & magna adest injuria, neque excusat parvitas pretii, quin aggravat culpam, & injuria in rem spiritualem, dum minoris æstimatur, ut docent Navar. *consil. 52. numer. 3. de simon. Reginald. lib. 23. numer. 166.* Sanch. in *decal. lib. 1. cap. 4. num. 1. & lib. 7. cap. 28. numer. 8. & lib. 2. opusc. capit. 3. dub. 110.* Laym. *lib. 4. tractat. de simon. capit. 8. §. 1. numero 4. & Tanner. tom. 3. disput. 5. quest. 8. num. 26.*

10 Accedit, quod cum simonia apud Legistas idem sit, ac crimen ambitus, ut per Bartol. in *l. 1. ff. ad leg. Jul. de ambit.* Laici simoniam committentes pœna ambitus puniuntur. Et quando in officio quispiam se malè exercet, & corrumpitur accipiendo munera, tunc sine dubio punitur, de quibus in *§. Si quis autem in auct. ut Iud. sua quoque suffrag. col. 6.* scilicet pœna furti. Fur autem plura

furta committens etiam in re parva capite puniendus est, Farinac. *de furt. quest. 177. par. 4.* Cum igitur iste reus plura munera receperit diversis temporibus plura furta commisisse dicendus est, & sic ultimo est afficiendus supplicio. Et quidem non abs re. Nam si præcos oratores, etiam in causis profanis agentes, nedum pacifici, verum etiam munera, & dona, aut xeniola recipere pudebat, authore Plinio *lib. 5. Epist. ad Valer.* quantò magis erubescere deberent ii, qui res sacras pactis muneribus, ac donis vendunt?

Quartò, cum usus fuerit sigillo Cardinalis Vicarii ad effectum comprobandi Reliquias à se distributas, & fortasse falsas, cum sigillum faciat rem indubiam, & veram, Bald. in *l. bona fidei col. 3. C. de reb. cred. Innoc. in cap. 2. de fid. instr. merito incidit in pœnam falsi, idem Bald. in l. falsas in fin. C. de furt.*

Ac denique cum plura instrumenta concessionis Reliquiarum, & Corporum Sanctorum Martyrum sub diversis nominibus rogaverit, idèd incurrit pœnas, in edito Cardinalis Millini Vicarii demandato Pauli V. contentas, in quo prohibitum est, nequis sæcularis, aut Regularis fidem ullam aut testimonium, sive instrumentum, sive scripturam publicam, vel privatam faciat extractio- nis, donationis, consignationis, translationis, aut alterius contractus, aut scripturæ, ubi fiat mentio Reliquiarum, nisi cum licentia in scriptis ejusdem Vicarii Urbis, non suffragante quacumque Sedis Apostolicæ licentia aliter emanata, & transgressoribus ibidem statuta sunt pœnæ, scilicet dominis officiorum pœna privationis officiorum, notariis autem, & substitutis pœna 500 scutorum, & has pœnas decernit incurri ipso facto. Religiosis autem sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ in perpetuum, & exilii ab omni ditione Ecclesiæ Romanæ. Sed hæ pœnæ non videntur quoad Religiosos ipso facto incurrendæ, ut patet ex verbis edicti, & pœna privationis officii non ligat ante sententiam declaratoriam; idemque est de pœna illa pecuniaria. Et hæc contra Albertum attuli.

Verùm pro Alberto dico, quod, ut incurratur pœna contra simoniacos illata, constare debet, quod initus sit venditionis contractus, qui propriè dicitur cum pretio certo cum re certa commutatio, §. *pretium instituit. de emp.* Si igitur pretii mentio facta sit, tunc semper emptio, & venditio præsumitur, *l. fin. C. de præd. Curial. Accurs. in l. cum doctem, C. de jur. dot.* Propriè autem pretium ex, quando facta æstimatione pro re certa tantæ æstimata pecunia solvitur, ita ut sit mensura rei venalis, neque verè pretium esse potest, nisi quod sit alicujus rei sic æstimatæ mensuratum pretium, Goth. *ad l. qui ut 48. §. cum fur. ff. de furt.* Et pretium dicitur quasi peritium, quia statui debet ex opinione communi eorum, qui illarum rerum periti sunt, non prout cuique videtur. Gæd. *ad l. rei appellatione 5. num. 4. ff. de verb. signif.* Et hinc est, quod super pecuniis numeratis potest constitui locatio, tamquam in re aliqua, & non uti in pecunia, seu pretio aliquo determinato, ut volunt communiter omnes Summistæ, & notatur à Glos. in *can. si foeneraris 14. qu. 3. & in cap. Conquestus de usur. ac in l. 3. ff. commod.*

Quare videndum, an pecuniæ receptæ ab iis, qui Reliquiæ traditæ sunt, possint dici, quod receptæ fuerint loco pretii, an verò loco remunerationis, secus autem, si donatis reliquiis, & ab Alberto ornatis, ac perbellè, ac reverenter comptis pro ejus laboris præmio, ac impenfarum pecuniæ ipsi reddebantur. Quòd non video prohibitum, neque à jure denegatum, cum antidotalis obligatio hoc requirat, *l. sed etsi, ff. de per. hæred.*

Nec quicquam facit cogitatio quedam mentem Iudicis agitans, nempe, quod hic Albertus pecunias receperit ultra condignum laboris, & impenfarum, & sic facilimè suspicari possit, quod pro pretio, & non pro præmio laboris pecunias receperit.

Nam antidota, quæ est idem, ac remuneratio, *d. l. sed 15*

est, §. Consili, si fuerit associata virtuti, non limitatur à tenacitate, sed augetur liberalitate, quæ dicitur donatio, quia liberè, ac remota à necessitate fit, Glos. in l. hoc jure 19 §. non potest, ff. de donat. Et consistit in largitate, & emissione pecuniarum, ut ait D. Thom. 2. 2. qu. 117. ar. 2. cum sit circadona illarum, ut notat idem S. Doctor eadem 2. 2. qu. 134 ar. 3. in 1. arg. In pecuniis enim consistit objectum, & materia liberalitatis, cui aliquando additur magnificentia, quando ad magnum usum pecuniarum dirigitur, cum etiam magnificentia tribuat dona, ut dicitur in 4. esb. Et sic si Albertus quandoque recepit plusquam laboris justitia requirebat, dummodo non exigat, ad virtutem liberalitatis Dantis reduci debet, quæ, ut ait D. Augustinus de defun. est motus quidam animi faciendi, & approbandi liberas largitiones.

17 Edque magis si Albertus hæc omnia spontè confessus fuerit. Quo fit, quod bona fides, non vitium in eo considerari possit. Quia si de vitio conscius fuisset, non ita facile hoc Judici propalasset, & sic intrat illa vulgaris regula, quod spontanea confessio excludit dolum, Farin. c. 106. n. 12. Becc. c. 96. n. 15. Bertaz. c. 193. n. 14. Bursat. conf. 152. num. 33. Idcirco spontè confitenti parcitur, l. edito D. Traiani, ff. de jur. fisco. ubi Glossa, cum demonstrat probabilem ignorantiam, Farin. c. 155. n. 9. vel bonam fidem, & justam causam credendi, posse dictas pecanias recipere, & sic excusari à dolo dicendum est per ea quæ dicit Bertaz. conf. 93. n. 13. & seq.

18 Neque dicatur, non constare, quod præfata pecuniæ fuerint in effusionem Reliquiarum erogata, sed bene constare ad manus Alberti pervenisse. Nam constito, quod præfata pecunia fuerit data ad istum effectum, & non in pretium Reliquiarum, sequitur, quod attendendum sit hoc principium, et si aliter suspicetur, ad fiscum spectat probare, quod illas recepisset pro pretio dictarum Reliquiarum, quod non præsumptivè, sed concludenter probari debet, cum hæc sit intentio fisci.

19 Quod autem ipse solus abique interventu notarii rogantis de extractione, è cæmeteriis extraxerit multa corpora Martyrum, excusari poterit propter primordium veritatis, nempe ob facultatem, quam habebat ad Reliquias effodiendum. Nam credulitas ista excusat à dolo Farinac. conf. 44. n. 5. & 9. 30. n. 177. etiam si sit fatua, & temeraria atque injusta. Quo in casu stari debet ejus juramento, ut per eundem Farin. conf. 115. num. 9.

20 Ad illud de retentione Reliquiarum pariter respondetur nihil obstare. Nam illas potuerat retinere pro illis expoliendis, & ex permissione, imò ex credulitate, quam probabiliter habebat, uti minister.

21 Ad illud autem, quod dicitur de sigillis cum impressione stemmatis Em. Vicarii non satis liquet, quod ad delictum fuerint præparata. Imò cum Albertus reddat causam verisimilem, nempe pro sigillandis cancellis Cæmeteriorum, excusari debeat à dolo, dum per fiscum aliter non probetur.

22 Quod autem ad Cæmeteria. Quia Deus Adamo dixit *pulvis es, & in pulverem revertieris, Gen. 3.* idè Sancti Patres à condito statim mundo corpora defunctorum terræ mandarunt. Id, quod indifferenter quoquo loco fecerunt primo. Abraham Patriarcha primus omnium legitur *emisse ab Ephron Eihæo filio Saor propè Hebron quadringentis siclis speluncam duplicem, & agrum circa eam, sepelisseque in ea Saram uxorem suam, inibique ipse quoque repositus deinde fuisse.* Unde etiam Cæmeterii condendi institutum Abrahamo primo omnium assignant, teste Polyd. Vergilio de invent. rer. lib. 6. cap. 6.

23 Quemadmodum autem veteres tam antiquæ, quam novæ legis Patres, mortuos dormire dicebant, quod frequenter in sacris litteris invenitur, ut illud: *Dormivit cum patribus suis in senectute bona.* Et 1. Thessal. 4. *Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini,* sic etiam eorum sepulchra appellabant Cæmeteria, quod significat loca ad quietem, & somnum comparata. Athenæus quidem lib. 4. ex Dosiadis item lib. 4. scribit, apud Creenses

in singulis Civitatibus fuisse quasdam ades publicas ad excipiendos peregrinos, & hospites, quæ appellata fuerint Cæmeteria. Sed Christiani veteres hoc nomine pro locis sepulturæ speciatim assignatis præcipuè usi sunt: quæ loca etiam excipiunt homines mortuos, qui dum adhuc in vivis essent, peregrini fuerunt.

Fuisse præterea apud Christianos persecutionum tempore Cæmeteria præcipua quædam Tempa, sive loca sacra, in quibus ad sua sacra convenire possent testantur historiæ. Ita in persecutione sub Georgio Alexandriæ, cum adversarii pietatis prævalentes Tempa obtinerent, in Cæmeteriis Christiani convenire cogebantur ad orationem, Theodoret. lib. 2. cap. 14. Qua de re Onophrius Panuinus in append. ad Platinam de Cæmeteriis, ita scribit: *Quia veteres primitiva Ecclesia patres solebant ad sepulchra Sanctorum Martyrum, quorum sacrosancta erat memoria, anniversario die passionis eorum convenire, amplas, & capacia cœlibus publicis orationum loca, cæmeteriis adiacentia, etiam cæmeteria vocarunt. Legimus veteres Romanos Pontifices inter Martyrum tumulos stationes, id est, omnes actus publicos Pontificales celebrare consuevisse. Itaque hæc Cæmeteria erant Christianis veluti Tempa, & orationum loca, in quibus Episcopi synodos congregabant, sacramenta administrabant, & verbum Dei concionabantur. Hinc illud scitu dignum, quod cum Imperator quispiam persecutionem in Christianos instaurare conatus fuisset, ante omnia eos à Cæmeterio arcere solebat, ne in unum conveniendi eis facultas esset.*

Itaque legimus apud Eusebium lib. 7. c. 9. *Æmilianum* 25 *juridicum Ægypti in Valeriani persecutione sic Dionysium Episcopum, presbyteros, & Clericos Alexandrinos, & alios Christianos in Christi fide constantes alloquentem; Video vos, & ingratos esse, & non sentire mansuetudinem Augustorum, quapropter Alexandriæ non eritis, sed in Libyam relegabo vos, & vobis, aliisque non licebit amplius synodos colligere, vel ad Cæmeteria, sicut vocant ingredi. Et historiæ ejusdem lib. 9. cap. 2. legimus: Valerium Maximinum aliquando conatum Cæmeteria Christianis rursus adimere, cum eos dissipare, atque pessundare vellet. Itaque, inquit, nihil non ad subversionem nostram molitus, primum nobis libertatem in cæmeteriis conveniendi prætextu quodam adimere conatur. Rursum cum Imperator alius persecutionem, in nos reprimere vellet ante omnia jus conveniendi in Cæmeteria reddidit. Extat Galieni Augusti edictum, quo Christianis Cæmeteria sua restitui iussit, ut ad sua sacra coire possent, quibus à patre suo Valeriano Imperatore paulò ante impiis edictis prohibiti fuerant. Meminit hujus rei Eusebius l. 6. c. 13. Ex his igitur liquet apud Christianos primitivæ Ecclesiæ Cæmeteria loca sacra fuisse, in quibus ad sua sacra convenire possent.*

In hujusmodi Cæmeterii fabricas materiales, & ædes 26 aliquas, in quibus fideles convenerint, fuisse auctor est Damasus Papa qui in Fabiani Papæ, & Martyris vita, ita ait: *Hic multas fabricas per Cæmeteria fieri precipit.* Idem Damasus ait: *Liberium Papam de exilio reversum, habitasse in Cæmeterio Agnetis.* Imò in Cæmeteriis Romæ existentibus baptismum, & cœnam dominicam celebrare, vigiliis decantare, ordinationes, & stationes veteres solitos fuisse Panuinus ibidem docet.

Cæmeteria autem, vel loca sepulturæ mortuorum de- 27 stinata non intra, sed extra urbes fuisse apud veteres, multa sunt, quæ testantur Durandus in rational. divinor. lib. 1. cap. 5. inquit, *morem fuisse antiquitus, ut homines in propriis domibus sepelirentur; sed postea propter cadaverum fetorem statutum esse, ut extra civitates sepeliantur, & locum quendam communem ad hoc destinatum. Nobiles verò sepultos super montes, & in medio montium & in radicibus eorum.*

Romani ab initio in domibus, quas singali incolebant 28 doliis, aut vasculis condebant mortuos. Qua ex causa Latæ, domesticos Deos colere cœperunt. Postea lege duodecim tabularum, ne in Urbe sepelirentur, neve

nterentur, sancitum fuit: *In Urbe ne sepelito, neve urito.* Cineres tamen ejus, qui triumphasset, aut Imperatoris, qui hostes bello domuisset, vel armis républicam auxiliaret in Urbem ferre licebat, quibus hoc honoris causa, ut in foro conderentur, tributum est, Alex. ab Alex. *lib. 3. c. 2.* Ne tamen in familiam jus sepulchri descenderet, simul provisum fuit.

29 Quamvis autem Romæ benè meritis sepulchra in Urbe admilla fuissent, illud tamè posteris temporibus sub Consule Duellio Senatus inhibuit. Et scribit Ulpianus, Adrianum Imperatorem pœnam statuisse auctorum quadraginta in eos, qui in Urbe sepulchrum fecissent, quam fisco inferri jussit, & cadaver inde transferri. Ipse tamen Adrianus sed solas omnium, post hanc latam legem intra Urbem & in foro sepultus est, sicut refert Eusebius in *chron.* Huc etiam pertinet, quod Appianus scribit, inter præcipua, cur legem Agrariam recularint divites, fuisse, quod impium ducerent monumenta majorum ad alienos transferre. At hoc prætexere non potuissent, nisi sepulchra illi in agris habuissent.

30 Frequentius autem in Flaminia, aut Latina via, aut suburbiis, & anfractibus viarum Romanorum gentilitia sepulchra fuerunt, ibique Colatini, Scipiones, Metelli, Servilii, aliorumque honestissimæ familiæ condebantur. Plebis autem sepultura fuit in Exquilis, vel ultra potius, ut Varroni placet, in loco, quem *puticolo* vocabant, ut etiam Horatius in sermonibus indicat, & Acron exposuit. Nam eo in loco ustrinas fuisse publicas, Porphyrius scribit. Existimarunt fortè Romani, aliique ethnici, si intra pomœrium cujusque sepulchrum foret, hujusmodi feralibus contaminari sanctum municipiorum jus, polluique Urbis genium, aut tetro cadaverum odore pestilenti aere affici.

31 Apud Judæos quoque Cœmeteria extra Vrbes fuisse historia filii viduæ Naimitanæ testatur. Similiter constat Lazari sepulchrum extra Bethaniam, & Josephi Ari-mathæi extra Hierosolymam fuisse. Et in monumentis, quæ extra Urbem Gergelenorum erant, domicilium suum habuit dæmoniacus, *Marc. 5.*

32 Romæ etiam ab initio Christianorum Cœmeteria extra Urbem fuisse ex Panvini Catalogo Cœmeteriorum Urbis Romæ facillimè colligitur, & disertè Volaterranus *lib. 22.* indicat, Julium Papam sub Constantino Imperatore extruxisse tria cœmeteria in totidem viis Flaminia, Aurelia, & Portuensi. Ita Alexandria Cœmeteria sua extra Urbem quoque habuere, in quibus tempore persecutionis ad orationem conveniebant. Prosper Aquitanus Episcopus extra Urbem elatus, & sepultus est, in vita ejus. Ita, & Armenium, Justinus in Episcopatu Lucanico successorem extra Urbem jam mortuum elatum Gregor. Turon. *lib. 2. cap. 1.* refert, & Chrysostomus in *serm. de fide, & lege,* ait: *omnem Civitatem, omne Castellum ante ingressum habere sepulchra ante portas, ante agros esse sepulchra, ut contendens intrare civitatem, qua imperat, & floret divitiis, & potentia, aliisque dignitatibus, priusquam videt, quod secum concepit, videat primum, quod sit.* S. Vedasti quoque Episcopi Atrebatensis qui circa annum 510. floruit, familiares dixisse Albinus Flaccus, Alcuinus in ejus vita refert mandasse eum ut nullus intra muros Civitatis sepeliri debeat, quia omnis civitas locus esse debeat vivorum, non mortuorum, Laurentius Sur. *10. 1. de vit. Sanct.* In Bracarensi Synodo Anno 610. convocata præcipitur *c. 36.* ne corpora defunctorum intra Basilicas Sanctorum tumultentur, sed fiant omnes sepulturae extra Civitatem. Morem autem hunc diu inter Christianos homines servatum fuisse ex multis vestigiis apparet, qui adhuc hodie in multis vetustis, & celebrioribus Oppidis extant.

33 Et si vero gentibus instituti hujus causa præcipuè fuit fortasse, ut in Urbibus mundities servaretur, & aer minus inficeretur ex cadaverum putrescentium fœtore; tamen in Dei populo majus mysterium observatum in hac re fuit. Nam funerum deductione extra vrbes publicè testa-

bantur defunctos jam è mundo exivisse, & alterius Civitatis cives factos esse; ejus nimirum, quam in Cœlis habent, quotquot per fidem filii Dei facti sunt.

In primitivæ Ecclesiæ historia legimus, corpora Sanctorum Martyrum in hujusmodi Cœmeteriis extra Vrbes vel aliis locis ignobilioribus humata, pace reddita Ecclesiæ certatim inde effossa, in Tempa translata, ibique sepulta fuisse.

De initio Cœmeteriorum in Urbibus, juxta Tempa Panvinus sic scribit in *lib. de rit. sepeliendi mortuos:* *Cum antiquitus tantum extra Urbem in Cœmeteriis hominum corpora sepelirentur, pace Ecclesiæ data intra Vrbes ad Templorum limina, postea etiam in Templis ipsis sepeliri mos invaluit. Constantinus in porticu Templi Apostolorum Constantinopoli. Honorius in porticu Templi S. Petri Romæ, ejus uxor intra idem Templum sepulti sunt.*

Decet autem Christianos homines Cœmeteria, sive sepulturae publicæ loca sacra putare, neque permittere, ut ullis profanis usibus violentur. Et si enim improborum petulantia defunctis nihil incommodet, eadem tamen frænanda, & Christianæ disciplinæ legibus coercenda est, ne eorum fidem ridere, & iis insultare videamur, quorum corpora cum in vivis essent, Spiritus sancti Tempa fuerunt, nunc autem in Christo sopita quiescunt.

Et ut ad externos transeamus, nulla ex gentibus non omninò barbaris tam efferata fuit, quæ non senserit sepulchrorum habendam esse rationem. In Romanis certè legibus hæc habetur: *Ubi corpus demortui hominis condas, locus sacer esto.* Et Ulpianus, *sepulchri,* inquit, *violati aëlio infamiam irrogat.* Imò graviter multatos olim fuisse legimus, qui bustum violavissent, aut ex sepulchro columnam dejecissent, aut fregissent. Vnde in Colonienfi etiam Synodo sub Rodulpho I. Imperatore celebrata *cap. 11.* sancitur, ut Cœmeteria clausa, & munita custodiantur, ne ab animalibus ossa mortuorum comedantur. Prohibetur item sub pœna excommunicationis, ne Ecclesiæ, vel Cœmeteria à laicis cujuscumque conditionis, vel status fuerint, ad læsiones aliorum muniantur, vel ut verba Canonis habent, *incastellentur.*

Cumque moris fuisset in primitiva Ecclesia in natalitiis Sanctorum Martyrum vigilias celebrare in Cœmeteriis, idè Concilium Elibertinum sub Sylvestro I. celebratum *cap. 35.* statuit, ne scemina in Cœmeterio pervigilent, eo quòd sæpè sua obtentu orationis scelera committant.

Hæc in genere de Cœmeteriis dicta sufficiant. De reliquiis vero Sanctorum, earumque translatione, ac cultu ad Eminentissimos Cardinales Bellarminum, & Baronium, qui illum probant ex Concilio, & Patrum consensu.

CONSULTATIO LX.

An, & quatenus hodie locum habeat, & in quibus Arcadii, & Honorii Augustorum sanctio in l. si qui ex consensu S. C. de Episc. aud? An scilicet laici prorogare possint jurisdictionem Episcopalem?

Pro recto mundi regimine devotè agnoscimus Summam Pontificem universi Orbis Monarcham tam in spiritualibus, & Ecclesiasticis, quàm in temporalibus, ac Principum Principem, referendo verba D. Augustini in *serm. Apostol. Petri, & Pauli.* *O mira potentia, & ineffabilis gratia Salvatoris! Quis plebeium piscatorem, Apostolorum facile crederet Principem, & Regibus obsistere, Reges sanctificare, Regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus?* Ac de magis communi asserimus penes Summum Pontificem esse utrumque gladium spirituale, & temporale, Marth. *de jurisd. pag. 1. cap. 19. numer. 8. & 9.* cum D. Thoma *lib. 3. de regim. Princip. cap. 16. & seq.* ita ut Imperium Romanum erit apud Germanos, donec Ecclesiæ Romanæ expediens judicaverit Isaac. Pap. *de liber. Eccles. cap. 3. numer. 2.* Pacian. *de preced. inter*

inter Eccles. & tempor. lib. 1. cap. 2. Juniper. de jur. Pont. defens. disp. 1. p. 1. c. 2. num. 4. & seqq.

Et cum illo communissimo axiomate, quod omnis jurisdictio descendat à supremo Principe in exercitio Gentium, & Papa sit omnium supremum, erroneum putamus dicere, quod omnes jurisditionem exercentes, illam non recognoscant à Papa per ea, quæ tradit idem Pacian. d. lib. 1. cap. 2. Idque exemplo Moysis 1. Deuteron. v. 12. Non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus, ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis Principes. Ex quo remansit divisum atque distinctum exercitium jurisditionis Ecclesiasticæ, seu spiritualis ab exercitio jurisditionis temporalis, ut per D. Augustinum de Civit. lib. 5. capit. 12. Et clarius in can. Quoniam dist. 10. Comprobatur, divisionem jurisditionum à Deo processisse his verbis: Mediator Dei, hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit propria. Quod repetit Nicolaus Papa in can. Cum ad verum 6. dist. 96.

Firmata hac jurisditionis divisione subintrat alia comprobata, & communiter recepta juris conclusio, ne divisæ jurisditiones confundantur, textus in can. pervenit 39. conf. 11. qu. 1. ibique Gemin. num. 2. Præpos. num. 4. & ex ratione textus in can. Si Imperator dicta d. 96. per hæc verba: Non sibi vendicent alienum jus, & ministerium, quod alteri deputatum est, docetque Fagnan. in cap. verum autem, de cognat. spirit. n. 20.

Itaque, cum jurisditiones fuerint à Deo distinctæ, non omnia, quæ publicam utilitatem concernunt, promiscuè per utramque jurisditionem agenda sunt; sed temporalia per potestatem Laicalem, spiritualia per Ecclesiasticam, constanque esse debet ista divisio, & non confundi, Buccard. differ. inter judic. civil. & crim. differ. 127. n. 7. Ansal. de jurisd. p. 1. cap. 1. num. 1.

Quare, licet Arcadius, & Honorius Imperatores sanxerint, posse laicos jurisditionem Episcopalem prorogare, ut in dict. l. si qui ex consensu 8. his verbis: Apud sacra legis Antistitem si litigare voluerint, non verabuntur, sed experientur illius in Civili duntaxat negotio more arbitri spontè referentis iudicium, C. de Episc. rud. id tamen non ita indistinctè observatur post compilationem decretorum per Gratianum factam, de cujus autoritate non est amplius dubitandum ex firmatis per Præpos. in proœm. feud. in proœm. decret. num. 4. referendo se ad dicta in proœm. feud. ubi num. 3. firmat, esse jus scriptum, Archid. in cap. 1. d. 1. num. 2. asserens, autoritates Sanctoctorum Patrum hodie habere eandem vim Canonum, quos Gratianus in decreta redegit, & in can. quis nesciat nu. 25. d. 9. inquit, illud esse ab Ecclesia receptum, & approbatum; quod repetit Dom. à S. Gemin. in d. proœm. decret. num. 9. ibique Bellam. num. 13. Thom. Canon. num. 121. dicens, esse totius juris Canonici fundamentum num. 129. fuisseque editum tempore Eugenii II. Felin. in cap. 2. numero 44. confutata contraria opinione, & rescript. Senchez de matrim. tom. 2. lib. 9. disput. 12. numer. 3. & Fagnan. in cap. Canonum statuta numer. 22. de constitut. referens Gregorium XII. sua Constitutione incipiente, Cum pro munere edita die 1. Julii 1590. decrevisse sub corpore juris Canonici complecti tantummodò decretum Gratiani una cum decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione insertis lib. 6. decret. Clementis, & extravagantes, Formos. ad rubr. dicto tit. quest. 12. num. 50. Et quod Gratiano referenti autoritatem Papæ, seu Concilii sit credendum, nisi ostendatur exemplar in contrarium. Quia passim Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, faciuntque ejusdem Gregorii XIII. verba in sua Epistola Vniuersis Christi fidelibus, nempe: Iubemus igitur, ut quæ emendata, & reposita sunt, omnia quàm diligentissimè retineantur, ita ut nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

In dicto autem decreto d. can. quoniam d. 10. ita habe-

tur: Ideo militans Deo minimè se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis presidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus, & in can. Te quidem caus. 11. qu. 1. ita, Neque enim iudicem, aut cognitorem secularium negotiorum hodie te ordinare voluit Christus, ne præfocatus presentibus hominum curis, non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam discernere bonos à malis. Ista namq; opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus exhibeant sibi invicem vacantes laici, & te nemo occupet ab his studiis, per quæ salus omnibus datur, quæ repetuntur in principio seq. can. sicut ead. caus. 11. qu. 1. ibique Dom. à S. Gemin. sub init.

Remanet igitur lex illa Imperialis, quæ impertitur licentiam laicis prorogare jurisditionem Episcoporum inutilis ex prohibitione Sacrorum Canonum. Et dixi non sic indistinctè sumenda potestas laicis tributa ab Arcadio, & Honorio, ut in secunda parte dictæ legis si qui ex consensu, ibi: Quod hic obesse non poterit, nec debet, quos ad prædicti cognituris examen conventos potius abisse, quam spontè venisse constituerit. Lex enim intelligit, si ambo spontè, ac voluntariè in suum Episcopum compromittunt controversiam, non autem ut possit unus alterum in jus vocare coram Episcopo, etiam de jure civili, & quando non vigeret Canonum prohibitio.

Colligitur hæc distinctio ex Glossa d. l. v. Antistitem, & v. abesse, ibique Ofr. & ante ipsum Petr. de Bellaper. in princ. ex Butrigar. v. quod in Episcopum, Cyno nu. 9. dicente, quod requiratur consensus, & perseverantia, Bartolo, qui se refert ad Cynum, Baldo sub init. ubi firmat, quod prorogantes jurisditionem Episcopi tenentur ejus iudicio stare, dum tamen eum spontè elegerint. Si autem eum audiverint non spontè, sed coactè, tunc inter eos non valet iudicium, Fulgos. num. 1. & 4. vers. Imperator concedit Episcopo jurisditionem limitatam, scilicet si partes semper consentiant, Perez ad tit. 1. num. 4. ibi: de civilibus verò laicorum causis Ecclesiasticis Iudex non cognoscatur, nisi consentiant, seque ejus jurisditioni submittant litigantes, ac eum Iudicem eligant, idque eo modo, quo solemus in arbitros compromittere.

Neque hic consensus desumi potest ex formula obligationis Cameralis, qua utitur Romana Curia, quæ quis submittitur omnium, & singularum aliarum Curiarum Ecclesiasticarum, & secularium ubilibet constitutarum jurisditionibus. Nam hæc est generalissima submittio, & non prorogatio effectiva. Differunt enim in effectu juris hi duo termini inter se, quamvis illa sit stipulatione vestita, cum possit ab ea submissione recedi ex ratione textus in l. Si convenerit 18. ff. de jurisd. omn. Iud. cum versemur in renunciatione generali, quæ non potest reduci ad rem certam, nisi invito uno ex contrahentibus; secus autem si esset specialissima submittio ad præscriptum d. l. Si qui ex consensu per modum compromissi in proprium Episcopum; aliàs in prorogando alienam jurisditionem per submissionem requiritur specialis renunciatio, juxta textum in l. 1. in fin. ibi: nisi suo privilegio specialiter renunciataverit, ff. si quis in jus vocat. non iur. Ad quem textum Baldus numer. 6. ait non requiri specialissimam, sed specialem renunciationem. Idemque tradit Cast. n. 10. sed optime Albertic. in d. l. si convenerit n. 5. putat, quod per hanc generalem renunciationem non efficitur iudex, qui non est, quodque non obstante hac renunciatione generali admittuntur legitimæ exceptiones, atque adeò cautius esset, quod specialiter renunciaretur huic legi. Et in ejus Dictionario lit. P. v. Promittit sæpè debitor, §. aliquando, ait, quod aut debitor se obligat ad respondendum in quolibet loco, aut ad solvendum, aut ad utrumque. Primo casu quando se obligavit ad respondendum non potest conveniri, nisi coram suo Iudice, Aret. in §. Idem juris num. 47. in princ. instit. de except. cum aliis per Carleval. de judic. ib. 1. tit. 1. disp. 2. qu. 8. sect. 2. num. 10. & 6. Formos. ad cap. significasti 19. qu. 6. num. 3. de for. comp.

Præterea observanda est in his terminis distinctio Iacobi 10.

de Ravenna, relati à Cyn. in d. l. sequi ex consensu nu. 10. qui non distinxit inter eos, sed distinxit inter ignorantem, & scientem. Idemque facit Papien. in praxi, & in forma libelli contra plures reos nu. 1. cum aliis relatis à Nova. quest. for. 9. num. 4. & à Donadeo tom. 1. cap. 3. nu. 5.

11 Ex circumstantiis autem facti manifesta deducitur ignorantia hujus submissionis, tanquam à communiter contingentibus, dum etiam Notarii Romanæ Curia, qui sunt peritiores exteris, in actu stipulationis instrumentorum non recitant formulam obligationis Cameralis prout extensa typis legitur, sed paucis verbis vulgari sermone dicunt, & per osservanza delle cose predette si obligano in forma Camera Apostolica con le solite clausole, e così giurano, & ut advertit Gallef. de oblig. Camer. quest. 34. num. 5. & 6. licet contingat hanc formam notam esse aliquibus, negari tamen non potest, quin multis sit incognita. Imò multi etiam Jurisperiti, qui de ea cognitionem confusam habent, ignorant clausulas, & qualitates ejus particulares; qui autem ignorant qualitates, clausulas, & tenorem, non dicuntur scire, sed potius ignorare, Zacch. ad eundem Gallef. q. 5. num. 26.

12 Præcipue quia formula obligationis Cameralis non est, omnino, ac ubique constans, sed variatur secundum voluntatem contrahentium, ut advertit Rota apud Pacif. de salv. dec. 336. nu. 7. firmans totum pendere à voluntate contrahentium, quando enim non legitur aliqua clausula in breviatura, seu matrice Notarii, non potest dici contenta in obligatione, ut firmatur in d. dec. & ut ait Aret. conf. 68 nu. 2. tunc ille dicitur habere scientiam commissio- nis, & potestatis sibi traditæ, quando scit commissio- nem, & qualitatem, ac tenorem Commissionis, aliàs dicitur ignorare. Data autem ignorantia, cessat consensus, l. si per errorem 15. ff. de jurisd. omn. jud.

13 Neque Notarii extendunt clausulas, virtus enim executiva oritur ab extensione, quemadmodum, & facultas procedendi executivè, ut sæpius dixit Rota in recent. dec. 19. num. 1 p. 3. & apud Zacch. de obligat. Camer. decis. 24. num. 1. & 2. dec. 135. num. 2. dec. 139. num. 1. & seqq. dec. 111. num. 19. & est communis sententia. Unde oritur difficultas, an possint extendi ab alio notario, quam rogato à partibus. Nam clausulæ cæteratæ in se solùm habent ea, quæ desiderantur in sermone, & in ea parte, in qua apponuntur per complementum orationis, Rota apud Pacif. loc. cit. dec. 137. num. 1. & seqq. Et idèd permittitur extensio Notario à partibus rogato, quia præsumitur, quod extensionem faciat secundum intentionem contrahentium, de qua erat informatus ut per Rotam apud eundem Pacificum dec. 136. num. 11. Non igitur potest fieri extensio à Cancellario Episcopi, si non est de voluntate partium informatus. Quare si in matrice non legitur illa debitoris submitio omnibus Curia, prout continetur in formula Curia Romanæ, & in ipsa matrice non est tributa facultas cuicumque Judici, & Notario, non potest alius illam extendere, quia, quod non est in appposito, non extenditur, Rota dict. dec. 136. n. 5 & 12. & dict. dec. 137. num. 5. nisi habeatur recursus ad alias matrices per eundem Notarium stipulatas, ut fuit in casu dictarum decisionum, alias standum extensioni Curia, at secus extra Curiam, ut rectè observat Gallef. in d. quest. 34. num. 8 & ampliat Zacch. ad eundem num. 13. sed semper intelligunt de Auditore Camera, ut & Rota apud eundem dec. 111. num. 20. & seqq.

14 Atque neque in formula typis edita legitur illa clausula consentiit in mandatum executivum, unica, &c. & in censurarum, &c. Paulus autem V. in sua Constit. sub Urb. 7. aliàs 44. tom. 3. §. 4. num. 1. sanxit, quod qui voluerit arctius obligari, consentiat relaxationi mandati executivi, aut illud suscipiat unica, si sic placuerit citatione, aut intimatione. Quare non potest dari extensio ultra expressa, Duran. dec. 60. num. 15. neque actus agentium potest extendi ultra eorum intentionem, l. non omnis, ff. si cert. pet. Ubald. dec. 175 num. 4.

15 Ex quibus concludendum est, prætensionem Episcopo-

rum non subsistere ob impotentiam admittendi coram ipsis prorogationem, dum prædicti Canones eos impo- tentes efficiunt ex vi præcepti negativi continentis in se inhibitionem, ut firmant Canonistæ per textum in c. ad- lectus 19. de rescrip. cap. Romana 3. §. Si verò, & §. quod si de appel. in 6. & per textum in l. 2. vers. Si & Index, ff. de judic. l. 1. ff. nov. oper. nunc. ac docent D. Thomas. 2. 2. quest. 16. art. 1. in princ. & in conclus. quam refert Mandos. de inhib. q. 1. per tot. inquirens, inhibitionem esse prohibi- tionem, seu interdictionem factam ab habente majorem potestatem Judici, vel parti, seu utique, nequid faciat, quem sequitur Lancel. de attest. pod. adhibet. p. 12. cap. 20. in præfat. num. 7. 16. & seqq. Canones vetant, ergo inhi- bent, irritantque.

Cumque prorogatio ad suam essentiam requirat sub- 19 jectum in libero exercitio Judicis prorogari juxta tex- tum in l. 2. §. Sed si Judex, ff. de judic. Ludovic. Burgens. in l. si se subjiçiant nu. 92. eod. tit. Petr. Calafat. in l. 1. nu. 85. ff. eod. Jo. Bolognet. in l. fin. num. 51. vers. fallit tamen, quando statuum disponeret, quod Index non possit exten- dere suam jurisdictionem; quia tunc non valeret senten- tia declarans eum Iudicem competentem, quia est contra prohibitionem legis prohibentis hanc prorogationem, & non posset contra legis dispositionem sibi dare jurisdic- tionem, ff. de jurisd. omn. Iud. Dec. conf. 18. nu. 5. Alex. conf. 48 nu. 16. ibi: Quia ita disponendo dicitur tollere ju- risdictionem, & fundamentum lib. 4. Jas. conf. 100. nu. 3. ubi Bec. in annot. lit. B. conf. 105. num. 9. vers. tamen isto ca- su pronuntiatio tacita, vel expressa nihil operatur propter defectum fundamenti jurisdictionis lib. 1. Nata conf. 82. nu. 9. & seqq. lib. 2. Capic. dec. 9. nu. 16 ubi ait, & constat, quod quando Princeps limitat jurisdictionem in certis causis, seu personis, non habeat locum prorogatio. Suffragantur pon- derata per Afflict. dec. 354. nu. 17. cum aliis a Barbosa de- ducta in l. 1. ar. 4 nu. 44. & seqq. ff. de judic. & docet An- sald. de jurisd. p. 2. tit. 11. cap. 1. nu. 38. & 39. ac Fermos. ad cap. significasti 16. q. 8. num. 4. de for. comp.

Quare firmata inhabilitate Episcoporum recipiendi 17 prorogationem à laicis in causis merè laicalibus ex pro- hibitione dictorum Canonum, non est cur dubitetur, an id etiam in decretalibus veteretur, cum ne in toto quidem titulo de offic. Ordin. etiam in 6. neque alibi lega- tur tributa facultas Ordinariis audiendi certamina laico- rum in figura judicii.

Quod ut id perspicue convincatur, arguamus à ma- 18 jori, quo argumento utitur etiam Summus Pontifex in cap. licet universis de test. & Imperatores in l. quicumque in fin. C. de fid. instr. in auct. ut determinat. sit num. Cleric. ac alibi. Nam si id, de quo magis videtur inesse, non inest, nec etiam id, quo minus, d. cap. universis, ibi- que Glos. in verb. multo minus, l. nec ex vera, C. de acq. posses. Unde si Rex non potest expugnare Castrum, ergo nec miles. Quod enim non licet majori, non licet mi- nori can. si ergo, & ibi Glos. 7. qu. 1. ac Doctores in cap. Cum in cunctis in princ. de elect. & in l. qui indignus, ff. de senat. Paulus autem III. in sua Bulla 36. Bullar. tom. 1. ex- plicans in quibus liceat Eminentissimo Vicario habere jurisdictionem, sic ait §. 14. Blasphematores, usurarios, Iudeos, periuros, & quoscumque alios committentes crim- en, quod ad Ecclesiasticum forum pertinet, & §. 5. & 6. tribuit facultatem cognoscendi causas alimentorum, & miserabilium personarum non excedentes summam sexa- ginta ducatorum auri de Camera. Quod ponderat Vestr. in prax. lib. 2. cap. 16. num. 2. Vant. de nullit. ex defect. ju- risdic. deleg. num. 13. & Rot. dec. 341. num. 2. ibi. Nullita- tem deducebant ex defectu jurisdictionis Vicarii, qui si non est Judex competens laicorum, &c. p. 8. rec. Scacc. de judic. lib. 1. cap. 2. num. 32. Neque etiam Romæ Emi- nentiss. Vicarium habere jurisdictionem exequendi obli- gationem Cameralem, nulla alia ratio suadet, quam divisio illa exercendæ jurisdictionis ad exemplum Moy- sis, quam semper servarunt Pontifices, ne confundan- tur jurisdictiones.

Comprobant idipsum Capitula Sixti IV. declaratoria Jurisdictionum Curiarum Urbis apud Fenzon. pag. 669. ubi sola cognitio causarum Clericorum confertur Emin. Vicario. Quæ confirmavit etiam Julius II. sua Const. 28. §. 2. & 3. Bullar. to. 1. & omnia Leo X. const. 1. §. 1. & 2. eodem 10. 1. Pius IV. const. 33. §. 4. const. 14. in pref. & §. 1. const. 56. §. 30. to. 2. Gregorius XIII. ut in statut. Urb. lib. 1. cap. 42. & Paulus IV. in const. 71. alias 44. §. 4. nu. 18. to. 3. Ubi, & circa executionem obligationis Cameralis sic definit. Et quoad Clericos ratione originis, vel beneficii Romanos, loca pia locus sit præventioni inter ipsum Auditorem Cameræ, & nostrum in Urbe Vicarium. Atque hæc ita quidem à me dicta sint, ut nullum præjudicium inferre patiar novissimis facultatibus, quæ multæ, ac magnæ sunt. Eminentissimis Urbis Vicariis ab Urbano Clemente X. concessis.

20 Ex quibus credendum est, Episcopos majorem non recipisse jurisdictionem à Summo Pontifice, quàm ejus Vicarium: Quare Pontifex noluit Romæ suum Vicarium habere jurisdictiones commistas in laicos, multò minus illas tribuisse censetur Episcopis, quibus à supradictis Canonibus interdicta est, aliàs essent pares Summo Pontifici in inferendo præjudicium Dominis temporalibus, id, quod non est ejus propositum, ut per Juniper. de potest. Pontif. inspeet. 6. qu. 5. cap. 3. nu. 17. Quia, licet Pontifex Summus omnia possit, non tamen omnia expediunt, idèdque non est ejus animus impedire in temporalibus Judices inferiores subalternos, Marth. de jurisd. p. 1. cap. 25. nu. 27. Stricta enim faciendâ est interpretatio in diminutione jurisdictionis secularis, ne illi fiat fraus, Marth. p. 4. cent. 2. cas. 111. nu. 15.

21 Verùm, concessa generali submissione subditorum in vim obligationis Cameralis, & data etiam scientia contrahentium tam facti, quàm juris, & quòd id quoad ipsos & in eorum præjudicium subsisteret, quod tamen ad præjudicium Dominorum nullo modo subsistere potest, ut per Bartol. in l. 1. §. & post, ff. de op. nov. nunc. Bellam. conf. 1. nu. 3. reddens rationem, quia licet lex civilis statuerit jurisdictionem cujuslibet Judicis ordinarii per subditos alterius Ordinarii prorogari posse, hoc tamen non habet locum in casu, in quo jurisdictiones quoad utilitates, & proprietates ab invicem essent distinctæ, & ad diversa dominia jure patrimonii pertinentes. Quam rationem repetit conf. 33. nu. 43. & ante ipsum adduxerat Bald. in l. decernimus 15. nu. 40. inquiring, quòd quicumque sub juramento fidelitatis est alicujus jurisdictionis, non potest prorogare jurisdictionem in alterum Judicem, Dominum, vel Populum, nisi Domino suo consentiente, C. de sacros. Eccles. Vigetque ratio textus in cap. ex tenore 11. de for. comp. ubi ita rescripsit Innocentius V. I. Nos igitur attendentes, quod sic sumus viduis in justitia debitores, quod aliis injustitiam facere non debemus, mandamus, quatenus, nisi sit talis causa, quæ ad Ecclesiasticum Judicem pertinere noscatur, ei superferedere curetis, dummodo per Judicem secularem suam possit justitiam obtinere.

22 Ejus igitur sententiæ Innocentius est. ut non auferatur jus alteri quæsitum in exercitio jurisdictionis. Hinc Fab. de Anna conf. 167. nu. 9. asserit, quod laicus non possit jurisdictionem alienam sine consensu sui Domini prorogare. Quod explicat Bellug. in specul. Princ. rubr. 15. nu. 6. his verbis: & sic meritiò est dicendum, quod in tantum sumus Principi adstricti, & homines, & vassalli sui, quod extra consensum suum non possumus in alium Judicem non suum, videlicet Ecclesiasticum, jurisdictionem prorogare. Quibus ad stipulatur Ursil. ad Afflict. dec. 155. nu. 3. Olasch. dec. 78. nu. 11. Capoblanck. super pragm. 8. p. 1. nu. 107. tom. 1. Petr. de jur. quæs. non toll. cap. 11. nu. 8. Jo. Franc. à Pont. conf. 37. nu. 19. 21. & seqq. lib. 2. Tondut. de prævent. p. 1. cap. 11. nu. 22. Gail. pract. observat. lib. 1. obs. 40. nu. 6. Giurb. conf. 48. nu. 11. Ab Eccles. observat. for. Senat. Pedem. obser. 113. nu. 7. p. 1. Octav. Cæraciol. tract. de for. priv. lib. 45. nu. 23.

Ex quibus primò non refragamur, ne subditi Baronum se obligent in forma Cameræ Apostolicæ, & pro executione adeant D. Auditorem Cameræ, uti Delegatum Executorem à Summo Pontifice, sed ne præter Curiam supremi Principis non adeant in prima, quàm Curiam Baronum. Quæ prohibitio habet juris assistentiam, ut in puncto firmat Olasch. dec. Pedem. 78. nu. 13. putà quando intendant adire Episcopos, quibus à supradictis Canonibus interdictum est cognoscere causas laicorum ex ratione textus in can. Cum ad verum 7. d. 96. Gemin. in princ. Turrecrematæ nu. 7. & aliorum apud Fermos. ad cap. tuam 3. de ordin. cognit. quæs. 12. nu. 8. vers. poterit laicus Judex inhibere Judici Ecclesiastico, ne se ingerat in eis quæ spectant ad jurisdictionem secularem illi interdictam. Id, quod nullam habet difficultatem, quando Dominus est Judex, non solum personæ, sed etiam rei; nam res temporalis, & personæ sunt laicæ, omnia sunt in Baronia, & propterea non potest dari prorogatio per cautelam Spadæ conf. 1. nu. 29. & Jo. Franc. à Ponte cit. conf. 37. nu. 21. & 22. Non enim benè infertur à territorio spirituali ad territorium temporale ex Rota relata per Spad. conf. 306. nu. 9. lib. 2. Et iste est verus intellectus præfatorum Canonum.

Secundò, neque ex his derogare aliquid volo de illis, quæ hæc de re dixi tom. 1. Sed solum consideranda proponere viris verè apathistis.

CONSULTATIO LXI.

1 **C**onsuetudo in Regno Neapolitano recepta, & in Urbe pluries approbata à S. Congregatione Immunitatis, ut videre est apud me tom. 1. conf. 39. & alibi est, quod Clerici maximè Latini conjugati gaudeant privilegiis Canonis, & fori, & quod nihilominus teneantur ad collectas, & onera Communitatum. Clerici autem Italogræci ad effectum eludendi dictam consuetudinem, & fraudandi hujusmodi collectas, vel promoveri se faciunt ab Episcopis Latinis ritu Græco primam tonsuram sine minoribus, vel postquam promoti fuerint ad dictam tonsuram, & minores à dictis Episcopis Latinis, transeunt è ritu Latino ad Græcum, cujus vigore ducunt uxores, filios procreant, & non solvunt dictas collectas.

2 **C**um autem hujusmodi fraudes Clericorum Albanensium conjugatorum ob eorum magnum numerum, uxorum etiam viduarum, & filiorum cederent in maximum damnum Communitatum, idèd cum dubitaretur:

3 **A**n dicti Clerici Albanenses ab Episcopis Græcis, vel Latinis promoti ad primam tonsuram, & minores, & postea conjugati, gaudere debeant immunitate à collectis, & ab oneribus Communitatum, S. Congregatio Immunitatis post varias resolutiones, tandem 16. Februarii 1683. remisit dubium quoad Ordinationem ad Sac. Congregationem S. Officii, & interim per modum provisionis mandavit manuteneri in quasi possessione dictæ immunitatis.

4 **M**odò quatuor excitantur dubia. Primum, an Latini Græci in Italia possint ritè promoveri ad primam tonsuram, & consequenter ad minores Ordines ab Episcopis Latinis ritu Græco vigore assertæ eorum consuetudinis.

5 **S**ecundum, an Græci promoti ab Episcopis Latinis ad primam tonsuram ritu Latino possint subinde ad ritum Græcum transire?

6 **T**ertium, quo ritu censeri debeant Græci ab Episcopo Latino ordinati?

7 **Q**uartum, an in ritu Græco conferatur prima tonsura seorsim à Lectoratu, & Ordinibus minoribus?

8 **A**d hæc dubia primum respondeo generatim, deinde singillatim.

9 **C**um hujusmodi clerici ordinatim tam ab Episcopo Græco, quàm à Latino sint in hac quasi possessione immunitatis ab immemorabili tempore pro se, suis uxoribus, suisq; filiis, idèd jure, meritoque sunt in eadem manutenedi ex vulgari §. retinendæ instit. de interd. Maxime

quia immemorabilis tribuit meliorem titulum, Burat. *dec. 435. num. 4. & dec. 673. num. 5.*

10 Potissimum autem quia non est res insolens, neque nova, & unius loci, sed observata inconcussè in omnibus ferè Oppidis, & Civitatibus ejusdem nationis Albanensis, ideoque consuetudo majorem efficaciam sumit ex observantia, Rot. *dec. 384. nu. 10. p. 1. tom. 1. rec.* Franch. *dec. 56. num. 6. & seq.* Cessatque omnis ratio dubitandi ex declaratione S. Congregationis Immunitatis, quæ declaravit, Clericos Græcos indistinctè ritu Græco viventes gaudere immunitate, etiam ab oneribus realibus, ut in Regiensi 1632 & in Bisimianensi 1646. his verbis: Episcopo non licuisse dictos Clericos ritu Græco viventes declarare laicos eo, quod post contractum matrimonium Ordines clericales susceperint, illosque gaudere debere exemptionibus, etiam ab oneribus realibus.

11 Neque obstat, quod hi Clerici conjugati debeant æquiparari conjugatis Latinis, qui solum fori in criminalibus & Canonis privilegio fruuntur, non autem à vectigalibus ex doctrina Bald. *conf. 23. vol. 3. cum aliis.* Quia contraria sententia est verior, & magis communis, quod scilicet isti Clerici differant à Latinis conjugatis, cum gaudeant omnimoda immunitate, etiam à vectigalibus, Campagn. *super cap. Regni Neap. cap. 98. num. 17.* Camil. de Curt. *in divers. p. 2. cap. 2. nu. 90.* Carol. de Grass. *effect. Cler. 3. num. 46.* Addit. ad Quat. *in Bullar. v. vectigal. vers. Secundo amplia, & Squill. de priv. Cler. cap. 8. nu. 11.* Bonac. *tom. 2. circa 2. prac. decal. disp. 2. q. 9. pun. 2. nu. 2.* Delben. *de immun. p. 1. cap. 1. dub. 8.* accedente præsertim consuetudine, quæ est optima legum interpretis, Rot. *dec. 266. nu. 1. ac seqq. p. 8. rec.* Imò vim legis habet *l. ex non scripto, ff. de jur. nat. Rot. dec. 577. num. 18. p. 8. rec.*

12 Neque dubitari potest de Ordinatis à Latino Episcopo, quia sunt validè ordinati tam ratione potestatis Episcopalis, quàm etiam ratione validitatis primæ tonsuræ, ac ordinum minorum. Nam dum isti Clerici subsunt Episcopo Latino, utique manent sub ejus jurisdictione, & ab eo sunt ordinandi in prima tonsura, vel in minoribus, nec ab alio Episcopo possunt Ordines suscipere, nisi cum sui diocæsani dimissoriis, *cap. Quæ ad translationem de tempor. Ordin.* & ita declaratum fuit à S. Congregatione Immunitatis 5. Julii in Tropiensi, ut refert Nicol. *in flos. v. Græci num. 10.*

13 Et quod dètur prima tonsura, & Ordines minores etiam attentò ritu Græco aptè convincitur ex Bulla Innocentii IV. ubi demandatum, quod Græci teneantur recipere Ordines secundum morem Ecclesiæ Romanæ, ut patet ex Rituali Græcorum, illustrato à P. Goar *fol. 235.* ubi habentur orationes pro ordinatione Clericorum secundum Græcorum ritum, solumque prohibetur Latinis Episcopis conferre Sacerdotium Græcis subditis, non autem primam tonsuram, & minores, ut per Constitut. Clementis VII. quam integrè refert Leo Allat. *in opusc. de aet. & interst. in collatione Ord. Græc. serv. fol. 5. 8. & 10.* attenda maximè antiquissima observatione conferendi tales Ordines in toto Regno Neapolitano præsertim Calabria. Et ad dignoscendum, an ordinati ab Episcopo Latino sint censendi Græci, an vero Latini, inspiciendum est, cui Ecclesiæ sint adscripti. Si eni sunt adscripti Ecclesiæ ritus Græci, cui actualiter inserviunt, certè sequitur illos esse Græcos, si verò sunt adscripti Ecclesiæ ritus Latini, censentur Latini.

14 Ex quibus firmandum videtur, hos Clericos indistinctè gaudere Ecclesiastica immunitate, & exemptione, ac proinde idem privilegium, ac immunitatem competere eorum uxoribus, ut per Doctores *in cap. 2. de for. cempt.* Milan. *dec. 10. p. 1.* Carol. de Grass. *effect. 1. num. 155. cum seqq.* Imò eodem privilegio gaudebit uxor mortuo viro, durante viduitate, *l. Si quis decurio, C. de decur. lib. 10.* ibique Constant. *nu. 236* ubi quod privilegio Exemptionis ob numerum duodecim filiorum gaudet vidua, durante viduitate, ut in his terminis notat Tiraquel. *de nobil. cap. 18. num. 5.*

Et quoad filios nulla pariter esse potest difficultas, durante vita patris, de Grass. *d. eff. 1. nu. 19 & eff. 3. nu. 133.* Decian *lib. 4. cap. 9. num. 19.* & decisum refert per S. Congregationem Immunitatis Barbol. *lib. 1. de jur. Eccles. cap. 39. §. 2. num. 62. in fine.*

Atque ita ut non obstat, quod plerumque exercent ruralia. Quia cum sint pauperes, & etiam Sacerdotes, coguntur vacare cultura agrorum, & vinearum, ut sibi, suis uxoribus, ac familiæ victum comparare possint, neque ideo privari possunt privilegio Clericali, ut declaratum est à S. Concilio Neapolitano, referente Lanario *in add. ad Rovis. pragm. 1. de Cler. vers. Illud verò*, ubi in terminis hujusmodi Clericorum.

Ad primum igitur respondendum videtur affirmativè. Quando enim agitur de conferenda sola prima tonsura, vel minores Ordines, locorum Ordinarii, qui sunt Episcopi Latini, illam, ac illos promiscuè conferunt sive juxta Latinum, sive juxta ritum Græcum. Quia ex veriori Theologorum sententia prima tonsura non est Ordo, sed dispositio ad Ordines, unde nulla dignoscitur differentia inter unum, & alterum ritum. Quando verò agitur de conferendis sacris Ordinibus intrat differentia etiam circa collationem eorum, quæ de Ordinariorum delegatione fit solum ab Episcopis Græcis, non autem à Latinis per textum *in cap. 3. & 11. de temp. ord.* ut alibi dixi. Et S. Congregatio S. Officii decrevit 18. Julii 1631. quod Græci ad Ordines sacros promovendi accedant Romam, ut promoveantur ab Episcopo ad id deputato, & de hoc certiores fiant Ordinarii Italiæ, & Siciliæ. De prima autem tonsura, ac de minoribus Ordinibus nullum verbum.

At verò censeo negativè respondendum per textum *in cap. Cum secundum 9. de temp. Ord.* ubi Canonistæ, Azor. *tom. 2. lib. 3. cap. 48. qu. 14. & ego consulti. cit. 59. num. 1. & 2. tom. 3.* Quia implicat quod Episcopus Latinus possit ritu Græco promovere Græcos, præcipuè quia in ritu Græco non conferitur tonsura, nisi simul cum lectoratu. Episcopus autem Latinus non solum confert tonsuram ritu Græco contra morem Græcorum, secundum quem vel seorsum, vel conjunctim conferitur cum lectoratu ab Episcopis Græcis, vel conferunt altera die minores post jam collatam primam tonsuram. Quod implicat fieri in ritu Græco à Latinis Episcopis.

His accedit Pontificale Romanum, jussu Clementis VIII. confirmatum. In illo enim fuit Episcopis Latinis certus modus Ordinandi præfixus ritu Latino, non autem Græco, ut ex formula in eo descripta. In cujus etiam confirmationem pro ordinandis Græco-Italis fuit deputatus Episcopus Græcus in Collegio Græco Urbis per Constitutionem dicti Clementis *incip. Sanctissimus 34.* & fuit etiam sancitum per Urbanum VIII. in instructionibus dicti Collegii Græci, de quibus Leo Allatius *in opusc. de aet. & interst. fol. 27.* Nam si Græci subditi velint ab Episcopo Latino Ordinatio suo promoveri ad primam tonsuram, & ad reliquos Ordines, non possunt aliter, nisi juxta ritum Latinum.

Præterea verò consuetudo favore Episcopi Latini Ordinandi Græcos subditos ritu Græco nullo modo toleranda videtur; quia cum sit contra *d. cap. Cum secundum de temp. ord.* & contra citatam Constitutionem Clementis VIII. atque adeò contraria sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis non valet, sed dicitur abusus, nec firmatur cursu cujusvis temporis ex adductis *in dec. 281. nu. 17. & seqq. p. 15. & decis. 87. num. 23. & seq. p. 17. rec.* Ad inducendum autem consuetudinem contra sacros Canones non solum scientia, sed etiam expressus consensus Summi Pontificis requiritur, ex firmatis à Coccin. *dec. 1552. num. 26 tom. 3.*

Ad secundum. Si taliter Ordinati fuerint adscripti servitio Ecclesiæ Latinæ, non possunt absque dispensatione Apostolica transire ad ritum Græcum. Sic etiam è contra, ut videtur declarasse S. Congregatio S. Officii 4. Julii 1613. *fol. 320.* Et hinc est, quod cum Græcis primam tonsuram more Latino suscipientibus dispensatur, ut possint

ad omnes alios Ordines, etiam sacros, ac presbyteratum ritu Græco, promoveri, ut dixi tom.3. consul. 59. num. 4.

22 At nihilominus respondendum est negativè, prout alias declaratum fuit à Sac. Congregatione S. Officii in Hydruntina 16. Martii 1644. & in Larinensi, ac Sympontina 7. Julii 1677. Nam Græci taliter promoti ab Episcopo Latino, si transeant ad ritum Græcum absque dispensatione Apostolica, suspensionem incurrunt executionis Ordinum, Majol. de irregular. lib. 4. cap. 32. num. 2. & ego dict. consul. 59. num. 1. & 54. Decretum autem in dicta Hydruntina hujusmodi. Feria 4. die 16. Martii 1644. In Generali Congregatione S. Romanae, & universalis Inquisitionis habita in Conventu S. Mariae super Mineruan Eminentissimis, ac Reverendissimis Dom. S. R. E. Cardinalibus in universa Republica Christiana adversus hereticam pravitatem generalibus Inquisitoribus, à S. Sede Apostolica specialiter deputatis, proposito casui D. Viti Antonii Paiera Italogræci Terræ Sternatiæ Hydruntina diocesis, qui de anno 1630. præviis dimissoriis Vicarii Capitularis dictæ Civitatis ad primam Clericalem tonsuram ab Episcopo Neritonensi fecit se promoveri ritu Latino, & sic initiatus, sive promotus obtinuit in titulum, vel in administrationem dignitatem Primiceriatu Ecclesiæ Collegiatæ Terræ Sternatiæ, postmodum verò de anno 1640. vigore Brevis Apostolici cum narrativa, quod esset laicus Græcus obtinuit promoveri extra tempora à quolibet Episcopo Græco, gratiam, & communionem S. Sedis Apostolicæ habentis, ad primam Clericalem tonsuram, & quatuor minores Ordines, & ad reliquos sacros, etiam presbyteratum, nulla facta mentione, quod esset clericali tonsura initiatus ritu Latino, & administrationem, vel in titulum Primiceriatu dignitatem in Ecclesiâ Latina obtineret. Quo Brevis præsentato coram Ordinario Hydruntino litteras dimissoriales obtinuit à Vicario dictæ Civitatis, quarum vigore ab Episcopo Cyrenensi Græco, Neapoli commorante, ad quatuor omnes Ordines promotus fuit ritu Græco, & uxorem duxit, Sac. Congregatio censuit, non potuisse dictum Vitum Antonium transire à ritu Latino ad ritum Græcum absque dispensatione Apostolica, nec potuisse Vicarium Hydruntinum litteras dimissoriales ad hunc effectum ei concedere. Secundò eundem Vitum Antonium ritè non fuisse ab Episcopo Græco ordinatum, & propterea vel esse ipso jure suspensum ab executione suorum Ordinum, vel saltem suspendendum.

23 Ad tertium. Censendos esse illius ritus, cujus Ecclesiæ servitio sunt adscripti, ut elicitur ex dicta declaratione S. Officii 4. Julii 1613.

24 Ad quartum affirmandum videtur, cum Episcopi etiam Græci conferre debeant septem Ordines secundum ritum, ac morem Ecclesiæ Romanæ, ut declaravit eadem S. Congregatio S. Officii 31. Octobris 1613 Quod etiam sancivit Innocentius IV. Const. incip. sub Catholica §. 19.

25 Verum negativè respondendum est. Ita Hallier. de sacr. Ordin. p. 2. in append. ad sect. de consur. Cler. ar. 2. §. 1. nu. 2. ibi: Græci Ecclesiastica tonsura ritum cum lectoris collatione confundunt, Clarius Morinus de sacr. Ordin. exerc. 15. de tonsur. Cler. cap. 4. nu. 1. & Gonzal. ad d. cap. cum secundum nu. 5. to. 1. lib. 1. decretal. ubi refert Verba Eulogii, sive Ritualis Græcorum, & constat ex Eulogio illustrato à Jacobo Goar. fol. 235. atque colligitur ex d. Bulla Innocentii IV. §. 19. decernentis omnes quatuor minores conferri debere Græcis secundum morem Ecclesiæ Romanæ, abrogato eorum ritu, cujus vigore solum lectoratum olim accipiebant, ommissis tribus aliis minoribus, nullaque ibi fit mentio de clericali tonsura seorsim à dicto lectoratu, & minoribus.

26 Quare præpositis infrascriptis dubiis in S. Congregatione Concilii, An scilicet, suscepta prima tonsura Latino ritu, possit quis insigniri minoribus Ordinibus ritu græco, & sic an validè, ac licitè ordinatus?

27 Secundò, an possit contrahere matrimonium, tanquam Clericus græcus?

Sacra Congregatio in Hydruntina die 12. Maii 1584. 23 respondit ad primum negativè, & oratorem esse validè, sed non licitè ordinatum, ideoque suspensum ab exercitio Ordinum, & inhabilem ad alios suscipiendum. Ad secundum negativè.

CONSULTATIO LXII

1 An sit tolerandus usus in aliquibus Orientalis Ecclesiæ regionibus dandi simul à presbyteris cum baptismo Eucharistiam, & chrisma confirmationis tum infantibus, tum adultis? Ubi, & quid in posterum observandum?

2 An toleranda sit in eisdem regionibus forma depræcatoria sacramenti pœnitentiæ?

3 An item tolerandus sit usus, quod sacerdotes ministrantes sacramentum extremae unctiõnis, benedicant oleum non consecratum?

4 An iidem presbyteri miscere possint oleo consecrato chrisma confirmationis oleum non consecratum?

AD primum. Fuit hoc quidem in veteri Ecclesiâ receptum, ut qui baptizarentur, sive illi parvuli, sive adulti essent, iidem simul per sacrum chrisma, manuumque impositionem confirmarentur, & sacra Eucharistia reficerentur, unoque, ac eodem planè tempore tria simul in unum conferebantur sacramenta, baptismus, confirmatio, ac Eucharistia. Idque eam ob causam, quod nullum perfectum Christianum esse judicabant, qui per manuum impositionem Spiritum sanctum non accepisset, neminemque Eucharistia dignum esse putabant, qui non idem confirmatus esset, solum igitur difficultas est quoad ministrum confirmationis.

Et quidem quoad consignandum infantes sacro chrismate, statim ac sacro baptismate abluuntur, manifestum est non à presbyteris, sed à solis Episcopis id fieri licere ex Epistola Clementis primi ad Julium, & Julianum ex Epist. Innocentii primi, quæ refertur ab Isidoro de Eccles. offic. cap. 26. & ult. à Gratiano de consecrat. d. 4. can. presbyteri, ex Bulla Innocentii IV. super ritibus Græcorum qui tolerari, vel non tolerari possunt, ex Concilio Florentino in Bulla Instruct. Armen. & ex Tridentino de Sac. Confirm. can. ult. ac decrevit sæpius, etiam quoad Græcos S. Congregatio S. Officii. Quare non solum est abusus, si à presbyteris chrismate ungantur, sed etiam error, cum irritè conferatur, nisi ex dispensatione Apostolica id faciant ex dicto Concilio Florentino un. Armen.

Quod verò ad Eucharistiam collatam pueris, etiam statim à baptismo, est antiquus, ut dixi, ferè apud Græcos, & Orientales omnes usus, non reprobatus à S. Synodo Tridentina sess. 21. cap. 4. id approbantibus sanctissimis pariter, & Doctissimis Episcopis, & constat ex Dionysio Areop. Cypriano, Ambrosio, Augustino, & aliis apud Suarez in 3. par. D. Thom. quest. 72. art. 3. disp. 62. sect. 4. Quare hic ritus, si tolli, nequeat, tolerandus est, dummodò non existiment Eucharistiæ sacramentum necessariò parvulis statim post baptismum conferendum; tunc enim turpiter errarent contra præfatam synodum Tridentinam, & idèd in hac parte corripiendi, ac instruendi sunt, ut alibi monuimus.

Ut in posterum tam masculi, quàm fœminæ octiduani baptizentur, neque post baptismum communicent, ut hætenus fieri solitum est, sanctumque Eucharistiæ sacramentum non administraretur, nisi usum rationis habentibus, ut nimirum dignè sumatur secundum D. Pauli Apostoli admonitionem, usumque, & mandatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

Sacramentum verò Confirmationis pueris octavum agentibus annum conferatur, idque in fronte ab Episcopo conformiter Ecclesiæ Romanæ, non autem à sacerdotibus cum baptismo, uti hætenus consueverunt.

Ad secundum. Extat declaratio S. Congregationis S. Officii sub anno 1613. in qua habetur, quod Græci tolerandi

tolerandi sunt, si absolvant pœnitentes forma consueta ab Ecclesia orientali, videlicet: *Gratia sancti spiritus per meam humilitatem habeat te absolutum, & liberatum. Vel ita: Bone Rex per me humilem, & indignum servum tuum remitte servo tuo, &c.* Quoniam hæc absolutio, vel remissio verè mandatur executioni à Deo per gratiam, quam producit in homine, estque intimatio voluntatis divinæ facta ex potestate judiciaria, quam ipse sacerdos accipit à Deo; quo sensu hæc forma tolerari potest.

7 Ad tertium. Consuetudo est apud Græcos sacerdotes, quod ministraturi Sacramentum extremæ unctionis benedicant oleum toties, quoties est ministrandum, & hic mos est vetustissimus, ut constat ex Euchologiis. Undè cum vigerit antè schisma, non est damnandus. Imò fuit approbatus à Clemente VIII. in instructione super ritibus Græcorum *tit. de Oleo Cathecum. & infirm.* apud Archudium *lib. 5. de sacram. cap. 2.* ubi ita habetur: *Non sunt cogendi presbyteri græci olea sancta præter chrisma ab Episcopis diocesanis accipere, cum huiusmodi olea ab eis in ipsa oleorum, & sacramentorum ex veteri ritu conficiantur, seu benedicantur.* Quare solum monendi sunt presbyteri etiam sub pœnis Ecclesiasticis ut præstò sint ad hoc sacramentum infirmis ministrandum.

8 Ad quartum. Cum presbyteri non sint Ordinarii ministri huius sacramenti, & ab illis collatum sit irritum, frustra miscetur oleum non consecratum cum consecrato. Cæterum oleum non consecratum potest misceri cum consecrato ita, ut remaneat materia sufficiens pro chrismate. Habetur decisum in *cap. quod in dubiis de consecr. Eccles. & ali.* ibi: *Neque negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.* Et hoc idem notat Gloss. *v. Consecratio.* Et in Concilio IV. Mediolanensi *p. 2. tit. 10.* Quia dum oleum non sacrum additur sacro, moraliter in ipsam convertitur, quia ipsi commiscetur cum divisione in minimas partes eo modo proportionaliter, quo vivens convertit in suum alimentum sibi superadditum. Oleum tamen non sacrum debet esse in minore quantitate, ut præter Doctores advertit Rituale Romanum in *rubr. de sacram. extrem. unct.* Quia si esset in majori quantitate, non sacrum absorberet sacrum, & illud potius converteret in se, quàm converteretur in ipsum, nec sacrum, etiam in morali existimatione maneret idem numero oleum.

CONSULTATIO LXIII.

An Christiano alioquin probo, qui cum à Turcis valde molestetur, ob defensionem, & securitatem suam factus est stipendiarius, & in arce Turcis inservit, liceat administrari sacramenta Ecclesiastica?

1 **R**espondeo, non licere. Nam, si hoc facit intuitu Religionis, peccat quidem gravissimè adversus fidei professionem, quam factis oppugnat. Si verò id facit simpliciter ratione politici finis, dubium non est, quin saltem aliquo mod sit fautor infidelium, quod est per se malum, ut proinde nec iussu Dominorum, neque metu mortis à culpa excusetur, præsertim si non subest jurisdictioni Turcarum, ut post Hugonem docet Turcremata in *can. Julianus 11. quest. 3. num. 2.* Neque iustus datus Turcarum imperio cogatur inservire ad sui defensionem, cum alio modo tueri se possit, ac debeat, etiam cum aliquo incommodo, sed sua voluntate, & arbitrio. Quare iis, qui petunt, posse sacramenta Ecclesiastica suscipere, non obstante, quod Turcis inserviant, non est annuendum, sed monendi sunt, ut desinant huiusmodi servitia.

CONSULTATIO LXIV.

An causa eorum, qui se fingunt Officiales S. Officii, cum non sint, & sub huiusmodi prætextu committunt aliquod delictum, non spectans ad S. Officium, debeant de

jure cognosci à S. Officio privativè quoad omnes alios Judices?

Censo affirmativè respondendum. Etenim nemo est, qui in iure dubitet, eum, qui crimen aliquod committit, non nisi ab illo Iudice posse puniri, cui jus dicendi potestas competit ratione delicti, quod forum sortitur per textum in *l. 1. C. de jurisd. omn. Jud. & in auth. qua in provincia C. ubi de crim. ag. oport. cum aliis. & in can. si ille 23. quest. 4.* qui ait: *ibi vindicetur injuria, ubi plebilis est orta presumptio, & in can. si peccaverit 2. quest. 1.* ad quos textus Doctores omnes suffragantur. Quod præcipuè procedit in hoc casu, nam censetur Majestatem S. Inquisitionis offendere; unde poterit contra illos procedi, si non tamquam offendentes, saltem tanquam contra perturbantes res S. Officii per ea, quæ notat Imol. *de offic. deleg. cap. 1.* sub initio, Comens. *in Lucorn. Inquis. v. Offendens num. 2.* ibique Pegna. Sic testis laicus, qui coram Iudice Ecclesiastico falsum deposuit, debet ab eodem Iudice puniri, cum illius aures, ac jurisdictionem offenderit per textum perspicuum in *l. nullum, ubi Barr. ac cæteri C. de testib. & in l. si lis, C. ad leg. Cornel. de fals. & Doctores communiter, nominatim Covar. pract. quest. 12. num. 8. Afflict. dec. 219. Franch. dec. 149. & Capel. Tholof. dec. 378.* Non enim convenit, quod unius jurisdictionis offenderit, & alter puniat.

Quod sanè obtinet, etiam si delicta sub huiusmodi prætextu commissa non spectarent ad S. Officium. Tum quia regula est in quocumque Iudice sive Ordinario, sive delegato, ut ipse cognoscat, an sua sit jurisdictionis, quoties aliquid objicitur contra illam, ut docent communiter Doctores in *l. prof. rptione C. si contra jus, vel util. publ. & in cap. super litteris de rescripti.* quos allegat Gail. *pr. obs. lib. 1. concl. 34. num. 1.* Tum ratione accessionis, sive connexionis ad causam principalem, ex quo Iudex fit competens ad *textum in l. si quis ex argentiariis S. raticnem de eden.* cum aliis relatis à Petr. Barbof. *ad l. venditor 29. num. 185. de judic.*

Quare Iudex Ecclesiasticus potest inhibere Iudici sæculari, ne procedat in causa dependente ex causa, quæ oritur coram se per *cap. tuam de Ord. cogn. ubi Panorm. in princip. traditque Corset. in repert. v. Inhibitoria 2.* Ex quo infert Comensis loco allegato *v. Iudex,* quod Inquisitor potest inhibere Iudici sæculari, ne procedat contra aliquem vigore processuum ipsius Inquisitoris, vel occasione alicujus confessionis factæ coram ipso.

Tum quia, cum causæ istæ sint præparatoriæ ad causam principalem, sequitur manifestè, Iudicem competentem in causa præparata fieri etiam incidenter competentem in causa præparatoria, *arg. l. etsi non sint 21. S. perveniamus, & l. in argento 23. de aur. & arg. leg. tametsi aliàs si coram ipso principaliter proponatur, nequeat de ea cognoscere, l. quoties, l. nulli C. de judic. l. ult. C. ubi, & apud quam cognit. rest. l. 2. in fin. C. de ped. jud. l. non distinguemus S. de liberali de recept. arb. l. Cum proponas C. de reb. cred. l. 2. C. de exhib. cap. 1. de integr. rest. & expressè probatur in l. 1. C. de ord. jud. & in l. 4. S. si dicantur ff. fin. reg.* Unde dicuntur invicem continentes *l. nulli C. de judic. cap. 1. de sequestr. posses. Fontanel. dec. 256. nu. 6. & seqq. ac sequuntur Menoch. de arb. lib. 1. quest. 45. Donel. lib. 17. com. cap. 9 in fin. Cujac. ad l. si veniris de ventr. in poss. mitten. Fachin. lib. 1. contr. cap. 47. & alii, constatque ex stylo S. Inquisitionis, quæ si è sortilegio proveniat homicidium, cognoscit etiam de homicidio.*

CONSULTATIO LXV.

1 *An Christiani subditi Turcarum possint non coacti dare nomen militiae Turcicæ, & ab illis accipere stipendia ad militandum contra Christianos absque necessitate?*

2 *An Christiani feudatarii Turcarum, qui ratione feudi tenentur per seipos militare in castris Turcarum, teneantur recusare militiam contra Christianos susceptam, etiam cum periculo amittendi feudum?*

3 *An Christiani subditi Turcarum, qui non habent unde se*

se alant, vel sunt ad militandum coacti, possint militare contra Christianos in castris Turcarum?

4 *Et quid de Christianis in triremibus Turcarum remigantibus contra Christianos? Ubi & de aliis quibusdam actionibus, ac de mancipiis parerga.*

1 **A**D primum respondendum videtur affirmativè. Quoniam ad bellum justum licitum est auxilium præbere infidelibus, imò sub Rege infideli militare, ut constat *ex can. quid culpatur 23. quest. 1.* quod verum est non solum, quando bellum est contra alios infideles, ut fecit augustæ memoriæ Carolus V. quando Regem Tuncetanum à Regno ejectum restituit, sed etiam quando bellum justum est contra Christianos, non scilicet quatenus Christiani sunt, sed propter aliquam justam causam recuperandi aliquam Urbem, quæ eorum juris erat, aut vindicandi injuriam ipsis illatam.

2 Verùm negativè respondendum est. Quoniam id est intrinsecè malum, utpotè innocentis percussio absque auctoritate, aut jure ad id faciendum, quod neque efficere, neque adoriri, intendere, aut suadere licet. Ita Molin. *de just. & jur. ur. 2. disp. 116. §. sit tamen.*

3 Pro majori explicatione tres casus constitui possunt. Primus de Christianis, sive Catholicis existentibus sub jurisdictione Principis infidelis, seu hæretici, veluti quia vel ab eo fideles tolerantur, vel quia sunt captivi. Et tunc aut bellum geritur odio Christianæ, seu Catholicæ Religionis, & in tali quidem casu nullo pacto citra peccatum in hac fidei professione licet Christiano, vel Catholico sub tali Principe militare. Ita probat textus *in can. Iulianus 11. quest. 3. & in d. can. quid culpatur §. Ergo vir justus 23. quest. 1.* quia concurrat in hoc casu jussu Dei, qui præcipit Religionem esse tuendam, & jussu terreni Principis qui mandat Religionem oppugnari, idèque fit, ut subditi negligendo exequi jussa terrenæ potestatis, non videantur illam contemnere, sed majorem potestatem præferre juxta illud: *obedire magis oportet Deo, quam hominibus, Act. cap. 5. de quo can. Dominus, can. is, qui præest, can. non semper, & can. qui resistit 11. quest. 3.* Ubi enim adest jussu superioris, præceptum inferioris remanet ipso jure solutum, *l. judicium ff. de judic.* Neque alia ratione subditi subdantur Domino temporali, nisi propter Dominum æternum, D. Paul. *ad Rom. cap. 13. & cap. Omnis anima, de censib.* Quare æquum planè est, ut illi primùm obsequantur, cujus contemplatione alteri subdantur, *can. Imperatores in fin. 11. q. 3.*

4 Aut bellum geritur contra Christianos non odio, vel causa Religionis, sed pro defensione suæ ditionis, fortè quia Princeps, licet sit infidelis, vel hæreticus, concedit tamen subditis conscientiam libertatem. Et tunc potest Catholicus militare; quia deficiente odio Religionis, remanet simplex ratio politice, pro qua tuenda possunt subditi Principem adjuvare, quamvis infidelem, donec toleratur ab Ecclesia, sicuti milites Christiani adjuvabant Julianum Apostatam, de quo *in d. can. Iulianus, ibi: Pro defensione Reipublicæ, ibique Glos. v. obediebant, & Præpos. ante not. 3.*

5 Secundus casus est, quando Christiani, sive Catholici non subsunt jurisdictioni Principis infidelis, vel hæretici. Et hac quidem specie qualitercumque bellum geratur, contra quemcumque nullo pacto possunt militare sub ipso, ut post Ugonem docet Turrecrem. *in d. cap. Iulianus sub num. 2.* Nam si hoc faciunt causa Religionis, peccant quidem gravissimè adversus fidei professionem, quam factis oppugnant. Si verò id faciant simpliciter ratione politici finis, dubium non est, quin saltem sint fautores infidelium, & hæreticorum, qui anathematizantur *in cap. fraternitatis §. credentes de heret.*

6 Tertius casus est, quando bellum geritur inter duos Principes Catholicos, quorum alteri adhæret hæreticus, vel infidelis. Et in hoc casu licet Christiano, qui jurisdictioni infidelis subditus, sub tali Principe militare *ex d.*

can. Iulianus, & can. Imperatores. Si verò ejus jurisdictioni non subditur, tunc non licet.

7 Non obstat quod contra dicebatur. Quia procedit in bello justo, non autem in bello injusto ad impugnandos Christianos quatenus Christiani sunt, ex quo sequitur Religionis Christianæ, ac morum eversio, profanatio Templorum, virginum violatio, tyrannis. Canon verò *quid culpatur*, permittit quidem, quod vir justus, si fortè sub Rege, homine etià sacrilego militet, rectè possit illo jubente bellare, sed si vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est; vel utrum sit, certum non est ita, ut fortassè reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi. Hæc D. Augustinus *lib. 22. contra Faustum cap. 74. & 75.* Non ergo militare potest injustus, atque non coactus.

8 Ad secundum etiam videtur affirmativè respondendum. Nam in bello justo fideles juvant infideles *d. can. Iulianus 11. quest. 3.*

9 At negativè respondendum est, idque ob rationem ante adductam. Et licet *d. can. Iulianus* intelligi debeat de Christiano, qui Principi infideli subditus est, is tamen ratione superioritatis, ac jurisdictionis in rebus honestis, ac licitis, & quæ non pugnant cum præceptis divinis, Principi, quantumcumque infideli, aut ethnico, parere omnino, eumque etiam in prælio sequi tenetur juxta dictum Christi: *reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris, Matth. 22. & doctrinam D. Pauli ad Rom. cap. 3. & Petri 1. ep. cap. 16.* ubi docet, obediendum esse dominis non modò bonis, sed etiam malis. Pulchre ex D. Ambrosio decretorum collector Gratianus *in d. can. Iulianus 11. quest. 3. Iulianus, ait, Imperator, quamvis esset apostata; habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cum dicebat, producite aciem pro defensione Reipublicæ, obediebant ei. Si autem adversus Christianos confratres suos insurgere jussi essent, non parebant, sed cognoscebant Imperatorem Cæli, cui magis obtemperandum est, quam hominibus. Major quippè, & sanctior esse debet divina, quam temporaria majestatis reverentia, Act. Apost. c. 4. & 5. Bucer. de bel. & duel. lib. 1. c. 8. post num. 17.*

10 Et sanè si sacrosanctis Lateranensibus Conciliis, de quibus *in cap. Ita quorundam, & cap. ad liberandum de Jude. & Sarac.* ac constitutionibus summorum Pontificum Clementis III. *in cap. significavit, & cap. quid olim eod. tit.* Joannis XXII. *in extravag. copiosius*, Pauli III. *in Bulla Cænæ Domini, ac Pii IV. sub pœna excommunicationis, & anathematis ipso facto, ac jure incurrenda, publicationibusque bonorum, quæ occupanti conceduntur, interdicitur Christianis, ne aliquid ad Christianæ fidei hostes deferant, vel mittant, opem, concilium, auxilium, vel favorem præstent, aliquidve faciant, quo infideles adversus fideles adjuventur. Profitemur enim ipso sancti baptismi lavacro nos pugiles, & palæstritas strenuos futuros adversus eos, qui Christum, vel ejus membra aut apertè perunt, aut insidiarum cuniculis occultè tentant, Tertul. de coron. milit. & fœdifragi fumus, ac perjuri, si aliter faciamus. Quæ omnia etiam ratione naturali, ac legibus civilibus comprobantur, lib. 1. & 2. C. quæ res expor. non deb. l. pen. & fin. C. quæ res vend. non poss. & lib. 2. C. de commerc. & merc. Multò magis prohibilitum censerì debet, ipsos Turcas Christi fidei hostes in Christianorum perniciem bello juvare. Prohibitum enim rebus, multò satius præstat personas, veluti majores, esse prohibitas, Bald. *in l. consentaneum col. 3. C. quomodo, & quando Judex, & Bartol. in extravag. Qui sine rebelles col. 2.**

Ad tertium pariter negativè, ac ita, ut ne mortis quidem metu fas illis est pugnare adversus Christianos quemquam interficiendo, vulnerando, percutiendo, Molin. *loco alleg.* quia id est intrinsecè malum, ut dicebam. Unde cum fratres Ordinis Minorum regularis Ob-servantiæ degentes in partibus Turcarum consulerent

Sedem Apostolicam, quid facere debeant in casu, quo Turca vult, quod è quolibet Monasterio tres Regulares, & totidem seculares propriis sumptibus arma sumant contra Christianos, sanctissimus respondit, quod fugiant, & faciant quod possunt 12. Augusti 1621.

- 11 Quod verò ad ultimum, Azorius ita proponit hanc questionem *par. 1. lib. 8. cap. 23. quæst. 17.* An Christiani à Turcis capti, & servi effecti, & remigio mancipati, & addicti, lethalem culpam, ac proinde excommunicationem contrahant, cum iussi remigant in bello contra Christianos metu mortis, verberum aliorumve cruciatuum, quæ mala alioquin sustinerent, si à remigando desisterent? Et negativè respondet contra Navarrum. Quia, inquit, remigare in eo qui tanquam servus est remigio addictus, est res per se indifferens. Est enim proprium servi ad id destinari munus. Quam quæstionem videtur Azorius intelligere quando est bellum contra privatos Christianos, respondet enim postea cuidam objectioni probanti, eos lege charitatis teneri à remigatione desistere, ubi Saracenis, vel Turcis pugna esset contra certam Christianorum Rempublicam, vel contra Regem, vel Principem. Sed in præsentia, inquit, sermo tantum est de servis Christianis, qui remigant in triribus, vel navigiis Saracenorum contra privatos Christianos pugnantium.
- 12 Salas similiter *tract. 3. disp. 1. 3. sect. 1. num. 30.* ait metu mortis licere quidem in triribus Turcarum Christianos persequentium remigare, nisi magnum, & commune detrimentum Christianorum prævideretur. Nam tunc captivi tenerentur etiam cum vitæ discrimine à remigatione abstinere; quia magnum, & commune damnum privato præferendum. Quod commune damnum Sanchez *tom. 1. sum. cap. 7. num. 28.* vocat maximum damnum Reipublicæ, cum ait, nisi ex eo, quod captivi eo modo non cooperarentur, maximum Reipublicæ damnum evitari posset, quod eorum vitæ anteponendum esset.
- 13 Eodem modo Molina *d. disp. 115. concl. 4.* docens quando maximum damnum evitari posset, ut captio insignis Castri, aut Civitatis, aut Regis, vel alterius personæ, quæ multum communi bono referret, esse obligationem etiam cum periculo propriæ vitæ, id non efficere. Quia pro maximo Reipublicæ bono tenetur quisque sub reatu lethalis culpæ vitam propriam exponere. Rarè tamen id evenire docet. Tum quia rarè ejusmodi eventus occurrerit, tum etiam quia rarè ex eo, quod quis id non sufficeret, vitaretur prædictum malum eo, quod non desissent alii, qui id ipsum præstarent. Oportet igitur in hac quæstione variis distinctionibus uti.
- 14 Et primò distinguendum est, quod jam notavimus, quando scilicet dicatur bellum privatum, hoc est in quo damnum privatis infertur ita, ut non redundet in maximum Communitatis, seu Reipublicæ detrimentum, & quando bellum dicatur publicum, in quo videlicet Communitas, seu Respublica maximè damnificatur. Quamvis enim damnum singulorum sit etiam damnum ipsius Communitatis, & Reipublicæ, non tamen præcisè sumptum in aliquibus hoc ipso tale est, ut dici possit damnum commune Reipublicæ, cum respectu ipsius non semper censeatur maximum.
- 15 Secundò distinguendum est inter damna, quæ contra Christianos inferuntur. Alia enim sunt in bonis externis præcisè, alia in bonis corporis, & vitæ, alia in bonis, qui externis primò, ac directè, indirectè verò, & consequenter in aliis bonis vitæ, aut membrum, &c.
- 16 Tertid, distinguendum est inter actiones damni illativas. Alia censentur indifferentes, & non solum in eo sensu, quo alia sunt per se ordinata essentialiter ad peccatum, alia quasi essentialiter, seu indifferentia, improprie, alia indifferentia proprie, quæ ex natura sua non habent ad peccatum inducere, sed censentur actiones indifferentes in alio etiam sensu, id est quatenus non sunt per se, ac directè injuriæ, ac damnificativæ, nec trahunt secum necessarid damnum qualis est remigatio, quæ, quantum est de se, solum est adæductiva navigii ad certum locum, ubi possunt postea Turcæ, mutata intentione, damna Christianis non inferre, & sic remigatio secum non trahit necessario talia damna. Alia verò actiones censentur, ac sunt per se, ac directè injuriæ, ac damnificativæ, quæ ex natura sua secum necessarid trahunt similia damna, qualis est emissio sagittæ, aut explosio bombardæ, &c.
- Quartò, denique distinguendum est inter peccatum scandalii, seu cooperationis ad peccatum Turcarum, & inter peccatum contra justitiam, quod Christiani committere videntur, auxilium hac ratione ferentes Turcis contra Christianos pugnantibus.
- Dicendum igitur est, quoad scandalum nullo pacto committi peccatum, cum sit cooperatio solum materialis indirecta, ac remota ad peccatum ipsum Turcarum, ad quod jam ipsi paratissimi sunt, & causa cooperationis justissima; ideoque remigatio, & similia servitia indifferentia, quantum est ex parte scandalii, licita esset, non solum propter metum mortis, cruciatuum, verberum, &c. sed multò etiam minori de causa.
- An autem ita remigantes contrahant excommunicationem, & an peccent mortaliter in genere injustitiæ? Quod ad primum de excommunicatione dicendum est, eos in excommunicationem non incurere. Quia non est verisimile, quod pia mater Ecclesia velit suos filios in tali periculo constitutos, adhuc ad rem tam difficilem excommunicationis pœna compellere. Et quamvis Ecclesia possit aliquando obligare cum periculo vitæ, ut docet Cajet. *quæst. 96. art. 4.* & Sotus apud Salas *tom. 1. tract. 3. disp. 1. 3. sect. 1. num. 30. ad finem*, non tamen de facto obligat juxta communem opinionem. Unde sequitur, quod stante metu mortis Christiani remigantes non sint Ecclesiæ inobedientes, idèdque excommunicationem non incurant.
- Quod ad secundum Navar. *in man. cap. 27. num. 63. §. septimo*, asserit, Christianos metu mortis, aut verberum remigantes in triribus Maurorum, etiam contra Christianos non videri excommunicatos, quamvis à peccato mortali non excusentur. Ita etiam plures alii Doctores, quos tacito nomine citat Castropal. *to. 1. tract. 6. disp. 6. pun. 11. num. 10.* existimantes, nullam dari causam, quæ eos excuset à culpa, ipse tamen multò probabilius esse ait, quod nullum admittant, si timore mortis, vel alterius gravissimi damni remigent, aliave officia indifferentia præstent.
- Dicendum igitur est eum eodem Castropalao, id esse probabilius. Quod antea docuit expressè Molina *de just. tom. 1. tract. 11. disp. 115. conclus. 2.* ubi dixit metu mortis, aut notabilis alicujus detrimenti fas esse remigare in triribus infidelium adversus Christianos, asportare sarcinas, & arma, ad movere scalas, construere propugnacula, &c. præsertim cum charitatis ordine fas sit præponere vitam propriam aliorum vitæ, & cum is, qui id efficit, videat, non defuturum alium, qui idem efficiat, esto ipse id non faciat, atque adèd vitandum non esse damnum proximi.
- Idemque habet Sanchez *tom. 1. sum. lib. 1. cap. 7. num. 18.* dicens similiter Christianos captivos remigantes in triribus Turcarum Christianos invadentium, excusari à peccato. Item porrigentes arma Turcis perita ad Christianos interficiendum, asportantes sarcinas, ac necessaria ad bellum, ad movere scalas, & machinas ad muros, sustentantes humeris Turcas, & juvantes ad munienda castra, ædificanda propugnacula, &c. nisi, inquit, citans Molinam, Suarez, & Lessium, ex eo quod captivi eo modo non cooperentur, maximum Reipublicæ damnum evitari posset, quod eorum vitæ anteponendum. Deinde infert, excusari navicularium cymba transvehentem quosdam duellum inituros, aut alium interfectorum, si grave damnum subiturus sit, id est, proportionatum alteri damno, & peccato duelli. Similiter etiam excusari

excusari ait admoventem scalam furari volenti, dantem ensem paranti alterum occidere, vel ostendentem, ubi sit, qui occidendus est, quando scilicet iusta causa urget, id est, his damnis propotionata.

23 Palas etiam loco citato limitat suam opinionem *num. 11.* cum Molina, Sanchez, & aliis, dicens, eos remigantes non excusari timore mortis, si videant damnum grave Reipublicæ, ipsis non remigantibus evitari posse. Quia tunc tenentur propriam vitam ob bonum commune exponere. Sed non explicat, an debeat huiusmodi damnum commune præferri vitæ privatorum tunc solum, quando est in bonis vitæ, & certò futurum est, an etiam quando tantum probabiliter, aut probabilius, & etiam in bonis externis præcisè. Ego tamen hanc limitationem admitto, quando damnum commune est in bonis vitæ, & certò futurum est.

24 Addit verò similiter Palas, rarò, vel nunquam talem casum posse contingere, in quo aliquis in particulari obligatus maneat ad præferendum tale damnum commune propriæ vitæ, sicut etiam dixerat Molina *d. disput. 115. post. 4. conclus.* his verbis: rarò tamen id eveniet. Tum quia rarò ejusmodi eventus occurreret; tum etiam quia rarò ex eo, quod quis id non efficeret, vitaretur prædictum malum, eo quod non deessent alii, qui id ipsum præstarent. Et hoc verum est in prædicto sensu, in quo limitationem admisi, id est, quando damnum commune est in bonis vitæ, & certò futurum est, in quo sensu rarò continget, ut scilicet aliquis sibi persuadeat remigantes cessaturos, ac damnum huiusmodi esse evitandum, & per consequens præferendum esse vitæ propriæ. Contra verò semper contingere poterit casus præferendi tale damnum propriæ vitæ, si adsit obligatio sic præferendi, quando aliquis sibi persuaderet probabiliter, aut aliquando probabilius, quod tale damnum seculurum esset. Similiter sæpè etiam contingere poterit talis casus, si per huiusmodi damnum commune intelligatur non solum damnum in bonis vitæ, sed etiam in externis. Præterquamquod deberet prius probari, quod damnum commune in bonis externis sit anteponendum vitæ privatorum.

25 Denique ratio illa, quam affert Palas ad probandum, quod rarò poterit contingere casus, in quo aliquis obligatus maneat, non caret aliqua difficultate. Nam ratio, qua id probat, est, quia rarò poterit aliquis sibi persuadere alios cessaturos fore à remigando, si ipse cesset, & sola cessatione ipsius damnum commune evitari, quasi dicat rarò id erit, quod alii cessaturi sint à remigando, & per consequens rarò etiam erit, quod evitetur damnum.

26 Sed contra. Ergo sequitur, quod si nunquam cessaturi sint, & nunquam damnum huiusmodi sit evitandum, nunquam etiam dabitur casus, in quo aliquis in particulari maneat obligatus ad præferendum tale damnum commune propriæ vitæ. Hoc tamen videtur falsum; quia licet alii remigantes nunquam essent cessaturi, & nunquam etiam damnum illud impedituri, adhuc unus aliquis ex illis id verè sibi persuadens, id est eos nunquam esse cessaturos, & nunquam impedituros, obligabitur tamen ad non concurrendum cum illis in tali damnificatione. Sicuti si non deesset alius, qui me non occidit Petrum adhuc ipsum occideret, ego nihilominus peccarem, si unà cum illo Petrum ipsum occiderem.

27 His tamen non obstantibus, ratio prædicta probat, quod intenditur. Concedo itaque, si nunquam cessaturi essent à remigatione, & nunquam etiam vitandum esset damnum jam dictum, & solum hoc sibi persuaderet unus aliquis ex illis captivis remigantibus, concedo inquam, quod nunquam etiam is obligaretur ad præferendum tale damnum vitæ propriæ. Neque obstat exemplum de occisione Petri; & disparitas est, quia in eo casu, quo ego Petrum occiderem, alio non deficiente, qui ipsum occideret, me non occidente, actio mea est per se immediate injuriola, ac determinata ad mortem inferen-

dam; non sic remigatio, quæ proprie est indifferens non verò per se immediate determinata ad illud damnum Christianis inferendum.

Azorius ubi supra putat, remigare in eo, qui tantumquam servus est remigio addictus, & traditus, esse rem per se indifferentem; quia est proprium ad id destinati munus. Quod explicat exemplo Nahamani, qui non peccabat, tametsi suo Principi inserviebat in templo Idola colenti, dum Regis imbecillitatem suis manibus sustentans unà cum eo se se inclinabat; suo enim munere fungebatur. Neque ancilla peccat, si dominam ethnicam, & gentilem comitetur, gestando caudam, & simul cum ea in templo Idolorum genuflectat, ut suum officium præstet. Ita etiam Christiani in servitutem redacti, & destinati remigiis nequaquam peccant in remigando.

Sed hæc ratio, quam affert, non placet. Primò, quia solum valet pro Christianis captivis, & se non extendit ad alios Christianos, qui fortè in iis triremibus reperiuntur, ut vectores, vel aliquo alio casu, non tamen bello capti, nec uti servi remigio addicti, qui tamen etiam ipsi eodem metu compulsi remigando, nec peccatum incurrerent.

Secundò, quia ratio famulatus præcisè sumpta (idem dico in casu præsentis de ratione præcisè servitutis) quamvis concederemus, quod Christiani bello capti verè essent servi, non est sufficiens ad excusandam cooperationem per rem etiam de se indifferentem ad peccatum heri, seu domini, nisi aliquid aliud interveniat excusans, quale esset damnum aliquod secuturum hero, seu domino contra justitiam, vel ipsi famulo, seu servo, si non obediret. Alioquin si nihil prorsus mali sibi famulus, seu servus timeret, nec hero, seu domino ullum præjudicium sequeretur, non excusaretur ille à mortali peccato cooperando hac ratione heri, seu domini præcipientis peccato. Quod in nostro casu multo verius est, cum ut patet, verè servi non sint tales Christiani remigantes, nec famuli mercede conducti, sed injustè ministerio huiusmodi mancipati; & ideo prædicta illa ratio, quam affert Azorius minimè placet.

Tertiò, quia, ut jam dixi, Christiani sic bello capti, & remigio addicti, verè servi, aut famuli non sunt, sed injustè sunt ad remigandum condemnati. Ergo nisi alia causa sufficiens adsit, non excusantur in remigando, & cooperando peccato Turcarum per hoc præcisè, quod fungantur munere suo, quasi verò ratione servitutis debitores sint talis functionis, seu remigationis Turcis jubentibus, atque ita remigando satisficiant obligationi, quam habent, obediendi, quæ tamen obligatio nulla est cum omnino injustè, & capti sint, & condemnati triremibus.

Quartò denique, quia illa ratio præcisè sumpta, non solum insufficiens est ad excusandam huiusmodi cooperationem ad scandalum passivum Turcarum, sed multo magis est insufficiens ad excusandum concursum, quem habent Christiani remigantes ad damnum aliorum Christianorum, quod sine dubio tenentur impedire, & per consequens concursum, & cooperationem huiusmodi remove.

Præterea indiget distinctione id, quod idem Azorius subdit ibidem, cum ait, aliter esse dicendum, si juberentur arma capere, & pugnare contra Christianos, aut innocentem occidere, aut furari. Quia hæc sunt per se mala, ac proinde nullo metu, etiam mortis, facienda. Concedo, si juberentur pugnare, aut innocentem occidere; nego, si juberentur furari. Si enim licitum est in extrema necessitate furari, quia tunc non est proprie furari, cur non etiam existentibus in tali periculo, Christianis furari similiter non licebit? eo vel maxime quia tunc ad tuendam vitam cessat ratio furti; & hoc mihi probabile videtur.

Scio contra nos in hac re sentire alios cum Azorio, & ita Lessius *lib. 2. de just. cap. 13. dub. 13. num. 29.* loquens de cooperatione ad actiones quasdam juris proximo injurias,

injuriolas, sic ait: Non tamen hoc metu potest quis domum alienam perfringere, vel per fenestram penetrare, & res foras projicere, vel pecora è stabulo agere. Nam hoc est esse causam principalem, & directam furti, & injuriæ. Quicumque enim, inquit, res meas primus auferit, vel damnificat, injuriam mihi facit quocumque metu id faciat, nisi forte id faciat animo compensandi. Tunc enim dominus id merito debet permittere. Idem tenet Coninch. de Christianis captivis apud Turcas *disp. 21. de bello dub. 7. nu. 204.* dicens, nullo modo iis licitum esse deprædari, aut incendere res Christianorum, quia hoc per se malum, & injustum est, & citat *Lorcam 2. 2. sect. 3. disp. 51.*

35 At nihilominus dicendum est, esse licitum furari hujusmodi Christianis captivis timore mortis. Ita Castropalaus ubi supra *num. 12.* loquens speciatim de actionibus directè, & per se proximo injuriolis, quales sunt domum perfringere, devastare, bona surripere. Ita etiam Molina *civ. disput. 115. concl. 5.* dicens metu mortis, aut amissionis membri fas esse ejusmodi captivis nocentium inferre Christianis in bonis externis, ea ad infidelium imperium destruendo, capiendo, & ad trirèmes asportando Quia sunt in extrema necessitate illorum bonorum ad vitam propriam conservandam. Ergo quantum fas est, cuique in extrema necessitate sumere de bonis aliorum ad conservandum propriam vitam, tantum damni fas erit ejusmodi captivis inferre bonis aliorum ad vitam propriam tuendam, præsertim cum, si ipsi non cooperentur ad illud damnum, defuturi non sunt, qui illud similiter inferant. Et regulariter loquendo credendum esse ait, Christianos neque ab illis restitutionem expectare, neque eam velle. Quoniam, præterquamquod mortis metu, & non incommodum proprium id effecerint, defuturi non erant, qui idem damnum darent.

36 Hurtadus tamen *2. 2. disput. 76. sect. 3. §. 114.* apud Diam *tract. 7. de scandalo resol. 30. in fine*, non admittit hanc sententiam, quando dominus esset in simili necessitate, verbi gratia sulphuris, domus, murorum, & comæatum ad vitam propriam tuendam; & quidem bene id asserit, in quo casu, inquit, non possent Christiani captivi hæc devastare: cum hoc esset directæ pugna, quamvis concedat, eo posse remigare in locum pugnae, arma deferre, prædam asportare, præbere sulphur, &c. At de his satis.

37 Parerga de captivis, & mancipiis.

Mancipia confugientia ad Ecclesiam libertate donanda sunt. Capta dum pyratam contra Christianos exercent, debent à suo domino retineri in captivitate sine aliquo scrupulo.

38 Quæ contrahunt matrimonium de licentia suorum dominorum cum mulieribus liberis, & postea venduntur, ut alibi asportentur, non possunt ab uxoribus separari, sed cum illis manere debent.

39 Infideles captivi non eximuntur à servitute per baptismum, sed restituntur suis dominis.

40 Tolli debet Turcis omnis spes redimendi Turcas captivos, & præsertim apostatas à fide Christiana, quamvis solvere vellent ingentem pecuniarum summam.

41 Captivi, sive mancipia familiarium S. Officii sunt exempta. Qua de re extat Breve Apostolicum, ac proinde si ab aliis capiantur, sunt eisdem familiaribus restituenda.

42 Ubi extat consuetudo, quod captivi facti Christiani cadant sub commercio, domini ipsorum non possunt cogi ad dandam eis libertatem.

43 Captivi Christiani apud Turcas, vel alios infideles non permittuntur cum Apostatis à fide Christiana captivis apud trirèmes Christianorum.

44 Christiani prohibentur ex Constitutione B. Pii V. redigi in servitutem.

45 Christiani non possunt vendi à quovis mercatore, licet asserat, quod eos emerit à mercatoribus Chri-

stianis, Tuneti, Algerii, Constantinoplis vel alibi commorantibus.

Apostata à Religione existentes inter captivos trirémium Christianorum reconciliantur, eique cujusvis status, & ætatis sunt, coguntur redire ad Religionem Catholicam. Quoad libertatem verò si apostataverint in ætate adulta, licet capti à Christianis spontè compareant, & petant reconciliari, non tamen acquirunt libertatem, sed restituntur dominis suis, quibus commendantur, ut illos bene tractent. Si verò quando apostatarunt, erant infantes, vel minores, libertatem consequuntur. Constare tamen antea debet, an fuerint baptizati. Et pro illis Apostatis, quibus post reconciliationem competit libertas, & nihilominus volunt remanere apud suos dominos, curandum est, ut cum charitate tractentur. Vide *tom. 4. Consulti. 192. de apostatis.*

CONSULTATIO LXVI.

An, & quatenus Episcopus, præcipuè contra Clericum; justè procedere possit ad conjiciendum eum in Carcerem, & adhibere possit carceribus Custodes, ita ut ad expensas, & damna non teneatur? Ubi de Carceratis, & Carceribus, tam ex Jure Civili, quàm Canonico plura summam, etiam quoad S. Officium Inquisitionis.

Respondeo, justè ad Carcerationem procedi, quando causa est Criminalis, & intrat pœna corporis afflictiva, ut per Clar. *in pr. §. fin. quest. 28.* Farinac. etiam *in pr. quest. 27. num. 38. & seq.* ubi etiam potest justè reus in carceres conjici, quando non intraret pœna corporis afflictiva, & magis justè procedet si timeantur scandala, justèque Episcopus mandare poterit adhiberi Custodes, quando carceres non sunt tuti, & imminent scandala. De Jure enim qualitas Custodiæ est remissa arbitrio Judicis, ut post Bald. *in l. 2. in fin. C. de exhibendis reis* notat Farinac. *in pr. d. q. 27. num. 97.*

Quod si reus condemnatus intendit repetere expensas à Judice, qui eum condemnavit, non solum tenetur probare Judicem injustè processisse, sed etiam per dolum malum, vel per pecuniam. Nam hodie ex generali consuetudine, quæ ubique servatur, Judex non tenetur, nisi ex dolo malo, vel ex Judicio corrupto, sive nummario, ut post Amedeum *de syndic nu. 136. in fin.* & post alios Farin. *in pr. quest. 115. nu. 172.* Joseph. Ludov. *dec. Lucent. p. 1. nu. 50. & seqq. & dec. 3. num. 39.* Rot. in Romana tutelæ de Pellicanis 25. Febr. 1603. coram Damasceno, quam sequitur *in de. 116. nu. 25. tom. 2. p. 4. rec.*

Quinimo ubi reus condemnatus intendit repetere expensas à Judice præter probationem injustitiæ, tenetur prius excutere partem, ad cujus instantiam fuit condemnatus. Quia Judex, quando tenetur, non tenetur, nisi in subsidium per textum *in l. 1. C. de Magistrat. Conven. ibi: Sed adversus Magistratus actio utilis in à demum competit, si universis bonis excussis*, & tradit Surd. *de alim. tit. 7. quest. 27. num. 23.* & multis allegatis probat Rota *d. dec. 16. num. 20. & 21. ubi & num. 24.* subdit, hanc actionem recessisse ab aula.

Regula igitur sit, quod reus accusatus criminaliter in vincula, aut Custodiam conjicitur, ne elabi possit, *l. 1. ubi Bart. ff. de cust. reor. l. fin. C. de accus.* Maximè si confessus, aut aliàs crimen notorium fuerit, *l. 3. & l. si confessus, ff. de cust. reor.* Quod verum est in masculis, secus autem in mulieribus, ne fiant obnoxie injuriis commentariensium. Et ita regulariter de Jure Civili, quis non committitur fidejussoribus, nisi forte propter criminis vilitatem, aut amplissimas facultates, dignitatemque ejus, qui accusatur, aliud fiat secundum Boss. *in tr. crim. tit. de carcerato fidejussoribus committendo.*

Idem quoque dicendum, quando reus deprehenditur in flagranti crimine. Tunc enim simpliciter carceratur reus, neque relaxatur sub fidejussoribus. Idem etiam intellige de illo, qui capitur in fuga delicti, dum eum persequitur familia Judicis, juxta Bart. *in l. 1. ff. de recept.*

Angel. in l. si ve igitur, ff. de furt. illa dicitur crimen flagrans, quando reus in ipso delicto, aut fuga deprehenditur, aut ubi adhuc gladius, & arma in manibus ejus reperiuntur, & ita captus in iudicium adducitur, vocaturque captura incontinenti facta, quæ fit in toto illo tempore, donec durat persecutio facinorosi latitantis, vel fugientis, priusquam se recipiat ad locum securitatis, quem petit, Arg. in l. fur. est 3. in fin. & l. quo desinavit, & l. si ve igitur, ff. de furt. Fugiens liquidem videtur de sua Justitia, Innocentia diffidere, c. oneratos d. 84. & l. in eos, ff. de Cust. reor. §. Si verò, ubi Jacob. de Belvis. auth. de exhib. reis. Imò taliter deprehensio in flagranti crimine nulla est dilatio danda, sed sine mora ad Judicem rapiendus est, debetque incontinenti condemnari, & decapitari. Quod intellige si est præsens; Si verò copiam sui non faciat, & convincatur in termino de crimine contumax, incontinenti bannitur. Ideoque aliquando vidimus de facto observari, utrumque tam occisum, quam occisorem uno tumultu sepeliri, quod postremum tamen duobus casibus verum esse intelligatur, puta si de crimine accusatus incontinenti convictus fuerit, vel nisi deprehensus allegaret exceptionem necessitatis defensionis. Eo enim casu cum sit Juris naturalis, & communis non est præcipienda, sicut nec per statutum potest per ea, quæ norat Jas. & Doctores in l. ut vim, ff. de Just. & Jur. & est Textus in Clem. pastoralis extr. de re judic.

6 Et si ve perpetrati delicti die, si ve quancumque postea instituetur actio, vel accusatio contra delinquentem, modò actioni præscriptum non sit, quod quibus casibus fiat, tradunt Doctores in l. querela, C. ad leg. Corn. de fals. semper captivus carceri mancipatur neque fideiussoribus committitur, Bartol. in l. 1. ff. de Cust. reor.

7 Notandumque, quod carceratus ob furtum, vel aliud delictum, pro quo condemnandus est pœna mortis, si quidem in custodia moriatur extincta est pœna ipsius, l. defuncto ff. de publ. judic. & l. defunctis C. si reus, vel accusator mor. Estque mos in plerisque partibus, quod ejus, qui se se ipsemet in carcere necaverat, extrahatur à custodia cadaver per carnificem, ac resupinum à tergo in scala alligatum exportandum è civitate, ac penes furcas humanandum esse. Alibi tamen alii furis cadaver, qui sibi ipsi mortem consciverat in carcere, cum uno pede alligandum publicis furcis jusserunt; ira quod caput, & corpus versus terram pendeant, sic infamis censendus non est, qui captum in carcere detentum, & mortuum fortè in tortura, ad Cœmeterium pro sepultura portavit; neque etiam si quis ducat filias ejus, qui sibi mortem ipsemet intulit, si modò alias non agant turpem vitam, ob hoc non infamatur, ut idcirco ex Collegio opificum ejiciatur, ut decisum apud Lipsenses dec. 500. & 502. vol. 2. Vide Boer. dec. 215. 216. 217. & 340. Boss. in pr. crim. tit. de carcerat. fideiussorib. commit. Clar. in pr. crim. quest. 46. Coler. de process. execut. p. 2. cap. 3. num. 48. & seqq. Peregrin. Jannin. de citat. real. Zobel. p. 4. diff. 25. & seqq. Fachl. diff. 45. Reinhard. p. 1. diff. 21. & p. 6. diff. 51. & seqq. ac Seraphin. de privil. juram privil. 17. ubi habes, quod difficultas inveniendi fideiussorem jurjurando probetur.

8 Potrò in causa criminali carcer de Jure civili est ad custodiam l. 1. ubi Doctores C. de custod. reor. l. si servus, & l. in credibile, C. de pœn. de Jure autem Canonico est ad pœnam cap. quamvis de pœn. in 6. Felin. in cap. excommunicatus num. 3. de heret. Idcirco enim delinquentes arcta possunt custodia mancipari, ut legitur in cap. ut fame de sent. excom. quia Prælati debent excessus corrigere, & publicæ utilitatis interest, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, Can. est injusta misericordia 23. quest. 4. per totam.

9 Ab indebita verò carceratione datur appellatio, quia cum gravamen illatum cohæreat personæ, postea reparari non potest; carcer enim dicitur, mala mansio, ut

est textus cum Glossa in l. si hominem ff. depositi, & in l. apud Labeonem §. questionis ff. de injur. Et gravior pœna est in carcere detineri, quàm laborare in agro, si ve in opere publico, ut probat textus in l. in servorum ff. de pœn. ibique Glossa. Imò carcer dicitur species servitutis in l. 1. & 2. ff. de liber. homin. exhibit. & species tormentorum, ut notatur in Clem. 1. de heret. & per Baldum in l. si Clerus num. 3. C. Episcop. apud. Non igitur mirum, ut sicut à decreto torturæ, vel illius comminatione datur appellatio ad utrumque effectum ex Concilio Trid. sess. 24. c. 20. sicut datur ex Jure Civili in l. 2. ff. de appell. recip. ubi si Judex interloquitur, aliquem esse torquendum, admittitur appellatio, nempe quia gravamen hujusmodi postea reparari non posse per appellationem à sententia diffinitiva, ut ibi notant Bartolus, ac cœteri, & Franch. in cap. super eo 2. de appell. in 2. not. ubi tenet Jus civile in hoc concordare cum dispositione conciliari, ita, & à captura personæ detur appellatio, prout concludit Bald. in d. l. si Clericus, & Abb. in cit. cap. super eo, Franch. loc. alleg. & Præposit. num. 7. ac Guidop. dec. 236. ubi ait, onus, & gravamen continuum inferri ex carceratione, idèdque nunquam transire tempus appellandi, à gravamine carcerationis, & semper posse appellari.

Neque obitat, quod carcer sit regulariter ordinatus ad¹⁰ custodiam, non autem ad pœnam, ut l. aut damnus, §. solent ff. de pœn. idèdque locus sanctus sit, sicut muri civitatis l. Sacra, §. propriè, & l. fin. ff. de rer. div. Cum autem conf. 106. in fine. Nam id verum est inspecta principali intentione, sed nihilominus pœnam infert secundaria. Quia detentus in carcere, etiam custodiæ causa dicitur luere pœnam in corpore, ut notat Angel. in l. si quis, ff. de jurisd. omn. jud. & quamvis relaxari possit, tamen incurrit aliquam infamiæ notam, & damnus ex toto irreparabile, ut tradit Alex. conf. 17. nu. 7. lib. 1.

Et hanc sententiam aliàs probavit Sac. Congregatio¹¹ Concilii. Cum etenim Archiepiscopus Brundusinus inter cœtera consuluisse S. Congregationem, an quod decreto Concilii Trid. sess. 13. c. 1. & sess. 24. c. 20. de ref. dicitur de gravamine, quod per appellationem à diffinitiva reparari non potest, intelligi possit, ac debeat de gravamine indebitæ carcerationis, Sac. Congregatio respondit, ita esse intelligendum, & idèd ab hujusmodi gravamine appellari posse, & ordinarium teneri huic appellationi deferre, & teneri processum transferre ad Judicem appellationis. Interim tamen reo manente in carceribus, donec Judex appellationis, causa cognita, aliud jussit; carceratio enim irrogat infamiæ, & damnus irreparabile, Baldus, Castrensis, & Alexander in l. 4. §. condemnatum ff. de re judic. alique superius relati. Quod si Judex appellationis pronunciaverit, carceratum esse gravatum, debet relaxari à carcere, sed non idèd tota causa avocanda, puta carceratus propter concubinatum, si appellat, cognoscat Metropolitanus, si legitima indicia erant ad carcerandum, si non erant, jubebit excarcerari, si erant, debet pronunciare, ut maneat in carcere, sed neutro casu debet prosequi causam in meritis concubinatus, sed illam relinquere Episcopo. Quam sententiam Congregationis Sanctissimus approbavit, omittà tamen posteriori clausula, quæ loquitur de remissione causæ ad Episcopum super negotio principali, fortè quia de Jure, quando appellatur à gravamine, ante sententiam diffinitivam Judex appellationis datur, quasi sub conditione quoad principalem causam. Unde primò cognoscat de gravamine, & tunc si invenerit appellationem minus legitimam, pronunciabit, male fuisse appellatum, & remittet partes ad priorem Judicem appellantem in expensis condemnando. Sed si invenerit appellationem legitimam esse, pronunciabit, benè appellatum fuisse, & hoc casu non remittet partes ad Judicem gravantem, sed ipse procedet super principali. Et hic est casus in cap. ut debitus, v. Cum autem de appell. Ubi sic declarat Glossa pen. communiter approbata. Quare Abb. ibi num. 8. ex textu.

textu colligit, justificatâ appellatione ab interlocutoria, Iudicem, ad quem succedere loco Iudicis, à quo, & Præpos. numero 12. similiter ex eo textu colligit regulam, quod appellatione legitima pronunciata, devolvitur ad Iudicem ad quem negotium principale, & propterea procedet in illo. Idem probat textus à contratio sensu in cap. Romana §. fin. de appell. in 6. Licet eadem S. Congregatio aliàs voluerit hoc dubium declarare. Etenim consueta, an, si pendente causa in prima instantia coram Ordinario ante diffinitivam à gravamine per eum illato appelletur ad Metropolitanum, debeat, justificato gravamine ad Ordinarium causa remitti, vel potius apud eundem Metropolitanum in eadem instantia terminari, non obstante decreto Concilii capit. 20. sess. 24. respondit, quoad causas ex Iuris Communis dispositione ad Ordinarium, nec ne remittendas, nihil innovasse Concilium Tridentinum.

12 Detinens verò Clericum in custodia, vel vinculis, etiam sine læsione corporali est excommunicatus, & communicans excommunicato scienter in crimine est excommunicandus, & nisi difficultas impediatur, absolvi debet ab excommunicatore, vel ipsius superiore, & cum juramento. Communicans verò extra crimen reconciliari potest per simplicem Sacerdotem sine juramento per text. in cap. nuper de sent. excom. Quod autem ad incurrendam excommunicationem can. si quis suadente paria sunt Clericum percutere, aut eum in custodia publica, vel privata, aut in vinculis detinere, etiam sine læsione Corporali, ut in d. cap. nuper, ubi Doctores communiter; aliudque est in carcere, & aliud in vinculis detinere, ut Butr. in cit. cap. nuper num. 2.

13 Ex sola verò detractione in carcerem, vel in vincula non dicitur quis corporaliter lædi secundum Jo. Andr. in d. cap. nuper num. 1. ibique Butr. in 4. notab. Abb. num. 3. & Soccin. num. 6. Quia considerari debet, quod principaliter agitur, cap. cum voluntate de sent. excom. carcer autem, & vincula principaliter non sunt ap. pœnam, sed ad custodiam, ut supra dictum est. Quod verò ad effectum incurrendi excommunicationem lætæ sententiæ ob violentam manuum injectionem in Clericum, hæc non differunt. Nam violentia Clerico inferri potest, etiam sine manus injectione, seu corporis læsione. Debemus enim in his magis attendere injuriam, & violentiam, quæ sapiunt causam finalem, quàm manus, quæ sapiunt demonstrationem, ut per Cardinal. in d. cap. nuper nu. 3. Quod exemplo illustrat Innoc. num. 1. & 2. ut si quis enssem vibret, vel aliter necem comminetur, nisi carcerem incedatur. Vel si Clerico in domo propria, vel aliena existenti clausis foribus, vel positis custodibus adimatur libertas exeundi. Neque enim, ut idem Innocentius ait, videtur vis esse, an clausus sit carcere, an ligatus funibus, an custodibus vallatus. Omnes enim isti in custodia sunt, & in persona violentiam patiuntur, qui detinentur ne quò velint abire, possint, nec multum differt à specie servitutis, cui libertas recedendi non datur, lib. 3. ff. de lib. homin. exhib. Eodem modo violentia est, si res è manu Clerici rapiatur, vel quæ aliàs ipsius corpori adherent, aut si Clericus detineatur per vestem, qua induitur, vel per frænum equi, cui insidet, licet secus esset si equus interficeretur, ut per Innoc. Host. & Abb. in d. cap. nuper num. 1. Jo. Andr. nu. 2. Cardinal. numer. 4. Anchar. numero 2. & 3. ac cæteri Canonistæ.

14 Quæ quidem procedunt dummodò fiant animo inferendi injuriæ, seu violentiam Clerico, secus, autem si aliam ob causam. Quare si quis Clericum in castro obfideret non animo detinendi eum in custodia, sed capiendi castrum, vel faciendi Clerico verecundiam, utique in Canonem non incideret, juxta ea, quæ tradunt Innoc. loc. cit. & Cardin. num. 4. Et idem esset, si quis citra manuum injectionem, vel detentionem corporalem per metum cogeret Clericum ad se redimendum, vel exeundum è

domo sua; quam postea occuparet. Non enim esset excommunicatus; quia hæc perpetravit potius animo lucri, quàm inferendi injuriam, nec in personam manus iniecit, vel quasi iniecit violentas, ut aiunt Host. d. nu. 1. Jo. Andr. num. 2. Cardin. num. 4. ubi tandem concludit, excommunicationem incurri, quodcumque sit violentia Clerico, per quam scilicet impeditur ei libertas præcisè, non causativè, & quando fit hoc animo, ut impediatur, aliàs secus.

An autem Carceratus injustè peccet, non fugiendo de carcere, affirmat Soccin. in cap. falsidicus de crim. fals. num. 12. per can. si non licet 23. quæst. 5. At verò negandum est. Quantumcumque enim carceratio sit injuriosa, vel injusta; materia est justa, & sancta. Nam velle pati justum, & velle pati injustum sanctum est Can. ad hoc 23. qu. 1. can. quod Christus §. potest qu. 4. & can. suggestum 7. qu. 1. Neque ad rem facit d. can. si non licet, quia loquitur de eo, qui occidit se ipsum. Quod nullo casu est licitum, cum sit intrinsecè malum.

Ecclesia verò non potest Clericis graviolem pœnam imponere, quàm perpetuum carcerem Innoc. in cap. Cum novimus de verb. signif. in fin. Archid. in Can. In memoriam n. 11. 19. dist. Cardin. in cap. cum non ab homine nu. 4. & post eum Aretin. nu. 15. de judic. Quare pœna detractionis in Monasterium ad agendum pœnitentiam est loco ultimi supplicii, & proportionatur morti naturali, saltem in eo casu, in quo sic detrusus sustentatur pane doloris, & aqua angustia ad text. in d. cap. novimus. Minor enim pœna est statim mori, quàm diù affligi, & salutem non sperare. Et idcirco Prælati, qui condemnant Clericos in perpetuum carcerem, non debent condemnatos ponere in tali loco, vel carcere, in quo vivere non possint, quod si morti tales condemnatos exponant homicidæ, & irregulares reputantur. Magis enim est afflictiva illa mors, quæ cum longiori languore fit, can. nihil enim 2. de consecr. d. 5. Vnde Seneca: acerbissima est crudelitas, quæ pœnam trahit, sicut è converso, misericordiam genus est citò occidere d. can. nihil enim. Et ita concludit Gulielm. de Mont. Laud. in Clem. 1. quæst. 5. de pœnit. & remis. quem ibi sequuntur Cardin. num. 9. Anchar. num. 8. & seq. Imol. num. 13. tradit Boich. in d. cap. novimus num. 4. Et verissimum censet Anchar. d. num. 9. Cum de victu quotidiano, vel aliis vitæ necessariis tantum detrahitur, ut verissimiliter debeat mori, hoc enim occidere est, l. necare ff. de lib. agnosc. c. pasce fame 86. d. Neque est intentio Sacrorum Canonum, dum ad pœnitentiam peragendam dant panem doloris, & aquam angustia, voluisse, ut homines citò morerentur, quia sic via indirecta exercerent Clerici judicium sanguinis contra omnia Iura, cap. in Archiepiscopatu de rap. & cap. sententiam, ne Cler. vel Monach. Et faciunt hæc secundum Ancharanum contra Episcopos, & Prælatos, qui Clericos de atroci crimine damnatos puniunt in carcere, vel in loco, in quo modico tempore verissimiliter vivere possunt, ut ex hoc homicidæ, & irregulares sint censendi, ut ait Laurentius. Ex quibus patet, quàm sit cavendum ab opinione quorundam recentium, qui existimant, Prælatos regulares posse damnare subditum, ut fame pereat in carcere, præcipiendo aliis subditis, ne cibos ei deferant, inter quos Suarez tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 10. & seqq.

An autem Clericus debitor privilegio, quod habet ex 17. cap. Odoardus de solui. ne detradatur in carcerem, renunciare possit, etiam cum juramento diximus in consultatione de Clerico debitore.

Reus verò à Iudice dimissus, seu relaxatus è carcere sub fidejussione de se repræsentando, adhuc censetur carceratus, seu in vinculis detentus, ut firmat Guidop. decisio. 253. & probatur in l. In eadem ff. ex quibus causis mai. ibi: In vinculis eos etiam accipimus, qui ita alligati sunt, ut sine dedecore non possint in publico apparere, vel quia nudi, ut ibi ait Glossa, vel quia juraverant, vel sub fidejussionibus sunt. Et in l. nec non ff. eod. titul. his

his verbis: *Item si quis nec in custodia, nec in vinculis sit, sed sub fidei iuramentum satisfactione.* Atque ita censuit Anna *conf. 140. num. 11. Catol. de Grass. de effect. Cler. effect. 1. n. 1142.* & declaravit Sac. Congregatio in casu simili sub Anno 1622. in quo censuit, Clericum primæ tonsuræ, qui in carcerem Curie Laicalis coniectus, ac deinde in carcere Curie Ecclesiasticæ depositus fuerat eo, quod ex defectu servitii Ecclesiæ non gauderet fori privilegio posse à Iudice laico puniri, etiam pœna corporis afflictiva, non obstante, quod post capturam Episcopus ei contulisset beneficium Ecclesiasticum. Et mota fuit S. Congregatio, quia, quamvis solum beneficium eximat Clericum à Jurisdictione Iudicis Laici *ex c. 6. sess. 23.* tamen hæc qualitas superveniens illi non profuit; quia persona erat præventa, & beneficium non reperit eam liberum per doctrinam Jo. Andree *in cap. proposuisti de for. comp.* Nec constituenda videtur differentia in hoc, quod ille jam esset Clericus. Nam quoad fori privilegium nulla est diversitas inter Laicum, & Clericum non habentem qualitates à Concilio requisitas; ambo enim pariformiter subjiciuntur Jurisdictioni Iudicis sæcularis

19 Quæ sicut qualitas beneficii, quæ per se sola potest eximere, nihil operatur, quando est præventa persona; ita nec operatur Clericatus superveniens. Neque refert, quod Clericorum exemptio sit de jure divino *can. si Imperator 96. d.* quia nihilominus ex gravi causa Ecclesia potuit declarare, personam Clerici in aliquo casu non gaudere fori privilegio *argum. cap. in omni de test. & tradit Card. in rep. cap. perpendimus in 7. oppos. de sent. excom. & Covar. alios referens præb. quest. cap. 31. num. 4. & 6.* sicuti declaravit, Clericum hoc privilegio non gaudere, cum non incedit in habitu & tonsura, & non intersit alicui Ecclesiæ, ut *in d. cap. 6. session. 23.* & in pluribus aliis casibus, nempe in Clerico incorrigibili, ut *in c. cum non ab homine de judic. in Clerico assassino, ut in cap. 1. de homicid. in 6. in Clerico tabernario, vel carnifice juxta terminos Clem. 1. de vit. & honest. Cler. in Cler. bigamo, ut in cap. un. de bigam. pariter in 6. in aliis similibus Ecclesia enim, quæ declarat personam Clerici in his casibus subesse Judicibus sæcularibus, non obstante exemptione, à jure divino proveniente, absurdum non est, ut similiter declaret, eandem Clerici personam, subesse Laicorum jurisdictioni, quoties Clericatus assumitur post personalem distractionem Curie sæcularis. Et de hac potestate Ecclesiæ vide Glossam unicam *in can. sum quidam 25. quest. 1. & Doctores in cap. ex parte de Cler. non resid.**

20 Effata autem de carceribus, & carceratis in praxi quoad forum Ecclesiasticum hæc accipe. Carceres non debent esse subterranei, sed supra terram, vel saltem æquales terræ, & publici habere fenestras, in publicum respondentes, cavendumque, ne eo Latrina avertantur, Sac. Congregatio super Episcopo in Panormitana 6. Augusti 1583. & in Cathanensi 1. ejusdem 1642. Debent habere ipsum communem, ac esse commodi, eadem S. Congregatio in Alifana 20. Febr. 1601. & in Castellana 23. Julii 1602. Licet quando in situ carcerum discordant Episcopus, & Clerus, prævalere debeat designatio Prælati, eadem S. Congregatio in Andriensi 30. Septemb. 1596. Campanile verò si est idoneum, potest inservire pro carcere, eadem S. Congregatio in d. Alifana 20. Febr. 1601. Non autem Monasteria Monialium, ne quidem pro carcere mulierum delinquentium, eadem S. Congregatio in Consentina 21. Aprilis 1599. Neque esse debent diuturni, præsertim cum Ecclesiasticis, si delictum non sit valde grave, eadem S. Congregatio in Lucensi 2. Maii 1601. in Mutinensi 20. Augusti ejusdem Anni, in Saranenensi 13. Augusti 1603. & in Bisinianensi 9. Martii 1604. Nec convenit carceratum ex causa civili retineri in compedibus, eadem Sac. Congr. in Melitenensi 22. Januar. 1621. Et Episcopus providere debet, ut in principalibus carceribus etiam Laicalibus adsit Capella, vel Oratorium ad celebrandum, eadem

S. Congr. in Burgenensi 1. Decemb. 1593. Benevolis tamen & urbanis monitionibus quoad Laicales, ead. S. Congr. in Agrigentina 23. Aprilis 1602.

Mittere autem Clericos armatos ad capiendum reos, 21 res est pessimi exempli, eadem S. Congregatio in Melitenensi 1. Junii 1620. Mandatum verò de capiendò relaxari non debet ante processum informativum, nisi præcedant indicia sufficientia, & periculum sit in mora, ead. S. Congregatio in Castrensi 4. Decembr. 1637. & in Campaniensi 3. Octobris 1642. Captura autem extra territorium facta, nulla est, & attentata, eadem S. Congr. in Senensi 29. Novemb. 1646. Nec moniales intrudantur in carcerem per satellites, nisi ob gravissima delicta, eadem S. Congr. in Interamneni 13. Junii 1637. & Ordinarius non debet mandare transferri carceratos ad loca diœcesis, ubi ipse degit, nisi valde raro, & propter causas multum graves, & urgentes, ead. S. Congr. in Campaniensi 3. Octobris 1642. Requiritur autem licentia Summi Pontificis transferendi carceratos infirmos ad hospitale, & illos, postquam convalescent, ministris curie sæcularis restituendi, modo dicti ministri non se ingerant sub aliquo prætextu in re ulla, ad hospitale pertinente, neque circa ipsum, neque propter curam, & custodiam infirmorum, ead. S. Congr. in Salernitana 10. Maii 1614. Monialis verò aufugiens à Monasterio non debet in carceribus extra Monasterium detineri, sed ad illud reduci, privati vel, voce activa, & passiva, & collocatorio, etiam si post debitam pœnitentiam petactam à carcere relaxaretur. Si verò ultra fugam graviter deliquit præsertim contra votum castitatis, muro perpetuo claudi debet, ead. S. Congr. in Ragusana 6. Aprilis 1619. in Lucensi 4. Martii 1649 & in Bituntina 11. Martii ejusdem anni, non autem ad aliud Monasterium transferri, ead. S. Congr. 22. Septembris 1645.

Carcerati verò puniri non debent propter mala, quæ 22 dicunt, vel scribunt de Judicibus, ead. S. Congr. in Albinganensi 12. Maii 1604. & carcerati in odium recursus, si propter eandem causam jubentur illic relaxari gratis, si propter alias habilitantur cum fidei iuramento de se representando ad omne mandatum Sac. Congregationis. Sed si causa esset gravis, præsertim si intraret pœna corporis afflictiva, Ordinario præcipitur, ut statim informet, eadem Sacra Congregatio 12. Junii 1646. Carceratis enim ex causa gravi non conceditur habitatio, eadem Sac. Congr. 8. Januarii 1649. Quando autem carceratus nescit causam suæ carcerationis præsumere potest, id fieri in odium recursus, eadem Sac. Congr. in Ostunensi 13. Aprilis 1646. & carcerati in carceribus Laicalibus transferendi sunt ad Episcopales eadem S. Congr. in Venusina 22. Decembris 1646. Vel ad mitiores, si detrusi erant in durioribus, eadem S. Congr. in Ferentinensi 11. Decembris 1647. Cum pendet differentia de jurisdictione, carcerati relaxari debent cum fidei iuramento de se representando, vel de habendo domum pro carcere, eadem Sac. Congr. in Balneoregensi 29. Novembris 1600. hi autem qui non sunt descripti in libro custodum carcerum, ad nullas neque victus, neque carceris tenentur expensas ex Constit. 71. Pauli V. similiter si reperiantur innocentes, eadem Sac. Congr. 19. Novembris 1602. Carceratus injuste lucratur distributiones quotidianas, eadem Sac. Congr. 5. Decembris 1060. dummodò tamen fuerit solitus Ecclesiæ inservire. Et carceribus per annum, jejuniis, ac pœnitentia probari debet professus antequam, uti incorrigibilis, secundum jus commune ejiciatur, sublatis quibuscumque statutis, etiam firmatis à Papa, Sac. Congr. Concilii in decretis de Regular. apost. & eject. §. 6. sub 21. Septembris 1624.

Quod verò ad carceres, & carceratos pro causis fidei 23 hos damus aphorismos Carcerum constructio, & reparatio pertinet ad Ordinarios, ipsisque commendatur.

Nemini, ne quidem Nunciis Apostolicis, conceditur 24 illorum usus.

- 25 Illis non debent uti Inquisitores ad custodiam carceratorum, nisi ex causa S. Officii, etiam si sint Regulares pro causis ad eorum superiores spectantibus.
- 26 Relapso fugitivo à Carceribus, & volenti spontè comparere, potest promitti remissio pœnæ relapsus, eo quod benignè tractabitur.
- 27 Carcerem Episcopus, & Inquisitor habere possunt, Pegna in *Eym. com.* 107.
- 28 Inquisitores possunt in carcerem conjicere reos illorum criminum, quæ ad suam jurisdictionem spectant, sicut omnes, qui habent merum imperium, *Dec. tract. crimin. lib. 3. c. 10. num. 23.* & *Farinac. de hæres. quæst.* 185. §. 1. n. 3.
- 29 Reus potest à privata persona capi; & in carcerem conjici, si reperiat in flagranti crimine, ut ad Inquisitorem, vel ad Judicem deferatur, dummodò non retineatur ultra viginti horas, *Farin. q. 21. n. 14. c. q. 27. n. 23. & seqq.*
- 30 Non licet Judici à captura incipere, sed antequam ad illam deveniat, debet examinare testes circa sufficientia indicia præcedentia, Pegna *Eym. com.* 17. & *Farin. d. q. 27. 111. & seq.*
- 31 Ex sola informatione extrajudiciali, non redacta in scriptis, non devenitur ad capturam, nisi delictum sit grave, & periculum fugæ interveniat, & Judex etiam sit certus, quod post capturam venient testes ad se subjiciendum examini, *Farin. loc. cit. n. 120. & seq.*
- 32 Quæ indicia ad capturam sufficiant, Judicis arbitrio relinquuntur, considerata criminis, & personæ qualitate, an delictum sit publicum, vel occultum, persona nobilis, & dives an verò vilis, & pauper, *Farinac. d. q. 27. nu. 126. & seqq.*
- 33 Levia indicia non sufficiunt ad capturam, Pegna in *Eym. d. com.* 17.
- 34 Cùm aliquis bonæ famæ, & opinionis apud Inquisitores denunciatur, si leve sit crimen, non mittitur in carcerem, sed vocatus ab Inquisitoribus interrogatur judicialiter, & assignatur ei locus, à quo non recedat, & secretò causa illius tractatur, Pegna in *Eym. d. com.* 31.
- 35 Ad capturam proceditur, quando crimen est plene, aut plusquam semiplene probatum, aut adsunt indicia urgentia, & vehementes suspensiones, Pegna in *Eym. d. com.* 17. & *Farin. de hæres. q. 185. §. 1. n. 7.*
- 36 Unus testis de visu, vel de auditu proprio sufficit ad capturam, nisi delatus sit persona nobilis, & bonæ existimationis, aut Ecclesiastica, *Farin. d. n. 7.*
- 37 Propter illa tantùm indicia, quæ sufficiunt ad torturam, conjiciendus est reus in carcerem in crimine hæresis, nisi sit suspectus de fugâ; tunc enim minora indicia sufficiunt, *Farin. d. n. 7.*
- 38 Propter propositiones non hæreticales, licet malè sonantes sint, & scandalosæ non facilè quis carceribus secretis mancipandus est, *Farin. d. n. 7.*
- 39 Si delatus sit nobilis, & bonæ famæ, antequam capiatur, fiat extrajudicialis informatio ab ipsius Parocho, dummodò probatio non urgeat, *Farin. d. n. 7.*
- 40 Hæreticus semper est suspectus de fugâ, & proinde est in carcerem facilè conjiciendus, cum sufficienti tamen probatione, nisi spontè coram Inquisitore se ipsum præsentet. Spontè verò dicitur venire, qui non indiciatus venit, vel si præcesserint indicia, constet nullam eorum habuisse notitiam, *Farin. de hæres. q. 293. v. 1. n. 27. & seqq.*
- 41 Quando adsunt sufficientes probationes ad capturam, petat Fiscalis ab Inquisitoribus, ut reus comprehendatur, qui de peritorum consilio, quid opus sit, deliberent, quamvis sine eorum consilio id facere possint, Pegna in *3. p. direct. Eym. com.* 17.
- 42 Ubi primùm captura decreta fuerit, mandatum de capiendò reum exhibendum est ministro ad id deputato; quod si plures capiendi fuerint, de singulis singula mandata exhibeantur, quæ singulorum processibus inferenda sunt, Pegna in *3. p. direct. com.* 108.
- 43 Si capienda sit aliqua persona magnæ autoritatis, religioſa, nobilis, doctrina conspicua, vel incorruptæ vitæ, consulendum est supremum Tribunal S. Inquisitionis cum transmissione summarii, nisi suspicio fugæ interveniat, *Farin. de hæres. q. 185. §. 1. n. 7.*
- Non sunt omnibus reis æquales carceres assignandi, sed graviores, vel minus graves pro personæ, ac delicti qualitate Pegna *d. com.* 108.
- Quando marito, & uxori assignatur carcer ad pœnam, ponantur simul in eodem loco. Secus verò si ad veritatem indagandam, Pegna *d. com.* 108.
- Duo, vel plures præsertim negativi in eodem cubiculo non concludantur, bini tamen consistentes simul esse possunt. Nullus tamen est de facili ex uno cubiculo ad aliud transferendus, Pegna *d. com.* 108.
- Inquisitores non loquantur cum reis, nisi de negociis ipsorum, & semper cum Notario, vel alio fideli ministro. Carceres visitent saltem singulis mensibus, quæ rantque à carceratis, an eis necessaria ministrentur. Mittant etiam ad ipsos aliquos viros probos quando id expedire judicaverint, Pegna *d. com.* 108.
- Ob hæresim, aut ejus suspensionem carcerati lite pendente non sunt admittendi ad audiendam missam, nec ad alias orationes, quæ intra carcerem dicuntur, Pegna *d. com.* 108. & *m. 2. p. dir. com.* 25.
- In carcerem conjectus propter hæresim, si infirmetur, & confessarium petat, concedatur ei, qui tamen sit vir probus, & doctus, cui detur juramentum de servando secreto, & quod nihil dicat extra carcerem, etiam de consensu pœnitentis. Si tamen necesse sit aliquid manifestare, inducat pœnitentem ut ad Inquisitorem recurrat. Si confessarius invenerit prædictum pœnitentem esse hæreticum, adhuc in ultimo vitæ discrimine eum non absolvat, nisi prius judicialiter confiteatur. Si tamen taliter sit morti proximus, ut non possit judicialiter confiteri, tunc illum absolvat, data cautione, saltem juratoria, de obediendo Ecclesiæ. Si non petat confessarium, persuadendum est ei, ut petat, Pegna *d. com.* 25.
- Si sanus confessarium petat, concedi ei poterit, talis tamen, qui eum admoneat, ut tam de se, quàm de aliis veritatem Inquisitoribus revelet. Absolutionem tali, si hæreticus, aut aliàs excommunicatus sit non impendat confessarius, nisi prius judicialiter reconcilietur, & absolvatur. De auditis verò in confessione caveat confessarius, ne quidquam Inquisitoribus revelet. Quæ verò extrâ confessionem noverit, statim revelare debet, Pegna *d. com.* 25.
- Deprehensus in hæresi, & sic confessus aut convictus sub fidejussore non relaxetur. Si verò non inveniatur culpabilis, aut solùm leviter deliquerit, sub fidejussore relaxari potest, vel sub juratoria cautione, si fidejussorem non habeat, quod domum, aut civitatem habeat pro carcere, *Farinac. de hæres. d. q. 185. §. n. 7.*
- Judæi, & alii infideles, pagani scilicet, & Saraceni in casibus, in quibus ab Inquisitoribus puniri possunt, non gaudent immunitate Ecclesiæ, si ad illam confugerint, nisi verè, & non simulatè velint fieri Christiani, *Farin. de immunit. Eccles. cap. 5. num. 79. & 83. & in prac. quæst.* 28. n. 68.
- Hæreticus etiam in Ecclesia apprehendi, & capi potest, cùm immunitate Ecclesiæ non gaudeat, *Farin. de immunit. Eccles. c. 13. n. 167. & Greg. XIV. in Constit. sua de immunit. Eccles.*
- Suspectus de fide non gaudet immunitate Ecclesiæ, ideòque potest ab Inquisitoribus apprehendi, & puniri, *Farin. ibid. & Greg. XIV. loc. cit.*
- Carcerum effractores, qui justè in eis detinebantur, five de facto fugiant, five non, arbitraria pœna plectuntur *Farin. q. 30. n. 8. & 25.*
- Fugiens è carcere juxta communem praxim non est condemnandus, nisi citeretur ad comparandum intra certum tempus. Si tamen eo elapso non comparuerit, condemnari poterit, & secundum juris rigorem, etiam absque citatione condemnatur, *Farinac. d. q. 30. n. 45.*

57 Fuga è carcere etiam attentata est indicium contra fugientem de delicto, pro quo derinebatur, sufficiens ad torturam, dummodò animo revertendi non effugerit, Farinac. d. 9. 39. n. 85.

58 Fugiens è carcere, quia invenit ostium apertum, mitius punitur, nisi fractis compedibus exierit. Debet tamen id probare, quia in dubio non præsumitur, carcerem fuisse apertum, Farin. loc. cit. n. 160. & seqq.

59 Citò reversus ad carcerem non præsumitur fugisse animo non revertendi. Animus autem revertendi non præsumitur, nisi fugiens aliquam causam, saltem coloratam allegaverit, Mascard. de prob. consul. 819 n. 24. & consul. 800 n. 10. & seqq.

60 Detentus in carcere pro crimine hæresis, si aufugiat, neque pro confesso, neque pro convicto habetur, resultat tamen contra ipsum novum indicium, quo aliis adjuncto, potest citari ad comparandum, & si non compareat, ut hæreticus condemnari, Royas de hæres. parte secunda, assert. 15. numero 185. & Farinac. diel. quæst. 30. numer. 195. & seqq.

61 Positus in carcere propter hæresim, non ad custodiam, sed ad pœnam, si aufugiat, non habetur pro relapso, Farin. d. 9. 30. n. 200.

62 Fugiens è carcere sibi pro pœnitentia assignato non est habendus pro relapso, sed pro impœnitente, Simanch. de cathol. instu. tit. 16. n. 24. & seqq. Pegna in Eym. com. 146. & Farinac. de hæres. qu. 193. num. 135. Quia relapsus non est, nisi qui in hæresim labitur. Fugiens autem è carcere, nullam hæresim fuga committit. Quare iste fugiens, si compareat, potest ad pœnitentiam admitti, aliqua alia pœnitentia juncta, Farinac. loc. cit. & alii. Nisi tamen aliquid commiserit, per quod à jure relapsus putatur, ut si hæreticos receperit, vistraverit, associaverit, aut eis favorem impenderit. Hi namque non modò impœnitentes, sed relapsi judicabuntur. Jus enim præsumit hujusmodi delinquentes hæc agere ex consequentia erroris à se prius approbati, Soula in aphorism. inquisit. lib. 3. c. 29. n. 9.

63 De non adimplentibus pœnitentiam, & nihil aliud committentibus, par est ratio ac de fugientibus è carcere, quod scilicet impœnitentes magis sint dicendi, quàm relapsi ex Farinacio, & Simancha loc. cit.

64 Fugiens è carcere ad custodiam sibi assignato, pendente processu, si honestior sit, diligentius est custodiendus, ac durius puniendus, si verò sit vilis, fustibus est cædendus, Farinac. d. 9. 193. n. 138. Quod si comprehendi nequeat, tunc contra talem fugientem proceditur, uti confessum, & impœnitentem, Simanch. loc. cit. Royas d. n. 185. Param. de orig. S. Inquisit. lib. 3. qu. 4. nu. 72. & B. Pius V. in constit. si de protegendis.

65 Qui in carcere pro hæresi detentus se ipsum occiderit, ejus tanquam impœnitentis imago relaxanda est, etiam si delictum suum reus confessus fuerit, & se pœnitere affirmaverit, Royas assert. 14. ubi advertit cum Covarruvia, quod hæredes possunt innocentiam rei purgare, quod furore, vel mentis alienatione se occiderit. Quod sanè probationis genus difficilimum esse, idem Royas arbitrat.

Frangens carceres S. Officii, ut carcerati aufugiant, vel carceratos extrahens, vel dans illis ad hoc auxilium, consilium, aut favorem, incidit in Bullam B. Pii V. si de protegendis.

66 Hæreticus, qui postquam deprehensus est, ad fidem convertitur, si non sit relapsus, perpetuo carceri traditur. Si tamen spontè veniat, vel post apprehensionem fateatur delictum, antequam testes ei publicentur, non traditur perpetuo carceri, Farinac. de hæres. qu. 193. §. 5. numer. 101. & 103.

67 Abjurans de levi, aut de vehementi non damnatur ad perpetuum carcerem, Farin. d. §. 5. n. 103.

68 Iis, qui perpetuo carceri non traduntur, minuitur tempus carceris secundum quod citius convertuntur, & fateantur delicta sua, & sic etiam justo Inquisitorum ar-

bitrio commutatur, vel dispensatur dicta pœna, Farin. d. n. 103. & 104.

Hæreticus comparens antequam denunciatur, vel statim rediens ad fidem post deprehensionem, non est damnandus ad perpetuum carcerem, dummodo non sit notoriè deprehensus in hæresi, nec alios corrumpendi timor adsit, Farin. d. §. 5. n. 104.

Pœna carceris commutari potest in peregrinationem, vel reclusionem in aliquo Monasterio, Farin. d. §. 5. n. 104.

Quando mulier nupta damnata est ad perpetuum carcerem, potest de supremi Tribunalis consensu assignari pro carcere domus mariti, Farin. d. §. 5. n. 105.

Carcer perpetuus pœnitenti hæretico assignandus, non debet esse talis, quod abbreviet illius dies, Farin. d. §. 5. n. 106.

Hæretici ad mortem damnati, confessi, vel convicti possunt retineri in carcere obscuro, ac tetro, ubi intra paucos dies moriantur, Farin. d. §. 5. n. 107.

Condemnatis ad perpetuum carcerem providere debent de necessariis illi, qui bona eorum possident, si verò bona non habuerint, eis provideatur per Episcopum, Pegna in Eym. com. 46.

Clericus condemnatus ad perpetuum carcerem, sicut etiam damnatus ad trimes in perpetuum, actualiter degradatus est, ex consuetudine tamen solum verbaliter degradatur, Pegna d. com. 46. n. 202.

Hæretici reconciliati damnati ad perpetuum carcerem, admittendi sunt ad audiendam missam, & ad alia sacramenta, cum hoc non sit eis prohibitum.

In criminalibus, vel civilibus causis carceratorum, etiam pœnitentiæ tempore durante, non possunt Inquisitores se ingerere, & idè si conveniri debent apud Judicem sæcularem, Pegna com. 146.

Si carcerati sive ad tempus, sive in perpetuum, ac pœnitentes, dum sunt in pœnitentia, leviter inter se deliquerint, in illos possunt Inquisitores animadvertere; non verò si causæ inter eos ortæ sint graves, Pegna loc. cit.

Damnatus ad perpetuum carcerem, seu monasterium, ad pœnam, vel ad pœnitentiam peragendam, si indè aufugiat, vel fugam tentet, quamvis judicandus sit impœnitens, quandiù est in fuga, non tamen ob hanc causam censetur relapsus, Farin. d. 9. 193. §. 7. n. 136 qua de re etiam supra.

Si fugiens misericordiam petat, & paratus sit Ecclesiæ satisfacere, sive spontè veniat, sive comprehensus, etiam si fugæ commodam excusationem non habeat, reconciliandus est, majori tamen pœna propter fugam afficiendus, Pegna d. com. 146.

Si prædictam fugam præcedunt, comitantur, vel subsequuntur signa, sive prioris, sive alterius erroris, licet aliàs non sufficerent ad reum convincendum de relapsu, non est tamen improbable, quod talis fugitivus possit, tanquam relapsus condemnari, tutius tamen est oppositum, dummodò signa, & conjecturæ non sint à jure approbatæ, & judicatæ sufficientes ad convincendum aliquem de relapsu, Pegna d. com. 146. & nos supra.

Atq; ista ex Pegna ex Farinacio, & ex Soula dicta sint, quibus adjicio sequentia non adè cunctis obvia.

Rei, qui detrusi sunt in carcerem S. Officii, pendente eorum causa, non possunt molestari in aliis Tribunalibus, nec quoad res, nec quoad personas, sed debet supersederi in quibuscumque illorum causis, tam civilibus, quàm criminalibus.

Idque etiam si maneant domi propriæ loco carceris, Si tamen aliquid per se ipsos solvendum est pro fructibus liquidis, tenentur illud solvere.

Juxta stylum non examinantur ad instantiam quorumvis Judicum; quare acriter reprehendendi Inquisitores, qui suos carceratos examinari permittunt à Curia sæculari; non enim ei traduntur, sive ad eam remittuntur, nisi prius fuerint à S. Officio habilitati.

Curia sæculari petenti sibi eos consignati post expeditam

di am causam S. Officii, ut pro delictis ad forum sæcularem spectantibus puniantur, non est annuendum. Est enim contra stylum S. Officii, quod non remittit suos carceratos aliis Judicibus; quare transmittenda sunt indicia, ut puniantur ex iustitia in S. Officio. Et hoc procedit, etiam si agatur de pœna capitali. Quando verò sunt restituendi, si pœna illis imponenda erit major imposita à S. Officio, tunc luent pœnam Curia sæcularis, secus autem si minor; quandoque etiam habiti non restituuntur.

- 88 Circa eorum examen permittitur, ut examinentur uti testes, nunquam verò uti rei principales, idque cum assistentia Inquisitoris, qui ob assistentiam, & permissionem examinis dispensatur super irregularitate, quatenus ex dicto examine sequeretur sententia sanguinis. Undè solet concedi Inquisitoribus, ut cum sua presentia, vel suorum Vicariorum permittant, ut Curia sæcularis examinet ad torturam in S. Officio inquisitos etiam de homicidio, sed in carceribus semper. Aliquando tamen huiusmodi licentia fuit denegata, & interdum cum eadem licentia permittitur per Judices sæculares examinari reus domi suæ detentus causa S. Officii. In specie verò denegatur, quando reus est examinandus, uti principalis.
- 89 Pauperibus carceratis Inquisitores debent consignare copiam processus gratis, ut possint facere suas defensiones.
- 90 Regularium expensas pro victu factas solvit eorum Religio.
- 91 Si qui in Curia sæculari detinentur, si de aliis interrogati aliquid incidenter deponant spectans ad S. Officium, Judices sæculares possunt facere, quod scribatur, sed illud quamprimum tenentur Inquisitoribus, vel Ordinariis referre. Si verò dicti carcerati dicunt ex proposito habere aliquid deponendum spectans ad S. Officium, id significant ministris S. Officii, sive Ordinariis, ut illorum examen secretò recipiatur.
- 92 Non est eis concedendum, ut suum processum communicent suis fratribus, aliisque consanguineis, qui eis auxilium præbere possunt in scribendis copiis processus.
- 93 Minoribus datur in S. Officio curator, ut ratificet eorum dicta.
- 94 Pendente causa non audiunt missam, nec percipiunt Sacramenta, neque, si sunt presbyteri, possunt illam celebrare, licet sint à carceribus habitati.
- 95 Habiti à Curia sæculari finita causa, restituuntur.
- 96 His, qui facta suorum criminum confessione, nondum tamen publicata sententia, in mortis periculum incidunt, potest administrari Eucharistia per modum Viaticum, si illam petant, & ostendant signa pœnitentiæ.
- 97 Debent in carceribus secretis defensiones facere.
- 98 Habere debent à magistratibus, sive à societatibus sæcularibus, aliisve quibuscunq; alimenta, quæ solent aliis carceratis subministrari.
- 99 Pro damnatis ad triremes communitates, vel magistratus recusantes solvere solitas expensas pro transmissione ipsorum ad dictas triremes, possunt cogi ad illas solvendas, & contra ipsos procedi potest.
- 100 Cum ducuntur Romam, Domini locorum, si fuerint requisiti, tenentur ductoribus auxilium præstare.
- 101 Mulieres carcerandæ ex causa S. Officii ducendæ sunt per januam principalem conventus absque timore violandi clausuram, non obstante quocumque impedimento.
- 102 Non relaxantur nisi de mandato in plena Congregatione facto. Verum si casus repentinus occurrat, potest consultis Cardinalibus domi hoc fieri. Quod observandum etiam occasione carcerationis.
- 103 Possunt absolvi à confessariis in foro conscientia, non tamen ab hæresi.
- 104 Non expediti tenendi sunt in carceribus separati à damnatis ad carceres, ne isti illos instruant, & subvertant.

Omnibus dandum est unum & idem genus obsonii, ac cibi, exceptis infirmis, quibus exhibendum quidquid medicus ordinat.

Quando sunt in confessis possunt confiteri, & absolvi in foro conscientia, ac sumere sanctissimum Eucharistia sacramentum.

Quousque sunt in defensionibus, non possunt aliquem alloqui, neque ad aliquem scribere absque licentia.

Alloquens alios carceratus præterquam illos, cum quibus cohabitatur in iisdem carceribus torquendus est arbitrio Inquisitoris.

Debitorum possunt per Judices causarum civilium ab illorum creditoribus petita licentia à Sac. Congregatione citari, quæ obtenta registranda est in actis causæ. Citationes verò exequendæ subscribi debent ab eodem Judice, vel ab Inquisitore, & illas exequi debet cursor S. Officii ad hunc actum specialiter deputandus à S. Congregatione.

Damnati ad perpetuos carceres ex sententia mitiori, ac de jure canonico non sunt intestabiles activè, & passivè.

Idem sunt capaces legati alimentorum.

In expeditione causa condemnandi ad expensas

Dictare debent ipsimet sua responsa. Quod si tam inapti fuerint, ut minime dictare valeant, tunc examine completo eis omnia legantur.

Recusantes respondere præcisè, videlicet affirmativè, vel negativè, si factum sit receptus, & indiciati, torquentur ad eruendam responsionem præcisam.

Petentes copiam processuum solvunt tantum scripturam.

Qui aufugiunt à carceribus S. Officii aliarum Civitatum, & spontè comparent in S. Officio Urbis, errorèque suos confitentur, conjiciuntur in carcerem, & remittuntur suis Inquisitoribus unà cum eorum depositionibus, quibus commendantur, ac scribitur, ut eorum fuga, stante accessu ad S. Officium Urbis, illis non imputetur in delictum.

Et de his hæctenus Reliqua vide apud Carená, & alios.

CONSULTATIO LXVII.

An salvus conductus mercatoribus, aliisque datis, comprehendat res furto sublatas? ubi multa de salvo conductu haud omnino vulgaria.

An, & quatenus hæreticis, aliisve reis S. Officii dandus?

ET affirmativè respondendum videtur. Nam omnia jura clamant, quod salvus conductus nullo modo violari debeat. Vel quia est species pacti, & transit in quasi contractum, ut probant Burlat. *conf.* 177. sub nu. 37. Surd. *conf.* 298. n. 10. & Cyriac. *contr.* 399. n. 10 ac seqq. Vel quia dicitur fides publica, ut comprobatur Mandos. *de signat. grat. tit. de salvo conductu sub initio*, quæ in his terminis etiam hosti capitalissimo servanda est ad textum in l. 1. C. de his, qui ven. at. impetr. & tradunt Bart. in l. qui Deuo n. 12. de publ. jud. Menoch. *de arbit. cas.* 336 n. 27. & 33. & *cas.* 337. n. 5. & 6. Clar. *q.* 22. num. 16. & in hac specie Farin. *conf.* 131. n. 6. Atque aded præcisè, ac inviolabiliter debet. Tum quia observatio pacti præcipitur ore Dei per organum Prætoris, ut docet Bald. in rubr. *de constit. sub nu.* 1. ita, ut nec supremus Princeps sit solutus ab hac observatione, ut in his terminis firmat Surd. *conf.* 281. nu. 15. Tum quia fidem publicam servare est de jure divino, ac naturali, quam ne summus quidem Princeps frangere potest, ut decidit Peguer. *decis. Lusit.* 39. nu. 6. Quare, licet Princeps legibus sit solutus, ad effectum tamen observandi fidem publicam ligatur legibus à se conditis, ut decidit textus in l. digna vox, C. de legib. & can. justum. 9. & advertit Farin. *conf.* 183. n. 5. ubi quod Princeps, si non ex jure positivo humano, saltem ex Jure naturali, ac divino ligatur legibus à se conditis.

Et licet promissio, seu cautio de non contraveniendo defen-

defensioni non sit appositā in salvoconductus litteris, tamen tacite semper intelligitur, cum sit contra naturam contractus, astringente Battolo in *l. qui Roma §. duo fratres in 2. q. de verb. obl.* quia etiam ea circumscripta, id est non expressa, tamen ex natura contractus, sicut & cujuslibet alterius subintelligebatur, ut respondit Ruinus post concordantes per eum citatos *conf. 138 n. 9. vol. 2.* loquens in casu, quo fuerat promissum de non contraveniendo aliqua ratione, vel causa, de jure, vel de facto in perpetuum, & ad hoc citat Bald. & Alex. Soccin *conf. 4. vol. 4.* & est communis opinio secundum Petrum Ant. de Petr. de *fideic. q. 14. n. 17.* qui ad id refert Add *conf. 29. n. 15.* & Rim. jun. *conf. 204. n. 61.* & plures *segg. vol. 2.* Rolan. *conf. 51 nu. 16. vol. 4.* & Bursat. *conf. 64 n. 33. ac segg.*

3 Ex optima quidem & æquitate, ac ratione; quod cum Princeps initio salvoconductum bona fide promiserit, turpe sit eum postea fidem fallere, *l. i. ff. de constit. pecun. c. 1. extr. de dol. l. conventionum,* ibique communiter Doctores *ff. de pact.* cum aliis adductis à Plot. de *in tit. jur. §. 39. n. 1. & segg.* & multò pejus etiam sub data publica fide quem deceptum remove, *leg. 1. C. de his, qui ven. at. imp. Dec. & Cagnol in l. ea est natura ff. de reg. jur.* Ut enim in omnibus aliis actionibus detectabilis est usus fraudis, ea tamen fraus quæ in contracto salvo conductu sit, summè ignominiosa, atque apud veteres Romanas clientelas planè exosa fuit adtradita Florent. *disp. de Republ. lib. 3. c. 44.* A pactis enim omnis calumnia, & malitiosa interpretatio, etiam si aliqua juris civilis nitatur subtilitate, abesse debet. Unde merito culpantur Romani, quod Cathaginesium salvam fore pacti civitatem, Urbem tamen eorum evertere non veriti fuerint. Credibile enim est de illa inter Urbem & Civitatem differentia, dum apud Romanos Urbs ædificia, Civitas incolas respiciebat, Cicero in *fragm. de Republ. & ex Non. Marcel. M. Steph. de juris d. lib. 2. p. 2. c. 1. n. 10.* Carthaginienses non cogitasse.

4 Est enim fides fundamentum justitiæ; ideòque ubi fides non servatur, ibi justitia deficit. ut per Nicol. Moron. qui plura similia in idem congerit in *ir. de fid. regu. & pac. qu. 16. 17. & 107.* & qui protectioni Principis alicujus confidit, decipi non debet. Dec *conf. 51 nu. 2.* Quia nihil magis Principi convenit, quàm recta fides *Epist. inter claras C. de sum. Trinit. & fid. Cath. Matil. conf. 166.* Boss. in *tit. de Princip. num. 9.* Et Principis verbum debet esse firmissimum, Innoc. in *cap. ad Apostolica de sent. & re jud. in 6. Chassan. conf. 64. num. 24.* debetque Princeps unum calamus, & unam linguam habere, cum scriptum sit; *que processerunt de labiis meis, non faciam irrita.* Ideò salvoconductus ab eo concessus debet esse immobilis, sicut lapis angularis, & polus in Cælo, ut benè hæc omnia, & alia similia considerat Bertaz. ex *conf. 359. n. 14. & seq. volum. 2. ex Bossio loc. cit. nu. 9. 19. & 20. Bursat. conf. 177. num. 39. lib. 2. Dec. conf. 18. num. 108. 110. & seq. lib. 1. & Latius Peguer. d. dec. 39. nu. 2.* sicut, & Petr. Brem. in *ir. de securit. promiss.* eleganter multa de hoc per cumulum congestit.

5 In fidei enim Publicæ observatione justitiæ fundamentum, ac Reipublicæ incolumitas consistit, & sine illa bonum regimen ac recta politia subsistere nequit, ut comprobant Cavalc. de *brach. Reg. p. 2. num. 316 & segg.* Ciurb. *conf. 22. n. 3. in fin. Magon. dec. Lucen. 100. nu. 10. & decis. Florent. 30. n. 8.* ac latè Peguer. d. dec. 39. n. 3. & 5 Nec mirum; nam fide Publica amissa actum est, cum aliud ulterius non restet, quod amittatur, ut per Add. *ad decis. 666. num. 32. par. 4. rec. tom. 3.* Cum aliàs si ea violaretur, usus commerciorum tolleretur è medio, sine quibus Respublica subsistere non potest *ad text. in §. hoc similiter auth. ut liceat de cat.* advertitque Gallerat. apud Livium non modò fidem inviolatè tueri oportet, sed etiam ab omni suspitione remotam.

6 Statuendum itaque est, Principem debere fidem sanctam tectamque servare. Principem ornat fides, infamat perfidia, populi levitatem fallacia magis infestat; Fides

autem servanda est populo, & vicissim populus Principi obligatus est. Deindè servanda privatis, tertio vicinis Rebus publicis, deniq; hostibus, nec in secundis modò, sed in omni fortuna manere debet cunctis in dictis, factisq; constantia. Hæreat animo, ac cum eo consenescat dictum Romani Sapientis *Epist. 88. Fides sanctiss. humani pectoris bonum est, nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur premio. Ore, inquit, cæde, occide, non prodam, sed quò magis secreta quæret dolor, hoc illa aliis condam.*

Quapropter flagitiosa est eorum Principum ratio, qui postquam imperia in tuto collocarunt, varios violandarum promissionum prætextus inquirunt Nec desunt improbi perfidiæ palliandæ artifices, quibus nihil tam receptum est, quàm fallere fidem. Fallacia certè justos non facit, fides enim Justitiæ fundamentum est; quamvis verò ubi magnitudo quæstum spectatur, integra fides raro permaneat, manet tamen firmum, ratumque Romani Oratoris elogium *lib. 2. off. Nulla res vehementius Rempublicam continet, quàm fides.* Illud etiam indictum non dimitto nisi jam dixi, quod plerique Principes etiam fraudibus agunt, quod fidem publicam, quæ perire non debet, ut ait Florus *lib. 3. c. 10. l. ult. C. de re jud.* quadam juris specie à quibusdam legitimis, & justis conventionibus sine fronte, & ullo pudoris indicio exterminant vanissimis ratiunculis innitentes. At enim quæ hæc dementia Principum est, famam in infamiæ, & nunquam morituræ turpitudinis ergastulum damnare, & ex hominum conversatione segregare velle? An ita sunt lasciosi, aut ita talpæ reliqui homines, ut non animadvertant, fide Principis vacillante, neminem cum eo aut certè invitum, gementemque contracturum? Quorum illa memorabilis, atque aded laudata vox Francisci Primi Galliarum Regis? *etiamsi fides toto Orbe exularet, tamen Regibus tenendam esse, qui ea sola, & nullo metu cogi, adstringique possint,* Lips. in *monit. polit. lib. 2. c. 13.* An fides Principum cæteat bonis operibus? Utinam & in hoc mendax esset Bodin. de *Repub. lib. 5. cap. 6.* inquiens; *Fidei religionem plerique Principes nullam esse putant oportere, si publica utilitas agitur.*

Quin etiam tanta est hominum perfidia, ut neve maxime fallere proposuerunt, omnibus execrationibus se se devovere non dubitent, ut Lyfandrum dicere solitum ferunt; pueros quidem astragalus, cæteros jurejurando falli oportere, Plut. in *Lyfandro.* At fidei violatæ tristitia exempla & sacris, & profanis Authoribus lege apud Tostol. de *Republica,* & alios; ego hoc unum subijcio. Turcarum unicam artem, cum res secundæ sunt, perjuriam taceo, cum enim sanctum judicent quocumq; modo hostes perdere, nulla fœdera, nisi cum libitum est, rata habent. Consule historicos, in primis Bonfinium in *hist. Hungar. de obsidione Famagustana.* Illius cum tam manifesta in pactis malitia, Amurathes tamen Uladislavum Hungariæ Regem quem priorem rupisse fœdera cautabat, ad Dei tribunal pugnaturus reum agit; fœderis enim testes litteras ante prælium legit, atque ita apud Bonfinium perorat. *Hæc sunt Jesu Christe fœdera, quæ Christiani tui mecum percussere. Per nomen tuum sancte jurarunt, datamque sub nomine tuo fidem violarunt, perfidè Deum suum abnegarunt, nunc Christe, si Deus es, ut aiunt, & nos hallucinamur, tuas measque injurias, te quæso, ulciscere. His, qui nomen tuum sanctum nondum agnoverunt, violatæ fidei pœnas ostende. Utcumque res acta sit, prælium anceps posthæc inclinavit, & Turcæ secundus fuit. In qua clade non Rex tantum, sed & propè cecidit Hungaria univerfa. Eaque de re Rex ipse ita loquitur in lapide sui monumenti,*

Romulida Cannas, ego Varnas clade notavi,

Discite mortales non temerare fidem.

Vide pluribus hanc historiam recentem An. Syl. *Ep. 81. Bonfin loc. cit. Collimach. in descript. rer. Uladislav. lib. 3. Cromer. rer. Polonic. lib. 21. & Paul. Jovium in vit. Amurathis.* Falsum igitur canit Claudianus: *Nuno, qui fœdera rumpit, distans, qui servat, eget.*

Non obstat, quod res de quibus agitur, sint furto ablatæ. Quia huiusmodi salvi conductus conceduntur pro habendis commercii, & non pro illis, qui res conducunt, ad se pleno jure spectantes. Hi enim non indigent beneficio salvoconductus, nec alio auxilio, ut securè veniant, ac redeant, sed propriè conceduntur ad favorem pyrarum, furum, & similibus, qui sine salvoconductu, & sine observatione publicæ fidei non possunt res conducere absque periculo vitæ, & amissione rerum ablatarum; ipsaque materia salvoconductus dicitur, quod ille, qui illum impetrat, timeat pœnam alicujus delicti; nam alioquin non esset opus securitatem impetrare, ut optadvertit Dec. conf. 51. n. 3. Surd. d. conf. 238. nu. 25. & seq. Et dum in salvoconductu datur securitas, etiam pro causa criminali, dignoscitur, cogitatum fuisse de hoc delicto, & sufficit, quod verisimiliter cogitari potuerit, ut tradit Dec. d. conf. 51. n. 3.

10 Idque videtur comprobari ex diplomatibus salvoconductus, in quibus Principes liberè, ac generaliter concedunt salvoconductum omnibus conducentibus res ad talem locum, & idèd cùm huiusmodi conductores habeant legem generaliter loquentem, generaliter ad eorum favorem debet intelligi. Solent enim apponi hæc, vel similia verba: *sub quovis pretextu tam civili, quam criminali*, quæ demonstrant, cogitatum fuisse de quocunque delicto, ut docet Dec. loc. cit. n. 2. Cyriac. d. contr. 399. nu. 26. 28. ac 30. ac præsertim quia inter nauticam artem exercentes rapinæ non sunt insolitæ, ut advertit Cardin. Tusch. v. *Nautæ concl.* 16. nu. 6. ac præsertim si agatur de salvoconductu geminato, atque adèd cum majori deliberatione, ac causæ cognitione ejus concessio emanasse præsumitur, ut in terminis advertit Capiblanco. de potest. Baron. pragmat. 6. c. 31. n. 10. & seq. & emanaverit ad formam Diplomatis Principis, & sic habetur, ac si ab ipso Principe emanasset, ut probat Farin. conf. 53. n. 10. & 38. vol. 1. & idèd absque ullo scrupulo observari debet, ut probat Mandos. de signat. grat. à tit. de salvo conducto §. *voluerunt*. Nec Judicibus inferioribus competit facultas aliter interpretandi. Tum quia id spectat ad ipsum Principem, qui diploma salvoconductus edidit, ad l. si Imperialis Majestas C. de legib. Surd. dec. 2. n. 5. Card. Seraph. dec. 892. n. 3. Nam & generale juris dogma habemus, ejus esse cognoscere, & interpretari privilegia, cujus est ealargiri, arg. l. 6. C. de sacro. Eccl. c. 12. & ibi Glof. Abb. & Canonistæ de jud. Valq. lib. 1. illustr. contr. 46. n. 7. & 8. Ideoque si super salvoconductus concessione dubitatio aliqua oriatur, declarationi concedentis standum esse, respondit Modest. Pist. conf. 49. n. 25. vol. 2. Et quod Princeps, si de mente, vel sensu privilegii inter subditos contentio oriatur, ejusdem controversiæ iudex, & privilegiorum suorum, sicut & antecessorum suorum interpretes sit, probatur per textum leg. ex facto 43. in pr. ibi: *beneficia quidem principalia ipsi Principes solent interpretari*, ibique Rip. n. 6. & Doctores de vulg. & pupil. subst. & ex l. Neratius 181. ibi: *quem tamen modum beneficii sui esse vellet, de reg. jur. l. fin. & ibi Bald. C. de legib. item ex c. Ordinarii de offic. Ord. in 6. c. fin. de concess. præb. can. sicut 11. qu. 1. c. inter alia, §. ut igitur*, unde jus prodit, interpretatio quoque procedat extr. de sen. excom.

11 Et tum quia, licet tenor diplomatis esse aliqua ex parte ambiguus, nihilominus suppleret interpretatio, quæ semper plenissima admittitur in his salvis conductibus, ac beneficiis Principum ad favorem illorum, quibus fuerunt concessa per textum in l. beneficium. ff. de const. Princip. & in specie salvoconductus, Farin. conf. 131. sub num. 1. ubi quod absurdum, ac temerarium esset per astutam interpretationem velle beneficia Principis redigere ad strictam interpretationem. Quod etiam in materia salvoconductus comprobatur Menoch. d. c. 336. num. 25. & firmiter Surd. conf. 298. nu. 58. & Joseph Roman. conf. 11. nu. 17. & seq.

12 Cessatque omne dubium, quando finis Principis constitutus est publica utilitas, cujus ratione receditur à

regulis juris communis, & multa permittuntur, quæ aliàs essent prohibita per textum in l. vulneratus, §. mult. tass. ad leg. Aquil. traditque Furinac. d. conf. 131. num. 1. In hoc autem casu non potest dubitari, quin totalis finis Constitutionum Principum sit publica utilitas, & propterea si publicaretur violatio publicæ fidei, deficerent commercia Reipublicæ, Principibus vectigalia. Quare plures Principes rescripserunt, quod etiam pyrarum, ac furibus pro rebus furto ablati observetur salvoconductus, & publica fides.

Postquam igitur salvoconductus fuerit concessus, non est amplius locus cavillis verborum, neque admittitur allegatio, quod hoc, vel illud non fuerit excogitatum, quia sibi imputare debet illum concedens, si non exceperit id, de quo non cogitavit, vel quod volebat concedere, sed indistinctè loquutus fuit, ut probant Dec. d. conf. 51. n. 2. Assent. dub. in addit. ad Franch. dec. 258. nu. 3. ubi testatur, sic se judicasse in Provincia Aprutina, egregiè Capiblanco. d. pragmat. 6. c. 31. num. 7. Surd. d. conf. 281. num. 12. & Cyriac. d. contr. 399. nu. 35. & Farinac. conf. 45. n. 41. lib. 1.

Et quando salvoconductus datur à ministro publico, tunc, etiam si indebitè concessus fuerit, quia forsitan aderat defectus potestatis, nihilominus debet servari, ne quis, sub fide publica decipiatur; ut post alios comprobatur Mofes in addit. ad p. 4. consuet. Neapol. e success. ab invest. q. 47. n. 2. & 3. Bellug. in specul. Princ. tit. de effect. Imper. rubr. 23. v. sed pone, Capiblanco. de potest. Baron. pragmat. 6. d. c. 31. n. 28. Cyriac. d. contr. 399. n. 19. Giurb. conf. 22. n. 3. Hering. de fideiuss. c. 18. n. 5.

Atque ita fuit decretum in Senatu Cathalonensi apud Fontanel. dec. 245. nu. 16 à Senatu Valentino apud Franc. Hieronym. Leo dec. 206. num. 6. p. 2. ac sæpè in consilio Neapolitano apud Franch. dec. 258. n. 1. & apud Mauric. de Apiul. in addit. ad israel. sui patris de dilat. num. 7. Tappiam lib. 4. jur. novis. de mora, & salvocond. rubr. 19. nu. 60. Joan. Bapt. de Toro in compend. decis. tom. 1. v. captus pendente securitate fol. 75. & ita quotidie in dicto Consilio Neapolitano, & in magna Curia observari testatur Palchal de patr. potest. p. 4. c. 3. num. 37. & apud Senatum Mantuanum teste Surd. dec. 307. n. 1. & apud Tribunalia Romana, teste Vulpel. conf. 19. nu. 12. Atque ita impostèrum observandum, cùm magnis Tribunalibus conveniat habere unam linguam, & unum calamus, ut docent Prob. in c. frustra n. 5. de reg. jur. in 6. Martin. Laudens in ir. de Princ. p. 255. nu. 5. & 6. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 9. §. 2. n. 31. & seqq.

Quare post concessionem salvoconductus nil aliud est querendum, nisi ut observetur, neque est investigandum de qualitate assicurati, neque de illius delictis, cùm etiam prædoni, ac hosti fides servanda sit, ut probant Giurb. conf. 22. n. 8. Jo. Botta conf. 56. n. 7. Amendul. in addit. ad d. dec. Franch. 258. n. 2. & Surd. d. conf. 281. n. 12.

Histamen non obstantibus contrarium asserendum censo. Posito enim, tanquam certum, quod res à fure sublata potest per suum Dominum vindicari, & quod iudex quilibet, etiam quod aliàs contra furem procedere nequeat, potest tamen de furto cognoscere, ut Domino suo rem furatam restitui faciat; sicuti post Plotum, & alios firmant Cabal. cas. 163. n. 5. & 7. Guazzin. defens. 1. c. 15. num. 3. ac seq. Nec obstat salvoconductus; tum quia, quantumvis generalis, non comprehendit res furatas, ut per Castren. conf. 203. nu. 5. lib. 1. quem refert, ac sequitur Pertin. Bell. de re milit. p. 9. n. 14. in fine. Et tum quia salvoconductus in præjudicium partis læsæ concedi non poterat, ut post Plotum conf. 73. nu. 65. ubi ait: *sicuti non potest facere gratiam, si non potest facere salvoconductum lib. 2. inter crimin. divers.* sequitur Camer. var. res. sol. tit. de pact. & reg. c. 11. nu. 13. Cùm igitur salvoconductus recipiat interpretationem à potestate concedentis, Farin. q. 29. n. 44. & conf. 131. n. 14. utique dum in præjudicium partis concedi non poterat, non videtur concessus, Voluntatis enim defectum esse inquit Crac. conf.

241. *nu. 10.* non posse, quod jure permissum non est, Me-
noch. *conf. 244. n. 11.* in terminis concedentis saluum con-
ductum.

18 Ideoque non obstat amplitudo verborum continens
saluum conductum, etiam pro rebus; quia intelligendum
est de rebus propriis, ne alias concedens transeundisse di-
catur suas facultates; maxime si concedens usus sit di-
ctione suas. Res autem furata non dicitur furantis, sed
aliena, etiam si dominium comprobetur aliquando in so-
la possessione; quia id non procedit favore furis, ut in hac
specie Caltrensi. *loc. cit.* Neque hac ratione saluum con-
ductus redderetur inutilis quoad res investas; quia esset
valde utilis quoad res proprias, ne sint obnoxia pœnis
furum, & quadrupli ac expensis, quæ de jure communi
fur teneatur refundere furtum passio.

19 Neq; obstat, quod habens saluum conductum non sit
subjectus jurisdictioni illum concedentis, sed exemptus.
Nam, quidquid sit de hoc, quod fur etiam in casu, in quo
non sit sub jurisdictione Judicis loci, ubi furtum contre-
stat, an puniri possit, est tamen certum, quod semper est
sub illius jurisdictione ad effectum retinendi res furatas,
& illas domino restituendi, ut per Cabal. *d. cas. 163. n. 7.* &
Guaz. *d. defens. 1. c. 15. n. 3.*

20 Minus obstat, quod fuerit exceptum solum crimen
læsæ Majestatis, & quod exceptio firmet regulam in con-
trarium in omnibus aliis delictis. Nam id habet locum
quoad punitionem, ac pœnam, non autem quoad restituti-
onem rerum furto ablatarum. Libertas enim promissa
standi & abeundi, tam quoad personas, quàm quoad res,
si in salvo conductu non fiat mentio specifica de rebus
furto subtractis, intelligitur de rebus propriis, non autem
furatis, & alienis.

21 Minusq; obstat, quod salvo conductus sive bene, sive
malè detur, semper est servandus; quia non negamus,
quod concedens saluum conductum non potuerat illum
concedere, sed dicimus, quod illum non dedit quoad res
furatas, quæ indigebant speciali mentione. Aliàs enim
verba quantumvis ampla restringuntur ad res proprias,
nec comprehendunt alienas, in quibus deest potestas
concedendi saluum conductum metiendo voluntatem à
potestate, ut dictum est.

22 Denique non obstant, quæ pro fide publica congesta
sunt. Concedimus enim, quam fidem dedit Princeps, om-
nino integram, atq; illæsam conservet, oportet, & quæ-
cumq; de libertate privilegiis, immunitatibus promissis,
præstanda sunt, modò tamen justa sint, & honesta; quæ
enim iniqua sunt, aut flagitiosa, sine scelere nunquam pro-
mittuntur, & majori scelere præstantur, quam promissa
fuerunt. Quare non suffragantur res in plerisque Tribu-
nalibus aliàs judicatis; quia non inquirimus, quod factum
est sed quod debet fieri, ut tollatur omnis occasio furan-
di, deprædandi, & pyratice exercendi.

23 Hactenus ad quæstionem. Nunc rem hanc non infre-
quentem prosequamur. Licet de Jure civili magna sit dis-
putatio, an securitas homicidis, adulteris, vel similibus
criminosis data servari debeat, cum sint, qui negant per
textum in § *sed neque, aut de mandat. Princ.* & qui affir-
ment, ut Cyn. in *l. presenti C. de his, qui ad Calles. confug.*
Cagnol. in *l. Ea est natura n. 23. ff. de reg. jur.* Ex commu-
ni tamen observantia indubitatum est, quod habens fi-
dem, vel securitatem publicam à Judice, nullo modo de-
beat captivari, donec per probationem constituit de
delicto ita, quod Judex ex actis, & actitatis pronunciet,
reum carceri mancipandum esse, cum salvo conductus à
persona publica datus etiam hosti sit servandus, Jaf. in *l.*
conventionum, ibique Alex. ff. de pact. Bald. in l. penult. C.
de donat. inter vir. & ux. Signorol. de Homod. *conf. 102.*
& 103. est enim legitimum præsidium, quod justè timen-
tibus periculum, vel damnum Officio Præsentis præ-
stat, Gulielm. de Cuneo in *tract. de secur. n. 4.*

24 Porro salvo conductus non infrequenter pro ea secu-
ritate accipitur, quæ peregrinantibus, homicidis, imò ho-
stibus, vel delinquentibus, ac baunicis, aliisve, qui com-

muni legum securitate carent, aut non satis tuti sunt con-
ceditur, Georg. Everard. *conf. 3. n. 40. & seqq. vol. 2.* ubi in-
ter salvo conductus peregrinantibus, & malefactoribus
concessos, sex differentias, & alia huc pertinentia notat,
prout etiam accuratè Bechtius *disp. de salvo conductu
lib. 1. 1.* Idque ut defensionem suam, vel innocentiam præ-
tensam deducere possint, Farin. *lib. 1. q. 29. tit. 4. num. 620.*
pract. crim. Petr. Brehm. q. 2. de securit. promiss. Quare qui
salvo conductus litteras habet à nemine lædendus est, Me-
noch. *de arb. lib. 2. dec. 338 nu. 1. & 2.* illumque concedens
promittit, receptum in securitatem non solum ex sua per-
sona haud offensum iri, verùm etiam se per alios id fieri
prohibiturum arg. *l. stipulatio ista §. 2. & 3. ff. de verb. oblig.*
l. in lege ff. loc. l. emptores si quis habere ff. de act. empi. idem
Cuncus d. tr. nu. 24. Nullum tamen per se Impetium in-
fert, attestante Rulando *de commiss. p. 4. lib. 2. c. 3 nu. 7* ubi
ait, conati Principes saluum conductum in Civitatibus,
& villis alienis usurpare, nec tamen ex illo sibi acquirere
jurisdictionem. Concessam tamen saluum conductum
alicui pro se ac sociis, quoad socios Judæos quoq; ser-
vandum esse, asserit Tiraq. *de primog. q. 66. n. 14.* Gigas *de*
crim. l. es. Majest. lib. 1. q. 33. n. 14. & lib. 1. pr. crim. q. 27. 47.
quos refert, ac sequitur Holspink. *disp. de jur. proest.*
concl. 37 Major enim præstantissimorum Jurisconsulto-
rum pars sub generali sermone etiam in favorabilibus
Judæos comprehendit adstruit Bald. in *l. 15. §. 6. de excus.*
Natta *conf. 620. nu. 8. 21. & seqq.* Et statuta loci Judæum
ibi commorantem comprehendunt, ut per multas pro-
more suo corroborat autoritates idem Tiraq. *loc. cit. n.*
9. & Gigas d. q. 33. nu. 16. ubi post Baldum, & Barbati-
am immunitatem incolis alicujus loci concessam, Judæos
etiam comprehendere dicit. Quod & Alex. *conf. 4. n. 6.*
vol. 5 & conf. 99. num. 7. vol. 6. probat Et datum Titio sal-
vum conductum, etiam Uxori prodesse ac rebus, tradidit
Angel. in *l. Papinianus ff. de inoff. test.* atque etiam fami-
liæ necessariis, quæ pro viri qualitate censentur *l. 4. de*
us. & habit. Hinc est, quod usus mulieri relictus commu-
nicetur viro, & è contra, Bald. in *l. 1. de constit. princip.* &
in personalissimis actibus inseparabiles personæ inclu-
duntur *l. pen. ff. de prec.* ubi dicitur, cum precario quis ro-
gat, ut ipsi in fundo morari liceat supervacaneum sit, ad-
jici: *l. p. suisque.*

Sumitur & non rarò pro assecuratione nomine Pri-
cipis concessa, tam merces, quam mercatores, aut alias
personas concernentes, quæ tempore mercatum nomi-
na sua profitentur, persolvuntque eo nomine hactenus
solicum, unde per territorium deducuntur, cujusmodi se-
curitatem omnibus per Imperium peregrinantibus vo-
luit Carolus V. Anno 1548 Et sanè petere perquam utile
erit Nam deprædatus damni emendationem jure postu-
lat, Gail. *lib. 2. obs. 64.*

Atqui forsitan dices, petitio salvo conductus eo in casu, 26
cum de crimine inculpatis conceditur, supervacanea est.
Nam petens vel innocens est, & pro eo legis præsidium,
quod securitatem omnibus tribuit militat, *l. jubemus 4.*
§. sed & C. de præpos. sac. cubic. Vel nocens est, & frustra
implorat auxilium magistratus, contra quem deliquit, *l.*
auxilium in fin. de minor. Nec crimina delinquentibus
parcere convenit, ait Justinianus; sed hoc patientibus, ut
non talia à præsumptoribus patiantur *c. neque autem No-*
vell. 17. Verùm quia salvo conductus hunc ob finem ab
accusatis peti, iisque, prævia tamen cautione, dati solet,
Coler. *p. 2. c. 3. n. 90. de proces. ecc.* ut metu carceris libe-
rati commodius defensionis, & innocentia prætensæ te-
lam prætexere possint, inspectio illa an nocens, vel in-
nocens sit, conductum tardare non debet, sed ad litis
finem, qui, prout se se ostenderit, reum excipiet, rejici
debet.

Quisnam autem saluum conductum accusatis conce-
dere possit sunt plurimi, qui id ad solum Principem spe-
ctare credant. Moventur textu *l. relegati in fin. ff. de pœn.*
ubi dicitur, quod nemo potest commeatum, remeatum-
ve dare exuli, nisi Imperator ex aliqua causa. Non ergo

id potest inferior, Blancus §. *Securitas*, n. 189. in *pract. crimin.* etiam si juramento salvus conductus firmatus sit, citati à Farinac. d. q. 29. n. 8. lib. 1. *pract. crim.* Nam, cum teste Boetio lib. 4. de *philos. consol. prof.* 2. duo sint, quibus omnis humanorum actuum constet effectus, voluntas scilicet, ac potestas, quare si alterutrum desit, nihil est, quod explicari queat. Deficiente enim voluntate, ne aggreditur quidem quidquam, quod non vult, ac si potestas absit voluntas frustra fit. Quapropter cum in casu nostro potestate ea, qua salvus conductus concedi solet inferior destituatur, frustra voluntas ejusdem intervenit.

28^t Addunt insuper, eum, qui salvum conductum habentem offendit, crimen læsæ Majestatis incurrere, l. 1. §. ad *Jul. Majest.* quod sanè vel omnium confessione adversus solum Principem committitur, l. 1. §. *public. insti. de publ. jud.*

29 Verùm horum opinio experientia quotidiana, quæ vel stultorum magistra esse solet, satis superque refellitur. Videmus enim tota die, etiam Principes recognoscentes Cæsarem, imò Comites, Barones, Civitates, & nobiles, merum imperium habentes, salvum conductum concedere. Quod rationem habere videtur; nam cum sententiam illi in criminibus ferre omnes possunt, ad eam verò, nisi accusatus auditus sit perveniri nequeat, audiri verò is non aliter, quàm judicio præsens sit, soleat, *leg. pen. §. 1. de publ. judic.* Clar. §. *fin. q. 32.* comparere verò in loco non tuto haud cogatur, c. *accedens 4. §. mandamus, extr. ut lite contest.* aut salvum conductum concedere ipsi fas erit, au judiciorum tela impediretur. Nam cum Imperator omnibus locis adesse nequeat, l. 7. *C. de profess. & medic.* si eum pro salvo conductu reus sollicitare cogeret, judicium interea sileret, quod dicendum non est per notata Sichard. *conf. crim. §. n. 12.* Atque hanc sententiam habet Dec. *conf. 96. n. 1. vol. 3.* Farin. d. q. 29. n. 103. & *seqq.* & Brehum. q. 1. de *securit. promiss.*

30 Nec obstant verba d. l. *relegati.* Quia non loquuntur de salvo conductu, sed de remissione, & indulgentia criminis, quam solus Imperator, vel Princeps dare ex legibus potest Farinac. lib. 1. q. 6. num. 1. & *seqq. pract. crimin.* quamquam, & hac in re mores suam in potestatem leges redegerint. Illis enim eo deventum videmus, ut Comitibus, Baronibus, & liberis civitatibus post sententiam delictorum quoque veniam concedere fas esse, Olasch q. 66. n. 39.

31 Non obstat quoque alterum argumentum, quod de crimine læsæ Majestatis ex d. l. 1. ad *leg. Jul. Majest.* allatum fuit. Quamvis enim me non lateat, aliter Budæum, & Duarenum lib. 2. *disp. c. 22.* vocabulum *securitatem* in d. l. 1. ac vulgò solet, nempè pro tranquillitate, & pace interpretari, attamen licet communis intellectus retineatur, nihil sententiæ nostræ adversatur. Siquidem eum saltem in violatore securitatis à Cæsare concessæ admittimus. Nam si inferior securitatem concesserit; quia nullam is Majestatem habet, delinquens pro arbitrio Judicis mitiori pœna plecti debet, Farinac. d. q. 29. n. 14. Coler. *par. 4. c. 1. n. 229. de proc. ff. exec.*

32 An verò salvus conductus alicui concessus ad locum judicii, etiam ad intermedia loca, per quæ ipsi eundem est, extendi debeat, pro negantium sententiæ argumenta hæc militant. Primum. Salvus conductus est quædam per modum gratiæ dispensatio, quia interim dum conceditur, fovet delictum. Sichard. *conf. crim. §. num. 24.* Dispensationes autem utpotè odiosæ sunt restringendæ c. 1. de *fil. presby. in 6. c. odia de reg. jur. eod.* Quapropter, licet ad locum judicii concessus sit salvus conductus, quia tamen intermedia loca expressa non sunt, aut etiam in eo casu, ubi ad concedentem ea haud pertinent, exprimi non potuerunt, & idè ad illa securitas data extendi non potest.

33 Secundum. Limitata causa limitatum producere debet effectum *arg. l. in agris de A. R. D.* & extra territorium nullum jubendi jus est, l. *extra territorium, ff. de*

jurisd. Ergo cum cōcedens limitatam habeat jurisdictionem, extra quam jussus ejus se se extendere nequeat, certè nec securitas, tanquam effectus: hunc enim procreat jurisdictionis robur, ulterius se se exercere poterit.

Tertium. Et si ad loca intermedia securitatem extendere volumus, vel ponendum, quod ea sint superioris, ut si nobilis securitatem ad pagum certum, ubi solet judicium exercere, concedat, reus autem necesse habeat per Principis ditionem ire, certè, quia inferior in superiore nullam potestatem habet, c. *cum inferior extr. de major. & obed.* Vel ponendum erit, quod concedens æqualis sit ei, per cujus territorium reus ire cogitur; & quia nec æqualis in æqualem imperium habet l. 4. §. ff. de *recept. arb.* sanè vix est, ut salvus conductus, & si generaliter loquatur, extendi ad loca intermedia possit.

Pro affirmativa tamen sequentia stare videntur. Primum, quia securitatis promissio est bonæ fidei, & verba salvus conductus sunt verba fidei data, sapiuntq; naturam pacti, Brehm. q. 6. de *secur. promiss.* Bonæ fidei autem congruere videtur, & de natura pacti est ut id, quod promissum est, præstetur, l. 1. ff. de *pact.* Promissa verò securitas est generaliter sine ullius loci expressione, aut exemptione, & idè generaliter exaudienda, & ad intermedia loca extendenda erit.

Secundum. Est insuper non ignotum, quod responsio petitioni conformis censeri debet, l. si sine 9. §. *interrogat. ff. de inter. injur. fac.* Reus autem generaliter petivit salvum conductum per loca omnia: Conformis itaque & concessio, quæ instar responsionis est, dici, & generaliter ad loca quævis extendi debet; vel maxime cum legibus cautum sit, concessio consequente etiam necessarium antecedens concessum reputari, l. 2. ff. de *jurisdic.* Cum ergo concessa sit securitas ad locum judicii, utriusque, & eadem ad loca intermedia, per quæ necessarium eandem est, data d. ei debet, Otto Moland. *ad process. Noe Meiers, p. 1. n. 54.*

Potest colligi tertium argumentum ex verbis Baldi, qui sic loquitur in *ins. 414. ub. 5.* In istis securitatibus, ait, considerandam esse formam verborum, & nihilominus bonam fidem, & mentem tam promittentis, quàm recipientis, qui videntur idem sentire, quod homines prudentes & viri boni sentiunt. Quis verò unquam vit prudens committeret se securitati tali; quæ, quod nomen sonat, non plenè, sed certis in locis saltem præstaret? Nullus sanè nisi vitæ, & salutis prodigus. Nec Judex, ut vir bonus l. *continuis §. ita ff. de verb. oblig.* quemquam sub fide, & autoritate sua decipi patietur, l. 1. *C. de his, qui veniunt imper. l. Barbarum ff. de offic. Prælat.*

Existimo itaque pro concordia utriusq; opinionis sic distinguere non incommodè posse. Vel Judex citans, & securitatem præstans intermediorum locorum dominus est, & haud dubiè ad ea securitas extendi debet: Vel dominus non est, & hoc casu, si in locis intermedis reum detineri propter defectum jurisdictionis procuraret, quia id in fraudem præstitæ securitatis fieret, à viri boni autem officio, fide, & autoritate sua periculum alicui creare, alienum esse debeat, utique id ei concedendum non erit, & tamen, quia defectus jurisdictionis se se ostendit, nec concedens quicquam superiori, vel etiam pari præjudicare possit, Cels. Bergal. lib. 1. c. 6. n. 23. & *seq. de dolo;* idè ut securitate plena reus gaudere possit, rectius fuerit, si conductum ejus quoque per cujus territorium ad locum tribunalis ipsi veniendum est, petierit, Coler. d. p. 4. c. *In. 213. & seq. de proc. exec.*

Atq; hac distinctione bene attenda facilis superiorum argumentorum erit concordia. Nam quæ pro negativa sententiæ prolata sunt, suam recipiunt interpretationem, & præsertim secundum, & tertium ex posteriori membro distinctionis nostræ. Primum verò, quo salvum conductum strictè interpretandum esse innuebatur, corruit ex eo, quod imò bonæ fidei eum esse diximus, & ex fide bona explicandum, Menoch. *cas. 336. num. 17. de arbitr.*

Et argumentis affirmativè adstantibus prius distinctio-
nis membrum fulcitur.

39 Illud etiam in controversiam vocatur, an salvuscon-
ductus concessus ad eundem, redeundi quoque facultatem
contineat? Verum quia in conductu reis impetiri
solito non una omnium est sententia, idè de eis paucis
dispicendum erit Stephanus Rex Poloniae monitu Tur-
cici Imperatoris fide data ad se Poikovam militum Du-
cem inultatè fortitudinis evocaverat, qui cum se Regi
sisteret, à Legato Turcico inculatus, quod damna contra
fœderis pacta Turcis intulisset plurima, capitis damna-
tus fuit; cumque nonnulli fidem datam obtenderent, Rex
quidem id negare non potuit, verùm eam recipere hanc
interpretationem volebat, quatenus vocatus non malam
foveret causam, quæ cum in Poikova ex eo, quod contra
fœderis pacta egisset, satis effulgeret non utique ut
veniendi, ita & redeundi facultatem eis concedi posse,
Laurent. Mull. in hist. septentrion. Hoc nimium illud est,
quod ex Crantii lib. 11. c. 28. in Saxon. afferimus: *Milita-
res Viri*, ait, *suum habent interpretationis genus in ex-
plenda fide, quæ nullis Codicibus legitur*. Fac enim Por-
kovam contra fœderis pacta egisse, & per hoc Regni
Polonici hostem fuisse, an propterea fides data tam ancipi-
tati interpretationis modo circumscribi debuit?

40 Cùmque Philippus Landgravius Hassiæ fide data ad
Carolus V. Halam venisset, & in captivitate ire iustus
esset, ortum certamen inter Cæsarem, & intercessores
duos, ut cui pax publica ad conveniendum concessa esset,
eam ipsam eodem jure gentium ad discedendum negari
non debere, ait Lambert Horrens. lib. 7. de bell. German.
sanè in fidei aut securitatis promissione non solum quid
concedens, verùm etiam quid recipiens verosimiliter
cogitavit inspicendum esse, monet Bald. corf. 414. vol. 5.
Menoch. cas. 35. n. 15. de arbit. Ponendum verò recipien-
tem de reditu omnino cogitasse, quia utiq; venire etiam
sine ulla securitatis promissione potuisset, & idè ut se-
curitas data aliquem effectum habeat, omnino reditum
implicet, necesse est, & captiosa ex eo satis apparet inter-
pretatio, etiam si tabulæ securitatis in specie reditus
insertus non fuisset, quia sufficit, quod in genere pro-
missa sit securitas, qua qui gaudere debet, ut tuto redire
possit, consecrarium est; & idè Franciscus Sfortia, ne
videretur à Carolo V. salvumconductum, ut in tuto redi-
re posset, quod natura ejus implicat, petiisse, Cæsarisque
verbis sive tabulis non satis fidere, in conspectum ad-
missus, nullam aliam cautionem dixit, præsidiumve,
quàm propriam innocentiam exoptare, idcirco liberè se
fidei ab eo acceptæ renunciare; & hæc dicens ejus litte-
ras, quas manu tenebat, ante Cæsarem projecit, Guicciar-
lib. 19. hist. Ital.

41 Imò in privatorum pactis iter eundi, jus quoque re-
deundi contineat, utitur ff. de sepulch. viol. l. si venditor
ff. de relig. & sumpt. fun. l. si mercedem §. si eum fundum ff.
act. empt. l. qui fundum §. 1. ff. de contrah. capt. sanè in Re-
gum, & Principum promissionibus, in quibus exuberantior
bona fides requiritur, hæc duo vel maximè se invi-
cem comitari debent. Unde Mauritius Elector Carolo
V. subriles quasdam interpretationes adversus Philippi
Landgraviæ liberationem vertenti: *At ego*, dixit, *re tan-
quam Imperatorem, non tanquam legistam volo pæctio-
nes, & fœdera interpretari*. Post Thuanum tradit Gentil.
2. de legat. 10. & habet securitatis promissio se instar pa-
cti, quia est duorum, scilicet concedentis, & accipientis
in idem placitum, leg. 1. ff. de pact. Ut ergo à pacto, altera
parte invita, recedere fas non est, l. sicut C. de obl. & Act.
similiter nec concedenti soli à promissa securitate resi-
lire licebit: debent enim eadem esse principia destru-
ctionis, quæ constructio. Turpe est, inquit Belisarius
apud Procopium, tum aliis omnibus, quibus vel mini-
ma virtus cordi est, tum in primis Principi viro fidem
fallere, & pacta etiam scripto sancita violare, ne abje-
ctissimo homini decorum esse arbitror. Quo nomine
Cuspinianus Adolphum Nassoviensem inter cætera So-

lio Imperiali dejectum scribit, quod fidem litteris, & si-
gillo roboratam violare solitus fuit. Et Jacobus Barba-
tus Marchio Brandeburgensis, qui Venceslao ignavo
suspectus fuit, sola barba se virum ostentabat, homo alio-
quin inuicilis, & qui veritatem non amabat, promittens
quæ neque præstare poterat neque si posset, servare vo-
luit, grandia intempestivè locutus, fidem, & ore, & litte-
ris promissam minimè servans, Cuspinianus in ejus
vita.

Suppeditatque miles, nescio, quis veteranus argumen-
tum aliud, cui exigenti promissa à Sigismundo Impera-
tore, cum diceret Imperator: *At immoderata petitio tua
fuit*: respondit miles, *Poteris negare cum peterem, nunc
sine turpitudine, quod promissum est, rescindere non pote-
ris*. Tum Sigismundus: *si ex duobus alterum me ferre
oportet, facilius rerum, quam fama jacturam subibo*, An.
Sylv. lib. 2. nu. 2. com. ad Panorm. de diol. & fact. Alphonsi.
Quod si pro argumento in rei præsentis comprobatio-
nem assumperimus, rectè concedenti securitatem publi-
cam repetimus: *Poteris negare, cum ea peteretur, ac pro-
missam rescindere arbitrii tui non est*; Bursat. corf. 177. n.
41. vol. 2. Menoch. cas. 35. nu. 33. sed vel cum detrimen-
tum eam observare teneris.

Quod confirmatur dicto Decii corf. 5. n. 3. in fin. cogi-
tet, ait, inclytus Comes, quod dignitati suæ, & honori
multum conducit, ne sub fiducia litterarum quis deci-
piatur meruitq; non injuria Leo Pontifex X hominum
doctorum reprehensionem quod tuto ac salvo conductu
pæcedenti Jo Paulum Baionum Ducem strenuum ad se
vocavit, & caput amputari jussit, Guicciar. lib. 13. hist.
eique fidem salvoconductus violatam conquerenti, res-
pondit: *decursum iter veniendi, non autem revertendi se
concessisse* Mattheac. de via & rat. jur. lib. 1. c. 4. nu. 21. &
1999 ubi subjicit; Sed Baldus consultus respondebat, tu-
tum iter, vel securitatem à Principe datam servari debe-
re, nec verba calumnianda, sed omnia bona fide agenda,
& varias affert formas, qualis etiam ea est, quæ per ora
virum passim circumfertur: *Ibitis, redibitis, non capie-
mini, in qua solum comma postpositum particulæ nega-
tivæ, non, eos captivos fore significat*; Gall. lib. 5. c. 6. de
repub. Menoch. d. cas. 336. n. 11. Rutger. Ruland. lib. 7. c. 8. n.
25. de commiss.

Securitas igitur data ad veniendum intelligitur etiam
concessa ad recedendum, Batt. in d. l. utitur ff. de sepulc.
viol. de quo vide decis. Lipsens. 262. vol. 2. Hinc est, quod
citati in criminalibus causis, ante omnia petunt salvum-
conductum ad jus, & contra vim injustam. Quod tamen
ita intelligendum est, dummodò rei offerant sufficientem
cautionem de stando juri usque ad determinationem li-
tis, si velint audiri super meritis causæ principalis, Li-
psens. dec. 113. vol. 2. Aliàs semper locum habet theoricæ
Bartoli, & aliorum in l. 1. ff. de requir. reis. Imò quælibet
citatio, ut maximè non habeat annexam clausulam pub-
licæ fidei, vel securitatis, ejus effecti est, ut quali in dor-
so secum afferat salvumconductum, & sic stante termino,
ad quem quis citatur, non debet captivari. Quare banni-
to à loco, ad quem citatur, non suffragatur excusatio, si
per Judicem offeratur salvumconductus ad removendam
suspicionem ex banno resultantem; tunc enim persona-
liter tenetur comparere, Salyc. in l. reos n. 10. C. de accus.
Imol. in l. penal. §. ad erimen n. 26. ff. de publ. jud. aliique,
quos sequitur Pacian. de prob. lib. 2. c. 46. nu. 23. & seq. &
n. 27. Hinc factum est, ut in indictione generalium Con-
ciliiorum consueverint Summi Pontifices particularibus
sanctionibus concedere salvumconductum generalem
ad hoc, ut nemo possit se excusare. Qua de re infe-
rius. De hac materia salvoconductus est elegans consi-
lium 49. lib. 2. Modestini Pistorii, & cap. 1. lib. 2. semestr.
Moleri.

Quid verò si quis præcipuè Nuncius, vel Legatus, si-
ve Orator insolitam viam ingrediatur, & spoliatur, tene-
bitur terrore dominus, si ejus conductum petere ne-
glexerit ad damni emendationem? sunt multi Principes,
qui

qui ubi latrocinium in sua ditione commissum didicerint, vocatis iis qui damno affecti fuerant tantum eos ex filco suo accipere jubent, quanti esse, quæ amiserant, jure jurando affirmassent. Quod ut laudandum, ita & in casu proposito idem ex jure decidendum videtur ex Gail. l. b. 2. obs. 60. Mynsing. lib. 5. obs. 79. Vel maxime si sint Nuncii, Legati, vel Oratores argumento eorum, quæ ex Varro, ac Tullio tradit Alberic. Gentil. l. b. 1. c. 1. de legat. Legati autem etiam in via insolita tuti esse debent. Nam quod juris est in toto, idem in qualibet ejusdem parte esse debet, argum. l. qua de iura 76 ff. de reg. jur. Retinenti insuper ubique locorum nomen Legati sacrosanctum l. 8 §. 1. de rer. divis. etiam si conductum à territorii domino non petierunt, Ruland. lib. 7. c. 8. nu. 5. & seqq. de commiss. quoniam securitas, qua fruuntur non ab unius, sed à communi hominum jure dependet. l. final. ff. de legat. Quare Gallix Rex ob interfectos Cæsarem Fregolum, & Antonium Rinconem legatos suos, quos ille, quantumvis per vias insolitas ad Turcam destinaverat, bellum Carolo V. Imperatori inferre voluit, Sleidan. lib. 14. de stat. relig.

46 Possunt quoque multa esse, ob quæ Legati malint per viam insolitam, quàm regiam ire, vel quia illa compendiosior sit, aut etiam facilior, vel commodior saltem ipsi, quæ sanè commoditates. si damni emendationem petere nequeat, ipsis præciderentur; nam utique in via regia, & solita passo damnus, id dominus territorii refarcire teneretur, Gaill. d. obs. 64. ac præsertim si illa hac tutior sit. Rectè Halicarnas securitatis ratio prior, quàm decoris habenda est, ait. Quò spectat Legis peritorum decisio, licet via solita, ait Vivius dec. 190. nu. 3. per insolitam deferenda non sit, tamen hoc ubicumque via ipsa inusitata foret magis tuta, claudicat. Surdus quoque conf. 12. n. 28. si via recta, inquit, & usitata non sit tuta, debet ad aliam divertere non adedè consuetam.

47 Verum, cum, ut vetus habet verbum, semita quaerenda non sit, ubi via adest, & axioma illud nauticum, quod Princeps damna per navem, quæ vexillo suo non utitur, data refarcite non teneatur, Philip. Matth. lib. 3. narrat. l. n. 11. in hist. Henrici IV placet mihi, aliisque pro territorii domino stare, cujus partes tuetur ratio non una. Jus enim non patitur alii per alium iniquam conditionem inferri; quod fieret, si spoliatum vestire dominus territorii cogeretur. Nam dum ex jure ad solitæ vitæ securitatem saltem constringitur, factò hoc, si contrarium diceremus, ad insolitæ quoque curam eum adigeremus. Et hoc est quod Doctores magno consensu tradunt, viam solitam, & non inusitam in damni præstatione attendendam esse, Cravet. conf. 400. nu. 15. Gail. d. obs. 64. n. 12. Constatque, quod mutata via, jus quoque ejusdem mutetur, ut in simili dicimus, mutato territorio, mutatur potestas, Alber. Gentil. lib. 1. c. 5. Hisp. advoc. Et idedè cum alia ratio sit viæ, alia devix, illa quippè tuta, hanc non irem præstare dominus territorii teneretur; aliud quoque non mirum, si ejus observeretur.

48 Deinde nomen, quod profiteri spernimus, mox nobis patrocinio esse, cum nolimus non debet. & est commune Doctorem dictum: qui non vult, cum debet, id cum vult, non potest, Alber. Gentil. lib. 2. c. 2. de legat. Quod si assumpserimus, sanè nec Nuncius, aut Legatus dum nomen suum profiteri apud territorii dominum spernit, potest ad id, si quid adversi accidat, confugere. Sibi enim imputet, quod concessio uti prætermiserit. Et notum est, quod initium cujusque rei inspiciendum sit, l. 5. ff. de reg. jur. Initium autem nostro in casu illicitum fuit, quia debuit viam solitam transire, & idedè ex illicito ad damnus alterius pro sui refocillatione progredi ipsi fas non erit.

49 Quin si ab Ulpiano decisio hujus rei peteretur, haud dubiè eam hisce verbis definiret. Ingressum etiam, hoc eum observare oportet, ut per eam partem provinciam ingrediatur, per quam ingredi moris est, magni enim fa-

ciunt provinciales, servari sibi consuetudinem istam, & ejusmodi prerogativas, ut loquitur in l. 4 §. 5. ff. de offic. proconsul. & quia legatus est, occultè iter ingredi, & intutum, ait Carol. Pascal. c. 23. tr. de legat. & sanctissimo legationis munere indignum est, latebras ignorat legatio, palam ambulat, & aperio velo, amat agnosci, & spici, saluari; Athenienses suos, quos in Arcadium miserant legatos, idedè morte affecerunt, quod per viam insolitam iter fecissent, Ælian. lib. 5. var. hist.

Atque ab hac sententia non dissentiant argumenta in contrarium allata. Et non quidem primum, nam Legato quoque per viam insolitam conductum territorii dominus præstare tenetur, scilicet, si eum petierit. Alterum argumentum concedimus; sunt enim Legati ubique tuti, etiam in via insolita, quia utique sacrosanctum Legati nomen esse debet; sed id non eam habet consequentiam, ut de prædati emendationem damni petere possint. Sufficit enim territorii dominum solitam viam tutam reddere, qua ommissa, si insolitam ingressus fuerit Legatus, facere id quidem, sed suo periculo, poterit. Quodque terribè oppositum est, tutum esse Legatum, etiam si conductum non petierit, verum quidem est, sed id tamen non eum implicat intellectum, ut non à domino territorii, sed aliis læsus damni emendationem petere possit. Est enim quod de se queratur, cur fines viæ solitæ transierit, cur non Legati potius, quàm speculatoris more itionem suam instituerit, habitum privatum, omisso tam illustri publico, fixerit.

Fregolum, & Rinconem quod attinet, peperit eorum interceptio anceps, & grave inter Cæsarem, & Gallum bellum, nec hic placari voluit, etiam si Carolus Imperator nec factum probaverit, & ultimum se promiserit si cædis authores in suam potestatem venirent, & injustè Cæsaris cæcos esse dicit Ayla lib. 1. c. ult. de jur. & offic. best. n. 5. qui jure tamen eos à Cæsarinis interfectos esse pronunciat. Rinco enim exul Hispanus, Fregolus Genuensis erat, quæ ad Imperium urbs pertinet, quia, & idedè Regis, & Imperatoris sui jurisdictionis, & potestati se eximere non potuerant. Quæ ratio mea opinione ad rem parùm apta est, quia non ad missos, sed mittentem respiciendum fuerat, qui si mittere Hispanum & Genuensem potuit, non jure cæsi erunt. Mittere verò Gallus potuit, nam nulla ratio est, quæ Hispanum, aut Genuensem Gallo servire vetat; si servire possunt, utique quæ ipsis à Domino injuncta fuerit, ut studio fideli exequerentur, necesse habuerunt. Quapropter inspectio hæc à qualitate illa desumpta rem non explicat, nec jure Rinco, quæ exul Hispanus, aut Fregolus, quæ Genuensis cæsi sunt, quia Legati erant Gallici, quod nomen qualitatem à nativitate ductam tollit, & tamen jure cæsi videntur, quia Legati erant Gallici contra Cæsarem ad ejus hostem suum hostilia molientem, qualia in mandatis Rinco, & Fregolus habuerunt, intercepti Exemplum habet Livius lib. 13. de legatis, quos Philippus, Macedoniæ Rex ad Annibalem misit, qui in manu Romanorum incidentes Legatos se ad Romanos dixere missos, fœlicè primum mendacio, ait ille. evasere, mox verò cogniti capti sunt, Romamque deducti. Rectè, inquit Alber. Gentilis lib. 2. cap. 3. de legat. legati enim ad Romanos non erant, sed ad hostes, itaque hostilia molientes si passim paria sunt, non habent, quod justè doleant, non magis, quàm miles quispiam, qui parci sibi ab hostibus velit, quod ipse non pro se, sed pugnet pro Principe suo: & Gallus ipse, si ad Turcam contra Cæsarem itionem instituisset, jure interceptus fuisset. Quæ itaque ratione Legatis ejusdem parci præstentur? Parantem enim nos offendere illum licitè offendimus leg. fin. C. quib. causis. integr. restituit. necess. non est. Oportet ait Nicephorus libro quinto, qui citra periculum velint vivere, eis occurrere impendentibus malis, & antevertere, nec esse cunctandum, aut expectandum, ut acceptam injuriam cum periculo ulciscaris, si in præsentia crescentis

tis plantæ præcidere possis, & adversarii malè cogitantis conatus opprimere. Aptè, & ingeniosè ad rem Ovidius in Fastis cecinit: *Quique potest alias perdere, perde prior.*

52 Adque hanc rationem in eo scripto, quod habet Sleidanus *lib. 14. comm. de stat. relig.* Cæsar ipse collimare videtur. Quid verò conati sint Fregolus, atque Rinco illius mandata per Italiam, atque Turciam, ait, & quam operam ei sæpè præstiterint, satis esse notum. Voluisse enim Rempublicam Christianam prodicione in summum adducere discrimen. Non ergo pacis Nicænæ potuisse frui beneficio, qui pacem publicam ipsi violassent. Subjicit, & alteram priore non minus prægnantem. Deinde furim, & occultè transcurrisse per Insubriam cum exulum comitatu, quod ipsam capitale est ejus Regionis consuetudine.

53 Quod insuper oppositum fuit, multa esse posse, ob quæ Nuncius, vel Legatus viam insolitam transire velit, concedimus, & si id velit, conductum per eam à domino ejusdem expetere debet, alioquin si eum omiserit, ad damni emendationem dominus non tenebitur.

54 Quibus ex paritate rationis consequens est, si Nuncius, aut Legatus per insolitam viam absque conductu ierit, & spoliatus, vel etiam à latronibus captus fuerit, nec mittentem ad præstationem damni, vel lucri teneri. Siquidem hoc magis culpa ipsius, quàm mandato domini accidisse constat *leg. inter causas § non omnia 6 ff. mandati.* Qui autem in culpa est, damnum & non alius præstat *l. 1. § hac in factum actio, ff. de his, qui de jec. vel effud.* Unde notat Bald *in l. qui fiscales, C. de navicul. textum eum con ra Ambasciadores, & Nuncios,* qui per insolitas vias vadunt, inducit, quod damni perpetrati intuitu nihil perere, vel consequi debent.

55 Quod tamen rationabiliter restringendum putaverim si Nuncius, vel Legatus periculum majus, quod in via solita fuit, per ingressum insolitæ evitare voluerit. Siquidem tunc magis ad bona ejus intentionem, quàm sequiorem eventum, cujus evictionem nemo præstare tenetur, respiciendum erit, qui & idèd, ne officium misso damnosum sit, efficere haud debet, *l. 7. ff. quemad. restam. aper. l. si servus, §. quod verò ff. de furt.* Qua de re latius Hieron Laurentius *decis. 126. num. 4.* Anton Thesaur. *lib. quest. singul. c. 73.* Missus ergo hac in re cautus sit, ne semitam pro via eligendo, in damnum, quod repetere à territorii domino, aut suo Principali difficile, & sumptuosum erit, incidat, hocque saum iter peragat, uti ad locum inductum, si non maturius, tamen ante propositionem accedat.

56 Cessare autem salvum conductum debitori ob paupertatem concessum, ex crescentibus facultatibus, & paupertate cessante quoque expirare, & cessare, dixit Magolot *rr. de salvo conduct. p. 4. col. 4. & col. 5* ubi generaliter dixit securitatem datam propter certam causam simul cum ipsa causa expirare ex doctrina Bart. *in l. 1. n. 5. in fin. ff. ad leg. Jul. majest.* quam dicit communem, ac receptam: Et quod, cessante causa salvum conductus cessat etiam salvum conductus propter causam dictam concessus ex facto consuluit Imol. *conf. 33 post princ.* ubi tamen declarat, hoc procedere, quando causa cessat finalis ipsius salvum conductus, secus si cesset causa impulsiva, nempe ad commodum recipientis solum, quia tunc minimè salvum conductus expirat ut ibi per eundem.

57 Item salvum conductus non prodest ei, qui concedentem offendit, vel offensionis causam præbet. Habet enim in se tacitam illam conditionem, nisi assicurus concedentem offenderit, aut offensionis causam dederit, *l. quero § inter locatorem ff. locati, l. quid ergo § si heres ff. de leg. 1.* & tradit Magolot *in pract. salv. conduct. p. 2. col. 4.* Menoch. *conf. 244. n. 1. & 38 vol. 3* & Farinac *in pr. crim. lib. 1. tit. 4 q. 29 n. 60.* Ratio, quia promissio securitatis intelligitur facta cum clausula, rebus sic stantibus, & non aliàs, *l. cum quis ff. de solut. & non servanti fidem, non est*

servanda fides, Gloss. & Doctores *in l. Cum proponas 2. C. de pact. l. si convenerit §. fin. ff. pro soc. textus in c. pervenit de jurejur. Gloss. ibid. in v. paruisse, Gail. de pac. publ. c. 9. n. 3. lib. 1.* Quemadmodum ex nova causa contraveniens transactioni vel sententiæ, non dicitur contravenire transactioni, vel sententiæ, textus *in l. si de ceria C. de transact. & in l. cum queritur ff. de except. rei jud. Batt. in l. aut facta, §. causa n. 2. ff. de pæn.*

Sic promissio omnis de defendendo ita intelligenda est, quatenus offensionis causam non præbuerit, qui defendi debet, tradente in specie Bart. *in d. l. quero §. inter locatorem n. 1.* ubi qui promissit non molestare, non obligatur, si adversarius causam præbuit. idem dicit *in l. quidam cum filium ff. de verb. oblig.* Menoch. qui plures allegat *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 38. num. 4.* Jal. *ad l. qui se. rum num. 2. ff. de verb. oblig.* Roman. *conf. 258. num. 5.* ubi ait, promissionem de non offendendo, habere tacitum intellectum, nova offensione non superveniente per allegata ibidem Bartol. *in d. l. aut facta §. causa n. 1. ff. de pæn. Alex. in l. qui insulam num. 5 ff. eod.* ubi dicit illud perpetuè menti tenendum, & quod in dubio præsumatur offensio facta ex nova causa, idque tanquam aureum nunquam oblivioni tradendum, Alex. *conf. 115. n. 7. vol. 4.* idem *in l. semel mora n. 12. sol. matr. Roman. conf. 183. n. 1.* ad quem recurre, Hippol. *sing. 503* & Bald. *in c. 1 nu. 2. de pac. tenen.*

Et salvum conductus ad certa tantum loca restrictus, ad alia non extenditur, *Zal. conf. 15. nu. 13. lib. 1. arg. l. cum præ. ff. de jud. & per notata in l. 3. ff. de eo, quod cert. loc. Textus in l. si ut certo §. ff. commodati,* ubi dicit Ulpianus: *si ut certo loco, vel tempore reddatur commodatum, convenit, officio Judicis inest, ut rationem loci, vel temporis habeat.* Unde qui promittit certo loco defendere, is extra illum defendere non cogitur, nisi valdè esset propinquus per notata *Specul. tit. de citat. §. 1. & Ripæ de pest. p. 1. n. 104.* Et certo loco qui dare, aut facere aliquid promissit, & alibi conveniatur, ad interesse agit, tradente *Speculatore de off. omn. Jud. §. 6.* Promissum enim in uno loco non tenetur quis solvere in alio, *l. 1. de eo, quod cert. loc. l. usuras* ubi Gloss. *C. de sol. Thilman. de Benign. decis. Cam. Imper. syntagm. 2. decis. 3. not. 9. n. 2.* Hinc est, quod dominus proprios subditos cogere non possit, ut alibi, vel extra fines præscriptos, operas, & ministeria præstent, textus elegans *in l. si cui servit. & arg. l. quædam naturaliter fam. cr. scisc. & in l. opera enim 21.* & ibi notata *ff. de oper. libert.* Jacob. de S. Georg. *n. 7.* ubi ait, se ita sæpius consuluisse, Montan. Ferrar. *lib. feud. 6. c. de oper. & prostat subdit. 3.*

Quando verò salvum conductus tabulæ generaliter loquuntur, nec certus locus destinatus fuit, tunc Princeps illam alicui concedens non solum in proprio, sed, & in alieno territorio eundem servare tenetur, Bart. *in l. 6. §. 2. ff. de off. Prosid. Modest. Pistor. conf. 49. n. 7. voi. 1.*

Salvus verò conductus non solet dari hæreticis, aliis, & que delinquentibus in materia fidei, & in rebus, quæ pertinent ad S. Officium Inquisitionis licet concedatur aliis, qui de aliis criminibus sunt inquisiti, etiam bannitis à Principe sæculari, ut accedere possint ad deponendum, quæ sibi occurrunt in S. Officio ut per Caren. *de Offic. S. Inquis. p. 3. tit. 5. §. 8. n. 38.* Poterit tamen ipsis hæreticis concedi, gratia verò minimè, donec non comparuerint, soletque aliquando concedi Apostatæ à fide ut possit venire ad Urbem. Concessus verò hæreticis, Apostatis, ac aliis, sive concedatur jure communi, sive speciali, servari iis omnibus debet. Potest etenim hic salvus conductus duobus modis concedi. Primò quidem jure communi, ut quando datur securitas contra vim injustam, salva semper justitia, de quo Myfinger. *obser. 82.* ubi sic habet. *Quando datur alicui salvum conductus, tunc intelligitur solum de vi lenia, quod de facto contra jus insertur. Et idèd meo tempore cuidam, qui habebat salvum conductum, capto propter delictum, & maleficium, & supplicanti in*

C. mera pro mandato de relaxando, & citatione ad videndum & c. petiti processus à P.P. Assessoribus sunt denegati. Eodem modo loquitur Everard. *centur. 1. q. 1. §. 18.* ubi citat plures auctores in eandem sententiam, extatque formula, qua utuntur Saxones ex constitutione Carolina, quæ est huiusmodi, *Damus tibi fidem publicam causam ascendendi in iudicio contra vim, non tamen contra iuris executionem,* quam refert Petr. Prem. *de securit. promis. & fid. public. & Molan. lib. 2. de fid. heret. serv. cap. 3.* Eandemque formulam secuti sunt Patres Concilii Constantiensis *sess. 6.* his verbis: *Ad quod à violentia, iustitia semper salva, omnem salvum conductum nostrum, quantum in nobis est, & fides exigat orthodoxa, presenti tenore offerimus.*

62 Secundò concedi potest iure speciali cum derogatione iuris communis, & quando datur securitas contra omnem vim sive iustam, sive injustam, præsertim in illa causa, de qua agitur. Et de isto agunt Patres Concilii Tridentini *sess. 15.* ubi dicunt se omnibus Germanis, Catholicis, & hæreticis largiri publicam fidem, & plenissimam securitatem veniendi Tridentum, ibidem manendi, standi, morandi, proponendi, disputandi, & c. illo etiam addito, ut *Religionis prætextu excessus, aut delictorum circa eam commissorum, aut committendorum minime puniantur.* Et in hac parte dicunt se derogare Concilio Constantiensis, quod tam plenam securitatem non concesserat, sed cum illa communi clausula: *Iustitia semper salva.*

63 Nam si neque hæresis, neque excommunicatio, vel publica inimicitia obstare potest, quo minus fides servari debeat in pactis licitis, & honestis ex D. Thom. 2. 2. q. 40. *art. 3.* D. August. relato in *c. Noli 23. q. 1.* ex D. Ambrosio 1. *offic. c. 29.* & ex Becano *de fid. c. 17. n. 5.* neque salvus conductus obstare debet. Expedi potest bono communi, quod hæretici cum salvo conductu veniant ad Concilia, & proponant suas difficultates, ut sic veritas magis explicetur, fideles in fide confirmantur, confundantur hæretici, suosque agnoscentes errores ad fidem Catholicam redeant, cum alioquin si timerent, ne fides ipsis servaretur, nunquam ad Concilia venirent.

64 Hinc Summi Pontifices, & Concilia sæpius salvum conductum hæreticis concesserunt, & quam promiserant fidem, religiosissimè servarunt. Gregorius *lib. 4. Registr. indi. 13. ep. 45.* illum concessit Episcopis quibusdam hæreticis. Leo X in Bulla, quæ habetur post Concilium Lateranense, misit Luthero salvum conductum, ut Romam veniret, qui tamen venire recusavit. Concilium Senonense illum concessit Abaylaro. Concilium Basiliense *sess. 24.* Græcis Tridentinum *sess. 15.* hæreticis Protestantibus, & *sess. 18.* hæreticis Germaniæ. Carolus V. Imperator Luthero veniendi ad Diætam cum conditione tamen, quod extra diætam nec publicè, neque occultè suas hæreses doceret, quare eidem Luthero Wormatiam eunti nihil contra datam fidem agi passus est. Quinimò rogatus à quodam Principe, cur homini hæretico fidem non violaret, respondisse fertur: *Fidem rerum promissarum, etiam si toto orbe exularet, tamen apud Imperatorem consistere oportet.* Præclara vox, & digna Catholico Imperatore, & Domo Augusta Austriaca.

56 Obijcitur exemplum Joannis Hussii, & Hieronymi Pragensis, quos, dicitur, accepto salvo conductu, nihilominus contra datam fidem combustos esse in Concilio Constantiensis; Igitur Concilium Constantiensis iudicavit, salvum conductum hæreticis concessum non esse servandum. Imò Patres illius Concilii disertis verbis defini-verunt, non esse hæreticis servandam fidem. Et tamen salvus conductus ita intelligi debet, quod hæreticus, etiam si permanferit in sua hæresi, non sit puniendus; alioquin salvus conductus nullius esset momenti. Nam hæreticus numquam veniret ad Concilium. Cum puter, quodd virtute salvo conductus possit esse immunis, etiam si suam hæresim retinuerit, à concilio recedere, quamvis quidem iure Ordinario salvus conductus concedi soleat cum expressa clausula de non puniendis hæreticis ve-

nientibus ad Concilium, etiam si in prioribus erroribus perseveraverint, & sub hac expressa clausula idem Gregorius *in. Ep. 49.* concessit salvum conductum hæreticis, Concilium Senonense Abaylaro, Basiliense Bohemis, Tridentinum Protestantibus. Et hæc fuit causa, cur hæretici ad Concilium Tridentinum, etsi oblato salvo conductu, venire recusarint Hussium autem Constantia clam profugisse, quia videbat se observari à Patribus, & suspectum haberi, idòque fugam arripuit, & quia fugerunt eodem tempore tres Pontifices Joannes, Benedictus, & Eugenius, idòque Hussius culpandus non erat. Quinimò Hussius hæreticus non fuit, & tamen ei fides violata fuit. Quid plura? Concilium ipsum Tridentinum *ex sess. 15.* concedens salvum conductum Protestantibus, ait in hoc se derogare Concilio Constantiensis, & Senensis, atque ad eò illius Patres iudicarunt in Concilio Constantiensis definitum esse, quod fides hæreticis data non sit servanda.

Verum quod Joanni Hussio violata non fuerit fides, liquet manifestè ex variis argumentis. A quo enim violata fuit? Non quidem à Patribus Concilii Constantiensis, nam ii fidem illi non dederunt. An ab Imperatore Sigismundo? Is dedit quidem, sed non violavit; quia salvum conductum illi concesserat cum conditione, ne fugam arripere, alioquin esset pœna mortis puniendus, qui nihilominus contra præceptum Imperatoris fugam arripuit, de qua testantur omnes probi Authores, Nauclerus *gener. 48.* Coclæus *lib. 2. hist. Hussii.* & alii nominatim verò Campianus *in ration. ad Academ. Angel. ration. 4.* ubi etiam subdit, dictum Joannem Hus, conditiones, quas cum Imperatore Sigismundo inierat, violasse: sic enim inquit Campianus: *Sed nec in Hussium, tamen animadversum fuisset, nisi homo perfidiosus, & pestilens, retractus ex fuga, quam ei Sigismundus Imperator periculo capitis inierat, violatis etiam conditionibus, quas scripto pepigerat cum Cesare, vim omnem illius dipomatis enervasset.* Idem ingenuè fatetur inter Calvinistas Laurentius Humfredus in volumine, quod contra Campianum edidit. Cum igitur Hussius fuga elapsus sit, & retractus à fuga noluerit hæresim abjurare, iustè combustus fuit; nam leges etiam Imperatoris pœnam capitis decernunt in Hæreticos pertinaces *l. quicumque C. de heret.* Nec illum ex fuga excusat, quod observabatur à Patribus, & quod eodem tempore fugerunt tres illi Pontifices. Quia Patres meritiò observabant illum, quem sciebant palam professum esse hæresim in Bohemia, ne fortè & Constantiæ virus suum profeminaret. Nec culpa unius potest patrocinari culpæ alterius. Fugerint sanè Pontifices, an propterea licuit Hussio contra convenia pacta impunè fugere?

Prolixus est hocce in argumento Jo. Molanus *in 11. 59 de fid. heret. serv. lib. 1. cap. 25. & seqq.* qui ibidem *lib. 2. c. 1.* probare conatur Joanni Hussio salvum conductum à Concilio Constantiensis non fuisse violatum, eique tantum fidem publicam fuisse datam, causam in iudicio dicendi contra vim, non tamen contra iuris executionem. Addatur Rosveidus *in corol.* quod suo Anticapello subjunxit, & Robertus Sverterius *dissert. singular. de fide heret. serv.* contra Danielem Plancium, qui edito quodam libello inducias Belgicas impedire voluit, eoque sine rationibus aliquot evincere conatus fuit, Ecclesiam Romanam universaliter docere Hæreticis, qua Hæreticis, fidem non esse servandam, sed falsò, ut etiam docet Martin. Becan. *in diss. Theolog. capite 7. conclus. 2.*

Præterea Sigismundus concessit Hussio salvum conductum iure communi, hoc est, nil aliud quàm securitatem contra violentiam injustam, salva semper iustitia, & iuris executione, ut supra dictum est. Hanc autem præstitit, quia nihil injustè passus est Hussius, atque ad eò illi fidem servavit. Quod inde comprobatur, quia complures de morte Hussii eo tempore scripserunt, & tamen de violata fide ei data nihil loquuti sunt, ne quidem ipse

ipse Hussius, cum ad mortem duceretur, & multa liberime dixisset in Ecclesiam Romanam; neque Lutherus, & Hieronymus Pragensis illum laudantes, de violata fide verbum proferunt, legique potest Epistola Poggii, quam scripsit de morte Hieronymi Pragensis, cujus ipse spectator fuit, qui, ut libenter invenitur in Clerum, id non dissimulasset, si hanc notam potuisset Catholicis appingere. Denique Bohemi nobiles, qui impense favebant Hussio, & ejus dogmata tuebantur, cum postea ad Concilium Basiliense, oblato salvo conductu vocati essent, missa insigni legatione comparuerunt. Quis credat hoc facturos fuisse, si de fide Hussio violata Catholicos suspectos habuissent.

69 Quod autem Hæreticus fuerit Hussius, negari non potest. Nam tenuit ille, ac pertinaciter defendit doctrinam Wiclefi, cujus inter cætera sunt hæc capita. I. Deus debet obedire diabolo. II. Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non cõficit, nec baptizat, nec consecrat. III. Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatas, nullus Episcopus, dum est in peccato mortali. IV. Omnia de necessitate absoluta eveniunt. V. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & civilia commercia. VI. Contra Sacram scripturam est, quod viti Ecclesiastici habeant possessiones. VII. Augustinus, Benedictus, Bernardinus damnati sunt, nisi eos penituerit de hoc, quod habuerunt possessiones, & intrarunt Religionem. VIII. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo. Ita refert Concilium Constantiense *sess. 8. Cochleus lib. 1. hist. Hussii. Sanderus lib. 7. Monarch. & alii.* Hæc autem dogmata planè hæretica sunt, quod etiam Lutherani, & Calvinistæ fateri debent, ac proinde Hussius fuit hæreticus, & quidem pertinax, quia hæc ejurare noluit.

70 Neque refragatur Concilium Constantiense *sess. 19.* Nam duo ibi decernuntur. Alterum est, quod Principes seculares non possint impedire Prælatos Ecclesiasticos in exercitio suæ jurisdictionis Ecclesiasticæ, scilicet reum examinare, & contra illum secundum allegata, atque probata procedere. Quod etiam docent Jurisperiti, quos sequitur Everardus *supra §. 3.* inquit: *Iudex superior talem fidenciam à Iudice inferiori factam, ratam habere non cogitur. Tum quod Respublica inter sui delicta puniri. Tum etiam quod superior legibus, aut pactis inferioris non ligetur.* Est enim juri, ac rationi quàm maximè conforme, ut quando sunt duo Principes, qui habent distincta judicia, & Tribunalia, quorum unum altero majus, ac superius est, Princeps inferior non possit impedire superiorem ab executione suæ jurisdictionis, adeò quod securitas quam ille promittit alicui, non se extendat ad Tribunal Principis superioris, cum superior legibus, & pactis inferioris non ligetur, *cap. cum inferior extr. de major. & obed.* Princeps autem Ecclesiasticus, & Princeps secularis habent distincta Tribunalia, & Tribunal Ecclesiasticum est superius, ac majus Tribunali seculari, *cap. solita eod. tit.* Atque idè Princeps secularis concedens alicui salvum conductum, non potest illum sine ipsius consensu extendere ad Tribunal superioris, nec per concessam à se securitatem impedire jurisdictionem Principis superioris.

71 Alterum quod in Constantiense Concilio decernitur est quod secularis Princeps, qui promittit alicui securitatem, cum fecerit, quod in se est, non maneat in aliquo obligatus? Et hoc etiam est quidem absque dubio. Nam qui promittit securitatem, non censetur securitatem majorem promittere, quàm ipse præstare possit. Ac proinde, si fecerit, quod in se est, non peccat ullo modo contra fidem promissionis. Quare Concilium Constantiense non negat fidem hæreticis esse servandam, sed solum instruit seculares Principes, quid in salvo conductu servare debeant, quidve iis liceat, & quousque eorum potestas, & jurisdictio in promittenda, ac præstanda alicui securitate se extendat. Hinc poterat Pontificis Legatus, qui erat

in Diæta Imperiali, Lutherum habentem salvum conductum à Carolo V. apprehendere, & in carcerem detinere, ut instabat Joannes Echius, allegans dictum decretum Concilii Constantiensis. Sed fortasse id fecit, quia judicavit tunc temporis non expedire, cum in illa Diæta adessent multi Principes seculares, qui Luthero favebant ita, ut non sine ingenti scandalo, ac tumultu apprehendi is potuisset.

Neque ex eo, quod Concilium Tridentinum ait, se de 72 rogare Concilio Constantiensi, ac Senensi, judicavit in Concilio Constantiensi definitum esse, quod fides hæreticis data non sit servanda. Nam Tridentinum dixit, se derogare Concilio Constantiensi, quod in Constantiensi non tam plena, sicut in ipso Tridentino securitas concessa fuerit; sed cum illa clausula: *Iustitia semper salva.* Sicque Patres Tridentini concesserunt salvum conductum, quia sciebant inter aliquos Doctores controversiam esse, qualisnam sit sensus Concilii Constantiensis in decreto de salvis conductibus, & propterea, ut hæretici essent tuti veniendo ad Concilium, voluerunt Patres sic derogare decreto Concilii Constantiensis, si scilicet in opinione aliquorum Doctorum quid in illo esset, ex quo hæretici possent dubitare, se non posse venire tunc ad Concilium Tridentinum. Per Concilium autem Senense intelligunt iidem Patres Concilium Basiliense, quod fuit inchoatum Papiæ, & tempore Martini V. translatum Senas, & sub Eugenio IV. translatum Basileam, ut colligitur *ex sess. 1. Concilii Basiliensis*, & notat Miranda *in sum. Concl.* Hoc autem Concilium Senense, sive Basiliense approbat ea, quæ in Concilio Constantiensi decreta sunt, inter quæ continebatur decretum de salvis conductibus, & idcirco Concilium Tridentinum fecit expressam mentionem de Concilio Senensi. Hæc autem approbatio facta à Concilio Basiliensi est affixa Concilio Constantiensi 10.3. Conciliorum.

De Hieronymo autem Pragensi hæc certa sunt. Primò 73 illum non accepisse salvum conductum ab Imperatore Sigismundo, ut advertunt Molanus *lib. 3. c. Cochleus lib. 2. hist. Hussii.* & alii. Secundò, citatum tamen esse à Concilio Constantiense oblato salvo conductu cum hac expressa clausula, *salva semper iustitia*, ut habetur in eodem Concilio *sess. 6* & passim apud alios Authores. Tertio, citatum comparuisse, disputasse, & convictum esse, hæresim abjurasse, patet ex eodem Concilio *sess. 19.* ubi ponitur formula abjuracionis. Quarto, in hæresim relapsum esse, fugisse, reductum esse, exultum esse, *ibid. sess. 21.* & apud Cochleum, Molanum, Campianum & alios. Hinc non fuit illi fides violata, Primò, quia datus est illi salvus conductus cum hac clausula, *salva semper iustitia.* Secundò, quia per fugam expitavit salvus conductus. Tertio, quia in hæresim, quàm abjuraverat, relapsus est. De pœna in relapsos vide tomum 10.

CONSULTATIO LXVIII.

An Domini locorum cogere possint suos subditos, ut ad suum tantum furnum, molendinum, tabernam, &c. accedant?

Respondeo, id de jure communi prohiberi non posse, testibus Hartmanno Pistorio *obs. 200.* & aliis, quos citat Carpzov. *in jur. p. for. p. 2. cons. 4. de fin. 9.* & Georg. Everard. *vol. 2. cons. 34. num. 83.* Idque ampliant, ut, licet subditi alicujus longissimo tempore ad nullum aliud nisi ad molendinum Domini fuerint, non tamen ex hoc in futurum cogi possunt, Covar. *in cap. possessor. de reg. jur. in 6. in 2. p. relect. §. 4. Bald. de prescrip. p. 4. q. 5. Bartol. cap. un. qua sint regal. Maxim. Faust. in cons. pro arar. claf. 4. de regal. & cons. 308. ord. 459. Afflict. dec. 388. num. 3. & seqq. ac Ziegler. nobil. conclus. 3. num. 50. 31. & 33.* Ubi ait, licet per mille annos à rusticis aliquod factum proponatur, veluti si per 50. 60. 100. & plures annos ad molendinum, aut furnum domini ivisse probentur, non tamen propterea servitutem exinde sibi

vindicare, aut imposterum eos cogere possunt ut idem faciant.

2 Ratio autem est, quia hi actus sunt voluntarii, ex quibus nec obligatio nec quasi possessio alicui faciliè acquiri potest per *l. Lucius 88. §. Testator ff. de leg. 2. l. 2. §. 1. l. & habet 15. ff. de precar. l. 2.* ubi DD. *ff. de via public. Carpzov. loc. cit. n. 2.* & in libero homine servitus cadere non potest. Ad molendinum autem ire, est res meræ facultatis. Ea autem, quæ in mera facultate consistunt, per præscriptionem non adimuntur, *l. viam publicam ff. de via publi. Cotal. lib. 2. miscel. c. 21. n. 2. & seqq.* Nec enim ex his, quæ gratuitò fiunt, ullo tempore jus acquiritur, *arg. l. qui jure familiaritatis ff. de acq. poss. Faust. loc. cit.* & in his, quæ sunt meræ facultatis non inducitur consuetudo, neque præscriptio post *Cyn. in l. 1. C. de servit. & aq. & in l. 2. C. que quis sit longa conf.*

3 Limitant autem primò, nisi aliud habeat ex consuetudine, vel privilegio, *Jul. Clar. s. ferendum q. 30. & Boer. dec. 125.* Limitant secundò, nisi alibi volentes molere Dominus prohibuerit, & ipsi prohibitioni per legitimum tempus ad præscriptionem requisitum acquieverint, *Scheid. in epit. jur. feud. q. 5. n. 4. Afflict d. dec. 388. n. 3. cum seqq.* & semper ad certum molendinum accesserint. Nam tunc jure servitutis acquisito compelli, ac cogi possunt, ne imposterum alibi molant. Quia dubium non est, jus utendi certo molendino, vel furno hoc modo præscriptione acquiri posse post *Cæpol. de servit. urb. præd. c. 50. n. 2. Boer. dec. 125. n. 50. Ziegler. loc. cit. n. 32. & 33.* ubi dicit, quod ex tempore prohibitionis incipiat dominus esse in quasi possessione; unde post lapsum triginta annorum causetur præscriptio, & quod prohibitio faciat possessorem eum, qui antea non possidebat, *Everard. loc. cit. n. 84.* ubi ait, quod consuetudine, vel præscriptione acquiri possit jus, quod unus solus habeat molendinum, furnum, vel aliquid simile in tali villa, vel loco. Cumque ista jura servitutis naturam, & qualitatem habeant, & jus libertatis præsumptæ impugnent, non nisi apertissima consuetudine, concessione, aut præscriptione inducta appareant, præsupponenda esse, *Card. Mant. de tacit. & ambig. convent. ut. 23. n. 1.* Quare principiis obsta, serò medicina paratur.

CONSULTATIO LXIX.

An ex omni licentia serviliter laborandi Dominicis, ac festis diebus, possit exigere aliqua elemosyna eroganda locis piis, vel pauperibus? Et quid post Constitutionem Urbani VIII.

1 **R**espondendum videtur affirmativè per textum in *cap. licet de fer.* ubi decernitur, quod post factam captivam, Ecclesiis circumpositis congruam faciant portionem, ubi Glossa inquit: *& vota; quod necessitas facit licitum, quod aliàs erit illicitum, & Abb. n. 4.* ait, quod quando ex necessitate quis intendit circa opus servile, debet in recompensationem facere aliquam elemosynam, & *n. 6. ac 7.* dicit, ultimò quæro de qua necessitate intelligitur iste textus? & sequitur, quod prima expositio est nimis stricta, unde intellige de qualibet necessitate alimentorum, quæ possunt non solum in præsentia, sed etiam in futurum contingere, si dilatio est allatura damnum.

2 Hostiensis in *sum. lib. 2. de fer. n. 4.* ubi inquit, quid in eis agi debeat, ait, item ea, quæ pertinent ad agriculturam, vel putationem vinearum, prout de Episcopali autoritate dicit *§. Ruri ergo*, hoc autem intelligas necessitate instante; quandoquidem licet piscari in diebus dominicis, ut cum facta collectione & captura, congrua portio Ecclesiis circumpositis, vel Christi pauperibus fiat, ut infra *cap. licet de fer.* Caietanus etiam in *sum.* ubi agens de violatione festorum, ait, & pari ratione non solum alios pisces transitorios, sed quomodolibet repente occurrat transitorium aliquod lucrum aggredi, licitum est, tanquam hujusmodi lucrum cessans, damnum reputatur, sed

momento moderamini sub juncti, ut scilicet circumpositis Ecclesiis, vel pauperibus honesta lucri portio detur, ut in *cap. licet de fer.* Azorius quoque *p. 2. lib. 1. c. 28. q. 11.* docet, quod absque Simonia vitio fas est Episcopo, dummodò non offendantur alii, facultatem dare in die festo laborandi ex necessitate cum hac conditione, ut aliquid erogent petentes in usus pios, & religiosos, & non tanquam pretium datæ facultatis, sed tanquam elemosynam in recompensationem non observandi festa fiat aliud opus in honorem Dei in benefaciendo illi Ecclesiæ, vel pauperi.

His ad stipulatur Genueus in *man. pastor. c. 18* de avaritia evitanda ab Episcopis in exigendo, quod sibi non competit, nec debetur ratione Officii Pastoralis, ubi *n. 7.* quærit, an Episcopus possit concedere licentiam laborandi, metendi, ac seminandi in diebus festis sine necessitate, dummodò aliquid solvant fideles Ecclesiæ Cathedrali pro oleo lampadis? & respondet, Episcopum, qui hoc faceret, graviter errare, & non esse aliud, quam vendere festa, & pecuniam accipere pro offensis Dei, quia talis licentia non debet concedi sine necessitate, & consideratur necessitas in rebus transitoriis, vel propter pluviam, vel propter aliam justam causam, vel necessitas alimentorum, ut notat Abbas in *cap. licet de fer.* sed an quando conceditur licentia laborandi propter necessitatem, possit aliquid exigi? Abbas in *d. cap. licet n. 4.* ait, quod sic, convertendum tamen in utilitatem Ecclesiæ. Quod censet verum, dummodò non exigatur ante labores, & fructus perceptos juxta terminos *d. cap. licet.* Sed si adesset timor litis in exigendo puto, posse exigi ante labores ex Caietano *loco cit. v. Simonia & Navarro cap. 23. n. 166. manul. ac Bonacina disp. 5. §. uti. de dispensat.* dicente: dubium remanet, utrum Episcopus possit alicui dare licentiam, seu facultatem serviliter laborandi hac conditione, & onere adjecto, ut aliquid erogat ad emendum vestes pro Ecclesia, vel oleum pro luminibus, vel quid simile faciat in usus pios? respondent Azor. ut supra, Reginaldus, & alii, quod sic. Ratio est, quia hoc onus non imponitur, tanquam pretium datæ facultatis, sed cultus, & honor cessationis ab operibus servilibus in die festo commutatur in opus pium, erogando aliquid in pios usus; quod licitè fieri posse colligitur tum ex *cap. licet de fer.* tum ex simili in aliis dispensationibus, quæ in causis matrimonialibus à Sede Apostolica obtinentur, *Molfes. cr. 2. de præcept. decal. cap. 17. de dispensat. in diebus festis*, ubi citat Sayrum, Suarez, Reginaldum, Azor & alios, ait, undecima responsio est etiam communis, ut quoties ex justa causa dispensatur in observatione festorum debeat commutatio fieri, ut solvatur certum quid alicui Ecclesiæ, ut in *cap. licet de fer.* ut dicunt etiam præcitati Authores, & *n. seq.* subdit; Ut autem hoc melius intelligatur, notandum est cum præcatis Authoribus. quod si dispensatio fieret ab illis, qui possunt festa abrogare, sicut ad libitum illa tollere possunt ita etiam ab eisdem poterunt concedi licentiæ laborandi in eis nihil soluto. Si verò Episcopus dispensaret in festis statutis de jure communi, vel Parochi, vel alii substituti dispensarent etiam in festis diebus statutis per Episcopum, tum textus in *d. cap. licet* mandat, ut solvatur certum, quid pro elemosyna habita ratione lucri, quod percipitur ex illis operibus servilibus, quæ fiunt in festis, & sic onus commutatur in aliud onus, servata morali proportionem.

Idem post alios probat ipsemet Suarez *lib. 6. de legib. c. 16.* & quoties fit dispensatio circa leges, quæ secum habent onus aliquod annexum, à quo per dispensationem quis eximitur, ut à jejuniis, à præcepto servandi festa, & sic de aliis, tunc licita erit commutatio in pecuniam, ut onus cum onere servet proportionem; ac quando lex multum habet onus annexum, ut est in denunciationibus matrimonialibus, & aliis hujusmodi, tunc gratis facienda est dispensatio, & hæc est communis praxis. Et *n. 78.* ait: Denique bene post alios notant Azor.

d. q. 11. Reginaldus d. n. 54. & alii plures, ut semper Præiati conari debeant, quod in huiusmodi commutationibus evitent occasionem scandali populorum, ut si esset nimis excessiva commutatio, vel Episcopi, vel ejus Vicarii, & substituti in proprios usus pecuniam illam converterent, hoc enim fieri non debet. Itaque cum sit dispensatio ratione necessitatis, vel utilitatis populorum non debet esse nimis excessiva elemosyna, & eroganda erit in opera pia, ut sic cesset & scandalum, & murmuratio populi, & ita boni Pastores observant.

Summa. In feriis introductis in honorem Dei, & Sanctorum nihil servile, aut operis agere permittitur, nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat, *cap. fin. de fer. c. 1. 2. 3. 15. q. 4. l. si Feriatis. 16. de fer. l. omnes dies, & l. fin. C. eod.* Exemplum necessitatis D. Matthæi *c. 12. v. 1. Marci 2. v. 3. Lucæ 6. v. 1.* ubi excusantur discipuli tempore famis evellentes in Sabbatho spicas, atque in *c. 3. de fer.* permittitur est hæc capere, etiam diebus dominicis, & feriatis, exceptis majoribus solemnitatibus, & ea lege, ut post capturam factam portio capturæ distribuatur proximioribus Ecclesiis, & pauperibus. Et Constantinus in *l. Omnes Iudices C. de fer.* permittit etiam tempore festorum ruri positos, agrorum culturæ liberè, licenterque inservire, quoniam frequenter, inquit, evenit, ut non aptius alio die frumenta sulcis, aut vineæ serobibus mendantur, & occasione momenti pereat commoditas cælesti provisione concessa. Quæ tamen lex admittitur in casu tantum necessitatis, non aliter, ut si spicis maturis repente laboriatur ventus validus, qui grana excutiat. Si tæno jam siccato immineat maxima pluvia, &c. ut notat *Glos. fin. juncto Can. jejunia sane 16. de consecr. d. 3.* Ratione quoque necessitatis vitæ excusantur artifices, qui apparant vendenda victus gratia, ut laniones, tabernarii, molitores, medici, pharmacopola, equorum ferratores, vectores peregrinorum, viatores, & his similes, qui necessitate urgente quidpiam coguntur agere. Sic Cato *de rer. rust. c. 139.* ait mulis, equis, asinis nullas esse ferias, nisi in familia sint. Varro *verò lib. 2. de re rust. C. fin.* docet quæ feriis licitè agerentur. Sic etiam in feriarum judicialium justitia, si actio sit peritura tempore messium, vel vindemiarum, vel res ipsa, datur iudicium. Exempla ponuntur in *l. 1. 2. & 3. ff. de fer.* Quod enim non est licitum in lege, necessitas facit licitum, *cap. quod non est licitum de reg. jur. apud Gregorium cap. 2. de observ. jejun.* Pugnatur ex necessitate & diebus festis non aliter *d. cap. quod non est licitum, can. 15. nulla 25. q. 8.* Idque didicerunt experimento faciendum esse Machabæi, primum ob id victi, quod non pugnant *1. Machab. 2. v. 38. & seqq.* Sicque Dio Cassius *lib. 37. hist. Roman.* scribit, Pompeium Templum Hierosolymitanum expugnasse, quod Judæi die Sabbathi non fuerint ausi bellare, qui illud tuerentur, aliter nunquam potuissent expugnare. Christus quoque de hac necessitatis excusatione admonet Judæos, dum *Lucæ 13. v. 5.* ait: *Hypocritæ, nonne unusquisque vestrum solvit sabbato equum suum, aut asinum a præsepi, & non ducit ad aquam?* Atque adeo omnia, quæ pertinent ad salutem hominis actionem habent à Deo dispensabilem in necessitate, cum sabbatum propter hominem factum sit, non homo propter sabbatum. *Matc. 2. v. 27.*

At verò nunc post Constitutionem 164. §. 3. Urbani VIII. non potest aliquid exigi Ita enim in ea decernitur. *Quæ quidem licentia non aliter quam ad formam prædictorum Canonum, ut præmittitur, concedenda, non nisi gratis, liberè, & sine ullo prorsus pretio, aut pacto directè, vel indirectè concedantur sub pœnis etiam gravioribus nostro, successorumque nostrorum arbitrio, infligendis.* Ex quibus constat quod nihil prorsus exigendum ut quando conceduntur huiusmodi licentiæ.

Et quamvis ex ipsa Constitutione Urbani VIII. videatur, posse Ordinarium pro hac licentia injungere aliquam elemosynam; nam vult concedi ad formam factorum Canonum Sacri autem Canones, dum concedunt licentiam, injungunt elemosynam, ut in *d. cap. 11.*

cei, de fer. Unde S. Congregatio ante dictam Constitutionem Urbani, sapius respondit, posse injungi aliquam elemosynam pro locis piis, dummodo non applicetur Cathedrali, vel mensæ Episcopali, ut in *Lucensi 5. Januarii 1580. & in Casertana 28. Novembris 1594. & in Trevisensi 25. Septembris 1612. & in Gaetana 5. Februarii 1602.*

Nihilominus tamen tenendum est, quod pro dictis licentiis, ne injungi quidem possit aliqua elemosyna. Nam hæ licentiæ concedendæ sunt gratis sine ullo prorsus pretio, aut pacto, ut statuitur in citata Constitutione. Si autem imponeretur aliqua elemosyna, licentia non concederetur gratis, quia non conceditur gratis quod conceditur sub aliquo onere, cum onus aliquo modo compenset, quod conceditur. Unde est illud Apostoli ad *Roman. 4. Et autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Et ideo solum dicitur gratis dari, quod ex mera liberalitate datur absque eo, quod aliquid prorsus exigatur.

Et quidem licentiæ huiusmodi ex præfata Constitutione Urbani debent concedi absque ullo pacto. Non concederentur autem absque pacto, si injungeretur elemosyna. Quia concedens exigeret à concessionario, quod erogaret elemosynam, qui consensisset in hac erogationem, & cum hoc onere acceptaret licentiam, in qua consistit ratio pacti, quod aliud non est, quam duorum consensus in idem Placitum *l. 1. ff. de pact.* ubi *Glossa, & Doctores* Unde etiam consurgeret quidam contractus, nempe do, ut facias, juxta ea, quæ notat *Gloss. in l. 1. ff. de act. & oblig. Bald. in rubr. C. de pact. & Alex. in l. 5. in 1. ff. de verb. oblig.* Ubi autem est contractus, non solum intervenit pactum, sed omnino excluditur gratuita concessio. Atque hinc qui mutuum dat, non potest mutuatario imponere obligationem, quod det aliquam elemosynam Quia cum onus dandi elemosynam sit pretio æstimabile, exigeretur aliquid pretio æstimabile pro mutuo, ac proinde non mutuetur gratis, quod reprobat *can. plerique 9. & ecce 14. q. 3. & cap. illo de pignor. & cap. consuluat, & cap. fin. de usur.* Atque adeo nec gratis concederetur licentia, si concederetur sub onere dandi elemosynam.

Neque oppositum deduci potest ex dicta Constitutione Urbani. Quia ibi Pontifex circa hanc materiam duo decernit. Alterum quod licentiæ exercendi opera servilia in festis concedantur secundum formam factorum Canonum. Alterum quod gratis concedantur sine ullo prorsus pretio, aut pacto. Quare non potest inferri, quod possit imponi onus elemosynæ. Quia si hoc sequeretur, esset hoc onus de necessitate imponendum, quia hæc impositio esset secundum formam factorum Canonum. Unde concedi secundum formam factorum Canonum est concedi ex causa necessitatis, & exceptis solemnioribus festis.

Minusque obstat quod in *d. cap. licet de fer.* concedatur licentia piscandi in diebus festis certis anni temporibus sub conditione, quod aliqua portio piscaturæ detur pro elemosyna, sicut significat dictio illa *ita quod*, quæ importat conditionem, sive modum, ut tradunt *Soc. cons. 49. n. 2. vol. 1. Galganc. de condit. & deq. onstr. p. 2. c. 1. q. 18. nu. 10 Giur. cons. 81. n. 8.* Quia cum Urbanus in præfata Constitutione præcipiat, concedi gratis, ac sine ullo prorsus pretio, aut pacto, remanet correctum jus antiquum quoad hanc partem,

Ideoque si Ordinarius iis tantum concederet licentiam laborandi in diebus festis, qui de piscatura quippiam ipsi afferrent, aut de fructibus collectis, aut aliquo alio munere obsequerentur, aut si concessa semel licentia, non amplius iisdem concederet, quia non attulerunt aliquod donum, violaret dictam Constitutionem Urbani & subjiceretur illius pœnis. Hoc enim pacto indirectè obligarentur populi ad aliquid erogandū pro obtinenda licentia. Quod est expresse prohibitum in dicta Constitutione, quatenus prohibetur etiam pactū, & obligatio indirecta.

In præfata autem Constitutione Urbani continetur etiam licentia aperiendi apothecas in diebus festis ac vendendi, loquendo de illis apothecis, quæ clauduntur, deque earum rerum venditione, quarum necessitas pro victu eam non excusat. Quia id, quoad contrarietatem dedicationi dici ad Dei cultum ac prohibitionem, æquiparatur operibus servilibus, & speciatim prohibetur à B. Pio V. in sua Constitutione 5. quæ incipit *Cum primum* §. 7. ibi: *Ab omni illicito & servili opere abstineant, mercatus non fiant, prophana negociationes, ac judiciorum strepitum conquiescant.* Id autem, quod disponitur de uno ex æquiparatis, disponitur etiam de alio l. 1. ff. de leg. 1. & observant Doctores cum *Glof. in cap. si postquam §. fin. de elect. in 6. Bero. conf. 27. n. 3. lib. 1. Curt. jun. conf. 124. nu. 7. Alex. conf. 17. num. 3. lib. 3. Decian. conf. 45. num. 35. lib. 1. Everard. in topic. loc. simili num. 7.* Militat enim eadem ratio, ob quam vult Pontifex, quod licentiæ gratis concedantur, cum omnia illa convenientia, quæ locum habent, si pro licentia laborandi aliquid exigatur, locum habeant etiam in licentia aperiendi apothecas, ac vendendi, & ideo locum habere debet eadem juti dispositio l. *his sociis §. salis C. de revoc. donat.* cum aliis vulgò.

Nundinæ, quæ certis diebus festis intra annum cadunt, tolerantur, mercatus verò transfertur in præcedentem diem ut in Gallipolitana 25. Octobris 1580. & in Fanensi 3. Junii 1587. Nec debet licentia dari, præsertim pro die dominico in Consentina 31. Januarii 1596. Non debent tamen ab Ordinario multiplicari festa in Gallipolitana eodem die, & anno, in Ugentina 23. Augusti 1583. Urbanus VIII. idibus Septembris 1642.

Nundinæ verò, quæ quotannis fiunt aliqua die determinata vel in solennitate alicujus Sancti ante ejus Ecclesiam, extra tamen atrium, de consuetudine transferri non solent, sed permittuntur, dummodo negotiatio cesset, donec celebrata fuerit Missa solennis multò mane dicenda, ut populo longius relinquatur tempus negociandi, in Papiensi 15. Maii 1590. in Vercellensi 7. Maii 1591. in Forosempronensi 2. Septembris 1638. Et dummodo nundinæ non sint solennes, sed tantummodo de rebus levioribus, & has ipsas Episcopus per conniventiam solum tacite tolerare, non tamen per edictum expresse approbare debet, ut in Placentina, & aliàs sæpè declaravit S. Congregatio Concilii.

Quare eadem S. Congregatio Concilii censuit, licere diebus festis operam dare tebus ad vitam necessariis, ac tempore perituris, præsertim tempore vindemiarum, ac messium, & recollectionis fructuum, vel ubi necessitas urgeat, ac pietas luadeat. Cæterum quoniam verendum est, ne privatis affectibus, domesticarumque rerum studio eò perducantur, ut hac sacrorum canonum indulgentia etiam in aliis casibus abutatur, iidem Illustrissimi Patres adficiunt ad Ordinarii cujusque judicium, ac censuram spectare, ut dignoscat, num verè ulla ex prædictis causis subsit, propter quam liceat dictis festis operibus servilibus operam navare, ut nec dierum festorum observantia ulla in re violetur, nec opera illis diebus summa ratione permittenda impediatur 12. Martii 1601. Quod si hæc causæ verè subsint, Ordinarius tenetur dare licentiam S. Congregatio super Episcop. in Beneventana 12. Maii 1645 Et quidem gratis ex constitut. Urbani VIII. quæ incipit, *Universa*, edita 1642.

CONSULTATIO LXX.

An manutenendi sint Rev. Parochi S. Angeli in foro piscium, & S. Mariæ in Monticellis Urbis in possessione, etiam quoad petitorium, exigendi à Judæis Pretaticum vulgò nuncupatum, pro decimis, & oblationibus, quas à Christianorum domibus percipiabant, antequam ad ipsos Judæos quocumque titulo devenissent?

Affirmativè omninò respondendum est. Primò, ex textu in *cap. quanto de usur.* per hæc verba: *Hæc*

eadem pœna Judæos decernimus compellendos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus, & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Judæos quocumque titulo devenissent, ut sic Ecclesia conservetur indemnes. Quæ verba ita perspicua sunt, ut nulla indigeant expositione.

Idem habetur ex *cap. de Terris de decim.* ubi Abbas n. 2 §. 6. docet per modum saltem compensationis obligari Judæos habitantes in Parochiis Christianorum ad solvendum Ecclesiæ valorem decime, quam Christianus ibidem habitans posset solvere. Nam Judæi ibi habitando impediunt, ne Christiani habitent, & consequenter defraudant Ecclesias earum decimis, & oblationibus, quas essent percepturæ à Christianis, si ibi habitarent, & ideo cogi possunt ad eis satisfaciendum.

Hoc ipsum docent Sylvester in *sum. v. decim. g. 7. nu. 1.* Ostiensis in *dd. cap. de Terris, & cap. quanto* ibique Butr. num. 6. Azor p. 1. *insti. moral. lib. 7. cap. 35. qu. 3.* & *Gloss. in cis. cap. de Terris, v. pratextu*, addens rationem, quia, inquit, res transit cum suo onere. Quod in *d. cap. de Terris* decernitur, ibi: *Ne forte illa occasione Ecclesia valeant suo jure fraudari.* Itaque supponit Ecclesiis jus esse quæsitum in tali fundo quoad talem pensionem, & Judæos cogi non decimas, ut sic, sed ad non lædendum Ecclesias, ut etiam habetur in *d. cap. quanto de usur.* verbis illis: *Pro decimis, & oblationibus debitis*, ac illis: *Ut sic Ecclesia conservetur indemnes.* Et nunquam privatae fuerunt Ecclesiæ jure isto acquisito in illas domos, ut à fortiori desumitur ex Concilio Hispalensi 2. c. 1. & ex c. prima 16. g. 3. & ex *cum per bellicam* 34. g. 1. Neque contra hoc jus à Judæis præscribi potest, idè quæ semper videntur obligari ad satisfactionem reddendam Ecclesiis, pro illa læsione, ut rectè docet Suarez de *relig. tom. 1. lib. 1. c. 16. nu. 8.*

Secundò, id constat ex consuetudine immemorabili, quæ causam dedit condendi *d. c. Quanto de usur.* & post dictum textum ex illius observantia subsequuta exigendi hujusmodi Pretaticum ad hanc usque diem, quæ optimè declarat jura, privilegia, concessionem, & quoscunque actus, *cap. Cum venissent de insti. cap. cum dilectus ac consuet.* ubi Canonice communiter, ac Rota coram Merlino dec. 150. n. 27. p. 1. rec. & coram Eminentiss. Othobono dec. 2. 4. n. 12. Tantaque est ejus virtus, ut etiam possit inducere jus novum, l. *de quibus ff. de legeb. & l. nulli ff. quod cuiusque univ.* cum aliis. In casu autem præsentis observantia subsequuta declarat hoc Pretaticum deberi in satisfactionem damni, quod Judæi inferunt Ecclesiis habitando domos, quas habitabant Christiani, & proinde illis assistit consuetudo, & observantia juxta jus introductum ad illud exigendum ex *d. cap. quanto de usur.* Et hanc quidem consuetudinem approbavit Author Theatralis tom. 12. de *Parochiis discurs.* in hanc rem edito, cum patrocineretur Judæis apud S. Congregationem Venerationis Apostolicæ, inquit ex ea solum ipsos teneri ad hanc solutionem. Quod ipsa deinde S. Congregatio firmavit, cum decreverit Anno 1660. servari solitum, siquidem ex consuetudine immemorabili dari titulum meliorem de mundo, tradunt passim Doctores. Et eò magis, quia cum agatur de observantia interpretativa juris, non est necessarium, quod ita semper fuerit observatum, sed sufficit, si pluries, Cravet. *conf. 118. num. 2.* Cornel. *conf. 188. num. 10. lib. 4.* Rota coram Buratto dec. 676. num. 9. & coram Caval. *decis. 80. num. 5.* Imò includitur talis observantia etiam ex unico actu, ut in *d. decis. coram Buratto*, & in Florentina juris patronatus de Bicatoris 11. Februar. 1604. *§. non obstat, quartum* coram Lancellotto, & *decis. 165. num. 19.* coram Eminent. Othobono.

Tertiò, id evincitur ex Instrumentis transactionum inter eosdem Parochos sub Anno 1600. 1614. & 1643. per acta Cæsii tunc temporis, deinde de Blanchis cum decreto Reverendiss. D. Vicegerentis, & Universitatem de:

hebræorum, in quibus se obligavit in forma Camerae solvere præfatis Ecclesiis hujusmodi Pretaticum. Quæ quidem Instrumenta probant possessionem *l. non idcirco C. de fid. Instrum. Posth. de manui. obs. 35. num. 2.* Et transactio est species rei judicatae perimique quamcumque aliam actionem ita, ut alia non competat, nisi pro eisdem transactionis observantia, *cap. 1. de transact. l. non minorem, & l. causa C. eod. tit. Burat. decis. 464. n. 7.* & plenè in Romana rescissionis concordia 15. Junii 1644. coram Corrado. Et ex lapsu triginta annorum cum observantia continua, vera, & non interrupta intrat ad favorem Ecclesiarum beneplacitum Apostolicum præsumptum ex Gregorio, & Addit. *dec. 52 & 54 Buratto, & ejus Add. dec. 45.* cum aliis ad *dec. 12. p. 3. recent. de Luca in suo Teatro loc. cit.* qui pariter approbavit hanc concordiam, quam servandam esse à Judæis fateretur, quod proce-
6

Accedunt quartò pro Ecclesia S. Mariæ in Monticellis duo Brevia Apostolica, Urbani VIII. & Innocentii X. in quibus assignatur hujusmodi Pretaticum pro stipendio unius Vicecurati dictæ Ecclesiæ, cum olim erat unita & subjecta Ecclesia Parochialis S. Mariæ in Candelabro, propter Ghettum Judæorum suppressa, exigendum ab ejus Rectore cum clausula sublata, & decreto irritante Unde iidem Pontifices declararunt hoc Pretaticum deberi, cumque hæc declaratio sit authoritativa, & authentica, non potest dici, quod non afficiat Judæos ad illud solvendum juxta limites *d. cap. quanto de usur.* & illius inconcussam observantiam.

7 Non obstat illud toties à vulgò decantatum quod Judæi non tenentur ad decimas, cum non recipiant à Parochis Sacramenta, pro quorum administratione solvuntur decimæ, ut per Ricciulum *de jur. person. lib. 2. cap. 9.* Nam Ricciullus negat tantum deberi à Judæis decimas personales, de quibus certant Doctores, & nos modò non postulamus, non autem prædiales, imò neque prædiales ut sic & formaliter, ut inquit Suarez *loco allegato*, sed quæ ex domibus percipiuntur ab Ecclesiis in satisfactionem damni, quod patiuntur ex habitatione Judæorum in domibus, quas habebant Christiani, ut ex ejus *n. 3. & 7.*

8 Eoque magis quia Ricciullus se refert ad Suarez, qui loco superius adducto *n. item 7.* aperte ait, quod, quia prædialia ipsa habent annexam decimam Ecclesia solvendam, tanquam onus ipsius rei, necesse est, ut ad Judæam, & quemlibet alium transeat cum illo onere, ut Ecclesia servetur illasa, & hoc modo potest infidelis obligari ad decimas prædiales per modum satisfactionis. Quod satis in jure ipso declaratur. Testaturque hanc esse frequentiore Doctorum sententiam, & probari per jura superius allegata, & per Glossam in *d. cap. de Terris de decim.* quibus adde præter antea citatos Oldradum *conf. 91.* Mantuam *conf. 88. col. 2.* Rebuffum *de decim. quest. 5. num. 31.* Monetam *eod. tract. p. 5. num. 38.* Lapum *alleg. 63.* & alios communiter, quos adducere possumus. Sed quia in hac re habemus textum clarissimum, & ad literam expressum, idèd supervacanea est scriptorum interpretatio, quæ in dubiis tantum desideratur. Verbo dicimus: Non sunt formaliter decimæ, neque oblationes, ut æquivocando, quod facit sæpius, scripsit idem Author Theatralis in *cir. disc.* sed satisfactio pro decimis, & oblationibus, ut verbis rotundissimis loquitur citatum *cap. Quanto de usur.* Quare mirum est in tam raso tramite scirpum quæri.

Minus obstat; quod cum Judæis in Urbe commorantibus prohibita sint modò usurae, debeant ab hujusmodi solutione esse immunes. Tum quia Innocentius III. in *d. cap. quanto de usur.* imbuat quoque eis usuras, & nihilominus mandavit, ut ad satisfaciendum Ecclesiis pro hujusmodi decimis, & oblationibus compellantur. Tum quia hoc Pretaticum non datur pro fœnore exercendo, sed pro damno Ecclesiis illato. Et tum quia usura est sublata duodecim, vel quindecim fœneratoribus

Judæis, & ad hoc Pretaticum tenentur omnes habitatores juxta *d. cap. Quanto*, & transactionem superius relatam.

Hoc sanè certum, quod Judæi præstarent solvere sexcentum alios aureos pro bacchanalium braviis, in Cursorum præmium, quàm aureum Ecclesiis Parochialibus, quas appellant Tempa Idolorum, earumque ministros Idololatras, ut ex eorum Thalmude *ord. 1. ir ad. 1. distinct. 2.* inter cujus blasphemias est, quæ sequitur: *Tempa Christianorum sunt domus perditionis, & loca Idololatricæ, quæ Judæi tenentur destruere.*

Ex quibus manutenendæ sunt suprascriptæ Ecclesiæ in sua possessione exigendi hujusmodi Pretaticum in scuta 90. circiter monetæ, ne Judæi glorientur in sua perfida malitia, neve scandalum Christianis generetur, ne Ecclesiæ priventur suo cultu, sed serventur indemnes, & ne earum ministri priventur sua mercede. Quod si secus fieret, Judæi omnem expectationem tam impii, ac diurni desiderii sui in destructionem Ecclesiarum Parochialium consceleratè explebunt.

Judæos igitur esse compellendos ad supplenda emolumenta, quæ Parochi perciperent, si Christiani inhabitarent domos, quas prius inhabitabant, & modò inhabitant Judæi, certum omninò est per textum in *d. cap. quanto de usur.*

Et quamvis textus videatur loqui de oblationibus fixis, ac certis, cum tamen verba dispositionis operari possint etiam in incertis, & in his quoque ratio finalis expressa à lege locum habeat, ut scilicet *Ecclesia serventur indemnes* casus erit sub dispositione legis non per extensionem, sed per comprehensionem, *l. regula §. fin. ff. de jur. & fact. ignar. ubi Bart. & Bald. & l. 2. §. si mater ff. ad Tarpil. Surd. decis. 276. n. 8.* Constat autem Ecclesias Parochiales valdè damnificati, dum domos Parochiarum, in quibus habitabant fideles, inhabitant Judæi, cum diminuuntur oblationes.

Et talis fuit consuetudo antiqua, ut desumitur ex *cap. 14. nimis prava de excess. Pral. ibi: nec non de habitaculis fratrum, sicut de Iudæorum domibus contendunt redditus extorquere, asserendo quod nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus provenius aliqui solverentur.* Ubi notanda sunt provenius aliqui, quæ important incertas obventiones.

Quod verò ad quantitatem hujusmodi Pretatici standum est transactionibus, sive consuetudini etiam in materia decimarum, & in iis casibus, in quibus decimæ sunt de jure debitæ; ac licet consuetudo, per quam decimæ in totum tolluntur, postulet rigorosas probationes cum titulo, & quadragenaria, sive cum immemorabili, atamen ubi non agitur de tollendis decimis in totum, sed de illis minuendis, seu ad certam quotam, vel formam reducendis, sufficit quælibet præscriptio, seu consuetudo ordinaria juxta veniorem opinionem, de qua Covar. *lib. 1. var. cap. 17. nu. 8.* Rebuf. *de decim. q. 13. n. 46.* Seraph *dec. 1204.* Rot. *dec. 23. n. 3. & dec. 31. nu. 5. p. 6. rec.* & in Beneventana decimarum 8. Martii 1649. coram Royas.

Et in transactionibus super hujusmodi decimis, & emolumentis Parochialibus non requiritur beneplacitum Apostolicum, sed sufficit decretum Ordinari, ad textum in *cap. fin. de pact. in 6. Rot. dec. 218. p. 7. rec.* & in Vercellen. decimarum 31. Maii 1647. coram Royas in Comen. funeralium 7. Junii 1651. coram Meltio, & in aliis, quia non agitur de concordia super re, vel jure certo, & alienari prohibito ita, ut per eam dicatur Ecclesia privari jure quæsito, sed agitur de jure, quod vel nuda consuetudine, vel ab ipsarum partium benevolis conventionibus pendet.

At nihilominus requirit beneplacitum, puto probabilius, saltem quando transactiones videntur esse damnosæ Ecclesiis, ut per Marefcot. *var. resol. 95. num. 31.* Quia cum gravi præjudicio diminuuntur oblationes de jure debitæ, Marefc. *loc. cit. numero 32. ex cap. Vanicus de*

transact. Neque illud præsumi potest, quia ultra quod non fuit in illis reservatum, ex quo apparet fuisse factas cum solis auctoribus, non autem cum successoribus, nullo modo præsumi potest ex cursu longi temporis, quia ad illud inducendum non sufficit præsumpta observantia, sed requiruntur certæ, & concludentes probationes, *Marescot. loc. cit. lib. 1. cap. 17. num. 13. & 14.* Rota coram Seraph. *decis. 1042. num. 4.* Et fuit sublata talis præsumptio per Constitutionem Urbani VIII. ut dixit Rota in Romana devolutionis domus 15. Junii 1654. §. *huiusmodi autem coram Melio, & in aliis sæpè: Et id locum habet quando Ecclesiæ reclamant, & nolunt successores stare concordia, & transactioni suorum antecessorum.*

CONSULTATIO LXXI.

An statutum laicale, confirmatum à summo Pontifice, præsertim ex certa scientia obliget etiam Ecclesiasticos?

Affirmativè respondent Paris. *conf. 27. num. 12. lib. 3.* Croc. *conf. 35. n. 46.* Gabr. *conf. 127. n. 24. lib. 1.* Ursil. *ad Aff. dec. 310 n. 13. in fin.* Hoded. *conf. num. 42. lib. 2.* Batt. *in l. privilegia C. de sacros. Eccles. Alex. conf. 19. vol. 1.* Abb. *in cap. Ecclesia S. Mariae, de const. Dec. ibid. n. 17. & seq. Roman. conf. 387. n. 4.* Ruin. *conf. 30. num. 8. vol. 2.* Roland. *conf. 86. n. 28. vol. 1.* Surd. *conf. 535. nu. 15. tom. 4.* Theaur. *jun. lib. 2. quest. for. q. 5. n. 13.* Bellon. *conf. 74. nu. 125.* Gratian. *cap. 10. discept. for. n. 4.* Matth. *p. 4. de jurisd. cen. 1. cas. 99.* Bellet. *p. 1. disq. Cler. §. 1. de exempt. Cler. n. 44.* Pic. *de contr. sine cert. form. non val. ad stat. Urb. lib. 1. cap. 151. glos. 2. numer. 27. & seq.* firmatque Rota *decis. 365. numer. 2. pag. 2.* coram Durano, *Addit. ad Ludovif. decis. 576. numer. 18. & decis. 452. num. 1. p. 1. div. & in Balneoregion. bonorum 30. Octobris 1589. coram Pamphilio, & dec. 797. num. 26.* coram Seraphino. Nam meritò omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartitur, ait Iustinianus Augustus *in l. 1. §. Omnia, C. de Veter. jur. enucl.*

3 Nihilominùs tenendum est, ejusmodi statutum non obligare Ecclesiasticos, nisi de iis fiat expressa mentio. Ratio autem est, quia confirmatio non extendit confirmatum extra suos limites, sed solum intra illos dat robur, ut docent Dec. *in l. More n. 34. ff. de jurisd. omn. iud. & in rubr. de confir. util. vel in util. num. 5.* Bald. *in l. nominationes in fin. C. de appel. Menoch. conf. 70. n. 36. & conf. 378. n. 39.* Socin. *sen. conf. 159. nu. 30. lib. 2.* Ruin. *conf. 48. in fin. & conf. 158. n. 16. lib. 1.* Cravet. *conf. 33. num. 6.* Archid. *in cap. servatis 25. q. 2. n. 2.* Cotn. *conf. 224. n. 1. vol. 3.* Alex. *conf. 122. num. 2. liq. 4.* Berol. *q. 50. n. 2.* & Rota in Romana pensionis domus 16. Januarii 1598. coram Lancellotto Cum ergo confirmatum non extendat, nec possit extendere suos limites in Ecclesiasticos; quia statutum non plus extenditur, quam extendatur potestas, & jurisdictio statuentis, & proinde non valet, quoad non subditos, *l. 1. §. hæc autem, ff. Quod quisque Iur. in alt. & l. 1. C. de sum. Trin.* ubi Doctores, & *cap. A nobis 1. de sent. ex com. & cap. quod autem, de pœnit. & remis. & cap. 2. de consti. in 6.* ac notant Bald. *in l. fin. de jurisd. omn. iud.* Bart. *in l. omnes populi q. 1. princ. ff. de just. & jur.* Ecclesiastici autem nullo pacto subiiciuntur Laicis, nec Laici habent in ipsos aliquam Jurisdictionem, *d. cap. Ecclesia S. Mariae, & Leo X. sacro approbante Concilio Lateranensi sess. 9.* profectò eos non obligabit ex eo, quod accedat confirmatio Pontificis, quæ solum tantum operatur, quantum disponitur per tale statutum, & idè operatur solum circa obligationem Laicorum.

3 Comprobatur. Quia confirmatio intelligitur in terminis, in quibus statuta loquuntur, ut dixit Rota in d. Romana pensionis. Statutum autem Laicale de se loquitur solum de Laicis. Igitur non trahit confirmationem ad personas non inclusas in dispositione. Ita Bald. *in auth. Quibuscumque C. de sacros. Eccles. Corn. conf. 9. num. 5. & conf. 25. nu. 21. vol. 3.* Ruin. *conf. 60. nu. 2.* Everard. *conf. 28. nu. 43. vol. 2.* Quare, ut statutum Laicale obliget

Ecclesiasticos debet, confirmatio non solum tribuere valorem intra proprios limites, sed etiam tribuere novam rationem dispositionis. Quia, cum sit conceptum dumtaxat pro Laicis, non potest extendi ad Ecclesiasticos, nisi acquirat ex nova facultate legislativa novam rationem alterius dispositionis.

Non obstat, quod contra adduxi. Nam dicitur Princeps ea sua facere, quibus auctoritatem suam impartitur, non quomocumque, & per confirmationem, sed quando ita suam auctoritatem impartitur ut auctoritate ipsius fiant, & ex ipsa validitatem habeant, & in hoc sensu procedit *d. l. 1. §. omnia, C. de ver. jur. enucl.* & in eodem sensu procedit Pontifex *in cap. si Apostolica, de prob.* ubi non est sermo de confirmatione, sed iis, quæ fiunt ab inferiore auctoritate Principis delegata.

Præterea dici posset, quod tunc statuta confirmata à Pontifice dicuntur Pontificia, quando aliàs seculata confirmatione nullam haberent vim obligandi, sed ab ipsa confirmatione eam totaliter accipiunt: tunc enim huiusmodi statuta non subsistunt, nisi auctoritate confirmantis, & proinde ab ipso censentur condita. Quod est juxta doctrinam Bart. *in d. l. Omnes populi qu. 3. princ. quest. 4. ff. de just. & jur. Felin. in cap. Cui accessissent n. 5. de const. Bellon. conf. 37. n. 8.* Suarez *lib. 6. de legib. cap. 26. n. 16.* Granadi *1. 2. contr. 1. p. 2. ir. 3. disp. ult. & aliorum.* Imò Bald. *in l. Ex placito, C. de ver. permui. vult,* statuta confirmata à Pontifice, non dici Pontificia, nisi unum tantum statutum confirmet specificè. Ut ut autem sit, non idcirco, quod Pontificia sint, extenduntur ad personas Ecclesiasticas, sed remanent intra suos limites, & solum ad eos extenduntur, pro quibus sunt condita. Quæ de re extrane insignes decisiones S. Rotæ in Romana pecuniaria 18. Junii 1655 §. *Quia huiusmodi, & 22. Junii 1657. §. Unde, & 1664. ferè per totam, & 1668. §. aut enim,* coram Cerro ejusdem S. Rotæ olim Decano, nunc autem Eminentiss. Cardinali, purpuram assecuto pertinacia meritorum.

CONSULTATIO LXXII.

Præsupposito, quod sit unus Episcopus, una diœcesis, unicus Decanus, unusque Vicarius Generalis, ac duæ Cathedrales conjunctæ, queritur, an per sacrum Concilium sess. 25. cap. 6. de reform. sit derogatum immemorabili quoad locum carceris, processus, ac Tribunalis?

Difficultatem excitant verba Concilii, ibi: *Episcopus in ejus domo, aut consuetio Tribunali procedere teneatur, an scilicet consuetum Tribunal intelligatur de Tribunali Episcopi, ubi residet cum Curia, an autem de consuetio uniuscujusque loci, vel Civitatis.* Si primo casu res est manifesta, quod immemorabilis consuetudo est expressè abrogata, ponderando clausulam derogatoriam in fine *d. cap. 6.* positam, quæ refertur ad omnia capita supra narrata, præsertim ex verbo *quoad supradicta, ut de clausul. Alex. conf. 212. lib. 6.* Gabr. *de clausul. concl. 9.* Dec. *conf. 63. dum. 6.* & fuit dictum in Bononien. de Malvetiis 23. Martii 1609. coram Sacrato, & impedit, quod immemorabilis possit allegari, Gonzal. *ad reg. 8. glos. 9. §. 1. num. 47.*

Et sanè attenta mente Concilii affirmativè respondendum videtur. Nam in his de jure communi potest prævalere consuetudo etiam non immemorabilis, imò, & præscriptio, cum Episcopalia, quæ non sunt ordinis, sint præscriptibilia, ut in terminis tenendi Vicarium in certo, & determinato loco probat Abb. *in cap. Venerabilis num. 5. de censib. & in cap. constitutus numer. 10. de relig. dom. Cocchier. de jurisd. in exempt. pagin. 1. quest. 3. num. 6.* Si autem de jure potest præscribi tota jurisdictio Episcopalis contra Episcopum una cum exemptione ab ipso, multò magis potest præscribi locus exercitii jurisdictionis, Bald. *de præscript. p. 1. quinta p. princip. qu. 11. & 12.* Maximè ex potentia immemorabilis cum qua etiam reservata Principi præscribuntur, Gabr.

concl. 1. de prescript. Idèdque Episcopus tenetur procedere in loco consueto, sicque immemorabilis quoad locum consuetum non est sublata, & verba Concilii in ejus domo stant subrogativè, scilicèt quando non detur locus consuetus ad tradita per Gratian. *discept. for. lib. 3. cap. 38. numer. 2.* quòd probò; Quia mens Concilii non fuit favere Episcopo, sed commoditati, & indemitati Capitularium, & ratio eliciendi, atque conjecturandi in hac re mentem Concilii est perspicua ex juris interpretatione. Episcopus namque de jure habet pro loco procedendi & Tribunali totam Diocèsim, *cap. Cum Episcopus, de off. Ordin. in 6.* Dum igitur Concilium hanc libertatem, & latitudinem redicit ad domum, vel locum consuetum, non favet Episcopo, sed restringit illius jurisdictionem, præsertim cum utatur verbo, *tenetur*, quòd est necessitatis, *Rot. decis. 276. numer. 2. pag. 1. recent.* atque idèd juxta mentem Concilii capiendà est interpretatio, quæ favet Capitularibus, ut minus graventur.

3 Secundò, quia etiam si Concilium esset intelligendum in sensu, quo olim intellexit Rota, ut scilicèt Episcopus facultativè possit, vel in domo propria, vel in consueto Tribunali, prout magis sibi placuerit, procedere, procedit tamen textus Concilii in Episcopo unius Cathedralis, non duarum; quod sufficit, ut immemorabilis non sit contra Concilium; quia Concilium non loquitur in his terminis, & derogatio non egreditur terminos, & contenta in dispositione *Clem. 1. de præb. & Rot. decis. 159. n. 7.* coram Gregorio XV.

4 Et licèt in terminis tenendi Vicarii in altera ex duabus diocèsihus unitis Rota sapius resolverit, idem juris esse in Episcopo unius diocèsis, ac duarum unitarum, ut in Calciaten jurisdictionis coram Remboldo, coram Coccino, & coram Cavalerio *dec. 418.* id tamen procedit quando illæ duæ diocèses sunt unitæ, & habentur pro una Ecclesia, secus autem quando Ecclesiæ non sunt unitæ, quo casu militat ratio Mandosii *conf. 27.* & *Rotæ d. dec. 48. numer. 10.* ne Capitulares trahantur extra propriam Ecclesiam, præsertim si sunt distantes, ut asserit *d. decisio. 418.* Tunc enim ad evitandam incommoditatem, ac dispendia litigantium debet Episcopus habere Tribunal in diversis locis diocèsis, constituendo ibidem Vicarios Foraneos pro commoditate litigantium per textum in *l. si locus ff. de judic. & in l. Cum post sententiam. C. de appell.*

5 Imò hæc quæstio excitata à Rota, & resoluta de Episcopo unius, vel duarum diocèsum unitarum pendet ab illa, in qua fundantur dictæ decisiones, nimirum quando una diocèsis est admodum ampla, quod possit Episcopus ad remotiorem partem diocèsis trahere capitulares, quæ sententia non est valdè tuta, cum negativam teneat Abb. in *cap. sanè in fin. de for. comp.* Anchar. Felin. & alii, quos adduxit Rota in allegata decisione coram Remboldo, *§. nec obstat,* & præ cæteris eam amplectuntur Decius, Navarrus, & Rebuffus, qui in his terminis, quando una diocèsis est multum lata, ita limitant *d. cap. Cum Episcopus de offic. Ordin.* ut refert Quaranta in *sum. Bulb. v. Archiepiscopi auctoritas, vers. Inter quas connumeratur.* Neque hæc opinionem, quando loca valdè distant, reiicit decisio *Rotæ 292. n. 8. p. 2. div.* quæ pro alia opinione allegari solet.

6 Saltem autem negari non potest Concilium loqui, quando unus tantum est locus consuetus, & una tantum domus, secus verò si utraque Civitate, & Cathedrali adest locus consuetus; quia tunc in hoc casu mixto non militat eadem ratio, quæ in simplici, ac propterea non potest Episcopus, omisso loco consueto unius Civitatis & Ecclesiæ Cathedralis, procedere in domo alterius Civitatis quippè casus simplex non trahit ad se mixtum, data diversitate rationis, & domus intelligitur de vicina Ecclesiæ, quemadmodum debet esse domus, & palatium Episcopale, ut per Germon. *de immunit. Eccles. lib. 4. cap. 16. numer. 49.* & hæc interpretatio consentanea Con-

cilio, cujus mens fuit favere Capitularibus, ne trahantur, ut dixi, extra suam Ecclesiam. Quæ ratio magis urget, quando utraque Ecclesia habet suos Adjunctos, & Conjudices, *d. dec. 708. pag. 2. rec.* Et non possunt Adjuncti unius Ecclesiæ procedere contra Capitulares alterius; quod apud me est demonstratio in jure. Nam Adjuncti, seu Conjudices, qui cum Episcopo procedere debent, non accipiunt jurisdictionem ab Episcopo, ut fuse probat Sarav. *ir. de jurisd. Adjuncti. quæst. 1. à num. 10.* Imò neque à Concilio, sed à jure, idem Sarav. *eo loco, & quæst. 2. à num. 7.* nemoque extra locum suum jurisdictionem habet, atque ita repugnat menti Concilii, Episcopum posse procedere in una diocèsi, & Ecclesia cum Adjunctis alterius, sed in utraque.

Dum igitur Concilium tollit immemorabilem, illam certè non tollit quantum ad locum carceris; quia super illo Concilium nihil decernit, sed statuit dumtaxat, quod locus sit decens, quæ decencia in hoc casu magis est in Civitate, ubi commorantur Capitulares, quàm quod cum dedecore trahantur ad Carceres alterius Civitatis valdè distantis; idèdque derogatio immemorabilis non intrat, nisi quoad ea, quæ ibi Concilium expressè disponit; cum derogatio obstantiarum tanquam clausula accessoria, & consecutiva ad principalem dispositionem, illam non alteret, sed restringatur ad limites dispositionis per Bald. *in l. cam, n. 36. C. de fideicom.*

Et de hoc loco carceris extant in terminis declarationes S. Congregationis Concilii in Valuenti, & Nepefina tenoris sequentis. *Cum superioribus annis Capitulares, & Clerus Valuenses sapius conquesti essent apud S. Congregationem, quod etiam si extarent peculiare carceres in Palatio Episcopali Valuenti, ubi Episcopi Vicarius morabatur, nihilominus Episcopus prædecessor, cum aliquis è diocèsi Valuenti in carcerem esset coniciendus, ad Sulmonensem Civitatem duci mandaret in maximum reorum damnum, & incommodum.*

Sacra Congregatio die 17. Januarii 1604. Episcopo ità rescripsit. *Quandiu Amplitudo tua Valuenti, & Sulmonensi Ecclesia Dei, & Apostolica sedis gratia præst, ipsam viriisque Civitatis diocèsanis aequè prospicere decet. Et propterea cum aliquis ex dictis Valuentibus in carcerem fuerit coniciendus, non ad Sulmonensem Civitatem ducendus est, sed carceribus Palatii Episcopalis, ubi Amplitudo tua moratur, mancipari debet, ne accedat squalori carceris etiam itineris incommodum, ac rerum necessariorum defectus, quas ultro in proprio patria consanguinei reis agrè suppeditant. Id summa aequitas postulat, & ab Amplitudine tua observari mandant Illustrissimi Patres, &c.*

Idem scripsit Episcopo Nepefino. Quæ declarationes licèt loquantur in duobus Episcopatibus unitis, tamen eadem est ratio; quia quoad Episcopum virtute unionis reputantur pro uno Episcopatu, & unica diocèsi, ità ut ille judicetur unus Episcopus duorum Episcopatum juxta ea, quæ tradit Mandos. *d. conf. 27.*

Nec quoad locum Tribunalis obstat derogatio immemorabilis; quia licèt, ut dixi, una sit diocèsis, & unus Episcopus, tamen quia sunt duæ Cathedrales distinctæ, & separatæ, cujuslibet Cathedralis est tanquam unus Episcopus ita, ut respectu Capitularium cujuslibet Cathedralis judicetur Episcopus proprius. Nam ubi duæ qualitates conveniunt in eadem persona, perindè est, ac si essent duæ personæ, *l. in l. singularia n. 8. ff. si certum pet. Surd. dec. 153. n. 16. & seq.*

Quando enim unus Episcopus habet duos Episcopatus virtute unionis, vel ex dispensatione Apostolica seu aliàs quoad commodum particulare, concernens unumquodque Capitulum Cathedralis, judicatur pro duobus Episcopis distinctis. Et idèd sicut cum adjunctis unius Capituli non potest cognoscere causas alterius, ita pariter Concilium, dum alternat locum consuetum, vel domum Episcopi, loquitur suppositis terminis habilibus, & ordinariis, & sic de domo Episcopi propè suam Cathedraliam

thedralem, Gonzal. *super regni. glos. 43.* Et in his terminis verum est, quod alternat locum sub potestate Episcopi; at hæc alternat locum sub potestate Episcopi; at hæc alternativa non intrat, quando locus consuetus Tribunalis est apud unam Ecclesiam Cathedralis, & ipse habitat apud alteram; quia tunc cessat alternata facultas de domo propria, vel consueto loco Et propterea Episcopus duorum Episcopatum non potest residendo in uno Episcopatu exercere jurisdictionem contentiosam contra personas alterius Episcopatus, quia tunc est extra domum propriam respectu subditorum alterius Episcopatus, Mandos. *d. conf. 27. nu. 6. Azor. instit. moral. lib. 6. cap. 19. quest. 2. in princ. Rebus. in prax. titul. de union. num. 52.* ubi quod ita demum possunt conveniri coram Magistratibus illius Civitatis, cui sunt uniti, si ibidem degunt, secus si morantur apud propriam Ecclesiam, vel Civitatem.

13 Comprobatur exemplo. Licet enim legatus duarum Provinciarum possit commorando in una Provincia supplere negativa alterius, Innoc. *in cap. Novis. n. fin. de offic. leg.* tamen id non procedit in exercitio jurisdictionis contentiosæ; quia non potest subditos unius Provincie trahere ad litigandum coram se in altera Provincia, & illos ibi citare, ut rectè declarat Abb. *in d. cap. Novis, in 2. notab. num. 1. & 2. Felin. in cap. Nonnulli in fin. de script. & in cap. fin. n. 2. de judic.*

14 Nihilominus, quod sit sublata immemorabilis, & verba Concilii intelligantur de consueto Tribunali Episcopi, probatur primò. Quia cum de jure Episcopus possit erigere, ac exercere Tribunal quocumque in loco suæ diocesis, ubi maluerit *ex d. cap. Cum Episcopus*, ibique Doctores *de offic. Ord. in 6.* & prosequitur Bertachin. *de Episcop. par. 5. lib. 4. quest. 38. num. 6.* ubi etiam in cubiculo; imò illud trahere ex uno loco ad alium, Mandos. *d. conf. 27. nu. 7.* & firmavit Rota in Calciaten. jurisdictionis coram Remboldo 10. Maii 1624. & coram Coccino 5. Maii 1627. cujus decisiones legendæ omnino, & *dec. 418. nu. 2. coram Cavalerio*, quibus concinunt verba Concilii, ibi: *in ejus domo*, quæ non de materiali, sed de formali, ubi scilicet Episcopus cum sua familia eligit residere, intelligitur, *ad l. nec in ea, §. sed domus, ff. ad leg. Jul. de adul. l. 1. §. Item notandum, ff. de aleat. & l. lex Cornelia, §. domum, de injur. & famos. libel.* ibique Doctores communiter, ac latè Cæphalus relatus à Menoch. *conf. 3. §. num. 23. & seqq.* utique dicendum est, concordare etiam cum dictis verbis, *consuetio Tribunalis*, quod intelligitur de eo Tribunali Episcopi, ubi consuevit, ac libuit Episcopo cum sua Curia residere, prout de jure intelligitur, & æquè Concilium interpretationem passivam recipit, ut bene Gonzal. *ad reg. 8. §. 5. præm. n. 136. & seqq. Anchar. conf. 6. nu. 8. Roman. conf. 320. nu. 10. Rot. dec. 475. num. 4. p. 1. div. & dec. 620. num. 1. in fin. par. 2. rec.* Illudque minus corrigi, quàm fieri potest, Rot. *dec. 571. num. 2. par. 1. recent.* & videtur admittere S. Congregatio Concilii in eadem verba nimium: data optione Episcopo, vel Vicario, quo magis in loco velint, procedunt, quia optio competit ei, qui ad aliquid faciendum est obligatus. Nec salva diceretur Majestas Episcopi, nec mos majorum servatus, si teneretur in loco subditi, & sic more inferiorum jus dicere, *l. penult. in fin. ff. de just. & jur.* ubi, (salva Majestate Imperii sui, salvoque more majorum. Et ita respondit Hostien. *in sum. tit. de feud. §. Apud quem num. 13.* & videtur considerasse S. Congregatio in Abulensi; ibi: *Inter Episcopum, & Capitulum Abulense de pluribus dubitari contingit, quæ Episcopus petit à Sac. Congregatione declarari. An Capitulum possit visitari ab Episcopo in suis domibus Episcopalis, vel in loco capitulari tantum? Congregatio respondit ad 8. Episcopum posse visitare in ejus domibus, ubi congregari, & eorum actus expedire consuevere, si tamen id congruè fieri posset, sin minus in loco congruo, & communi, sed non teneri accedere ad loca*

capitularia, quoties prosequi velis visitationem alicujus particularis persona de capitulo. Præsertim quia Episcopus consideratur tamquam caput; nam licet interveniant Conjudices, attamen sententia adscribitur soli Episcopo, & sub illius nomine pronuntiatur, Seraph. *dec. 1203.* Regulare quippè est, quod Capitulum teneatur sequi Episcopum, tamquam caput, & magis dignum Put. *decis. 88. lib. 3.*

Confirmatur. Quia dum in aliqua lege, Constitutio-¹⁵ ne, aut statuto fit mentio de domo, intelligitur de domo, five domicilio solitæ habitationis ex allegatis à Farinac. *quest. crim. 11. n. 41. Scacc. de judic. lib. 1. cap. 45. sub num. 23.* Alioquin sequeretur, quod si Episcopus haberet domum in decem partibus diocesis, deberet in illis omnibus jurisdictionem exercere; quod absurdum est.

Secundò, quia Concilium Tridentinum cogendo al-¹⁶ ternativè Episcopum, ibi: *In ejus domo, aut consueto Tribunali teneatur cognoscere*, remisit arbitrio illius eligere, quem ex duobus locis maluerit; quia ut S. Congregatio dixit, optio competit ei, qui ad aliquid faciendum est obligatus, *Glos. fin. in cap. securi de judic. Felin. in cap. Inter cæteras de rescript. firmavitque Rota in d. Calciaten. coram Remboldo.* Et tamen eluderetur arbitrium, si teneretur stare consueto Tribunali aliorum, quod sanè asserendum non puto, *Rot. dec. 340. num. 2. post conf. Farinacii. Dicitio enim aus stat disiunctivè, l. si ex 1010, §. 1. ff. de legat. 1. l. Ille, aut ille in princ. ff. de leg. 3. l. Tertio ff. de leg. 2. Roland. conf. 99. num. 56. lib. 4.* Et disiungit sensum & verba, *Bart. in l. si is, qui ducenta num. 2. ff. de reb. dub. Nat. conf. 625. num. 26. vol. 4. Paril. conf. 91. num. 29. lib. 2. Honded. conf. 35. nu. 17. vol. 2.* Et de natura illius est, ut possit in uno disiunctim probari, *Riminal. sen. conf. 187. num. 15. lib. 1. Decian. conf. 42. nu. 10. lib. 1. Honded. conf. 86. num. 13. lib. 2.* quia est alternativa, *Roland. conf. 99. num. 57. lib. 4.* Et in alternativis electio est debitoris, seu obligati, sufficitque alterum adimpleri, *cap. In alternativis, de reg. jur. in 6. Rot. dec. 569. n. 2. p. 1. recent.*

Tertiò quia Concilium abrogando per clausulam, *non*¹⁷ *obstantibus*, omnes consuetudines, etiam immemorabiles, si de alio consueto Tribunali, quàm Episcopi in illis verbis, *aut consueto Tribunali*, intellexisset, videretur statim se corrigere, sibi que contrariari tollendo consuetudines, quas antea accepisset, & concessisset, cum dicta derogatio Generalis trahatur ad consuetudines omnium locorum, quæ obstatè possint, vel liberæ potestati datæ Episcopo conveniendi subditos per ea verba, *in ejus domo*, vel saltem electioni super loco, ut patet ex jam dictis, *Ial. conf. 210. num. 4. & 28. Marth. claus. 79. num. 1. par. 1.*

Et quidem derogatio refertur ad omnia contenta *in*¹⁸ *d. cap. 6. sess. 25.* non solum quia derogatio in fine apposita refertur ad omnia præcedentia *l. 1. ubi Doctores, & post alios Ial. num. 3. & seqq. C. de lib. præscr. Alex. conf. 101. num. 10. lib. 3. Corn. conf. 174. numer. 2. & 3. lib. 4. Socin. sen. consil. 118. num. 5. lib. 2. Dec. consil. 539. numer. 4. Rot. dec. 246. num. 2. p. 1. div. & dec. 73. num. 2. p. 1. rec. & dec. 148. nu. 7.* apud Cavalerium; sed etiam quia expressè derogat immemorabili quoad supradicta in eodem capitulo contenta. Atque ita perinde est ac si derogatio fuisset adjecta singulis in eo capitulo contentis. Quia hoc est de natura illius dictionis supradictæ, *Bart. in l. 1. §. hoc edito in fin. ff. de postul. Dec. conf. 377. num. 5. Paril. conf. 37. nu. 59. vol. 2. Ruin. conf. 106. n. 5. vol. 2. Bero. conf. 132. nu. 7. vol. 3. Surd. conf. 230. nu. 23. & dec. 319. nu. 9.* Sicque aliàs declarasse S. Congregationem Concilii refert, ac sequitur Rota *div. dec. 715. n. 4. p. 4.*

Quartò, quia decretum S. Concilii præscribit mo-¹⁹ dum, quo debeat procedi contra Capitulares, & ad eum modum reducit omnia jura, quæ Capitulis competere poterant vigore privilegiorum, aut consuetudinum immemorabilium, an sententiarum, & concordiarum, illis omnibus expressè derogando; & idè non potest

potest fieri fundamentum super consuetudine immemorabili, sed ostendi debet, quod vigore hujus decreti Episcopus accedere teneatur ad Coniudices, quodque teneatur conicere in carceres Capitulares in eorum Civitate. Quod tamen nullo pacto ostenditur, sed potius contrarium probatur: nam circa locum, in quo debet formari processus, disponitur, quod fiat in Episcopi Domino, vel consueto Tribunali, quod intelligitur de tribunali Episcopi consueto, non ante Concilium, sed eo tempore, quo est formandus processus; quia ultimum solitum, & consuetum est attendendum, Alex. *conf. 5. numer. 10. vol. 5. Nat. conf. 767. num. 18. Surd. conf. 207. num. 10.*

20 Accedit, quod Concilium hoc *cap. 6.* habet relationem in principio ad aliud suum decretum factum sub Paulo, in quo est *4. sess. 6. de resor.* illud ampliando, & declarando. In illo autem derogatur cuicumque consuetudini, ibi: *nullis exemptionibus, consuetudinibus &c.* Dicitio autem *nullis* tollit etiam immemorabilem, quia est universalis negativa, Corn. *conf. 70. nu. 12. lib. 2.* Caputaq. *dec. 283. n. 3. p. 2. Grat. dict. 143. n. 1.* & declaravit S. Congregatio in eo loco Concilii *n. 29.*

21 Cùm igitur Concilium sustulerit exemptionem, & jurisdictionem, quæ Capitulis antea competeat, consequenter sustulit etiam Tribunalia, in quibus antea judicia fiebant, atque ita Tribunali consuetum non censetur illud, quod erat ante Concilium, sed illud, quod pro tempore Episcopus habet, dum formantur processus. Prædicta autem verba fuerunt apposita ad declarandum, quod Capitulum potest solum prætere electionem Coniudicum, qui interfunt una cum Episcopo informando processum, & sententiam, remanente facultate penes arbitrium Episcopi circa deputationem Notarii, fiscalis, & loci, in quo est formandus processus. Quod est omnino rationi consentaneum, & conforme dispositioni juris communis, ut late firmatur in allegatis decisionibus.

22 Quod vero ad carcerem expressè in eodem decreto disponitur, quod in omnibus casibus ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti, ac personarum delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur. Et idè qualitas carceris, & custodiæ debet remitti arbitrio Episcopi, quod est regulandum, prout qualitas delicti, & personarum requirere videatur tam ad securitatem, quam ad veritatem eruendam, cui maxime suffragatur præsentia inquisiti in loco iudicii, Bald. *in l. 1. C. de exhib. reis, Boer. dec. 216. n. 3. Ial. conf. 27. in fin. lib. 3. Menoch. de arb. cas. 305. nu. 1. & 6. falsè Farinac. in prax. de carcer. & carcerat. quæst. 27. num. 99.*

23 Non obstat, quod sint duæ Cathedralis, quia sunt ad invicem unitæ, unusque est Decanus utriusque, quod est proprium unitorum, Rebuff. *de union. num. 49. Rot. dec. 710. sub n. 2. p. 2. oec.* Idèdque non debent dici duæ Cathedralis distinctæ, sed una tantum, *cap. 1. Ne sede vacante, & cap. sicut univ. de excess. Pralat.* Unde non gravantur Capitulares unius Cathedralis, dum eorum lites cognoscuntur in altera, ut per Rebuff. *loc. cit. nu. 52.* quia non dicitur cognosci, nec in carceres trudi extra Diocesim, & Provinciam.

24 Imò, dato etiam quod essent duæ diœceses distinctæ, tamen quoad Episcopum una censetur ex Innoc. *in cap. Novit. in fin. de offic. legat.* possetque negotia unius in altera terminare, ut de communi, & veriori firmavit Rota *in d. Calciaten. jurisdictionis,* sequendo decisiones Cardinalis Cavalerii in Viterbiensi, & Tuscanensi Vicarii 3. Martii 1617. Vbi ponitur casus de legato duarum Provinciarum, cujus respectu censentur una Provincia.

25 Minus obstat quod quando diœcesis est ampla, Episcopus non potest cogere subditos ad litigandum in loco longinquo; quia de jure contraria sententia verior est, ut per Abb. *in cap. dilectus 2. nu. 4. de rescripti. & in cap. Sa. n. 3. de for. comp. Rot. dec. 297. num. 3. pagin. 2. div. &*

objectio procedit tantum de æquitate, ut post Imol. *in d. cap. sanè numer. 3. dixit Felin. in cap. Nonnullis col. 1. de rescripti.* debentque concurrere duæ qualitates; quod causa sit modica, & locus longinquus ultra duas diœceses. Nec sufficit harum altera Felin. *loc. alleg. Rot. d. dec. 297. in fin.*

CONSULTATIO LXXIII.

An ad effectum optandi contra formam Regula reservatoria olim S. nunc. 9. Cancellaria, allegari valeat aliqua consuetudo in præjudicium Sedis Apostolica, vel saltem Ordinarii collatoris indultarii?

Respondeo negativè. Quia per dictam Regulam declaratur, quod consuetudo optandi non habet locum adversus reservationem, ac derogatur eidem consuetudini etiam immemorabili, ut notat Gonzal. in eum locum *glos. 40. & Rota coram Puteo dec. 319. num. 4. lib. 1. Lotther. de benef. lib. 2. qu. 38. nu. 10. & seq.* cum aliis relatis à Rota in Taurinen. opinionis coram Peutingerio 11. Februarii 1650. & 10. ejusdem 1651. Unde non habere locum optionem in mensibus reservatis quoad bona temporalia præbendalia, disertè tradunt Gonzal. *ibid. gloss. 34. numer. 1. Moneta de opt. can. quæst. 3. num. 12. p. 3. Garz. de benef. p. 5. capit. 1. numer. 450. Rot. coram Moedano dec. 27. de præb. & coram Puteo decisio. 4. lib. 2. & coram Ludovico dec. 478. numer. 2. & in Mediolanensi Canonico 4. Junii 1616. coram Ghislerio, & dec. 138. num. 4. p. 8. rec.* Ratio autem est: quia bona præbendalia, quæcumque sint quamvis de se non sint spiritualia, sunt tamen quæ annexum titulo spirituali ita, ut quamquam possint ab hoc, vel illo Canonico separari, dum tamen non possunt separari ab omni, remanet in genere annexa titulo spirituali, & proinde inducunt naturam spiritualis, & eodem jure censentur, *cap. Quanto, de judic. & observat. Glos. ibid. v. Connexa, Anchar. num. 2. Imol. num. 1. Barbat. num. 9. & Anguian. lib. 2. de legib. contr. 13. n. 21.* Quod sufficit, ut reservatio se extendat ad bona præbendalia, tanquam annexa spirituali, & eodem jure censenda.

Cumque hæc Regula emanaverit non ad certæ personæ petitionem, sed motu proprio, & per modum legis generalis, utique excludit consuetudinem etiam legitimè præscriptam, ac etiam si nulla facta esset specialis derogatio ut firmavit Rota in Aquileiensi optionis 14. Aprilis 1636. coram Motmanno, & coram Ghislerio *dec. 385. nu. 6. p. 9. rec.*

Quæ sanè habere locum etiam ad favorem Ordinarii collatoris indultarii, cum ex tali indulto vices in hoc Papæ sustinere dicatur, resolvit Rot. *dec. 10. n. 12. & seqq. p. 8. rec. Garz. de benef. p. 5. capit. 1. numer. 628. & Lotther. de re benef. lib. 2. quæst. 21. numer. 124. & seqq.* Nam virtute Indulti Ordinarius non solum conferre dicitur sua ordinaria jurisdictione in Regula præservata, sed nomine Sedis Apostolicæ. Unde tanquam tali non obstat illi jus consuetudinis; quia id extinctum dicitur per dictam Regulam reservatoriam ad favorem Sedis Apostolicæ, quæ repræsentatur in persona indultaria; ut proinde dicendum sit, quod Indultum tribuit Ordinario jurisdictionem conferendi nomine Papæ, non autem removeat ad favorem Canonorum impedimentum contra ipsos per dictam Regulam inductam de non optando in mensibus reservatis, etiam ex immemorabili consuetudine, ut præceteris firmavit Germon. *de indult. Card. S. etiam ex eo à n. 22.* Et in terminis extat decisio Rotæ in d. Mediolanensi Canonico coram Dunogetto 8. Februarii 1638. *quæ est 10. p. 8. rec.*

Confirmatur, quia hodie neque alternativa per Ordinarium acceptata, neque Indultum idem concessum suffragatur Canonicis, simultaneitatem, & juris consortium in conferendo cum illo habentibus, ut ex speciali decreto, sive constitutione Urbani VIII. quam Alexander VII. in sua Regula 9. Cancellariæ innovavit, docet Lotther.

Lotther. eo loco lib. 2. q. 21. nu. 122. & seqq. & alii relati per Rot. dec. 366. à n. 11. & seq. p. 9. tom. 2. rec. Ergo multo minus idem Indulrum cuiquam Ordinario peculiariter concessum, ipsis Canonicis prodesse debet in jure optandi. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii in una Bergomeni optionis die 18. Novembris 1662. ad cap. 2. sess. 5. de reform.

CONSULTATIO LXXIV.

An Canonicis licitum sit optare pinguiore prabendas, quæ vacant in mensibus Sedi Apostolica vigore Regula 9. Cancellaria reservatis, nullique aliis sunt debite, nisi Canonicali dignitate insignitis? Et

An, suboriente lite inter provisum Apostolicum, & optantem, licite iidem agant, si privata auctoritate certam quandam super redditis controversa prabenda pensionem paciscantur, ab eo percipiendam, qui acquiescendo tacite suis juribus renunciat, quamque post inde pensionem Apostolico assensu non impetrato pecunia extinguant?

AD primum negativè. Resistit enim clara dispositio dictæ regulæ, tollens in specie quamcumque facultatem taliter optandi prabendas, & beneficia. Quod etiam notarunt Gonzal. ad d. regul. glos. 34. num. 1. & seq. Gaz. de benef. p. 5. cap. 1. n. 450. Lotther. de re benef. lib. 2. q. 38. nu. 10. Rota coram Greg. XV. d. 478. n. 2. ibique Abb. n. 5. Tondut. resol. benef. l. 1. cap. 110. n. 6. & firmavit sapius Rota, ut in Messanen. Decanatus coram Ghislerio 23. Maii 1644. quæ est decisio 285. p. 9. 10. 1. rec. n. 1. & seq. & in Taurinen. præten. optionis coram Peutingerio 11. Februarii 1650. Unde, cum sit in præjudicium reservationis Apostolicæ, non licet.

Ad secundum etiam negativè. Resignatio enim præbendarum debet esse libera, & pura ab omni pacto, & conditione; quia pactiones omnes in hac materia sunt de jure prohibitæ, & inducunt simoniam, capis. Cum pridem, & cap. Pactiones de pact. & cap. quæsum de rer. permut. & tradunt Abb. ibid. d. 7. Dec. cons. 141. Rebuf. in prax. benef. tit. de permut. n. 52. Unde non est dubium, quin præfatum pactum sit simoniacum, si habeat veram rationem pacti firmati. Quod præsertim verum est, quia pensio absque auctoritate Pontificis non potest imponi, redimi, aut extinguere, alias impositio, & extinctio est nulla, & simoniaca, Doctores communiter, nominatim Parisius de resignat. lib. 6. quæst. 2. numer. 128. ac Rota dec. 454. nu. 7. p. 1. div. & dec. 585. nu. 3. p. 4. rec. & dec. 450. p. 5. & in Britinoriensi commendæ 12. Decembris 1588. coram Gypio post 1. vol. conf. Farinac. dec. 63. n. 4. & desumitur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. q. 100. ar. 1. ad 6. & ar. 4. in corpore, quam amplectitur Lotther. lib. 2. de re benef. q. 29. n. 90. Quia cum jus ad pensionem sit annexum spiritali, trahitur ab ipso, & sit spirituale arg. cap. quanto, de jud. Et ideo non potest venire in contractum, Navar. conf. 58. de prab.

Præbendas autem esse omnino spirituales duo potissimum evincunt. Alterum est quod illæ tot sunt numero quot sunt tituli Canonicales, Abb. in cap. Majoribus n. 4. de prab. Lotther. de re benef. lib. 2. q. 25. n. 56. cum pluribus adductis à Rota in d. Taurinen. præten. optionis coram Peutingerio. Nam institutio Canonica assignavit has præbendas, ut essent semper debite alicui titulo, ne jus, quod dat ad percipiendos fructus, esset frustratorium. Unde infertur necessaria connexio inter bona præbendalia, & titulum, ac spiritualitas ex connexione cum spiritali, ut notant Abb. in d. cap. Majoribus d. n. de prab. & Rota in Hipporegensi præbendæ 23. Januarii 1608. coram Manzanedo; & in Cordubensi Coadjutoria 27. Novembris 1609. coram Dumzetto, & in Mediolanensi Canonice 4. Julii 1636. coram Ghislerio & dec. 138. num. 6. p. 8. rec.

Alterum est quod non nisi; Canonicis conferri solent adeo, ut cum stare absque titulo non possint, sive insepara-

bilitas consideretur in genere, sive in specie in ordine ad Canonicatus, indivisibilem utroque casu semper præferunt spiritualitatem; ad inducendam enim temporalitatem non referret, quod præbenda esset separabilis ab hoc vel ab illo Canonicatu, sed ab omni titulo Canonice debet esse sejuncta. Abb. loc. alleg. & in c. dilecto n. 6. de prab. Gallador. dec. 17. nu. 9. de prab. Rota coram Verallo dec. 356. n. 1. p. 2. & in d. Mediolanen. Canonicatus coram Ghislerio, & d. dec. 137. n. 4. p. 8. rec. Quare, ut præbendæ eximerentur à reservatione, opus esset, quod possent ex se stare absque exigentia alicujus tituli Canonice. juxta ea, quæ tradunt Æneas de Falcon. de refer. effect. 59. in fin. Rot. d. 9. n. 3. de consuet. in antiq. & coram Cavalerio dec. 116. n. 2. & coram Pegna d. 677. n. 6. Alioquin intrat dispositio Regulæ reservatoria, ut compluribus allegatis resolvit Rota coram Peutingerio in d. Taurinen. optionis 10. Februarii 1651. Præter quod regulariter in affectatione novæ præbendæ novus acquiritur titulus, Mandos. ad Lap. alleg. 84. lit. H. Gemin. c. 3. n. 8. Æneas de Falcon. effect. 5 sub. n. 2. Rot. d. 285. n. 25. & seq. p. 9. tom. 1. rec. Atque ita quod utrumque declaravit S. Congregatio Concilii ad cap. 1. sess. 5. de reform. in Bergomeni die 7. Octobris 1662.

CONSULTATIO LXXV.

An in participantibus de massa communi habeant locum pœna non residentium, tam à jure communi, quam à S. Concilio inflita?

An eisdem participantibus possit Episcopus permittere longiorem absentiam à residentia, quam in Canonicatibus, & aliis collatis beneficiis, cum requirentibus, ex causa indulgere possit?

An per affectationem incompatibilis, tam in eadem, quam in alia Ecclesia, jus serviendi, & participandi adeo expiret, ut dimisso incompatibili hujusmodi illud amplius non reviviscat?

An positio, quod in casu dictæ affectationis incompatibilis dictum jus expiret, & per istius dimissionem non reviviscat, Capitulum, sive Congregatio illius Ecclesie eum, qui illud antea possidebat absque Episcopi consensu, ad eandem participationem admittere possit?

An dictis Participantibus post dimissa incompatibilia, ad Ecclesia servitium redeuntibus, debeatur præcedentia juxta priorem eorum admissionem, vel ultimum locum tenere compellantur?

An præsuppositio, quod ex immemorabili observantia, & majorum traditione constet, memoratum jus non competere, nisi originariis, exteri à dictis Capitulo, sive Congregatione ad dictam participationem admitti possint, vel Episcopi consensus, aut S. Sedis Apostolica beneplacitum necessario requiratur?

AD primum. Habere locum. Ita elicitur ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12. de reform. ibi: Præterea obtinentibus in eisdem Cathedralibus, ut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, &c. Alioquin, &c. contra eos juxta sacrorum Cononum constitutiones procedatur.

Ad secundum. Non posse. Quia licet sint Pastores suarum Ecclesiarum, non propterea possunt statuere contra jus commune, vel Concilii, quia est jus superioris. Inferior autem non potest contra superiorem, & causa essentialiter subordinata non potest agere contra motum subordinantis. Desumitur ex cap. Quod super his, de major. & obed. & cap. fin. de offic. presbyt. & Clem. Ne Romani, de elect. c. Institutionibus 25. qu. 2. & c. Cum finis 9. q. 3. Alioquin posset puniri, cap. Denique d. fin. dist. 4. Clem. 1. de etat. & qual. ac dici, periturus, Panorm. cap. Ego N. num. 3. de jurejur.

Ad tertium. Affirmativè. Habetur ex Tridentino sess. 24. de reform. cap. 17. ibi: Tam Parochiales quam beneficia

beneficia omnia, quæ obtinent, ipso jure vacare censeantur ac tanquam vacantia liberè aliis idoneis conferantur. Non possint enim liberè conferri, nisi jus prioris possessoris extingueretur.

4 Ad quartum posse. Cùm enim portionarius dimittit incompatible & redit ad servendum suæ Ecclesiæ, redditur etiam ipsi jus, quod ratione servitii habet ad portionem, quæ absque collatione aut alia provisione solet conferri. Si autem requireretur consensus Episcopi, non conferretur omnino absque collatione, aut provisione.

5 Ad quintum. Non deberi. Etenim cùm extinguantur priora jura, oportet quod per novam admissionem nova jura servitii iusurgant, ex cujus mensura regulatur præcedentia.

6 Ad sextum. Non posse. Nam observantia non solum habet vim interpretandi legem, sed etiam constituit jus, & facit quod lex complectatur casum, qui per observantiam ponitur sub ipsius dispositione; *l. de quibus ff. de legib. & l. nulli, ff. quod cuiusque univ. & l. Observare. §. 5. ff. de off. Proconsul.* Ubi enim deficit jus scriptum, seu lex, pro lege suscipitur consuetudo, *cap. Consuetudo autem, d. 1.* Et ideo retinenda erit hæc observantia jam existens, cùm sit rationabilis, ut alibi diximus.

7 Atque ita censuit, ac declaravit S. Congreg. Concilii in Alculana participantium 18. Nov. 1662. nempè.

Ad 1. *Affirmativè.*

Ad 2. *Negativè.*

Ad 3. *Affirmativè.*

Ad 4. *Servanda omnia servari solita in prima receptione.*

Ad 5. *Negativè.*

Ad 6. *Pariter negativè.*

CONSULTATIO LXXVI.

An Regularibus liceat in propriis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere?

1 **A**ffirmativè respondendum videtur. Magna, & primaria ratio est, quod admissio mulierum post partum ad purificationem non est functionis Parochialis. Secunda quia non est necessitatis, sed devotionis, *c. un. de purif. post part.* & propterea indistinctè permittitur Regularibus, ut in specie declaravit S. Congregatio Concilii die 2. Junii 1620. rescribendo ad Cardinalem Ludovisium olim Archiepiscopum Bononiensem, ut testantur *Lezana qq. regul. tom. 1. cap. 12. num. 41. Peyrin. de privil. Minim. tom. 2. in constit. 7. Pii V. Pasqualig. ad Laurent. de Franch. p. 2. q. 69. n. 2. Cespel. exempt. Regular. cap. 7. dub. 152. num. 12.* Declaratio autem est hujusmodi. Ad 9. *Regulares non prohiberi in eorum Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere.*

2 At vero dicendum est, præcisè legitima consuetudine spectare ad Parochum privativè quoad Regulares, atque alios quoscumque. Primo quia purificatio hujusmodi est quid sacramentale, *Navar. in Man. cap. 22. nu. 83.* Ita, ut si quis censuris ligatus puerperas ad purificationem admitteret, efficeretur irregularis, *Bald. in sum. v. Mulier nu. 10.* Atqui prohibitum est Regularibus, aliisque Sacramentalia alienis Parochianis ministrare; nam ad eum pertinet Sacramentalia ministrare, ad quem & Sacramenta sunt veluti pars Sacramentorum. At Sacramenta suis Parochianis administrare ad solum Parochum spectat. Quod quidem certum est, loquendo de his Sacramentalibus, quæ sunt veluti circumstantiæ solemnæ administrationis alicujus Sacramenti; ille enim potest Sacramentalia ministrare, qui potest tale Sacramentum, tanquam minister ex officio conferre. Unde cum purificatio puerperæ sit Sacramentale, dependens à Sacramento matrimonii, & baptismi, quorum administratio ad solum Parochum ex officio spectat ex Tridentino *sess. 24. de ref. matr. c. 1. & c. 2.* ac alibi, utique ad illum solum spectat illud administrare. Est enim ejusdem naturæ, *Anchar. conf. 283. m. 2. ex l. cui*

jurisdictio, ff. de jurisd. omn. Jud. & l. Oratio, ff. de sponsal. illamque sequitur, cap. Accessorum cum ibi notatis, de reg. jur. in 6.

Secundò, quia ejusmodi purificatio fit publicè cum superpelliceo, stola, & aqua benedicta, quæ sunt jurisdictionis. At Regulares nullam exercere possunt in alienos Parochianos jurisdictionem, nullamque benedictionem publicè impertiri queunt. Quæ ratio, atque distinctio est sacre Congregationis Episcoporum, & Regularium expressè sub die 31. Augusti 1628.

Atque hinc in actis Sanctæ Liobæ *cap. 22.* à Rudolpho 4 jussu Rabbani conscriptis narratur, tanquam admodum singulare, nec ulli ante eam, vel post eam aliquando concessum, quod Fuldense Monasterium de die post intrare cum unica comite, relictis in vicina cella sociabus, atque pedisequis reliquis; mox ab oratione, & collatione sacra Monachis foras se ante noctem propriens. Datum hoc commendationi S. Bonifacii, & fortassis ingressus ille non est accipiendus de ingressu intra claustrum, sive cœnobium, sed tantum de ingressu in Templum cœnobii. Nam in actis Sanctæ Raineldis Virginis, & Martyris, sororis B. Gudilæ, narratur viguisse similem usum in Monasterio Lubicensi, in quod, ex quo die fundatum erat, nulli fœminæ patuerat ingressus, nec nisi divino miraculo patuit introitus piæ illi Virgini post triduanam ad ostia Monasterii perseverantiam. Quod tamen mox ibidem exponitur de foribus Templi, in quod solum ingressa B. Raineldis, Deo pendente ostia. Verisimile igitur est neque ingressum Sanctæ Liobæ in Fuldense Monasterium fuisse alterius rationis ita, ut admissa sit singulari privilegio in Templum Monachorum, quo nulla fœmina intrare sinebatur, ut hodie in plerisque secessus amantioribus Monasteriis servari videmus. Rossani sanè apud Calabros Templum B. Mariæ patientis Ordinis S. Basilii nulla fœmina ingreditur, ac vel si incogitaneè id fiat, tantis idè aer impletur fragoribus tonitruum, tot ardet cotuscationibus, ut Orbis, universus evertendus videatur, illicè autem à digressu mulieris sedatur tempestas. Causam referunt in decretum S. Bartholomæi discipuli S. Nili junioris, qui adverterat B. Virginem Templi ichnographiam ei delineantem sterilem extra Templi aream. Itaque edixit, ut fœminæ omnes extra Templi ambitum starent.

Sic interrogante Lupino fratrem suum Romanum Abbatem, quo in monasterio sepulchrum ad simul quiescendum essent habituri, negavit Romanus, posse se in monasterii Ecclesia sepeliri, unde prohibendæ essent mulieres, quas tamen ob concessam sibi à Deo gratiam curationum, magno concursu frequentaturas esse suum tumulum, affirmabat. Id, quod eventus comprobavit, ut narrat in vitis Patrum Gregorius Turonensis *cap. 1.* Sancti Fechini Abbatis acta describens.

6 Illustre in hanc rem exemplum habetur in opere Aldevaldi *lib. 1. cap. 28.* de S. Benedicti miraculis. Adductis enim Floriacum sanctorum Martyrum reliquiis, cum illuc confluisset ingens vitorum, ac mulierum multitudine, excitata illustribus miraculis à Deo ad eorū Martyrum invocationem editis, quid tentatum sit circa mulierum admissionem in Templum Monachorum, sic scribit Aldevaldus. *Porrò, quia ex antiqua autoritate, sanctium erat fœminas infra exteriores portas monasterii haud quaquam transiis introfusus habere, ii, qui à longè memorias sanctorum sequuti fuerant, ad preces convertuntur, ut permitteretur eis poscentibus causa orationis, Ecclesiam, in qua sanctorum Reliquia deposita erant, ingredi, vota que sua persolvere. Quod quia adversum erat Religionis monastica, nullo omnino pacto impetrare valuerunt. Illis vero in prece perdurantibus, capere etiam quique nobiliores, causa tanti rumoris excitati, ad tam venerabile undequaque spectaculum, jundisque precibus, vix extorquere, quoquomodo ab Abbate, & Fratribus potuerunt, ut extra portam monasterii ad occidentalem plagam in loco nemo-*

ribus confilio, tensorium extendi iuberent, quo memoria sanctorum certo tempore, hoc est, vigilia dominici diei deferrentur, manerentq; sub reverenti vigiliam custodia ibidem tam Monachorum, quam Clericorum usque ad eandem horam dominici diei, iterumque sacris referrentur adibus. En quam severè antiquam regularem disciplinam à Templis Monachorum arcantem mulieres tuebantur Monachi.

7 Hanc ipsam ob causam arcendi à Templis monasticis mulieres cautum jam olim est, ne Missæ publicæ in monasteriis celebrarentur, sed tantum privatæ, hoc est ex Philippo Abbate *lib. de continent. Clericor. cap. 83.* fas fuit ad usum Monachorum celebrare Missas in cœnobiis, privatim tamen & ita, ut ad eas Missas populus non conveniret. Causam Philippus ibi videtur referre ad inquietudinem ex concursu populi inferendam Monachis. Sed D. Gregorius scribens ad Castorium Episcopum germanam causam aperit, dicens de monasterio Luminosi Abbatibus, se id vetare, *ne in servorum Dei recessibus popularibus prebeat illa occasio Conventibus, & simpliciores ex hoc animas plerumque, quod absit, in scandalum trahat, frequentior quoque mulieribus introitus.* Laudatur hic locus in actibus S. Abbonis Floriacensis *cap. 12.* ubi etiam additur, S. Gregorium mandasse, eandem haud dubiè ob causam, ne in virorum cœnobiis publica fieret processio. Vetuit item S. Gregorius, prædicationem divini verbi fieri in monasteriis ex litteris ad Fœlicem Pisaurensem *lib. 5. indic. 14. cap. 146. sive Ep. 44. relata in cap. Luminoso 16. quest. 1.* quam iussit S. Pontifex, ut omni excusatione seclusa, illicdè cathedram à quodam monasterio amoveret, nec deinceps tale quidpiam in illo monasterio præstaret, ne per occasionem sacrificii publici, ac concionis adventantes illuc mulieres servorum Dei pacem illecebrosæ objectu perturbarent. Hæc autem benedictio puerperarum fit publicè, quia pertinet ad jurisdictionem, cum sit actus pascendi proprias oves, ut desumitur ex Concilio Carthaginensi *l. c. 7.* & Milevitano *c. 18.* Quod si Templis ipsis monasteriorum arcendæ viæ sunt mulieres, quantum magis excludendæ sunt septis cœnobiis? In quam rem extant Constitutiones Apostolicæ seriò, & non serò à Regularibus legendæ.

8 Monasteria itaque sacrorum virorum par est quibusvis mulieribus esse inaccessa, nec secus devitari à molliore sexu, quam Cœmeterium illud in Ultonia, de quo his verbis Gyraldus Cambrensis *lib. 4. Est in Ultonia cœmeterium quoddam, locusque sacer, Sanctorum virorum divitiis frequentia consecratus. Fœmineus hic sexus non admittitur, huc sponsam sponsa non sequitur, celebratoque locali divortio, confortes orationum non effecti, in hac parte jam ad imparia judicantur.* Præmiserat de Insulis in Momoia Boreali in quarum majore est Ecclesia antiquæ Religionis, & de tota Insula sic habet; *In eam nunquam femina, vel fœminei sexus aliquod animal intrare potuit, quin statim moreretur. Probatum est hoc multoties per canes, & catos, aliaque sexus illius animalia, que periculi causa frequenter advecta statim occubuerunt. Mirum de avibus terre illius, que cum mascula fructibus Insula passim insideant, alterius sexus illius avicula prætervolando suos pares ibi relinquunt, & tanquam insua virtutis non ignara, Insulam illam quasi pestem fugiunt.*

Hæc mysticè ad mulieres, ne sacrorum virorum monasteria subire velint, accommodare non erit oportum.

9 Tertio, quia Parochus habet fundatam inentionem super omnibus oblationibus, quæ fiunt, à suis Parochianis intra Parochiam ex cap. *Quoniam de decimis, & Pastoralis, de his, que fiunt à Præl. sin. conf. cap.* ubi Butr. Abb. & Imol. sequiturque Marian. Soccin. *de oblat. li. 18. qu. 6.* & Malvetius item *de oblat. in 4. dub. col. 6.* qui testatur de communi, Bellett. *disq. clar. p. 1. iii. de bon. Cler. §. 3. n. 9.* Quam ob rem Parochum dumtaxat, & non alium debere accipere elemosynam occasione benedi-

tionis, resolvit S. Rituum Congregatio in Acheruntina 25. Junii 1601. traditque in hac specie Genuensis in *prax. cap. 57. n. 13.*

Quarto, quia admissio illa ad purificationem per Regulares est simplex actio, quæ fit ab ipsis, qui non sunt ministri Ecclesiæ ex officio, neque Ecclesiæ nomine id præstant, cum eos ad id non instituerit. Quare nil aliud est, quam vulgaris benedictio, quæ etiam mensis adhiberi solet. Nam licet Regulares quoque sacris Ordinibus initiarentur, non sunt tamen potius alicujus Ecclesiæ, sed Ecclesiæ suæ privatæ ministri, hoc est ministrant in sola proprii Monasterii Monachorum Congregatione; neque sunt ministri Ecclesiæ Ordinarii, sicut sunt Parochi, qui ex prima sui institutione Ecclesiæ ministri ad ministranda Sacramenta, & Sacramentalia potissimum, vocati, & instituti sunt, & ut subditis moribus, vita, doctrina præluere debeant, illorumque muneris sit fidelem populum instruere, atque in via Dei gubernare, quod omnium virtutum, ac præsertim flagrantissimæ charitatis suppellectilem requirit.

Quinto, quia ita religiosè observatur in Uibe, sacrorum rituum magistra; Rot. *dec. 657. u. 21. & dec. 745 n. 12.* coram Merlino. Item & Mediolani, ut patet ex Concil. Provinc. *p. 1. iii. 30. & p. 2. mon. 2.* atque alibi, constatque ex Rituali Romano per Paulum V. edito, qui in Diplomate illius confirmationis, postquam retulit, qualiter Pius V. & Clemens VIII. Breviarium, Missale, & Cærimoniale condiderunt, ita subjungit: *Restabat, ut uno etiam volumine comprehensi sacri, & sinceri Ecclesiæ Catholicæ ritus, qui in sacramentorum administratione aliisque Ecclesiasticis functionibus servari debent ab iis, qui curam animarum gerunt; Apostolica Sedis autoritate prædicerent.* Vnde Gravantus super rubricas Missalis *p. 4. titul. 19. num. 1. & 20.* rectè observat, quod benedictiones quæ sunt in Missali à quocumque Sacerdote citra præjudicium jurium Parochialium fieri possunt, quæ vero sunt in Rituali, ut est benedictio puerperæ, ad Parochos propriè pertinent. Et Matth. Bevelt. in suo Manuali quod ex plusquam quadraginta Ritualibus Galliæ, Italiæ Hispaniæ Germaniæ, & Belgii compilavit *capit. 2. de baptis. §. 12.* asserit quod hujusmodi purificatio fieri debet per proprium Parochum, vel per alium Sacerdotem ab illo approbatum, & in Ecclesia, nunquam vero in Ecclesiis Regularium, quod ait, esse prohibitum in multis manualibus sub pœnis arbitrariis.

Sexto, quia Parochi de jure divino ad hujusmodi munia obeunda constituti sunt. Vnde D. Paulus ad Tit. 1. præcipit Episcopo Cretensi, ut constituat per Civitates Presbyteros, ut potestatem exerceant. Hoc modo, & Paulus, & Barnabas *Act. 14.* constituiebant per Civitates Presbyteros, ut quisque suæ Civitatis, non alterius curam gereret. Petrus quoque *1. Petr. 1. sive Episcopos, sive Parochos* alloqueretur, proprium dumtaxat illis gregem, non alienum, non universalem pascendum commendat, cum ait: *Pascite, qui in vobis est gregem Dei,* non sanè omnium Parochiarum, Diocesum gregem sed eum, tantum, qui cuique commissus est, gregem curandum præcipit. Quare meritò dixit Ignatius *Ep. ad Antioch.* super his verbis Apostoli; *non dixit Pascite totum gregem qui inter vos est, non alienum, sed proprium, non totam diocesim, sed solam Ecclesiam, sed singularem, quæ apud unumquemque extat: Quid ita; Utique quia Parochis, multò magis Regularibus proprias Parochias tantum non alienas commissas agnoscebat.* Et Patres, ac Concilia quid magis inculcant, quam Presbyteros sua Parochia contentos esse debere, neq; illis quicquã in aliena Parochia, & alienos Parochianos agere licere; Ita Concilium Ancyranum *c. 13.* Concilium Nicenum *c. 60.* & Concilium Nannatense *c. 8.* Quomodo igitur Regulares potestatem habent in omnes alienos Parochianos, in puerperas purificandas, quando id etiam alieni Parochi non habent, nisi ex licentia proprii Presbyteri; Vide etiam

etiam Gratianum 13. q. 1. c. *Ecclesias*. Plura alia testimonia prætereò, quandoquidem ex Apostolica traditione, ac perpetuo Ecclesiæ usu res aded clara est, ut uberiori confirmatione non indigeat.

13 Septimò, probatur ex congruentiis, & quidem urgentissimis. Prima est. Cùm ad eam benedictionem puerperæ de jure non obligentur, si relinquatur in earum libertate ad illam recipiendam, facile fiet, ut pleræque eam omninò negligant; quia Parochus non poterit in eas animadvertere. Et tamen est Cæremonia laudabilis, & conservanda. Undè in Synodo Provinciali Mechliniensi *tit. de Sacram. cap. 4.* ita statuitur: *Quia superioris temporis negligentia probatissimus ille Christiana Ecclesia mos quibusdam in locis est collapsus, quo puerperæ certo post partum die referre Domino Deo gratias solent, statuit sancta Synodus, ut ubique conformiter in usum revocetur, ac puerperæ ad Missæ sacrificium veniant, & contra negligentes, seu pia consuetudinis violatores procedatur.* Idem lego in Conciliis Provincialibus Mediolanensibus & in Archiepiscopali Bononiensi.

14 Secunda, quia in Ultramontanis partibus, speciatim in toto Belgio, moris est, ut puerperæ, quæ ex concubinato, vel fornicatione notoria pepererunt, non nisi ab Archiepiscopo seu Decano purificentur, ut istius purificationis occasione informationem accipiant de patris prolis natæ, quam ad Vicarium Episcopi transmittunt, ut contra fornicatorem castigandum juridicè procedatur; si enim esset Regularibus permissum, puerperas purificare, omnes promiscuè purificarent. Unde magnum ostium fornicatoribus pateret.

15 Tertia est. Quia quemadmodum prohibetur Regularibus habere commatres, c. *Non licet, de consecr. d. 4.* ibi: *Non licet Abbati, vel Monacho de baptismo suscipere filios, nec commatres habere, & c. Monachi ead ibi: Monachi sibi commatres, commatresve non faciant, nec osculentur fœminas;* ita debet illis prohiberi (nisi forte sint Parochi) puerperas purificare, in quarum purificatione solent in multis locis obstetrices intervenire. Etenim Regulares, & omnes Clerici familiaritatem cum mulieribus evitare debent; quo in genere Patres infiniti propè sunt, ut suadeant Religiosis, & Clericis omnibus pudicitiam, cavendum esse cum mulieribus etiam piis qualecumque commercium. *Nam, & oris decor, ait S. Chrysostomus initio lib. 6. de Sacerd. & motuum exquisita mollities, & incessus affectatum studium, & vocis confractio, & oculorum, & malarum pigmenta; & cinnorum compositiones, & capillitii tinctura, & vestituum sumptuosarum, auratarumque diversitas, & gemmarum pulchritudo, & unguentorum fragrantia, & cætera omnia, que muliebri genus affectare solet, talia sunt, qua animata commovere possunt, nisi is continentia austeritate occaluerit.* Hoc sensu pronunciatum prudentissimè est ab Ecclesiastico 42. meliorem esse iniquitatem viri, quàm mulierem beneficientem; idest, ut exponunt Hieronymus, Liranus, & alii, castitati minus est periculosum versari cum viro tametsi inquinato, & moribus depravatis, quàm cum muliere bona, & optima. Itaque & Nazianzenus *orat. 44.* fortuitum contuitum suspectum vult haberi. Nec minùs providè Origenes *lib. de singular. Cler. Hieronymus Ep. 47.* quæ est de vitando contubernio suspecto, Antiochus accuratè *hom. 17. & 18. S. Basilii, & Nysseni lib. de Virginit. & S. Ephrem variis de hoc ipso argumento tractationibus nominatim to. 1. tr. de abstinencia ab omni consuetudine perniciofa, & ser. de Virgin. & alibi.* Quandoquidem ex Hieronymo ad Vigil Chrysostomo *hom. 60.* & Bernardo *in Caut. ser. 4.* Monachorum Regularium præcipuum officium est propria, & aliena peccata plangere, ac proindè monasteria esse domos luctus. & habetur c. *Placuit 16. q. 1.* non verò puerperas purificare, nisi eis ex officio incumbat, ead. c. *Placuit, c. Provenit, c. Interdicimus, c. Alia.* Quod si dicatur hæc, aliaque ejusmodi non ex Regularium instituto, sed ex Ecclesiæ privilegio ab ipsis præstari, nul-

lum equidem ostendetur privilegium, quod eis purificationem puerperarum concedat, vel si concedat, nullum infert præjudicium juribus Parochialibus ex illa clausula in literis concessionis apponi solita, nempe: *Sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio.* Unde referunt Jo. à Cruce *de Stat. Relig. lib. v. c. 5. dub. 7. concl. 2.* Ascau. Tambur. *de jur. Abb. 10. 1. disp. 18. q. 6. num. 18.* Rodriquez *in compend. resol. 9. nu. 6.* Thom. Tambur. *opusc. de sacrif. Miss. lib. 1. cap. 4. §. 3. n. 12.* Sixtum IV. declarasse aliam similem clausulam, scilicet *sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis,* Quod non inferatur præjudicium Parocho quoad decimas, primitias, & aliàs oblationes. Tametsi alii rectius velint, quod ejusmodi clausula intelligatur etiam de iis, quæ spectant ad Sacramentorum administrationem, & alia, quæ ipsi Parocho debentur. Ita Quintanadueg. *to. 1. sing. tr. 7. sing. 33. n. 3.* & Barbosa, qui ait, hunc in modum declarasse S. Congregationem Concilii, additque Pelliz. *tom. 2. man. Regul. tr. 8. cap. 2. text. 2. subsect. 7. n. 47.* non posse ministrari sacramenta, dari pacem, denunciari festa, jejunia, matrimonia, & similia, quæ ad Parochum spectant. Quia clausula habet *quorumcumque jurium,* & proinde complectitur omnia. Idipsum approbat Tambur. *opusc. de sacrif. Miss. lib. 1. cap. 4. §. 4. n. 25.* licèt Molfesius *p. 1. sum. tr. 4. cap. 17. n. 73.* id intelligat de administratione sacramentorum, & de iis, quæ debentur Parochiæ. Et quidem stante dictione *quorumcumque* certum est præservari omnia jura Parochialia. Quia est universalissima, & omnia complectitur ita, ut prætextu privilegii nullum præjudicium afferri possit Parochis quoad ea, quæ ipsis de jure debentur. Unde si puerpera solet offerre aliquam oblationem intuitu purificationis in Parochia, non potest eam offerre Regularibus.

Atque ex his rationes in contrarium facilè diluuntur. Prima enim, quam magnam censent & quemadmodum aiunt ipsi, primariam, fallum supponit, ut hæcenus probavimus. Secunda nihil magni habet momenti. Quæ res quò fiat apertior, & tergiversandi minùs pateat, locus, Genuensem ipsum in sua praxi *alleg. cap. 57. nu. 13.* audiamus. Sic ait: *licèt purificatio post partum non sit actus necessitatis, sed devotionis. c. un. de purif. post part. & proinde videtur, quod ab omnibus sacerdotibus, etiam Regularibus expleri possit; tamen quia in ea fit quedam oblatio candela in honorem oblationis facta per Beatam Virginem, turturum, vel columbarum, super quibus oblationibus Parochus habet intentionem fundatam, ideò dicendum est quod ad ipsum solum, non ad alios Sacerdotes spectet purificare mulieres post partum, & absurdum esset, quod in una Ecclesia fieret purificatio, in alia oblatio, seu alteri Sacerdoti. Non enim perficeretur ille actus devotionis purificationis.* Item benedictio nuptiarum est de consilio Concil. Trid. *cap. 1. sess. 24. de refor. marr. & probat Navar. cap. 22. n. 83.* tamen à proprio Parocho fieri debet. *d. cap. 1.* Idem videtur dicendum de benedictione ovorum, & tantò magis domorum, cùm fiat extra Ecclesiam in Parochia, in quam non possunt se intramittere Regulares, sed habenda est ratio consuetudinis legitimè introductæ juxta *cap. fin. de consuet.* quin addo quoad benedictionem nuptiarum à proprio Parocho faciendam ei non obstat quemcumque consuetudinem etiam immemorabilem, quæ potius corruptela dicenda est, ut statuit idem Tridentinum loco citato. Eadem fermè habet Fulchus *lib. 2. de Visit. cap. 2. num. 8.* & alii quamplures.

Ad declarationem S. Congregationis Concilii pro Archiepiscopo Bononiensi respondeo, illam emanasse vigore concordie inter Parochos, & Regulares illius Civitatis, & vigore consuetudinis legitimè præscriptæ. Unde re semel, ac iterum maturè discussa eadem S. Congregatio in Antverpiensi die 18. Novembris 1662. censuit, ac declaravit Regularibus non licere in propriis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem

admittere. Nec quis dicat idèd S. Congregationem ita declarasse, quòd id in Synodo Antuerpiensi prohibebatur Regularibus. Nam cum statutum diœcesanum non obliget Regulares, ut cum communi sententia probat Pasqualig. in prax. *Jejunii. dec. 196. n. 6. & seq.* quam etiam tradunt Suar. *de legib. lib. 4. cap. 20. n. 8.* & alii; quia lex non extenditur ad exemptos, cum non egrediatur terminos jurisdictionis, sane dicendum est, S. Congregationem declarasse spectare ad Parochos ex jure proprio, quod habent ex eorum institutione.

CONSULTATIO LXXVII.

An Regulares, qui nullitatis sua professionis conscii, se ad sacros Ordines promoveri faciunt, incidant in pœnas Constitutionis B. Pii V. incipientis, Romanus Pontifex? Ubi plura initio discutiuntur de Ordinibus sacris collatis, seu receptis sine titulo legitimo beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, vel Religiosa paupertatis.

1 **E**X Concilio Chalcedonense c. 6. de quo in c. *Neminem* 70. d. eos, qui absolutè ordinantur, idest sine titulo, ut ibi exponunt Glossa, & Doctores, decrevit Santa Synodus, *vacuam habere manus impositionem, & tale factum non valere ad injuriam ordinatis.* Et in c. *sanctorum* 70. d. ex Concilio Urbani II. *sanctorum Canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur.* Unde ex hoc textu aliqui putant ordinatum sine titulo esse ipso facto irregularem. Ita Borgal. *de irregul. p. 1. q. 5. tr. de suspens. n. 24.* sed communis sententia docet, per verba præmissa inferri suspensionem latæ sententiæ, quam violantes efficiuntur irregulares, Navar. *in man. cap. 27. n. 245. Sayr. lib. 4. de censur. c. 14. n. 16. Quaranta v. Ordo vers. Tertius casus, Suarez de susp. disp. 31. sect. 1. n. 33.* Item aliqui putant hic requiri titulum beneficii præcisè, ut Sayr. *ibidem, Turrecrem. dist. 70. in princip.* At communis sententia docet, requiri hîc titulum beneficii, vel patrimonii sufficientis, ut testatur Suarez n. 2.

2 At in cap. *Cum secundum Apostolum de præb.* Innocentius III. correxit Canones supradictos, benignius agere cupiens, prædictos sine titulo ordinatos, non esse suspensos, seu non esse irritam ordinationem, sed illis tandiù per Ordinantes, vel successores eorum providendi debere de sustentatione, donec beneficia consequantur. Quod etiam decernitur in cap. *Accepimus de arat. & qualit.* Et quamvis videatur, quod successor non debeat luere pœnas sui prædecessoris, hoc tamen non habet locum, quia non fit in punitionem sed ad tollendum opprobrium Cleri, ut inquit Gloss. in d. cap. *Cum secundum, v. successores.* Nam cederet in opprobrium Cleri si quis Clericorum cogereetur aliquo vili modo sibi victum quærere. Addit etiam, quod Ecclesia puniatur, quia non resistit ordinanti, quod tamen non placet. Ubi est enim ista Ecclesia, quæ possit, ac debeat resistere? Ratio ergo est, quia bona Ecclesiæ sunt pro alimentis ministrorum; idèdque eo ipso, quod quis factus est minister, debet de bonis ipsius sustentari. Et ita communiter illum textum intelligi à Doctoribus, testatur Suarez *loc. cit. n. 6. cum allegatis.*

3 Hæ autem obligationes subministrandi alimenta, donec provideatur de beneficio, sunt inter se distinctæ, & diverso jure censentur; nam non solum versantur circa diversam materiam, ut per se constat; sed etiam obligatio providendi de beneficio admittit exceptiones, cum possit Episcopus excipere, quod Ordinatus non sit idoneus, d. cap. *Accepimus, & cap. Cum secundum.* Obligatio verò sustentandi statim subintrat, nec admittit exceptionem. Unde in d. *textu* non conceditur, sicut conceditur in Ordine ad provisionem beneficii.

4 Quare, quod spectat ad provisionem beneficii, Episcopus obligatur in conscientia ad providendum de competenti beneficio ei, qui Ordinatus est sine titulo, si cog-

noscat, esse idoneum, & solum potest excipere, si non sit idoneus; nam de jure compelli potest Episcopus ad conferendum beneficium, & solum de æquitate conceditur, posse excipere, ut constat ex d. cap. *Accepimus, ibi: Cum & si tecum de jure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compellere, quos a se, vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret.* Et subdit, quod pro gratia debet accipi, si Pontifex faciat sic Ordinatos per alios examinari ad expectandam idoneitatem. Ex quo deducitur, quod eo ipso, quod constat, aliquem fuisse Ordinatam sine titulo, potest de jure Ordinator compelli ad ei providendum de beneficio. Si autem potest de jure compelli, non est dubitandum de obligatione; quia compulsio illam præsupponit, tanquam certam, si autem obligatio est certa, tenetur Ordinatos in conscientia satisfacere propriae obligationi absque eo, quod contra ipsum intentetur actio.

Nam eo ipso quod quis Ordinatus est, acquirit jus, ut sibi de patrimonio Ecclesiæ subministrantur alimenta, tanquam electus minister in ipsius obsequium, & incorporatus illorum corpori, pro quibus sustentandis institutum est Ecclesiæ patrimonium. Quæ ratio egregiè explicatur ab Innocentio III. in d. cap. *Cum secundum, de præben.* Ergo cum Ordinatus acquirat jus ad sustentationem de patrimonio Ecclesiæ, tenetur Episcopus in conscientia, tanquam administrator bonorum propriæ Ecclesiæ, ei providere, ac reddere ipsi jus ejus, si aliàs dignus sit, quod promoveatur ad beneficium.

Episcopum verò non posse excipere contra eos, quos ipse ordinavit, sed tantum contra ordinatos à suis prædecessoribus, tradit Gloss. in d. cap. *Cum secundum, v. licet, & habetur ex d. cap. Accepimus, ibi: Eo præsertim, quod ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium eos debet idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti.* Cum enim, ut dicebamus, eo ipso, quod quis ordinatur, acquirat jus, ut sibi de bonis Ecclesiæ provideatur, qui judicat idoneum, ut ordinetur, judicat etiam idoneum pro beneficio. Neque potest contra factum proprium excipere; quia ipsum impugnare non potest, l. *Post mortem, ff. de adopt. & l. Cum pater, §. libertis ff. de leg. 2. & cap. Cum super, de concess. præb. & notant Bart. tr. de consort. cap. 22. n. 13. Tiraquel. de retr. consang. §. 1. gloss. 9. n. 27. Menoch. conf. 89. n. 47. Surd. conf. 284. n. 5. ac Seraph. dec. 334. n. 1.*

7 Quod si Episcopus non examinavit Ordinatam, sed commisit alteri examen, nempe Vicario, vel Archidiacono, aliisque examinadoribus, teneri eos, qui examinaverunt, docet Gloss. in d. cap. *Cum secundum v. Successores,* quam sequuntur Quaranta v. *Obligatio Episcopi, Marchin. de Sacram. Ordin. tr. 2. p. 6. cap. 7. difficul. 4.* quia negligenter se gesserunt, & si non habeant unde alant, teneri Episcopum. Verum id difficultatem patitur; nam de jure debet ipsis provideri de beneficio competenti; hoc autem non potest præstari ab alio, quàm ab Episcopo. Deinde obligatio transit ad successorem Episcopum, quamvis ipse negligens non fuerit, d. cap. *Accepimus, & cap. secundum.* Quod satis declarat, quod obligatio providendi his Ordinatis est penes Episcopum. Et si ratio habeatur culpæ, est in culpa Episcopus quoque, quod ministris negligentibus committat examen. Nam per Ordinationem acquirunt jus, ut sustententur de patrimonio Ecclesiæ, ac proinde obligatio subministrandi alimenta, aut providendi de beneficio est penes illum, apud quem est administratio patrimonii Ecclesiæ.

8 Quod verò spectat ad subministrazioneem alimentorum, Episcopus statim tenetur in conscientia illa subministrare, absque eo quod contra ipsum intentetur aliqua actio; quia statim ac constat de ordinatione, compelli potest Episcopus de jure ad alendum; donec provideat de beneficio, d. cap. *Accepimus.* Ex ordinatione enim consurgit obligatio, & in tantum permittitur exceptio, in quantum potest ordinatus non esse idoneus

pro beneficio; quæ cessat quoad subministracionem alimentorum. Et idem, cum ex ordinatione consurgat jus in ordinato percipiendi alimenta de patrimonio Ecclesiæ, tenetur Episcopus statim illa subministrare.

9 Quod etiam procedit in casu, quo ordinatus præmissis examine, non reperitur idoneus pro obtinendo beneficio, nisi alimenta aliunde sibi honesto modo acquirere possit; desumitur ex *cap. Non licet, de præb.* ubi decernitur; quod Episcopus unum de duobus eligere debet, aut non facere Clericos, aut si fecerit dare illis unde vivere possint. Ex quo constat, quod jus absolutè intendit, quod ordinati habere debeant, unde vivant, & proinde ordinatis sine titulo vult subministrari alimenta, donec eis provideatur de beneficio; est enim in dedecus ordinis Clericalis, si sacris initiati cogantur mendicare, aut vili exercitio sibi victum quærere, ut desumitur ex *c. Diaconi d. q. 93. & cap. Joannes in fin. de Cler. Conjug.* & observat *Glof. in d. cap. Cum secundum eorum successores de præb.* Igitur ad tollendum hoc dedecus tenetur Episcopus providere de necessariis alimentis ordinato sine titulo, licet non sit idoneus pro beneficio; quia adhuc mendicare cederet ipsi in dedecus Ordinis, sicut etiam viles artes exercere. Præsertim quia Clericis pauperibus tenetur generaliter Episcopus subvenire, ut tradunt communiter Doctores cum *Glof. in d. cap. Cum secundum v. Donec, de præb. Sanchez lib. 6. de matr. disp. 33. n. 8. Ugolin. de offic. Episc. cap. 26. §. 15. Molfes. p. 1. sum. tr. 10. cap. 15. n. 5. Marchin. de sacram. Ord. d. ir. 2. p. 6. cap. 7. diff. 4. n. 7.*

10 Neque obstat *cap. Episcopus de præb.* ubi statuitur, quod tunc solum Episcopus debet ordinato assignare stipendia Clericalis militiæ, quando de sua, vel paterna hæreditate non potest habere vitæ subsidium; si autem ratione ordinationis acquireret jus ad alimenta de patrimonio Ecclesiæ, essent ipsi subministranda, sive aliunde haberet vitæ subsidium, sive non haberet, nam unicuique reddendum est, quod est de suo jure, sive indigeat, sive non indigeat, quia respondetur, acquirere jus ad alimenta de patrimonio Ecclesiæ, quando ordinatur sine titulo. Tunc enim censetur ordinatus ad titulum patrimonii ejusdem Ecclesiæ: siquidem ratione ordinationis censetur assumi ad hæreditatem Christi, ut dicitur in *d. cap. Cum secundum de præb.* Quando verò habent de proprio, censentur ordinari ad titulum proprii patrimonii. Et idem cum ordinatione sit innixa titulo, non sinit consurgere jus ad commune patrimonium Ecclesiæ. Cum enim interveniat pactum, quo ordinatus obligat proprium patrimonium ad sui sustentationem, & sub hoc pacto tacito censetur ordinari qui habet proprium patrimonium, *d. cap. Episcopus de præb.* hæc provisio hominis facit cessare provisionem legis, *l. 1. §. si convenerit. ff. de pos. & l. Pacifi ff. de pact. & notant ibi Bart. Angel. & alii, traditque Alex. in l. si socer. §. Lucius circa fin. v. Utrum, ff. solut. matrim. Roland. de doc. q. 29. nu. 16. Rot. coram Durano dec. 127. n. 2.* Imò subintrat alia provisio legis, quæ confirmat pactum particulare, & eximit ordinantem ab obligatione subministrandi alimenta, ut in *d. cap. Episcopus, de præb.*

11 Et licet, quando obligatio provenit ex natura rei, & à jure communi per provisionem hominis, non cessat provisio legis, ut notant *Jaf. in l. 2. n. 14. C. de jur. emphyt. Ruin. conf. 34. n. 8. & 26. Negulant. de pignor. p. 2. princ. membr. 4. n. 87.* Obligatio autem alendi ordinatos provenit ex ordinatione, atque aded ex natura rei, & ex jure communi. Id tamen verum est, quando obligatio ex natura rei inducit aliquid diversum, quod non inducit provisio hominis. At in hoc casu provisio hominis inducit provisionem alimentorum pro ordinato, quæ inducitur etiam ex natura rei. Deinde ex natura rei seu ordinationis non inducitur obligatio alendi ordinatum absolutè, sed solum quando absque titulo ordinatus est, & tunc solum inducitur etiam à jure communi. Qui autem habet de proprio non habetur pro ordinato

absque titulo, sed cum titulo patrimonii, ob pactum tacitum resultans ex jure, quod sic ordinatis non sit providendum de necessariis alimentis. Et idem tale pactum cum assistentia juris non sinit oriri obligationem legis ex natura rei. Unde censetur sic ordinatus ad sui patrimonii titulum ordinatus saltem ad hunc effectum, ut scilicet Episcopus ordinans non teneatur eum alere; quod approbavit *Glof. in d. cap. Episcopus de præb.* An verò patrimonium illud censetur titulus, nisi expressè hoc agatur, possitque sine Episcopi licentia alienari, affirmat *Imol. eod. cap. Episcopus n. 5. & cap. Tuis de præb. in 6. n. 3.* ubi etiam *Jo. Andr. adduntque Host. & Imol. etiam in dubio non censeri assignatum patrimonium pro titulo, sed oportere, ut expressè, & specificè assignetur pro titulo: Quod etiam docet Panormit. eod. cap. Tuis num. 3.*

Idem quoque dicendum est in casu, quo summus Pontifex concedit, ut quis possit à quocumque Episcopo ordinari, nempe quod subministrare necessaria alimenta taliter ordinato sine titulo pertineat ad proprium Episcopum Ordinati. Proprius autem Episcopus intelligitur ille, qui debet concedere dimissorias ordinando. Nam summus Pontifex concedendo, ut quis ordinari possit à quocumque Episcopo, solum tollit impedimentum, quod obstat potest, ne possit ordinari, non autem habilitat pro suscipiendo ordine, sed supponit, prout de jure habilitatum, aut habilitandum. Et proinde ii, ad quos de jure spectat, tenentur inquirere super habilitate, & requisitis, inter quæ requiritur titulus, ad quem ordinetur, quo secluso censetur inhabilis, ut ordinetur. De jure autem requiritur, quod proprius Episcopus examine, & approbet quoad necessaria requisita ordinandos, ut statuitur in *Concilio Trid. sess. 23. cap. 3. de ref. ibi: subditos suos non aliter quam jam probatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.* Et idem licet quis obtineat à summo Pontifice, ut possit à quocumque Episcopo ordinari, sunt tamen necessariae literæ dimissoriae proprii Ordinarii, testificantes super idoneitate, aut quod Ordinator informetur aliunde super eadem habilitate; quia Pontifex censetur concedere licentiam, supposita habilitate.

Nec obstat textus in *d. cap. si Episcopus, de præb. in 6.* ibi: *Eis autem, quibus à Dicesanis datur licentia, ut possint, à quo voluerint Episcopo, ad omnes sacros Ordines promoveri, non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam, cum eam dare non debeant titulum non habenti, ad præmissa, si titulum non habeant, obligantur.* Ex quibus deduct videtur, quod cum summus Pontifex tribuat licentiam suscipiendi ordines à quocumque Episcopo, ad ipsum Pontificem spectet providere ordinatum sine titulo de congruis alimentis; quia non debebat dare licentiam non habenti titulum: nam ille textus disponit de Episcopo, aut alio qui suis subditis potest concedere licentiam suscipiendi Ordines; quia ad ipsum spectat inquirere super idoneitate, & præsertim super titulo. Et idem, si non inquirat, deficit in proprio munere, & consequenter ad ipsum spectat alere ordinatum. Hæc autem dispositio non potest extendi ad summum Pontificem; tum quia loquitur solum de inferioribus Ordinariis, aut concedentibus licentiam; tum quia concedendo hujusmodi licentiam non dispensat super obligatione inquirendi de idoneitate ordinandi, neque super ipsa aliquid affirmat. Unde refunditur ista obligatio in executores literarum Apostolicarum. Hinc si, pendente lite inter duos Ordinarios, ad quem ipsorum spectet concedere dimissorias, & proinde neurius admitti possint, concedat Pontifex alicui, ut possit à quocumque Episcopo ordinari ille, cui hujusmodi literæ præsentabuntur, tenebitur examinare ordinandum, & inquirere super titulo ordinationis; quia Pontifex per hujusmodi licentiam non supplet dimissorias, quibus ordinandus commendari deberet, sed solum dat facultatem, ut possit ordinari à non suo Episcopo, & absque dimissoriis sui Ordinarii. Et

ideo ad ordinantem spectat cognoscere super habilitate ordinandi.

14 Declaratur tamen Constitutio Innocentii III. in d. cap. Cum secundum Apostolum, de prab. ut procedat solum, quando ordinans fuit in culpa; si enim promoveri quis faciat per fictum titulum, ignorante Episcopo, nempe per falsa instrumenta, tunc ordinans non tenebitur cum alere, ut Garz. de benef. p. 2. cap. 5. n. 32. Surd. de alim. tit. 7. q. 37. n. 40. Abb. & Imol. in cap. 2. de prab. Suar. loc. cit. n. 8. Item, ut non teneatur Episcopus alere ordinatum, si iste habeat congruam aliunde sustentationem, scilicet ex suo patrimonio, aut paterna substantia, ut docuimus supra, & tradit Suar. n. 33. in fin. per decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. p. 1. cap. 5. Item, ut non procedat, nisi de ordinatis ad sacros Ordines, ut de recepta consuetudine testatur Turrecr. in d. c. Neminem n. 2. Dec. in d. cap. secundum Apostolum de prab. Navar. conf. 14. de temp. Ord. Garz. n. 4. loc. cit. & Rota div. p. 1. dec. 731. n. 13.

35 Sed Tridentinum sess. 21. cap. 2. de ref. statuit, ut nullus Clericus ad sacros promoveatur, nisi prius legitime constiterit, eum beneficium Ecclesiasticum sufficiens pacifice possidere; ad patrimonii autem, vel pensionis Ecclesiasticæ titulum ordinari non possint, nisi quos Episcopus iudicaverit pro Ecclesiarum suarum necessitate, vel commoditate, constituto tamen prius de tali titulo, ejusque sufficientiā, & canonum antiquorum pœnas super his innovavit. Unde ex hoc Tridentini decreto aliqui dicunt, solum innovari pœnas, c. Neminem, & c. Sanctorum, qui antiqui Canones dicuntur non autem innovari cap. Cum secundum Apostolum. Quia hoc est jus novum. Et ita Maiol. lib. 4. cap. 15. Sanch. lib. 6. de matr. disp. 32. n. 8. Suar. loc. cit. n. 35. Laym. lib. 5. tit. de sacr. Ord. cap. 10. n. 7. Quam communem ait Garz. loc. cit. n. 24. Alii verò dicunt, solum innovari pœnas d. c. Cum secundum Apostolum. Ita tenent Toletus lib. 1. cap. 48. Sayr. lib. 4. cap. 14. n. 16. Gutier. pract. quest. lib. 2. cap. 65. n. 11. Cened. collect. 33. n. 2. Navar. conf. 19. n. 2. de temp. ord. Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. s. 10. n. 24. & 27. Garz. eo loco n. 27. Et hanc in praxi tutam, ait, Diana miscel. 2. resol. 5. p. 1. sed verior sententia ex stylo Curia, & sacrae Pœnitentiariæ recepta est, quæ distinguit, atque asserit, omnes dictas Constitutiones, & Canones innovari respectivè, scilicet quod si ordinatus quis fuerit ad sacros ordines sine titulo beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, sciente Episcopo, seu cum Episcopi culpa, solum in hoc casu innovata est pœna d. cap. Cum secundum Apostolum, ut scilicet Episcopus teneatur ad alimenta, ipse verò ordinatus non est suspensus; si autem ordinatus fuit ipse solus in culpa, quia finxit titulum per falsa instrumenta, tunc ipse solus pœnas incurrit, nimirum suspensionis ex d. c. Sanctorum. Et ita tenet Sanchez opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 35. n. 11. cum Navar. & Salzedo, & eam probabiliorē, & in praxi receptam ait Reginald. lib. 32. tit. 2. n. 72. Filiuc. tit. 17. n. 89. ubi etiam testatur de praxi Pœnitentiariæ; estque communior Doctorum sententia, quæ tradit non esse revocatos c. Neminem, & c. Sanctorum d. 70. quos sacrum Concilium Tridentinum innovavit, aliàs fraus, & dolus patrocinaurentur sic malè promoti, quod nulla jura permittunt, cap. Adversus 7. §. fin. de immun. Eccles. cap. Intelleximus 7. de judic. cap. Tu 12. de Cler. non resid. cap. ex tenore 16. de rescript. cap. 2. de dolo, l. Itaque 12. ff. de furt. l. sancimus 22. de pœn. Sicque intelligendæ sunt declarationes S. Congregationis Concilii, quas adducit Gonzal. ad reg. 8. cancel. glos. 5. §. 10. n. 23.

16 Nec suffragatur, quod prædicti Canones sint revocati per cap. Cum secundum Apostolum de prab. Nam talis revocatio est tantum intelligenda quoad illos, qui sciente Episcopo ordinati sunt absque titulo, non autem quoad illos, qui malitiosè, ac decipiendo suos Ordinatos absque titulo promovere se fecerunt; nam aliàs sequeretur ordinantes absque suæ culpa puniendos esse, cum probabiliter factis suis diligentis crediderint ordinato, qui

exhibuit se habere sufficiens beneficium, vel patrimonium. Jura autem non permittunt innocentem puniri, sed pœnam tenere solos autores, & delinquentes, ut decernunt d. l. sancimus, C. de pœn. l. Absentem, ff. cod. Et nemo pro alieno delicto puniendus est, c. Jam. itaque 1. q. 4. c. si habes 24. q. 3. c. Queris de Consecrat. d. 4. cap. 2. de Consti. Itaque à talis suspensionis incurfu excusari non debet, qui decipiendo suum Episcopum, promoveri se facit ad sacros Ordines cum ficto, & simulato titulo, sicut eum non excusat praxis Curia Romanæ, quæ hac in re magni faciendæ est; sicque sæpius declaravit S. Congregatio Episcoporum, præsentim in Verulana 6. Junii 1601. in Andriensi 1. Octobris 1602. & Sacra Congregatio Concilii 27. Novembris 1610. Accedit, quod pœna Decretalium non afficit ordinatos, sed ordinantes, Concilium verò Tridentinum tam ordinatos, quàm ordinantes respicit, illorum fraudes, horum negligentiam punire volens. Igitur eas quoque pœnas innovare censetur, quæ afficiunt etiam ordinatos; atque ita dicendum est, renovasse pœnas tam Canonum contra ordinatos, quàm decretalium contra ordinantes, cum nihil impediatur utraque pœnas simul innovari, eo quod nulla illarum sit alteri contraria, & per accidens sit quod pœna decretalium extendatur. Maxime cum fieri possit, quod taliter ordinatus suspensionis absolutionem obtineat, & sic beneficium Ecclesiasticum consequatur; unde Ordinator ab obligatione alendi liberetur. Et ita declaravit etiam Sac. Congregatio Episcoporum in Pharensi 13. Decembris 1593. & S. Congregatio Concilii 26. Januarii 1621. in Boianensi. Quod est contra Gonzalez loc. alleg. & alios.

Hæc autem suspensio relaxari nequit, donec ita promus assequatur sufficientem, & legitimum titulum congrua sui sustentatione, durante enim causa suspensionis, debet durare & suspensio, arg. l. semper in civitate §. negotiatores, ff. de jur. immunit. Et etiam si non relaxetur suspensio quoad ordines exercendos, rehabilitari tamen potest ad beneficia consequenda, removendo suspensionis causam, quæ est defectus tituli. Removeri autem nequit, nisi mediante consecratione beneficii, vel patrimonii. Quod si quis ordinatus sit subdiaconus cum ficto, vel eumentito titulo, & postea etiam obtenta absolutione suspensionis incurse promotus est similiter sine vero titulo ad Diaconatum, iterum suspensionem incurrit. Et si tertio, licet obtenta suspensionis hujusmodi absolutione similiter sine titulo, aut cum ficto, vel eumentito ad sacerdotium promoveatur, iterum afficitur suspensione. Quia hic dicitur suscipere sacros Ordines sine titulo, & jura suspendunt absolute suscipientes sacros Ordines sine titulo. Ita S. Congregatione, & aliis Bonac. tom. 3. disp. 3. q. 1. pun. 8. n. 4. secus autem si post susceptum sacrum Ordinem alienat patrimonium, vel victum non petat ab eo, qui assignavit. Idem Bonac. n. 7. quia verè habuit patrimonium, est tamen nulla renunciatio, & peccat, atque adeò puniendus est à suo Prælate, Navar. lib. 1. conf. tit. 11. de temp. ord. conf. 16. n. 14. Rodrig. tom. 2. sum. cap. 15. n. 2. & 5.

Indè, si post assignatum patrimonium ad Ordines, contrahat debita, potest ratione illius ordinari; quia ea debita non sunt ex illo patrimonio solvenda, cum datum sit præcisè ad Ordines, & ut Ordinatus ex illo vivat, Rodriquez eo n. 2. Navar. eod. tit. conf. 13. Et ex hac eadem ratione qui recipit ex ordinatione prædium, ut ad titulum illius ad Ordines promoveretur, & postea contrahit debita, vel promisit sorori certam summam, ut nuberet, quæ sunt majora valore prædii, potest ad illius prædii titulum ad Ordines promoveri, quia illa sunt priora, quando à alienum potest, ac debet solvi de illis bonis, & debita in hoc casu non possunt, neque debent solvi de illo patrimonio. Quia illud non potest peti ante ordinationem; donatum enim fuit causa ordinationis faciendæ per l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub mod. fiunt. Nec post ordinationem, si aliàs non habet beneficium, vel patrimonium sufficiens, quia eatenus non potest alienari per Triden-

Tridentinum; sicque Navar. *loc. cit. conf. 13.* Rodriq. *ibid. n. 2.* & Sanchez *pisc. lib. 7. cap. 1. dub. 42.* Hinc Doctores in *cap. Odoardus de solut.* dicunt, quod Clericus non potest molestari super patrimonio, nisi deductis alimentis, & licet aliqui id admittant, quando debitum provenit ex delicto, pro quo non solum in bonis, sed etiam in persona puniri potest, ut *marfil. in pr. crim. §. attingam n. 5.* & *Farinac. de delict. quest. 26. n. 11. & 12. & de Carc. quest. 27. n. 72.* Sacra tamen Congregatio Concilii semper solet referbere, *deductis alimentis.* Alias pœnas latæ sententiæ statuit Sixtus V. Constitutione sua *sanctum, & salutare 91.* contra ordinantes, & ordinatos sine titulo. Sed fuerunt sublatae per Constitutionem Clementis VIII. *Romanum decret. 40.* Ab hac autem suspensione absolvere, & in irregularitate ejus occasione contracta dispensare in foro conscientiæ potest Episcopus in sua diœcesi residens, si secretae sint ex facultate ipsi concessa per Tridentinum *sess. 24. cap. 6. de ref.*

19 Patrimonii autem appellatione strictè, & in sua primæva significatione intelligitur res patris, seu hæreditas, quæ à patre provenit filio, *l. quantitas 72. & l. In quantitate 73. ff. ad l. falc. cogi 16. ff. ad Trebel. Dec. conf. 80. n. 3.* Extenditur tamen, & communiter accipitur, atque intelligitur pro omnibus rebus, & bonis, quæ undecumque obvenierint alicui, & sic capitur pro substantia, & facultatibus illius, *l. munera 2. & l. quantum 10. ubi Glof. C. de muner. patrim. lib. 10.*

20 In eo duas condiciones, præcipuè requirit S. Concilium Tridentinum. Prima est, ut illud, quod pro patrimonio exhibetur verè, hoc est, actualiter, & cum pleno jure realiter possideatur à promovendo. Dicitio enim verè importat proprietatem, & excludit fictionem, seu interpretationem, *Glof. in l. singularia 15. v. Non acceperis, ff. si certum pet. ubi Cagnol. n. 140. l. Verum 216. ubi Glof. & Rebuff. v. Verum, ff. de verb. sign.* Et verbum *obineri* importat non solum possessionem, sed etiam jus in re plenum. Ille enim, ut benè advertit Archid. *in cap. Si gratiosè 5. n. 1. de rescript. in 6.* non dicitur rem obtinere, qui non habet plenum jus in ea, ut probatur *ex d. c. Si gratiosè.* Et idè secundum Concilium Tridentinum istius patrimonii prima conditio est, ut à promovendo possideatur, non solum possessione naturali, quæ est simplici fructuum perceptione, *l. naturaliter 12. ff. de acquir. & amit. poss.* quam habent etiam Colonus, & qui mittitur in possessionem causa rei servandæ, *l. 3. §. Creditores, ff. uti possidetis, l. Cum legati 12. ff. quibus ex causis in possess. eat.* Et qui precario habent, *l. 1. & seqq. ff. de prec.* Sed necesse est, ut pleno jure, & dominio possideatur. Hanc enim ob causam à Sac. Concilio appellatur patrimonium, quod jure hæreditario, hoc est pleno jure, & dominio possidetur, *l. 1. & l. bona autem 3. §. hæreditatis autem, & §. honoris igitur. ff. de bonor. possess.*

21 Secunda conditio est, ut sit constitutum in re fructifera; quia satis esse debet ad vitam sustentandam. Quæ autem sint istæ res fructiferae, nemo erit, qui ignoret, si animadvertat fructus appellatione nec res ipsas, nec earum pretium venire, sed quod ex eis nascitur, *cap. salubriter 16. ubi Panorm. in fin. de usur.* & in simul si consideret fructuum genera, quorum alii sunt naturales, in quorum productione magis natura, quàm hominis industria operatur, ut sunt fœnam, glandes, castaneæ, poma, ligna, & similia, quibus, prout natura producit, utimur, *l. 1. ff. de glande legata, l. qui venenum 236. §. glandis, ff. de verb. signif. l. Item si fundi 10. & l. si fur 14. cum seqq. ff. de usufr. & quemadm. quis utatur.* Alii sunt industriales, qui potius ex hominis industria, quàm ex ipsa natura proveniunt, & percipiuntur, ut sunt triticum, hordeum, vinum, oleum, & id genus alia, in quorum productione, & usu industria humana magis operatur, *l. fructus 45. ff. de usur. & l. ex adverso 36. ubi Glof. & Doctores, ff. de rei vend.* Alii sunt civiles, eo quod ex sola industria, & negotiatione hominis acquiruntur, & percipiuntur propter rem, ut sunt pensiones domorum, na-

vium, & hujusmodi, *l. Is, qui 11. §. 1. ff. de pignor. l. Arboribus 13. §. navis, ff. de usufr. & quemadm. quis.* Ejus verò quantitas non taxatur; quia cum illius redditus sufficientes esse debeant ad honestam promovendi sustentationem, & id regulari debeat, & loco, ubi promovendus inhabitat, & facillimè reperitur in uno loco illud esse sufficiens ad honestam sustentationem, quod alibi est insufficientis, idè hæc taxatio relinquatur arbitrio ordinarii.

Ex donatione constitutum efficitur irrevocabile post susceptos sacros Ordines; nam donatio facta est ob causam onerosam, scilicet ob matrimonium spirituale, respicitque tertiam personam, nempe Episcopum Ordinantem, qui cum non ordinasset, nisi sub spe donationis irrevocabilis, & aliter tenebatur illum alere. Sic Salzed. *ad Diaz. cap. 18. n. 17. Matiench. lib. 5. recopil. tit. 6. l. 1. glof. 9. nu. 8. Covar. cap. Raynaldus de testament. §. 2. n. 7. Avendagn. resp. 17. in fin. Gutier. lib. 2. pract. quest. 65. n. 7.* & alii communiter contra Spinum *in specul. testam. glof. 18. n. 75. & seq.* Constituti ex beneficio renunciatio non valet, nisi fiat facta mentione, quod ad illius titulum promotus & ordinatus habeat aliundè necessaria ad commodam sustentationem, ut expressè definitur in Tridentino *d. sess. 21. cap. 2. de reform.* Idem dicendum est de renunciatio, aut alienatione, aut extinctione, aut remissione patrimonii, vel pensionis facta sine licentia Episcopi, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens ordinatus sit adeptus, vel aliundè habeat, unde vivere possit; quia Tridentinum ait, quod aliter nullatenus possit fieri. Dicitio autem *nullatenus* inducit nullitatem actus ipso jure juxta celebrem *Clem. un. de sequestr. possess.* & docent Zenzelin. *ibid. Glof. in aurb. si qua mulier, C. ad Senatuscons. Velleian. Cardin. in cap. super literis de rescript. & Navar. conf. 14. de temp. Ord.* Item quia dicit *non possit fieri*; verbum enim *non possit* inducit invaliditatem actus. Hinc cum dubitaretur die 12. Maij 1588. in S. Congregatione Concilii *in vers. Id verò beneficium*, an pro forma traditum esset, ut resignans teneatur facere mentionem, se ad titulum illius fuisse promotum, adèd quod per æquipollens adimplere non posset, fuit resolutum pro forma tradita esse à Concilio, stante clausula annullativa, quæ negati è loquitur, *Jas. in l. si quid nominativum de liber. & posthum. Felin. in cap. Cum dilectus de rescript.* Quo stante per æquipollens non potest adimpleri, & quidem eadem militat ratio, ac in beneficio, ne scilicet cogatur promotus cum Ordinis dedecore mendicare. Imò & major; quia facilius patrimonium alienatur, quàm beneficium, & ita tenent Navar. *loc. cit. & Molin. tom. 1. de just. tr. 2. disp. 238. ad fin. Henriq. lib. 13. de excom. cap. 37. n. 2. Rodriguez tom. 2. summ. cap. 15. n. 5.* & quoad patrimonii renunciacionem dixit Sanchez *lib. 6. de matrim. disp. 32. n. 7. & 8.*

Idem quoque tenendum est de resignatione beneficii, ad cujus titulum fuit ordinatus etiam ex causa permutationis, non facta mentione dictæ qualitatis, videlicet, quod fuerit ad illius titulum ordinatus. Talis enim resignatio, & permutatio est ipso jure nulla, obstante dicto decreto Concilii, cujus dispositio non potest per æquipollens adimpleri, ut modò diximus, & resolvit Rota in Aretina Plebis 4. Decembris 1600. coram Millino, & in Mutinensi Canonatus 19. Novembris 1602. coram Litta, ubi permutatio non potuerit habere effectum nova culpa resignantis, quia in examine fuerit reprobatus; cum enim resignatio sit nulla, jus non abdicatur à resignante, *Garz. de benef. p. 2. cap. 5. n. 228. & Rot. dec. 614. n. 1. p. 4. divers.* Quod procedit, etiam si resignatio facta fuerit coram Summo Pontifice, ut in decisione Millini *n. 13.* neque obstare illi Constitutionem Gregorianam de publicandis resignationibus, *Gonzal. ad reg. 8. glof. 5. §. 10. n. 35. ubi n. 12.* quod nec possit permutari patrimonium pro beneficio.

Constitutum verò à matre ex integra ejus dote nullatenus constituitur; sive quia mulier non potest remanere

indotata quantumvis alienatio necessaria, & privilegiata sit, ut latè Merlin. *de pignor. lib. 2. tit. 1. quest. 18. à num. 12. & seqq.* sive quia concernit præjudicium aliorum filiorum, quibus in bonis maternis omni jere debetur, saltem pro legitima, quæ continet causam piam, & est favorabilior qualibet alia causa pia, etiam Ecclesiæ, ut pluribus relatis firmat Rot. *dec. 420. n. 1. p. 1. rec.*

25 Præterea in *cap. Per tuas 37. de simon.* Si quis rogavit Ecclesiæ Rectorem, ut eum ad Ecclesiæ suæ titulum præsentaret, ut ordinari posset, firmiter promittens nunquam in Ecclesia sua petere aliquam portionem, ad eum titulum ordinatus est suspensus, ut non possit in sic susceptis ministrare, neque ad superiores ascendere, donec cum eo dispensetur. *Et cap. penult. de simon.* Si quis aliquem ordinaverit, vel ad ordinem præsentaverit, promissionem, vel juramentum ab eo recipiens, quod super provisione sua non inquietabit eum, ordinator per triennium, & ordinatus absolute, seu tali fiduciario titulo ab ordine sic suscepto, donec à Sede Apostolica dispensationem meruerit obtinere, noverit se suspensum. Has pœnas innovatas esse à Tridentino *suprac. sess. 25. cap. 2. de ref.* tenet Henriq. *lib. 13. cap. 57. n. 2. & Avil. p. 2. disp. 2. dub. 5. concl. 1.*

26 Qua in re advertendum est, quod licet hæc decretales ponantur sub titulo de simonia, non tamen isti incurrunt pœnas simoniæ in ordine propter hoc solum, quod promittat promovendus non petere sustentationem, aut non percipere portionem ex massa communi, aut non petere, vel non retinere patrimonium; quia nihil hæc datur propter ordinem immediate, cum tantum promittat promovendus nihil petere de eo, quod ante ordines collatos non debebatur, ita Innoc. Jo. Andr. Abb. & Zabarel. in *d. cap. penult. de simon. Navar. conf. 67. de simon. Quaranta v. Ordo, §. Unde resolvitur.* Neque incurrunt pœnas simoniæ super beneficiis, si fidei quis accommodat ordinando titulum sui beneficii, idem Quaranta *§. sed res dubia.* Si autem verè ei resignaret beneficium, sed cum occulto pacto retrocessionis beneficii vel fructuum, tunc multi dicunt, recipientem beneficium sub eo pacto fiduciario incurrere in pœnas simoniæ confidentialis, & resignantem, ac complices in pœnas simoniæ ordinariæ in beneficiis, ut per Paris *de confid. q. 1. nu. 93. Gonzal. reg. 8. glos. 5. §. 10. nu. 7.* Tamen magis communis sententia tenet, pactum retrocessionis fructuum, vel pensionis, & non beneficii ipsius non inducere pœnas simoniæ confidentialis, sed simoniæ ordinariæ beneficialis, scilicet si fuerit utrimque completa, ut Sanchez *opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 34. n. 12. Quaranta ibidem.*

27 Secundo advertendum, quod prædictæ pœnæ *cap. Per tuas, & cap. penult. de simon.* secundum magis communem non procedunt in casu, quo quis cum titulo patrimonium promovendo cum pacto fiduciario de retrocedendo patrimonio, vel fructibus illius; quia illi textus tantum loquuntur de accommodato titulo beneficii, Zabarel. in *d. cap. penult. Less. lib. 2. de just. cap. 35. n. 134. Tollet. lib. 1. cap. 48. §. quinta, Navar. conf. 17. nu. 2. de temp. ord. Quaranta loc. alleg. §. quod intellige, Gonzal. ibid. Garzias p. 2. cap. 5. n. 168. quod est contra Suarez de suspens. n. 35. disp. 31. sect. 1. Sayr. lib. 4. cap. 15. n. 23. Azor. p. 3. cap. 15. q. 1. Navar. cap. 27. n. 158.*

28 Tertio advertendum est, quod dictæ pœnæ contra præsentantem ad titulum beneficii, contracta fiducia, solum procedunt de præsentante ex officio; qualis est Archidiaconus, vel concedens dimissoriales Jo. Andr. in *d. cap. penult. Zabarel. ibid. in fin.*

29 Denique advertendum est, quod pactum illud fiduciarium de non petenda sustentatione ab Episcopo ordinante est ipso jure nullum, uti contra bonos mores, estque contra jus publicum, cui renunciari non potest, ut optimè Glos. in *cap. si Episcopus de præb. in 6. & in d. cap. penult. ubi etiam Felin. Anan, Panorm. & alii.*

Ideoque neque firmatur juramento, Sanchez *opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 34. n. ult. Salzed. cap. 18. n. 11. cum Anania contra Panormitanum.* Pactum verò de non petendo patrimonio verè constituto, aut de eo restituendo secundum multos Doctores est validum, ut teneatur promittens in foro conscientie illud observare. Et idèdè tanquam ordinatus sine vero patrimonio, sed ficto incurrit ordinatus in suspensionem innovatam à Concilio Tridentino. Possè tamen ab Ordinario tale pactum rescindi in pœnam, tenent Suarez *ibid. n. 167. & com. lures apud Garziam n. 166. & apud Dianam resol. 184. tr. 4. par. 2. sed contra plures etiam tenent, pacta prædicta esse ipso jure nulla, & ita patrimonii titulum validum remanere, & idcirco ordinatum non incurrere in prædictam suspensionem. Ita Quaranta loc. cit. §. quod intellige, Garz. n. 161. Tollet. loc. cit. Diana *ibid.* cum aliis multis per eos allegatis; si autem constitutio patrimonii fuit ficta, & simulata, certum est ordinatum incurrere in præfatam suspensionem, quia nullum habuit titulum, Garz. n. 153. Sanchez *de mar. lib. 6. disp. 32. n. 8. Suarez n. 35. qui plures adducit.**

Hinc non dicitur fictum, vel fiduciarium patrimonium ex eo, quod instrumento adsit conditio, ut bona reverti debeant ad donatorem, casu, quo ordinatus fuerit provifus de sufficienti beneficio Ecclesiastico, ut declaravit Sac. Congregatio Episcoporum in Carpenfi 6. Decembris 1588. *ibi: Carp. nsi Archipresbytero. La clausola, che suole apporsi nelle donazioni, che sogliono farsi a Chierici per titolo ad ordinarsi, cioè, che la cosa donata, debba ritornare al donante ogni volta, che il promosso conseguisca beneficio, o altro titolo, è valida, e non vicia la donazione.* Vel consequatur alia bona sibi ad suam congruam sustentationem sufficientia, eadem S. Congregatio in Eugubina 22. Maij 1590. dummodò sit tot certorum reddituum ad vitam super certis bonis, donec sit sufficienter provifus, eadem S. Congregatio in eadem Eugubina 1. Aprilis 196. Idque non obstante, quod bona ita sint in aliena diocesi, eadem S. Congregatio in Leodiensi 6. Martij 1600. Et quod Patri, vel fratribus donantibus nihil remaneat pro eorum victu; dummodò donatio sit realis, firma, legitime facta, & tot bonorum, ut fructus ascendant ad taxam in illa diocesi firmatam, eadem S. Congregatio in Aretina 10. Aprilis 1590. quæ tamen assignatio non cessat per provisionem amovibilem, eadem S. Congregatio in Brixienti 26. Januarii 1616. Ita quidem, ut pœnæ solum habeant locum, quando constat, donationem fidei factam fuisse, secus si dubitetur tantum, sed non plene constet; quia in dubio judicandum est in favorem actus, & status Ecclesiastici, Bonacin. *d. tom. 3. disp. 3. q. 1. pun. 8. n. 8.*

Patrimonium verò hypothecis subjectum perindè est, ac si esset falsum. Nam ordinatus non poterit ex illis bonis sustentari, si creditor de iis sibi satisfieri voluerit; quia transferunt cum onere hypothecæ, Bonacin. *loc. cit. num. 16. & declaravit S. Congregatio Episcoporum in Ugentina 6. Octobris 1617.* Id tamen non obtinet, quando bona hypothecata, vel etiam emphyteutica, deductis oneribus, sufficienti ad congruam sustentationem, eadem S. Congregatio in Faventina 9. Maij 1614. & S. Congregatio Concilii sapius, quæ etiam die 2. Junij 1629. censuit, posse super censibus perpetuis, coherentibus rei immobili, & cum legitimis cautionibus, & dummodò proprietatis census sit talis summæ, ut in casu restitutionis, & conversionis in bona stabilia, vel loca montium non vacabilia, annui redditus decenti sustentationi promotorum sufficientiant; quodque in casu hujusmodi restitutionis censuum debitores teneantur pretium deponere penes ædem sacram, vel personam fide, & facultaribus idoneam, ad effectum investiendi in aliis censibus ejusdem qualitatis, vel in bonis stabilibus, vel in locis montium non vacabilibus, ad quod investimentum faciendum teneantur ipsi ordinati sub pœna suspensionis. Minusque procedit, quando donator, vel assignator patrimonii

monii aliis hypothecati promissit evictionem, & habet alia bona libera, ex quibus eam præstare potest; quia tunc ratio cessat, & multò magis, quando ipsa bona donata, vel assignata, deductis oneribus realibus, sufficienter promotis ad sustentationem. Ita etiam declaravit Sac. Congregatio Episcoporum in Faventina 9. Maij 1614.

32 Et quamvis aliqui velint, quod possit quis promoveri ad sacros Subdiaconatus & Diaconatus Ordines ad titulum beneficii, cujus fructus lucrari non potest, nisi post susceptum Presbyteratus ordinem; quod cum primis sentit Barbof. *de potest. Episcop. alleg. 19. n. 29.* At tamen hæc doctrina, ejusque observantia in jure non subsistit; quia sic promotus multis modis à suscipiendo Sacerdotio posset impediri, & ita contra intentionem Sacri Concilii ad mendicandum cogere; idèdque hanc doctrinam repudiavit S. Congregatio Concilii in Vicensi 26. Septembris 1623. Poterit tamen propter talem spem ordinari cum patrimonio minori solito, ut censuit S. Congregatio Episcoporum in Comensi 12. Novembris 1597. Vel etiam cum patrimonio sufficienti assignato, donec ad Presbyteratus ordinem promotus fuerit, ut censuit S. Congregatio Concilii in eadem Vicensi modò relata. Ita etiam non est admittenda doctrina P. Dianæ *p. 5. rr. 13. ref. 48.* de promotio ad titulum fidejussionis alimentorum. Nam S. Congregatio hunc titulum non admittit, licèt promissio sit in tuto posita super bonis stabilibus, sed requirit patrimonium rei certæ, de cujus fructibus possit ordinatus liberè disponere. Ita enim censuit 6. Junii 1589.

33 Multòque minus ad titulum annuæ præstationis sub hypotheca omnium bonorum, ut declaravit S. Congregatio Concilii 12. Januarii 1619 vel salarii præstandi per Communitatem, eadem S. Congregatio in Stabienfi 28. Octobris 1611. secus autem si salarium sit certum, sufficiens, & irrevocabile, ac sub vera, efficacique bonorum obligatione debeat, eadem S. Congregatio in Laudensi 12. Decembris 1615. vel saltem usus fructus sufficientis ad congruam sustentationem, S. Congregatio Episcoporum in Senensi 15. Februarii 1595. Etiam si sit sufficiens conjunctim cum beneficio, non autem divisim, si adsit necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, eadem S. Congregatio Episcoporum in Compsana 30. Junii 1593. ac in una Melphitana 17. Septembris 1647. & S. Congregatio Concilii in Isclanensi, ac alibi sæpius; sicut etiam de eo, qui habet patrimonium, vel beneficium per se insufficientis, sed benè sufficiens junctis distributionibus quotidianis censuit eadem S. Congregatio Episcoporum in Senensi in hunc modum. *Archiepiscopo. Congregatio Episcoporum habita sententia Congregationis Concilii decrevit, Clericum posse promoveri ad Ordines sacros etiam Presbyteratus ex redditibus beneficii per se ad sustentationem insufficientis cum redditibus patrimonii iidem insufficientis, modò simul junctis ipsi alimenta commode suppedientur, & Archiepiscopus illum duxerit ordinandum pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ.* Idem censuit in Veronensi 6. Decembris 1636. At non ita sic cum beneficio, aut patrimonio insufficienti jungantur elemosynæ, anniversaria, salaria Confraternitatum, aliaque emolumenta, quæ ex celebratione Missarum, & exercitio sacrorum Ordinum, si ad eos promoveantur, habebunt; vel si Episcopus obliget se ex fructibus mensæ supplere, quod deerit. Undè S. Congregatio Episcoporum in Felitana 20. Februarii 1590. ita Episcopo rescripsit. *La Santità di Nostro Signore, e la Congregatione non hanno approvato il pensiero di V. S. in volere ordinare i Chierici a titolo della mensa di cotesa Cathedrale per la carestia che hà di Sacerdoti, non potendo per la povertà di patrimonii, e di beneficii, come già scriffè, provvedere alli bisogni della Diecese altrimenti; hà ben detto sua Beatitudine, che quando V. S. haverà da provvedere a qualche Parochiale, ò al servizio d'altre Chiese, debba dare avviso de' casi particolari, che non gli mancherà dalla Santità sua d'opportuno suffragio. Fratanto s'aiuti a rimediare nel miglior mo-*

do, che può, e Dio la prosperi. Vel si possit facilè habere reliquum ex honesto aliquo artificio, putà musicæ, grammaticæ, picturæ. Ita etiam censuit S. Congregatio Concilii.

34 Ii verò, qui ad titulum Massæ communis in Ecclesiis receptiis promoventur, licèt promoveri possunt, si hæc conditiones concurrant; quod redditus sint fundati super rebus stabilibus, & raris; quod numerus participantium sit certus, & pars cuique contingens tanta, quæ sufficiat ad congruam sustentationem; quod taliter ordinati intelligantur obligati illi Ecclesiæ, tanquam beneficiati ejusdem. Quod permitti possint ad celebrandum, licèt patrimonium amiserint per antiqua debita; quod iis sufficiens, seu congrua pars negari non possit, donec vixerint, modò velint inservire; quod illis detur ad instar distributionum quotidianarum, etiam quando sunt impediti servire sine propria culpa, putà propter infirmitatem, &c. secus si voluntariè absint, etiam studiorum causa. Ita de mandato Clementis VIII. sæpius rescripsit S. Congregatio Episcoporum, præsertim in Caputaquensi 20. Februarii 1601. in Guardiensi 17. Septembris 1591. in Lavellensi 25. Jan. 1593. in Bittetensi 18. Octobris 1594. in Brundusina 12. Septembris 1598. in Compsana 8. Junii 1593 & in Melphitana 27. Septembris ejusdem anni, in Larinensi 3. Januarii 1594. & in Averfana 2. Julii 1601. Extatque hac de re decretum Sixti V. die 28. Februarii 1590. hujus tenoris, *Che non obstante la di lui costituzione, e senza incorrer le pene contenute in quella, i Vescovi possano promuovere i Chierici ascritti alla partecipazione della massa commune di qualche Chiesa, purchè questi tali restino obligati al servizio, e la partecipazione consista in frutti di beni stabili, e redditi certi, e sicuri, e bastanti per la congrua sustentatione. Con questo però, che si prescriva un numero proportionato all' entrate, il quale non si ecceda, e li promovendi per il tempo, che tarderanno à partecipare della massa, habbino assicurazione per gli alimenti con publico contratto.* Idem sæpè censuit S. Congregatio Concilii præsertim in Melphiteni Ordinationis 26. Augusti 1662.

35 Idem quoque dicendum est de promotio ad titulum Coadjutoria, si tantum interim inde percipiat, quod sibi ad victum honestè sufficiat; quia hic non minus beneficiatus est, titulumque habet, ac mittitur in possessionem, quàm coadjutus; quod docet Sanchez *opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 35. n. 4.* Vicaria verò temporalis, omniaque alia beneficia manualia non sunt legitimi tituli, ut possit quis ad sacros Ordines promoveri; quia titulus necessarius ad Ordines debet esse perpetuus ex Tridentino. At Vicaria perpetua legitimus titulus est; quia comprehenditur sub dispositionibus de beneficio loquentibus, textus in *cap. Constitutus*, ibique *Abb. cap. Michael. ac fil. presbyt. cap. Postulasti de rescript. cap. Ad hæc de off. Vic. Clem. un. eod. tit.* & notant *Burr. conf. 3. n. 2. Roman. conf. 356. n. 5. Bellam. decis. 702. Rebuff. tr. congr. port. n. 110. & 112. Mandol. reg. 34. Camel. quasi. 13. n. 3. ac Salzed. cap. 18. n. 8.* servari tamen debet consuetudo, sive statutum servitii biennalis pro quolibet Ordine Sacro, antequam ordinatus participet de fructibus, ut censuit S. Congreg. Episcoporum in Andriensi 10. Aprilis 1620. & 4. Maij 1621. Non tamen promoveri quis potest ad titulum seminarii, S. Congregatio Episcoporum in Bononiensi die 1. Septembr. 1572. quæ ita declaravit: *Clerici seminarii non possunt promoveri ad aliquem Ordinem sacrum ad titulum ipsius seminarii, nisi pro servizio beneficii untri seminario, & tunc cum assignatione certi annui redditus, undè sic promoti vivere honestè possint, & prædicta assignatio cessare debet, postquam ipse aliundè provisus fuerit de congrua sustentatione.* Neque Doctor insignis Universitatis titulo Doctoratus, de quo suspicio non possit esse, quod mendicate cogatur, ut declaravit S. Congregatio Episcoporum in Vulturariensi 6. Octobris 1597. in Ostunensi 3. Julii 1601. Hinc S. Congregatio Concilii sub die 13. Septembris 1637. noluit concedere

licentiam alienandi suum patrimonium D. Augustino Barboſæ, noto ex voluminibus editis viro, ut æs alienum, quod contraxerat, solvere posset; estque contra Cordub. in summ. quest. 36. Henriq. lib. 13. de excom. cap. 37. n. 2. & lib. 10. de ordi. cap. 17. in fin. & Rodriq. tom. 2. cap. 15. n. 15 & Gonzal. ad regul. 8. glos. 4. n. 36. Nam Concilium Tridentinum expresse petit pacificam beneficii possessionem, & patrimonium verè ab eis obtineri, graduatus autem solam spem habet, quæ multis modis impediri potest. Item quia certius habet beneficium, qui illius habet canonicam institutionem, & tamen nequit ordinari, donec pacificè possideat, ut dicit Sanchez lib. 7. opusc. cap. 1. dub. 35. n. 10. ex Navarro, Salzedo, & Lassate, & est expressa decisio Tridentini d. cap. 2. Quinimò & Navar. in cap. accepta de restitu. spol. oppos. 5. n. 22. ait, renunciantem metu beneficium non posse ad ejus titulum initiari, quia valet renunciatio, cum tamen habeat manifestum jus, ut sibi plenè restituatur; & expresse hanc sententiam tenet Petrus de Ledesma tom. 1. summ. tract. de sacram. Ordin. cap. 7. & Sanch. loc. cit.

36 Similia habentur in resolutione trium daborum per S. Congregationem Episcoporum, & Regularium facta pro Episcopo Aretino sub Sixto V. quæ sunt hujusmodi: è stato sposto in Congregatione un memoriale di V. S. con consulta di quattro dubbj, delli quali essendosi fatta relazione à sua Beatitude col parere di questi miei Illustrissimi Signori, per resolutione le dico in questa guelta nro, che si è degna a la Santità sua rispondere.

37 Sopra il primo: Se il Vescovo ordinante i Chierici d' altra diocesi, havendo fede de' requisiti per lettere patenti de' loro Vescovi, sia obligato far' altra diligenza, che d' esaminargli, quanto all' idoneità; si dice esser mente di sua Beatitude, che gli Ordinarii habbiano da fare con i sudditi, che gli dimanderanno le dimissorie la debita diligenza sopra tutti i requisiti, che conforme al Concilio, e sagri Canonj debbano concorrere negl' Ordinandi, & constandogli di essi, nell' istesse lettere dimissoriali, che concederanno, habbiano da farne fede sopra le conscienze loro, e in questo caso con simili dimissorie il Vescovo Ordinate non habbia da fare altra diligenza ne' suddetti requisiti, eccetto che nell' esame sopra la sufficiente letteratura.

38 Sopra il secondo: se sia valida la consuetudine d' alcuni luoghi dov' è solito per carestia di Sacerdoti promoverse ad ordini sagri quei, che sopra li beni d' altri hanno assicurazione del vitto, e cose necessarie, con cautione certa, e senz' haver' altro titolo, o patrimonio, e se ne' luoghi poveri si potrà dire patrimonio sufficiente quello, che renderà venticinque scudi d' entrata ogn' anno? Si dice quanto al primo capo, che la Santità sua non approva questa tal consuetudine, volendo, che il patrimonio, a titolo del quale l'Ordinando deve promuoverse, sia cosa certa, de' frutti della quale possa disporre liberamente, e però proibisce l'osservanza di essa in tutto, e per tutto. Quanto al secondo capo, si lascia all' arbitrio dell' Ordinario il giudicare la sufficienza del patrimonio per la diversità de' luoghi, potendo in uno esser bastante quel, che in altro non sarà; purchè avvertisca, che i beni siano proprii dell' Ordinando, sicuri dalle simulationi de' contratti, & altre che in simil caso da amici, e parenti si soglion fare.

39 Sopra il terzo: se l'anno dee interporse dalla promozione dell' uno all' altro Ordine sagro debba esser di dodeci mesi compiuti, o pure basta, che siano passati i quattro interstitii, i quali alle volte per la varietà delle feste mobili occorrono, prima che finisca il duodecimo mese? Ha detto suo Beatitude, che si deve attendere il corso de' quattro interstitii, e non del tempo di dodici mesi compiuti.

40 Mitto alia passim obvia in hanc materiam; nunc ad quæstionem ex Constitutione Pii V. 75. Romanus Pontifex, supradictæ pœnæ latæ à jure communi, & à Concilio Tridentino innovatæ contra Clericos sæculares, in factis ordinatos sine titulo, seu ficto titulo beneficii, seu patrimonii seu pensionis extensæ sunt contra Clericos

Religiosos non professos, & alios Clericos sæculares more Religiosorum in aliqua Congregatione habitantes, in qua non fiat professio propriè dicta, ita ut vel promoveri debeant ad titulum Religiosæ paupertatis, idest, professionis validè, & propriè dictæ, vel ad titulum beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, & insuper statuit, ut Episcopi, qui prædictos Religiosos, seu Religiosorum more habitantes absque aliquo ex prædictis titulis ordinaverint, sententiam suspensionis per annum à collatione talium ordinum ipso facto incurrant. Ipsi verò promoti contra hanc Constitutionem careant eorundem Ordinum executione, ut ministrare non possint, idest, ut suspensionis sententiam ipso facto incurrant; quod si hanc suspensionem ministrando violaverint privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, & aliis gratis concessis privari eos decernit, & ut irregularitatem incurrant, & alias pœnas in dicto decreto Concilii Tridentini contentas; à quibus censuris, & pœnis à solo Romano Pontifice absolvi possint.

Atque ex his assero, quod hæc Constitutio procedit non solum de prædictis personis, si non emiserint propriè dictam professionem, sed etiam si eam emiserint, sed irritam.

Ita Garzias de benef. p. 2. cap. 5. n. 12. Item procedit contra ordinatos cum dubio de validitate professionis, si verè reperitur nulla, vel irrita, Garz. ibi cum Rota Romana; unde si professio erat nulla, & invalida, duo reperiuntur in ista promotione excessus; unus est, quod promotus fuit absque literis dimissoriis sui Ordinarii, videlicet Episcopi loci originis, vel domicilii, vel beneficii, qui solummodò possunt concedere literas dimissorias suis subditis ad cap. Nullus 3. ubi Glos. v. Oriundos de temp. Ordin. in 6. Superiores autem Religionum in professos tantum habent hujusmodi jurisdictionem ordinariam, cap. super. 9. cap. significatum 11. de Regular. cap. Ad aures 5. de temp. Ordin. Quare die 28. Februarii 1594. Cardinalis Matthæius, uti ponens in Sacra Congregatione Concilii retulit hoc decretum: scilicet de mandato fel. record. Sixti V. fuerunt auditi Procuratores Ordinum super declaratione facta à fel. record. Gregorio XIII. super eo, quod Regulares teneantur recipere Ordines sacros, vel dimissorias ab Episcopis, in quorum diocesis sunt monasteria, in quibus ipsi tunc degunt, & idem Sixtus dixit, Regulares posse concedere dimissorias ad Episcopum diocesenum, qui si abfuerit, ad quemcumque dummodo ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam. Ergo non professis non possunt concedere dimissorias ad Ordines; atque adeò si promotus non est verè professus, debet promoveri cum literis dimissoriis sui Episcopi, & non Prælati Religionis, & aliter promotus malè est promotus ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 8. de reform. Alter excessus est, quod fuit promotus ad titulum fictum suæ Religionis, cujus non est professus. Titulus enim Religionis non suffragatur non professus, & idè volens canonicè promoveri ad sacros Ordines, debet exhibere sufficiens patrimonium, vel beneficium eodem modo, quo Clerici sæculares tenentur exhibere, ut declaravit, & decrevit Pius V. ex Constitutione.

Idèque qui sciens suam professionem esse invalidam se promoveri facit, ordinatur sine titulo, ac proindè non solum peccat mortaliter, quia facit contra jus commune, cum ad sacros Ordines ascendat absque ullo titulo patrimonii, vel beneficii, aut professionis validæ, ac propriè dictæ, sed etiam manet suspensus, Sayr. lib. 4. de censur. cap. 13. n. 14. & alii. Quia, cum non sit verè Religiosus, prohibitum ei est promoveri ad Ordines sacros absque titulo, ut in dicta Constitutione Pii extensiva decreti Tridentini, ne cogatur cum Ordinis dedecore mendicare, vel ne sordidum aliquem quæstum exercere cogatur. Sicut etiam peccat suscipiendo Ordines sine literis dimissoriis sui Ordinarii, cum is, qui non est Religiosus, ut non est qui emittit professionem invalidam, sine literis sui

sui Ordinarii promoveri non possit, ut constat ex Tridentino *sess. 7. cap. 10. de ref. & extravag. Pii II.* quæ incipit, *Cum ex sacrorum*, ac docent Add. ad Diaz. *cap. 26.* & Henriq. *lib. 10. de Sacr. Ord. cap. 22.* Ac proinde incurrit pœnas dictæ Constitutionis, in jure enim idem est, actum non esse, ac esse nullum, ut communiter Doctores.

44 Hoc tamen primò non procedit contra emittentes tria vota substantialia Religionis simplicia in Societate Jesu, quia isti sunt verè Religiosi ex Constit. Gregorii XIII. cum declaratione S. Congregationis apud Garz. *loc. cit. n. 13.* & Sanchez *opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 35. n. 9.* ubi tradit in vim motus proprii d. Pii V. Patres Societatis Jesu, qui non habebant patrimonium, cujus titulo initiarentur, emittebant trium votorum solemnem professionem ante sumptionem ordinum. Postea tamen Gregorius XIII. ultimo Februarii 1573. concessit, ut Religiosi Societatis Jesu post vota triennii emissa possent absque patrimonio, & beneficio ad ordines promoveri.

45 Quare iis non videtur obstate S. Concilii Trid. decretum *d. sess. 21. cap. 2. de ref.* quò cavetur, ne qui Sacerdotes sine sufficienti provisione hic inde contra honorem Ordinis quandoque divagari cogantur, quia multos ex illis Societas ante professionem ad Sacerdotium promoveri facit; quo fit, ut contra Concilii intentionem multi vagentur Sacerdotes ab ea expulsi, vel dimissi. Primum, quia, ut ait Jac. Cretserus *lib. 1. de med. agend. Jesuit.* quia tria vota Societatis Deo in Societate nuncupant, ii verè sunt Religiosi, & in Religione degunt; poterunt ergo titulo Religionis etiam ante professionem majoribus Ordinibus initiari, quia æquè benè, & commodè illis prospectum est, atque iis, qui beneficium Ecclesiasticum, quod ad victum honestum sufficiat, pacificè possident, aut aliundè habent, undè commodè possint vivere, quod Tridentinum Concilium à Clericis sæcularibus requirit. Cæterùm etiam Professi, si criminis admitti gravitas id postulet, eijci possunt non modò ex Societate, sed & ex aliis Ordinibus. Et tamen non obstante, quod ex statu, in quo degunt, excidere possunt, initiantur titulo Religionis, seu paupertatis. Secundò, ut Religiosus ab Ordine exterminari, ita Clericus propter scelera beneficio privati potest, & eijci, ut ear quo pedes rapiunt, & auræ; potest etiam variis casibus, seu jure, seu industria spoliari patrimonii, vel aliis quibuscumque bonis, & obligationibus, quibus tanquam titulo, ut vocant mensæ, ad sacros Ordines ascendit. Ergo ex Concilii Tridentini sententia satis est, ut dum quis initiatur, habeat, unde debita decencia, & honestate vitam sustentare queat, deque eo impostero quoque sit certus, & securus, quantum futuris in rebus licet, quæ omnia apud Patres Jesuitas itidem locum habent; certissimus enim quilibet est, postquam Deo vovit in Societate Jesu perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam se, & vitæ præsidia habiturum, nisi suo merito iis indignum sese reddat, ut periculum non sit, ne quid Sacerdotio minus consentaneum admittere, aut exercere cogatur. Accedit, quòd Concilium Tridentinum eo loco tantùm de sæcularibus Clericis, non de Religiosis loquitur, & quamvis Pius V. Pontifex Maximus decretum illud postea extenderit ad Religiosos non professos ex plenitudine potestatis Apostolicæ, cujus jus, fasque aut restringere, aut extendere Conciliorum decreta, attamen Gregorius XIII. idem decretum optimis rationibus adductus iterum contraxit, & ut ante Pium V. ita & in posterum concessit, ut Clerici Regulares Societatis Jesu, licèt non professi, sacris Ordinibus initiari queant. Accedit tandem, quòd Concilium hoc ipso Societatem excepisse videtur, quòd concessit, ut suos Patres finito probationis tempore professionè differrent; hoc ipso enim quòd hanc consuetudinem approbavit, videtur etiam approbasse illam alteram de Sacerdotio sine solemnibus votorum professione suscipiendo; non enim ignorabat Concilium, Societati hunc morem esse, ut suos ad sacros

Ordines mitteret, quamvis simplicium duntaxat votorum obligatione adstrictos. Imò Concilium licèt potissimum institutum Societatis commendavit, & amplissimis verbis laudaverit occasione professionis differri, & proferri solitæ, tamen non obscure significat, sibi propositum non fuisse, ut quidquam in illo instituto innovet, aut etiam prohibeat, quo minus Deo, & Ecclesiæ interserviant eo more, & modo generatim, quam sedes Apostolica jam antea confirmavit, & gravissimo suo suffragio ratum habuerit.

Eadem ferè habet Cardinalis Pallavicinus in *Vindicat. Societ. cap. 34.* ubi *sub principio* asserit, Gregorium quoque XIV. rescissa ejusdem Pii V. jussione pristinam Societati facultatem reddidisse, Clementem VIII. auditis sententiis amplissimorum Cardinalium tum Tridentini Concilii Interpretum, tum sacrosanctæ Inquisitionis præfectorum, nihil ea in re mutandum existimasse, & Paulum V. rem interius scrutantem, auditisque per Cardinalem Bellarminum rationibus, quibus nisi Patres in septima sua Congregatione coacti hanc Societatis legem, & consuetudinem tutabantur, integram omninò servasse. Additque: Tum verò ex illis paucissimis, qui post acceptum Sacerdotalem characterem à sodalitate discedunt, si qui bona sua Societati donaverit, nunquam alimonie indigus amandatur; quod si eadem bona transfulerunt in consanguineos, hi ad eosdem nutriendos, si minus ducantur amore, lege coguntur; quod sanè religiosè observari mandavit Eminentissimus Cardinalis Vicarius; si verò undecumque inops repererit eos, vel suspensos declarat vel suspendit: atque ita constare ex praxi testatur Secretarius Tribunalis ipsius Eminentissimi Cardinalis. Certè rem hanc provisione Apostolica indigere nemo est, qui negaverit, ne à quacumque Religione expulsi, vel etiam à Societate discedentes, qui divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut fordidum aliquem quæstum exercere cogantur: quibus incommodis ut Concilium Tridentinum, & Pius V. obviam irent, legem hanc tulerunt. Tamen ne timendum quidem esse ex hoc capite quoad dimissos è Societate sapienter ex more advertit idem Cardinalis Pallavicinus loco allegato; quandoquidem illi amplissimum habent patrimonium, hoc est doctrinam cum pietate conjunctam, quæ ubique terrarum quærit illis aut opportuna sacerdotia, aut commodas magnatum clientelas, aut lucrosam docendorum juvenum curam, aut alia ejusmodi munera victum amplè suppeditantia; quòd planè experimento comprobatur, Episcoporum ferè omnium testimonio, atque suffragio, quibus & ego adstipulor.

Secundò, non procedit contra eum, qui putabat bona fide suam professionem validam esse, aut sciens esse nullam propter justam causam, superioribus volentibus eum promoveri, non est ausus detegere nullitatem ratione scandali, aut damni gravis imminentis, nec poterat effugere sine scandalo, Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp. 37. n. 43.* cum Navarro; quam ob rem excusabitur à peccato, & à censuris, si non possit sine magna jactura suæ famæ, & honoris vitare Ordinum susceptionem; nam si tempore, quo alii Religiosi solent ad Ordines ascendere, ipse cum illis non ascenderet, facilè alii judicabunt, idèd eum non suscipere Ordines, quia aliquo gravi facinore tenetur obstrictus. Quare ad vitandam, gravem infamiam poterit absque culpa Ordines suscipere, nec ullam contrahet censuram, cum à Religione commodè discedere non possit. Quòd probatur; nam excommunicatus non potest exercere solemniter actum ordinis, quem habet, alioqui peccaret gravissimè, & contraheret irregularitatem, ut patet *ex cap. si quis Episcopus damnatus, & cap. si quis Episcopus in Concilio 11. quest. 3.* sicut nec suspensus, ut constat *ex cap. 1. de sent. & re jud. & cap. 1. de sent. excomm. in 6.* sicut etiam nec interdictus, ut liquet *in cap. Is cui de sent. excomm. in 6.* & asserunt Palud. *in 4. d. 18. quest. 4.* & ibi Gabr. *quest. 2. artic. 3.* Valent. *tom. 4. disp. 7. q. 10. pun. 3. §. 5.* Henriq. *lib. 14. cap. 7.* Covar. *in cap.*

*si cap. Alma mater p. 1. §. 2. nu. 11. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 4. conclus. 2. D. Anton. 3. p. tit. 29. de irregul. cap. 1. §. 1. Tolet. lib. 1. cap. 72. n. 3. Angles. excomm. ult. §. 9. & Irregularitas 1. 40. Navar. in sum. cap. 27. n. 163. & 244. Sebast. Medic. p. 2. tit. 9. quest. 35. §. 4. Sylvest. v. Irregularitas qu. 13. Tabiena cod. v. 4. in princ. Zerol. in praxi p. 2. etiam 2. Irregularitas dub. 2. Ledesim. 2. 4. qu. 46. ar. 2. de irregul. Maiol. lib. 3. cap. 31. Vivald. in tract. de excom. n. 33. & alii communiter, tamen si fuerit excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus occultus, nec possit abstinere ab exercitio Ordinum sine periculo propriæ famæ, non peccat, nec ullam censuram, seu irregularitatem contrahit, si non absteineat, ut notant Henriq. lib. 8. de Eucharist. cap. 47. n. 4. & lib. 13. cap. 21. n. 3. & lib. 14. cap. 3. n. 6. Navar. in sum. dist. cap. 27. n. 239. Avil. de censur. p. 7. dist. 2. dub. 2. conclus. 5. & dist. 9. sect. 2. dub. 1. non longè à fine; ergo nec talis professus peccabit, nec ullam contrahet censuram, si Ordines suscipiat; cum absque notabili famæ suæ detrimento eorum susceptionem vitare non possit. Secundò, quamvis lege humana præcipiatur, ne quis sacris Ordinibus initiatur absque sufficienti patrimonio, & absque literis dimissoriis sui legitimi Prælati, atamen hujusmodi lex est humana, quæ non obligat cum gravi periculo amissionis propriæ famæ; lex enim naturalis, & divina de cavendo scandalo, & de consulendo propriæ famæ præferenda est legi mære humanæ. Ergo si talis professus ad vitandam gravem infamiam suscipiat Ordines sacros sine legitimo titulo, & sine literis dimissoriis sui legitimi Prælati, non peccat, & nec ullam incurrit pœnam; atque in hunc sensum accipio declarationem Sac. Congregationis Concilii in Panormitana Ordinationis die 7. Octobr. 1662. ibi: *Sacra, &c. censui, Regulares, qui nullitatis suæ professionis consci se ad sacros Ordines promoveri fecerunt, non incidunt in pœnas Constitutionis 75. s. a. me. Pii V. incipientis: Romanus Pontifex.**

46 Nec obstat, quod potest hujusmodi professus vitare hæc omnia incommoda ratificando priorem professionem, ac proinde tenetur in conscientia eam ratificare, ut sentit Angles, quando hic non potest commodè fugere, p. 2. ubi agit de voto quest. 1. art. 1. diff. 4. & Rodriq. in sum. tom. 2. cap. 92. conclus. 5. n. 5. & teneri hanc ratificare professionem, videntur etiam sentire Navar. comment. 4. de regul. n. 74. §. Advertendum quartò. Nam nego consequentiam. Hinc enim non est obligandus ad suscipiendum statum religiosum, cum hic status, si non sponte suscipiatur, sit gravissimum onus; & propterea videmus ob nullam culpam quamvis gravem aliquem astringi ad suscipiendum hunc statum, aut ad perpetuam castitatem servandam, & ad vivendum sub obedientia; qua de re latè egimus tom. 1.

CONSULTATIO LXXVIII.

An matrimonium celebratum coram alieno Parocho de licentia proprii Ordinarii dolo extorta tum errore nominis, & persona unius ex contrahentibus, sit validum?

1 **R**espondeo hujusmodi matrimonium esse nullum, atque irritum; nam adversatur S. Concilii Tridentini dispositioni sess. 24. de reform. matr. cap. 1. dum scilicet præscribit pro forma, quod matrimonium contrahatur coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia; cumque inibi decretum irritans contineatur, ejusdem forma præcisè debet observari, actusque in contrarium factus ipso jure est nullus, ut constat ex eo loco, quem pluribus exornant Piafec. in praxi p. 2. cap. 4. de matrim. n. 8. ubi refert S. Congregationis Concilii decretum, Lud. Bell. conf. 223. n. 20. Louvet. in suis Arestis lit. M. n. 16. ibique Add. col. 2. ubi id etiam in Gallis observari testatur, firmavitque Rota dec. 643. n. 1. & dec. 656. in princ. p. 1. div. Et coram Gregorio XV. dec. 395. n. 5. & in Mutinensi matrimonio 7. Februarii 1637. coram Decano, passimque alibi,

& declaravit sæpius eadem S. Congregatio, præsertim in Bolnensi die 14. Aprilis 1611. *Sacra, &c. Omisiss aliis, &c. Caterum quantum pertinet ad eos, qui absque forma Concilii matrimonia contraxerunt, respondit, si in ea regione decretum Concilii cap. 1. sess. 24. de reform. observari consueverit, nulla esse matrimonia, in quibus contrahendis proprius Parochus non fuerit adhibitus. Quæ doctrina Catholica est ita quidem, ut sola declaratoria opus sit, ut censuit eadem S. Congregatio relata per Add. ad Burat. dec. 713. n. 13. quia præsentia proprii Parochi datur à Tridentino pro forma substantiali contractus; absque enim forma substantiali non potest res subsistere, ac proinde neque contractus matrimonii.*

Quod autem ejusmodi matrimonium non fuerit celebratum coram alio Sacerdote de licentia Ordinarii certum omnino est; nam licentia semper intelligitur juxta verba in ea posita, ut de privilegio docent cum pluribus *Jaf. in l. Gallus in 1. lectura, §. Idem credendum n. 10. ff. de liber. & posthum. Loaz de matr. Reg. Angl. dub. 5. n. 28. Gutier. lib. 3. pr. 9. 18. n. 12. Martenz. lib. 5. recop. tit. 2. l. 1. glos. 2. n. 3. Manuel in addit. ad Bull. §. 9. n. 109 & probatur ex l. si Praeses, ff. de pœn. & ex S. Præterea instit. de inutil. stipul. At in ea fuerunt posita propria nomina, & personæ contrahentium; non ergo porrigitur ad alios defectu intentionis Ordinarii, qui licentiam restrinxit ad illas determinatas personas. Etenim absque intentione, sive consensu concedentis non est valida licentia; sublatis autem personis, quas ille adesse credit, aufertur omnino consensus, ac proinde licentia est invalida; nam mutata, vel ablata ratione aliqua in objecto actus indivisibilis, necesse est totam entitatem actus variari; neque enim idem actus voluntatis remanere potest, si aliquid objecti, in quod fertur voluntas varietur, sed actum variari necesse est. Illa autem circumstantia personarum contrahentium expressè tunc cognita, & cogitata in objecto, & in quam simul fertur voluntas, eodem actu pertinet ad rationem objecti. Ergò ea variata, aut deficiente, destruitur tota ratio illius consensus, atque adeò nihil remanet, unde sit valida licentia.*

Confirmatur; quia in hoc casu talis licentia virtute est conditionalis ex concedentis intentione, si nimirum ex subsistant personæ contrahentes; quandoquidem ut supponimus, animus concedentis expressè nititur illi circumstantiæ, & ex illa ducitur ad concedendum licentiam; si autem quis sub ea conditione expressè licentiam concederet, nemini dubium esse poterit, tali conditione non subsistente invalidam illam esse. Idem ergo in hoc casu dicendum est; siquidem consensus ille concedentis licentiam alieno Parocho est virtute conditionalis; idque sive dolo, quem Jurisperiti in l. & eleganter, ff. de dolo, appellant dantem causam contractui, adhibeatur à contrahente, sive ab aliquo tertio ex eadem ratione, quia scilicet excludit substantialem consensum, Rota coram Pegna decis. 107. n. 5. Nam concedens licentiam consentit in illas personas contrahentes, pro quibus petita est; qualque putat subesse illis circumstantiis, in quibus fuit concessa; error enim concedentis tollit ejus consensum, & facit, quod nulla sit errantis voluntas, l. error, C. de jur. & fact. ignor. & notant Cravet. conf. 257. n. 2. Dec. conf. 54. n. 73. lib. 2. Surd. decis. 214. n. 20. & decis. 130. n. 1. Cæf. de Grass. decis. 1. n. 2. de transact. Merlin. dec. 573. n. 3. Rota in Romana bonorum 9. Junii 1617. coram Andrea, excluditque scientiam, & patientiam errantis. l. nihil consensui, §. non videtur, ff. de reg. jur. ubi Dec. advertit, quod hæc regula nullam admittit limitationem, & l. si per errorem, ff. de jurisd. omn. jud. & l. 2. ff. de judic. ejus quidem voluntatis actus ita dependet necessarid à cognitione, ut ne de potentia quidem absoluta possit haberi absque illa, ut communiter cum Aristotele 3. de ann. rest. 46. docent D. Aug. 10. de Trinit. cap. 1. & D. Thom. 1. 2. quest. 1. art. 1. quia voluntas non potest operari modo sibi proprio, nisi moveatur ab objecto, atque adeò nisi mediante cognitione, cum non

non possit moveri ab objecto, nisi proponatur per cognitionem. Unde non fertur quocumque modo in objectum, sed ut stat in apprehensione, & ideo potest amare malum, quando in apprehensione habet rationem boni, atque ideo non potest moveri ab objecto, nisi virtute cognitionis.

4 Quare, licet intervenierit licentia, illa tamen fuit subreptitia, atque aded nulla; quod autem intervenierit subreptio, satis constat, quia Ordinarius se declaravit, quod si cognovisset alterum ex contrahentibus, licentiam ei non concessisset; quod & illius facto convincitur; nam celavit suum nomen, atque personam, & falsum expressit. Hoc autem sufficit, ut licentia sit subreptitia, & nulla, *cap. super literis, de rescript.* ibi: *Nullas prorsus litteras dedissemus*, ubi *Glof. Felin. Abb. Butr. & cæteri*, & idem *Butr. in cap. Dilectus n. 11. in fin. eodem tit. Benedict. Caprara in commun. Conclus. 47. n. 10. Seraph. dec. f. 653. n. 5. Costa de fact. scient. & ignor. dist. 5. n. 3. cent. 1.*

5 Idque habet locum, etiam si Ordinarius cognita veritate fuisset licentiam concessurus, sed non ita facile; nam hoc quoque sufficit ad inducendam subreptionem, *cap. Pastoralis de rescript.* ubi Doctores, traditque *Alexand. conf. 161. n. 4. lib. 7. Costa loc. alleg. Caputaqu. decis. 274. n. 3. lib. 1.* Atque Concilium Tridentinum, dum requirit pro forma matrimonii presentiam alterius Sacerdotis de licentia proprii Parochi, vel Ordinarii, requirit veram, & realem licentiam, & quæ subsistat, quia quæ non est legitima, reputatur tanquam si non extaret, *l. quoties, ff. qui satisd. cog. & l. si autem nullum, C. de legitim. hered. & cap. Veniens de presbyt. non baptiz. & cap. fin. de restitut. spol.* Unde habetur, tanquam si assisteret sine licentia.

6 Non obstat, quod error nominis non vitiat contractum ex *l. In venditionibus 9. ff. de contrah. empt.* ibi: *Planè si in nomine dissentiamus, nulla dubitatio est, quin valeat emptio, & venditio; nil enim facit error nominis.* Idem expressius habetur ex *Instit. de leg. §. Si quis in nomine*, ibi: *Siquidem in nomine, cognomine, prænominè, agnomine legatarii testator erraverit, nihilominus valet legatum; nomina enim significandorum hominum gratia reperta sunt.* Nam respondeo, id esse verum, dummodo de corpore, vel de persona constet, ut allegatæ leges loquuntur, si integrè, & non mutilatæ illas adducere velimus. Ita enim in prima legitur: *Planè si in nomine dissentiamus, verum de corpore constet, nulla dubitatio est, quin valeat emptio, & venditio; nil enim facit error nominis, cum de corpore constat.* Ita, & in alia: *Siquidem in nomine, cognomine, prænominè, agnomine legatarii testator erraverit, si de persona constat, nihilominus valet legatum. Nomina enim significandorum hominum gratia reperta sunt, qui si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest, quod docent Butr. in cap. Tua n. 14. de sponsal. Maior. in 4. d. 30. q. 1. notab. ult. ante 1. concl. Ledesma p. 4. q. 53. ar. 1. dub. 4. Gaet. in repet. cap. Ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 324. Lancellot. Instit. jur. can. lib. 2. tit. de nupt. ad fin. Probaturque ex cap. significante de rescript. ubi Innoc. n. un. Abb. n. 4. Imol. n. etiam 4. Felin. sub princip. Bellam. n. 8. Henrich. Boich. n. 1. Butr. n. 9. traditque Hostiens. in cap. super literis n. 12. eod. tit. Felin. n. 1. cum Speculatore, Bartolo, aliisque quampluribus, Milis in repet. lit. R. n. 7. v. Rescriptum si continet, Petr. de Ledesm. in summ. sacram. ubi de matr. cap. 27. post. 7. conclus. dub. 2. Perez. in addit. ad Seguram, l. Imperator nu. 41. ff. Trebel. quos refert, ac sequitur Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 18. & lib. 8. disp. 21. utrobique n. 37. Eiusque in hac re, atque in pluribus aliis transcriptor, & compilerator Martin. Perez eod. tract. disp. 46. sect. 8. n. 16. & seq. & firmavit Rota decis. 16. de rescript. in nov. quod præcipue locum habet in matrimonio, quod est contractus cum persona omninò determinata, pro qua licentia conceditur, & ad quam concedens dirigit dumtaxat suam intentionem. Error enim personæ in matrimonio est substantialis; quicquid sit in aliis sacramentis, ut rectè idem*

Sanchez cit. *lob. 8. disp. 21. n. 38. Perez eo loco, & Pontius de matr. lib. 4. cap. 20. n. 4.*

7 Minus obstat, quod sufficit presentia huiusmodi Parochi respectu alterius contrahentis in licentia verè expressa, atque intenti, quia cum licentia sit indivisibilis, sitque concessa, ut contrahat cum persona determinata in illa expressa, non potest extendi ad aliam non expressam, nec cogitatam, aut intentam à concedente ex iis, quæ superius dicebamus.

8 Nec tandem obstat declaratio Sac. Congregationis Concilii in Parisiensi nullitatis matrimonii, in qua sub die 18. Septembris 1660. *Egidius falsò exposuit Ordinario loci, se cognovisse Margaritam, eandemque ex huiusmodi copula concepisse, ac proinde petiit, & obtinuit ab eodem Ordinario, ut omittis, una excepta, denunciationibus, posset cum illa matrimonium legitime contrahere, & licet nomen, & cognomen, & conditio dicti Egidii nota esset Margarita, nihilominus ipse hæc omnia occultavit, adeo ut ipse mutato nomine, & cognomine cum dicta Margarita matrimonium in facie Ecclesie contraxerit, illudque carnali copula confirmaverit, filiumque ex ea susceperit. Petit modò Egidius declarari. An prænaratum matrimonium ut supra contractum fuerit validum? S. Congregatio censuit esse validum.* Hæc inquam, declaratio non obstat; quia id matrimonium fuit celebratum coram Parocho proprio contrahentium, cujus consensus minimè prærequiritur; at in casu nostro matrimonium est celebratum coram Parocho alieno, qui non poterat interesse absque legitima licentia vel Ordinarii, vel proprii contrahentium Parochi. Præterea in eo casu error tantum fuit nominis respectu Parochi, in hoc autem casu error personæ, qui licet in proprio Parocho non irritet matrimonium, irritat tamen in Parocho, vel Presbytero delegato, qui extra licentiam sibi concessam nullam habet facultatem in alienos Parochianos.

9 Atque ita etiam censuit S. Congregatio Concilii in una Bononiensi matrimonii terribè proposita sub die 9. Februarii 1669. in quo hoc votum dedi.

CONSULTATIO LXXIX.

An matrimonium contractum coram Parocho, seu Ordinario loci originis unius ex contrahentibus, ad quem contrahentes se transtulerunt non animo ibidem domicilium contrahendi, sed recuperandæ sanitatis gratia, vel ex alia simili causa temporali sit validum? Et an coram Parocho ruris, ad quod quis se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat, possit validè matrimonium celebrari? Ubi etiam aliqua de Parocho quoad matrimonia schismaticorum, & hereticorum ardua, & scitu digna.

10 Quod Parochus loci, in quo reperiuntur conjuges recreationis causa, non sit proprius Parochus ad effectum interessendi matrimonio per textum in *cap. Is qui*, ubi *Glof. de sepult. in 6.* tradunt communiter Doctores, nominatim *Paschal. de jur. pair. potest. p. 2. cap. 5. n. 51. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 33. n. 1. & seqq. Ricc. in prax. resol. 213. n. 2. Piafec. etiam in prax. cap. 4. n. 13. Menoch. conf. 398. diffusè, ac doctè per tot. & ibi Rot. n. 49. & decis. 643. n. 2. & decis. 656. in fin. p. 1. div. aliique adducti per Rotam in Mutinen. matrimonii 27. Februarii 1637. coram Decano. Quia requiritur domicilium; ad contrahendum autem domicilium non solum exigitur factum, seu accessio ad locum, sed etiam animus permanendi, *l. 3. & 4. C. de incol. lib. 10. l. Domicilium, ff. ad municipal. Verall. decis. 80. lib. 2. Rot. apud Gregor. decis. 179. n. 1. cum seqq. passimque alibi: alioquin si sub alio prætextu, quàm permanendi in loco quis reperitur non dicitur contrahere domicilium, sed hospitium, & temporaneam habitationem à domicilio longè differentem, *l. 1. §. 7. ff. de his qui effud. Galgauer. de differ. lit. N. n. 6. Spin. de testam. gloss. 15. n. 42. Ricc. in prax. d. resol. 213. in fin. p. 1. Valenz. conf. 37. n. 36. lit. P. Sperell. dec. 87. num. 3.***

- n. 3. Uberr. de cit. p. 1. cap. 7. n. 261. alique non pauci. Neque Parochus loci originis, quamvis Judex originis dicatur etiam Judex domicilii, & domicilium ibi quis retinere præsumatur, ubi est oriundus. Nam ibi quidem procederet, quando verlatetur in dubio, non autem quando clarè patet, quando conjuges originis domicilium mutaverint; quo casu proprius Parochus nullatenus est Parochus originis, sed Parochus domicilii acquisiti, ut ex textu in cap. de his de sepult. desumunt Jo. Andr. in d. cap. Is, qui in princ. Abb. in cap. extirpanda, § qui vero n. 1. de præb. Atchid. in cap. Ubicumque n. 13. q. 2. Valenz. d. conf. 37. n. 15. 21. & 25. tom. 1. Sanchez de matr. lib. 3. q. 23. n. 7. Filiuc. tom. 1. tr. 10. q. 1. cap. 6. n. 208. Bellarm. in declar. S. Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. lit. L. Piasoc. loc. cit. p. 2. cap. 4. n. 13. Pontius de matr. lib. 5. cap. 13. §. 1. Perez eod. tract. disp. 40. sect. 2. n. 1.
- 2 Ratio vera est; quia sicuti jus Parochiale in aliis ministeriis non tribuitur Parocho originis, sed domicilii, Franch. in cap. 2. §. Cum ab eo n. 1. de sepult. in 6. Valenz. eo conf. 37. n. 21. & 23. Ita dum Sac. Concilium exposcit matrimonium coram proprio Parocho celebrari, non nisi de Parocho domicilii, uti jurisdictione munito, certum est intellexisse, cum Parochus propriè sit is, cujus jurisdictioni subest Parochianus, domiciliique appellatione non veniat locus originis, hospitii, vel recreationis, sed propriè locus habitationis, ad tradita per Glos. in cap. statutum, §. Cum verò, & ibi communiter Doctores de rescript. in 6. Brunot. à Sole in comp. lit. D. v. Domicilii mentio, Rebuff. de cit. art. 2. §. 3. n. 5. Uberr. de citat. d. p. 1. cap. 7. n. 261. Afflict. decis. 384 n. 6. & 7.
- 3 Statuendum itaque est tanquam certum ad hunc effectum ceteri proprium Parochum Parochiæ, in qua contrahentes inhabitant, etiamsi ad dictam habitationem se transfererint, vel ab ea animum recedendi habeant, dummodò verè habitationem ibidem absque fraude contraxerint, aliàs secus, si certa fraude. Ita firmant Cardinal, in Clem. 1. de privil. q. 16. n. 8. ubi Glos. v. Parochus, Abb. in d. cap. Extirpanda num. 11. de præb. Sylv. v. Domicilium num. 2. Sanchez de matr. lib. 3. disp. 23. num. 14. Pontius eod. argum. d. lib. 5. cap. 13. n. 4. & seq. Rot. in Taurinensi prætensi matrimonii 16. Januarii 1602. & censuit Sac. Congregatio Concilii in hisce declarationibus, estque contra Add. ad Butatt. dec. 713. n. 6. aliosque ibi citatos, & Rotam d. c. 194. n. 19. coram Merlino.
- 4 In Colonienfi die 5. Septembris 1625. dubitatum fuit, an si incolæ tam masculi, quam fœmine solo animo, sine Parocho, & testibus contrahentes, se transferant ad locum, ubi Concilium non est publicatum, habitationem non mutant, vel eo solo animo habitationem transferentes, validè in dicto loco matrimonium sine Parocho, & testibus contrahant.
- 5 S. Congregatio respondit, non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes cum fraude, & nisi domicilium verè transferatur, matrimonium non esse validum.
- 6 Die 6. Octobris 1618. in Cameracen. Sacra, & c. censuit, matrimonia coram testibus, & Parocho habitationis non tamen in fraudem contracta, etiam si contrahentes animo recedendi habeant, nisi aliud obstiterit, esse valida.
- 7 In Antverpiensi die 16. Decembris 1628. in qua David, & Maria, qui pridem habitaverant, ubi Concilium est publicatum, cum profecti essent ad oppidum distans itinere unius diei, ubi non erat publicatum Concilium, ibi more heretico contraxerunt matrimonium, postmodò domum reversi, cum diu inter se cohabitaverint, ob disidium natum instabant, declarari matrimonium invalidum. Sac. & c. censuit, matrimonium, ut supra contractum, fuisse nullum, quia non reliquerunt locum proprii domicilii.
- 8 Et luculentius die 4. Februarii 1580. Vir, & fœmina unius d. œcesis, in qua decretum sacri Concilii cap. 1. sess. 23. de refor. non fuerat publicatum, peregrinantes in loca, ubi dictum decretum erat publicatum, intra se secreto, sine Parocho matrimonium per verba de presenti contraxerunt, mutato proposito redeundi in Patriam, in alio loco domicilium constituerunt, cohabitando uti vir, & uxor, dubitatum fuit, an dicantur legitimi conjuges.
- Sacra Congregatio respondit negativè, & quod teneantur 9 contrahere juxta formam Concilii in loco domicilii constituti.
- Dubitatum fuit, an sit validum matrimonium eorum, 10 qui ad Civitatem hereticorum migraverunt, & ibi matrimonium contraxerunt, non servata forma Concilii Tridentini cap. 1. sess. 24. de ref. matr. ibidem non publicati? S. Congregatio censuit esse validum, si intra limites illius Parochiæ contrahentes sedem fixerunt.
- Sacra Congregatio censuit hujusmodi matrimonia nulla 11 esse, si isti heretici, qui illa contraxerant, habitabant in eadem Parochiæ, in qua jam fuerat publicatum decretum S. Concilii cap. 1. sess. 24. de reform. matr. & lapsi erant triginta dies à dicta publicatione, & in dicta Ecclesia aderat proprius Parochus Catholicus, coram quo ipsi non contraxerunt, sed coram ministris hereticis, nisi tamen ipsi de dicta Parochiæ transfuissent habitationem ad loca hereticorum, vel alia loca, in quibus adessent Curati Catholici, sed in Parochialibus Ecclesiis dictorum locorum nondum fuisset publicatum Concilium. His enim casibus, etiam si coram ministris hereticis, & non servata forma Concilii contraxissent, tamen matrimonia valissent.
- Hoc idem latius legi in declarationibus bon. mem. 12 Cardinalis Pamphili incipientibus: Habita Congregatione super hoc, in quibus firmatur attendi locum habitationis absque fraude, & in alia incipiente, Duo Ultramontani. Idiplum censuit eadem S. Congregatio in Polnaniensi matrimonii die 14. Decembris 1632. & 22. Februarii ejusdem anni.
- Advertio autem sufficere, ut adhibeatur Parochus alterius 13 ex contrahentibus, ut firmat Navar. in Man. cap. 25. n. 144. Petr. de Ledesm. de matrim. q. 45. art. 5. dub. 3. Sanch. de matr. lib. 3. disp. 19 n. 4. Pontius ubi supr. cap. 16. n. 2. Rota dec. 390. n. 6. p. 2. rec. & in Toletana matrimonii coram Merlino, ac censuit Sac. Congregatio Concilii in sequentibus declarationibus.
- S. Congregatio censuit, sufficere Parochum viri, quan- 14 do in Parochia viri contractum fuit matrimonium; si enim in alia Parochia contractum sit, non sufficere.
- In Eduensi die 11. Julii 1626. matrimonium ritè, & re- 15 tè in forma Concilii contractum, extra tamen Ecclesiam Parochialem celebratum, validum esse censuit Sacra Congregatio.
- Die 16. Februarii 1595. S. Congregatio censuit, valere 16 matrimonium celebratum coram Sacerdote de licentia Parochi viri in Parochia mulieris, etiamsi in diversis diœcesibus ipsa Parochiæ constituta sint.
- In Tridentina. Sacra, & c. censuit matrimonium, ut 17 proponitur, contractum in Parochia mulieris coram Sacerdote curam animarum exercenti, ac sacramenta omnia legitime administrante in Parochia viri, & coram duobus testibus, etiam omissis denunciationibus, nisi aliud obstiterit, esse validum.
- Præsuppositis declarationibus S. Congregationis, qui- 18 bus declaratum fuit, validum esse matrimonium contractum in Parochia mulieris coram Parocho viri, & è controverso, an etiam ceteri debeat validum matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, præsertim quando Parochiæ viri, & mulieris sunt in diversis diœcesibus constitutæ? Sacra & c. censuit, valere.
- Quod locum haber, etiam si Parochus, coram 19 quo matrimonium celebratur, consentire nolit, quinimò etiam si expressè celebrationi matrimonii dissentiat; quia pro ejus validitate solum requiritur præsentia Parochi etiam dissentientis, non autem ejus consensus, ut pluries censuit eadem S. Congregatio apud Geraph. de. 1019. n. 5. & dec. 124. n. 18. p. 7. rec. Ac etiam si Parochus, & testes interfuerint metu, vi, aut fraude, licet contrahentes peccarent mortaliter, & facerent contra Ecclesiæ interdictum, ut per Navar. cap. 22. n. 68. & censuit eadem S. Congregatio, traditque Add. ad Butatt. dec. 713. n. 11. & Rot. dec. 431. n. 3. p. 4. tom. 2. rec. & ibi.

Add. v. 14. & seq. dummodò tamen formaliter adhibeantur, & intelligant, quid agitur Pontius *d. lib. 5. c. 21. n. 4. & 5. l. ubi* retet S. Congregationis resolutiones; quia sunt tantùm testes, qui etiam inviti in jure valent, ut explicat Donell. *pen. de testib. & declaravit* S. Congregatio apud Pontium loco citato, & alibi censuit sufficere, si Parochus sit præsens, nec aliquo ministerio fungatur, vel aliquid loquatur; quia in Sacramento matrimonii non est dare aliud ministerium pro forma, nisi ut præsens sit, Concilium requirit præsentiã ejus, ac testium, non autem verba. Debet tamen, ut diximus præsens adhiberi ut Parochus, aliàs non fungeretur Parochi Officio, sicque matrimonium esset nullum; nec obstat doctrina Abb. *in cap. Dilecti, de arbitr. & conf. 4. n. 4.* ubi quando requiritur præsentiã alicujus, intelligitur ad solemnizandum vel authorizandum actum, & similiter doctrina Baldi *in l. fin. S. necessitatem col. 1. in fin. C. de bon. que lib. ubi* habetur, quod præsens alicui actui & non consentiens pro absente habeatur; quoniam responderetur, jura prædicta procedere, quando requiritur præsentiã cum consensu. Tunc enim sola præsentiã non sufficit ad *Glof. in cap. 1. de reb. Eccl. non alien. lib. 6.* Præsertim cum præsens præsumatur scire, & facit, quod matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contractum teneat, licet contrahentes puniantur *c. 1. & 2. eod. tit.*

20 Proceditque etiam si Episcopus prohibeat Parocho ne præsens sit, & ipse fuerit præsens; quia S. Concilium in hoc Parochum æquiparat Ordinario ibi; *De ipsius Parochi, seu Ordinaris licentiã*; nec Episcopus potest prohibere Parochum sine causa, ne suo fungatur officio. Præterea si hoc esset permissum, utique quilibet Episcopus suo arbitrio diocesis suæ matrimonia posset impedire; qui est Parochus, licet impediatur, non desinit esse Parochus; sed sicut matrimonium contractum contra interdictum Ecclesiæ est validum, licet peccent contrahentes, & puniri possent, ita etiam erit validum contractum contra prohibitionem Episcopi.

21 Item procedit, etiam si in Parochia unius ex contrahentibus non esse publicatum Concilium, & ibi coram Parocho contractum sit matrimonium, non servata forma sacri Concilii, licet in Parochia alterius Concilium esset publicatum, ut in his declarationibus.

22 In Pampilonensi. *Sacra Congregatio censuit, matrimonium aliàs legitime contractum non esse invalidum ex eo, quod omissa fuerit forma sacri Concilii Tridentini c. 1. sess. 24. de refor. matr. Si modò prædictum decretum non erat publicatum in loco, & Parochia mulieris, ubi matrimonium dicitur esse publicatum, etiamsi fuisset celebratum in patria Viri.*

23 An matrimonium valeat, si vir qui erat unius Parochiæ, in qua erat decretum Concilii *c. 1. sess. 24. de refor. matr.* publicatum, accessit ad mulierem alterius Parochiæ, in qua nec Concilium, nec dictum decretum fuerat publicatum; ubi per verba de præsentia duxit illam in uxorem sine præsentia Parochi? *Sacra & c. respondit pro validitate matrimonii.*

24 Quod igitur ad habitationem in loco contracti matrimonii debet esse alter contrahens subjectus illius Parochi jurisdictioni, licet pro negativa urgeat *d. cap. Is, qui de sepult. in 6.* nisi tamen conluevit habitare ita, ut haberet æqualem habitationem, aliàs secus, ut colligitur ex sequenti declaratione.

25 In Urbinatensi, seu nullius die 6. Maii 17. *Sacra Congregatio, & c. censuit secundum matrimonium, ut proponitur, & coram Parocho, in cujus Parochia contrahentes inhabitabant, & duobus testibus contractum, nisi aliud obstiterit, esse validum, & Parochum, qui primo matrimonio interfuisset, & in ejus Parochia vir possidebat domum, esse suspensum ex ejusdem Concilii decreto c. 1. sess. 24. de refor. matr. Et si celebravit, irregularem, & propterea sua conscientia quamprimum consulere debet.*

26 Ejusmodi autem Concilii formam observare quoque tenentur schismatici, & hæretici matrimonium contra-

hentes, ut censuit S. Congregatio; quia matrimonium cum schismatico, & hæretico est verum matrimonium, si tamen decretum dicti *c. 1. sess. 24. de refor. matr.* in eorum Parochia fuerit publicatum.

In Hollandia, *sacra Congregatio censuit, Hæreticos quoque, ubi decretum Concilii publicatum fuerit, tenersi formam observare, & propterea ipsorum etiam matrimonia absq. forma Concilii, quamvis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita esse.*

Sacra Congregatio Concilii, perpenis etiam consultationibus Episcopi Tricaricensis in causa Hollandiæ 19. Decemb. 1602. censuit primo, ubi decretum ejusdem Concilii c. 1. sess. 24. de refor. matr. non est publicatum in Parochia, valere matrimonia contracta absque observatione formæ à Concilio præscriptæ.

S. Congregatio censuit, pronuntiandum esse invalidum *29* matrimonium; quia decretum S. Concilii publicatum in Parochiis, intra cujus limites isti contrahentes hæretici habitabant, eos obligavit post triginta dies à prædicta publicatione; quam sententiam Sanctissimus D. N. ad se relatum, approbavit ea ratione, quia domus habitationum dicuntur sub d. An Parochiis extare, & hæretici sunt subjecti iudicio Ecclesiæ.

Die 17. Junii 1617. S. Congregatio respondit, decretum *30* *c. 1. sess. 24. de refor. matr.* ligare etiam hæreticos, si in eorum Parochia publicatum fuerit, & lapsi sint triginta dies à die dictæ publicationis.

In Colonienfi, *Sacra Congregatio censuit, si decretum, ut supra, in Parochia Petri Calviniste, & mulieris Catholice contrahentium non fuerit publicatum matrimonium, ut proponitur contractum, nisi aliud obstiterit, esse validum.*

Et quamvis matrimonium hæretici cum hæretica, si *33* sint incolæ loci, ubi Concilium Tridentinum non receptum videatur, posset dici validum, si contrahatur coram eorum Prædicante in loco, ubi Concilium receptum est; quia advenæ non tenentur legibus loci, ut docent quamplures, quos refert ac sequitur Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 18. n. 6.* Attamen ex hoc capite non potest dici validum, Nam doctrina, quod advenæ non teneantur legibus loci, in quo sunt, non valet quoad contractus, ut cum pluribus notat Sanch. *l. eo allegato n. 10.* quia cum contractus sit quid pertinet ad forum extraneum, regulari debet juxta leges, secundum quas procedit ille forus, ut expresse deciditur *in l. si fundus venerit ex consuetudine ejus regionis, in quo negotium gestum est, pro evictione cavere oportet.* Unde obligantur legibus loci, in quo sunt, quoad actus communes in quibus communicant cum incolis, ut sunt contractus, vel qui pertinent ad esse publicum Communitatis; quoniam lex obligat omnes, qui subditi sunt; advenæ autem exercentes hos actus sunt subditi ratione ipsorum. Quippe actus, qui concernunt immediate esse publicum, sunt sub dispositione legis localis; quia pertinent ad potestatem illius loci regulare esse publicum; Atque adeò, licet advenæ ex se non subiiciantur, subiiciuntur tamen ratione actuum; qui pertinent ad Communitatem, & proinde incolæ locorum, in quibus Concilium Tridentinum non est receptum, contrahentes matrimonium ubi receptum est etiam si ibi sint advenæ, tenentur servare dispositionem Concilii, atque idcirco contrahere coram Parocho, ut tradunt Petr. Ledesma, *de matr. q. 45. pun. 3. dub. ult. Sanch. d. lib. 3. de matr. disp. 18. n. 26. Pontius lib. 5. de matr. c. 9. n. 1. Bossius de matr. c. 1. §. 29. n. 79.*

Verùm hæc doctrina patitur difficultatem, quia, *33* quando incolæ alicujus loci aliud divertunt, brevi revertuntur ad proprium domicilium, sicut non acquirunt ibi domicilium, aut quasi domicilium, ita nec proprium Parochum, qui necessarid requiritur pro validitate matrimonii ex Concilio *Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. matr.* & proinde defectu proprii Parochi non possunt servare decretum Concilii, & frustra requiritur, quod servent; undè matrimonium per ipsos contractum erit nullum.

nt docent Panor. in cap. In nostra, numer. 10. de penit. Cæphal. conf. 371. nu. 23. Menoch. conf. 15. nu. 18. Navar. confil. 52. num. 2. de Sponsal. Trivisan. dec. 23. lib. 3. Molin. de rit. nupt. lib. 2. diff. 11. num. 93. Gutier. cum aliis de matr. cap. 63. num. 6. Ricc. in prax. dec. 244. n. 7. Valens. lib. 2. decret. tit. 3. n. 12. Zipæus in Analyt. jur. Pontif. lib. 4. tit. de spons. n. 13. & Bossius supra c. 4. §. 8. n. 16.

34 Ex hoc igitur capite tenendum est, matrimonium hujusmodi esse nullum; quia divertendo ad locum, in quo non habent proprium Parochum, se reddunt impotentes ad contrahendum; nam sibi reddunt impossibilem formam præscriptam à Concilio servandam in loco, in quo contrahunt, & proinde nulliter contrahunt juxta Doctores modò citatos; siquidem hæretici quoque in loco, ubi dictum decretum Concilii publicatum est, tenentur illud servare, nec sufficit eorum minister, ut jam diximus; idque extendendum est ad milites hæreticos, ac mulieres, quæ sequuntur; quoniam hi, cum nullam habeant fixam stationem, sed debeant esse semper parati ad proficiscendum, quò jubentur, & per accidens sit, quod diù morentur, habentur pro vagis, cum nullibi habeant domicilium, constantem sedem, l. Ejus, qui manumissit, s. fin. ff. ad municip. & tradunt Doctores communiter, quos citat, & sequitur Sanchez eo lib. 3. de matr. disp. 25. n. 1. & 2. & idè debent adhibere Parochum loci, ubi reperiuntur, sicut debent vagi juxta Rebell. p. 2. de oblig. just. lib. 2. q. 8. nu. 3. Coninch. de Sacram. disp. 27. de matr. dub. 2. n. 20. Valenz. lib. 4. decret. tit. 3. n. 12. vel quemcumque alium Parochum, ut cum aliis docet Sanchez d. lib. 3. de matr. cap. 25. num. 11. Henriquez lib. 11. sum. cap. 3. lit. B. Gutierrez. de matr. c. 65. n. 10. Naldus v. matrimonium n. 3. Lessius lib. 4. de just. & jur. cap. 2. n. 49. Layman. lib. 4. Theol. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 3. Vener. lib. 1. Exam. Episcop. c. 49. n. 1. & 3. Filiuc. tr. 10. c. 6. n. 212. Bonac. q. 2. de matr. pun. 8. n. 6. Reginal. lib. 31. prax. Pontius lib. 5. de matr. c. 15. n. 5. & alii. Quod etiam extendendum est ad eos, qui renitentes domicilium Originis, vel quodcumque aliud acquisitum, sed de præfenti vagantur, nec habent domicilium habitationis. Nam hi quoque sunt vagi, ut firmant Imola in c. Dilectus n. 10. de rescript. Socin. in cap. fin. n. 57. de for. comp. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 39. Sanchez d. lib. 3. de matr. disp. 25. num. 1. Gutier. loc. cit. num. 2. Bossius de matr. c. 4. §. 55. num. 165. quia cum sint extra proprium domicilium, & careant fixa habitatione, de præfenti verè sunt vagi.

35 Publicatio autem decreti Tridentini requiritur, quod facta sit in ipsis Parochiis contrahentium ex verbis ipsius Concilii eo capite, & firmavit Rot. dec. 429. n. 2. p. 1. div. ac censuit eadem S. Congregatio in adductis declarationibus, & in sequentibus.

36 Die 26. Junii 1568. in Bisantina, Sacra & c. censuit, si non erat publicatum in Parochia decretum Concilii cap. 1. sess. 24. de reform. matr. 3. cum illud non obliget, nisi post triginta dies à die publicationis, matrimonia esse valida.

37 Sacra & c. censuit, non posse declarari nulla matrimonia, nisi decretum sacri Concilii c. 1. sess. 24. de reform. matr. fuisset publicatum in Parochia propria contrahentium, & post triginta dies lapsos ab hac publicatione contracta fuissent.

38 In una Germaniæ, sacra Congregatio censuit non posse declarari nulla matrimonia, nisi decretum fuisset publicatum. ut supra.

39 Et anno 1628. 18. Novembris, & 2. Decembris matura discussione resolutum fuit in una Russiæ, in qua fuerunt etiam allegatæ aliæ similes declarationes, de quibus & nos in tomo primo.

40 Verùm tamen moneo hujusmodi publicationem præsumi, dictum decretum ibidem fuerit aliquo tempore observatum, ut in sequentibus declarationibus.

41 Sacra Congregatio perpensis consultationibus Episcopi Tricaricensis Nuncii Colonensis circa formam matrimonii, qua in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ con-

trahuntur censuit edendas esse infra scriptas declarationes, & ommissis aliis.

In Bolsenensi die 14. Aprilis 1611. Sacra & c. Ceterùm quantum pertinet ad eos, qui absq. forma Concilii matrimonia contraxerunt, respondit, si in ea Regione decretum Concilii c. 1. sess. 24. de reform. matr. observari consueverit, nulla esse matrimonia, in quibus contrahendis Parochus non fuerit adhibitus.

In Panormitana die 10. Julii 1610. sacra Congregatio ad id, quod pertinet ad primum caput respondit, nullitatem hujus matrimonii, quatenus Parochus in eo adhibitus non fuerit, minimè obstare, quod decretum prædictum in Parochiis Panormitana diocesis non appareat publicatum. Si quidè cum forma Concilii in contrahendis matrimoniis præscripta soleat observari, præsumitur publicatum, quemadmodum aliis plerisq. in casibus sacra Congregatio consulta respondit. Ita quidem ut requiratur justificatio in facto dictæ publicationis sacri Concilii in propriis Parochiis, vel observantia ejusdem sacri Concilii in eisdem ad effectum præsumendi publicationem.

Et quamvis magna sit controversia inter Doctores de 44 qualitate habitationis requisitæ ad hoc, ut quispiam dici possit alicujus Ecclesiæ Parochianus; communis tamen, ac receptor sententia est, quam cum primis tradit Federic. de Sen. conf. 253. & seq. ad jus Parochiale esse attendendam præsentem habitationem, non domicilium, idè quæ eodem anno, imò & eodem mense, ac die aliquem effici posse Parochianum plurium Ecclesiarum, cum habitatio sola requiratur. Hanc Federici sententiam commendat, ac sequitur Abb. in d. c. Extirpanda in repet. §. qui verò n. 11. de prob. & latè defendit Anchar. in cap. de Uxore n. 7. de sepult. ac uti veriore amplexa est Rota post trinam causæ disputationem in d. Toletana matrimonii 10. Decembris 1625. coram Merlino, quæ est decisio 194. n. 3. ubi firmatum fuit, quod statim ac quis habitat in certa Parochia, intelligitur fieri Parochianus, & pluries ita respondisse sacram Congregationem Concilii, fatetur Pontius d. lib. 5. c. 13. §. 1. n. 5. & seq. & censuit antiquitus in una Salutarum die 21 Decembris 1560. ibi: Si contrahentes à paucò tempore sint alicubi habitantes, dummodò non sint de comprehensis inter vagos, horum erit proprius Parochus is in cujus Parochia contrahentes habitant tempore, quo matrimonium contrahunt; ac novissimè in Mediolanensi mense Augusti 1661. & pluribus relatis decidit in similibus terminis Sperell. dec. 87. n. 5. tom. 1. & ante ipsum Bonac. de matr. q. 2. p. 8. n. 2. & Add. ad Burat. dec. 713. c. 5. ibi: Statim ac quis incipit habitare animo habitandi, efficitur Parochianus, nec est opus expectare, ut majori anni parte in Parochia inhabitaverit.

CONSULTATIO LXXX.

An qui vim non infert, sed precibus puellam extrahit è domo parentum iis invidis, ut in uxorem ducat, dicatur raptum committere ita, ut matrimonium sit invalidum.

EX Tridentino sess. 24. c. 6. de matr. inter raptorem & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimonium; quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta illum in vitam habere consenserit, eam raptor in uxorem ducere potest, & nihilominus raptor, ac omnes illi auxiliium, & favorem ad raptum præbentes, sunt ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu decedant; teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare; & ex l. un. C. de rapt. Virg. §. & quidem bona ripientis mulierem, nec non auxiliantium ipso facto in dominium raptae transferuntur, auth. de rapt. mulier. §. un. vers. Sancimus. Si rapta consentiat nubere raptori, matrimonium est nullum, & amittit dominium prædictum bonorum.

2 Ex quibus norandum est, quod pœna nullitatis matrimonii raptæ consentientis cum raptore non habet locum, si illa sit reposita in libertate, ut ex Tridentino, & contra hoc prædicta lex civilis nihil valet; item, quod secundum probabiliorem sententiam, & magis communem, hodie per jus Canonicum, præsertim per Tridentinum loco citato, abrogata est pœna illa amissionis bonorum, quando mulier liberè consentit nubere raptori, ut Sanchez *lib. 7. disp. 12. n. 27 de matr. & Farin. q. 145. n. 12.* cum multis aliis. Rursus quod pœnæ Tridentini procedunt etiam in raptu mulieris inhonestæ, secus de pœnis juris civilis, Farinac. *n. 13.* cum communi, nec non quod matrimonium contra Tridentini decretum ut supra contractum, nullum est, Sanch. *disp. 13. n. 2.* excommunicatio autem ibi est læta sententiæ, sed non est reservata, Farinac. *n. 21.* Sanch. *nu. 1.* Pœnam autem infamiæ, inhabilitatis ad dignitates, & dejectionis è gradu Clericali, idest depositionis, sunt ferendæ sententiæ secundum probabiliorem, Sanchez *eod. num. 1.* Farinac. *q. 145. num. 18.* Filiuc. *de imped. matr. c. 8. num. 264.*

3 Atque ex his respondeo, quod recipiens suam sponsam consentientem invitis parentibus non incurrit pœnas juris Canonici, sed civilis; ita Sanch. *d. disp. 13. num. 15.* Farinac. *ead. q. 145. n. 88. & seqq.* cum communi. Nam qui vim non infert, sed vel precibus mulierem extrahit è domo parentum, vel quia jam consentit in matrimonium, raptor dici non potest, Pontius *de matr. lib. 8. c. 69. n. 1.*

4 Non obstat, quod ejusmodi abductio fit invitis parentibus; nam adhuc ipsis invitis, ac repugnantibus non dicitur raptus, cum Concilium Tridentinum eo decreto consulat matrimonii libertati, ad quam nihil confert parentum voluntas, sed sola mulieris, quæ in hoc eventu reperitur, dum abductioni connivet, ut firmat Less. *de just. & jur. l. b. lib. 4. c. 3. dub. 9. n. 70. & Sanch. d. disp. 13. n. 13.*

5 Quod planè absque dissensione procedit, quoties præcesserint tractatus de matrimonio incundo; hoc enim casu, si mulier sciens, ac volens, quamquam reclamantibus parentibus, à sponso abducitur, non tamen potest dici raptor juxta textum in *cap. penul. de raptor.* his verbis: *Cum ibi raptus dicatur admitti, ubi nil antea de nuptiis agitur, iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet parentes reclamarent, à quibus eam dicitur rapuisse.* Estque etiam textus in *c. 2. 36. q. 1.* ibique Glossa, & tradunt Less. *loc. cit. & Sanch. ubi supr. n. 15.* cum aliis ab ipso relatis. Item & quando postea matrimonium legitimè contractum fuit; matrimonio enim subsequuto non dicitur commissus raptus de jure Canonico, Marian. Socin. *in d. cap. penul. de raptor.* Aliàs haberet locum jus civile in *l. Raptores, C. de Episc. & Cler.* quod per jus Canonicum in dicto *cap. penul.* fuit correctum; atque ita etiam censuit facta Congregatio Concilii Tridentini in Mediolanensi mense Augusti 1661.

CONSULTATIO LXXXI.

1 *An distributiones quotidianas lucretur Canonicus, seu beneficiatus, qui solitus cateroquò inservire, à civitate legitima vacationis tempore discedens in vicinum Oppidum, unde sub finem dicte vacationis potest opportunè reverti ad inserviendum Ecclesie, se contulit, ibique superveniente infirmitatis corporalis impedimento ita devineatur, ut ad Civitatem redire, & choro inservire non valeat?*

2 *An id locum habeat, quatenus in ea Ecclesia vigeat contraria consuetudo?*

AD primum respondet Gutier. *Canon. lib. 1. c. 1. n. 138.* tunc infirmum consequi debere distributiones, quando præsens est in loco, ubi est Ecclesia; at ego respondeo, lucrari.

2 Et ad secundum, non lucrari quatenus consuetudo sit

legitimè præscripta; atque ita ad utrumque respondit S. Congregatio Concilii *ad sess. 24. c. 12. de ref.* in N. distributionum die 18. Decembris 1666.

Ratio primæ responsionis est, quia Concilium Tridentinum concedens Canonicis tempus vacationis nõ obligat, quod quis non exeat è loco; quare quãdo Canonicus exit è loco tempore vacationis, utitur jure suo quod habet, ut possit exire, ac frui vacatione sibi concessa. Qui autem utitur jure suo, non facit fraudem legi, etiam si se subtrahat ab obligatione ipsius. *Quia nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur. Regul. Nullus ff. de regul. jur. & l. quoad. & lex §. Is tamen, ibi, Dolo malo non videtur habere, qui suo jure utitur. ff. de homin. liber. exhib.*

Idque etiam si fiat ex intentione non residendi; siquidem non adest fraus, sed usus proprius juris, nec adest intentio non residendi, quando adest obligatio, sed intentio se subtrahendi ab obligatione, quæ non est mala, quando non fit in odium legis, sed ob proprium commodum; solum enim est malum nolle servare legem; quando obligat.

Neque verum est, quod interveniat intentio nocendi legi; nam tunc solum intervenit, quando stante obligatione legis non vult Canonicus illam servare: Textus verò in *l. 1. §. Idem ver. denique, ff. de aqua pluvi. arc.* non obstat, sed nostram sententiam confirmat; nam ibi habetur: *Marcellus scripsit cum eo, qui in suo fundo sodiës vicini fontem averterit, nihil posse agi, nec de dolo actionem, & sanè non debet habere, si non animo vicino nocendi, sed suum agrum meliorem faciendi fecit.* Unde, quando non intervenit malus animus, sed intentio proprii commodi, non intervenit dolus, sive fraus, ut dicebamus.

Hinc valdè diversum est, nolle servare legem, quando obligat, & velle se subtrahere ab obligatione legis. Nam primum præsertim intentionem tendentem contra legem, & subtrahentem debitam obedientiam, quod est infringere legem; secundum verò non subtrahit obedientiam, que fit debita legi; neque præsertim intentionem contra legem, sed solum dicit subtrahere personam obligationi legis juxta jus quod habet ad se subtrahendum; quod non est violare legem, sed ab illa se subtrahere; & sicut potest quis petere dispensationem in lege, & per ipsam se subtrahere ab obligatione legis, ita etiam potest se subtrahere eundo ad locum, in quo infirmatur; quia non habet minus jus ad mutandum locum tempore vacationis sibi concessio, quàm ad petendam dispensationem.

At quid, si prævideatur, quod talis discessus à Civitate mediante morbo impediet residentiam? Videtur in hoc casu, Canonicum non posse discedere, & si discedat, non lucrari distributiones, quia peccat in causa contra præceptum residendi. Ratio esse potest; quia impedimentum in causa prævisum debet vitari in ipsa causa. Verùm hæc doctrina non rectè applicatur, quia tunc tenemur vitare causam, quando causa de se infert peccatum. Nam tunc, licet aliàs de se licita, sit tamen illicita ob connexionem cum peccato; & proinde oportet, quod connectatur cum peccato, prout habet rationem peccati; si autem non inferat de se peccatum, sed impedimentum, quo impediatur observatio alicujus legis, si tale impedimentum de se non sit malum, nec teneamur ipsum remove, tunc causa non connectitur cum peccato, & ideò non tenemur in ipsa vitare peccatum; quia peccatum non continetur in ipsa, nec est causa peccati, sed causa solvens obligationem legis.

Itaque dicendum puto, quod Canonicus tempore vacationis potest discedere à Civitate, & gaudere distributionibus toto tempore suæ infirmitatis ab ejusmodi discessu exortæ, etiam si prævideat, quod sit superventura infirmitas, reddens illum impotentem, ad inserviendum; quia præceptum residendi obligat tantum eos, quos reperit potentes ad residendum, & aliàs soliti fuerint inservire, non autem quos reperit impotentes. Unde quando quis est factus impotens, & fuit solitus inservire, non amplius subditur ipsius obligationi.

Dixi, qui fuit solitus cateroqui inservire. Hæc enim conditio requiritur à S. Congregatione Concilii apud Garz. de benef. p. 3. cap. 2. n. 362. *Sacra & c. censuit, distributiones quotidianas deberi senio confectis, si soliti sunt residere, ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato cum præcedenti occasione, & detentis in carceribus, non tamen ob propriam culpam.* Idem etiam declaravit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Aquilana die 20. Junii 1581. nimirum: *Che à Canonici, i quali per infermità sono assenti, ò per cause criminali sono carcerati, quando vengono assoluti, e liberati, si debbano loro le distributioni quotidiane; purchè detti Canonici, avanti che fossero infermi, ò carcerati, fossero soliti residere, e servire alla Chiesa, & in alia Aquilana 4. Augusti 1593. Sacra & c. censuit, dum jus commune disponit, quod infirmi, & alii participant de distributionibus in absentia, intelligitur, dummodò ante infirmitatem, vel impedimentum servire consueverint.* Quibus nec Episcopus potest statueri ne dentur, ut declaravit eadem S. Congregatio Episcoporum in Castellatenensi 20. Augusti 1602. traduntque Navar. de hor. can. cap. 11. à num. 9. Covar. var. lib. 3. c. 13. n. 8. Corlet. sing. 152. Rodrig. in sum p. 1. cap. 33. n. 6. Monet. de distrib. p. 2. q. 6. n. 21. Pereir. de renovat. q. 5. nu. 23. Henriq. lib. 13. cap. 13. n. 4. lit. T. Spin. in spec. testam. glos. 9. n. 30. & Gutier. d. cap. 1. n. 138. Nam si infirmus non erat solitus inservire, dum benè valebat, tunc infirmitas illius non judicatur pro præsentia, & interessentia, cum eo casu ipsa infirmitas non præstiterit causam absentia; idque procedere etiam si quis propria culpa in infirmitatem inciderit, tenent Fusch. de visit. o. 20. num. 26. Gutier. d. c. 1. n. 138. Rodrig. ubi sup. n. 6. Monet. loco all. g. à n. 12. Zerol. in prax. p. 1. d. v. Distributiones §. 3. & declaravit supra S. Congregatio.

10 Ratio verò secundæ responsionis est; quia, quod dentur distributiones infirmis, est de mero jure Ecclesiastico, ut habetur in cap. un. de Cler. non resid. in 6. Ergo consuetudo legitime præscripta, ne iis dentur post elapsam vacationis tempus, vel tempore ipso vacationis, potest prævalere; quia est rationabilis, constatque ex cap. fin. de consuet. ubi admittitur consuetudo rationabilis contra jus Canonicum; quod autem hæc consuetudo sit rationabilis ex eo deducitur, quia distributiones institutæ sunt pro verè interessentibus ad augendum cultum divinum; qui autem est infirmus, non interest, nisi fictè. Undè cum non sit æqualis servitii recta ratio dicat, quod distributionibus non fruatur, sed accrescant iis, qui actu inserviunt, & que intereunt.

CONSULTATIO LXXXII.

An subsidium dotis legatum pro maritandis honestis puellis cum restitutione dotis in casu quo proles non existat, possit dari Virginibus ad professionem regularem admittendis?

Affirmativè respondendum videtur; quia quod datur Monasterio pro puella ingrediente, censetur datum titulo dotis, ut notant Guidopap. dec. 962. nu. 6. Calderin. conf. 9. Bero. q. 34. famul. n. 8. Bacz. de dot. c. 14. nu. 11. & constat ex communi usu loquendi, qui attendi debet, l. Cum de lanionis §. Asiniam, ff. de fun. instr. & l. habeo, ff. de supellect. leg. traduntque Bart. in l. si quis filiabus, ff. de testam. ter. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 11. n. 68. Surd. conf. 454. n. 19. Jal. in l. Gallus §. Instituens n. 20. ff. de lib. & posth. Abb. in c. 2. n. 2. de verb. signif. Ergo cum conditio dotis, & verba testatoris verificentur in ingrediente Religionem, habebit quoque locum ipsius dispositio, l. Miles, §. Pro parte, ff. de leg. 2. legatum autem pro maritandis puellis, & pro dote nihil differt, ut tradunt Castr. in l. Lucius l. d. §. in fin. ff. de leg. 2. & conf. 214. n. 1. lib. 1. Crav. conf. 101. n. 1. & conf. 686. n. 5. Covarruv. in cap. 3. n. 11. de testam. Mantic. lib. 11. de conjecl. tit. 21. n. 4.

2 Id, quod præsertim valet in dispositione testatoris ita, ut etiam recedendum sit à proprietate significationis ob

communem usum loquendi, l. Cum antiquitas circa fin. C. de usufr. ubi Glos. v. esse relictum cum Bartolo, docetque Aretin. in l. ex facto, n. 11. ff. de vulg. & pupil. substit. Corn. conf. 233. n. 6. in fin. vol. 4. Roman. conf. 179. nu. 5. Paul. à Monte Pico in l. Tilia, §. Tilia cum nubere, n. 21. v. non obstat, ff. de leg. 2. & Mantic. lib. 3. de conjecl. ult. vol. 11. §. n. 1. & se 79. Undè stante communi usu, quod puellæ ingredientibus Religionem dicantur dotari, non est dubium, quin ex mente testatoris legatum dotis ab ipsas quoque extendatur; præsertim quia non solum causa pietatis adhuc durat, & necessitas sustinendi onera matrimonii, sed etiam quia id continet causam magis piam, & sæpè censuit S. Congregatio Episcoporum & Regularium in Pilsaurenfi die 26. Augusti 1616. *Sacra & c. censuit Legatum relictum pro maritandis potest dari monachanda.* Idem in Maceratenfi 21. Januarii 1622 & 7. Februarii 1648. & 24. Martii 1649. & 29. Junii ejusdem anni. Idque etiam legatum sit in specie, unde legatum dotis debetur Legataria Monasterium ingredienti, Rota apud Ludovis. dec. 301. ac licet testator dixerit, quod moriente conjugata sine filiis, dos revertatur ad aliquem locum pium, eadem S. Congregatio in Amerina 5. Aprilis 1625.

At in hoc casu tenendum est negativè; ratio autem est, quia testator respicit ad matrimonium carnale. Legatum autem institutum pro maritandis honestis puellis, non potest tribui ingredientibus Religionem, quamvis causa sit magis pia, ut docent communiter Doctores, nominatim verò Bald. in auth. quia rogati n. 11. v. Quaro nunquid, ad Trebel. & in novel. de dor. privil. 77. n. 2. Loarez. in reg. l. filiusfamilias, §. Divi n. 139. ff. de leg. 2. Nat. conf. 296. n. 1. & 2. Barbat. conf. 23. n. 2. vol. 1. Bacz. de non melior. cap. 14. n. 9. & ex Canonistis Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ nu. 93. de constit. Guliel. Benedic. in cap. Raynuitius n. 31. de testam. Jo. Lup. in cap. Per vestras noi. 3. §. 12. n. 6. de donat. inter vir. & ux. Gutier. lib. 1. quest. can. c. 31. n. 20. Mantic. lib. 8. de conjecl. tit. 5. n. 32. & Sanchez. lib. 1. de matr. disp. 33. n. 32.

Secundò, quia ita expostulat conditio voluntaria testatoris; conditio autem, sive forma voluntaria in hoc differt à necessaria, quod hæc per æquipollens impleri potest, illa verò in specie implenda est, l. Marcius, ff. de condit. & demonstrat. & notant Bart. in l. Gallus, §. & quid si tantum, num. 3. ff. de liber. & posth. Galiaula ibid. n. 8. Dec. conf. 11. n. 19. & conf. 89. n. 3. Roland. conf. 56. num. 22. & 23. vol. 3. Lara de annivers. lib. 1. cap. 21. numer. 29. Cum igitur dispositio testatoris sit voluntaria, debet in forma specifica impleri ita, ut legatum tribuatur puellis maritandis, pro quibus ex mente testatoris intelligitur legatum institutum, non verò pro ingredientibus Religionem.

Itaque non obstant adducta; nam procedunt, quando non constat de legato pro matrimonio carnali; tunc enim testator absolutè legat pro dotandis, nihil exprimendo, an velit dotare in ordine ad matrimonium carnale; ac proindè non durat eadem causa pietatis, nempe aversio à peccatis juvando in ordine ad ingressum Religionis, sed alia, quæ non est de mente testatoris; nec dotatio puellarum quocumque modo est intenta à testatore, sed dotatio in ordine ad talem finem, scilicet ad contrahendum matrimonium carnale, atque ad alendam prolem, avertendumque hoc pacto à peccatis; & idèò determinata dotatio est de mente testatoris, quia causa finalis restringit dispositionem, l. Unum ex familia §. fin. ff. de leg. 2. Ac proindè una causa pia non potest excludi per aliam, Clem. quia contingit de relig. dom. & dispositio testatoris utpote voluntaria in forma specifica est adimplenda ita, ut nec etiam uberiori modo adimplenda sit, cap. Cui de non Sacerdotati, de præb. in 6. quia licet adhuc sit causa pia, est tamen diversa, atque adèò contrariam mentem testatoris; & ita declaravit S. Congregatio Concilii ad c. 5. sess. 25. de refor. in Barenfi subsidii dotalis 15. Septembris 1668. *Sacra & c. censuit, subsidium dotis legatum*

legatum pro maritandis honestis puellis cum restitutione doris pro multiplo montis in casu, quo filii non existant non potest dari Virginibus ad professionem regularem admittendis.

CONSULTATIO LXXXIII.

Cum in Concilio Tridentino sess. 24. c. 12. de res. fanci-
zum sit, quod omnes divina per se, & non per substitutos cō-
pellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pon-
tificalia exercenti assistere, & inservire, ideo quero primo.

An Canonici teneantur assistere, & inservire Episcopo
solemniter celebranti?

Secundo, an quando Episcopus privatim celebrat, te-
neantur Canonici inservire, & assistere?

Tertio, an Canonici debeant assistere, & inservire Epi-
scopo suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi exercet
functi ones Pontificales?

Quarto, an quando Episcopus solemniter celebrat in
aliena Ecclesia, ubi sunt sufficientes presbyteri pro assisten-
tia, spectet ad huc Canonicos illi assistere?

Quinto, quinam ex Canonicis teneantur assistere Epi-
scopo solemniter celebranti?

Sexto, in quibus assistentes Canonici inservire debeant
Episcopo?

Septimo, an & qua poena Episcopus cogere possit Digni-
tates, & Canonicos ad sibi assistendum, & inserviendum.

Octavo, an possint Dignitates, & Canonici per substitu-
tos implere munus assistendi Episcopo in Pontificalibus
functionibus?

AD primum respondeo affirmativè; idque ex Tri-
dentino loco citato, & docent communiter Do-
ctores, nominatim Mandol. in signat. Grat. tit. dispens. de
non resid. v. Concilium Tridentinum, Ugolin. de offic.
Episc. c. 16. §. 3. n. 1. p. 1. Vener. lib. 4. exam. Episcop. c. 40. Al-
cedo in prax. Episc. c. 13. n. 34. & Rubeus in aphorism. Episc.
cop. v. Assistencia. Quæ obligatio fundatur tum in digni-
tate Episcopi, tum in officio Canonorum, quia cum
Episcopatus sit dignitatum, culmen, cap. Nisi cum priorem
de renunc. & cap. Venerabilis de prab. & notant omnes
cum Glossa in cap. licet de prab. in 6. exigit etiam in ce-
lebratori actione suæ dignitatis, qualis est Pontificalis ce-
lebratio, servitium sibi præstari à dignioribus inter Cle-
ricos, quales sunt Canonici, qui tenentur simul cum cæ-
teris Ecclesiæ inservire.

Quod quidem procedit non solum, quando Episco-
pus celebrat in Cathedrali, sed etiam in alia Ecclesia
intra Civitatem, non autem in Diœcesi; effect enim val-
dè onerosum, si Canonici tenerentur egredi è Civitate
ad inserviendum, & assistendum Episcopo, & ita declara-
vit S. Rituum Congregatio die 2. Augusti 1631. & tradunt
Gallet. in margar. v. Canonice circa fin. & Rubeus eo lo-
co n. 2.

Ad secundum respondeo negativè; quia licet Conci-
lium Tridentinum absolute dicat, quod teneantur assiste-
re Episcopo celebranti, attamen quia statim subdit, aut
alia Pontificalia exercenti; hæc verba declarant, quod in-
telligat de celebratione Pontificali, quia dictio alia Pon-
tificalia supponit aliquid Pontificale, ac proinde quod
celebratio sit Pontificalis; nam dictio alia, cum de sui na-
tura sit repetitiva similium qualitarum, l. 3. de serv. fugit.
ubi Glor. & in l. Barbarius, v. Alio jure, ff. de offic. Præsid.
& cap. Sedes de rescripti. ubi etiam Glor. v. alio quocumq;
jure, & in cap. Cum non ab homine, de judic. v. Alio
crimine, cumque in præfenti habeat expressam qualita-
tem Pontificalium, necessariò eandem qualitatem suppo-
nit in Celebratione; sicque tenent Ugolin. loc. alleg. Ru-
beus ibid. n. 4. asserens ita fuisse declaratum à S. Congre-
gatione, Alzed. de præced. Episc. dignit. p. 1. cap. 13. num. 34.
& Vener. ubi supra, quinimò, si Canonici assisterent pri-
vatim Celebranti, non lucrarentur distributiones, ut de-
claravit S. Congreg. Conc. ad hunc locum die 17. Martii
1619.

Tom. V.

Si verò extet in aliqua Ecclesia consuetudo, quod Ca-
nonici assistant Episcopo etiam privatim celebranti, est
observanda; nam ejusmodi assistentia est quædam servitus,
quæ proinde præscribi potest; unde Canonicos eo casu te-
neri assistere, nec omittere distributiones, declaravit S. Ri-
tuum Congregatio in Lamateni 28. Aprilis 1608.

Ad tertium respondeo affirmativè; nam suffraganeus est
subrogatus in locum Episcopi in ordine ad functiones
Episcopales, ac proinde est ejusdem juris, & conditionis
cum Episcopo quoad has functiones, ut observant Bald.
in l. Parabolam, C. de Episc. & Cler. Cæphal. conf. 20. n. 2.
lib. 1. & ideo debetur ipsi à Canonicis idem honor, idem-
que servitium; quod etiam declaravit eadem S. Rituum
Congregatio in Bracharenfi 20. Februarii 1604. Cum
enim delegatus representet personam delegantis, & jure
ipsius sublineant in ea functione, & aliàs sit æqualis di-
gnitatis, debentur etiam eadem obsequia.

An verò præter assistentiam duorum Canonorum,
qui exercent munus Diaconi, & Subdiaconi, debeat
ejusmodi suffraganeus habere assistentiam aliorum duo-
rum Canonorum licet non Dignitatum affirmat S. Ri-
tuum Congregatio in Tarracoenfi 7 Julii 1612. licet ne-
gaverit in dicta Bracharenfi 1. Octobris 1507. Quocirca
observanda est consuetudo uniuscujusque Ecclesiæ, quæ
plurimum valet in materia præminentiarum, dummodò
sit rationalis, Seraph. dec. 963. Ludovif. dec. 224. nu. 2.
Rot. dec. 4. in fin. de elect. in nov. & dec. 596. p. 4. rec. & in
Pampilonen. præminentiarum 17. Junii 1592. coram
Pamphilio.

Ad quartum respondeo etiam affirmativè; quia Cano-
nici sunt membra, quæ simul cum Episcopo tanquam ca-
pite constituunt unum corpus, c. Novii de his, quæ fiunt
à Præl. sine cons. Capit. Quomodo enim membra reci-
piunt influxum à capite, ita inserviunt in ejus fun-
ctionibus, & ideo etiam Canonici tanquam membra de-
bent in propriis functionibus inservire Episcopo, qui
non debet ab extraneis extra proprium corpus emendica-
re servitium, sed à propriis membris debet recipere glo-
riam, & splendorem, & ita declaravit Sacra Rituum Con-
gregatio in Calaguritana 1. Julii 1601. in Bononiensi 20.
Aprilis 1602. in Brundusina 15. Julii 1617. & Capitulo
Cathedralis Interamnenfi narranti, quod Episcopus ex-
tra Cathedralis relictis Canonicis adhibeat Presbyteros
simplices inservientes, sub die 2. Augusti 1631. respondit,
non convenire, sed Canonicos Cathedralis in casu pro-
posito inservire debere etiam extra Cathedralis, & non
alios inferiores.

Unde eadem assistentia debetur à Canonicis, quando
Episcopus interest in alienis Ecclesiis Missæ solemnibus, aut
Vesperis, vel si ipse pontificaliter concionetur intra civi-
tatem; quia talis assistentia ipsi debetur ratione dignitatis
in ordine ad omnes Pontificales functiones; nec decet,
quod Episcopus assistens Vesperis solemnibus suæ Eccle-
siæ Cathedralis ob penuriam Sacerdotum admittat Cle-
ricos minoribus tantum initiatos pro assistentibus cum
pluvialibus, etiam in solemnioribus festivitibus, cum
melius sit, non habere assistentes, quam eos habere inde-
centes, ut declaravit S. Rituum Congregatio in Calerta-
rana 18. Septembris 1632.

Ad quintum respondeo; præter Diaconum, & Subdia-
conum, qui cantent Evangelium, & Epistolam, debere
assistere tres alios, nempe primam Dignitatem, quocum-
que nomine appelletur, & duas alias Dignitates, seu Ca-
nonicos; ita declaravit S. Rituum Congregatio in Ja-
censi 1609. & in dicta Calaguritana die 1. Julii 1601. & in
Reatina 10. Januarii ejusdem anni 1609. & in Vercellen-
si 7. Augusti 1610. quia, cum Episcopus solemniter cele-
brandus exercent functionem nobiliorum inter illas, quæ
ipsi congruunt, debet etiam à nobilioribus membris sui
corporis habere assistentiam, & expressius declaravit ea-
dem S. Congregatio in Monopolitana sub die 15. Octo-
bris 1632. in hunc modum. Aut præbenda sunt distincta in
presbyterales, & diaconales, & tunc Episcopo solemniter

R 3 cetera

celebranti assistere debere pro presbytero assistente digniore de Capitulo, quocumq; nomine nuncupetur, dummodo sit in Sacerdotio constitutus; Episcopo vero non celebranti, sed divinis tantum presentis, pro presbytero assistente inservire debere digniorem Canonicum post Dignitates. Aut præbendam non sunt distincta in presbyterales, & diaconales, & tunc Episcopo sive solemniter celebret, sive divinis tantum presentis sit, pro presbytero assistente inservire debere digniorem de Capitulo juxta dispositionem Cæremonialis lib. 1. c. 7. & 8.

- 10 Canonici autem assistentes Episcopo celebranti, aut divinis officiis interessenti, si præbendæ sint distinctæ in presbyterales, & Diaconales, assumendi sunt ex numero Diaconorum, ut declaravit S. Rituum Congregatio in Nolana 23. Maii 1603. Nam ad munus Diaconorum spectat inservire Sacerdoti; debent verò eligi hi duo Canonici juxta constitutiones Capituli, aut consuetudinem, si extant; quod si neque consuetudo, neque constitutiones de hac re, aliquid disponant, ad Episcopum spectabit nominare, qui debent assistere, Vener. d. c. 40. & Alcedo de præced. Episc. dignit. d. p. 1. c. 13. n. 34. dumq; assistunt Episcopo, non debent omnes eodem habitu uti, sed proprio unicuique ordini, & proinde non debent omnes indui pluvialibus, sed tantum Dignitates iis uti debent; Canonici verò presbyteri uti debent planctis, Diaconi verò, & Subdiaconi dalmaticis; quod etiam in processionibus servandum est, ut pluries declaravit S. Rituum Congregatio, præsertim in Neapolitana 23. Martii 1602. & in Placentina 19. Maii 1607.
- 11 Ad sextum respondeo; præter ea, quæ præscripta sunt in Cæremoniali Episcoporum, quod omnino servandum est, ut censuit S. Rituum Congregatio in Alexandrina 15. Martii 1608. hæc accipe; quando thurificandus est Episcopus, non debet thurificari à Diacono, qui cantat Evangelium, sed ab assistente, pro presbytero, sive sit Dignitas, sive Canonicus juxta declarationem S. Rituum Congregationis in Placentina 19. Maii 1607. decet enim, quod Episcopus hunc honorem accipiat à digniori ministro, nam idem Diaconus thurificat celebrantem, quia non adest alius dignior minister.
- 12 Ubi extat consuetudo, quod Canonici, & Dignitates, ministrent Episcopo, mitram, gremiale, thuribulum, & id genus alia, debet servare; sicut etiam si adsit consuetudo, quod Dignitas, seu Canonicus gestet baculum Pastorale ante Episcopum in quibusdam solemnitatibus, quemadmodum declaravit S. Rituum Congregatio in Lamecensi 5. Julii 1603. Hujusmodi enim consuetudines sunt laudabiles; quia sunt ad gloriam, & splendorem dignitatis Episcopalis, ac proinde observandæ sunt ex cap. fin. de consuet.
- 13 In Missa solemnibus ad Gloria, Credo, Sanctum, Dignitates, & Canonici, ac etiam Vicarius Generalis, non autem exteri debent facere circulum ante Episcopum, prout censuit S. Rituum Congregatio in Maceratensi 20. Septembris 1630. quem circulum tenentur facere Canonici choro deputati, quotiescumque Episcopus intererit cum cappa Missis solemnibus, ut censuit eadem S. Rituum Congregatio in Cassanensi 5. Martii 1633.
- 14 Quando Episcopus assistit Divinis Officiis cum cappa, Canonici assistentes non debent ipsi biretum imponere, & deponere, sed hoc ipse præstare debet. Ita censuit eadem S. Congregatio die 4. Aprilis 1620. in Laudensi, & 21. Augusti 1632. in Iterniensi respondit, neque Dignitates, neque Canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, & detegere, quando assistit divinis cum cappa, & birero. Hoc enim obsequium est solum debitum Episcopo ratione functionis Ecclesiasticæ ab ipso exercitæ, utpotè quia tunc exercet Pontificale munus, & idem ultra illud extendi non debet.
- 15 Sacra Congregatio Concilii in Abulensi censuit, Canonicos accedere debere ad cubiculum Episcopi, quoties ipse non privatim sed pontificaliter cum cappa in diebus festis, & solemnibus, voluerit descendere, ut assistat vel

horis divinis, vel Missæ sacrificio, multoque magis si ipse celebraturus est. In reditu verò usque ad ostium domus Episcopi, Episcopo præeunte, ipsique sequentibus comitari debere. In diebus verò ferialibus quando privatim venit ad Ecclesiam celebraturus, aut quicquam aliud acturus, aut auditorus debere nonnullos ex Canonicis accedere ad ostium Ecclesiæ, & Episcopum comitari. Idipsum in reditu observantes; quæ Congregationis sententia, cum Episcopo intimata fuisset, respondit ex consuetudine ad idem teneri etiam Dignitates, & Portionarios.

Eadem Sacra Congregatio censuit, quod Episcopo rei 16 divina peragenda causa ad Ecclesiam venienti cum cappa Pontificali concomitantibus Canonicis dignior ex capitulo in porta primaria Ecclesiæ portigat a'perforium cum osculo. Cum verò privatim adit Ecclesiam, tunc ex suis familiaribus unus aquam a'pergendo, ut est consuetudo, porrigat.

In Neapolitana Archiepiscop. S. Congregatio Episcoporum, & Regulatum negociis præposita die 5. Augusti 1575. ita censuit: è molto conveniente, che volendo V. S. ministrare nella sua Chiesa, i Canonici l'accompagnino, e gli assistano conforme alle ceremonie di quella Chiesa. E non lo facendo, sappiano di mancare all' officio loro, & alla riverenza, che devono al lor Prelato, non si dovendo ancora aggravare per la medesima causa d' accompagnarlo da ogni tempo, ch' ella vuole assistere con esso loro a i divini Officii. Atione, ch' essi dovrebbero desiderare, ancorchè all' una, & all' altra compagnia non paria bene astringerli con pena particolare, come nè anche alla Compagnia, quando a lei occorre invitata andare all' altre Chiese, dovendosi ella persuadere, che a ciò fare debbano esser irati non per via d' interesse; ma per amore, e riverenza. Quindi è obligo particolare de' Canonici a giudizio della Sacra Congregazione d' honorare i Principi forastieri della loro presenza, quando vanno a visitar la Chiesa Catedrale. Si come anche crederebbe fosse bene quando si potesse fare senza cagionar novità, che V. S. quando bà da ministrare Pontificalmente, si vestisse in alcun luogo della Chiesa concedente, e non fuori, e che le reliquie si mettessero nell' Altare, dove si vuol celebrare, che i Canonici nell' andare all' altare precedessero, & seguitassero, conforme alle ceremonie del tempo, pretermittendo il farsi portar la coda de' piviali, e pianeta da essi, facendo ancora portare le mitre, e'l bacolo pastorale da altri, che da' Canonici.

Idem censuit eadem Sac. Congregatio in Brundusina 18 die 16 Augusti 1583, nimirum: Che in modo alcuno non dee il Prelato farsi portar la coda della cappa pontificale da' Canonici, nè meno dagl' istessi la Croce avanti, essendo questo officio di Capellano, e la consuetudine contraria è mero abuso.

Et in Panormitana die 28. Maii 1584. eadem S. Congregatio censuit, che mentre l' Arcivescovo si veste in Pontificale, i Canonici deono sedere, e quanto all' assistere, quando celebra Pontificalmente si doverà ad unguem osservare il Pontificale, & il medesimo si dee fare nel dar la cenere, le palme, sedere in Coro, & altre cose simili circa la priorità. Che le campane si debbano sonare alle hore competenti circa i divini Officii, senza haver rispetto alla commodità dell' Arcivescovo; si offervi il Pontificale circa il porger l' incensifero, e navetta, lasciando l' inginocchiarsi.

Et in eadem: Havendo l' Arcivescovo ordinato, che sotto pena di scomunica tutti i Canonici, e Dignità, ogni volta che esse voleva andare in Chiesa, dovessero accompagnarlo eundo, & redeundo dalla camera alla Chiesa, & altre cose, la Sacra Congregazione ordino, che si levasse la pena della scomunica, e che bastasse per l' avvenire, chi i Canonici andassero solamente alla porta della Chiesa a ricevere l' Arcivescovo eccetto ne' giorni più solenni, nè quali deono andare alla Camera, e quivi dall' Arcivescovo si doverà dar loro da sedere per quel poco di tempo che aspetteranno quando occorre, che l' Arcivescovo, quando viene alla Chiesa, fossero incominciati in Coro i divini Officii,

Officii, i Canonici non son tenuti andar ne anche alla porta per riceverlo,

21 Eadem Sacra Congregatio die 25. Maii 1586. decrevit, Dignitates item, & Portionarios æquè, ac Canonicos debere Episcopum associare. Circa verò deputationem Assistentium, an sit facienda à Capitulo, vel ab Episcopo, Congregatio respondit, in hoc servandam esse consuetudinem, quæ si nulla sit, servetur, quod in Pontificali præscribitur.

22 Et in Ariminensi die 6. Aprilis 1588. censuit, che Monsignor Vescovo mandi la sera avanti per un suo servidore, quando la mattina vuole andare alla Cattedrale, e la mattina quando vuole andare al vespro. Quando è buon tempo, per buona creanza vadino due Canonici, ò almeno uno all'abitazione di Monsignore per accompagnarlo alla Cattedrale; ma piovento, ò che sia altro cattivo tempo, che non siano obligati. Quando il Vescovo vuol pigliar l'abito pontificale alla porta della Cattedrale, tutti i Canonici siano ivi presenti per dargli il primo di essi l'asperforio, e per accompagnarlo tutti processionalmente al Santissimo Sacramento, ò al Coro, dove vorrà andare. E pigliando il detto habito in Sagristia, ò in altra parte di detta Chiesa, vi si trovino parimente i Canonici per accompagnarlo, come di sopra, e arrivando il Vescovo alla porta in tempo, che i Canonici diceffero le hore in Coro, vadino subito quatro di essi, ò almeno due, secondo il numero, che ve ne sarà, per assistere, & accompagnare, come di sopra, egli altri seguino l'officio, e nõ possino quelli, che anderanno ciò per esser pñati. E se il Vescovo si tratteneffe alla porta, ò arrivasse alla fine dell'ora Canonica, in tal caso, quella finita, vadino tutti a riceverlo, e accompagnarlo come sopra: i quali Canonici tutti insieme finito l'Officio, deono accompagnarlo sino alla porta della Chiesa, & in essa licentiarfi con riverenza dal Vescovo. Quando il Vescovo starà alla predica nella Cattedrale, gli stiano assistenti almeno due Canonici. Se il vescovo celebrerà pontificalmente gli stiano assistenti i Canonici secondo il solito. Mà udendo in essa Cattedrale, gli stiano assistenti almeno una Dignità, e un Canonicopiu vecchio per porgergli l'Evangelio, e la pace. Il Vescovo andando alla Cattedrale per altra occasione, che per celebrar solennemente, ò stare alla predica, ò Vespro, ò Messe, e altre simili azioni, non siano obligati i Canonici accompagnarlo, nõ meno assistergli. I Canonici non siano obligati ad accompagnarlo, ò assistergli fuori della Cattedrale, se non fuffo per consecrare, ò riconciliare Chiesa, ò Coemeterii, tenere ordinationi, cresmare, ò communicare il popolo, ò per far simili altre azioni pontificali in publico, nelle quali deono i detti Canonici assistere al Vescovo, esercitandole però nella Città.

23 Et quidem ratione hujus assistentiæ ipsi quoque Canonici recipiunt splendorem, ac venerationem, quia communicant in peragenda illa pontificali functione & cum eodem Episcopo conjunguntur, & idèd, licèt minus digni, præferuntur tamen cæteris omnibus, ut censuit S. Rit. Congreg. in Capuaquensi 18. Maii 1602 & ratione ejusdem assistentiæ iustificantur, & recipiunt pacem ante Dignitates, ut declaravit eadem S. Congr. in Cremonensi 28. Septembr. 1612. & in Nolana 23. Maii 1603. & in Bracharensi 19. Ianii 1618. Qui honor eisdem impendi debet etiam ante Magistratum licèt sit de majoribus, sicut decrevit eadem S. Congregatio in Patavina die 2. Martii 1602. Nam in illa functione, tanquam cooperatores incorporantur eidem Episcopo; & sicut peragunt unum, ac idem ministerium divinum; ita etiam sunt veluti partiales ministri constituentes unum integrum principium ejusdem ministerii, & idèd non debent separari ab Episcopo in honore.

24 Ad septimum respondeo, Posse etiam censuris, aliisve juris remediis. Constat ex Tridentino loco allegato, & censuit S. Congregatio Rituum in Reatina 10. Januarii 1609. & S. Congregatio Concilii in Rhegiensi, ibi: Canonici recusantes assistere Episcopo Pontificalia obeunt muldari possunt, & eadem multa cogi, ut personali actu

partes suas tam in Missarum, quàm aliorum munerum celebratione expleant, dummodo tamen hac munia appellatione divinorum officiorum veniant. Etenim cum Episcopus jus habeat ad exigenda hujusmodi obsequia, si que caput, debet etiam habere vim coactivam, per quam cogere possit ad sibi exhibenda debita obsequia. Unde his ipsis pœnis compellere potest, etiam primam Dignitatem, si recuset in assistendo obsequium debitum præstare, ut censuit eadem S. Congregatio Rituum in Calagurritana 12. Decembris 1610. Censuræ enim Ecclesiasticæ sunt remedia congrua, quibus apud Ecclesiasticos exercetur vis compulsiva, & reluctantes reducantur ad debita officia.

Ad octavum respondeo, non posse, sed debere per se hujusmodi obsequia præstare; nam Concilium eo loco absolute disponit, quod omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia. Hæc autem assistentia est quoddam officium, quod impendere tenentur ratione Dignitatis, aut Canoniceatus; & ita declaravit S. Rituum Congregatio 18. Maii 1602. nempe, Sacra, &c. Obtinentes dignitates, Canoniceatus, vel Portiones in Ecclesiis præsertim Cathedralibus cujuscunque qualitatæ sint, tenentur Episcopo solemniter celebranti, aut Pontificalia exercenti assistere, ac vestibus sacris indutos eidem inservire, nec non munera eisdem Dignitatibus, Canoniceatibus, & Portionibus in decantatione Missæ, Evangelii, Epistolæ, & similium functione, præstatione, incumbentiæ, & annexa per seipos subire, & exercere juxta Sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini dispositionem, ac cujuscunque Ecclesiæ particularem ordinationem debere. Quod si quando aliquis legitimo impedimento deventus ea per seipsum implere non poterit, tunc alios, ejusdem tamen Ordinis, & gradus, non autem inferioris dignitatis, nempe Dignitates alias Dignitates, Canonici, & Portionarii respectivè vel alios Canonicos, & Portionarios in sua quisque hebdomada, ne graduum, & Ordinum prerogativa confundantur, deputare debebit, quibus per Episcopum opportunis remediis etiam hujus decreti vigore providendum fore.

Id tamen limitandum est, ut non habeat locum, si fu perveniret impotentia naturalis, ratione cujus impedirentur hujusmodi functiones exercere. Nam sicuti percipiunt distributiones, & excusantur à servitio, quando infirmitate impediuntur, cap. un. §. qui verò de Cler. non resid. in 6. & cap. 1. de Cler. agrot. Ita etiam ratione impotentia supervenientis ex aliqua infirmitate excusantur à præstandis functionibus; quod enim quis invitus patitur, nocumentum illi afferre non debet, Glof. in c. fin. v. In vita d. 5. & in Presbyteros d. 50. habeturque in l. Cum à maribus C. qui per tur. & in l. Praefes Provincia C. de appellat.

Quoniam verò frequentem, ac utilem materiam agimus, placet ipsi paulisper insistendo dubia proposita in Sacra Rituum Congregatione cum suis resolutionibus eodem spectantia referre, instantibus Cardinali Roderigo, Archiepiscopo Hispalensi, Dignitatibus, & Canoniceis, ac Capitulo ejusdem Ecclesiæ Metropolitanæ, quas resolutiones Clemens VIII. suis literis in forma Brevis confirmavit, approbavitque sub datum Romæ die 17. Junii 1592.

Primum dubium. An quando Archiepiscopus solemniter celebrat, vel alia Pontificalia munia exercet, compellere possit Dignitates, Canonicos & universum Capitulum Ecclesiæ Metropolitanæ, ut sibi assistant, & serviant?

Secundum. Posito quod sic, quonam ritu, & à quibus interveniendum erit?

Tertium. An quando contigerit, ut Missa per eundem Archiepiscopum solemniter celebranda, vel alia functiones Pontificales sint exercenda extra Metropolitanam in alia Ecclesia ejusdem Civitatis, vel suburbium, possit similiter compellere complures, ut sibi inserviant, & assistant, etiam si ipsa Ecclesia esset Collegiata, & in ea Dignitates, & Canonici existerent?

- 32 **Quartum.** An Dignitates, & Canonici, & Capitulum teneantur Archiepiscopum accedentem ad Ecclesiam diebus festis, cappa indutum comitari, & ex quo loco?
- 33 **Quintum.** An etiam in reditu debeant eum reducere, & ad quem locum?
- 34 **Sextum.** An si privatim ad Ecclesiam venerit, sit ei obviam eundem, rediens sit reducendus, & quomodo?
- 35 **Septimum.** An decens sit Archiepiscopum cum cappa incedentem, unam, aut duas Dignitates ad latus suum, admittere?
- 36 **Octavum.** An Archiepiscopo in Ecclesiam intranti prima ex cæteris præstantior Dignitas debeat offerre aspersorium?
- 37 **Nonum.** An primam, & præstantiorem Dignitatem in ordine Sacerdotali obtinens teneatur pluviali indutus assistere, & servire de libro Archiepiscopo solemniter celebranti, sive alias Pontificales functiones exercenti?
- 38 **Decimum.** Quinam Diaconali habitu induti debeant assistere, elevare simbrias, imponere, & deponere mitram, & qui Evangelium & Epistolam cantare teneantur, & debeant?
- 39 **Ad primum, & secundum** respondit S. Congregatio, posse Archiepiscopum ex decreto S. Concilii Tridentini cap. 12. sess. 24. de ref. suprãdictos compellere, ut sibi assistant, & inserviant. Modus autem assistendi, & inserviendi is esse debet, quem regula Pontificalis Romani præscribant.
- 40 **Ad tertium** licere Archiepiscopo eosdem compellere, quoties ad alias ejusdem Civitatis, & suburbiorum Ecclesias accedit ad aliquod speciale munus exercendum. Verum cum honoris, & servitii sui causa voluerit ab Ecclesia Metropolitana Dignitates, Canonicos, aliosque Capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti, vel Pontificalia exercenti assistant, & inserviant, curet, ut par est, ne ipsa Ecclesia Metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu, & officio defraudetur. Accedens verò ad Ecclesias, in quibus alia sunt Dignitates, & Canonici curet quoque D. Archiepiscopus pro sua prudentia, ut omnes confusionis, & perturbationum occasiones removeantur, & suas Dignitates & Canonicos Ecclesie Metropolitanæ debere omninò præcedere Dignitates, & Canonicos Ecclesie Collegiatae.
- 41 **Ad quartum, quintum, & sextum,** Dignitates, Canonicos, & Capitulum debere ad cubiculum accedere, ubi Archiepiscopus induitur cappa, & eum ad Ecclesiam venientem debito cum honore comitentur. In reditu debere etiam saltem usque ad ostium domus ipsum Archiepiscopum associare. Et verò venienti sine cappa nonnullos ex Dignitatibus & Canonicis ad ostium Ecclesie, & in reditu similiter usque ad ostium Ecclesie ipsum comitari debere.
- 42 **Ad septimum.** Archiepiscopo cum Pontificali cappa incedenti neminem arrogare sibi debere, ut se non vocatum ad ejus latus adiungat. Ipsum verò Archiepiscopum pro sua dignitate magis decere, ut solus incedat, quàm ut ulla Dignitates, & Canonicos, qui sua membra, & subditi sunt, ad latus suum habeat.
- 43 **Ad octavum.** Debere primam Dignitatem aspersorium Archiepiscopo offerre, eaque legitime impedita illud ipsum munus subire debere aliam Dignitatem, aut personam, que dignior ex Capitulo aderit. At in alia Collegiata Ecclesia aspersorium esse porrigendum à Præposito ejusdem Ecclesie, vel quocumque nomine nuncupetur, ab illo, qui in illa digniorem personam gerit, ut tam Ecclesie, quàm persona porrigenti ea ratione honor tribuatur.
- 44 **Ad nonum.** Obtinentem primam Dignitatem in ordine Presbyterali pluviali indutam fungi debere assistentis munere, qui de libro serviat, naviculam Archiepiscopo in choro existenti porrigat, eundemque ibi thurificet. Eo verò legitime impedito digniorem de Capitulo, in ordine etiam Presbyterali presentem, & legitime non impeditum, debere in ejus locum succedere.
- 45 **Ad decimum.** Assistendi munus ad Archiepiscopi la-

tera, simbrias elevandi, imponendi, & deponendi mitram, aliæque in Pontificali descripta agendi, pertinere ad Archidiaconum, & antiquiorem Diaconum, Canonicos ambos Dalmaticis indutos; quod si Canonicus Diaconus nullus aderit, ultimum Presbyterum Canonicum in Diaconali tamen habitu succedere debere, qui stabit à sinistris Archiepiscopi, & Archidiaconus à dextris, licet ipse Archidiaconus ordine tantum Diaconali fuerit initiatus, Epistolam verò, & Evangelium cantare debere duos Canonicos ex ordine Diaconali, & Subdiaconali, modò tamen in eadem Ecclesia sine distincti inter Canonicos hujusmodi Ordines; alioquin duos ex ordine Presbyterali illud munus per turnum singulos cujuscumque ordinis peragere debere. Diaconum autem Evangelii Archiepiscopo ad altare existenti naviculam ministrare, & eum ibi thurificare debere. Et ita observandum, contraria consuetudine non obstante.

Insuper eadem Sacra Congregatio circa resolutiones prædictas nonnullas declarationes fecit, ut inferius, videlicet,

Primò. Archiepiscopum ad Ecclesiam cum cappa Pontificali accessurum, ut solemniter celebret, vel ut assistat divinis officiis, concioni, aut processioni, vel ut aliud quicquam ex Pontificalibus exerceat, curare debere, ut Capitulo congruo tempore intimetur hora ejus accessus ad Ecclesiam ad hoc, ut ipsum Capitulum commodè ejus occursum se accingere possit. Archiepiscopus verò convenientem, & congruam horam eligeret; verbi gratia, si missam solemnem in aliquo die festo sit celebraturus, tunc post Primam in Choro finitam, antequam Tertia inchoetur, ad Ecclesiam accedere poterit; quo casu Dignitates, Canonici, cæterique Capitulares statim post Primam completam, factò modico intervallo, prodire obviam debent Archiepiscopo ad ejus cubiculum, eundemque ad Ecclesiam venientem deducere, quemadmodum ipsa Sacra Congregatio faciendum esse respondit. Cùmque Archiepiscopus in Ecclesiam venerit, Tertia suo tempore inchoanda erit juxta præscriptum Pontificalis Romani. Idque omninò faciendum est, non obstante quacumque consuetudine. Cùm enim Pastor teneatur ad suam Ecclesiam accedere, ut ex ejus præsentia divinus cultus augmentum, Ecclesieque ipsa splendorem, & decorem non modicum recipiat, non est ei præbenda occasio, vel non accedendi, ex quo debita cum decentia id facere nequeat, vel indecenter accedendi.

Secundo declaravit, quod, quando Archiepiscopus finita Missa, vel aliqua alia Hora Canonica est ab Ecclesia discessurus, tantisper cellandum est à reliquis Horis decantandis, quousque Capitulares abeuntem Archiepiscopum reducere possint, ut in omnibus congrua obedientia Prælato, & Deo obsequium debitum reddatur.

Tertiò. Quod si interdum contingat, quod Archiepiscopus vel processione, vel aliqua Hora Canonica nondum finita abire compellatur ob aliquam sui necessitatem, tunc opus non erit, ut omnes Capitulares cum eo discedant, sed sat erit si quatuor de Capitulo eum domum reducant, itaut processioni, vel divinis officiis impedimentum, aut perturbationis occasio non præbeatur; quamvis hæc, quæ per accidens veniunt, minimè consideranda sint.

Quartò. Ad evitandas perturbationes, & confusiones, in quibus diebus Archiepiscopus divinis officiis est interfuturus, campana aliquantò citius pulsetur, ut tempore, & rebus agendis consideratis, cuncta rectius fiant, & horis congruis expleantur.

Quintò. Quod Archiepiscopo accedente ad Chorum cum cappa Pontificali, Capitulares eum associantes eundem habitum gestare debeant, quem in ipso choro deferre solent.

Sextò. Omnes Dignitates, omnesque capitulares, qui ad chorum vadunt, teneri omnino Archiepiscopum

- pum associare; qui autem legitimo impedimento detenti dicantur, dispositioni juris communis relinquuntur.
- 52 Septimò. Tunc dici Archiepiscopum privatim ad Ecclesiam accedere, cum sine cappa Pontificali accedit.
- 53 Octavò. Nullam dignitatem, Canonicum, aliamve personam propria autoritate, vel vigore cujusvis consuetudinis ad latus Archiepiscopi cappa, vel sacris vestibus induti, accedere debere, nisi ipse ex sua humanitate aliquem vocare velit.
- 54 Nondò. Cum prima Dignitas Archiepiscopo Ecclesiam introeuntì aspersorium porrigere teneatur, ut supra dictum fuit, ipsa prima Dignitas, si legitimo aliquo impedimento detenta sit, huic muneri supplere debet prima Dignitas ex iis omnibus, quæ in Ecclesia sunt præsentès; legitimi autem impedimenti causa non censetur, quod aliquis in choro sit occupatus, nisi sacris vestibus ad Missam majorem celebrandam sit indutus.
- 55 Decimò. Debere quemlibet Cappellanum, vel Portionarium Ecclesiæ ad id deputatum Archiepiscopo librum manibus sustinere, primam vero Dignitatem debere ad dexteram Archiepiscopi celebrantis parumper caput supponere ad librum, quem Capellanus, vel Portionarius manibus sustinet, dum in Sede eminenti ipse Archiepiscopus intonat hymnum, *Gloria in excelsis*, cantat orationem. *Credo, & Dominus vobiscum ad offertorium*. Sed quando Archiepiscopus legit Epistolam, Graduale, & Evangelium, prima Dignitas nihil aliud agens stabit in loco suo erecta, digito autem indicare debet legenda in libro, quando Archiepiscopus est ad altare: neq; dedignari debet prima Dignitas, quod his muneribus fungatur, cum maximè honorifica sint, & eadem omnino facit prior Episcoporum Cardinalium, dum assistit summo Pontifici celebranti.
- 56 Decimo primò. Declaravit primæ Dignitatis assistentis propriam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen permittitur depictum, vel aliqua pulchra forma fabricatum, dummodò sit nudum, nullo scilicet panno, vel alia re coopertum, in plano solii ad partem dextram Archiepiscopo præparatum, atque eo loco, & ordine situm, ut prima dignitas assistens ad altare, & ad faciem Archiepiscopi respicere possit; qui locus dignior reputatur locis Diaconorum ministrantium.
- 57 Decimo secundò. Cum Archiepiscopus solam concionem auditurus ad Ecclesiam accedit, etiamsi cappa Pontificali indutus eam concionem auditurus sit, non omnes Capitulares, sed aliqui dumtaxat, videlicet saltem duæ ex Dignitatibus, & sex ad minus ex Canonicis Archiepiscopum venientem ad ostium Ecclesiæ recipere atque ad eundem usquè locum abeuntem reducere debent.
- 58 His aditio decretum S. Congregationis Rituum in Placentina, quod fundatum est in consuetudine. Illud est hujusmodi. Episcopus Placentinus S. Rituum Congregationi exposuit antiqua Ecclesiæ Placentinæ abolita consuetudine, Canonicorum accessum ad Missam Pontificalem celebrandam, & eorum concessum ejus lateri proximum ad præscriptum cæremonialis ordinasse, ea quidem à S. Congregatione approbari postulans; S. autem Congregatio supradictam praxim Cæremoniarum juxta Cæremonialis dispositionem, in ejus Cathedrali inductam nedum approbavit, sed ejusdem Episcopi zelum, & Canonicorum erga S. R. E. ritus singularem religionem plurimum commendavit, eosdemque, ut antiquis consuetudinibus, si quæ supersunt, à Placentina Ecclesia revocatis integram Cæremonialis observantiam amplectantur, in Domino hortatur, ac, ne semel amplexam dimittant, obstringit die 10. Junii 1656.
- 59 Item decretum S. Congregat. Episcop. in Neritonensi 25. Septembris 1612. scilicet, cum Episcopo placuerit cantare Missam, vel alias solemnes functiones peragere extra

suam Cathedrali non potest cogere totum Capitulum ad assistendum; decretum Sac. Congregationis Concilii 2 Martii 1588. in quo declaravit, teneri Capellanos dare Assistentes Episcopo, solemniter etiam extra Cathedrali celebranti Missas vel Vesperas, vel Ordinationes etiamsi malè faceret contra Tridentini præceptum Ecclesiam suam illis diebus deserendo. Quod intelligitur modo celebret in Civitate, vel suburbis, secus si alio Diocesis loco. Et præterea etiam in Civitate, vel suburbis Episcopum debere rationem habere, tum distantiarum decentiæ loci, ut eadem S. Congregatio declaravit 15. Martii 1584. quæ in Januensi decrevit, debere Episcopum ultra distributionum amissionem statuere in Canonicos, ipsi solemniter celebranti recusantes assistere, penam aliquam pecuniariam, vel suspensionis, ad tempus, ut ejus metu muneri suo satisfacere compellantur. Et quod dignior ex Canonicis, vel Dignitatibus in ordine Presbyterali constitutus assistat paratus Episcopo celebranti Vesperas, vel Missam solemniter. Episcopo vero non celebranti, sed præsentì cum pluviali, & mitra, non ille primus, sed alter immediatè ei proximus assistet sine pluviali, prout & duo Canonici Diaconi assistentes. Cum verò Episcopus non est indutus pluviali & mitra, nulla fit ei assistentia, nec à Diaconis, nec à Presbytero, Canonicis, vel Dignitatibus, sed serviunt ei Capellani.

Item & id quod per litteras me consulit amicus Imolenis egregiè doctus. Cum Episcopus, ubi, & quando sibi placuerit Pontificalia exercere in propria Ecclesia, etiamque Dignitates, & Canonici teneantur inservire, ut habetur in S. Concilio Trident. cap. 12. v. omnes vero, sess. 24. de ref. ac in pluribus Sacrorum Rituum Congregationis resolutionibus, signatè in Imoleni die 16. Aprilis 1649. ita, ut renuentes possint etiam sub censuris ad id compelli, ut in Januensi superius, & in relata in aliis.

Ideo quæritur, an iidem Canonici, & Dignitates obligati sint suam præstare assistentiam, quando Episcopus vult recedere à consuetudine introducta pontificaliter celebrandi in aliquo loco particulari extra presbyterium ejusdem Ecclesiæ?

Et affirmativè videtur respondendum; quia ubi nullus titulus, vel causa præcedens assignatur talis celebrationis, præsumitur actus voluntarius, & facultativus ipsius Episcopi, ideoque potest ab illo quancumque recedere eumque in Presbyterio ad præscriptum Cæremonialis celebrare. Nemo enim in tali casu obligatur ad eundem actum faciendum impostertum, etiamsi per multos annos fuerit servatus, Post. de manu. obser. 53. n. 11.

Quod autem Pontificalis Celebratio hucusque facta die festo alicujus Sancti Titularis, vel Protectoris in aliqua Cepella, vel alio loco Ecclesiæ Cathedralis fuerit merè facultativa Episcopi, patet ex eo, quod nihil aliud pro illius observatione adducitur, quam quædam major per talem celebrationem devotio, & honor erga eundem Sanctum, nec non tributorum solutio, quæ in hujusmodi solemnitatibus fieri solet Episcopo; quæ quidem nullam prorsus inducunt obligationem, ut in terminis post Rotam tradit Post. d. obser. 53. n. 10. Et major devotio, atque honor non solum cessat, dum in locis prædictis pontificaliter celebratur, sed maxima resultat ex tali celebratione irreverentia. Nam laici undique assistentes functioni circumdant Episcopum, Canonicos aliosque ministros, & ferè major illorum pars terga vertit nedum altari, ubi Corpus Sancti requiescit, verum etiam altari majori, in quo Sanctissimum Encharistiæ Sacramentum asservatur.

Quare Episcopus jure, meritoque jubere poterit hujusmodi functionem fieri debere in presbyterio, & in altari majori in quibus Cæremoniale lib. 1. capit. 12. vers. ipsum autem altare, mandat peragendas esse solemniores festivitates maximè si Episcopus est in eis pontificaliter celebraturus, locum vero, ubi Sanctorum corpora requiescunt, qui confessio appellatur, præcipiat floribus

modò, five alio ornamento decorari, non
 nonbus tan- tibi vespere, ac Missa pontificales celebren-
 autem tibus habetur in eodem c. 12. Quod eo magis servan-
 tur, erit, quo locus est satis angustus, & longè diltat
 de- choro mulicorum, qui propterea videre non possunt
 Episcopum ibidem celebrantem, neque ei canenti præ-
 fationem, & alia debito tempore respondere, minufque
 organum pulsare. Ex quibus resultat, ut in eodem loco
 titus Ecclesiastici eo, quo decet ordine, & decoro, mi-
 nimè peragantur, & contra honor, qui alibi dictis sanctis
 exhibetur cum majori reverentia cultu, & majestate præ-
 stari potest in presbyterio, & altari majori, servata for-
 ma super hoc à Cœremoniali præscripta. Quare Dignita-
 tum, & Canonicorum repugnantia non est tribuenda
 honori, ac devotioni erga eorum Sanctum Protectorem,
 sed potius diminutioni reverentiæ, ac obedientiæ erga
 proprium Pastorem, adeout Episcopus, qui turbaretur
 à dictis dignitatibus, & Canonicis circa liberum exerci-
 tium hujusmodi Pontificalium, possit contra eos procede-
 re, nec dici possit Judex in causa propria, sed exequutor
 juris.

CONSULTATIO LXXXIV.

An Clericis, & Regularibus liceat lucri causa negotiari
 & potissimum exercere artem venalem Pharmacopola?
 ubi de eorum immunitate à vecligalibus quoad merca-
 turam.

Quod liceat, probatur in genere, & in specie. In ge-
 nere quidem primò. Quia mercatura non est ex ob-
 jecto vel circumstantiis necessario mala; imò est generi
 humano commoda, & necessaria ad exigendam vitam, ac
 quorundam penuriam ex aliorum ubertate sarcendam, ut
 docent Scholastici in 4. d. 15. q. 77. ar. 4. Molin. *tract. 2.*
disp. 339. & Abulen. *q. 223. in cap. 25. Matth.* & Summistæ
V. Negotiatio, vel v. Emptio, licet fateantur, esse quasdam
 negotiationes, & mercaturas ex objecto, quasdam ex ad-
 junctis illicitas, ut negotiatio, qua aliqui impii liberos
 homines absque ullo idoneo titulo vendunt, & illa, quæ
 idololatriæ servit, ne quibus Victor. *relect. 5. sect. 2.* Molin.
tr. 2. disp. 35. concl. 4. & Tertull. *lib. de Idolol. c. 11.* tamen si
 non semper contingat etiam circa ea, quibus idolatra ad
 falsi numinis cultum abutitur, ut habetur ex iis, quæ
 disputat Sanchez *lib. 1. in decal. c. 7.* contingit tamen ali-
 quando. Unde si ingrediendo Religionem retinent nobi-
 lilitatem pristinam, ut affirmant Roman. *sing. 37.* Gulielm.
 Benedict. in *c. Raynuccius de test. v. & Uxorem num. 22.* ac
 etiam Tiraquell. *cap. 27. de nob. lit.* & ante omnes Salian.
lib. 4. de provid. poterunt absque nobilitatis tam civilis,
 quam Christianæ detrimento exercere mercaturam, ut faci-
 unt sæculares, quorum nobilitati nihil officere merca-
 turæ exercitium, docent Tutura *lib. 1. de vit. Hieronymi*
Amiliani c. 2. Poggius *lib. de nobil. Straccha li. de mercat.*
p. 2. n. 17. & 18. Adam. Contzen *lib. 1. Polit. c. 9.* Cæpolla, &
 alii adducti à Tiraquello loco allegato *c. 33. sub fin.* Hinc
 nobiles Veneri, Genuenses, Florentini, Lucenses mercatu-
 ram exercendo ignobiles non fiunt: & honestum lucrum
 dicitur etiam à jure Pontificio, *c. Per vestras 7. de donat.*
inter vir. & ux. lib. 4. tit. 20. quod ex industria, & nego-
 tiatione oritur, dummodo absit usura, fraus, dolus,
 pejeratio, quæ sunt vitia hominis, non artis, D. August. in
c. fornicari, &c. quoniam 88. d. quin & Patriarchas fuisse
 mercatores, patet ex *Gen. 37. v. 28. & 34. v. 21.*

Deindè probatur ab exemplis. Nihil enim frequentius
 in historiis veterum Ascetarum, quam quod labore ma-
 nuum ac, opificiis suis divenditis victum pararent, quæ est
 vera negotiatio. Id, quod mirè commendat S. Basil. *regul.*
fus. 37. & 42. S. Augustin. *lib. de oper. Monach. cap. 22. & 25.*
 Cassian. *lib. 10. c. 8. & alii.* Exempla suggerunt Palladius
 in Aphthonio *c. 39.* Laus. & Cassian. *collat. 18. c. 7. & lib. 5.*
de instit. cap. 38. & 29.

Postremo id probatur in specie. Nam mederi ægrotis,
 & in eam rem parare, & cõficere pharmaca, est opus san-

ctum nec religiosos dedecens; quocirca summo pere cele-
 bratur Apollonius quidam Monachus à Palladio *l. 14.*
laus. & ab Heraclide in Parad. c. 3. Quin etiam de rigore
 juris sunt, qui asserant artem aromatariam non esse pro-
 priè negotiationem, quia, ut plurimum non venditur
 eadem res immutata, sed ex pluribus misturis pharmaca
 per artificium conficiuntur, ut Abb. *conf. 43.* Grat. *conf.*
112. & 13. l. 1. & supponit Salyc. loquens de Statutis Aro-
 matoriorum in *l. 2. n. 13. C. de consti. pecun.* & Io. Bot. *conf.*
73. n. 2. cum seqq.

Nihilominus tenendum est id non licere, sed esse non
 minus scædum, vel etiam perniciosum, & totius spiritus
 destructivum, quam quod claustra verti in fora, ut de suo
 tempore ex postulabat Petrus Blesensis *epist. 27.* Constat ex
 pluribus sacræ scripturæ locis in quibus negotiationis
 per pios homines exercitium improbat, ex *psal. 7.* ubi
 David de se proficitur *quoniam non cognovi negotiationem*
introibo, in potentias domini. Ita hunc locum legit D.
 Hieronym. D. Ambrosius, D. Augustinus, Arnobius, Cas-
 siodorus, Gelasius. Idem traditur *Ecclesiast. 26.* verbis illis:
Dua species difficiles, & periculosa mihi apparuerunt dif-
ficile exuitur negotians à negligentia, & non justificatur
caupo à peccatis labiorum. Ex his enim locis Spiritus
 Sæctus aperit lubricitatem negotiationis, & immania pe-
 ricula, quibus salus æterna negotiantium patet, ac proin-
 dè eo ipso satis docet, talem occupationem cum statu re-
 ligioso non coherere. Ex novo testamento profertur il-
 lud Christi, *Luc. 9. Nemo mittens manum suam ad aratru,*
& respiciens retro apius est Regno Dei. Item & correctio
 Christi vetantis facere domum Patris sui domum nego-
 tiationis, & illud ejusdem: *Nemo potest duobus Domi-*
nis servire, ac aliud D. Pauli *2. Timoth. 2. Nemo militans*
Deo implicat se negotiis secularibus, quos locos Gelasius
epist. ad Episc. Lucan. S. Augustin. ser. 19. de verb. d. Con-
 cil. Cartag. *c. 15.* & Concil. Forol. sub Adriano I. *cap. 5.*
 intorquent in Clericos negotiatores.

Idem quoque convincunt Summorum Pontificum, &
 Sactorum Conciliorum oracula. Sanctus enim Sylvester
 ut habetur apud Metaphrastem, curam gessit boni in Ec-
 clesia Ordinis, & cum invenisset Clericos mundanis,
 & sæcularibus vacantes administrationibus, intentos-
 que mercataris, emptionibusque, & venditionibus, ille
 primus legem tulit, ut qui sacrati erant ab iis abstinerent,
 vacarent autem precibus, dicitans id, quod dictum fue-
 rat à vase electionis. *Nemo militans, &c.* Concilium
 Chalcedonenfè *c. 3.* interdicat Clericis & Monachis, ne
 se negotiis sæcularibus immisceant, quod ad mercaturam
 & negotiationem pertinere, notat Glossa *ad dist. 88. sub*
initio, Melchiades in *c. decrevit,* Gelasius ad Episcopos
 per Lucaniam. *c. 17. in c. Consequens, ead. d.* Appendix
 ad Concilium Lateranense 3. sub Alexandro III. celebra-
 tum *p. 27. c. 3.* sic habet: *Secundum instituta Prædecessorum*
nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus ne
Monachi à Clericis, vel à laicis firmas habeant, id est ne
sub annuo censu prædia rusticana, vel fodinas, aut salinas
aliquidve similiter frugiferum conducant. Concilium Mo-
 guntinum in *c. 1. ne Cler. vel Monac.* Concilium Colo-
 niense *3. p. 2. cap. 31.* & Concilium Treverense anno 1349.
 recentent decretum Lateranense, proximè adductum, Ho-
 norius III. in *c. Clerici, & in c. ex litteris de vir. & honest.*
Cler. Clemens V. in Concilio Viennensi relatus in *Clem.*
1. de vir. & honest. Cler.

Adstipulantur Sancti Patres nominatim S. Dionysius *c.*
6. Hierarch. Hilarius Diaconus author quæstionum veteris
 ac novi Testamenti *c. 127. sub fin.* D. Ambrosius *2. offic.*
cap. 21. D. Chrysostomus *homil. 20. alias 39.* ex variis in
Matth. relatus in *c. Eticiens 88. d.* S. Epiphanius *heres.*
ult. Hieronymus *Epist. ad Nepotianum,* relatus in *ca-*
pit. Negotiatorem ead. d. Idem *Epist. ad Rusticum de*
Monach. institus. D. Augustinus in *l. quæstionum vet. nov.*
Testamenti cap. 127. relatus in *c. Fornicari, & in Psal. 10.*
ad aliud, quoniam non cognovi negotiationes, relatus in
c. quoniam eadem D. Gregorius homil. 17. in Evang. Petrus
 Blesensis

Blesensis *Epist.* 17. Petrus Cluniacensis *l. 1. Epist.* 20. ad *Gisberbeotum*, Theodorus Studita *ser. 9. cathec.* qui omnes indecoram, imò & perniciosam religiosis, & sacris quibusve personis negotiationem duxerunt.

- 7 Ratio autem est; quia Clerici, & maxime Religiosi vi sui status obligantur ad conversionem cum Deo, & cultum ei studiosè, ac perfectè deferendum. Quæ vitæ ratio nullatenus coherere potest cum negotiatione, quia miser animus in partes infinitas diltrahitur, & mergitur in desideriorum inutilium, & avaritiæ profundum, quæ summopere dedecet Religiosos, qui paupertatem profitentur; negotiatio enim acuit avaritiæ famem, quod Judæ proditoris exemplo confirmat Cassianus *l. 7. cap. 24.*
- 8 Nec obstant adducta pro contraria opinione, ad quæ antequam respondeam, ordo postulat, ut alius repetam. Dico igitur triplicem posse statui negotiationem. Primo simplicem, qua emuntur necessaria aut venduntur superflua, quæ dici potest latissimè sumpta negotiatio contradistincta lucratiuæ. Secundo lucratiuam strictè qua res non mutata, nec in aliam formam redacta, venditur, siue per se ipsum siue per tertium ad id adhibitum, ut adhibenti lucrum fiat, quæ est propriissimè, & strictissimè dicta negotiatio. Tertiò lucratiuam, qua res empta in eum finem mutatur in aliam formam, vel statum meliorem, & per se, aut per alium venditur carius ad quæstum faciendum; quæ est medio quodam modo usurpata negotiatio pressior, quam prima, & laxior, quam secunda.
- 9 Ad has negotiandi rationes aptanda est responsio contrariæ opinionis, & resolutio controversiæ propositæ, de finiendo quænam earum absque avaritiæ labe, & status Clericalis, siue Religiosi exerceri: qua in re est difficultas non modica ita, ut non possit assignari hac in parte unam certam regulam, penes quam statuatur, qua negotiatione sit sacris hominibus interdicitum, qua secus. Conueniunt quidem omnes vetari Clericis, & Religiosis negotia secularia & turpè lucrum, ac sordidos quæstus; sed qui sint illi sordidi quæstus, & quæ sint turpia luera, non est definitu adeo facile. Similiterque non est adeò facile exponere, quæ sint negotia secularia dedecentia sacras personas. Concilium quidem I Maguntinum sub Leone III. & Melchisedes Papa in sua Epistola id tentauerunt exponere, non videtur tamen eorum resolutio explere animum; quare statuendum est, ac insimul respondendum.
- 10 Negotiatio non vetatur Clericis & Religiosis tanquam per se & ex objecto, vel etiam ratione adjunctorum necessariorum inseparabiliter mala ut initio probatum est, neque negotiatio simplex, seu latissimè dicta, ut alibi scriptissimus, quomodo enim exigere vitam possent Sacræ personæ nisi emerent, quæ sunt ad vitam necessaria? Aut quomodo plerumque suppetere; unde necessaria emerent nisi venderent aliqua, vel superflua: vel minus necessaria: quàm quæ iis diuenditis comparanda proponuntur. Undè solum negotiatio presè dicta, qua scilicet merces coemptæ animo eas reuendendi, eadem & nullatenus mutata reuenduntur lucri causa abhorret à statu Clericali & Religioso, estque illis planè illicita, nisi aliquando ob gravem necessitatem vel certè per illum ut principalem causam. Quod ex plerisque Jurisperitis confirmat Straccha *de mercat. p. 1. n. 23.* & agnoscunt sine controversia Doctores omnes. Ita enim ex Theologis D. Tho. 2. 1. q. 77. ar. 4. Molina *tr. 2. de iustit. disp. 339. & 342.* Rebellus 2. p. q. ult. sect. 1. Toler. *l. 1. de peccat. mort. c. 35.* Salas *tr. de empt. & vendit. dub. 2.* Rodericus *tom. 3. q. regul. q. 74. art. 8.* & consentiunt Canonistæ ad *dist. 88. c. fornicari*, Panormitanus, ac Imola *ad c. ult. de vit. & hon. Cler.* Prosper ab Augustino; *v. Veligal. §. Tertio quatenus*, Comitulus *lib. 1. resp. q. 53. n. 1.* Gutier. *tr. de gabell. q. 39. n. 16. & 47.* & habetur ex Concilio Eliberit. *c. 19.* rectèque statuunt Navar. in *sum. cap. 25. n. 110.* Zerol. in *pr. Episc. v. Clericus §. 15.* Trotius *de perfecto Cler. cap. 52. & 53.* adducens Panormitanum *ad c. se-*

cundum instituta, ne Cler. vel Monach. In prædicto iuritur eventu, necessitate gravi, excusante, negotiatio non est, & cris hominibus illicita. Unde rectè infert Molina *sup. §. Tertio observandum*, & Gutier. *q. 9; n. 6.* ex tali negotiatione non deberi vectigal, aut tributum, si quod pendatur à secularibus, sed etiam immunitatem Clericis salvam esse; quod non rectè in hoc eventu negat Salas *supra dub. 3. n. 6.* Item & negotiatio aliqua lucratiua ex mercibus immutatis per negotiationem Clericis, & Religiosis illicita est, aliqua vero non est illicita. Atque adeo negatur, fas esse Clericis, & Religiosis lucri causa vendere quascunque materias ab ipsis immutatas; quia aliquæ hujusmodi negotiationes inferunt negotiatoribus nimiam in externa effusionem. Aliquæ vero sunt obnoxie vanis peccatis, quæ facilius adiunguntur negotiationi ex certis mercibus. Denique aliæ respectu Clericorum sunt sordidæ, & luctum ex eis captatum, etiam in se, & absolutè sic honestum tamen attento statu hominum, Deo dicatarum, existimatur turpe lucrum, & qui ei se addicerent Religiosi, valdè vilescerent. Quippe negotiatio non solum ex perjuriis, mendaciis, excessu in pretio, atque ex aliis circumstantiis ex nequitia eventibus negotiantium reddi potest mala; sed etiam ex multis aliis, ut ex circumstantia personæ, si is: qui negotiatur Clericus aut religiosus sit, quos negotiatio dedecet. Unde Augustinus adductus in *d. c. fornicari d. 88. Fornicari*, ait, *omnibus semper non licet negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari, factum non licet.*

Quare mercaturam sordidam quid esse, & illiberale, si minus absolutè, at per comparationem ad Clericum, & Religiosum, multi demonstrant, non modo si agatur de mercatura tenui, sed etiam agendo de quacunque & qualicumque mercatura. Ita latissimè Tiraquell. *lib. de nobil. cap. 33.* breviter Straccha *de mercat. p. 2. numer. 17.* & habetur disertè *l. Nobiliores, C. de comer. & merc. & l. Ne quis, C. de dign. & l. Si color, ralis C. de cohort.* ubi Imperatores Honorius, & Theodosius à nobilibus sejungunt & de gradu impetratæ nobilitatis delinquant mercatores, & negotiatores, tanquam sordidos. Suffragaturque Arist. *7. polit. c. 9.* statuens, ut manifestum, in civitate rectè constituta mercatores, & negotiatores arcendos esse à dignitatibus, propterea quod, inquit, ignobilis, & abjecta, ac virtuti contraria est hujusmodi vita. Notat Valerius Maximus inter cætera, quæ Tarquinium Priscum antequam Romanum Imperium adeptus esset objectum, humilem depressumque faciebant, illud quoque fastidendum fuisse, quod esset mercatore genus. Nobilis igitur si mercaturam exerceat, nobilis esse desinit, nisi statuto aliud caveatur; quale est apud Venetos, Genuenses, Florentinos, Lucenses, & alios qui propriè domi nobiles vocari possunt. Vix enim est, ac ne vix quidem ut in Germania, Gallia, Neapoli, vel aliis ejusmodi in locis pro veris nobilibus agnosci possint. At nihilominus consuetudinem in materia nobilitatis attendendam esse, tradunt Tiraquell. *de nobil.orp. 10.* Et magis quam legem docet Ripa *resp. 14. numer. 9. de divers. rescript.* Paleot. *de nob. & spur cap. 5. numer. 9.* Piag. *de consuet. questio. 11. numer. 382.*

Quod vero aliquæ ex ejusdem generis negotiationibus sint Clericis, & Religiosis licitæ generatim, & indistinctè loquendo extra dubium, agnosciturque à multis Jurisperitis, quos refert, ac sequitur Straccha *de mercat. p. 3. n. 5.* & Roderic. *tom. 3. q. regul. q. 47. art. 8. concl. 1.* Et ratio est, quia hoc genus negotiationis potest plerumque absque dissipatione spiritus, & ulla indecentia à Clericis & Religiosis obiri, quare generatim loquendo non potest censeri prohibitum.

Atque hinc responderetur ad Exempla. Ex iis namque testatissimum efficitur, laborem manuum priscorum Monachorum non semper spectasse negotiationem, sed interdum ad viduum citra negotiationem parandum, aliàs ad solam otii declinationem fuisse ordinatum. Unde à Patribus

Patibus valdè celebratum reperitur opus manuum ad videnda opificia, ut inde victus operantibus, & conueniens subuentio pauperibus suppetat. Ex duplici igitur genere operis manuum, quorum unum à negociatione abijunctum, alterum cum ea nexum est, tametli neutrum vel malum est, vel in præcepto; sed utrumque est liberum, tamen prius esse severius; quia magis recedit à peccandi periculis. Id, quod patet ex mente Sanctorum variis incommodis timentium ex venalitate arte factorum, & opificorum.

- 14 Veniendum est speciatim ad exemplum Apollonii. Hunc autem non fuisse Monachum, patet ex libero rerum suarum dominio, quod habebat, cum quo religiosus status conciliari nequit. Deinde pharmaca non referebat ad lucrum, nam gratis, & mera charitate suppeditabat omnia, nec apparabat quàm religiosus; quod sanè commendatione dignum est. Hinc negociationibus temporis aliquid impendere Clericus potest, si non cupiditate, sed animo iuvandi miseros id agat, habetur *c. decrevit* 88. d. Et licet non sit vera negociatio, sed artificium, id ipsum tamen artificium est Clericis, & Religiosis interdicitum, quando non fit ad propriam sustentationem, sed propter lucrum; quia cum artificio tunc sit admixta negociatio, tota censetur negociatio, juxta notata per Doctores in *cap. fin. ubi Anchar. n. 9. & 10. de vit. & honest. Cler. Frider. de sen. cons. 207. præcipue num. 3. Surd. decis. 317. num. 6.* quæ proculdubio est prohibita Clericis, *cap. quoniam de cens.* Præterea cum universitates Aromatariorum nitantur particularibus statutis, in quibus præscribitur certa forma volentibus exercere artem aromatariam, & officinas habere, imposita certa pœna pecuniaria in transgressores, quæ eo ipso, quod pertinent ad artes, & mercaturas, dicuntur respicere bonum publicum, sunt adjuvanda, & favorabilia censentur, Bartol. in *l. ambitiosa num. 22. ff. de decr. ad Ord. fac. Aretin. consil. 29. num. 19.* Qua ratione etiam Episcopus potest animadvertere in aromatarios laicos pœna pecuniaria, si fraudem commiserint immiscendo pharmacis, quæ non deberent immiscere, cum id respiciat bonum publicum, ut per *singul. Roman. 532. ubi ait, quod de hoc interrogatus ita respondit, ac sequitur Felin. in cap. irrefragabilium. s. de offic. Ord. Vel si ceræ immisceant farinam fa-beaceam, similesque fraudes committant, ut per Abb. antiquum, quem refert Io. Andr. in *novel. in cap. 1. de empt. & vendit. Roman. loc. alleg. ubi ait, hoc esse annotandum, quod ibi comprobatur Io. Bapt. Castellion. in addit. Ita ut non obstet, quod Clerici, & Religiosi non ligentur statutis laicorum; nam cum sint favorabilia, & sint facta ab universitatibus pro bono publico, nec eorum verba dirigantur in ipsos, eos etiam comprehendunt, & dicuntur iusta, honesta, & juri Canonico non contraria, neque contra libertatem Ecclesiasticam, ut tenuit Frider. de Sen. Alex. & Felin. quos sequitur Rota apud Mohed. *dec. 4. de constit. Et speciatim, quod Clerici negociationibus operam dantes ligentur statutis editis super illa arte, si à Iudice Ecclesiastico de hoc moniti non desistant, notat Anchar. in cap. Ex litteris num. 1. de vit. & honest. Cleric.***

- 15 Atque ita censuit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium die 9. Ianuarii 1602. Nempè Regulares non posse Aromatariam tenere, nisi pro se ipsis; quo casu visitari non potest à Prothomedico. Id ipsum declaravit S. Congregatio Immunitatis in Barchinonensi 21. Novembris 1635. ac tandem post causam maturè discussam decrevit S. Congregatio Visitationis Apostolicæ contra Religiosos, & Ecclesiasticos quoscumque quætuosas artes exercentes pro secularibus; Decreti verò tenor est huiusmodi.

- 16 Cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt in secularibus negociis nimium esse implicatos, quætuosas artes exercendo, Sacra Congregatio Apostolica visitationis ad tollendos varios abusos, qui in diversis urbibus, ejusque districtu Monasteriis irrepserunt, dum iidem

Religiosi per se, vel à Communitatibus, aut aliis secularibus requisiti diversas mechanicas, seu venales artes exercere student, quod omnino ab Ecclesiastica disciplina alienum esse debet, cum præsertim in grave hoc artium, & pauperum artificum, eorumque familiarum in Vrbe, ejusque districtu existentium præjudicium cedat statui, decrevi, atque inhibendo mandavit omnibus iam superioribus quoruncumque Ordinum, vel Congregationum, Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium in Vrbe, ejusque districtu existentium, quàm particularibus Religiosis, & Ecclesiasticis quibuscumque, ne, in posterum sive Religionis nomine, sive particulari audeant, præsumant per se, vel per alios exercere in suis Conventibus, aut alibi in quocumque loco ullam venalem artem sive Aromatariam, Pistoriam, Lanificium, Texturam, aut aliam quamlibet præterquam pro suis Religiosis, aut alumnorum usibus, nec ullo modo secularibus, aut aliis Religiosis, & Ecclesiasticis pharmaca, panem, carnes, aut alia qualibet opificia quomodocumque elaborata, & ornata, vendere etiam prætextu amicitiae, & familiaritatis absque speciali licentia in scriptis obtinenda etiam ab iis Religiosis, quibus ex particulari sua Religionis institutio id alias liceret.

Si quis vero ipsorum aliquid contra hoc decretum quoquomodo facere, vel moliri præsumperit, ipso facto pœnam suspensionis à Divinis, privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetua inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisque activa, ac passiva absque alia declaratione incurrat.

Et nihilominus contra eos Generalis Thesaurarius pro ceda tanquam contra illicitos negociatores, confiscando omnia lucra, & capitale ad dictas artes, & opificia spectantia.

Non obstantibus quoad suprascripta omnia, & singula in presenti decreto contenta, Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque Ordinum, sive Congregationis Cassinensis, Fratrum Predicatorum, Societatis Iesu, Minorum, aut aliorum quoruncumque tam mendicantium, quàm non mendicantium, Congregationum, Societatum, ac cujuslibet alterius Instituti, etiam necessario, ac individuo exprimendi Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, & aliorum quoruncumque Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliàs roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indulgiis, & litteris Apostolicis, quibus quoad ea, quæ presentibus adversantur, illis aliàs in suo robore permansuris, Sacra Congregatio Sanctitatis sue auctoritate specialiter, & expresse derogat, ceterisque contrariis quibuscumque.

Et ne præmissorum ignorantia à quoquam prævidendi possit, voluit eadem Sacra Congregatio, ut presentes ordinationes in valvis Basilicarum S. Ioannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, ut moris est, affixæ omnes, ad quos pertinet, ita ardeant, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimata fuissent. Utque earundem presentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, sigillo persona in dignitate Ecclesiastica constituta munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensa. Datum Roma die 29. Augusti 1637.

Hoc autem decretum non habere locum extra Urbem fertur resolvisse S. Congregationem Episcoporum, & Regularium in Neapolitana 5. Octobris 1646. at ipse non credo; nam militat etiam in Clericis, ac Regularibus extra Urbem eadem ratio decreti, nempè disciplina Ecclesiastica, & honestas Clericorum. Ita quidem, ut decretum non constituat novum jus, sed declaret antiquum; Jus enim antiquum interdicti Clericis, & Regularibus omnibus lucri causa negociari, toto titulo, ne Clerici, vel Monachi cap. 1. & cap. secundum instituta ibi: sub

intermisit.

interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negociantur. Idem interdicitur jure novo Concilii Tridentini *sess. 22. cap. 1. ibi; nec negociis secularibus fugiendis; quod habet decretum irritans, quo tollitur usus, ac consuetudo contraria. Declaratio autem juris non inducit novum jus, sed quid statutum sit ostendit; nam declaratio ita inest dispositioni declaratae, ut ipsam relinquat in sua natura, Clem. 1. de jurep. l. Affectio-20, ff. de hered. insti. & l. Unum ex familia, §. de falcidia, ff. de leg. 2. & l. Heredes palam, §. si quid post, ff. de testam. ibi: Poterit declarare de quo senserit; & puto posse. Nihil enim nunc dat, sed datum significat, traduntque Bald. in l. 1. v. Quero qui testes, C. de Codicil. Felin. in cap. super quast. de offic. deleg. Rota dec. 454. num. 2. p. rec. apud Farinac. & ceteri cum Glossa in cap. Cum te, de usur. & in cap. Per tuas, v. de novo, de donat. Et proinde decreta hujusmodi circa jus commune à Sacris Congregationibus facta ostendunt, quid in jure decretum sit. Et ideo si jus commune obligat omnes Clericos, & Religiosos, obligat etiam hoc decretum. Siquidem non facit obligationem sed ostendit ad quid jus commune circa negotiationem Clericorum, & Religiosorum obliget. Obligat enim ex vi sua prima, secundum quod autoritativè declaratur, ac proinde adhæret substantiæ ipsius, illud explicans in eo sensu, in quo prima incepit. Est enim declaratio interpretativa, quæ addit qualitatem demonstrativam, non autem quæ alterat subjectum, ut optimè Bald. in d. l. Heredes palam, §. & si novum, v. Tertiò nota, ff. de testam. Imol. ibid. §. si quis post, v. Item nota, Aretin. ibid. not. 4. Gabriel. lib. 3. conclus. com. iii. de regul. jur. concl. 3. n. 47. & 48.*

22 Idque præsertim, quando decreta ejusmodi, prout est præsens, concipiuntur ex verbis, & ratione juris. Tunc enim tantum valent, quantum ex verbis juris, & ratione concipi possunt, eodemque modo se habent, ac jus ipsum, l. nominis, & rei, §. Verbum ex legibus, ff. de verb. signif. & l. Scire oportet, §. Aliud, ff. de excusat. iur. & l. non dubium, C. de legib. & notant Bald. in l. 3. §. Quid si, ff. de negoci. gest. & in l. Eos, numer. 16. C. de appell. Mant. de conject. lib. 1. tit. 16. num. 12. Ideoque cum hoc decretum factum sit intra limites verborum juris, habet vim à jure declarato, estque declaratio interpretativa, non autem nova dispositio, ut docent Castr. in d. l. Heredes palam, §. si quis post, v. Multoties, ff. de testam. & conf. 338. v. Ex prædictis, vol. 1. Tiraquell. in repet. l. si unquam, v. libertis, numer. 15. C. de revoc. donat. alios citans, Felin. in cap. Cum olim, v. Adduci potest, de re jud. Gabriel. loc. cit. numer. 62. Sarnen. in reg. de non tollen. jur. quast. q. 13. v. sed advertendum. Quod præcipuè locum habet in Regularibus.

23 Unde S. Congregatio Concilii præcipit significari Regularium superioribus, ut invigilent, ne Regulares in Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus mercaturam exercent, neque in locis Regi infideli subjectis, neve inde revertentes aurum, argentum, gemmas, ul- lasque merces secum deferant, ut videre est ex ejus decreto sub die 7. Octobris 1604. quod postea pro Indiis Orientalibus die 22. Februarii 1633. Urbanus Octavus sanctione firmavit, quæ est 16. in appendice, incipitque ex debito §. 8. ibi: Religiosis omnibus cujuscumque Ordinis, & instituti tam non Mendicantium, quam Mendicantium, etiam Societatis Iesu, eorumque singulis tam in prædictis locis nunc existentibus, quam in futurum ad illa mittendis, omnem, & quamcumque mercaturam, seu negotiationem, quocumque modo ab eis fieri contingat, sive per se, sive per alios, sive proprio, sive communis nominis, directè, sive indirectè, aut quocumque alio prætextu causa, aut colore interdiximus, & prohibemus sub excommunicationis lata sententia pena ipso facto incurrenda, ac privationis vocis activæ, & passivæ, officiorum, graduum, & dignitatum quarumcumque, ac etiam inhabilitatis ad ea, & insuper amissionis mercium, & lu-

crorum ex eis factorum. Quæ omnia à superioribus Religio- num, ex quibus delinquentes existunt, reservanda erunt ad usum missionum, quas eadem Religiones habent, & habiturae sunt in futurum in prædictis Indiis, & non in alios usum, eisdem superioribus præcipientes sub eisdem pœnis, ut in hoc invigilent, & contra delinquentes ad prædictas pœnas procedant, sublata eisdem facultate hujusmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus, & lucris quamvis minium remittendi, aut condonandi. Hinc solum per- mittere posse Regularibus, & Monialibus præsertim pau- peribus, ut vendant medicinalia suæ Aromataria, ea re- novandi gratia, maxime precii moderatis, declaravit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in eadem Neapolitana 26. Maii 1602. & in una Dominicarum 11. Octobris 1647.

Itaque Ecclesiasticæ personæ quæcumque, etiam qui- bus non est interdicta negotiatio propriè dicta, si hoc vel alio modo negotientur, privantur privilegio immunitatis à vectigalibus ita quidem, ut quoad illud negotium, seu actum illum sint ipso jure privatæ, etiam pro foro conscientia, nulla expectata monitione, etiam si non ad- sit frequentia, seu consuetudo, ut latè cum multis asserit Gutier. *tr. de gabel. q. 93. à n. 7. textus in c. quanquam de censib. lib. 6. & in Clem. Præsenti eod. tit.* Quæ jura cum simpliciter loquantur nulla facta necessariæ monitionis mentione simpliciter intelligenda sunt ita, ut Clericus negotiator quoad merces non gaudeat exemptione ab oneribus, etiam si non fuerit admonitus, ut à negotiatione desistat, Abbas, Imola, Lopus, Geminianus, Ancharanus, Berous, & alii in c. fin. de vit. & honest. cler. Molin. de just. disp. 342. n. 10. Carol. de Grass. eff. 3. n. 184. Alter. cap. 6. col. 10. & alii apud Dianam p. 1. tr. 2. ref. 46. & p. 3. resol. 44. contra Rodriguez, Petrum Ledesnam, Ludovicum Lopez, Soulam, Duardum, & alios, quos refert Carol. de Grass. num. 282. & Diana locis allegatis, ac contra Bonaciam, qui ait hanc monitionem præscribi, tanquam necessariam in cap. fin. de vit. & honest. cler. Unus enim textus supplet, & declarat alium. Sed respondetur, eo, quod Jus cap. quanquam, & Clem. Præsenti recentius est, & in neutro sit alicujus monitionis memoria juxta antiquum jus, optimè inferri, mentem recentiorum Pontificum fuisse, ut ab olutè sine alia monitione mercatura Clericorum privaretur subsidio Ecclesiasticæ immunitatis. Eo præsertim quod in dicto cap. fin. non est simpliciter de sola mercatura sermo, sed magis generaliter de implicatione in negotiis secularibus Nec dicitur expressè, quod Clerici priventur quoad merces immunitate Ecclesiastica, sed magis generaliter quod quoad suas facultates subjaceant statutis, & consuetudinibus laicorum. Ex quo inferitur, tum textus non esse omnino eisdem, tum probabile esse, quod in d. cap. fin. voluit Abbas, quem sequuntur de Grassis, & Reginaldus, videlicet trinam monitionem requiri, ut post ipsam amittat Clericus immunitatem, etiam quoad ceteras suas res, quæ non sunt sub negotiatione, ut mox dicemus, secus quoad res Ecclesiæ, ut notavit Glos. ibi v. suis facultatibus.

25 Nullo tamen modo admittendum est, quod idem Abbas, & alii volunt, prædictum cap. fin. loqui tantum de Clericis constitutis in Sacris, non verò de minoribus. Nam quidquid sit, quod his non sit interdicta negotiatio, generaliter merces Clericorum privantur immunitate in c. cap. quanquam, Clem. Præsenti, & cap. illud finale in hac conformitate loquitur generaliter de omnibus Clericis, ibi: quod quidam Clerici terra tua, Molin. ubi sup. num. 3. quod si monitio non est prænecessaria, multò minus necessaria erit solemnitas præscripta in cap. non minus, & in cap. Adversus de imm. Eccles. ut imposito, & exactio ab his fiat consulto Episcopo, vel Romano Pontifice, & Clericis consentientibus; nam illa solemnitas necessaria est in casibus publicæ necessitatis, non autem mercataras.

- 26 Primò igitur dicendum est, onera pro mercibus solvenda esse, etiam si mercatura à Clericis exerceatur per alios. Nam quicquid sit, an etiam per alios factum mercaturæ exercitium interdictum sit Clericis, de quo alibi, ratio desumitur tum ex eo, quod textus generaliter loquuntur, ut clarissimè in *cap. quanquam*: ibi: *negotianti causa deferunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt*. Tum ex eo quod obligatio ad onera non sumitur ex eo solum, quod mercatura sit Clericis inhibita, sed ex eo quod conditio mercium non meretur in præjudicium laicorum Principum gaudere privilegio bonorum Ecclesiasticorum nisi aliud sit expressum.
- 27 Secundò, Negotium pro necessitate Clerici, vel Ecclesiæ est licitum, nec possunt pro rebus causa hujus negotiationis advectis, emptis, venditis, &c. imponi, aut exigi onera, *cap. Secundum institutio*, juncta *Glof. v. causa lucri, ne Cler. vel Monach.* *Glof. in d. cap. quanquam*, *Imol. in cap. fin. n. 23. de vit. & honest. Cler. & alii.*
- 28 Tertio, Tali immunitate gaudet etiam negotiatio instituta in solam utilitatem Ecclesiæ, & quotiescumque res adductæ, emptæ, vel venditæ sunt Ecclesiasticæ, etiam si negotiatio sit ad utilitatem propriam Clerici, *text. in eod. cap. quanquam, & in cap. fin. de vit. & honest. Cler.* junctis *Glossis, Abbas n. 10. & alii ibidem Graffius p. 1. decis. lib. 2. c. 125. n. 19. & 23. Bertachin. de gabel. q. 7. n. 11.* alii quia licet hujusmodi Clericus prohibendus sit negotiari, ex ejus tamen delicto non debent fructus Ecclesiastici privari privilegio, quo aliundè gauderent. Quicquid in contrarium Carol. de *Grass. eff. 3. n. 178.* cum aliis, quos refert, nullo allato fundamento. Cur autem negotiatio instituta in utilitatem Ecclesiæ non expolietur immunitate, patet; quia hujusmodi negotiatio licita est, & cui sit æquum ab Ecclesiâ, in cujus utilitatem sit, impendi beneficium immunitatis.
- 29 Quarto, Pro persona ipsa Ecclesiastica nunquam potest expeti pedagium, aut guidagium, etiam si transeat negotiationis causa, aut ea de causa deferat merces; quia textus permittentes exactionem loquuntur super solis rebus, non autem super personis, & ita observavit *Glossa in d. cap. quanquam.*
- 30 Quintò, Quoad fructus patrimoniales, seu Laicos in declaratione, venditione, vel commutatione facta negotiandi causa, cessat immunitas, etiam si aliundè non intercedente negotiatione gauderent immunitate. Secus si tantum transeantur aliò, ut melius, plurisque vendantur, sive alio negotiandi; quia illud simpliciter non est negotiari, *Suar. de censur. disp. 2. sect. 4. n. 21. in terminis cap. quanquam, Vivaldus, Reginaldus, & alii.*
- 31 Sextò, Tenetur ad onera, qui pro una tantum, aut altera vice negotiatur, quicquid sit, an negotiator quis dicatur ex frequentatis actibus, vel etiam ex paucis, in quo prior pars est communior, pro qua facit modus loquendi *cap. fin. de vit. & honest. Cler.* ibi: *secularibus negotiationibus intendunt*. Tamen quoad cessationem immunitatis dictum *cap. quanquam, & Clem. Presenti de censib* loquuntur generaliter, & ratio desumitur ex ipsa conditione mercium, quas non est congruum in præjudicium Reipublicæ liberari oneribus.
- 32 Septimò, Artificium non est negotiatio in toto rigore, ut si quis emat materiam, & redactam in formam vendat, & universaliter quoties res melior facta, sive naturaliter, ut animalia, sive artificialiter revenditur. Ita Canonistæ communiter in *c. 1. ne Cler. vel Monach. & in cit. cap. fin. de vit. & honest. Cler.* *Molin. disp. 336. n. 13. & disp. 342. n. 6.* Doctores apud *Bellet. de exempt. Cler. §. 4.* licet *Duardus* arbitretur hoc artificium causa ditationis institutum non gaudere immunitate, & *Sylvest. v. Clericus §. 9. 2.* asserat, Clericum habentem in arvis suis pascua non posse emere animalia ad pascendum, & tradendum ad cumentum. Sed non placet, quia tali modo regulariter ex pascuis percipiuntur redditus, & proventus. Secus esset si emerentur, vel conducerentur aliorum pascua, vel fructus ante collectionem, dum adhuc pendent ad effectum alendorum animalium cum lucro, vel fructuum rivendendorum. In his enim casibus adest animus lucrandi ex industria saltem, quoad partem, licet pars emolumentum sit pro labore, cura, &c. & idè aliqualis etiam negotiatio intercedere dici potest *Buttr. in d. cap. fin. de vit. & honest. Cler. Molin. d. disp. 342. n. 7.* quamobrem nec reiicienda est sententia *Ancharani in cit. cap. quanquam, Sylvestri, Molinæ, Duardi, & aliorum, asserens negotiari, ac proindè teneri ad onera eum, qui materiam infectam non propriis, sed aliorum ministrorum manibus elaboratam revendit.* Nam licet pars lucri sit pro labore, cujus mercedem ipse vendens ministris exsolverit, adest tamen industria in eo, quod pluris, ac sibi contjterit, res venditur, ut suppono. Aliàs enim quorsum fieret emptio? Quicquid in contrarium *Feder. de Sen. cons. 107. Abbas, Bellettus, & alii apud ipsum, & prædictis de causis emptionem equi ad effectum locandi vocant negocium Molina loco citato n. 14. Quarant. in sum. Vectigal. vers. similiter, Bonacina, & alii.* Secus est, si materia infecta sit ex propriis, seu habeat rationem redditus, aut proventus; tunc enim immunitas locum habet, etiam si aliqua intermiscetur industria, *Duardus, & alii exemplificantes de salinis, & venis ferri.*
- 32 Octavo, Animus lucrandi ex industria adesse debet in ipso initio emptionis, defectu cujus emens rem pro suo usu, & postea mutato consilio, aut ex alio accidente rivendens, etiam lucro illectus, & sperans alio tempore, vel loco vilius emere, non est negotiator, *Navar. in man. c. 27. n. 128. Molin. disp. 339. & 672. Bellett. §. 4. nu. 5. Suar. loc. cit. Grass. lib. 2. c. 120. n. 15; ex D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 4. ad 2.* Undè Clericus successor ejus, qui conduxerat agum alienum non negotiandi causa, sed ad se, & suam familiam sustentandam, non dicitur negotiari, si prosequatur conductionem, etiam si non habeat eandem necessitatem sustentationis, sed causa ditationis prosequatur, quia ad id habet jus ex ratione succedendi primo conductori, cujus privilegio utitur conductionis spatio non absoluto.
- 33 At verò quoad alia bona sua amittunt immunitatem, quando trina monitio præcesserit, stante frequentia, seu consuetudine, undè dicitur negotiator, *cap. ult. de vit. & honest. Cler. Clem. 1. eod. tit. Clem. Presenti de cens. ibi-que Glof. no. ab. Turrian. disp. 59. dub. 2. nu. 6. Sanchez in opuscul. lib. 3. cap. 4. dub. 51. ubi plures adducit, Salcedo ad Diaz cap. 58. §. & hujus.* Coactio verò ad vectigalia solvenda non est faciendi tunc à laica potestate, sed ab Ecclesiastica, instante Laica, *Sanchez ibid. dub. 52.* Idq; etiam si dubitetur, an sint Clerici res eæ, & an causa negotiandi deferat, ut elicitur ex eadem *Clem. & tradunt Doctores, quos sequitur Salcedo ad cap. 55. sub fin.* In dubio tamen, an merces causa negotiandi afferat Clericus standum est ejus juramento, nisi contrarium probetur, *Glof. in Clem. fin. de censib. v. non negotiandi, ubi Card. & Imola, & docet Salcedo sup. §. sic equidem, dicta verò Clem. 1. de vit. & honest. Cler. & cap. fin. eod.* spoliatur privilegio Clericali, si præmissa triplici monitione per dies aliquot interpellatè adhibita; una enim pro tribus non sufficeret, ut cum aliis tradit *Diana 3. p. tr. 1. resol. 4. non abstinerint à negotiatione. Multos & Summistas, & Jurisperitos in eam rem laudat Comit. 1. respons. q. 53. n. 3. & Suar. tom. 5. in 3. p. disp. 22. sect. 1. n. 16. addens n. 17. contra Navarum in sum. cap. 27. n. 80. & multos Jurisperitos apud Straccham de mercat. p. 3 num. 8. & 9. eam privilegii Clericalis remotionem non esse privilegii Canonis, aut fori, sed solius immunitatis à tributis, & exactionibus; quia non plus fert textus d. Clem. 1. de vit. & honest. Cler. & cap. fin. eod. nec à Pontifice postulatum fuerat. Subscribunt *Molin. tr. de just. disp. 342. Rebell. 2. p. lib. 9. q. ult. sect. 2. Comit. lib. 1. resp. q. 53. n. 4. & Salas tr. de emp. & vend. dub. 3. n. 4.**
- 34 Cæterum Clericus etiam in Sacris dimisso habitu negotiationis

gortiationis vacans, si ter monitus non respiceat, amittit ipso facto privilegium Canonis, non tamen fori, *c. Coniungit de seni. excom. & d. Clem. 1. de vit. & honest. Cler.* Potest tamen recuperare privilegium resumendo habitum, & abstinendo à negotiatione, ut in *d. Clem. 1. Gelasius verò in c. Consequens, 8. 88.* suspensione multat Clericos negotiationibus implicitos, & Alexander III. in *cap. secundum instituta. ne Cler. vel Monach. intorquet anathema in Clericos, & Monachos* lucri causa negotiantes. Religiosos porrò negotiantes adhuc gravius quàm Clericos esse puniendos, comprehensis inter Religiosos etiam iis, qui Conversi dicuntur, ut notat Sylvest. *v. Clericus 3. q. 3. & Reginal. lib. 29. n. 325* habetur *cap. sed nec ex tr. ne Cler. vel Monach.*

35 Hæ autem pœnæ innovatæ sunt in Concilio Trident. *sess. 22. c. 2. de ref.* Non sunt tamen sententiæ latæ, sed tantum ferendæ, nisi post monitiones non desistatur. Item non intelliguntur, nisi solum de Clericis in Sacris aut Beneficiatis, & Regularibus etiam laicis, ut de communi testatur Turrian. *cu. n. 4. & 5. Genuens. in prax. c. 62. n. 9 & Less. c. 2. n. 4. lib. 3.* Neque de constitutis in Sacris, vel Beneficiatis, si semel, aut iterum sic impingant; quo eventu neque peccare mortaliter est ferè receptum apud Doctores, & tenent Less. *n. 21. Navar. c. 27. n. 250. Filiuc. tr. 35. nu. 20. Turrian. n. 4.* Tamen in omnes Religiosos cadunt, & tam quoad illos, quàm quoad alios quocunque, in quos vibrantur, suppeditatur manifestum argumentum peccati mortalis incurrendi per frequentem violationem post præmissam monitionem; negat tamen gravem obligationem Caietanus *in sum. v. Clerus.* Sed eam meritò agnoscunt Molin. *ir. 2. de iust. disp. 342. Less. lib. de iust. d. c. 21. n. 4. Gntier. tr. de Gabel. q. 93. n. 29. Fumus v. Clericus n. 16. Layman lib. 3. ir. 4. c. 17. §. 17. n. 39. Comitol. lib. 5. q. 53. & multi, quos recenset, ac sequitur Dian. *ir. de contr. act. resol. 72. & videtur liquere ex gravitate pœnæ constitutæ in delinquentes.**

30 Item hi omnes non possunt in morte disponere de acquisitis per negotiationem, sed ea omnia Camera Apostolicæ applicata sunt ipso iure, & veniunt in causam spoliæ ex Bulla Pii IV. & Pii V. de quibus Navar. *de spol. §. 8. n. 8. & Redoan. de spol. q. 2. n. 36. Azor. tom. 2. lib. 8. c. 2. q. 1. & 2. Quarant. v. Veltigal, §. Et quoniam.* Neque suffragatur facultas testandi concessa à Papa ut patet ex dictis Bullis, & Doctoribus. Potest tamen Beneficiatus, seu Clericus de dictis bonis donare inter vivos, & poterit donatarius ea retinere, ut ex Bulla Pii IV. colligit Filiuc. *tr. 43. c. 4. n. 33. Azor. q. 3.* In morte verò per testamentum, vel donationem causa mortis disponere non poterit, aliàs dispositio non valeret, & tenerentur hæredes sive ab intestato, sive ex testamento, & legatarii, & donatarii ea restituere Camere ante omnem sententiam pro foro conscientia, ut ait Azor. *d. c. 2. qu. 3. Filiuc. d. tr. 43. c. 4. nu. 22.* quamvis contra, quod possint ea retinere ante sententiam in conscientia, teneant Molin. *to. 1. disp. 147. §. Postea verò. Navar. conf. 3. de testam. n. 6. & 7.* qui ait verum, dummodò negotiatio iniusta non fuerit, & cum Molina, & Navarro consentire videtur Quaranta loco citato; quare nonnulli Doctores, quos tacito nomine refert Bonac *de spol. tr. 2. pun. 2. n. 1.* putant solum acquisita per illicitam negotiationem cadere sub spoliū, & prohibitionem testandi. Tum quia hic videtur verus sensus Constitutionis Pii IV. ibi: *quomodolibet acquisita negotiatione illicita, aut aliàs contra Sacros Canones.* Tum quia posterior Constitutio Pii IV. ibi: *quomodolibet acquisita negotiatione illicita, aut aliàs contra Sacros Canones.* Tum quia posterior Constitutio Pii V. explicat priorem Pii IV. Et hic etiam videtur sensus S. Congregationis Episcoporum, & Regularium in Brundusina 12. Martii 1612. ibi: *Chc non possedeva beneficio alcuno, nè faceva negotii illiciti.* Et cum versetur in materia pœnali, non est faciendæ extensio.

37 Quod etiam procedit, si Clerici non sint beneficiati, dummodò sint in Sacris ex communi Doctorum senten-

tia, licet Canonibus, & Constitutionibus inspectis comprehendi videantur etiam Clerici in minoribus, qui simul, & Clerici, & negotiatores esse volunt; secus si Clericatus renunciant. Nam in bonis, quæ Clerici non beneficiati per illicita negotia quæsierunt, succedit per spoliū Camera Apostolica ex Pio V. & Sixto V. habetque locum etiam in diocæsi compositis. Nam in iis quoque acquisita per Clericos ex illicita negotiatione spoliò cedunt, instrumento compositionis non obstante ex Sixto V.

Nemo tamen sub prætextu negotiorum illicitorum, potest processari post quinque annos à die mortis suæ. Nam hoc crimen à die mortis Clerici præscribitur quinquennio, *Herrer. in Instrucl. n. 9.* Nec spoliū habet locum, quando Clerici etiam Diocæsum compositarum fecerunt aliquam dispositionem, sive inter vivos, sive in ultimis voluntatibus ad favorem spuriorum, tam propriorum, quàm alienorum, aut conjugum aut parentum, seu ascendentium dictorum spuriorum, & filiorum, seu descendentium ex dictis spuris, etiam post mortem spuriorum, vel etiam aliorum non prohibitorum, in conscientia tamen, ut dictis prohibitis restitueretur. Bona enim sic relicta, & donata, postquam de illegitimitate constituerit, auferuntur à quibusvis possessoribus, & applicantur Camere Apostolicæ ex Pio, & Sixto V. Et nihilominus id locum non habet quoad alimenta, & moderatam dotem, quæ succedit loco alimentorum. Imò Azor. *p. 2. Instrucl. lib. 6. c. 10. q. 9.* asserit filium illegitimum posse tuta conscientia accipere sibi necessaria ex bonis Ecclesiasticis patris, & Camera Apostolicam teneri ei consulere ex bonis patris, spolio subjectis; quia de iure naturali & equitate canonica filii, etiam sacrilegi, nefarii, & incestuosi pro modo facultatum sunt à Parentibus alendi, *cap. Cum hab. ret. de eo, qui duxit.* Nec locum habet quoad incolæ Urbis, qui disponere possunt secundum jus commune ad favorem illegitimum, qui non sunt ex proprio ipsorum corpore procreati, multò magis ad favorem conjugum, seu quorumcumque cognatorum ipsorum illegitimum ex Paulo V.

Jam dictis accedit novissima, & gravissima Constitutio incip. *Sollicitudo* sub die 17 Junii 1669. Clementis IX. qui vineam Domini degenerantem in lambruscas zelo Pontifex, sapientia Maximus repascinare non cessat; qui, dum hæc scribo, animam agit dignus immortalitate, cum omnes ejus pietatem, clementiam, ingenium, Sanctimoniam laudaret.

CONSULTATIO LXXXV.

In materia jurisdictionis inter Episcopos, & Abbates, sive Commendatores, an, & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi jurisdictionem Episcopalem in Territoriis Abbatiarum, &c.

Tenendum quidem videtur conclusionem, cui Episcopi innituntur, quod sibi competat manutentio ex sola assistentia juris in omnibus locis in sua Diocæsi existentibus, procedere, & habere locum, quando ab altera parte non controvertitur, quod locus sit in Diocæsi, aut existentia Episcopi legitime probatur aliquo ex modis à jure approbatis. Sed quando ab altera parte negatur existentia in Diocæsi, & ab Episcopo nō est legitime probatum, tunc quæstio possessionis dicitur intempestiva, nec potest de illa agi, sed prius est decidenda lis super existentia loci in Diocæsi, & ea pendente tractari non potest de possessorio, ut in hac specie sunt decisiones Seraphini 1278. n. 1. post tertium volumen, Tambur. *de jur. Abbat. dec. 54. n. 3. & dec. 71. n. 5.* ac alibi, in quibus habetur assistentiam juris tunc suffragari Episcopo, quando non controvertitur locum esse in ejus Diocæsi.

Nec suffragatur, quod non detur locus, qui non sit in aliqua Diocæsi, & quod in dubio locus præsumatur esse de Diocæsi Episcopi vicinioris. Primum enim non

evincit; quia licet conclusio sit vera in abstracto, quod non datur locus, qui non sit in aliqua Diœcesi, hoc tamen non infert, quod sit in Diœcesi Episcopi adversarii, cum possit esse in Diœcesi alterius ut inquit Rot. coram Vbaldo. *dec. 75. n. 10.* Et possit etiam esse locus constituens proprium, & separatum Territorium, qui non est de Diœcesi, neque in Diœcesi ex cumulatis à Rot. coram Mart. Andrea *decif. 54. n. 5.* & post Tambur. *loc. cit. tom. 3. decif. 69. num. 7.* Præsertim cum concurrant actus, & probationes pro Territorio separato, Rota coram Vbaldo *d. decif. 75. n. 8. & seqq.*

Secundum autem procedit, quando solum allegatur exemptio, quæ supponit exemptum esse in Diœcesi, vel quando nullus alius præten dit locum esse separatum, & divisum à Diœcesi. Sed quando concurrit alius, qui præten dit locum esse in sua Diœcesi, vel constituere Territorium separatum, & dantur actus, & probationes infertentes Territorium separatum, non suffragatur agenti allegati præsumptionem, quæ resultat ex majori vicinitate, sed tenetur plenè, & concludenter probare locum esse in sua Diœcesi, ut in specie huic objectioni responderet Rota post 3. tom. Tambur. *dec. 71. n. 5.* & apud Post. *de manu. dec. 184. num. 2. & duobus sequentibus, ac num. 5. & in recen. decif. 197. n. 7. par. 8.*

Ad tollendam autem omnem difficultatem, licet Abbatibus non incumberet id probare, possunt tamen ostendere, Abbatis habere & constituere Territorium separatum, quo casu Episcopus alterius Diœcesis, quamvis vicinior, nullam potest præten dere, neque exercere jurisdictionem in alieno Territorio, à suo separato, sed illa pertinet ad Prælatum dicti loci, qui in illo reputatur Ordinarius. Nec isto casu locum habent Constitutiones Apostolicæ, neque dispositio Sacri Concilii Tridentini contra exemptos, cum non comprehendant Prælatos habentes Territorium separatum, quod nullius dici solet, ut exerte declarat Rota post Tambur. *d. tom. 3. dec. 62. n. 1. & decif. 117. n. 3. & 4.* & coram Eminentiss. Othobono *dec. 82. à n. 11.* & in Montis Cassinensis jurisdictionis coram Bichio 27. Martii 1651. *S. finali,* & alibi, ac Ciarlin. *vol. 2. contro. final. & nos 10. 2.*

Territorium autem separatum multipliciter probari potest. Primò ex dotatione Abbatiarum cum expressa conditione, ac declaratione, quod Abbates pro tempore suam benedictionem à manu Summi Pontificis acciperent, ac sub ejus tuitione esse debent, itaut nec Episcopus aliquis, nec aliqua persona Ecclesiastica in ipsis Monasteriis aliquid præten dere posset. Maximè si id confirmatum fuerit privilegio Imperatoris præcipientis, ut de cætero nullus Archiepiscopus, vel Episcopus, nullus Dux, nullus Marchio, neque Comes, nullaque persona sæcularis, vel Ecclesiastica Monasterium, ejusque Abbatem, ac ejus fratres in eorum personis, ac bonis, ac locis Monasterio subjectis, audeant molestare, vel inquietare, designatis, & stabilitis consinibus certis, ac determinatis, intra quos territorium dicti Monasterii clauditur & continetur.

Hujusmodi enim concessionès bonorum, & jurisdictionis temporalis cum exclusione Episcoporum, licet per se nihil firment, cum id pendeat à Principibus laicis statuere fines Ecclesiasticos, & jurisdictiones spirituales distinguere & assignare, neque ex finibus temporalibus ac profanis argui soleat ad fines jurisdictionum spiritualium, ac Diœcesum Ecclesiasticarum, dum tamen ex his constat, quod Monasterium acquisivit quoad temporalia Territorium separatum, & jurisdictionem laicalem in Vasallos in illo Territorio à Principibus, qui illam dare potuerunt, dum postea supervenerunt Constitutiones Apostolicæ, quæ dictas concessionès confirmarunt, dumque Summi Pontifices Monasterium sub Beati Petri, ac ipsorum Pontificum protectione susceperunt, sique præsertim supervenerit privilegium Innocentii Octavi, qui omnia Cisterciensium loca, membra, & bona præsentia

& futura, Abbates, Abbatissas, Monachos, Moniales, Vasallos, subditos, ac servientes sub Beati Petri, ac sedis Apostolicæ superioritate, correctione, visitatione, dominio ac potestate Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Iudicum, &c. auctoritate, & scientia præfatis perpetuo prorsus exemit, ac totaliter liberavit, ita quod Archiepiscopi, Ordinarii &c. nullam in eos, & eorum aliquem, & Monasterio tanquam prorsus exemptas, & exempta jurisdictionem, ac superioritatem &c. debeant quoquo modo exercere prout latius continetur in ipsa constitutione in Bullario *tom. 1. Constit. 9.* Hæc enim verba, & hujusmodi alia probant exemptionem plenam, & totalem, quatenus Pontifices sub sua immediata, ac sedis Apostolicæ protectione Monasterium receperunt, confirmatis privilegiis Principum Episcopos ab omni jurisdictione excludentibus, quod valdè differt ab ordinaria exemptione, ac simplici susceptione sub protectione Sedis Apostolicæ, ut probat Rot. apud Post. *dec. 627. n. 3. & 4. & decif. 628. n. 4. & 5. & in rec. decif. 219. n. 2. 3. & 8. ac decif. 239. nu. 6. ac 7. p. 8. & in Sancti Angeli Lombardorum 10. Februarii 1640. coram Peutingero.* Et cum sint verba tam ampla, attenta præsertim capacitate subjecti, trahuntur etiam ad jurisdictionem activam juxta doctrinam Innocentii in *cap. Pastoralis num. 2. de donat. & tradita in specie à Rodriq. quæst. regul. tom. 2. qu. 26. art. 3. nu. 2.*

Et multò magis si Pontifices exemerint non simpliciter Monasterium, & personas, sed loca omnia, & personas, subditos, & Vasallos, ac servientes, & sic Populum universum existentem in Territorio separato. Hoc enim casu res dicitur clara, & indubitabilis, quia dum Abbas habebat Territorium separatum cum jurisdictione temporali sibi concessa ab Imperatore, vel aliis Principibus in illis personis, & deindè Summi Pontifices dicta bona, & Populum subditum exemerunt, interdicta Episcopis omni jurisdictione in hoc territorio separato, ex his dicitur probata constitutio Territorii separati, dum Populus Abbati subjectus in illo Territorio certis finibus determinato, & incluso, à jurisdictione Episcopi eximitur, & detrahitur ac Sedi Apostolicæ, & Abbatibus pro tempore subiicitur, ut interminis probat, ita distinguendo Lotter. *de re benef. lib. 1. q. 24. n. 112 cum seqq. & num. 120.* Rot. in *recen. decif. 324. n. 6. p. 1.* ubi rectè ponderat esse diversum eximere simpliciter Monasterium, & eximere loca & Populum & *dec. 197. num. 20. & seq. p. 8.* & coram Mant. *dec. 36. n. 2.* & coram Mart. Andr. *d. dec. 54. n. 2. & num. 5. ac 6.* ubi advertit valdè diversum esse concedere simplicem exemptionem restrictam ad Monasteria, & eorum membra, & eximere totaliter loca, Castra, & Populum, neque jus ab Episcopo abdicare, & transferre in Abbatem, & *d. montis Cassinensis jurisdictionis 27. Martii 1651. coram Bichio, & in Cavensi collationis ordinum 26. Junii 1654. coram Verospio,* in qua respondendo contrariis dicitur, illa procedere quando in privilegio non fit mentio de Castris, Vasallis, & subditis, & in *Astoricensi, seu nullius Jurisdictionis 19. Junii 1654. coram Eminentiss. Cerro,* confirmata anno sequenti coram Cello.

Præcipuè si in privilegio Summi Pontificis dicatur, quod Ordinarii, & Archiepiscopi nullam prorsus in eos & eorum aliquem, & Monasteria tanquam penitus exemptos, & exempta, jurisdictionem, & auctoritatem debeant quoquomodo exercere. Hæc enim totalis abdicatio jurisdictionis, & Juris Episcopalis ab Ordinariis importat separationem Territorii, & exemptos pleno jure alteri subiicere, ac jurisdictionem quasi Episcopalem transferre, ut in specie tradit Lotther. *d. q. 24. num. 114. cum tribus seqq.* Rota coram Martino Andrea *d. dec. 54. n. 5. & 6. ac in rec. dec. 219. n. 8. p. 8.* & in *d. Cavensi coram Verospio & in d. Astoricensi, seu nullius coram Eminentiss. Cerro.*

Idque præsertim si accedat observatio subsequuta.

Si nimirum Abbates pro tempore, & successivè ii, qui loco illorum suffecti, utramque jurisdictionem temporalem, & Ecclesiasticam pro impore exercuerint. In quo casu remouetur omnis dubitatio, Rota coram Seraph. dec. 1025. n. 10. & coram Andrea d. dec. 54. num. 14. & in d. Montis Casinensis oram Bichio, §. Quo vero ad secundum in fine.

10 His autem positiorum omnia, quæ in contrarium deduci possunt. Natquatenus adducitur assistentia juris, præterquam quonon potest allegari, dum Episcopus non probat, locum esse in sua Diocesi, remanet elisa, & nullius momentum ostenditur privilegium plenæ exemptionis, ac territorii separati. Hoc enim casu assistentia juris amittit suas vires, nihilque operatur favore Ordinarii contraabentem privilegium cum quasi possessione jurisdictionis. Post. de manu. observ. 45. nu. 20. & Rota post eum d. 200. n. 24. & decis. 438. n. 14. & decis. 513. num. 3. & 6. cul. leg. & in recent. decis. 685. n. 2. p. 1. & decis. 708. nu. 10. & 99 p. 5. & coram Durano decis. 21. nu. 6. & post Tamb. dur. Abb. d. tom. 3. decis. 55. num. 2. & 3. & decis. 59. num. 2. de qq. Et in Barchinonensi jurisdictionis 1. Julii 1644. Non obstat quod Episcopus coram Bicchio.

Sufficitque adhuc etiam assistentiam juris aliquo modo offuscari, ac reddi diam, ne attendatur ad favorem Episcopi contra existentem in quasi possessione contraria, Mare Scott. variæ sol. lib. 1. cap. 11. nu. 11. Add. ad Gregor. dec. 312. n. 4. & Ra coram Seraph. decis. 1278. & coram Baratt. dec. 219. parer n. 5. ac ibi Add. litt. B. & apud Post. dec. 439. nu. 1. & p. Tambur. de jur. Abbat. d. tom. 3. decis. 54. numer. 6. & de q. numer. 3. & in Sancti Angeli Lombardorum 10. Februarii 1640. coram Peuringerio §. Quæ omnia.

11 Enunciativæ quoque contra in privilegio Principis, vel Summi Pontificis, quibus Abbatia dicitur Diocesis Episcopi, non subsistit; quia ultra quod enunciativæ non attenduntur, quæ principaliter contingit dubitari de enunciato, ut in his terminis tradit Rot. post. 3. tom. Tamburin. dec. 54. nu. 47. dec. 71. nu. 8. & apud Post. dec. 184. num. 10. Objectio est, quando hujusmodi enunciativæ possunt referri ad tempus antequam dicta loca essent nullius Diocesis, vincta verba stant demonstrativè, ut in dubio accipien sunt, non autem taxativè, neque limitativè, ut in hac ecie respondit Rota coram Mart. Andr. d. dec. 54. n. 6. in seq. Præsertim si ab Abbate dentur enunciativæ facta Summis Pontificibus, à Sacra Congregatione, & aliquod Abbatia est nullius, quæ tanquam conformes tulo separationis Territorii prævalere debent, Ro in Sancti Angeli Lombardorum 1. Junii 1640. coram Peuringerio §. Quamvis.

12 Neque apparatus actorum, qui a Episcopo fit ad probandum, quod ipse, ac ejus antecessores exercuerint jurisdictionem in locis Abbatia, ullius momenti, si omnes hujusmodi actus facti sint post inductam litem super pertinentia jurisdictionis; unde tanquam turbativi, & controversi non merentur attendi, cuiuslibet quasi ex rapto vixetit, & jurisdictionem ad se there curaverit. Actus enim, qui facti sunt post litem, liti causam dederunt, nullum jus, nullamque possessionem tribuunt per Textum in c. licet causa de probat. Ro coram Cavaler. dec. 633. num. 10. & dec. 649. n. 2. & 3. coram Gregorio dec. 417. n. 2. Et in recent. dec. 288. n. 1. p. & in Tolletana Jurisdictionis super manutentione 10. Junii 1661. coram Taia §. & primo.

13 Comprobatnr hac ratione; quoniam, ut ex actibus possit acquiri possessio jurisdictionis in præjicium alterius, requiritur illius scientia, & patientia, nimum sæpè respondit Rota, nominatim apud Post. cis. 184. num. 20. & post 3. tom. Tambur. decis. 71. num. 16. simque alibi. Acquiescentia autem non potest præterquam Abbatem, dum pendeat lis, & ipse semper contradicatur.

que contrarios impugnavit, ac deturbavit, ut ponderat Rota in citata Tolletana jurisdictionis coram Taia §. secundo quod exinde, & §. sequenti, ubi ulterius dicitur, Episcopum, qui talia facit, esse in mala fide. Actus enim ex quocumque temporis lapsu non possunt aliquid tribuere Episcopo, non habenti pro se juris assistentiam pro acquirenda jurisdictione in loco alterius Diocesis, nisi probentur gesti cum scientia, & patientia ejus: de cujus præjudicio agitur, per ea, quæ docent communiter Doctores, Abb. in cap. cum contingat nu. 11. de for. compet. Rip. in cap. cum Ecclesia Surrina n. 64. de caus. possess. & propr. Rota in Aprutina jurisdictionis 9. Martii 1607. coram Pamphilio, & dec. 75. n. 7. ac decis. 12. nu. 13. coram Vbaldo.

Quæ facilius sunt amplectenda, si singuli actus sint val. 14 de frivoli, ac insubsistentes; quod autem Abbatia fuerit aliquando appellata Diocesis Episcopi, sive nullius minimè refragatur, cum notorium sit tam Rotam, quam Sacram Congregationem facere hujusmodi appellationes alternativè, dum pendet lis, ut nemini præjudicium inferat, & ne videatur causam decidisse ante illius cognitionem. Sufficitque, quod actus sint æquivoci, & quod potuerint fieri sine scientia, & patientia Abbatis, sine qua ipsi non potuit præjudicari in jurisdictione, Rota coram Seraph. dec. 1278. n. 2. & decis. 203. nu. 10. & 17. p. 7. rec. Præsertim cum ageretur etiam de præjudicio Summi Pontificis, cui Abbatia est immediatè subjecta, cui ex facto aliorum præjudicari non potest, Vitalin. in Clem. 1. n. 57. de offic. Vic. Rota coram Seraph. d. dec. 1278. nu. 3. & in recent. dec. 480. nu. 40. p. 1. & allegata Astoricensi 19. Junii 1654. coram Eminentiss. Cerro. §. Quia Abbas. Præceteris autem plurimum urgeret, si Abbates, vel Commendatarii contulerint beneficia, quæ sunt de pertinentiis Abbatia, deputando exequutores cum facultate compellendi Contradictores per censuras. Hi enim actus uti concernentes non solum institutionem collativam, sed auctorizabilem, præferunt jurisdictionem omnimodam, & quasi Episcopalem, atque exemptionem Populis, juxta firmata in decis. 47. n. 19. post 3. tom. Tambur. & in decis. 306. n. 14. & 15. p. 9. recen.

His ita constitutis tenendum nihilominus tanquam 16 certum est, & consentaneè ad ea, quæ tomo secundo tradidi, quæstiones super jurisdictione inter Episcopos, ac inferiores Prælatos esse potius facti, quam juris. Recepta siquidem ab omnibus propositio est, jurisdictionem à facto Concilio Tridentino, & à Constitutionibus Apostolicis, Ordinariis delegatam in concernentibus curam animarum, sacramentorum administrationem, & hujusmodi alia ibi expressa, procedere in Ecclesiis exemptis intra Ordinariorum Dioceses existentibus, non autem in habentibus Territorium separatum, quæ nullius dici solent; quia in istis inferior Prælatos dicitur Ordinarius. Undè quæ à Concilio, & à Constitutionibus de Ordinariis dicuntur, huic Prælato, non autem Episcopo viciniore conveniunt, ut sæpius firmavit Rota præsertim apud Mart. Andr. cit. dec. 54. Eminentiss. Cardinalem Othobonum decis. 82. Montis Casini jurisdictionis 27. Martii 1651. coram Bichio Cavensi collationis ordinum 26. Junii 1654. coram Verospio, Montis Virginis, seu nullius jurisdictionis 12. Junii 1656. & 8. Junii 1687. coram Dunozeo, Sancti Severini Parochialis 12. Junii 1660. coram Bevilaqua, & in aliis, in quibus plures Sacre Congregationis Concilii declarationes referuntur.

Ex alia parte recepta etiam propositio est, hanc qualita- 17 tem Territorii separati, seu nullius non præsumi, nisi de illa doceatur per Privilegium Apostolicum, vel per immemorabilem, canonizatam per tres conformes, ac interim ac Episcopus manutenendus est in exercitio jurisdictionis delegatæ, ut sæpius declaravit eadem S. Congregatio in declarationibus, quas adduxi d. tom. 2.

Quando igitur Abbates, vel Commendatarii præter- 18 derent

derent jurisdictionem quasi Episcopalem cum Territorio separato ex sola ratione possessionis immemorabilis & propter actus jurisdictionales ab ipsis exercitos, tunc esse difficultas vel ex eo quod dicta immemorabilis exigit canonizationem, vel quia ob actus contrarios ex parte Episcoporum deductos dubitari posset de interruptione quodque propterea esset improbabilis.

¶ Quare omnes conclusiones ex parte Episcoporum deductæ sunt extra casum controversiæ, quando Abbates prætendunt hanc ordinariam jurisdictionem cum Territorio separato in vim privilegii Apostolici, quod in limine foundationis Abbatiarum ad petitionem Principum, vel alias Pontifex concessit, non obstante quod privilegium Apostolicum non loquatur explicitè de Territorio separato, sed de exemptione cum receptione Abbatia sub immediata jurisdictione ac protectione Beati Petri, ac Sedis Apostolicæ. Quia stante præcedenti lege fundatoris, ut Abbas sub solius Summi Pontificis jurisdictione sit, quodque nec aliquis Episcopus, nec aliqua persona Ecclesiastica unquam ibi aliquid prætereundere possit, ac etiam stante subsequuta observatione resultat exinde interpretatio, quod privilegium ita conceptum, importet Territorium separatum, ut ex consimilibus privilegiis habetur apud Martin. Andr. d. decis. 54. in d. *Montis Virginis* coram Dunogetto, ac in aliis, &

in specie privilegii in consonantem legis adjectæ à Rege fundatore habetur apud Cid. in d. *confr.* 220. Et sic Abbatia retentio non est in sola possessione, seu præscriptione, sed in privilegio, actusque ejus possessorii non deducuntur ad effectum præscribere, si novum jus ex illis quærendi, sed ad effectum interpretandi seu declarandi privilegium Apostolicum. Atque ex hoc tolluntur omnes conclusiones, quæ ab Episcopis deduci possunt, quæve procedunt in casu quo observantia ducitur tanquam præscriptiva, & novi juris inductiva, cum autem ubi tanquam interpretativa.

Hinc nullatenus obstant actus ex parte Episcoporum deducti; licet enim actus, qui dant causam liti, seu gesti sunt lite pendente, essent valdè considerabiles ad effectum interrumpendi præscriptionem, & sciendi, quod possessio Abbatum dici non posset pacifi, quando ex ea solum jurisdictione deduceretur, circumscrito tamen hoc effectui non obstant ex receptissima juris conclusione, quod actus gesti, lite pendente, seu si liti causam dederunt non habentur in aliqua consideratione, ac præter generalia, de quibus Gregoriusque Addens *decis.* 4. in hisce terminis jurisdictionis betur in *decis. Montis Virginis* jurisdictionis coram Duzetto, in Tirafonenfi jurisdictionis 14. Decembris 16. coram Vicecomite, ac in aliis.

FINIS QVINTI TOMI

FRONTE
CONSULT
CANONIC

B
4
28